Iš širdies ir tikru reikalu...

Juozo Tumo-Vaižganto šeimyninė korespondencija

Sudarė ir parengė
Jurgita Žana Raškevičiūtė
ir Aistė Kučinskienė

LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTAS | VILNIUS | 2019

Knygos leidybą parėmė Lietuvos kultūros taryba

Recenzentai doc. dr. Darius Kuolys, dr. Mikas Vaicekauskas

Redaktorė Erika Valčiukienė
Laiškus skaitmenino Raimundas Malaiška
Tekstus rinko Elvyra Eitutienė
Knygos dailininkas ir maketuotojas Rokas Gelažius

Juozo Tumo, Bronės Mėginaitės-Klimienės, Barboros Mėginaitės-Lesauskienės
ir Prano Lesauskio tekstus parengė Jurgita Žana Raškevičiūtė,
Petro Klimo tekstus parengė Aistė Kučinskienė

Įvadą parašė Jurgita Žana Raškevičiūtė
Rodyklę ir komentarus parengė Aistė Kučinskienė

Panaudotos nuotraukos iš Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriaus,
Kauno technologijos universiteto bibliotekos, Maironio lietuvių literatūros muziejaus,
Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos rankraštyno.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

ISBN 978-609-425-275-4

Turinys

Pratarmė

Šiame leidinyje pirmą kartą sutelktas Juozo Tumo susirašinėjimas su dukterėčių Bronės Mėginaitės-Klimienės ir Barboros Mėginaitės-Lesauskienės šeimomis. Tai daugeliu atžvilgių unikalus epistolinis pasakojimas. Viena vertus, jis atveria labai asmeniškus Tumo gyvenimo aspektus: kaip jis suvokė šeimą, kaip kūrė ir puoselėjo ryšį su mylimos sesers Severjos Tumaitės-Mėginienės dukterų šeimomis, kaip dukterėčios suprato dėdės kunigo vaidmenį savo asmeniniame ir šeimos gyvenime, kokiu būdu su Tumu bendravo. Drauge šie laiškai susikloja į iš skirtingų perspektyvų kuriamą pasakojimą apie tarpukario Lietuvos visuomenę, jos rūpesčius, problemas, idėjas, savimonę, sprendimus. Jie pasakoja apie tai, kaip kurtas gyvenimas nepriklausomoje Lietuvoje, kaip suvoktas kiekvieno asmens indėlio į visuomenės kūrimą būtinumas, kaip šeimos, kurios turėjo puikias galimybes gyventi ir kurtis Vakaruose, savo ir vaikų ateitį siejo su Lietuva, kaip pasitikėjo valstybės tvarumu ir save laikė šio tvarumo garantu.

Knyga skirta plačiajai Lietuvos visuomenei, todėl, siekiant, kad laiškų skaitymas būtų sklandesnis, iš dalies redaguota jų rašyba ir skyryba. Visi leidinio tekstai parengti iš rankraščių. Norintiems plačiau susipažinti su jų ypatybėmis ir parengimo nuostatomis prieduose teikiami šaltinių aprašai ir rengimo principai. Svarbu pažymėti, kad visi skelbiami Tumo laiškai buvo publikuoti leidinyje *Laiškai Klimams* (1998), tačiau dėl pasirinktos kitokios rengimo koncepcijos šie tekstai taip pat parengti iš autografų. Knygoje skelbiamos šeimyninės korespondencijos pobūdis lėmė, kad pasirinkta ją vadinti Juozo Tumo, o ne Vaižganto epistolika, kaip vadinta 1998-ųjų leidime. Pavardę ir slapyvardį suvokiame kaip reprezentuojančius skirtingus asmens veiklos laukus. Knygoje skelbiama korespondencija rodo, kad ją rašo dėdė kunigas Juozas Tumas, kuris retais atvejais apie save kalba kaip apie Vaižgantą ir beveik visada – atsietai, kaip apie viešosios erdvės veikėją ar kultūros figūrą.

Knygos pradžioje pateikiama informacija, padėsianti skaitytojui pažinti pagrindinius šeimyninės Tumo korespondencijos dalyvius ir veikėjus. Įvade „Šeimyninė Juozo Tumo korespondencija" pristatoma šios korespondencijos specifika, kiekvieno rašančiojo epistolinio stiliaus ir santykio su Tumu savitumas. Skyrelyje „Korespondentų *curriculum vitae*" pateikti svarbiausi laiškus rašiusiųjų gyvenimo faktai, glaustai papasakota apie jų gyvenimą susirašinėjimui nutrūkus po Tumo mirties. Siekiant aiškiai pateikti laiškuose minimų giminaičių ir knygos korespondentų tarpusavio ryšius, pagal laiškus parengtas giminės medis.

Laiškai suskirstyti į du polilogus – „Juozo Tumo ir Klimų šeimos laiškai" ir „Juozo Tumo ir Lesauskių šeimos laiškai". Norintiesiems visus laiškus skaityti chronologine tvarka, pateikta „Chronologinė laiškų rodyklė". Siekiant neapkrauti laiškų tekstų komentarais, jie sutelkti anotuotoje rodyklėje.

Norime padėkoti Gyčiui Vaškeliui, pasiūliusiam sudaryti ir parengti šį leidinį. Už nuolatinę pagalbą visais tekstologiniais klausimais ir palankų dėmesį šiai knygai dėkojame Mikui Vaicekauskui. Dariui Kuoliui ir Brigitai Speičytei tariame ačiū už svarias pastabas apie knygos įvadą, Jurgiui Pakeriui – už lingvistinę pagalbą rengiant redagavimo principus. Taip pat dėkojame visiems, padėjusiems šifruoti ir versti kitakalbes laiškų frazes: Diego Ardoino, Birutei Avižinienei, Uršulei Gedaitei, Daumantui Katinui, Rimantui Kmitai, Audronei Kučinskienei, Mindaugui Kvietkauskui, Pavelui Lavrinecui, Danguolei Melnikienei, Andrejui Ryčkovui, Markui Roduneriui, Vaidui Šeferiui, Joannai Tabor ir Ievai Vasilionytei. Už dalykinę pagalbą tariame ačiū Pauliui Vaidotui Subačiui, Vilmai Bukaitei, Genovaitei Bartulienei, Evaldui Švageriui, kun. Raimundui Simonavičiui, Vilmai Žaltauskaitei ir Tomui Andriukoniui. Už dalijimąsi šeimos istorija dėkojame Vitai ir Vaivai Lesauskaitėms.

Rengėjos

Šeimyninė Juozo Tumo korespondencija

I

Šioje knygoje skelbiama unikali Juozo Tumo-Vaižganto epistolinio palikimo dalis, kurią toliau vadinsime šeimynine Tumo korespondencija. Iki šiol didžiausia Tumo laiškų publikacija – knyga *Laiškai Klimams*[1], parengta Petro Klimo jaunesniojo, redaguota Vytauto Vanago. Pastarajame leidinyje paskelbti visi išlikę Tumo laiškai, rašyti dukterėčioms, mylimos sesers Severjos Tumaitės-Mėginienės dukterims – Bronei Mėginaitei-Klimienei ir Barborai Mėginaitei-Lesauskienei. Taip pat – jų šeimos nariams: Petrui Klimui, Eglei Klimaitei, Petrui Klimui jaunesniajam, Pranui Lesauskiui, Vytautui Lesauskiui. Leidimo laiku svarbi, aktualumo nepraradusi knyga[2] tarsi laukia tęsinio – ką gi atsakė Tumui jo dukterėčios? Jų vyrai, vaikai?

Turbūt visi esame patyrę stygiaus jausmą, skaitydami publikuotus vieno iš susirašinėjimo dalyvių laiškus ir negalėdami perskaityti atsakymo, net nežinodami, ar jis išlikęs. Tokiu atveju laiškų prigimčiai esmingą dialogiškumą pajuntame kaip trūkumą, neretai kuriantį laiškų nesuprantamumo jausmą. Nemaža dalis jų turinio, nebelikus gyvenamojo laiko ir situacijos konteksto, be kito korespondencijos dalyvio laiškų tampa nesuprantama, neretai ir neįdomi. Emily Dickinson laiškų poetikos tyrėja Cindy MacKenzie, mąstydama apie epistolikai būdingus praleidimus, nutylėjimus, užuominas, puikiai suprantamas adresatui, bet nesuvokiamas pašaliniam skaitytojui, teigia, kad „laiško prasmė iš tikrųjų niekada nėra perduodama. Todėl struktūrinis prasmės stygius kiekvieną laišką paverčia mįsle ar galvosūkiu, reikalingu tolesnio šifravimo"[3]. Vieno iš korespondentų laiškų skelbimas, ignoruojant kitą rašiusįjį, šį efektą dar labiau sustiprina. Žinoma, epistolikos atveju skaitytojas niekuomet prieš akis neturi ir negali turėti *viso* susirašinėjimo, skaitome tai, kas išliko,

---

1 Vaižgantas, *Laiškai Klimams*, parengė Petras Klimas jnr., redagavo Vytautas Vanagas, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998.

2 Šis laiškų tomas sulaukė palyginti nemažo tyrėjų dėmesio. Jam skirtas skyrius Aistės Kučinskienės disertacijoje *Juozo Tumo-Vaižganto epistolinis diskursas*: daktaro disertacija, Humanitariniai mokslai, Filologija, Vilnius: Vilniaus universitetas, 2016, p. 255–298; daug dėmesio autobiografiniam Tumo naratyvui, atsiskleidžiančiam šiuose laiškuose, skyrė Gitana Vanagaitė: „Vaižganto ‚Laiškai Klimams': tarp laiško ir autobiografijos", *Gimtasis žodis*, 2008, nr. 4, p. 9–14; „Vaižganto ‚Laiškai Klimams': tarp laiško ir autobiografijos (2)", *Gimtasis žodis*, 2008, nr. 5, p. 7–12; „Vaižganto *Laiškai Klimams*: laiškas kaip autobiografija" *Acta litteraria comparative. Laiškas literatūroje ir kultūroje*, 2015, nr. 7, p. 172–183; apie laiškus parašytas magistro darbas: Giedrė Rutkauskaitė, *Vaižganto „Laiškai Klimams": laiškai, dienoraštis ar autobiografija?*: magistro darbas, Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2007; dėmesio sulaukė ir laiškuose aptariami politikos klausimai: Simonas Vyšniūnas, „Tarpukario Lietuvos vidaus politikos vaizdas Juozo Tumo-Vaižganto *Laiškuose Klimams*", *Naujoji Romuva*, 2012, nr. 1, p. 8–13.

3 Cindy MacKenzie, „Emily Dickinsons's Epistolary Poetics", in: *Reading Emily Dickinson's Letters: Critical Essays*, edited by Jane Donahue Eberwein and Cindy MacKenzie, Amherst, Boston: University of Massachusetts Press, 2009, p. 14.

o komunikacijos tarpus bandome užpildyti istoriniais, kontekstiniais duomenimis bei vaizduote. Tačiau neretai tik vieno iš korespondentų laiškus skaitome todėl, kad kitas(-a) dialogo dalyvis(-ė) tiesiog nėra ar neatrodo kultūriškai svarbi figūra arba mums rūpi tik tam tikro žmogaus laiškų turinys, bet ne pats susirašinėjimo procesas. Laiškų rinkiniai, kuriuose skelbiami vieno asmens laiškai, vis dar dominuoja mūsų leidyboje ir daugiau pasitarnauja kaip informacijos apie rašiusį asmenį ir jo laiką šaltiniai, o ne kaip epistoliniai dialogai ar polilogai, leidžiantys pajusti tam tikru laiku vykusios korespondencijos savitumą.

Šeimyninės Tumo korespondencijos kolekcija unikali tuo, kad yra išlikusi gana didelė dalis visų jos dalyvių rašytų laiškų, leidžianti mums iš dalies atkurti jos plėtotus siužetus, o visus rašiusiuosius asmenis traktuoti kaip lygiaverčius pašnekovus, kurių svarbą lemia ne jų kultūrinis kapitalas, o vieta epistolinėje struktūroje ir santykis su pagrindine jos figūra – dėde kunigu Juozu Tumu. Epistolikos įdomumą lemia ne vien asmeninis, kartais intriguojantis laiškų turinys, nors, žinoma, neišvengiamai ir jis, bet ir tai, kaip susirašinėjimas *vyko*, koks korespondavimo stilius buvo būdingas būtent jam, kokią vietą asmens gyvenime užėmė epistolinė veikla ir ką jam reiškė kiekvienas atskiras adresatas, kaip skiriasi to paties asmens komunikacinis stilius atsižvelgiant į adresatą. Svarbūs tampa laiško ilgis, atsakymo greitis ir dažnis, laiškų disproporcija ir visi kiti epistolikos reikšmę kuriantys aspektai, kurių beveik nejusti skaitant laiškų monologus.

Esminė šios knygos sudarytojų užduotis buvo skirtingomis archyvinėmis bylomis saugomą visų rašiusiųjų korespondenciją pateikti kaip reikšmingą kiek įmanoma koherentišką visumą. Svarbu pabrėžti, kad tokia epistolinė visuma, kokia sukurta šioje knygoje, niekada jokia forma neegzistavo nei laike, nei erdvėje. Vienos koherentiškos, linijinės laiškų skaitymo bei pateikimo tvarkos negali būti, nes rašymas, siuntimas, skaitymas ir atsakymas neegzistavo viename laike ir erdvėje. Be to, korespondencijai priklauso tyla, nerašymas, išsiųstų laiškų dingimas, o šiuo metu – jau ir neišlikusių laiškų palikti tarpai. Kiekvienas atsakymo sulaukęs laiškas plėtoja tarpasmeninį ryšį, suteikiantį pasakojimui būtiną trukmę, teigia epistolikos tyrinėtoja Elizabeth J. MacArthur[4]. Jos manymu, laiškų sekos juose struktūruojamą tikrovę išplečia laike ir formuoja epistolinius naratyvus. Kitaip tariant, susirašinėjant vyksta tam tikrą laiką ištęstas savaimingos eigos ir turinio procesas, kuris vėliau gali tapti fragmentišku, bet dėl buvusio tarpasmeninio ryšio prasmingu pasakojimu. Skaitydami ir publikuodami epistoliką mes kaip tik ir bandome atkurti šiuos pasakojimus kaip tam tikras stabilias prasmines visumas, kurios gali būti kvestionuojamos, nes nėra autoritetingo šaltinio, galinčio pasakyti, kuri iš jų „teisinga", dar daugiau – nėra „teisingos" tvarkos, nes esminė vykusio susirašinėjimo ypatybė – neegzistuoti tame pačiame erdvėlaikyje. Aprašyti epistolikos bruožai tapo argumentu renkantis knygos struktūrą: skirstyti laiškus į du šeimyninius polilogus, kurie, sudarytojų požiūriu, geriausiai atskleidžia šioje

---

4 Elizabeth Jane MacArthur, *Extravagant Narratives: Closure and Dynamics in the Epistolary Form*, Princeton University Press, 1990, p. 62.

epistolikoje susiformavusius pasakojimus bei Tumo epistolinio stiliaus savitumą ir įvairiapusiškumą.

Du šeimyniniai polilogai reprezentuoja paskutinį Tumo gyvenimo periodą, suvisam įsikūrus Kaune 1920-aisiais. Nors, kaip matysime tolesniuose skyriuose kalbėdami apie konkrečius laiškus, yra išlikę pavienių ankstesnio laikotarpio laiškų (ankstyviausias – Bronės Mėginaitės rašytas 1914), didžioji dalis reguliariai vykusio ir išsaugoto susirašinėjimo priklauso paskutiniajam, stabiliajam Tumo gyvenimo dešimtmečiui, kuomet, Antano Smetonos pakviestas, atvyko į Kauną redaguoti laikraščio *Tauta*, tais pačiais metais buvo paskirtas Kauno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Vytauto Didžiojo) bažnyčios rektoriumi, o 1922-aisiais pradėjo dėstyti Lietuvos universitete. Iki įsikurdamas Kaune, Tumas gyveno judrų gyvenimą, kurį yra taikliai apibendrinęs 1930 m. rugpjūčio 15 d. laiške Petrui Klimui:

> Suskaityk tik mano neramybės etapus: Mintauja, Mosėdis, Kuliai, Micaičiai, Vadaktai, Ščodrobovo-Miškiai, Pamituvys-Stakiai, Vilnius, Laižuva, Amerika, Ryga, Petrapilis, Stokholmas, Kopenhaga, Vilnius ir – Kaunas. Rejestras – 16, kunigavimo – 37 metai, vidutiniškai – 2 metai bet-kuriai pozicijai, o buvo po metus ir po kelius mėnesius. Lyg vaizdas to nerimo, kurį Lietuvių Tauta jautė prieš susiformuodama į nepriklausomą. Susiformavome ir nurimome [...]. Aš – praeities mielės; visur tik raugiau. (P. 299)

Visa išlikusi Tumo epistolika, kurios ankstyviausias laiškas priklauso XIX a. pabaigai (pirmas žinomas laiškas rašytas 1892-aisiais bičiuliui Antanui Kaupui), kaip tik ir liudija plačią geografiją, Tumo interesų spektrą bei gebėjimą kiekvienoje vietoje sukurti ir išlaikyti ryšių tinklą, įgalinantį kultūrinę ir politinę veiklą[5]. Rašymo vietų, situacijų, keliamų klausimų bei problemų ir asmenų, kuriems rašoma, įvairovė puikiai iliustruoja cituotame Tumo laiške Klimui aprašomą nerimą – būtent šis žodis geriausiai charakterizuoja jo gyvenimo būdą ir veiklą. Galėtume sakyti, kad šioje knygoje skelbiami laiškai reprezentuoja kitą, ramybės periodą, nors visada turime turėti omenyje, kad žodį „ramybė", kalbėdami apie Tumo gyvenimą, galime vartoti labai sąlygiškai. Nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu gyvendamas Kaune Tumas pereina į kitą veiklos režimą: „kovą dėl kultūros" keičia kultūros kūrimas ir palaikymas. Kadangi tuomečiame Kaune susitelkia didžioji dalis inteligentijos, anksčiau laiškais palaikytą bendravimą iš dalies pakeičia pokalbiai susitikus. Šioje knygoje skelbiamų laiškų korpusas, jo atveriamas bendravimo, santykių kūrimo siužetas atskleidžia ne vien į kultūros ir politikos aktualijas įsitraukusio Tumo portretą, kaip kad nerimo periodo laiškai, bet ir dėdės kunigo Juozo Tumo poreikį ir būdą kurti bei išlaikyti ryšius su žmonėmis, kuriuos laikė savo šeima.

[5] Plačiau žr.: Aistė Kučinskienė, *Juozo Tumo-Vaižganto epistolinis diskursas*, 2016.

II

Juozo Tumo susirašinėjimas su Klimų šeima yra didžiausios apimties ir apskritai viena įdomesnių Tumo korespondencijos dalių, nes ryškiai atskleidžia skirtingus epistolinius režimus, kuriais gebėjo veikti Tumas, parodo, ko jis iš epistolikos tikėjosi ir kaip pats sąmoningai inicijavo skirtingas jos formas.

Visgi apie šį laiškų korpusą reikia pradėti kalbėti ne kaip apie „laiškus Klimams". Jo pradžia – Bronės Mėginaitės ir Juozo Tumo susirašinėjimas, kurio ankstyviausias išlikęs dokumentas – 1914-aisiais rašytas Mėginaitės laiškas. Nuo 1914 m. kovo, kuomet fiksuojame pirmąjį susirašinėjimo dokumentą, iki vedybų su Petru Klimu 1921-ųjų liepą turime 13 Bronės Mėginaitės ir nė vieno išlikusio Tumo laiško. Iškalbu, kad pirmasis išsaugotas Tumo laiškas rašytas ką tik Klimiene tapusiai Bronei: „Jaśnie Wielmożna [*lenk.* Gerbiamoji] Brone! Pirmą kartą aš parašiau kitą Tavo pavardę. Duok Dieve, kad tiek pat būtų maloni, kad Mėginio pavardė!" ([1921]-07-16, p. 46). Galime numanyti, kad saugoti Tumo laiškus pradėjo kolekcininko gyslelę turėjęs ir Tumą visų pirma ne kaip giminaitį, o kaip kultūros figūrą matęs Klimas. Su Klimų šeima vykusi korespondencija išsaugota gana nuosekliai, o iki 1921 m. teturime monologišką ir fragmentišką Bronės Mėginaitės epistolinį portretą.

Ankstyvuosiuose Mėginaitės laiškuose galime fiksuoti tai, ko nerasime vėlesniuose šeimyninės Tumo epistolikos laiškuose. Juose aprašoma kaimo erdvė, kurioje susirenka Tumo šeima. Šiuose laiškuose galime užčiuopti ryšio, siejančio Tumą su dukterėčiomis, ištakas: „Jeigu, Dėde, turi laiko, tai važiuok namo. Juza, tatulė ir Liudvikus baisiai laukia. Juza prižadąs ne tik baisiai mylėt, bet ir algas visiems mokėt. Žada jautį pjauti, kiaules skersti – žodžiu, viso ko pilna. Aš turbūt dar kartą mėginsiu bėgti apie 15 liepos. Bronė" ([1919]-07-03, p. 43). Galima justi, kad tebeegzistavo pasaulis, kurį Tumas yra išraiškingai aprašęs laiške kunigui Kazimierui Žitkui:

> O per ½ metų gyvenau namie labai laisvai ir mužikiškai: sesuo [Severja Mėginienė – *JŽR*] duodavo degtinės ant berželių pumpurų, ant pušų pumpurų ir daug raudono kumpio. Valgydavau, kaip artojas, ir vis būdavau alkanas. Gal kad daug dirbau: jodinėdavau smarkiu drigantu – abudu vis sušilusiu, raudavau krūmus, kapodavau malkas, pjaudavau šieną. Visako po truputį, bet dažnai, per kiaurą dieną. Ir man ėmė kūnas augti – kasmet po 7 svarus, kol iš 123 svarų užaugo iki 200. Plaučiai nebecypė, bet liko per pusę silpnesni ir su nuolatiniu bronchičiu, bet be žaizdų. (1925-01-10)[6]

Laiške minimos sesers Severjos dukterys galiausiai ir tapo šeimos atšaka, su kuria buvo palaikomas artimas ryšys. Su kaime likusiais giminaičiais bendrauta vis mažiau, ryšiai pamažu tapo daugiau pragmatiški, palaikomi įsipareigojimo. Iš Tumo laiškų matyti, kad jis neretai jausdavosi kaime likusių giminaičių išnaudojamas, kita vertus, pagal išgales atsiliepdavo į visus pasiekiančius prašymus. Skaitant Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje saugomus šių giminai-

[6] Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos rankraštynas, f. 1, b. 7719, l. [1v].

čių laiškus Tumui[7] iškart krinta į akis, kad anksčiau cituotame laiške aprašytos gėrybių gausios, idiliškos erdvės juose nėra. Greičiau priešingai, detaliai ir pagal išgales išraiškingai aprašomas stygius, nepritekliai ir nelaimės. Giminaičių laiškus galima skirti į dvi pagrindines grupes: a) pragmatiniai ūkininkų rašyti laiškai, kuriuose prašoma vienokios ar kitokios paramos (retai pasitaiko laiškų, tiesiog liudijančių bendravimą); b) vaikų rašyti laiškai, kuriuose jie, tėvų skatinami, kreipiasi į dėdę kunigą, prašydami paramos: nuo vienkartinės pašalpos iki išlaikymo tam tikru mokslų periodu (neretai iš šių laiškų turinio galima numanyti, kad rašyti vaiko ranka diktuojant suaugusiesiems). Deja, kol kas nėra aptikta nė vieno Tumo laiško, rašyto giminėms į kaimą, tačiau tai, kaip Tumas reagavo į šiuos prašymus, žinome ne vien iš plačiai pasklidusių anekdotų apie jo dosnumą, bet ir iš Tumo įrašų giminaičių laiškuose: juose išsakyti prašymai pasibraukti ryškios spalvos pieštuku, o laiškų paraštėse pasižymėtos išsiųstų pinigų sumos. Tai, kad Tumas visada turėjo globotinių, kuriuos leido į mokslus, buvo kita paramos giminaičiams rūšis. Nors buvo itin dosnus, toks pragmatiškas, vienpusis santykis žeidė – laiškuose dukterėčioms Mėginaitėms Tumas neretai nusiskundžia: „Aš, mat, vienišas; iš manęs giminės pinigų telaukia ir ničnieko man neduoda" (1930-06-18, p. 550).

Ankstyvuosiuose Bronės Mėginaitės laiškuose matome fragmentišką išsilavinusios moters inteligentės, ieškančios savo vietos besikuriančioje valstybėje, portretą. Ji dirba Užsienio reikalų ministerijoje ir jaučiasi nepriklausomos valstybės pilietė: „Kaune gera gyventi, o labiausia ant Žalio kalno. Retkarčiais nueinu pas p. Smetoną, važiuojame automobiliais į gegužines ir šiaip // [14v] jau žmogus jauties, matai, savo karalystėj" ([1919]-06-24, p. 42). Tokia išlieka ir gyvendama ne Lietuvoje. Jau pirmuosiuose jos laiškuose, rašytuose iš Romos, nematyti provincialaus susižavėjimo visa kuo, kas kitoniška, priešingai, svetimoje aplinkoje bandoma įsikurti pagal savas taisykles. Pirmiausia Klimienė prašo Tumo lietuviškos kulinarijos knygos, kad pamokytų itales virėjas: „[I]talų virtuvė – Dievui ant garbės! Iš pradžių tik neapsirgom! Užtai dabar pati einu virtuvėn ir verdu, duodu nurodymus" (1924-03-26, p. 56).

Klimienės laiškuose išryškėja įdomus kalbančiosios tipas, šiek tiek primenantis aristokratę iš realistinių prancūziškų romanų apie aukštuomenės gyvenimą. Laiškuose kalba diplomato užsienyje žmona, dėmesingai ir atsidėjusiai einanti savo pareigas. Rašoma apie priėmimų organizavimą, pasisekusias arbatas ir kitus su reprezentacine pasiuntinio užsienyje žmonos veikla susijusius dalykus. Iš vyro laiškų galime suprasti, kad Klimienė savo pareigas ėjo pavyzdingai ir sulaukdavo nemaža sėkmės. Tuo metu jos laiškuose mainosi džiaugsmas dėl sėkmingų priėmimų, įtampa juos rengiant ir nuovargis, kylantis dėl pačios būdui gana sunkaus ir svetimo vaidmens: „Reikia būti geros sveikatos, kad ištisas dienas lakstyti iš vieno galo Paryžiaus į kitą, linksmai šypsotis ir mandagumas kalbėti. Bet jau tokia ‚služba', nieko nepadarysi! Arbatą skaitome labai vykusia: buvo diploma-

[7] „Giminių laiškai J. Tumui-Vaižgantui", VUB RS, f. 1, b. F128, 402 l.; „J. Tumo archyvas. Asmeniškieji laiškai", VUB RS, f. 1, b. F396, 301 l.

tų, valdžios žmonių, francuzų aristokratų, rašytojų... ir dargi mūsų aršių priešų" (1928-05-21, p. 196). Klimienės laiškuose visuomet justi įtampa tarp puikiai savo pareigas Paryžiaus aukštuomenėje einančios moters, gebančios gyventi pagal diplomatinio elito taisykles, gerai jas išmanančios, prisitaikančios, ir Lietuvos besiilginčios, atskirą lietuvišką būdą pabrėžiančios ir visada juntančios savo kitoniškumą. Ši dichotomija bene geriausiai išryškėja laiškuose, rašytuose vasarą, atostogų sezono metu. Klimienė vasaros sezoną, kaip galime suvokti iš korespondencijos, su dukterimi paprastai praleisdavo kokiame nors kurorte, kur prie jų vienai kitai savaitei prisidėdavo ir Klimas, bet, ko gero, sunkiai rasime laišką, kuriame ji užsienio kurortu džiaugtųsi ar bent kiek jį pagirtų. Priešingai, beveik visada juntamas nepasitenkinimas:

> Tas slaunus Biarritzas, tik Dėdė niekam nesakyk, man suvis nepatinka: miestelis didelis, susikimšę, pliažas dviejų žingsnių gulti nugultas, aukštas uoluotas krantas, įvaro žmogų į melancholiją. // [109v] Nei miško, nei tos erdvės, kurią mes turim Palangoj. Tokius didelius plecus čia teturi tik karališkos vilos. Nesuprantu, ką čia randa šio pasaulio didikai, subėgdami iš vis[o] pasaulio į tą Biarritzą! Kiek čia karališkų vilų! O kokie viešbučiai[!] O jeigu, atvirai pasakius, tai niek[o] gražaus nėra! Aš-gi būdama karalium, kiekvieni metai važinėč Palangon ir tik ten statyč vilą. Gal aš grožio nesuprantu, o gal lietuviškas mužikiškas skonis, kaip pasirodo, daug skiriasi nuo karališko skonio. Tiek to, daugiau, tikiuosi, čia nebeatvažiuosiu. (1932-08-08, p. 380)

Kaip opozicija pietų kurortams paprastai išskiriama Palanga, kurią Klimienė junta kaip atitinkančią jos būdą, poilsio stilių. Šis kurortas leidžia kurti ir išlaikyti santykį su aplinka, o štai kiti patiriami kaip ribojantys ir įpareigojantys. Išties stebina Klimienės aprašomi kontrastai ir tuometė laisvė poilsiauti Palangoje:

> Labai ačiū, kad man parašei laišką, – vis ne taip nuobodu. Teisybė, kad čia labai gražu: aplink kalnai – Alpės, ežeras. Bourget, reginiai stebėtini, darau ekskursijas autocars'ai[s] į kalnus, aplink ežerą, bet vot vis nuobodu ir tiek. Dėl to Palangos nemainyč už jokį užsienio puikiausį kurortą. Mums lietuviams užsienio kurortai suvis nepritaikinti! Mes mėgstame be kostiumų maudytis, basi vaikščioti, kur link užeina noras atsisėst ar atsigult. O čia to nėra! Ponios išsigorsetavę, išsitepę, išsipudravę, automobilių judėjimas ir benzina, nelyginant Paryžiuj. Tokia pat Nica, Canne'ai, Italijos garsioji Lida, toks pat štai ir madnas Aix-les-Bains. (1926-06-21, p. 108)

Meilė Palangai, noras susitikti joje vasarą sieja visus korespondencijos narius. Tumas bemaž kiekvieną vasarą stengdavosi pailsėti Palangoje, jo laiškuose kurortas taip pat siejasi su laisve maudytis nuogam, degintis, kaip ir kur patinka, bei su atgautomis jėgomis, kurių daug reikėjo alinančiam darbui likusius metus.

Klimienės laiškai apima ilgiausią susirašinėjimo laikotarpį ir kartu liudija ją nemėgus rašyti ilgų laiškų, nelinkus nuosekliai koresponduoti. Netolydumas, disproporcija tarp jos ir Tumo laiškų rodo, kaip Tumui buvo svarbu pasakotis apie kas-

dienius reikalus su žmonėmis, kuriuos laikė savo šeima, net jei iš kitos pusės tokio paties santykio nesulaukdavo. Bene geriausiai jųdviejų epistolinį santykį charakterizuojantis Tumo sakinys, rašytas besilaukiančiai dukterėčiai: „Mielas Broniuk! Kaipgi Tu galoji? Žinau, Tu man nieko nepasisakysi. Klausiu taip sau, kad apie Tave mąstau ir bijau, kad nebūt bloga. Tai geriau aš Tau nusipasakosiu" (1929-09-24, p. 260). Klimienės ir Tumo korespondencija rodo disproporciją: Tumo laiškai jai gana ilgi, išsamūs ir jų parašoma gerokai daugiau. Klimienės laiškai – trumpi, gerokai retesni už gaunamus iš dėdės: į kiekvieną laišką ji neatsako, bet iš to nereikėtų skubėti spręsti apie santykį su Tumu. Laiškų pobūdis ir kiekis labiau liudija jos, kaip korespondentės, savivoką, apskritai santykį su laiško rašymu nei santykį su dėde. Atrodo, kad Tumą dukterėčia juto kaip lengvai rašantį asmenį, o pati negalėjo lengva ranka rašyti apie kasdienius įvykius taip, kad skaityti būtų įdomu: „Brangus Dėde, pagaliau ir aš prisirengiau parašyti Dėdei porą žodžių. Net gėda, kad į tiek daug Dėdės laiškų ir dar tokių įdomių ir linksmų beatsakau tik štai dabar. Be kitų visokių priežasčių, mat aš esu labai menka rašytoja. // [94r] Skaityt – aš gana daug skaitau, bet parašyt, manau, nesugebėč nieko. Antra, kas-gi būtų, kad visi pradėtų rašyti, nebūt kam skaityti. Tai to ir nusiraminu!" (1929-11-03, p. 265).

Svarbu pridėti, kad panašiai savo galimybėmis rašyti Tumui laiškus yra suabejojęs ir Klimas: „Šimtą kartų esu kaltas taip ilgai neatrašęs. Bet kad aš galėčiau taip lengvai plunksna pavadžioti, kaip Dėdė!" (1927-05-12, p. 149). Klimienės kaip korespondentės charakteristiką svariai papildo vyro laiškas: „Bronė, kaip visada, negreita laiškams parašyti – užtai mane prašo, o Dėdę atsiprašo ir labai dėkoja už laiškus, kuriais visada džiaugiasi. Man kartais atrodo, kad Bronė per daug Dėdę gerbia ir myli, kad galėtų tat pasakyti. Aš ją iš pradžių bariau už nerašymus, bet paskui susigalvojau: kas beištirs moteriškas paslaptis!" (1929-08-08, p. 256). Už raiškos ribų liekantys dukterėčios jausmai, kaip juntami, žinomi iš veiksmų, rūpesčio, bet neišreiškiami kasdieniu korespondavimu, yra bene ryškiausias šios korespondentės bruožas, sužinomas iš kitų šeimyninės epistolikos narių arba tiesiogiai bendraujant. Tačiau svarbu pasakyti, kad toks Klimienės ir Klimo korespondavimo su Tumu pasiskirstymas, kai Klimas parašo didžiąją dalį laiškų, o Klimienė koresponduoja sporadiškai, daugiau prireikus, tiesiog kilus norui pasikalbėti ar sąžinei nubudus, susiformavo palaipsniui.

Tumo korespondencija su Klimų šeima turi savotišką vidinį siužetą, kuriame visi korespondentai tam tikru metu keičia savo poziciją ir korespondavimo būdą. Sudėjus išlikusius laiškus į kiek įmanoma koherentišką visumą, išryškėja tam tikros epistolinės elgsenos: sąmoningas bandymas inicijuoti norimą komunikacijos būdą, laiško formų paieška, taisyklių diktavimas etc.

Pirmas trumpas etapas apima laiką nuo Klimų vestuvių 1921-ųjų liepą iki apytikriai 1924 m., kai šeima jau gyvena Romoje. Šio laikotarpio korespondenciją daugiausia sudaro trumpi laiškeliai kokiu nors reikalu ar atvirukai, t. y. korespondencijos formos, būdingos netoliese gyvenantiems ar trumpam atsiskyrusiems žmonėms. Išvykusi iš Lietuvos šeima tęsė panašią korespondenciją iki 1924 m., kuomet Tumas parašo laišką, kuriuo bando inicijuoti kitokią komunikaciją: nuo proginių laiškų, at-

virukų pereiti prie asmeniško šeimyninio bendravimo, apimančio rašymą apie asmens savijautą, išgyvenimus, kasdienius asmeninio ir Lietuvos gyvenimo įvykius, šeimos klausimus. Tumas taip pradeda minėtą laišką:

> Mieliausieji Brone ir Petrai!
> Šiandien šventadienis. Aš nurimęs. Norėjau judum prirašyti daug gražių žodžių ir susilaikiau, kad judu pajustumėta sąžinės graužimą. Ir vargu judu beturita sąžinę. Taip visas Kaunas, visi judviejų draugai ir prieteliai lemia. Pirmutinę žinutę aš tegavau Trims Karaliams, o iki tam laikui gaudavau rausti, kai pažįstamieji sutikdami vis man įkyrėdavo tuo pačiu stereotipiniu, ką gi Klimai rašo, kaip jiedu besilaiko? (1924-01-13, p. 50)

Toliau skaitome ilgą tumišką laišką, kuriame paliečiama ir politika, ir Kauno orai, ir tai, kaip laikosi jo šuo Kaukas. Šį laišką išlikusiame epistoliniame siužete galime matyti kaip pavyzdinį, gana įsakmiai siūlantį komunikacijos stilių: tiek priekaištai dėl nerašymo, tiek pats laiško pobūdis neleidžia atsakyti atviruku ar trumpu laiškeliu, žinoma, jeigu adresatai nenori nutraukti bendravimo. Būtent po šio laiško susirašinėjimas ima keistis, kol nusistovi iki pat Tumo mirties kultivuota forma. Ne veltui į jį atsakoma pirmu ilgu Klimų laišku (1924-01-18), rašytu perpus abiejų adresatų: laišką pradeda Klimienė, kaip atsakinga už komunikaciją su Tumu, pabaigoje savo dalį prirašo ir Klimas. Kad pradžioje Klimienė buvo atsakinga už komunikaciją, rodo 1925 m. išsakytas jos nusiskundimas: „Rašau visų trijų vardu, nes vienas – amžinai užimtas, o antras – dar nemoka rašyti. Užtai visa korespondencija priseina man atlikti" (p. 86). Matome, kad Klimas dar neegzistuoja kaip atskiras epistolinis subjektas, pirmieji jo laiškai – atvirukai, trumpi laiškeliai arba prierašai žmonos laiškų pabaigoje.

Pirmuosiuose Klimienės ir dalimis su vyru rašytuose laiškuose jau matyti interesų ir kompetencijų pasiskirstymas. Klimienė daugiau rašo buities, kasdienių rūpesčių, vaikų auginimo klausimais, o Klimas – apie darbą, politiką, Lietuvos reikalus. Apie kasdienio gyvenimo, buities reikalus jis rašo šiems susikomplikavus: serga duktė, žmona ar kyla kitokių ir vyrą į buitį įtraukiančių rūpesčių. Vyriškų ir moteriškų interesų bei atsakomybės sričių pasiskirstymas esmingas šioje knygoje skelbiamai epistolikai: su vyrais ir moterimis susirašinėdamas Tumas veikia skirtingai ir skirtingai susirašinėjimą vertina. Tai matyti tiek teminiu, tiek stilistiniu lygmeniu. Štai dvi Tumo frazės, atskleidžiančios, kaip rašant sustojama, suvokus, kad tai ne šio adresato interesų sritis: „Aš jau darbą vakar pabaigiau ar, tikriau, rytoj pabaigsiu Universitete ir būsiu laisvas kitiems, jau saviems darbams dirbti. ‚Normanto vėžių', kurie ‚L[ietuvos] aide' buvo pradėta, parašiau antrą skyrių: ‚Kaune', 225 puslapius. *Tuo skyrium – pasiskųsiu Petrui* [kursyvas – *JŽR*]", – sustoja Tumas laiške dukterėčiai (1928-06-13, p. 197); iš laiško Klimui: „Kažin, ar ne laikas Eglutei skaityti iš ‚Saulutės'? *Apie tai Bronė gali parašyti* [kursyvas – *JŽR*]" (1926-02-22, p. 91).

Norėdami išryškinti korespondencijos su Klimu formavimosi savitumą, turime išsamiau aprašyti susirašinėjimo su vyrais ir moterimis skirtumus. Moterims ra-

šomuose laiškuose Tumas veikia režimu, Aistės Kučinskienės disertacijoje tiksliai pavadintu karnavališku[8]. Šią stilistinę laiškų ypatybę mokslininkė sieja su Tumo asmenybe, tačiau atkūrus laiškų dialogus matyti, kad karnavališkumas randasi iš *abipusio santykio* su moterimis, žaismės, flirto, savotiško rašančiojo atsipalaidavimo ir aktyvaus kūno gyvenimo įtraukimo į diskursą. Dažną kalbėjimą apie savo kūną, o ypač pilvą, Kučinskienė sieja su karnavališka Tumo epistolinio subjekto laikysena, pasirinkta kurti kalbančiajam, balansuojančiam ant subjekto-personažo ribos. Šiuose laiškuose išties susikuria savotiškas personažas – linksmas, guvus, gydomosiomis voniomis Birštone besimėgaujantis, pilvą auginantis arba metantis dėdė, kuris šėlsta ir siautėja:

> Tam dalykui itin padėjo visų patarimas padaryti Nachkuhr [*vok.* sanatorinį gydymą] Palangoje. Ligi tik apsidirbęs su atlaidais, šoktelėjau į Palangą – keturioms dienoms. // [1v] Kas ten pasidarė, sunku apsakyti. Jau Birštone ėjau galva; o Palangoje visai Faustu virtau. Visas premijas iš moterų surinkau. Daug malonės prityriau ir iš p. Sidzikauskienės, Žalkauskienės etc. Jos buvo irgi labai linksmos ir – bjauriai nudegę. Su dr. Alekna, Naruševičium, pr. Juodakiu, Pundzevičium etc. gyvenome tikrais indionais – visai nuogi, po 3 valandas sausumoje, po ½ val. jūroje 15° R, kol gavau anginą ir slogą. Dabar nuo to Nachkuhro taisaus namie ir rytoj vakarą vėl dumiu į Palangą Nachnachnach kuruotis, kad nebesirgčiau nė slogais. Na, po visa to, kad imsiu dirbti, tai net pleškės. (1924-08-27, p. 63)

Toks savęs artikuliavimas yra svarbi epistolikos su moterimis dalis, kurią ženklina susitelkimas į kasdienius, buitinius, kūno ir sveikatos klausimus; apie pilvo reikalus Klimui Tumas nerašo. Kučinskienė teigia, kad „kone perdėtas buitiškumas, fiziologiškumas ir kūniška kalba yra didelis atitolimas nuo to meto rašytinių tekstų žanrinių konvencijų"[9]. Iš dalies galima pritarti šiam teiginiui, bet jis reikalingas papildymo. Žanrinę konvenciją apytikriai įsivaizduojame iš laiškų kanono, kokį esame susiformavę skelbdami kultūriškai svarbių figūrų, dažniausiai vyrų, laiškus (neretai vienpusius, ypač jei dialogo partneris ar partnerė, kaip minėta šio teksto pradžioje, nėra pripažinta kultūros figūra). Klimo ir Tumo susirašinėjimas tokią normą pagrindžia, tačiau iš susirašinėjimo su moterimis atrodo, kad intensyvus kūno dalyvavimas – daugiau natūralus, o ne išskirtinis dalykas. Kiek kilogramų priaugta ar numesta, ką, kaip smarkiai ir kiek laiko skauda, liesas ar storas žmogus yra ir kaip jo figūra koreliuoja su charakteriu – visiškai normali, pastovi diskurso dalis, pavyzdžiui, Barbora Mėginaitė Tumui rašo: „Bronė dar vis sirginėja, sako, po ilgo ir daugybės profesorių lakstymo, kad kepenų tulžės uždegimas, ar kaip ten, o dabar dar viduriai neateina tvarkon. Labai sumenkėjo, nustojo 6 kil., besveria 60 kil., o Švogrius per jos ligą – 3 kil., aš 2 kil., o Eglutei prisidėjo 1 kil." ([1925]-06-03, p. 441). Barborai Mėginaitei pasigyrus, kad sveria jau 59 kilogramus, Tumas re-

[8] Aistė Kučinskienė, „Epistolinis subjektas: kūnas ir karnavalas", in: Aistė Kučinskienė, *op. cit.*, p. 275–283.
[9] *Ibid.*, p. 276.

aguoja: „Продолжай [*rus.* tęsk] iki 80 kilo, kad būtų ko pažiūrėti. (Aš tiek sveriu) Tavo Dėdė" (1925-11-04, p. 445).

Suteikti pavadinimus šioms skirtingoms korespondencijos rūšims mums gali padėti pats Tumas, laiške Klimui po nedidelio epistolinio konflikto rašęs: „Privatinę korespondenciją aš laikau lygia gyvai kalbai: kalbame ir rašome numanydami, kad tai kiti pakartos, pacituos. NN man rašo ar rašė, paprastas išsireiškimas epistoliarinėj kalboj. Epistola toli gražu nėra raštas apie virtuvę, šeimą, jos ligas ar statomus namus, kaip aš darau. Tai tik komercinė epistola. O mokslo ar dar ko žmonės nestygsta nepasisakę, ką jie apie šį tą yra sugalvoję, ką nauja patyrę" (1930-09-22, p. 309). *Komercine epistola* Tumas daugiausia susirašinėjo su dukterėčiomis, tačiau iš laiškų neatrodo, kad juos rašydamas jautėsi nepatogiai, kaip galima pamanyti iš ką tik cituotų svarstymų. Priešingai, įsitraukimas į kasdienius, buitinius reikalus Tumui teikė daugiau gyvybės ir pasitenkinimo, nei jis pats sau greičiausiai norėjo pripažinti. Net stebina, kaip įsitraukęs rašo apie vaikų ligas, auklėjimą, atsidėjęs komentuoja moterų aprangos bei sveikatos ir kitus klausimus. Ir tikrai neatrodo, kad tai daro pro sukąstus dantis, priešingai, būtent „komerciniuose", kitaip tariant, buitiniuose laiškuose Tumas intensyviausiai kuria save kaip savotišką personažą ar žaismingą veikėją, kuris pokštauja, prisiima skirtingus vaidmenis, ima pasirašinėti šmaikščiais, į situaciją reaguojančiais parašais, kaip „dėdė Smailapilvis" ir panašiai. Šeimyninis santykis kaip įsitraukimas į buities, gyvenimo kūrybos reikalus Tumo laiškuose atsiskleidžia kaip malonumas ir džiaugsmas dalytis kasdienio gyvenimo įvykiais, smulkmenomis ir, atrodo, užtikrino Tumui būtiną įsitraukimo į pasaulį jausmą.

Taigi su moterimis Tumas plėtoja komercinę, anot jo paties, korespondenciją, kurioje mainosi du Tumo vaidmenys: linksmas personažas dėdė arba susirūpinęs, rimtai išklausantis, visa širdimi į kasdienius rūpesčius įsitraukęs dėdė-tėtis. Kas kita – Petras Klimas. Su juo plėtojama tokia korespondencija, kurioje mokslo žmonės „nestygsta nepasisakę, ką jie apie šį tą yra sugalvoję, ką nauja patyrę". Šiuo atveju mums įdomiausia ir svarbiausia, kad Tumas abiem režimais veikė sklandžiai ir širdingai, nors pasiskųsdavo nemėgstąs moterų, jų bendravimo būdo net ir joms pačioms skirtuose laiškuose, akcentuodavo vyrų bendravimo rimtumą ir svarbą. Jo epistolinis įsitraukimas koresponduojant su moterimis rodo, kad būta neatitikimo tarp savo laikui įprastų stereotipinių formuluočių apie lyčių supratimą ir realaus, kasdienio veikimo ir santykio su žmonėmis formavimo.

Galima manyti, kad su Klimu Tumas iš dalies realizavo susirašinėjimą tokį, kokį jis suprato vykstant tarp inteligentų, kultūros ir politikos žmonių. Po truputį bendri reikalai – tokie kaip Lietuvos kultūra ir politika, Klimų vilos Kaune statyba – įtraukia taip, kad apytikriai nuo 1926 m. Klimas tampa svarbiausiu šio susirašinėjimo veikėju, o Klimienės vaidmuo vis labiau traukiasi į antrą planą. Iš susirašinėjimo matyti, kaip abipusėmis pastangomis tolydžio kūrėsi šis santykis: prasidėjęs reikalų ir gyvenimo aktualijų aptarimu, išaugo į gana artimą ryšį, sudariusį terpę aistringai kalbėtis apie pažiūras, jausenas, valstybės gyvenimą, religijos suvokimą.

Asmeniška korespondencija su Klimu Tumui buvo itin svarbi. Panašu, kad būtent šią korespondenciją jis suvokė kaip derančią intelektualams, iš esmės atitinkančią

įsivaizduojamą kanoninį korespondencijos modelį, pretenduojantį į išlikimą: jis juntamas ne vien kaip asmeninė komunikacija, bet ir kaip deramas laiškų žanro išpildymas. Su pastaruoju aspektu susijęs dar vienas svarbus vyrų ir moterų epistolinės savimonės skirtumas. Klimas ir Tumas rašydami vienas kitam junta savo dalyvavimą kultūroje, kitaip tariant, jiems būdinga autorystės savivoka. Šis pojūtis veikia laiško turinį, nes jeigu numatai save kaip epistolinį subjektą, kurio laiškus skaitys ateinančios kartos, greičiausiai ir nesąmoningai tam tikru lygmeniu formuoji savo įvaizdį. Tai veiksnys, nedarantis įtakos šios korespondencijos moterims: jos rašo šiandienai, visiškai nenumanydamos, kad jų laiškai taip pat gali tapti istorija, menkai vertina savo kaip laiškų rašytojų gebėjimus. Klimienė rašo Tumui: „Ir abelnai, mažai yra žmonių, neskaitant Dėdės ir Petro, sugebančių supratlyvai laiškus parašyti. Ką jau čia kalbėti apie moteris: reta kuri, nors būtų ir inteligenčiausia, moka valyvai mintis išdėstyti. Tarp mūs kalbant – ‚лепетанiе' [*rus.* vapėjimas] ir tiek! Ne kožnas tą Dievo dovaną turi!" (1933-01-29, p. 411). Savo rašymą abi seserys vertino kaip čia ir dabar vykstantį komunikacijos procesą, kasdienę veiklą ir apie ateinančias kartas greičiausiai negalvojo. Tumas taip pat, nors, viena vertus, laukė dukterėčių laiškų, antra vertus, aukštų reikalavimų jiems nekėlė, suvokė gana laikiną, buitinį jų statusą, esmingą komunikacijai, ryšiui tarp žmonių palaikyti, bet ne autorystei steigti:

> Broniuk, Eglut! Dėkui sveika atrašius! Kam gi negera gauti žinių apie mylimus? Džiaugiuos ypač geromis žiniomis, kad jūs tuo tarpu sveiki ar bent apysveikiai ir dirbate. Vis dėlto nei Tu, nei kas kitas Jūsų nesivaržykite atsakymais. Priverstinas atsakymas ar parašymas veda į šaltą oficiališkumą, o to man nei reikia, nei pageidautina. Aš taip-pat elgiuos. Kitiems nieko neparašau, o Jus apipilu raštais. Taip darau <u>sau</u> palengvinti, nes Jus myliu ir Jumis sielojuos. O ką <u>Jūs</u> su tais raštais darote, man vis tasia. Paskaitote, gerai; įkyri dukart per savaitę gaunant iš vienų rankų, dėkitės į archyvą.
>
> Laiškui parašyti jokių ypatingų autoriškų talentų nereikia. Ypač moterys visos specialistės daug rašyti; vadinas, plepėti apie viską ir dar apie šį-tą. Jei Tu šiuo atžvilgiu „ne moteriška", gal geriau: ilgi moterų laiškai, tiesą pasakius, gana nuobodūs. Bet atvirutę pasiųsti ir nesunku, ir santykiai tuo palaikomi tamprūs, ir išprovokuojamas atsakas. (1929-11-07, p. 266)

Petro Klimo laiškus Tumas vertina kiek kitaip: tai ne vien šeimos santykių palaikymas, bet ir intelektualinė komunikacija, teikianti dvasinį džiaugsmą. Ypač jautriai reaguoja į pirmuosius atvirus, asmeniškus Klimo laiškus: „Labai Malonus Petrai! Рѣдко да мѣтко [*rus.* retai, bet taikliai]. Už paskutinį Tavo laišką (iš V-2 d.) aš Tau galėčiau atleisti 365 korespondencijų griekus – toks jis geras ir malonus. Visą laiką šypsojaus, skaitydamas vienas sau ir savo ‚vaikams' – Kaziui ir Stasiui" (1926-05-06, p. 101). Toks santykis nuo 1926 m. išlieka iki pat Tumo mirties, tik maždaug nuo 1929 m. aptariamus aktualiuosius, vertybinius ir pasaulėžiūros klausimus užgožia visa apimanti Klimų vilos Kaune statyba.

Rašydamas Klimui Tumas rodė bene daugiausiai pastangų atsižvelgti į adresatą, taikytis prie jo skaitymo būdo ir tuo pat metu juto kalbėjimo raštu, pereinančio į

teksto rašymo, t. y. pasakojimo, malonumą. Kai kuriuose laiškuose matyti pastangos „disciplinuoti" laiško rašymą, išlaikyti jo funkcionalumą, aptarti reikalus, pranešti reikalingą informaciją: „Tu ilgų mano raštų, kurie ne tiek reikalu, kiek beletristišku nieztėjimu rašomi, gal nė nepaskaitai iki galo. Tai skubinuos išdėstyti ir du sekamuoju reikalu" (1926-07-23, p. 111). Net kai punktais suskirsto laišką, kad šis būtų kuo informatyvesnis, į tuos punktus Tumas įterpia oro aprašymą ar ką kita, kas kyla iš „beletristinio niežulio". Tumo epistolika liudija, kad jis spontaniškai pereidavo į meninio, beletristinio pasakojimo režimą – beveik visada, kai, aptaręs reikalus ir išsakęs rūpesčius, pradėdavo pasakoti apie save. Laiškuose dukterėčioms savitvardos, epistolinio stiliaus kontrolės ženklų nerasime, Tumas juose laisvesnis ir žaismingesni, faustiškesnis, jo paties įvaizdžiu tariant, o laiškai rašomi tokie, kokie išeina, nejuntant įpareigojimo išlaikyti adresatui tinkamą laiško stilių.

Tuo pat metu Klimas bene geriausiai iš visų korespondentų atsiliepia į Tumo laiškų stilių: pratęsia šmaikštavimus, plėtoja iškeltas diskusijas. Jis atsižvelgia į Tumo nuomonę, dar daugiau – jos klausia ir klauso, skatina tėvo ir sūnaus santykį. Dukterėčios šiuo požiūriu buvo gerokai aikštingesnės, jos galėjo ir supykti, ir smarkiau parašyti, kritikuoti Tumo sprendimus. To niekada nedarė Klimas, kuris prisiėmė sūnaus statusą, bet nepasiliko teisės į giminišką familiarumą. Jo laiškuose sukuriamas Tumo portretas rodo, kad Klimas juto bendraujantis su ypatingu žmogumi: jis susirašinėjo ir su žmonos dėde, kuriam perka šlepetes ar šlafroką, ir su viena svarbesnių, jau istorinių Lietuvos kultūros figūrų. Viename laiške randame itin sodrų Klimo pasažą:

> Mielasis Dėde, esi Lietuvoje tas stebuklingas žilagalvis jaunuolis, kurio entuziazmas, iš tyros širdies trykšdamas, kaip saulės spinduliu prašviečia sunkų rūką, kurio prigaravo nevalytos sielos. Pagerbęs mūsų senųjų audrų pragiedrulius – pats juo pavirtai naujojo dangaus ūkanose.
>
> Turiu, nesusilaikydamas, pasakyti, kad pamilau Dėdę kaip skaidrų amžinai kunkuliuojantį žmoniškumo šaltinį, kurs saulėje atšviečia savo krištolinę srovę visomis gyvybės spalvomis. Mylėti gyvenimą ir dėl tos meilės kelti jį į dangų, prie saulės, kad toje meilėje nebūtų apsivylimo – šit kaip aš suprantu Dėdės entuziazmą. Ir aš norėčiau, kad Dėdė // [53ar] mudu su Brone suprastum tokiais savo vaikais. Per tuos kelerius metus Bronė mane įvedė į Dėdės kraujo misterijas ir mudu abudu džiaugiamės ne tik Dėdės šventu ženklu palaiminti, bet ir jausdami vieną bendrą Tėvą. Ir mudu trokštame, kad mudviejų gili, niekados nesudrumsta, meilės ir entuziazmo pilna gyvenimo harmonija suteiktų mudviejų Tėvui tos satisfakcijos, kurios tik gali duoti šios žemės kelionėje Dvasios laimėjimai. (1927-07-21, p. 159–160)

Pateiktoje ištraukoje matome Klimo stiliui nebūdingą atvirumą ir pakylėtumą, dėl to šeimos epistoliniame naratyve ji atrodo užimanti ypatingą vietą. Ištraukoje tarsi liudijamas iniciacijos ar naujo santykio steigties veiksmas, apmąstoma ir įvardijama, kas įvyko bendraujant: atviru, susijaudinimą išreiškiančiu tekstu Klimas Tumui išsako ypatingą savo santykį ir jo kūrimosi istoriją – nuo dukterėčios

vyro iki sūnaus. Tokie laiškai užima ypatingą vietą epistolinio palikimo visumoje, jo kuriamame tarpasmeninių santykių naratyve, nes žymi pokyčių ribas, nuo kurių santykis ir komunikacija pereina į kitą lygmenį.

Tėvo–sūnaus santykio formavimosi siužete esminga vilos Kaune statyba – viena svarbiausių temų nuo 1928 m. Abipusis susirašinėjimas parodo, kaip reikalų tvarkymas išauga iki bendro šeimos projekto, atskleidžiančio ir statybos reikalų tvarkymo specifiką tarpukario Kaune, požiūrį į statybas, ir inteligentijos savimonę (persmelkianti baimė, kad Kaunas juoksis iš netesėtų statybų, detalus kitų besistatančiųjų aptarimas ir pan.), santykius su architektu Feliksu Vizbaru, o daugiausia – pačius Tumą ir Klimą kaip šeimos vilos statytojus. Tumas dalyvauja vilos statybose nuo pat jos projekto, jo įtaka visiems sprendimams – lemiama (architekto parinkimas, projekto sudarymas ir tvirtinimas etc.), jis pagrindinis darbų prižiūrėtojas ir buhalteris, nuolat spaudžiantis Klimus taupyti, tiesiogiai ir netiesiogiai priekaištaujantis šeimai dėl daugelio ne vilos statybai, o, pavyzdžiui, kelionėms skiriamų lėšų, dėl ko kyla vienas kitas epistolinis konfliktas su Klimiene, organizavusia šeimos pragyvenimą Paryžiuje. Kokį vaidmenį statant vilą atliko Tumas, galima nujausti iš šios Klimo laiško vietos: „Gerai, žinoma, kad jūs visi susitarę statote stengdamies kuo patogiausiai ir kuo geriausiai padaryti. Bet šeimi[ni]nko ir savininko kaprizai kartais irgi turi šiokios tokios reikšmės. [...] Dėdė pasirodei toks rūpestingas, kad mudviem su Brone kartais atrodo, kad ta vila bus Dėdės. Mes nemokame pasakyti už tai mudviejų dėkingumo, bet Dėdė gali tikėti" (1929-06-10, p. 245).

Pastatęs vilą, Klimas keliuose laiškuose primygtinai kviečia Tumą joje apsigyventi, ilsėtis ir toliau kurti. Iš laiškų matome, kad jokio turto ir nuosavo būsto neužgyvenęs labdarys Tumas, silpstant sveikatai, mažėjant einamų pareigų skaičiui ir pajamoms, jautėsi vis prasčiau, negalėjo ir neleido sau deramo gydymo, taip pat – nebegalėjo išlaikyti savo po renovacijos pabrangusio būsto. Laiškuose galime justi sudėtingą dvasinę Tumo būseną, norą išsilaikyti savame gyvenime, jo formose. Viename laiške Klimui, reaguodamas į kvietimą apsigyventi vilos bokšte, Tumas save apibūdina: „Tavo pakartojamus pasiūlijimus apsigyventi vilos bokšte ir ten kažką pramanyti aš svarstau seniai, *bet vis nukrypstu į centrą*. Tariaus net su prel. K. Šauliu, mūsų vyskupo general-vikaru. Jis labai inteligentingas ir man palankus. Abiejų tuo tarpu nuomonės sukrinta, kad aš dar ‚per jaunas' (63 m.) užsidaryti bokšte, *atsiskirti nuo vidurio*, nuo visa to, kur *gyvenimas kunkuliuoja*. Matai, aš dar tebesu daug kam reikalingas [kursyvas – *JŽR*]" (1932-08-06, p. 377). Tačiau prastėjanti sveikata ir neužtikrinta finansinė padėtis vertė Tumą vis smarkiau patirti buvimą nuošalėje, justi savo negalėjimą:

> Liko dilema: arba pamažu nusibaigti in dimissione, tai tikriau; arba suardžius 40 metų gyvenimą-darbą, užsibrėžti visai naują gyvenimo liniją; tai nebe taip tikra, nes jei gyvenimas, tai kova, o tam jėgų nebėra septintoje dešimtyje; draugų gi guodimas – dar ką nors mums parašysi laisvėje – yra tas pat pastūmėjimas į paskutinį galą. Ką gi beišsunksi iš astmos suplaktų smegenų! (1933-03-24, p. 418)

Persikėlimą gyventi į Klimų vilą Tumas patyrė kaip prieitą gyvenimo ribą. Iš laiškų siužeto matome, kad bešeimis kunigas, visas pajamas išdalijęs stokojantiems ar norintiems mokytis, galimybę rinktis visgi turėjo: likus porai mėnesių iki mirties, 1933 m. vasario mėnesį, persikraustė į mylinčios šeimos vilą. „Kas gi būtų, kad vaikai, kurie gal daugiausia Dėdę myli, nepaglobotų jo senatvės, kai ji ateis. Taigi tų rūpesnių nereikia turėti, kol mes dar ant savo kojų stovime. O antra, aš taip myliu Bronės gimines, kad galėčiau jiems viską paaukoti", - rašo Petras Klimas (1932-08-11, p. 381). Šį tuo pat metu gražų ir liūdną finalą galime matyti kaip pora dešimtmečių intensyviai palaikyto šeimyninio ryšio, daugeliu savo aspektų atsiskleidžiančio čia skelbiamuose laiškuose, kulminaciją. Turbūt ne veltui paskutinis Tumo laiškas šiai šeimai yra beletrizuotas laiškas jauniausiesiems jos nariams - Eglei ir Vytautui.

Šioje knygoje Klimų vilos istorija nutrūksta su Tumo mirtimi, tačiau mes žinome, kad Klimų šeima savo viloje taip niekada ir neapsigyveno. Antrasis pasaulinis karas šeimą išskyrė. Klimas, kalintas nacių, vėliau - sovietų, gyvenimą nugyveno sovietinėje Lietuvoje be Prancūzijoje likusios šeimos, visos jų pastangos gauti leidimą Klimui išvykti iš Lietuvos liko bevaisės. Grįžęs iš lagerio, glaudėsi pas žmonos seserį, kitą šios korespondencijos heroję Barborą Mėginaitę-Lesauskienę, jos šeimos name toje pačioje gatvėje, priešais savo nacionalizuotą vilą, kurioje niekada negyveno.

III

Kita šeima, su kuria susirašinėjo Tumas, - Barbora ir Pranas Lesauskiai bei jų sūnus Vytautas Lesauskis, tesuspėjęs tapti laiškų veikėju ir adresatu. Korespondencija pradedama 1921-aisiais ir iki 1928-ųjų vyksta tarp dėdės ir dukterėčios, iš pradžių mokytojavusios Nemunėlio Radviliškyje, o vėliau, 1924-ųjų vasarą, išvykusios į Romą ir pasilikusios dirbti Lietuvos pasiuntinybėje Italijoje. Pranas Lesauskis prie šios korespondencijos prisideda tik 1928-aisiais, kai Barbora Mėginaitė laiškuose pristato jį kaip sužadėtinį. Dukterėčiai vos užsiminus apie sužadėtinį, dar net nepasakius jo vardo, Tumas iš karto skatina pradėti bendrauti. Tai momentas, kai matome, kokiu būdu Tumas mezgė ir išlaikė šeimyninį ryšį: „Parašyk gi, kas Tavo karalaitis! Dar geriau - abudu ant vieno parašykite. Reikia pradėti gyminiuotis. O dabar bent jį sveikink mano vardu" (1928-02-12, p. 484). Ir nors Barbora ir Pranas „rašė ant vieno", kaip skatino Tumas, jų susirašinėjimas vyko veikiau kaip du atskiri dialogai, suartėjantys šeimoje nutikus kam nors svarbaus.

Tai nulėmė šeimos gyvenimo būdas: nuo santuokos iki Tumo mirties Lesauskiai gana ilgus laikotarpius gyveno atskirai. Šeimos gyvenimo pradžioje Lesauskis dar studijavo Turine, o žmona dirbo Romoje. Baigęs studijas, buvo siunčiamas dirbti į skirtingus Italijos miestus, iš kurių ir rašyta nemaža dalis jo laiškų bei atvirukų Tumui. Lesauskienė kartu nevykdavo, gyveno ir dirbo Romoje. Be to, iki vestuvių jau buvo susiformavęs Barboros Mėginaitės ir Tumo epistolinis santykis bei stilius,

ir nors Tumas Lesauskį labai aktyviai įtraukė į koresponduojančios šeimos narius, pastarasis didesnio poveikio jo ir dukterėčios komunikacijai nedarė.

Pirmasis išlikęs Barboros Mėginaitės laiškas rašytas 1921 m. iš Nemunėlio Radviliškio, pirmasis Tumo laiškas – tik 1924-aisiais. Nuo 1921 iki 1925 m. imtinai turime 6 Tumo ir 31 išlikusį Mėginaitės laišką, o nuo 1925 m. šios, akivaizdu, neišsaugotų laiškų disproporcijos nebelieka. Aktyvesnė komunikacija ima rastis smarkiai išaugus nuotoliui, kai galimybės pasimatyti nėra.

Tumo ir Barboros Mėginaitės laiškuose esama visko: kasdienių reikalų, buities, politikos, svečių kraštų kultūros aprašymų, nesusipratimų ir priekaištų bei savotiško vienas kito auklėjimo. Juose daugiausia aptariami likusios Mėginių šeimos, gyvenančios Lietuvoje, reikalai, ypač rūpestis dėl brolio Juozo Mėginio (Juzos), kuriuo visi sutartinai rūpinosi: tiek finansiškai remdami jo ūkį, tiek auklėdami laiškais dėl paklydimų (pomėgis išgerti, prasti santykiai su žmona, neslepiamos kairuoliškos pažiūros). Šiame susirašinėjime matome atviriausią dėdės ir dukterėčios santykį: jo kūrimą, palaikymą, svarbą abiem asmenims, netiesiogiai ir tiesiogiai išsakomą prieraišumą, ilgesį ir meilę. Įdomus Tumo liudijimas apie santykį su dukterėčia jai ištekėjus, kuriame aiškiai matyti Tumo įsipareigojimo mastas. Veikiausiai papriekaištavusi dėl nerašymo, Barbora gauna atsakymą:

> Gerbiamoji Poni Lesauskiene! Kadai aš Tau, Smilgele, berašiau! Ir pats stebiuos, dėl ko man neberūpi rašyti. Pagalvojęs sumečiau, bene bus tai tautinė mūsų psichologija, kuri veikia, kai, pagaliau, riekelė atriekta. Kol Tu buvai mergelė, kad ir pilnų metelių, Tu buvai mano duktė, sesuo, seserietė, vis tiek pat; man rūpėjai, aš sielojaus, tas dalykas patiko, tas ne. Jaučiaus moraliai atsakomas už globojamą giminaitę. Bet kai tapai moteriškė, kai atitekai kitam, tai lyg visi moraliai ryšiai nutrūko, ir aš nebetekau teisės ir pareigos domėtis, kas ir kaip. Visai taip, kaip kaime, išleidus už žmogaus dukterį. Žinokis sau ir daugiau į akis nebelįsk! Tu jau – atriekta riekelė!
>
> Taip buvo kurį, gana ilgą laiką, ir su Brone. [...] Manau, kad // [1v] ir tarp mūsų prasidės grįžtanti vilnis banguoti. Tai įvyks, kai ir jūsų būklė bei padėtis pakitės, kai jūs imsite kuo sielotis, dėl ko nerimti. Tada aš vėl, jaučiu, jūsų sielą pasisavinsiu ir jos vėl nebeskirsiu nuo savosios. (1928-12-18, p. 515)

Atkreiptinas dėmesys į du šio laiško kreipinius: pirmas oficialus, pažymintis naują dukterėčios statusą, juo tarsi parodoma, kad prasidėjo kitas komunikacijos etapas, ir antras – įprastas švelnus kreipinys, tarsi grąžinantis ryšį, įgalinantis „grįžtančią vilnį", kaip įvardijama cituotame laiške.

Iš išlikusių laiškų atrodo, kad šiltas ir artimas tarpusavio ryšys ne iš karto rado kelią į epistolinę Barboros Mėginaitės kalbą jai išvykus ir nelikus visų kitų santykį liudijančių bendravimo formų. Priešingai negu Bronės atveju, Barborą Tumas gana aktyviai ugdė kaip korespondentę, savais tekstais primygtinai rodydamas, kokių laiškų iš jos tikisi, ar bausdamas laiškais, kokių neva niekas nenorėtų gauti. Pateiksime ilgesnių ištraukų iš nedidelio epistolinio konflikto, gana gerai atskleidžiančio Tumo lūkesčius ir būdą juos adresatei išsakyti:

Klousi, kadel aš neberošus. Ė kūg berašysi, kad nieka nemočija. Rašai rašai žmogus, ė tou tik ban kiek šnipš, dougeu nieka. Kαi parašai geriem žmanėm: ar katram lαikraščiui, ar šeip jou mylimai asobai, tαi tou honorara ažmaku ar ban žadžeis pamieluoja. O kai parašai giminėm, tai tik pinigų paprošo, daugeu nieka. Ir mono suntikei su Tovim ar su Branė tik oficijolūs, rαikalui ištikus. Mylimų mergiačių aš nebėturiu, mat, pasenou, jūs, potys, artimiejie, mon sovo širdžių neparadat, tαi ir mon nėra su kuo senatvėj pasbėdat.

Belieka vieni išarinei dalykai – apē aru, apė pilvu ir kitus galus, paliekunt // [1v] širdi ir visu dūšiu pasilgima vanagam last. Apė tαi ir rašysiu.

[...]

Ė mono pilvas tαi, očiu Dievui, vis didesnis ouga. Vosaru buvo tik 77 kilo, po Palungos rodos 80 kilo, ė išposnykovus šiu švintu gavėneły, jou 82 kilo. Teip ir vargstu vargeli: nei susiriest, nei išsitiest; voikščiot rαike pilvu atkišus, anot Kozio Rimkiaka – smailu pilvu; ė čebotαi nusiaut ir viškai sunku. Dievui unt garbės su takiu sveikatu! Kad nors bodas užeitų ar tiek doug nebeaždirbčia, tαi ir ėst nebetiek ėsčia. E tovo gi pilvas kaks? Gol vis taks keuras, nieka nesulαika?? (1926-04-07, p. 450, graikiškos abėcėlės raide alfa (α) žymimas redukuotasis balsis „a“, alfa raidė šiuo atveju parinkta kaip labiausiai atitinkanti Tumo autografe specialia grafema žymimą garsą.)

Rytų aukštaičių patarme Tumas greičiausiai siekė sustiprinti priekaištaujančio giminaičio balsą, nes tai kalba, žyminti dėdės ir dukterėčios bendrą gimtąją erdvę. Tokiu būdu stiprintas ir į kasdienius gyvenimo reikalus sutelkto laiško efektas, pabrėžtas jo buitiškumas, savotiškas „porinimas“. Į išsakytus priekaištus Tumas gauna nuoširdų atsaką, kuriame žadama, kad batus jam užsegs pati Barbora, kai grįš gyventi į Lietuvą, ir – kad jai dantis skauda. Tumas, matydamas, kad dukterėčia į ironiją atsako lyg niekur nieko, toliau pyksta ir dar primygtiniau rodo, kad ne tokio laiškų turinio tikisi:

Patenkino mane ir Tavo laiškas – ilgas ir turiningas. Dabar bent žinosiu, kad Tau bent dantys vargina, dantis sopa. Ar nesopa Tau kartais širdies ir ar nėra kurių viesulų sieloje, to žinoti nebepretenduoju, nes ta sritis tesanti „iškakėjama“ (dzūkiškai – pasiekti dugną) visai pašaliečiams žmonėms, ne motinai ir ne dėdei. O be to geros širdingos korespondencijos nesti. Rašyti tik gyvenimo kroniką – tuščia ir be reikšmės; vienas gaištas. (1926-05-17, p. 453)

Šis nedidelis epistolinių santykių aiškinimasis atskleidžia keletą dalykų: pirmiausia, skirtingus lūkesčius ir supratimą, kaip komunikuojame laiškais, ką juose pasakojame. Tiek Klimams, tiek Barborai Mėginaitei Tumas priekaištavo dėl asmeniškumo stygiaus laiškuose, nes tai vertė jaustis likus jų gyvenimo nuošalėje. 1927-aisiais laiške Klimams Tumas atvirai sako:

Gal dėl to, kad mes kits kitam per mažai įrašome tikrai esamų mūsų širdyse sentimentų. Mus sulaiko nuo to netikrasis rimtumas; terašome neva būtinuosius dalykus,

o asmeninius paliekame neliestus; tikrai gi būtinieji dalykai žmonių santykiuose tai ir yra asmeniniai. Vienos šeimynos ar į šeimą panašaus glaudaus būrelio nesudarysi, kol kits kito kiaurai neperregėsi. Bronė man rodos paskendusi savo rūpesčiuose, Tu savo, o dėdė tai tik epizodas gyvenime, neįpintas į jūsų šeimyninį gyvenimą. (1927-04-19, p. 144)

Dalijimasis intymiais išgyvenimais, egzistencinėmis problemomis, asmeniniais rūpesčiais Tumui reiškė šeimos gyvenimą. Šioje knygoje skelbiama korespondencija tokio gyvenimo siekį ir jo buvimą liudija. Liudija, kaip šeimos ryšys yra ne vien išlaikomas, bet ir gilinamas nepaliaujamai rašant vieni kitiems, o susitinkant tik kas keletą metų. Veikiausiai būtent todėl, greičiausiai to sąmoningai nesuvokdamas, Tumas laužė epistolikos taisykles: nelaukdamas atsakymo į kiekvieną laišką, o tiesiog rašydamas nuolat palaikomo pokalbio ritmu. Matome, kad tiek su Klimų šeima, tiek su Barbora Mėginaite Tumas šeimyninį santykį inicijavo ir palaikė visų pirma pats aktyviai įsitraukdamas. Šeimos nariams išvykus gyventi į užsienį, buvęs ryšys turėjo įgauti kitas formas, iš esmės – vykti raštu. Kaip matome Barboros atveju, Tumas dukterėčią tokios komunikacijos mokė: „Kaipgi galima taip lakoniškai koresponduoti? Jei ir toliau nepasitaisysi, tai ir aš tau imsiu tokius pat laiškus stilizuoti. ‚Einu gultu. Sudiev.' ‚Esu sotus, net pilvas išpūtęs, ko ir Tau žyčiju'" (1926-08-21, p. 458). Tumas išties parašo ne vieną stilizuotą buitinį laišką, tarsi norėdamas nubausti adresatę ir tokiu būdu parodyti, ką išgyvena gaudamas į buities klausimus sutelktus laiškus. O kai Barbora parašo lūkesčius atitinkantį laišką, sulaukia teigiamos reakcijos: „Mieliausioji! Tavo laiškas iš š. m. 8 d. man itin patiko. Ar negalima daugiau tokio turinio?" (1926-09-12, p. 459).

Susirašinėjimas su Barbora Mėginaite atveria, kaip Tumas suvokė šeimą, kaip darė tam tikrą perskyrą tarp savęs, šios epistolikos narių ir kitų giminaičių. Ragindamas dukterėčią rašyti širdingus laiškus, Tumas žaidybiškai ją priskiria prie giminių, kurie, gavę laišką, „tik pinigų paprošo, daugeu nieka" (1926-04-07, p. 450). Tęsdama šį žaidimą, Barbora savo laiškuose rodo santykį, grįstą meile ir atsakomybe. Šiuo požiūriu išraiškus vėlesnis Tumo laiškas, rašytas emocinio pakylėtumo būsenos po vizito jau pas Lesauskius Romoje, kur buvo nuvykęs krikštyti neseniai gimusio jų sūnaus: „Apie malonumą sau aš negalvojau. Juo mieliau man, kad radau to, ko nelaukiau, ko ir reikalauti nebūč reikalavęs. Važiavau kaip Kunigiškiuosin; ten nededa sąskaiton nieko. Pabuvus pas Jus, tenka sąskaiton įdėti labai didelis pliusas; būtent, tikro giminiškumo ir meilės dalykų. [...] Aš, mat, vienišas" (1930-06-18, p. 549–550).

Barboros Mėginaitės laiškuose dukteriškas atsakingumas prieš dėdę, kultūrininką kunigą, ryškiausias, kai kalbama apie lietuvės savimonę ir jaunos netekėjusios moters elgseną svečioje šalyje. Barbora Mėginaitė savo laiškuose aiškiai liudija tautinės šeimos idėją, tarsi tęsdama tautinio atgimimo programą[10], kuri yra ir jos tapatybės dalis, ir pageidautina moralinė laikysena dėdės akivaizdoje. Buvimas gera

[10] Apie tai plačiau žr. Ramunė Bleizgienė, *Privati tyla, vieši balsai: moterų tapatybės kaita XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2012.

moterimi ir lietuvaite laiškuose pasirodo kaip dėdės užtikrinimas nebendrauti su merginančiais italais: „Bet jau Dėdė nenusimink, aš už svetimtaučio, nors jis mane labai myli ir būtų materijalis gyvenimas aprūpintas, niekados neištekėsiu, aš jam sakau, gaila, kad ne lietuvis, ‚aš labai didžiuojuosi būdamas italu', ‚o aš taipogi būdama Lietuvaite', daugiausia laikausi lietuvių kompanijos, dažnai nueinu pas p. p. Jankus, italų kompanijos aš nemėgstu ir stengiuosi kuo mažiausiai su jais sueiti [...]" ([1927]-11-12, p. 479). Iš laiškų atrodo, kad toks tautinis orumas pasireiškė kaip gyvenimas gana uždaromis lietuvių bendruomenėmis: komunikuojama daugiausia su Romoje dirbančiais lietuviais, o ryšiai su italais palaikomi menkai, laiškuose jie neretai apibūdinami negatyviai, kaip santykiai, kurių atsisakoma.

Kaip ir susirašinėjimas su Klimais, aptariama korespondencija nėra vienodai intensyvi, greičiau ją galima įsivaizduoti kaip banguojančią, sutankinamą svarbių gyvenimo įvykių ar konfliktų. Intensyviausias aptariamos korespondencijos etapas yra sužadėtinio kapitono Prano Lesauskio atsiradimas, vedybos ir Lesauskių sūnaus Vytauto, kurį Tumas vadina anūku, gimimas. Šie įvykiai akumuliuoja rašymą, skatina nedelsti atsakyti, nes patys laiškai tampa imperatyvūs, klausiantys. Kūdikių laukimą ir gimimą galime matyti kaip abi šeimas į vieną epistolinį pasakojimą jungiantį siužetą, kurį Tumas labai aktyviai ir iš dalies vienpusiškai plėtojo. Abi seserys ima laukis 1929-aisiais, beveik tuo pat metu, vaikai gimsta 1930-ųjų, Tumui išskirtinę reikšmę turėjusių Vytauto metų, balandį. Keturių dienų skirtumu Paryžiuje ir Romoje gimsta du berniukai – Tumo „anūkai". Ir Tumas į šių vaikų laukimą įsijaučia, jo paties žodžiais tariant, „senelio instinktu": pranašauja, kad abu vaikai bus būtinai Vytauto metų berniukai (nors niekas jų lyties iki pat gimimo nežinojo), abu bus pavadinti Vytautais ir bus patriotai, Lietuvos darbininkai, etc.: „Bronė jau IV-15 susilaukė Vytauto, o Smilga, turbūt, dar vilkins bent dešimtį dienų ar dvidešimtį. Žinoma – dėdė, senis, giminė, – tai kur čia klausysi! [...] Jums įsitęs į poetingąjį gegužės mėnesį, tai Vytautas turės būti rašytojas-beletristas ar iš viso poetas, kai Klimų Vytautas bus kareivis, Vilniaus vaduotojas. Turime gi sulaukti idealistų generacijos!" (1930-04-16, p. 542). Norint išvengti painiavos, reikia paminėti, kad Klimai sūnų pavadino Petru, neatsižvelgdami į primygtinę dėdės rekomendaciją.

Tumo reakcija gimus Lesauskių Vytautui pasireiškia laiškų gausa (su Klimais tokio suaktyvėjimo nėra, nes Klimas apie gimdymą ir sūnų rašo santūriai, o Klimienės savijauta po gimdymo prasta). Lesauskių šeimos pirmųjų dienų korespondenciją gimus vaikui palaiko čia dar išsamiai nepristatytas Pranas Lesauskis, kuris ne tik detaliai ir su humoru pasakoja apie gimusį sūnų, bet ir dalyvauja gimdyme bei išsamiai aprašo, kaip jis vyko. O Tumas tik gimusiam Lesauskių Vytautui rašo vieną laišką po kito: „Vytautai! Nuo to laiko, kaip aš Tau rašiau pirmąjį laišką, jau praėjo dvi dienos. Šitą Tavo jubiliejų švęsdamas, aš Tau pasisakau pasiilgęs; be to, šiuo laiko periodu tiek man prisirinko medžiagos apie Tave, kad gavau sėstis ir paleisti į Tave antrą laišką" (1930-04-21, p. 545). Tarp visų šeimos narių vyksta entuziastingas ir greitas susirašinėjimas apie tai, koks yra Vytautas, kaip auga, kiek sveria, kaip elgiasi: „Vytautas nuo pirmos dienos rodo nepaprastų gabumų.

Tuo tarpu kai kiti vaikai gimę laiko pirštus suspaudę į kumštį, jis tuojau pradėjo pirštais kėtoti. Tai esąs ženklas, kad bus toks geras, kaip Dėdė" (p. 546), – 1930 m. balandžio 25 d. rašo Lesauskis, kurį, vėliausiai prisidėjusį ir atskiriausią korespondentą, toliau ir pristatysime.

Iš anksčiau publikuotų Tumo laiškų Lesauskiui atrodo, kad tai sporadiškas susirašinėjimas. Neskaičiuojant bendrai Lesauskiams rašytų laiškų, kurie visada daugiau skirti Barborai nei Pranui, yra išlikę 15 Tumo laiškų vien Pranui, kiek ir skelbiama rinkinyje. Tačiau paties Lesauskio laiškų iš gana trumpo 1928–1933 m. laikotarpio išlikę 53, vadinasi, nedaug mažiau nei ilgiausiai korespondujančios Klimienės. Kaip minėta anksčiau, visą susirašinėjimo laikotarpį Lesauskis niekur pastoviai negyveno: studijavo Italijoje, atliko praktiką skirtingose vietose, tad jo laiškai keliauja iš Italijos, Švedijos, Olandijos, Norvegijos, Didžiosios Britanijos ir kt., diduma jų rašyti ant skirtingų viešbučių blankų. Išlikę Tumo Lesauskiui rašyti laiškai susidėvėję, lenkimo žymės ir išorinės laiško dalys smarkiai apsitrynusios, matyti, kad ilgai nešiotos kišenėse ar kur kitur. Manytina, kad nuolat keliaujančiam Lesauskiui rašyti Tumo laiškai išsimėtė, nors atsakinėjo į juos, kiek galima spręsti iš išlikusių laiškų, kruopščiausiai ir atsakingiausiai iš visų šeimos narių.

Apskritai šis susirašinėjimas atskleidžia įsitraukimo į šeimą procesą: nuo jau aptarto skatinimo rašyti laiškus dar net nežinant sužadėtinio pavardės, susipažinimo laiškais ir atskiros asmeniškos korespondencijos. Tumo ir Lesauskio laiškai vienas kitam atskleidžia visas santykio kūrimo pakopas. Ypač įdomi santykių sociologijos požiūriu graži kanoniška susirašinėjimo pradžia, kai pirmuoju savo laišku Mėginaitės sužadėtinis kreipiasi į Tumą „Aukštai gerbiamas Kanauninke", išsamiai prisistato, kas esąs, ir prašo panelės Barboros rankos:

> Su p-le Barbe susipažinau 1924 m., būdamas komandiruotėje Romoje. Dabar, ruošdamosi kursams ir gyvendamas Romoje, arčiau pažinau ją ir visa širdimi pamylėjau. Jai sutikus tapti mano gyvenimo drauge, kreipiuosi į gerb. Kanauninką ir ponus Klimus, prašydamas Tamstų malonaus pritarimo.
>
> Laukdamas prielankaus gerb. Kanauninko atsakymo,
> prašau priimti mano aukščiausio pagarbos pareiškimą.
> Kap. Pranas Lesauskis
> Roma, 1928 m. vasario 20 d. (1928-02-20, p. 486)

Pirmąsyk atsakydamas Tumas mėgina išlaikyti Lesauskio laiško padiktuotą stilių – mandagų ir draugiškai oficialių, bet drauge matyti, koks šis stilius Tumui nepavaldus: jį išlaikyti pavyksta tol, kol rašant apie tai galvojama, o kai pradedama tiesiog rašyti, kas rūpi, pereinama į familiarų tumišką-giminišką kalbėjimą. Pirmą laišką Lesauskiui Tumas pradeda: „Mielas Ponas Kapitone! Miela man patirti Tamstos korektingumą, kad laiku mums, vyresniesiems, pasiskelbi turįs rimtų sumanymų vesti Barbutę. Mūsų žodis čia teturi palaiminimo reikšmės [...]" (1928-02-27, p. 488), o antrą, rašytą po poros savaičių:

Mielas Pranai! Neužsigauk, kad aš Tave imsiu savybiškai vardu vadinti, be jokių titulų, ar būsi mano žentas, ar ne. 1, Šiuo tarpu aš jau laikau Tave savo žentu, kaip ir Petrą Klimą, ir ceremonijų nebedarau. 2, Aš tiek jau esu senas dvasiškis, kad tai mane jau įgalioja bent dvi kartas vadinti savo dvasiškais vaikais. Ir aš „tuuoju" visą diduomenę.

Labai dėkui už fotografiją – ji man atminė Tave atsilankiusį pas mano studentus. (1928-03-12, p. 490)

Lesauskio laiškai išlieka oficialūs ir pagarbūs, surašyti karišku tvarkingumu, labai raštingi, visi iki vieno datuoti. Iki vestuvių juose kreipiamasi „Kanauninku", pasirašoma „Kapitonu", po vestuvių – „Brangiu Dėde", pasirašoma „Pranu". Bet iki lygiaverčių pašnekovų santykio, kaip Klimo atveju, niekada nenueita greičiausiai dėl dviejų priežasčių: sąlyginai neilgai trukusio susirašinėjimo ir veikiausiai dėl Lesauskio priklausymo visiškai kitai sričiai. Artilerijos mokslu užsiimantis Lesauskis ir Tumas turėjo ne tiek jau daug bendrų interesų ar abu jaudinančių bendrų klausimų, o kadangi Lesauskis gyveno atskirai nuo šeimos, kasdieniai jos gyvenimo reikalai taip pat netapo artimo santykio pamatu. Nors iš laiškų matyti, kad abu mėgino rasti bendruosius suartinančius klausimus: dvasinis kariškio gyvenimas ir jo ribos bei jų plėtimas, svečių šalių gyvenimas ir papročiai etc. Lesauskis geba rašyti nuoširdžius, asmeniškus laiškus nefamiliariu stiliumi, į šnekamąjį toną, kuriuo bendrauja visi kiti šeimos nariai, jis niekada nepereina. Tumas, savo ruožtu, šiuose laiškuose išlieka rimčiausias, nenusprūsta į juokus ar pokštus, be to, rašydamas Lesauskiui, nebando paveikti korespondento epistolinio stiliaus.

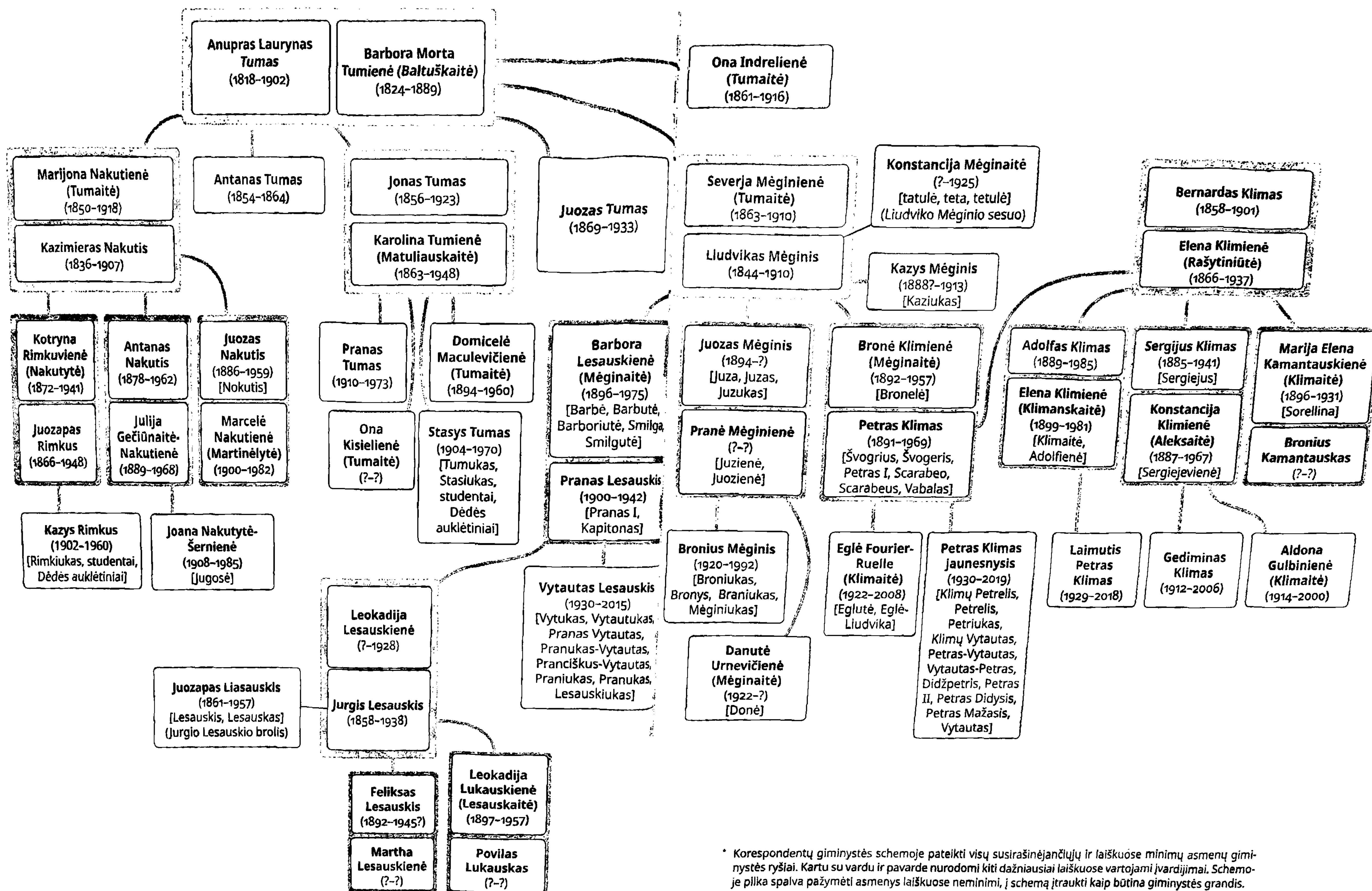
Kaip ir Klimui, Tumas Lesauskiui visada buvo dviguba figūra – žmonos dėdė, giminė ir Tumas-Vaižgantas: „Aš Dėdę gerbiau ir visa širdimi mylėjau pirma, negu Dėdė turėjo progos pažinti mane. Taip kaip gerbia ir myli Tumą-Vaižgantą daugybė Lietuvos vaikų. Dabar toji meilė ir pagarba pasidarė dar tvirtesnė ir gilesnė" (1928-09-21, p. 513). Klimo atveju šie du Tumo vaidmenys susilydė į darnią visumą, leidusią išauginti artimą santykį, Lesauskio laiškai rodo, kad jis visuomet daugiau rašo Tumui-Vaižgantui, bet ne Dėdei: jis rašo tinkamus, deramus ir įdomius laiškus, antra vertus, šių pastangų yra tarsi atribojamas nuo adresato.

Čia išryškinta tik keletas svarbesnių skelbiamos epistolikos bruožų, susijusių su rašymo praktika ir konkretika. Knygoje publikuojama korespondencija atveria ir gerokai platesnį horizontą – šiuos laiškus galime suvokti kaip tarpukario visuomenės savimonės ir lūkesčių metonimiją, kaip dalį, kuri reprezentuoja didesnę ir sudėtingesnę visumą. Laiškuose atsiveria pasakojimai apie tai, kaip kurtas gyvenimas nepriklausomoje Lietuvoje, kaip išgyventi to meto rūpesčiai, kaip suvoktas kiekvieno asmens indėlio į visuomenės kūrimą būtinumas, kaip šeimos, kurios turėjo puikias galimybes gyventi ir kurtis Vakaruose, savo ir vaikų ateitį siejo su Lietuva, pasitikėdamos valstybės tvarumu ir save suvokdamos kaip šio tvarumo dalį ir garantą.

Šiuos laiškus skaitome turėdami juose kalbančių žmonių ateities akiratį, žinodami, kad jų projektams nelemta išsipildyti, todėl tuo pat metu galime patirti tuometės visuomenės žmonių lūkesčius, suvokti sudėtingo jos kūrimo įtampas, matyti jų planus kaip buvusį galimos istorijos variantą ir iš naujo apmąstyti tai, kas įvyko XX a. viduryje, Antrajam pasauliniam karui ir sovietinei okupacijai sužlugdžius nepriklausomoje Lietuvoje gyvenusių žmonių gyvenimiškuosius siužetus.

Jurgita Žana Raškevičiūtė

Veikiantieji asmenys: korespondentų giminystės schema*

* Korespondentų giminystės schemoje pateikti visų susirašinėjančiųjų ir laiškuose minimų asmenų giminystės ryšiai. Kartu su vardu ir pavarde nurodomi kiti dažniausiai laiškuose vartojami įvardijimai. Schemoje pilka spalva pažymėti asmenys laiškuose neminimi, į schemą įtraukti kaip būtina giminystės grandis.

Korespondentų *curriculum vitae*

Juozas Tumas-Vaižgantas (1869–1933)

Leidinyje publikuojamuose laiškuose žinomas kunigas, rašytojas, visuomenės veikėjas, publicistas, redaktorius, literatūros kritikas, literatūros istorikas, dėstytojas Juozas Tumas-Vaižgantas pasirodo kitu – dėdės ir bočelio kun. Juozo Tumo – amplua. Šios korespondencijos laikotarpiu Tumas gyveno Kaune (išimtis – keli ankstyvi pavieniai laiškai), kur 1920–1932 m. buvo Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Vytauto Didžiojo) bažnyčios rektorius, 1922–1929 m. ir 1932 m. dėstė Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) universitete. Laiškuose Tumas atsiveria kaip šeima besirūpinantis dėdė ir aktyvus tuometės visuomenės narys. Knygoje skelbiamas tekstų korpusas bene geriausiai reprezentuoja paskutinį Tumo gyvenimo dešimtmetį.

Bronė Mėginaitė-Klimienė (1892–1957)

Gimė 1892 m. lapkričio 17 d. Kunigiškių kaime Severjos Tumaitės ir Liudviko Mėginio šeimoje. Apie ankstyvuosius Mėginaitės gyvenimo metus, mokslus duomenų kol kas turima labai menkai, daugiausiai tai nesutampantys skirtingų asmenų atsiminimai. Anot vyro Petro Klimo, „Bronė karo metu mokėsi Vilniuje gimnazijoje, o vėliau universitetą ėjo Rusijoje ir grįžo į Lietuvą 1918 metų pradžioje“[1]. Pirmojo pasaulinio karo metais pasitraukė į Rusiją, kur mokytojavo Lietuvių mergaičių gimnazijoje Voroneže, 1918 m. grįžo į Lietuvą ir apsigyveno Kaune. Užsienio reikalų ministerijoje dirbo archyvo vedėja, vėliau – šifruotoja. URM artimiau susibičiuliavo su ten dirbusiu Klimu. 1921 m. liepos 6 d. Palangoje juos sutuokė Tumas. Šeimai gyvenant Kaune, 1922 m. balandžio 29 d. gimė duktė Eglė. Klimui gavus nepaprastojo pasiuntinio ir įgaliotojo ministro pareigas Romoje, 1923 m. rugsėjį šeima išvyko į Italijos sostinę. 1925 m. persikėlė į Paryžių, jame ir gyveno likusį susirašinėjimo su Tumu laikotarpį. 1930 m. balandžio 15 d. gimė sūnus Petras jaunesnysis. Išvykus iš Lietuvos prasidėjo Klimienės kaip diplomato žmonos gyvenimas. Klimas rašo, kad eidama šias pareigas ji laikėsi kaip „Kunigiškių padermės aristokratė“, „ideališkos kombinacijos kunigaikštaitė“ (1930-06-22 laiškas). 1941 m. su šeima persikraustė į Grasą, kur gyveno viloje, pavadintoje „Svėdasai“. Mirė 1957 m. gegužės 12 d.

[1] Petras Klimas, „Jis buvo vienišas“, in: *Neužmirštamas Vaižgantas*: atsiminimai, esė, laiškai, sudarė Alfas Pakėnas, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009, p. 73.

Petras Klimas (1891–1969)

Gimė 1891 m. vasario 23 d. Kušliškių kaime Elenos Rašytiniūtės ir Bernardo Klimo šeimoje. 1910–1914 m. studijavo teisę Maskvos universitete. 1915 m. baigęs studijas apsigyveno Vilniuje, kur aktyviai užsiėmė visuomenine veikla. Vienas svarbesnių darbų – *Lietuvos aido* redagavimas (1917–1918). Aktyvus visuomeninio ir politinio gyvenimo dalyvis Klimas tapo 1917–1918 m. Lietuvos Tarybos nariu, sekretoriumi ir jauniausiu Vasario 16-osios akto signataru. Sėkmingą politinę karjerą tęsė Užsienio reikalų ministerijoje, kur nuo 1919 iki 1923 m. ėjo viceministro pareigas. 1921 m. liepos 6 d. susituokė su Brone Mėginaite, po metų susilaukė dukters Eglės. 1923 m. pradėjo diplomato darbą: 1923–1925 m. Lietuvos nepaprastasis pasiuntinys ir įgaliotasis ministras Romoje, 1925–1940 m. – Paryžiuje.

Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui, su kitais diplomatais pasirašė Lietuvos užsienio reikalų ministrui skirtą memorandumą, kuriame Vyriausybei siūloma, kaip okupacijos atveju pasitraukus į užsienį veikti emigracijoje. Lietuvą prijungus prie Sovietų Sąjungos 1940 m., Klimas įteikė protesto notas Prancūzijos ir Portugalijos vyriausybėms. Diplomatinis Klimo aktyvumas pirmaisiais Antrojo pasaulinio karo metais nulėmė tolesnį jo likimą.

Karo metais gyveno pietų Prancūzijoje (Viši, Grase). 1943 m. rugsėjį Grase Klimas areštuotas nacių ir trumpais periodais kalintas įvairių nacių okupuotų šalių kalėjimuose. Viliaus Kavaliausko duomenimis, kalėjo septyniolikoje vietų, kol 1944 m. kovo mėn. aštuoniolikta kalinimo vieta tapo Kaunas[2]. Paaiškėjus, kad nebuvo pakankamo pagrindo kalinti, nacių valdžios paleistas apsistojo pas Barborą Mėginaitę-Lesauskienę. Antrosios sovietinės okupacijos laikotarpiu 1945 m. rugsėjo mėn. Klimas vėl suimtas ir kaltintas kaip prisidėjęs prie Vakarų valstybėms skirto memorandumo apie padėtį Lietuvoje rengimo. 1946 m. kovo mėn. nuteistas dešimčiai metų pataisos darbų ir penkeriems metams tremties, kalintas Čeliabinsko, Kopeisko lageriuose. Atlikęs didžiąją dalį bausmės į Lietuvą grįžo 1954 m. žiemą ir apsigyveno su Lesauskių šeima. Sovietų valdžia nedavė Klimui leidimo išvažiuoti į Prancūziją, kur gyveno žmona su vaikais. Mirė 1969 m. sausio 16 d. Kaune.

Klimas buvo ne tik aukštai vertinamas politikas, bet ir plačių interesų inteligentas, bibliofilas. Nors daugiausiai domėjosi Lietuvos istorija, parašė istorinių straipsnių ir veikalų, tarp jo parengtų knygų yra ir lietuvių kalbos vadovėlis *Lietuvių kalbos sintaksė* (1915) bei literatūros antologija *Lietuvių kalbos skaitymai* (1919). Lietuvos valstybingumo istorijai reikšmingas Klimo dienoraštis, kuriame detaliai aprašyti svarbūs istoriniai įvykiai, paskutiniaisiais gyvenimo metais rašyti atsiminimai ir kiti sukaupti dokumentai. Anot Petro Klimo jaunesniojo, visi Tumo laiškai, rašyti Klimų ir Lesauskių šeimai, sukaupti jo tėvo: „Jis juos kruopščiai rinko, o vėliau ir išgelbėjo. Vokiečiams okupuojant Paryžių, su kitais užsienio diplomatais, traukda-

[2] Vilius Kavaliauskas, „Iš kalėjimo į kalėjimą", in: *Petras Klimas: visada ieškojau Lietuvos (Vasario 16-osios akto signataras, diplomatas, Hitlerio ir Stalino kalinys)*, sudarė Vilius Kavaliauskas, Vilnius: Lietuvos centrinis valstybės archyvas, 2017, p. 205.

masis į Tours, Bordeaux ir Vichy, kur buvo įsikūrusi laikinoji prancūzų vyriausybė, į automobilį susikrovė brangiausią turtą – dvidešimt metų rinktą medžiagą Lietuvos istorijai ir Vaižganto laiškus."[3]

Eglė Klimaitė-Fourier Ruelle (1922–2008) ir Petras Klimas jaunesnysis (1930–2019)

Bronės ir Petro Klimų šeimoje 1922 m. balandžo 29 d. Kaune gimė duktė Eglė, 1930 m. balandžio 15 d. Paryžiuje – sūnus Petras. Eglė Klimaitė – svarbi šių laiškų veikėja, pradėjusi piešti ir rašyti laiškus bočeliui Tumui pati tampa adresante. Vaikų vaidmuo šioje korespondencijoje parodo, kaip jie įtraukiami į šeimos susirašinėjimą.

Po šeimą išskyrusio Antrojo pasaulinio karo vaikai liko gyventi su motina Vakaruose. Stalinui mirus užmezgė ryšį su iš lagerio į sovietinę Lietuvą grįžusiu tėvu. Kadangi Klimaitė buvo diplomato René Fourier Ruelle žmona, bandė gauti leidimą Klimui išvykti į Vakarus pas šeimą. Deja, pastangos liko bevaisės, viskas, ko pavyko pasiekti, – trys Klimaitės apsilankymai Lietuvoje. Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, Klimas jaunesnysis 1992 m. paskirtas Lietuvos ambasados Prancūzijoje antruoju sekretoriumi-konsulu, būtent jis atvežė į Lietuvą tėvo surinktus Tumo laiškus ir buvo leidinio *Laiškai Klimams* rengėjas.

Barbora Mėginaitė-Lesauskienė (1896–1975)

Gimė 1896 m. rugsėjo 22 d. Kunigiškių kaime Severjos Tumaitės ir Liudviko Mėginio šeimoje. Pirmojo pasaulinio karo metais mokėsi Lietuvių mergaičių gimnazijoje Voroneže, o 1918 m. grįžo į Lietuvą. 1921 m. baigė „Saulės" mokytojų seminariją Kaune ir pradėjo mokytojauti Nemunėlio Radviliškyje. 1924 m. vasarą tuo metu Italijoje gyvenusios sesers Bronės Klimienės kvietimu išvyko į Romą, kur 1925 m. įsidarbino Lietuvos pasiuntinybėje. Gyvendama Italijoje susižadėjo su karininku Pranu Lesauskiu. 1928 m. rugpjūtį Palangoje porą sutuokė Tumas, o 1930 m. balandžio 19 d. gimė sūnus Vytautas. 1931 m. šeima nusprendė įsikurti Lietuvoje, laikinai apsigyveno baigiamoje statyti Klimų viloje Vaižganto g. (dabar – Nr. 25). Toje pačioje gatvėje, priešais Klimų vilą, 1938 m. baigta statyti Lesauskių šeimos vila (dabar – Nr. 26). Su sūnumi gyvendama Kaune, Lesauskienė artimai bendravo su Tumu. Antrojo pasaulinio karo metais neteko vyro. Po sovietinės okupacijos šeimai paskirta nedidelė nacionalizuoto namo dalis. Karo metu baigė buhalterių kursus, dirbo buhaltere. Mirė 1975 m. birželio 25 d.

---

3 Petras Klimas, „Tėvo išsaugoti laiškai", in: Vaižgantas, *Laiškai Klimams*, parengė Petras Klimas jnr., redagavo Vytautas Vanagas, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998, p. 10.

Pranas Lesauskis (1900–1942)

Gimė 1900 m. lapkričio 17 d. Žeberiuose Leokadijos ir Jurgio Lesauskių šeimoje. 1920 m. įstojo į Lietuvos kariuomenę, 1921 m. baigė karo mokyklą, nuo 1937 m. Lietuvos kariuomenės pulkininkas. 1927 m. studijavo Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakultete Fizikos skyriuje, studijas tęsė Turino artilerijos akademijoje. Studijuodamas Italijoje susituokė su Barbora Mėginaite (1928). 1930 m. balandžio 19 d. gimė sūnus Vytautas. 1930 m. Romos universitete įgijo matematikos mokslų daktaro laipsnį. Prieš įsikurdamas Lietuvoje, darbo reikalais daug keliavo, mokėjo keletą užsienio kalbų. 1936–1940 m. buvo Krašto apsaugos ministerijos Ginklavimo valdybos viršininkas. 1941 m. pradžioje suimtas sovietų, kalintas Kauno kalėjime, vėliau išvežtas į Maskvą, kur nuteistas aštuoneriems metams lagerio ir ketveriems metams tremties. Kalintas Gorkio srities lageryje, kuriame 1942 m. lapkričio 27 d. mirė.

Paskelbė daug mokslinių straipsnių ir veikalų karo ir matematikos klausimais (*Ginklų ir šovinių vartojimas ir jų gamyba per didįjį karą*, 1928; *Apie artilerijos sviedinių sprogimą ryšyje su metalo savybėmis*, 1929; *Vektorių pritaikymas nustatyti švytavimo plokštumos padėties kitėjimą dėl žemės sukimosi*, 1932; *Bendroji balistikos problema*, 1933; *Pėstininkų ginklavimo problema*, 1936). Be to, domėjosi vadyba, buvo vienas iš vadybos mokslo kūrėjų Lietuvoje. Publikavo šio mokslo veikalų: *Bendrieji organizacijos dėsniai* (1938), *Bendradarbiavimo pradas organizacijoje* (1939), *Štabo pradas organizacijoje* (1939), *Integravimo metodas vadyboje* (1940).

Vytautas Lesauskis (1930–2015)

Gimė 1930 m. balandžio 19 d. Romoje Barboros Mėginaitės ir Prano Lesauskio šeimoje. Tumo, Vytauto Didžiojo metų ambasadoriaus, iniciatyva pavadintas Vytauto vardu ir nuo kūdikystės tapo Tumo laiškų adresatu. Fizikos ir matematikos mokslų daktaras. Kauno politechnikos instituto Fizikos katedros, vėliau Vilniaus inžinerinio statybos instituto Fizikos katedros docentas, 1978–1990 m. Mokslų akademijos Fizikos instituto vyr. mokslinis bendradarbis.

Juozo Tumo ir Klimų šeimos laiškai

1 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, Marijampolė, 1914-03-[17]

Marijampolė
19 1[7]/III 14 m.

Br. Dėde!

Vardo Dienoj linkiu Dėdei ilgiausių metų ir sveikatos! –
Laižuvoje, rodos, būsiu nedėlios rytą. Bronė

Jo Malonybei
Kun. J. Tumui
Laižuvoje
ст. Лайжево
Ков. губ.

Atvirukas su Kazimierzo Stabrowskio paveikslo „Gyvenimo vartai" vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 1, l. 1r–1v; autografe datuota 1914-03-18, tačiau išsiuntimo antspaudas rodo 17-ą, o gavimo – 18-ą dieną, pagal išsiuntimo antspaudą data koreguota.

2 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, Kopenhaga, [1917]-07-09

9. 7 [1917]

PJ! Kas-gi su jumais daryti, kad jūs man nerašot! Nors aš jau nebe taip nuo jūsų ir laukiu! Didelė čia bėda, nerašot – ir nereikia, pasiieškosiu geresnių!

Na-gi, beje, su p. Voldemaru taip flirtuoju tik... tiktai per laiškus. Jis mane vadina „mieloji merguželė", mano visokius plepalus „pageidaujamų čiulbėjimu". Kad žinotum, kokius durnavotus aš jam laiškus rašau! Kiekvienam // [2r] laiške „отпускаю"[1] po keletą komplimentų, gražių žodelių. – Jis žada atvažiuoti į Kopengagą. – Vis mat ne taip nuobodu: „чѣм бы дитя ни тѣшилось, лишь бы не плакало"[2]. Visiems daug daug... tegul įspėja ko! Bronė

Rec

Mr. Tumas, Petrograd
[K]. J. Тумас (p. Jadvygai)
Бисков п. 29–10
Петроград
Russie

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 2, l. 2r–2v; laiško pradžia l. 2v; data užrašyta l. 2r; metai priskirti pagal pašto antspaudus.

---

[1] rus. = paleidžiu

[2] rus. = bet kaip vaiką raminsi, kad tik neverktų.

3 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, [Stokholmas], 1917-08-19

Mano Dėdyt! Man-gi vis tik pikta ant Dėdės, kad negali rasti dėl manęs nei keleto minučių pasirūpinti apie išsiuntimą pinigų, ⌜t. yra ofic. popieros Aukštuoliui⌝[1], o labai gali būti, jog neužilgo reiks išvažiuoti. Savaitė atgal jau būč išvažiavus, jeigu nebūt buvę nesusipratimo su liudininkais, kurių negalėjo rasti nurodytoj vietoj. Išsiuntėm antrąkart. Tikimės, jog už mėnesio (mat dabar greičiau) turėsiu atsakymą. Taigi labai prašau Dėdės tuojaus išsiųsti popiergalį // [3v] Aukštuoliui! –

Gavus porą savaičių poilsiui, atvažiavau į Stogolmą, nes p. Jadvyga į Kopengagą nevažiuoja, o man vienai taip nusibodo su tais danais ir taip pasiilgau lietuvių, jog nieko negalvodama atadrožiau pas jos, pagaliaus ar ne vis tiek, kur gyventi! –

Švecijoj taip-gi labai gražu, bet vis-gi ne taip kaip Danijoj: tenai ta jūra, jūra!

Nuo Dėdės gavau tiktai vieną laišką. // [4r]

Labų dienų nuo Jadvygos. Čia mes labai sušumijom.

Bronė

$19\frac{19}{8}17$ m.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 3, l. 3r–4r, 4v be įrašų.

4 | Juozas Tumas [Petrui Klimui], [Vilnius], 1918-06-29

Mielas Pone! Aš sergu. Šiandei negaliu į redakciją ateiti ir asmeniškai pasveikinti Tamstos vardadienyje. Laimės ir patvaros geidžiu Tamstai visuose padėjimuose.

29 / VI / 18

Vizitinė Juozo Tumo kortelė, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 1, l. [1r–1v]; adresatas priskirtas pagal vizitinės kortelės turinį: Petrinių datą ir minimą, spėtina, *Lietuvos aido* redakciją, kurioje tuo metu dirbo Tumas ir Klimas.

5 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, Kaune, [1919]-05-29

Kaune geguž. 29.

Dėdyt! Jau antra savaitė darbuojos Užsienio reikalų ministerijoj, nes pas Smetoną kanceliarija dar taip maža, kad esantiems 3 vald. nėr darbo. Čia darbas gana įvairus, bet kai reikia išsėdėti nuo 8 lig 3 v., o retkarčiais ir vakarais kam po keletą valandų, tai jau per daug. Buvau labai sumenkus, tiesiog sukritus, dabar-gi pradedu taisytis.

Gyvenu ant Žaliojo kalno, // [11v] pas labai gerą generolienę. Čia gyvena ir Atlasevičaitė. Iš mano langų – visas Kauno miestas su Nemunu, o po langais – sodas su lakštingalėms. Gražumėlis ne šio svietelio! Tokio reginio vargu kur nors Švedijoj ar Danijoj galima rasti. Šventomis dienomis gulim sode ir niekur neinam. –

Nusiųstąją provizijąpirkau osto pinigais[1]. Labai man nemalonu, kad turiu grąžinti Dėdei rusiškus pi- // [12r] nigus, kurie čia maždaug jokios vertės neturi. Valgomųjų

[1] Pridėta l. 3r apačioje kaip išnaša.

daiktų čia – *kiek nori, bet vis-gi brangu. Aš, žinoma, išleidžiau visus nusivežtuosius* osto pinigus. Jeigu Dėdė galėtum man atsiųsti tuos 188 rub. ostais, tai būt man suvis ne pro šalį. Pinigai greit eina: tai šiam, tai tam, tai Barbora nuolat prašo, tai už bendrabutį reiks mokėti.

Dėde, su p. Biržiška prašau man atsiųsti... Zosė jau žinos ką, aš jai rašiau, // [12v] be to, tegul dar įdeda kapą ant lovos ir pas Pružaną nuperka balto akmenio dėl baltų batų, kurio čia negalima rasti.

Buvau nuėjus pas Maironį prašytų poezijos „Nep[riklausomajai] Lietuvai", bet jis viską nusiuntęs spausdintų į Prūsus. Klausinėjo apie Dėdę: „Nep[riklausomoji] Liet[uva]" *labai visiems patinka. Smetona sako, kad likusius pinigus redakcijos Dėdė* sau paimtum.

Visi Dėdei kloniojas, esą Dėdės pasilgi. Atlasevičaitė siunčia širdingiausius linkėjim[us.]

Bronė

⌜Rusiškus pinigus nusiųsiu per Biržišką Stašiams.⌝[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 7, l. 11r–12v; datuojama pagal turinį – laiško pradžioje įvardijamą darbo vietą ir laiką.

[1] 1916–1922 m. Lietuvoje cirkuliavusi valiuta: ostrubliai ir ostmarkės (nuo 1918).

6 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, Kaunas, 1919-06-04

Kaune, Birželio 4 d. 1919 m.

Dėdyt! Pinigus gavau – ačiū! Rusiškus 287 r. siunčiu per p. Biržišką.

Barbora apie 10 d. birž. ketina važiuoti namo, o aš turbūt gale šio mėnesio, tik kažin ką rasime.

Ar žinai, Dėdė, kad mirė kun. Turauskas. Sirgęs tifu. Užėjus bolševikams turėjęs išbūti kelias dienas miške, sušalo ir mirė. Baisiai visi gaili!

Beje, tai jau seniaus, mirė Lukauskienė advokatienė, Dėdės gimnazijos draugė.

Ar girdėjai, kad „mūsų narsi // [13v] kariuomenė šiomis dienomis paėmė Panemunėlį, Svėdasus, Kamajus ir t. t."[1]

Šiaip jau daugiau nieko naujo.

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 8, l. 13r–13v.

[1] Nepriklausomybės kovų metu per Kupiškio-Utenos operaciją (gegužės–birželio mėn.) Lietuvos kariuomenė išlaisvino Panevėžį, Anykščius, Uteną, Kupiškį ir aplinkinius miestelius. 1919 m. birželio 4 d. vyriausiojo kariuomenės vado gen. Silvestro Žukausko pranešime sakoma: „Mūsų kariuomenė visu frontu narsiai žygiuoja pirmyn. [...] Panevėžio srity mūsų kariuomenės dalys, atkakliai kovodamos, paėmė miestelius: Pandėlį, Panemunėlį, Kamajus ir Svėdasus" (*Lietuva*, 1919-06-04, nr. 118, p. 1).

---

[1] Rašyta *l.* 11r apačioje ir viršuje atvirkščiai likusiam tekstui.

7 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, Kaunas, [1919]-06-24

Birželio 24 d.
Kaune

Mano Dėdyt!

Turbūt apie pirmą liepos važiuosiu namo. Nors čia Kaune neblogiausia ir jeigu būč sveika, žinoma, nevažiuoč, bet taip įntaisė mane tas bronchitas ir plaučių gargaliavimas, jog nebeapsikintus nuėjau pas Šliūpą. Gerai išklausęs, atrado mano plaučius gana pavojingam stovy – stipras slogas plaučių, ir jeigu nesigydysiu, nesisaugosiu, neišvažiuosiu, gerai nevalgysiu, tai... žinoma daktarų giesmė. Teisybę pasakius, pirmąkart gyvenime išėjau iš daktaro nekokia mina. Jaučiuos blogai: koks tai labai įtartinas kosulys, naktį taip muša prakaitas!

Apie pirmą liepos reikia atsakyti p. Biržiškai, ar pasiliksiu gimnazijoj, ar ne. Aš ir pati nežinau, kur būtų man lengviau ir sveikatai nepavojingiau?

Kaip Dėdei matos, patark man.

Jaučiu, jog aš nebeilgai begyvensiu, „предчувствіе тѣснитъ грудь"[1], o visgi norėtųs dar pagyventi ilgėliaus sveikai.

Kaune gera gyventi, o labiausia ant Žalio kalno. Retkarčiais nueinu pas p. Smetoną, važiuojame automobiliais į gegužines ir šiaip // [14v] jau žmogus jauties, matai, savo karalystėj.

Barbora išvažiavo namo. Yra atvažiavęs Untaneliokas. Sako, jog mūsiškiams bolševikai nieko bloga nepadarę. Juza baisiai dirba, kad sėja, net už kalnieriaus grūdai byra. Prašęs labai Dėdį atvažiuoti.

Žinai, Dėde, juk Namikienė esanti sveika ir gyva. Turbūt koks nors nesusipratimas su jos mirčia buvo.

Kaip-gi Dėdė jauties? Spjauk ant to Vilniaus ir važiuok kur nors kaiman.

Ką-gi Zosė veikia? Ar pasodino ant balkono gėlių.

Pragyvenimas Kaune brangus. Štai jau bent savaitė nebeturime cukraus: suvis nėra mieste, nei už pinigus!

Ilgiausia būsiu Kaune lig 15 liepos. Parašyk, Dėde, man.

Bučiuoju Dėdę
Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 9, l. 14r–14v; metai priskirti pagal laiško turinį ir artimiausių laiškų kontekstą.

---

[1] rus. = nuojauta spaudžia krūtinę

8 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, [Kaunas], [1919-06/07]

Užsienio Reikalų
Ministerija
№..........[1]

Dėdyt!

Šiandien naktyj atsigrūdo Barbora manęs parsivežtų. Apie kokį 5 d. liepos važiuosime.

Juza labai labai įsiprašęs, kad be Dėdės ir manęs ji nei negalvotų grįžti. Jie esą labai turtingi: valgymų ir pinigų // [17v] kiek nori. Juza žadąs man mokėti algą bent 300 rub. didesnę, nekaip aš čia gaunu, betik važiuoč namo. Užsiėmimo būsią maža: gulėt ir pienas gerti. –

Atvažiuok, Dėde, pasilsėsi! – Tatulė jau alų daranti!

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 12, l. 17r–17v; datuojama pagal laiško turinį ir artimiausių datuotų laiškų kontekstą.

9 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, [Kaunas], [1919]-07-03

Užsienio Reikalų
Ministerija
№..........[2]

Liepos 3 d. [19 m.]

Dėdyt!

Išvažiuoti namo su Barbora nepasisekė, nors, teisybį pasakius, aš pati bent kiek kalta. Buvo taip: liepos 1 d. atėjau į Ministeriją, atsiėmiau algą, pasakiau sekretoriui Ministerijos p. Vaitekūnui, kad aš ryt išvažiuoju ir tiek, o visiems kitiems aukštesniems valdininkams nei žodžio. Būč ir išvažiavus, kad vokiečiai man būt davę leidimą. Jiems pareikalavus, kad aš paimč pirma leidimą iš Ministerijos, // [15v] turėjau kreiptis pas direktorių Departamento, kuris labai nustebo, užgirdęs apie mano norą pabėgti ir griežtai pasakė, kad jis manęs nepaliuosuoja. Kreipiuos į p. Šliževičių, tas tokį griaudų pamokslą pasakė, taip paveikė į mano jausmus, kad turėjau sutikti ir pasilikti. Dabar jie visi labai užganėdinti, kad sugavo mane ir „чиновника опять водворили на мѣсто этапным порядкомъ"[3].

Jeigu, Dėde, turi laiko, tai važiuok namo. Juza, tatulė ir Liudvikus baisiai laukia. Juza prižadąs ne tik baisiai mylėt, bet ir algas visiems mokėt. Žada jautį pjauti, kiaules skersti – žodžiu, viso ko pilna. Aš turbūt dar kartą mėginsiu bėgti apie 15 liepos. Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 10, l. 15r–15v; metai laiške užrašyti pieštuku, neaišku, ar Mėginaitės ranka.

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] Spausdinta firminiame blanke.
[3] rus. = „valdininką vėl sugrąžino su palyda į savo vietą"

10 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, Kaunas, [1919]-07-07

Kaune, liepos 7 d.

Užsienio Reikalų
Ministerija
№..........[1]

Dėdyt!

Girdėjau, kad Dėdė sergi, bet niekas negalėjo pasakyti, kas Dėdei yra ir ar sveiksti. Parašyk gi, Dėde!

Aš Dėdei rašiau, kad buvo Barbora atvažiavus manęs parsivežtų, bet man nepavyko išvažiuoti. Manau važiuoti apie 15 liepos. Jaučiuos labai blogai: šonai, kiek tik jų yra – visi skauda, kosu, sumenkau.

Atvažiuok, Dėde, Kaunan, jei- // [16v] gu jau pagijai.

Jeigu Dėdė išgavai mano algą ir jeigu Dėdei jų nereikia, tai prašau man atsiųsti: man tai vis jau susgadis. Bet jeigu Dėdei reikia, tai pasilaikyk.

Kas-gi man toliaus daryti? Ar grįžt Vilniun, ar Kaunan, ar pasilikt kaime, ar mirt, ar dar gyvent? Išrišti tiems klausimams nebėr pas mane nei noro, nei energijos

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 11, l. 16r–16v; metai priskirti pagal laiško turinį ir artimiausių datuotų laiškų kontekstą.

11 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, Kaunas, 1919-07-19

Liepos 19 d. 1919 m.

Užsienio Reikalų
Ministerija
№..........[2]

Kaune

Dėdyt!

Jokių pinigų per kokią tai Š. (negaliu nei dasiprotėti, kas ji per viena) nesu gavus. Parašyk, Dėde, kaip ji vadinas, ta ypata!

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 13, l. 18r, 18v be įrašų.

12 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, Kaunas, 1919-08-20

Dėdyt! Keturioliktą dieną grįžau iš Kunigiškių. Dėdei parvežiau šiek tiek valgomų daiktų: bent pusę pūdo lašinių, kumpį, kruopų 24 svarus. Laukiu progos juos išsiųsti. Manau, visko iš karto neišsiųsiu: nieks neapsiims vežti. Dalimis bus ekonomiškiau: bent jau ne taip greit suvalgysite, o antra, jeigu Zosė nežinos, kad dar daugiau yra, bus skupesnė. Aš jau prityriau!

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] Spausdinta firminiame blanke.

Namie gyvena neblogai. Metai geri, javai puikūs, tik tie lietūs daug labai kenkia.

Tatulė labai barasi ant Dėdės ir mūsų, kad neatvažiavom per Kalėdas: būtų įdėjus bent pūdą lašinių, kelbasų ir visokių gerų daiktų. Grįžęs namo, // [7v] Juza labai norėjęs važiuoti Vilniun, bet kiti gąsdindav[o,] kad bolševikai atimsią ne ti[k] lašinius, bet ir arklį. Norė[jo] pėsčias eiti.

Buvau Malaišiuose. Žinai, Dėde, su jais jau giminystė pa[si]baigė: visi svetimi, nemeilūs.

Mačiau Namikienę. Ji g[y]va ir sveika. Dėkavoja Dėdei už pinigus. Su jos mirtim išėjęs nesusipratimas: ji liepus savo sūnui rašyti, kad jos motina, t. y. No[ku]tienė mirė, o išėjo kitaip.

Pinigus – algą iš Seminari[jos] gavau. Ta panelė negalėjus greit atiduoti, nes sirgus.

Dėdės atsiųstus Tubeliu[i] 100 rub. aš buvau nuo jo paėm[us,] norėjau kaime nupirkti svie[sto,] bet negavau. Tuos pinigus aš duosiu Strazdui dėl sutanos.

P. Nasvitienė turi sūnų. // [8r]

Iš Paryžiaus rašė p. Jadvyga. Prašo atiduoti Dėdei labas dienas ir pasakyti, kad ji Dėdės labai pasilgus. Yčas taip-gi rašė, kad jie dažnai Dėdę minavoja. Delegacija Paryžiuje, rodos, linksmai gyvena, bet jiems su politika nekaip sekas[1].

Ar Dėdė sakei p. Biržiškai, kad aš negrįšiu Vilniun?

Svėdasiškiai baras ant Dėdės, kad neatvažiuoji ir jiems nebepasakai prakalbos: „Kai negalima būdavo, kai mums neinteresna būdavo apie Lietuvą, tai kun. Tumas atvažiavęs pasikietodavo, ant sprisko užsilipęs".

Jeigu bus progos, tegul // [8v] Zosė įdeda mano rudeninę kepurę.

Dėde, parašyk, kas pas jus Vilniuje? Kaip su valgomais daiktais?

Kunigiškiuos begulėda[ma] išvijau bronchitą, šiek tiek geriaus jaučiuos.

Labų dienų p. Stašiams ir Linartams.

Dėdės Bronė

20. 8. 19.[1]
Kaune.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 5, 5a, l. 7r–8v.

[1] Paryžiaus taikos konferencijoje dalyvavo lietuvių delegacija, kuriai vadovavo Augustinas Voldemaras.

13 | Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, Kaunas, [1919]-08-23

Kaune 23/8.

Dėdyt! Prieš porą dienų rašiau Dėdei ilgesnį laišką, kurį išsiunčiau per Grigaliūnaitę.

Jokiu būdu negaliu rasti, kas apsiimtų Dėdei nuvežti šinką ar lašinius.

Kunigiškiuose šiek tiek pasitaisiau, nežinau, kaip bus toliaus.

Kalbėjau su p. Smetona prieš išvažiuosiant, jeigu mano sveikata eis blogyn, tai mane siųs Šveicarijon prie Spaudos biuro ar kur ten. Bet dabar, šiek tiek pataisius savo

[1] Šalia datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta 23 / VIII".

plaučius (jie dabar nebegargaliuoja), man ir pačiai perėjo noras kur-nors važiuoti, tuo labiau, kad Lietuvos Karalystėj tiek daug yra norinčių išsprukti iš Lietuvos į užrubežį, kad [10r] net gėda daros. Kiekvienas tik ir svajoja apie tai, ar yra reikalo, ar ne. Na-gi, ir galybės dabar yra išvažiavusių.

Rodos, mokytojai gimnazijos yra gavę algų ir už liepos mėnesį? Gal Dėdė ir man išsirūpintumei.

Rašyk, Dėde,
Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 6, l. 9r, 10r; 9v, 10v be įrašų; metai priskirti pagal turinį.

14 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Palanga, 1921-07-12

Palanga 1921 m. VII. 12 d.

Dėde! Man esant Kaune Emilija, Dėdės tarnaitė, prižadėjo išvirti konfitūrų, tik tuomet per didelį skubėjimą užmiršau palikti jai pinigų. Prašyčiau išvirti visokių rūšių po 5 svarus ([b]et būtinai juodųjų serbentų). Jeigu ji dabar atsisakytų, tai tą mano prašymą negaišuodamas perduok Tubelių Mortai. Tegul nuperka gerus stiklinius su viršeliais slojikus.

Įdedu (300 auks[inų]).

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 14, l. 19r, 19v be įrašų.

15 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, [Kaunas], [1921]-07-16

16 / VII

Jaśnie Wielmożna[1] Brone! Pirmą kartą aš parašiau kitą Tavo pavardę. Duok Dieve, kad tiek pat būtų maloni, kad Mėginio pavardė! 300 a[uksinų] iš Ministerijos man įteikė. Emilija // [1v] begavo vyšnių iš p. Mačiulytės. Kitų uogų nebėra, jų laikas pasibaigė. Tai nei braškių, nei žemuogių, nei juodųjų bei raudonųjų vašoklių, serbentų nebėra. Liepiau daugiau virti vyšnių, nes jos visam kam tinka. Vyšnių svarui Kaune 7 m. darže ir ko ne 10 rinkoje; sukraus svarui 4 m. Bene gausime dar aviečių ir tai abejoju. Sveiki abudu. Jūsų dėdė Juozas // [1r]

Jos Malonybei
Poniai Bronei Klimienei
Palangon
Tiškevičiaus bulvaras
Vila – Vaidilaitė.

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 2, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v]; metai priskirti pagal Klimų vedybų datą.

---

[1] lenk. *Jaśnie Wielmożna* = Gerbiamoji (šiuolaikinėje lenkų kalboje nevartojamas, dažniausiai į aukštas pareigas einančius ar aukštuomenei priklausančius žmones kreiptis vartotas žodžių junginys).

16 | Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Leipcigas, 1921-07-19

Leipcigas 1921. VII. 19 d.

Per kelias dienas aplėkėm visą Sachsoniją, iš kur ir siunčiam Dėdei daug linkėjimų
⌜Bronė⌝[1]
[Klimo parašas]

Kun. Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Kowno
Litauen

Atvirukas su Tautų mūšio paminklo Leipcige vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 16, l. 21r–21v.

17 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Palanga, 1921-07-24

Palanga 1921 m. VII. 24 d.[2]

Dėde!

Prieš porą dienų grįžome, apvažiavę visą Saksoniją. Turėjome gerų norų aplankyti Urachą, bet, kadangi dabartiniais laikais tokie giminės labai nemadoj, tą vizitą atidėjom tinkamesniam laikui. –

Mes esam nutarę ieškoti buto. Taigi labai prašyčiau Dėdės, jeigu nugirstum kur nors kokį nors, nors ir iš trijų kambarių, prašau turėti mus omenyje – būsime Dėdei labai dėkingi.

Paskutines dienas Palangoj lyja, vėjas, bet oras gana malonus, švelnus.

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 15, l. 20r, 20v be įrašų.

18 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1921-07-26

Kaune, 1921 m. liepos 26 d.
Mielieji!

Jūsų atvirutę iš Saksų ir laiškelį iš Palangos aš gavau. Stebėjaus, kad judu nieko nesisakiusiu taip ūmai iš Palangos išnykota. Maniau, ilgesniam laikui ir pykau, kad man buto neperleidėta. Dabar tačiau suprantu, kad neilgam buvota išvažiavusiu. Pagaliau ir man vis tasia – aš // [1v] sutrukdytas. Smetona važiuoja į Försterei, prašo mane „pasiaukoti" ir jį pavaduoti „L[ietuvos] balse". Taip man atostogų ir nebeliko. Gaili man Palangos, gaili jūros, kuri taip gerai veikė.

---

[1] Rašyta Klimienės ranka.
[2] Kairiajame viršutiniame kampe įstrižai Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta 26 / VII".

Namie per šiuos lietus ir drauge per kunigų rekolekcijas buvau gavęs smarkaus kosulio ir kone drėgnojo bronchičio. // [2r] Tebesergu, nors visur einu, dirbu šventoriaus tvorą, kasu žemes visas purvinas ir prakaituotas.

Įdedu p. Savickio pasveikinimą. Atsakykite jam – geras ir palankus žmogus. O su butais – lasciate ogni speranza[1] – оставь надежду каждый въѣзжающий въ Каунасъ[2]. Kambario žmonės neberanda. // [2v] Nebent Yčas užleistų vieną galą, kur pirma gyveno p. Endziulaitis.

Juzas Indreliūnas, išsiųstas į Sibiriją, tebesąs, gyvenąs. Tarnaująs gelžkelyje konduktorium ar kuo ten. Tu jo gal nė nepažįsti, nors kuzinas.

Likite sveiki –

Jūsų Dėdė

P. S. Barborai išsiunčiau 500 auks[inų] Čiurlionienės vardu. Kažin, ar begavo. Atrašykite, paklausę p. Čiurl.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 3, l. [1r–2v].

19 | Petras Klimas Juozui Tumui, Rapalas, 1922-04-16

Rapallo, 1922. IV. 16.

Linksmų Velykų su linkėjimais iš Italijos

[Klimo parašas]

J. S. kun. kan. J. Tumui
Kaune

Atvirukas su Rapalo panorama, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 1, l. 2r–2v.

20 | Juozas Tumas Petrui Klimui, [Kaunas], 1922-07-17

P. Petrai!

Iš kur nors nutvėręs, tuojau pasiųsk per Svėdasų paštą Barborai Mieginaitei 3 000 auksinų. Pusę aš Tau sugrąžinsiu sekmadienį: dabar neturiu. Barbutė žada mudum atvežti 2 pūdu sviesto, kurs ten dusyk pigesnis, neg Kaune. Tik reikią pasiskubinti, nes ir ten brangstąs.

Juozas

1922-VII-17.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 4, l. [1r], [1v] be įrašų.

---

[1] it. = viltį mesk į šalį, frazė iš: Dante Alighieri, *Dieviškoji komedija, Pragaras*, III giesmė, 9 eil. dalis, vert. Aleksys Churginas; Sigito Gedos visos eilutės vertimas: „Daugiau jau nieko gero nematysit."

[2] rus. = paliki viltį kiekvienas atvykstantis į Kauną.

21 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, [Kaunas], [1922?]-09-04

Klimam.

Gavau antį ir vėžių. Rytoj gala – pietūs. Jei tų frikasų[1] norite, tai palauksiu iki 4 val. Jei ne, tai šiandei atsisakykite per telefoną.

Jūsų Dėdė

4 / IX

Laiškelis per pasiuntinį, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 5, l. [1r], [1v–2v] be įrašų; datuojama pagal laiško pobūdį ir adresatų gyvenamąją vietą.

22 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, [Kaunas], 1922-11-17

Brone! Paprašyk savo Petrą, bene palengvintų poniai Jasaitienei išvažiavimą į Berlyną, nes kitaip ji trukdoma.

1922. XI-17.

Vizitinė Juozo Tumo kortelė, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 6, l. [1r–1v].

23 | Juozas Tumas Petrui Klimui, [Kaunas], [1923-08]

Vicemin. Klimui

Gal Jums visiems būtų įdomu išgirsti apie Latvių taikos ūpą? Mūsų ekskursija netikėtai gavo politikos pobūdžio.

Tumas

Laiškelis per pasiuntinį, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 7, l. [1r], [1v] be įrašų; datuojama pagal 1923 m. liepos pab. vykusią Lietuvių-latvių draugijos ekskursiją į Rygą.

24 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, 1923-12-25

Rymas 1923 m. XII. 25

Dėde! Visa [mūsų] šeimyna lin[kim Dėdei] laimingų Naujų metų! – Mes jau [suvis] apsipratom Ryme. Gerai gyventi, saulės daug! Net Eglutė pasidarė geresnė. Ji turėtų būti labai dievobaiminga, nes kiekvieną sekmadienį vežame bent į 5 bažnyčias, ir rožančių nupirkau. Kokių gražių bažnyčių yra ir kokia daugybė! Tik žmonės begėdiškai nedievobaimingi Br.

⌜Ir aš [Klimo parašas]⌝[2]

Kan. J. Tumui
Aleksoto gat.
Kaunas
Lituania
Via Berlino

Atvirukas su Viktoro Emanuelio II paminklo Romoje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 17, l. 22r–22v.

---

[1] lenk. *frykas* = skanėstas, delikatesas; iš delikatesinių mėsos rūšių pagamintas patiekalas su baltuoju padažu.
[2] Rašyta l. 22v kairiajame viršutiniame kampe.

25 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1924-01-13

Kaune. 1924 m. sausio m. 13 d.

Mieliausieji Brone ir Petrai!

Šiandien šventadienis. Aš nurimęs. Norėjau judum prirašyti daug gražių žodžių ir susilaikiau, kad judu pajustumėta sąžinės graužimą. Ir vargu judu beturita sąžinę. Taip visas Kaunas, visi judviejų draugai ir prieteliai lemia. Pirmutinę žinutę aš tegavau Trims Karaliams, o iki tam laikui gaudavau rausti, kai pažįstamieji sutikdami vis man įkyrėdavo tuo pačiu stereotipiniu, ką gi Klimai rašo, kaip jiedu besilaiko? O kaip tik aš ieškodavau progos kitų paklausti, ką gi judu jiems berašote. Skundėsi ir Barbutė. Aš jai nusiunčiau judviejų adresą, pats gavęs iš Kutkauskų. Tegul pirmoji judviem pagildina sąžines, kaip ir aš.

Aplankė mane ir sugrįžęs Bieliūnas. Sakės iš judviejų arielkos man atvežę. Sakės ir p. Balutienė tą butelį globojanti. Aš nesiskubu jo atsiimti; viena, kad tapau abstinentu, nors kartais noriu gerti, daug daug gerti, trukšmą daryti, prasiblaivyti, nes aš labai daug dirbu ir pradedu // [1v] nuvargti. Tik alkoolio aš nebepakeliu, tai gaunu jo atsižadėti. Vakar buvo pokylis pas Digrius. Svečių daug, kaip kasmet. Ir gėrimų labai daug. Vis dėlto gėriau šampano, nedaug, o dėl to smarkiai prakaitavau atgulęs ir buvo man labai gera bažnyčioje. Tad gėrimų man nesiunčiokite. Geriau kokią iliustraciją, jei bus nuliekamų 10 lyrų. Tai aš labai mėgstu.

Mūsų „Nobilis universitas"[1] gavo pakvietimą pasidžiaugti 700 metų sukaktimi Napolio Universiteto. Rektorius[I] važiuos į gegužės 9 d. Gal dar kai kas.

Gerai, kad Vabalas – Scarabaeus – parašo bent į „Lietuvą"[II]. Visi godžiai skaitome. Tik soc[ial]dem[okratai] (Čepinskas, Janulaitis) čiauda, kam nuvažiavęs giriąs fašistų įstaigas, kurios nesančios pastovios. Na, jie pro domo sua[2] – pyksta už prieštaravimo kairiumui. O mes džiaugiamės, kai valstybingumas reiškiasi nors ir dešinumu.

Žinoma, aš nuo teatro triukšmo nebevalstybingas žmogus. Dabar patys valstybingieji tai kr[ikščionys]-dem[okratai] ir liaud[ininkai]-dem[okratai]. Vis dėlto Kaune atmosfer[a] baisiai sunki. Aš net neišmanau, ką tai reiškia. // [2r] Nebent kurią nelaimę iš šalies. Iš niekur nieko šviesaus, džiaugsmingo. Visi nervinamės. Viduje nėra litų. Žemės sutrupinimas duoda baisių pasekmių. Bado nėra, o malkontencija didžiausia.

Gal nervais galima būtų paaiškinti ir mano nenuolaidumą, kai Consilium Vigilantiae (tokia yra vyskupijose įstaiga sekti dvasiškių veikimui, ypač spaudoje) liepė man išsibraukti iš „Kultūros" B-vės Šiauliuose. Ji įsteigta soc[ial]dem[okratų]. Aš – tautininkas, labai tolimas nuo s[ocial]d[emokratų]. Vis dėlto pala[i]kiau savo pareiga dėtis į kultūros darbą, nepartinį, jei jį sumano nors partija. Geriau dirbti su bet kuo kultūrai, kaip, sabotuojant kitus, pačiam nieko neveikti. Mano sąžinei tai nuodėmė ir aš paprieštaravau Vyskupijos kurijai. Santykiai susidarė taip pat sunkūs, kaip ir pasaulinės valdžios (neišskiriant nė jūsų) atstovais.

Tai noromis-ne-noromis žmogus neries į mokslo darbą, į literatūros tyrinėjimus. „Gerai tai Dynstas", anot Petro. Per šias atostogas tiek dirbau ir padirbau, jog net akys // [2v] atsisako matyti.

Ė mano Kaukiukas tai jau visas kavalierius: tai flirtuoja ir apdraskytom ausim pareina.

Ė vakar pakrikštijau Vladų Poželų Irą – Izoldą. Kūmas buvo M. Sleževičius su vienatine visoje Lietuvoje ir visoje Germanijoje šiemet diplomuota „agronom v jubkie"[3] –

---

[1] lot. = kilnus universitetas

[2] lot. = asmeniniu reikalu

[3] rus. = sijonuotas agronomas

Zulia Lukauskyte. Tai labai mandagūs žmonės tie Poželai. Mano bažnyčiai jis paaukavo 100 litų, ir kai paklausiau, gal jam bus nepatogu figuruoti eilėje aukotojų – bažnyčiai, tai jis atsakė: Kodėl gi? Užrašiau ciciliką Vytauto bažnyčios labdariu.

Tas kvailys V. Bičiūnas „Ryte" pavadino mano akciją Vytauto bažnyčioje „neokatolicizmu" ir man daug pakenkė: neo-katalikai kaip ir sen-katalikai – tokie pat kreivatikiai, o aš – Rymo katalikų bažnyčios narys.[III] Jei skiriuos, tai nebent taktu, ne principais.

Pagaliau, pas mus šalta, 10–17°. Dabar tik 5°. Sniego per meterį, tai žemė vis dėlto neįšalusi, miškan neįvažiuojama ir Juozui bus vargų.

Bučiuoju visus tris. Atskalūnas.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 8, l. [1r–2v].

[I] Vincas Čepinskis

[II] 1923–1924 m. *Lietuvoje* Petras Klimas (slap. Scarabeo) publikavo *Laiškus iš Italijos*.

[III] V. Bičiūnas, „Tautos paminklo sumanymo reikalu", *Rytas. Literatūros priedas*, 1923-12-23, nr. 8, p. [7–8]. Straipsnyje rašoma, kad žmonės vadina Vytauto Didžiojo bažnyčios lankytojus „neokatalikais".

26 | Bronė ir Petras Klimai Juozui Tumui, Roma, 1924-01-18

Rymas 1924 m. I. 18 d.

Brangus mūsų Dėde!

Perskaitę Dėdės laišką, pajutome, iš tikrųjų, sąžinės graužimą. Petras liepė tuojau sėstis ir rašyti, nes jis pats nuolat užimtas: tai vizitai, tai revizitai, uoliai seka spaudą, pliekia raportus į Ministeriją, pažintys visokios ir t. t. Aš-gi iš pradžių taipgi turėjau daug darbo: lig susitvarkiau, reikėjo apsipirkti, italė tarnaitė (lig su ja susikalbi, ar mažai laiko atima?), paskui vizitai ir t. t. Ogi reikia viskas apžiūrėti, Ryme gi žiūrėti yra ko! Per Naujus metus buvome pristatyti Karalienei[I], Karaliui[II] ir Karaliaus Motynai[III]. Teko šiek tiek pasinervuoti, nes žmogus iš pradžių nežinai, nei kas reikia apsivilkti, nei kokia spalva priimta Ryme – gi ne taip lengva iš apsivilkimo kas nors gero gauti. Brangumas pašėlęs! Italijos Karalienė labai maloniai su manim pasikalbėjo (Petras kalbėjo su karalium). Klausinėjo, ar šalta Lietuvoj, ar seniai atvažiavę, kokias kalbas mokina gimnazijose, ar aš turiu vaikų, kur eina // [3v] vaikščiotų ir t. t. Labai maloni moteriškė! Kaip gražūs Kvirinalo rūmai! O gvardija! Štai šiandien buvau pas Popiežių[IV], ne kaipo Liet. atstovo žmona, bet kaipo paprasta pilietė. Nusivedžiau ir auklę. Dalyvavome bendroj audijencijoj. Gavome pabučiuoti žiedą, palaimino rožančius. (Rožančių daug prisipirkau). Vatikano rūmai taipgi labai gražūs. Čia yra 10.000 kambarių. Kas šventadienis lankome visokias bažnyčias. Matėme bažnyčią, kur yra laiptai iš Piloto rūmų, kitoj – šv. Tamošiaus pirštą, vinį, kuriuo Kristus buvo prikaltas, Kryžiaus šmoteliukus, Latrų kryžius, balzamuotą šv. Teodorą ir t. t. Turime smėlio iš šv. Petro kalno, kur buvo kryžius atrastas, Benadiktinų ordeno vienuolių kaulus, kuriais yra išdabinti kambariai, iš jų padaryti altoriai, lempos, įvairios figuros. Žinai, Dėdė, kad už tą visą reikia mokėti: italai šventenybių dykai nerodo! Buvome operoje porą sykių. Nepatinka! ⌜Artistai nevaidina, nepergyvena rolės, o tik rankoms mostaguoja, nelyginant darydami gimnastiką.⌝[1] Kauno geresnė, t. y. artistai patys-gi [ir] rūmai graže[sni]. Užvakar klausėme geriausio pasau- // [4r] lyje „skripkoriaus" Jono Kubeliko. Čia yra kas šventadienis labai gražūs sinfonijos koncertai.

[1] Rašyta Klimienės ranka l. 3v apačioje kaip išnaša.

Gyventi Ryme suvis nenuobodu, net aš pati stebiuos: nuolat einu, nuolat užimta! Šiandien pas mus suvis šilta!

Eglutė sveika, pradeda kalbėti. Labai gražiai sako: mamukas, obuoliukas, suoliukas ir tupliukas. Eglė bus dievobaiminga. Jau nupirkome rožančių, be to, bažnyčiose klaupiasi, klupdo nianę[V], mane ir Petrą, o jeigu nesiklaupiam, kelia skandalą. Kai nori eiti pasivaikščiotų, sako: Einam Talijon (suprask, Italijon)!

Vis-gi turbūt dievobaimingiausi žmonės – Lietuvoj. Ryme-gi bažnyčiose nieks nesimeldžia taip, kaip pas mus: pav., šventadienį šv. Petro bazilikoj 12 v. žmonės neklauso mišių, bet žioplinėja galvas užkėlę, kalbasi, juokiasi. Mano nianė man pareiškė: „Į šitokias bažnyčias, ponia, aš nevaikščiuosiu melstųs". Ir neina!

Labai smarkiai mokinuosi francuziškai ir daug skaitau knygų!

Nepatikėsi, Dėdė, kad šiandien buvo 20° šilimos. Šitą Petras liepia // [4v] net būtinai parašyti Dėdei, idant prisimintum, kur reikia reumatizmą gydyti.

Petras žada Dėdei nusiųsti graviūras visokių šventųjų, nes jis toj srityj dabar specializuojasi.

⌜Noriu ir aš savo „dvylekį" pridėti. Kas teisybė, tai teisybė – nerašymas dalykas negražus. Bet tikrai šį ir praeitą mėnesį aš buvau taip užimtas, kad tiesiog – skandalas. Įsivaizduokit, vizitų bent pusę šimto per diplomatinį korpusą ir jų revizitus, paskui lankymąsi italų ministerijose ir kai kuriose internacionalinėse įstaigose. Per tą laiką turėjau parašyt su viršum 40 raportų ministerijai apie įvairias Italijos gyvenimo šakas ir politikos įvykius. Be to, tenka italų spaudą skaityti itališkai; nugi neiškenti žmogus paskaityti ir viską, ką jūs ten Kaune prirašote! Taigi mat, kur dingsta dienos ir valandos. Bet aš vis tik nesu toks pesimistas, kaip kai kas esti Kaune. Į valstybės kūrybą aš žiūriu kaip į mažų vaikų auginimą: vaikai ir serga, ir kaprizinasi, ir tėvams daug klapato padaro... Iš tų visų betgi neramumų ir nemalonumų negalima nei savo meilės, nei pareigų keisti ar mažinti. Turėkime kantrybės, o gal net daugiau šalto apmąstymo „vaikams" auginti! Ką gali Bičiūnas arba „Consilium vigilantiae" daugiau reikšti, kaip kaprizo arba vidinio sugedimo valandą? Pagaliau, ir malkontencija parodo tik, kad žmonės pradeda suprasti, kur reikia taisyti. Duok Dieve, kad turėtume daugiau tokios malkontencijos, kuri neleidžia įsivyrauti indiferentizmui – visuomenės ir žmogaus mirties ženklui. Žinoma, Jūs sakysit, kad Romoj bepigu taip filosofuoti. Gal ir teisybė, bet jeigu tiktai ta filosofija tikrai būtų teisinga ir tatai Jūs pripažintumėt – tai jau labai daug, ir aš manau, kad tada jau daug lengviau ją realizuoti.

Labai atsiprašome už taip ilgą nesmagumą neturėti žinių ir žadame pasitaisyti. Priimkit daug gerų ir raminančių linkėjimų nuo visų trijų.

Petras.⌝[1]

Bronė

⌜Prašau pasakyti Emilijai, kokių ji nori palaid[inių] iš Rymo?⌝[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 3, l. 3r–4v.

[I] Juodkalnijos Elena
[II] Viktoras Emanuelis III
[III] Margarita iš Savojos
[IV] Pijus XI
[V] Emilija Grebauskaitė

[1] Rašyta Klimo ranka.
[2] Rašyta Klimienės ranka l. 3v kairiojoje paraštėje vertikaliai.

27 | Petras Klimas Juozui Tumui, Roma, 1924-02-07

1924. II. 7[1]

Gerbiamasis, labai dėkoju už siuntinius, abu gavau. Su Jūsų kūma[I] tai tikrai skandalas, jeigu visos tos kalbos teisingos. Ir kas galėjo galvoti apie tokius šposus? Čia pas italus dabar prasideda ne tik rinkimų karščiai, bet ir tikri karščiai. Mes visi gerai sveiki ir gyvi, ir dažnai primenam Kauno gėrybes. Aš manau, kad Tamstai labai būtų sveika padaryti mažą ekskursiją pas mus, jeigu taip esat susinervinę.

Prašysiu dar, ar negalėtumėt mano skolon atsiųsti Būgos žodyną – man labai įdomu, nes ir aš noriu jam pasiųsti apie šimtą mano surinktų techniškų žodžių.

Daug labų dienų nuo Bronės ir Eglės.

[Klimo parašas]

J. S.
p. kan. J. Tumui
Aleksoto g.

Kaunas
Lituania
⌜Via Berlino⌝[2]

Atvirukas su Romos forumo vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 4, l. 5r–5v.

[I] Magdalena Avietėnaitė

28 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, 1924-03-17

Rymas 1924. III. 17 d.

Dėdė! Norėčiau šiek tiek nusiųsti pinigų tatulei Kunigiškiuose, bet iš Rymo labai nepatogu su visokiais mainymais. Taigi prašyčiau Dėdės paimti iš Puidos (jis Petrui kaltas už popierį) 200 litų ir nusiųsti mano vardu Kunigiškiuose. Vieną šimtą litų Tatulei, o kitą Pranei Meginienei, Juzos žmonai. Jeigu Puida būtų tuos pinigus įdėjęs į banką (ko aš netikiu, nors jis buvo šventai žadėjęs), tai Petras Dėdei čekį išrašys. Prašau man pranešti. – Mes esam sveiki. Eglė auga, tik labai // [25v] ištvirkus, manęs suvis neklauso, nianės[I]-gi vienos šiek tiek pribijo, nors viena kitą labai myli. –

Aš nei kiek nesigailiu atvažiavus Ryman, tuo labiau kad dabar Kaune tokie neramumai, intrygos, o Ministerija, kaip girdėtis, suvis iširo. – Kažin-gi, ar tiesa dėl Laurinaitienės? Aš nelabai tikiu. Tokie išrodė „poszciwi"[3] žmonės ir gana simpatingi. –

Prieš porą dienų buvome Vatikano muziejuj. Baisus jo didumas. Per tris valandas suspėjom // [26v] tik perbėgti, žiūrėti nebuvo kada. Abelnai Vatikano rūmai iš oro išrodo labai prastai, bet kokios grožybės ir turtai viduj, sunku apsakyti. –

---

[1] Šalia datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta II-12".
[2] Rašyta greta adreso kairėje pusėje įstrižai.
[3] lenk. *poczciwi* = dori

Dabar Ryme aš nežinau ko daugiau, ar italų, ar anglų ir amerikiečių. Viešbučiai pilni, muziejai pilni, bažnyčios pilnos. Daugiausia matytis – senų anglių, mat prieš galą savo gyvenimo atvažiuoja pasigėrėtų Italijos dangum, o tas dangus ne ko skirias nuo Lietuvos, tik šiek tiek mėlynesnis. – Ryme dabar dienos šiltos, bet vakarai šalti.

Nuo Petro, manęs ir Eglės daug labų dienų. Prašau parašyti.

Bronė

Rašyta ant trijų atvirukų: l. 23r Mikelandželo Mozės skulptūros vaizdas; l. 25r Cestijaus piramidės ir Šv. Pauliaus vartų vaizdas; l. 26r skulptūros „Sena girtuoklė" vaizdas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 18, 18a, 18b, l. 23r–26v; numeruojant archyvinės bylos lapus praleistas l. 24.

[1] Emilija Grebauskaitė

29 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1924-03-20

1924 m. kovo 20 d. Kaune

Mieliausieji!

Senai jau rengiuos Jums parašyti gromatėlę. Bet man kažin kodėl buvo įstrigę šitą gromatėlę paleisti lygiai su pirma diena šio pavasario. III-3 d. švistelėjo giedra. Buvo bepradedą vándens į Nemuną tekėti; bet jau 4 d. vėl sustingo ir iki pat šiai dienai naktimis -7–10–13° R., dieną gi -2–4° R. Tik gera, kad pavasaris pabaidė Kauno miesto valdybą. Ji tuojau išvežė ledus iš gatvių (tik aplink Prezidentą[1] tebestovi kalnai – mat, Jo nėr kam štropuoti, be to, Jis rimtai tebeserga). Ir dabar Kauno gatvės miela malonu, daug tvarkingesnės už Klaipėdos gatves. (Aš ten buvau visą savaitę). Ir šiandei -10° R. Gatvės vėl baltos, dangus vis miglotas, vis tebesnaiguriuoja.

Šitą vietą skiriu Eglei atminčiai, kada ji išaugusi pasakos kredenso mergaitėms pereitų laikų dyvus, o jos sakys: A-a, sakyk, kaip ilgai anais metais būta šalčių!

Lyg nebėra nė vilties, kad susilauksime pavasario. Gal tik su balandžiu. // [1v]

Vakar per vardines nuo 11–6 val. ėjo lankytojai. Stalą turėjau kaip per Velykas: kalakutą, paršą, veršio kepsnį su faršu, baumkuchen[1], begales tortų. Pavaišinau 32 žmogu ir dar liko 18 žmonių choro, kurį vaišinsiu. Gėlių, telegramų, laiškų – vežimą gavau. Iš to sprendžiu tebesąs populerus.

O sveikata per žiemą buvo bloga – bronchitis buvo įvarginęs. Dabar jau sveikas. Į senatvę žiemos vis sunkesnės darosi, vis daugiau kosu.

Iš Vilniaus gavau baldus. Knygos tik pakeliui žuvo. Transportas atsiėjo į 1,000 litų. Vos per du mėnesiu išmokėjau. Užtat dabar turtingas.

Barbutė senai-senai nė žodžio nerašo. Net vardinių manęs nepasveikino. To pirmiau nebūdavo. Iš Smetonienės išgirdau (ji, turbūt, bus iš Kepalo girdėjusi) ji pradėjusi labai negaloti. Ar nebūtų gerai, kad ji šiltuose kraštuose pasilsėtų, ypač per mūsų bjauriametį? Pasikvieskite netrukę, o aš jai padėsiu nuvažiuoti. Rodos, tai labai rimtas dalykas. Aš labai nerimstu.

Jūsų dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 10, l. [1r–1v].

[1] Aleksandras Stulginskis

---

[1] vok. = sluoksniuotas kepinys

30 | Bronė ir Petras Klimai Juozui Tumui, Roma, 1924-03-24

Rymas 1924 m. III. 24 d.

Dėde! Visgi, Dėde, mums davanok už nepasveikinimą vardadieniui. Tik gavę Dėdės laišką prisiminėm ir labai susigėdom. Petras ant manęs apsibarė, nes tat esanti mano sritis: visus sveikinti, visiems linkėti, „kloniotis" ir t. t. O man Italijoj viskas apsisuko: neturiu lietuviško kalendoriaus, o su Italijos šventaisiais nors esu jau gerai susipažinusi, bet kadangi patys italai nelabai juos garbina, tai ir man ne galvoj. Italams švenčių nėr! Pav., mano skalbėja tik šventadieniais teskalbia! // [6v] Todėl sveikiname, kad ir kiek vėliau, su linkėjimais įgyti daugiau pasiryžimo Italijos saulėj pasikepinti! ⌜(ir vėl senatvės perspektyvoj pergyventi naują renesansą...)⌝[1]

Skaitant Dėdės laišką apie paršiukus, kalakutus ir t. t. net pavydas ėmė: čia Italijoj mes tų gerybių neturim. Jų čia nei nemačiau, o antra – viskas dėl to iš valgių brangu. Pav., mažytis Eglei viščiukas moka 30 lyrų, t. y. 15 litų, o kur kiti dalykai. Su 50 litų dienai tik labai skromniai teišmintam. Nieko stebėtino, kad p. Šaulis, gyvendamas šiek tiek plačiau, padarė skolų. Mes jų // [7r] nepadarysim, bet ir nepralobsim. Tik tiek, kad pagyvensim „saulėtoj" Italijoj, pamatysim begales įdomių dalykų. Gal teks šiek tiek ir pavažinėti. Žinoma, ir tas daug ko verta!

Barborą aš jau seniai kviečiau važiuoti Romon. Ir Petras rašė. Jeigu ji galėtų išsirengti Velykoms, būt gerai, nes tada, rodos, važiuoja dr. Alekna ir Sidzikauskai. Dėdė ją paragink!

Bronė

⌜Tas viskas teisybė, kas čia parašyta – man net sunku kas bepridėti. Tiesa, labai dėkoju už atsiųstas knygas. Stebiuosi, kaip tokiuose šalčiuose galėjot tiek prirašyti! Mane // [7v] pradeda imti sąžinės graužimai... Tuo tarpu tegaliu pasiųsti tik svetimų darbų, kuriuos, tikiuosi, gausite, jei paštas neprapuldys. Tikėkite, kad Atstovybės vadinamas „informacijos darbas" tiek daug atima laiko, kad žmogus tiesiog nesuspėji prie nieko iš pamatų „pripulti". Jau beveik mėnuo kaip turiu rekomendacijas prie Vatikano bibliotekos prefekto-kardinolo[I], o ligi šiol vis neatspėjau. Valandos darbui Vatikane labai nepatogios. Atrodo, kad tik savo atostogas galėsiu tam reikalui sunaudoti. Dabar su Brone tik po pietų suspėjam padaryti poros valandų „archeologiškas", „istorines", „bažnytines", meno ir dailės ekskursijas po miestą. Manau kada nors ateity parašyti šiokių tokių prityrimų apie Romos istoriją ir palikimus. Labai nusiminiau, neradęs Vatikane ir kitose galerijose nieko, kas liečia Lietuvos istoriją. Tik vienoj bažnyčioj – iš IV a. – radau gana gražią freską – Šv. Kristupo, kurs savo laiku buvo tapęs Vilniaus ženklu. Galvoju, ar nevertėtų padaryti kopiją – kaipo vieno iš seniausiųjų to šventojo paveikslų (XII a.). Žiūrėsiu, gal ir daugiau ko netyčia užtiksiu. Mateikos paveikslas Vatikane (Sobieskis [frei[2]] Vieną[II], atvaduoja nuo turkų) didelis ir gražus, bet mus neliečia – nebent jo kariuomenėj būtų lietuvių kareivių!

Geriausių linkėjimų – mes jūs neužmirštame, neužmirškite ir mus.

[Klimo parašas]⌝[3]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 5, l. 6r–7v.

I Francis Aidan Gasquet

II „Karalius Jonas III Sobieskis siunčia pergalės žinią popiežiui po Vienos mūšio" (1882–1883)

---

1 Rašyta Klimo ranka l. 6v kairiosios paraštės viduryje horizontaliai.

2 vok. *frei* = laisvas

3 Rašyta Klimo ranka.

31 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, 1924-03-26

Rymas 1924. III. 26 d.

Dėdė! Dar aš noriu Dėdę „paturbacit", prašydama nupirkti ir išsiųsti: „Lietuvos virėją" ir „Przepisy kucharskie" Cwiercekewiczowej. Mat turiu virėją – italę, kuri suvis nemoka žmoniškai virti (t. y. mūsiškai), o italų virtuvė – Dievui ant garbės! Iš pradžių tik neapsirgom! Užtai dabar pati einu virtuvėn ir verdu, duodu nurodymus. Teisybę sakant, aš ir pati nedaug išmanau. Be to, itales reikia kontroliuoti: suka be jokios atodairos. Tai žmonės! // [24_av].

Norėjau virėją mainyti, bet mane nuramino, sakydami, kad italės visos tokios, tiktai vienos suka su didesne gracija ir gudrumu, o kitos mažiau turi tų ypatybių. Tai toks sunkumas!

Visiems mūsų pirkiniams padaryk Dėdė sąskaitą – Petras atsilygins.

Jau antra diena pas mus lyja, kaip iš viedro. Stikliorius labai neužganėdintas iš Italijos oro.

Bronė

Rašyta ant dviejų atvirukų: l. 24r Heraklio Nugalėtojo šventyklos Romoje vaizdas, l. [24_ar] popiežiaus Pijaus XI ir jį lydinčių asmenų vaizdas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 19, 19a, l. 24r–[24_av].

32 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1924-04-05

1924 m. bal. 5 d. Kaune

Mieliausieji!

K. Puida, kaip ir spėjote, 2 300 litų už paimtąjį iš Petro popierių nėra niekur įdėjęs. Girdi, jam vis tiek tų pinigų nereikia šiam kartui, o vasarą, kai Klimienė atvažiuos į Palangą, taip buvo ketinusi padaryti, aš jai sukrapštysiu. Nei tam kartui netesėjo man duoti 200 litų, kad išsiųsčiau Bronės intencijon. Sakės gausiąs iš Šv[ietimo] ministerijos. Gal negavo, kad nedavė. Aš vėl neturėjau nuliekamų. Tai 200 litų vos dabar iš savo pinigų beišsiunčiu į Kunigiškius Kastulei ir Juozienei.

Ćwierczakiewicz'ienės kulinarijos veikalo nėra Kaune. Nebesama nei lietuviškojo. Apėjęs visus knygynus, vos beiškaulijau iš Petronienės paskutinį, sau rezervuotąjį, įžeistą egzempliorių. Dar gavau rusiškai Malachovieco raštą.

Man tad būsite skolingi, ir aš tai iš K. Puidos išlupsiu: 200 litų + 12 litų už Būgos žodyną, jei gavote; pakvitavimo iš jūsų nesu gavęs, + 10 litų už kulinariją + 6 litus už tris siuntinius, lygiai skaitant (Būgą ir kulinariją į Rymą ir pinigus į Svėdasus) = 228 litus (Du šimtu dvidešimt aštuonis litus Lietuvos aukšta valiuta). // [1v]

Barboriutė, ačiū Ponui Dievui, ginas neserganti; ji per šiuos metus nesanti nė vienos pamokos apleidusi ar pasivėlinusi. Per visą žiemą bėgiojusi su pačiūžomis, mergaitėms dėsčiusi gimnastiką, jaučiantis, jei nemeluoja, puikiausiai ir į jokius kurortus nemananti važiuoti. Mest mokyklą ir per Velykas važiuoti į Romą, išsižadant algos už atostogas, nėsą biznio. Radviliškis įkyrėjęs ir kitiems metams nebegrįšianti. Labai džiaugiuos, kad sveika.

Pavasarį sutikome kovo 24 d. Per tris dienas paleido, 29 šeštadienį Nemunas ledus sulaužė, bet dar pirmiau Neris užkimšo vagą ties Veršvais. Vanduo pakilo, užliejo Vy-

tauto bažnyčią. Ačiū mūsų artilerijai – ji sušaudė tiesiog atšiaurio (antarktikos) ledų kalnus ir vandenį nuleido. Iš bažnyčios irgi išvarėm. Naktį vėl užliejo bažnyčią ir vėl apyaušriais atslūgo. Vėl 10 bobų varė vandenį iš bažnyčios, kad (sekmadienį) galėtų žmonės ateiti. Labai buvo linksma, tai žmonių suėjo labai daug.

Ledai užvertė gelžkelį į Šončius, cimbruvkos stulpus išlaužė, Prienų tiltą į Klaipėdą nunešė. Saulės vis dėlto pas mus maža.

Alleluja! // [2r]

P. S. Juozas rūmą pasistatęs jau iki langų. Barborai raštu skundžias litų niekur negaunąs, nors skolos dar tiek teturįs, kiek man ir Jums. Ir prašo Barbę patarimo, ar paskolintume (aš ir Jūs) jam dar 500 litų. Aš neturiu tuo tarpu, bet turėsiu gauti nemaža honoraro. Kas būtų, kad Jūs pavelytumėte man iš Puidos išlupti 500 litų ir paskolinti savo vardu Juozui? Už kiek laiko aš tuos 500 įdėčiau į Jūsų sąskaitą.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 11, l. [1r–2r], [2v] be įrašų.

33 | Bronė ir Petras Klimai, Vaclovas ir Regina Sidzikauskai ir [Jurgis Alekna?] Juozui Tumui, Kapris, 1924-04-20

Kapri 1924. IV. 20

Linksmų Velykų siunčiame Dėdei iš Kapri. Dėl to čia be galo gražu!

Bronė

⌈Taip visi sako [Klimo parašas]
Ir nuo manęs [Vaclovo Sidzikausko parašas]
Visi sako, o mes matom, kad gražu R. Sidzikauskienė
Alleluja! [greičiausiai Jurgio Aleknos parašas]⌉[1]

Kan. J. Tumui
Aleksoto gatv. [№6]
Kaunas
Lituania
Via Berlino

Atvirukas su panoraminiu Solaro kalno Anakapryje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 20, l. [26r–26v].

---

[1] Kiekvienas asmuo rašo savo ranka, paskutinė frazė rašyta pieštuku virš vietos ir datos.

34 | Bronė ir Petras Klimai Juozui Tumui, Roma, 1924-04-22

Pugliano

1924 m. IV. 22.

Už keleto minučių lipsime Vezuvijun tuo keliu, kuris čia parodytas. Buvome Pompejoj. Labai įdomu!

Bronė

⌜Dėdė turėtum čia ne tik įdomių, bet ir stiprių įspūdžių. Mes vis tik tikimės, kad neatsisakysit kada nors, kol mes Italijoj, jais pasigėrėti.

Petras⌝[1]

⌜Antspaudas pridėta ant Vezuvijo. Tikra pekla!⌝[2]

J. S.
p. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lituania
Via Germania

Atvirukas su Vezuvijaus vaizdu su pažymėtu maršrutu link kraterio ir užrašais anglų kalba: „Kelionė Vezuvijaus geležinkeliu lankant kraterį, Vezuvijaus kalnas ir geležinkelis, vaizdas nuo Neapolio centro", VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 6, l. 8r–8v.

35 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1924-04-24

Kaune, 1924 m. bal. 24 d.
Mieliausieji!

Iš Puidos gavau 228 litus. Bet kai ėmiau gauti iš Jūsų visokiausių „Dedalų" ir Dantų, tai man pasidarė sarmata, kad aš taip skrupuliačiai suskaičiau išlaidas (28 l.). Labai ačiū už artistines naujienas: jos man be galo patinka, „Dedalus" aš dažnai pavartau, o Dantą svečiams pakaišioju į akis – toks tai puikus leidinys ir apdaras.

Velykos pas mus šaltos, snigo, lijo, – visai nepavyko. Užtat iki pat Velykų buvo puiku lankyti Grabai, ir mes su Barbora pėsti keliavome į Karmelitus ir atgal. Velykų Grabas pas mane buvo už viso Kauno gražesnis ir turtingesnis. Tegul griežia dantį pavydu kiti bažnyčių rektoriai. Sodžiuje dar pašalas neišėjęs, tai ir Lietuvai pagražinti draugijos sumanymas gražiai švęsti gegužės 1 d. sodinimą – išeis niekais.

Jūsų vietininkas ministeris Norus nuolat mane ėda, kad aš „atsiimčiau" Jūsų baldus, pačiam nėsą kur pasidėti: knygų spinta ir biuras užrakinėti, tai nei knygų, nei raštų nėsą kur padėti. Sako, du staliuku į virtuvę išstatę. Eisiu pasižiūrėti. Bet ir pas

---

[1] Rašyta Klimo ranka.
[2] Rašyta l. 8v kairiajame viršutiniame kampe įstrižai.

mane nėra vietos, kai gavau baldus iš Vilniaus. Norus jokio dėkingumo Jums nejaučia už butą – // [1v] vis tiek, sako, būt rekvizavę. Dabar jis – Jūsų „geradaris", kad baldus laiko. Aš gi sakiau, reikia sukrauti į vieną kambarį. Tai, girdi, tokio kambario nebesą, nes turįs auklėtinių panelių. Kažin, kaip čia bus. Paliktoji tarnaitė vėl nieko gero – tik balius kėlė, visas malkas supleškino.

Barbora, bra, atvirai kasdien гуляет[1] su Kepalu, o kai raginu „žanyteis", tai tyli. Dievai ją žino, ką mano. Ji, sulyginti, sveika, linksma, labai puošias, richtig[2], kaip abliubenyčia. Bet drauge svajoja ir apie Italiją. Man labai patinka, kad kas artimas su manim per šventes. Tai nieko nedirbu, o darbo tiek, jog net širdis plaka, kai pagalvoju, kas daryti, kaip šis semestras bepabaigti. Pabaigoje pakels mane docentu už literatūros kursą, kurs, anot prof. Aleknos, esąs dalis „Pragiedrulių" ir nieko bendra neturįs su mokslu. Aš sakau – bet tik klausytojai gautų vaizdą ir žinių, o kokia forma bus tai jiems paduota, tai antrinis dalykas. Kiti duoda daug sausos medžiagos, o vaizdo dėl to neduoda. Kad ir jo paties „V[yskupas] Motiejus Val[ančius]"[1] – bevaizdis.

Sveikinu Jus ir Barbė taip pat. Ji tuo tarpu nepaslenkanti rašyti.

Jūsų Dėdė

Eglę sveikinava gimimo dienos

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 12, l. [1r–1v].

[1] Kalbama apie Antano Aleknos veikalą *Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius* (1922).

36 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, 1924-05-12

LÉGATION DE LITUANIE[3]

Rymas 1924 m. V. 12 d.[4]

Dėde! Į pabaigą šio mėnesio Petras rengiasi Kaunan. Aš prašyčiau Dėdės, ar negalėtum jo priglobti pas save kokiai savaitei. Prašau pranešti, nes kitaip jis nežinos ką ir daryti. – Jau visas mėnuo, kaip pas mus svečiai ir svečiai: buvo Sidzikauskai, o Sidzikauskienė buvo pasilikusi dviem savaitėm, dabar yra Stulginskai (Stulginskienė sirgo), Bielskus ir t. t. Šįmet labai daug lietuvių lankė Italiją. // [27]

Eglė tuo tarpu sveika, jau visą kalba, išaugo, dabar turiu mažiau bėdos: per Velykas net buvom išvažiavę 6 dienoms.

Labų dienų Dėdei nuo Petro, kurio, teisybę sakant, nėra Ryme: vakar su p. Stulginskiu išvažiavo į Asižių, kur gyveno šv. Pranciškus.

Bučiuojame Dėdę su Eglute Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 21, l. 27r–27v.

[1] rus. = vaikštinėja
[2] vok. = tinkamai
[3] Spausdinta firminiame blanke.
[4] Kairiajame viršutiniame kampe po firminio blanko užrašu Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta 17 / V".

37 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1924-05-17

Kaune, 1924 m. gegužės 17 d.

Mieliausieji!

Kažin kodėl, aš labai nudžiugau, gavęs iš Jūsų žinią, jog Petras į galą š. m. pasirodys Kaune. Jei jis malonės pas mane sustoti, būsiu dar labiau patenkintas. Iš Vilniaus yra atvažiavusi otomana gulėti, kambarys yra. Kad nekliudyčiau, anksti keldamos (gegužinės pamaldos Vytauto b. 6 val. ryto), aš jam užleisiu savo gulimąjį. Šersiu neblogai; Emilija pasirūpins tuo. Nieko jis nestigs. Tik tegul važiuoja stačiai į mane bet kuriuo laiku, dieną ar naktį. Lovą visados parengsime. Tik ką pirkaus 6 didžiausias paklodes. Tai bus švaru. Kitokių „raskažių" nežadu, nes ir pats nevartoju. Nieko negeriu ir kitiems neduodu. Tai tegul mano intencion nieko neima; nei Stregos[I].

Už iliustracijas, kurių aš glėbiais esu gavęs, labai ačiū. Žiūrinėjame jas visi. // [1v]

Valstybės šventė geg. 15 d. taip pasisekė, kaip nėkados. Daug pagražino Pabaltijos svečiai.

Petras gerai padarytų, kad Žurnalistų ir rašytojų sąjungos sumanytajam rinkinėliui 10 metų Karo sukakčiai paminėti perrašytų likusią dalį savo kelionės po Lietuvą vokiečių okupacijos metu[II].

Šieji metai bus blogi Lietuvai: iki šiol negalima įeiti į dirvą. Viskas susivėluos.

Tik sugrįžau iš P. Vileišio. Ruina[1]. Skleroza baigia jį. Užsirašiau dar kai ką. Nebelabai beskiria priežastis nuo pasekmių, lengvai susigraudina, bet kas buvo, tebeatmena, ir mane labai gerbia, nežinau, už ką. Jo biografijos nebepaskaito, tai ne už tai, kad esu parašęs.

Sveikinu Judu ir Eglutę. Džiaugiuos, kad auga. Gaili, kad su manim nenori prasidėti.

Jūsų Juozas – dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 13, l. [1r–1v].

I Itališkas žolelių likeris

II Petras Klimas, „Mano kelionė po Lietuvą 1915 metais (iš kelionių užrašų)", *Mūsų senovė*, 1922, t. 1, kn. 4–5, p. 545–556. Čia aprašyta pirmoji dalis.

38 | Petras ir Bronė Klimai, Kazys Lekeckas, Vaclovas Biržiška Juozui Tumui, Venecija, 1924-06-07

Venecija, 1924. VI. 7

Iš čia:

[Klimo parašas]
ʳBronė
K. Lekeckas
VBiržiška[2]

1 lenk. *ruina* = sergantis, psichiškai ir fiziškai išsekęs žmogus.

2 Kiekvienas pasirašo savo ranka.

J. S. Kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lituania
Via Berlino - Germania

Atvirukas su kanalo Venecijoje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 22, l. 28r–28v.

39 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1924-06-17

TAUTOS
Redakcija ir Administracija
KAUNAS
Maironies g-vė, 13A.
1924 m. *birž* mėn. *17* d.[1]
№......

Brone! Signora! Ekscelencija, ar kaip ten Tave dabar vadinti! Greičiau atsiimk savo patį! Jis neva mano globoje, bet aš už jį nesiimu jokios atsakomybės! Kaip išeina rytą, tai besugrįžta gulti. Dar nė karto pas mane žmoniškai nepavalgė. Vis kad neįkyrėtų ar nenubiednintų. O aš taip norėjau, kad jis man gerokai pakyrėtų, už ką būtų galima kitais metais pareikalauti iš jo atlyginimo - pakelti mano // [1v] buvimo sunkenybę. Dabar nebus kaip reikalauti, kad atmylėtų, nes netenka - pamylėti.

Barbora labai papūtus uodegą važiuoti į Romą; gal daugiau išbėgti iš ano purvinojo Radviliškio nuošalio. Su Kepalu ji atvirai vedžiojas. Per Velykas vis abu buvo, rankeles jai bučiuoja. O kai klausiu, kada visam tam galas - tai tyčiojas. Taip man nepatinka; aš stoju už kankinamąjį Kepalą.

Bučiuoju Tave ir sveikinu Signoriną Eglę
Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 14, l. [1r–1v].

40 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1924-06-26

„TAUTOS *Vairas*"
Redakcija ir Administracija
KAUNAS
~~Maironies g-vė, 13A.~~
1924 m. *birž.* mėn. *26* d.[2]
№......

Žemaičių š. Petro ir Pauliaus Katedros distinctorium[3]

1, Baltos emalės kryžius spinduliuojančiame aukso kvadrate.

2, Žastyse iš abiepus po 4 mėlynas emales ir 4 stilizuotas lelijas.

3, Iš abiepus medalionai žalios emalės apvaliuose rėmeliuose su 4 taip pat stilizuotomis lelijomis.

a) Viename medalione š. š. Petras ir Paulius sulig rymiškosios ikonografijos bet kokiame fone. (Šiame pavyzdyje - bizantinės ikonografijos). // [1v]

---

[1] Kursyvu pažymėta teksto dalis į blanką įrašyta ranka.
[2] Kursyvu pažymėta teksto dalis į blanką įrašyta ranka, gatvės pavadinimas išbrauktas Tumo.
[3] lot. = kapitulos kryžius

b) Antrame medalione s[anctus] Joannes Nepomuk'ietis (čechas, Žemaičių patronas, kuriam tiek daug stovylų paupiais pristatinėta), bet kokiame fone.

Visų trijų šventųjų nimbai (aureolės) ne perdėm auksinės, tik ratilas

Kryžiaus galuose taip pat stilizuoti spinduliai, kaip ir jo žastyse. ⌜lelijų vidurys išraižytas[1]⌝.

Sagtis su 2 tokiom pat lelijom, bet kaip sukombinuotom. O gal baltas „Vytis" raud. emalėje ar tik išbraižyta.

Grandinė dvilinka, gražiai stilizuota. Gerai būtų tų pat lelijų motyvais. Sidabrinė, tvirtai išauksinta. Grandinė su sagtimi – neperskiriamai.

Pats distinktorium gali būti auksinis.[2]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 15, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal laiško turinį: prašomą užsakyti distinktorių.

41 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, 1924-08-14

Rymas 1924 m. VIII.14 d.

Dėde!

Prašau Dėdės paimti iš Puidos 500 litų ir tuojau išsiųsti Juzai Kunigiškiuose. Jis manęs prašė, taip sakant, paskolinti, nes esąs labai prisiskolinęs pas kaimynus, o rugiai suvis neužderėję.

Mes visą vasarą sėdim Ryme. Šįmet vis-gi nėra taip baisiai karšta, kaip kad būdavę kitais metais. Šiandien naktį net lijo, tai per visą vasarą antras atsitikimas.

Eglutė buvo pasidariusi labai gera, gerai atrodė, bet štai jau 8 dienos, kaip su vaisiai[s] pilvą sugadino, ir vargšė sėdi ant dietos. O kiek čia vaisių, ir kokių!

Eglutė visą kalba ir visu kuo interesuojasi. Nuolat klausinėja: „Čia kas čia toks" arba „kaip vaidinasi". Kai pamatė Dėdės fotografiją, paklausė: „Čia kas čia, aš nepažįstu". Barbei paaiškinus, kad čia Dėdė, // [29v] kuris turi ciuciuką, dabar vis reikalauja parodyt Dėdę, kurs turi ciuciuką. Dainuoja taipgi: „Aš mergytė, kaip jozytė, kaip ant zemės aguonytė". Paskutinį laiką pradėjo maišyti itališkus žodžius su lietuviškais, taip kad dabar kai kada ir aš nebesusikalbu.

Nuo Petro, Barbės ir Eglės Dėdei sveikinimai

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 23, l. 29r–29v.

---

[1] Prirašyta pieštuku.

[2] L. [1v] kairiajame viršutiniame kampe pieštuku, greičiausiai Tumo ranka, užrašyta: „Iki 2000 litų", užrašas atskirtas puslankiu nuo tolesnio teksto; dešiniajame viršutiniame kampe pieštuku nupiešti du neryškūs distinktoriaus modeliai ir tarp jų įstrižai parašyta: „250 / 1 200 l. / 4000 lyrų".

42 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1924-08-27

Kaune, 1924 m. rugp. 27 d.

Mieliausieji!

Turiu Jums nusipasakoti visą šių dviejų mėnesių kuracijos epopėją.

Birželio 27 d. Petrui išvažiuojant, buvau labai netikęs; tiek nusidirbęs, tiek be ūpo ir energijos, jog netesėjau nei stengiaus Petrą sulaikyti namie. Pasitenkinau denunciavimu pačiai. O ką ji padarė, tuo pasinaudodama, - sekret małżeński[1]. Vis svajojau, kaip čia įsimerksiu į šiltą Birštono tynę ir mirksiu ten per ištisas 30 dienų (po ½ val.). Ag ir mirkau net 32 kartu. Ag ir žaidėm, nors lietus nuolat lijo ir buvo pašėlusiai nepatogu Birštone, kurius betgi išrekliamavau. Pasirodė, manęs klausoma. Birštone pajutau devynerias ligas; be ko kita - išias, maža kraujo, silpnus plaučius, pajėgų nupuolimą etc. etc. O išėjęs Birštono kuracijos kursą, tapau nebe tas; nebedega nė šlaunis. Anemija, žinoma, lieka, nežiūrint, kad svorio ūmai pašoko iki 80 ½ kilo.

Tam dalykui itin padėjo visų patarimas padaryti Nachkuhr[2] Palangoje. Ligi tik apsidirbęs su atlaidais, šoktelėjau į Palangą - keturioms dienoms. // [1v] Kas ten pasidarė, sunku apsakyti. Jau Birštone ėjau galva; o Palangoje visai Faustu virtau. Visas premijas iš moterų surinkau. Daug malonės prityriau ir iš p. Sidzikauskienės, Žalkauskienės etc. Jos buvo irgi labai linksmos ir - bjauriai nudegę. Su dr. Alekna, Naruševičium, pr. Juodakiu, Pundzevičium etc. gyvenome tikrais indionais - visai nuogi, po 3 valandas sausumoje, po ½ val. jūroje 15° R, kol gavau anginą ir slogą. Dabar nuo to Nachkuhro taisaus namie ir rytoj vakarą vėl dumiu į Palangą Nachnachnach kuruotis, kad nebesirgčiau nė slogais. Na, po visa to, kad imsiu dirbti, tai net pleškės.

Šiems metams ketinu pasiimti Rimkiuką (techniką) ir Tumuką (VIII klasės) į save, o „Vairą" išvaryti. Jis - menkas lokatorius, o neramybės daug. Pamėginsiu paauklėti tą laukinį Tumuką. Rimkiukas ir be to džentlmenas.

Iš Palangos būčiau nevažiavęs, kad ne Paroda[I] ir Dainos diena[II]. Kaipgi būtų ir šis skandalas be manęs apsiėjęs? Čia Emilija susivežė Jūsų mažmožius, kurius ji surašysianti skyrium. O Tumėnai į butą dar neperėjo, nes pagedo // [2r] klozetas - viskas išsivertę į virtuvę. Sako, tarnaitės užkimšusios paplovomis.

Et bien.[3] Palangoje gyvenau grapaitės M. Tiškevičiutės buduare su veranda - visą dieną vaikščiojau nuogas 17° R. saulėje (verandoje, pamūrėje). O valgiau klebonijoje. Kl. Šniukšta prašė Petrui pranešti štai ką. Pleciukas 567 □s[ieksnių], principialiai nuspręsta Petrui iš gr. T[iškevičiaus] pirktis; sutiko Starkus, sutiko ir dabartinis žemės tvarkytojas; bet ant rašto to dar nėra. Prašė, kad aš paraginčiau sferas. Ale per šias dienas tiek buvo pas mane svetimų žmonių (be ko kita, abudu Juozai, krikštomočia, 4 Mikalojunai etc. etc), jog neišžengiau nė žingsniu savais reikalais. Gal rytoj patelefonuosiu Starkui. Šiaip ar taip, reiks sumokėti 2,835 litai. Ką darysi? Jei būtumei jau padaręs išlaidžių mano distinctoriumui (ir Mačiulio), tai mudu sumokėtume kun. Šniukštai, Tavo įgaliotiniam. Nebereiktų man siųsti pinigai į Rymą. Disponuok kitaip, kaip patogiau. Už išpylimą „pjaunio" - lomos reikalaują iš Jūsų visų trijų 1,000 litų. Kun. Šniukšta dar ketina visų trijų plecius aptverti viela. Jis labai jums atsidėjęs. // [2v]

---

[1] lenk. *sekret małżeński* = vedybinė paslaptis
[2] vok. *Nachkur* = sanatorinis gydymas
[3] pranc. = na, gerai

Juozas jau viską pasistatęs, bet žemę dėl tų darbų visiškai užleidęs ir nieko nebeturįs. Aš jam esu davęs 600 litų dar tada, kai jus kalbinau. Dabar iš Puidos išlupęs Jūsų vardu nusiųsiu 500 litų. Tik Puida – neduos. Jis iki kaklo nugrimzdęs ir man kaltas daugiau ne 2 000 litų. Puidienė ilgai gydėsi Čekuose ir sugrįžo netikusi. Dabar keičia butą, bet turi pridėti... 6,000 litų už užleidimą. O jų nėra. Tai vėl skolinsis. Juozas rodos nebetikęs. Buvęs kelį įsikirtęs. Bet darbininkas. Daugybę akmenų išrankiojęs iš dirvų trobų pamatams. Nori man pasirodyti, o aš neturiu laiko. Šiemet vis lyja; nežinai, kaip reiks rugiai pasėti.

Tai vis pro domo sua vel nostra[1]. Buvo ir skandalų geroka kronika. Birštone padavėjas (kelneris) parke nusišovė, Palangoje Petras Čiurlionis (artisto brolis) papjovė Karūžaitę, ne visai papjovė, tik perpjovė gerklę. Ji išgis, jis suimtas nusinuodijo.

Labai ačiū už „Dedallo". Aš už jį, Petrai, užsimokėsiu, tik nerandu kainos metams. Parašyk. Barbutės laišką gavau. Ir visus jus bučiuoju. Eglutė gal jau pati man parašys.

Jūsų Dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 16, l. [1r–2v].

[I] Žemės ūkio ir pramonės paroda, vykusi rugpjūčio mėn. Kaune.
[II] Pirmoji Lietuvos dainų šventė, vykusi rugpjūčio 23–24 d. Kaune.

43 | Petras Klimas Juozui Tumui, Roma, 1924-09-08

LÉGATION DE LITUANIE[2]

Roma, 1924. IX. 8.[3]

Gerasis Dėde,

Labai visi džiaugėmės ilgu laišku apie visokias kuracijas ir stebuklingus jų rezultatus. Net pavydėjome – nes tokia jau žmogaus prigimtis. O mes, mat, iškepėme ir dar kepame Romos saulėje, niekur ligi šiol neišvažiavę. Šiemet vasara tikrai nenusisekė – nes lyg tyčia man užkrovė tokį darbą, kurio niekaip negalėjau palikti, ir dar nežinia, kada aš jį pabaigsiu. Tikimės dabar kokiai porai savaičių ištrūkti kur į pajūrį, bet maudytis čia visai nėra to gerumėlio kaip Palangoj. Čia žmogus neturi tos laisvės, kaip Adomas rojuje prieš obuolio suvalgymą. Čia visi jau obuolius suvalgę ir gėdisi savo „notūros".

Kai dėl visokių reikalų, kuriais Dėdė taip atsidėjęs rūpiniesi, tai visų pirma ačiū, o antra – prašysiu dar bent kiek ir toliau juos pastūmėti. Būtent: dėl sklypo Palangoje, aš manau, būtų geriausia taip padaryti: reikalingus pinigus, jei galėtumėt, užmokėkit, o aš čia atsiskaitysiu // [10v] su distinktorij[ais]. Tiktai, man rodos, kad jiems gali neužtekti tokios sumos (2835 litai + dar išlaidos aptvėrimui ir išpylimui, kokiam – ne visai gerai įsivaizdinu). Tuomet galima būtų taip padaryti: aš jums atsiųsčiau čekį į Pr[ekybos] ir pr[amonės] banką jūsų vardu visai trūkstamai sumai. Žinoma, būtų ge-

[1] lot. *pro domo sua el nostra* = asmeniniais arba mūsų reikalais
[2] Spausdinta firminiame blanke.
[3] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta IX-13".

riausia iš Puidos išgraužti (jisai man buvo kaltas 2650 litų, iš tų pinigų, rodos, gavote 200 litų, ar kiek daugiau ir dabar ketinot paimti 500 l., tuo būdu dar liktų apie 2000 litų, kuriuos jis man amžinai žada atiduoti – paskutinis terminas buvo liepos mėnesį!).

Tik aš stebiuosi, kur ten Palangoj tam mažam sklypely atsirado 567 kv. s[ieksnių] – tai visai būtų geras šmotas! Galima būtų ir 2 vilas arba bent būdas pastatyti!

Šiaip ar taip, Palanga, man rodos, dalykas daug lengvesnis ir jis pasiseks gerai užbaigti. Bet kaip su mano prašytu sklypu Kaune? Ar nebūtum, Dėde, toks geras, kada laisvą valandėlę užbėgti į Žemės ūkio ministeriją, // [11r] į Žemės reformos valdybą pas poną Andziulaitį, jei dar jis ten yra, ir paklausti – kokios perspektyvos. Ar aš galiu turėt vilties ten kokį kąsnelį (Vytauto kalne) gauti? Man bent buvo labai stipriai pažadėta. Gal man dar reikės kokių žygių padaryti? Čia aš norėčiau būti labai įkyrus, nes noriu būtinai kur nors tvirčiau Lietuvoj nutūpti.

Dabar apie distinktorijus. Ieškojau rimtos firmos, pagaliau apsistojom „ant vienos", kuri taip sutiko: jei būtų koki 6 užsakymai panašiems distinktorijams, tai kiekvienas auksinis (18 karatų) atsieitų po 2.000 lyrų, be grandinėlės, o sidabrinis paauksuotas po 850 lyrų. Vienas užsakymas: auksinis 2300 lyrų ir sidabrinis paauk. 1000 lyrų. Kaip matote, nėra per daug brangu: auksinis apie 1000 litų su viršum. Grandinėlė – įvairiai, tas priklauso nuo pasirinkimo. Tuo būdu aš užsakiau auksinį. Jei dar kas norėtų užsakyti (ligi 6), turėtute pigiau. O už kiek pirkti grandinėlę? Tamsta man kalbėjai apie išlaidas tam reikalui ligi 2000 litų – gal tad grandinėlę imti irgi ligi 1000 litų?

Šiam kartui užteks, nes laiškas išėjo // [11v] kiaurai „bizniškas".

Šiaip pas mus nieko naujo nėra. Eglutė po truputį auga, dabar sveika ir linksma. Barbora nelabai taisosi, bet ketina taisytis. O mes sveiki ir gyvi kaip buvę.

Geriausių linkėjimų

[Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 8, l. 10r–11v.

44 | Juozas Tumas Petrui, [Bronei ir Eglei] Klimams, Kaunas, 1924-09-13

Kaune, 1924 m. rugsėjo m. 13 d.

Mieliausias Petrai et C°.

Laiškas, pasiųstas man iš Romos IX-8, atėjo, štai, į penktą dieną. Atsakau į jį; pirmon galvon – bizniai.

Stante pede[1] atakavau p. Andziulaitį per telefoną. Buvo be galo mandagus man ir su visais grobais atsidėjęs Tau. Girdi, nė per vieną momentą nebuvęs pamiršęs to, ką esąs Tau pažadėjęs – žemės sklypą Vytauto kalne. Dalykas esąs dar neišspręstas, bet be jokio abejojimo būsiąs išspręstas teigiamai, nes tai nuo jo, Andziulaičio, bepriderą. Taigi lyg jau esi possessor boni[2]. Sveikinu ir veliju, kad kuo greičiausiai susitaupytumei kokią pusę milijono litukų vilai pasistatyti. Su mažiau gal būtų vargo, nes skonies turi nemenkos ir bet-kuo nepasitenkinsi. Paprasti „smerdai" statos už 200.000, o perkas namus už 80–150,000. Na, aš ne statytojas.

[1] lot. = tuojau pat
[2] lot. = turto savininkas

Palangoje Tavo vietoje aš pirkčiau gatavą vilą. „Komodą", „Morskie oko"[1] p. M. Yčas, rodos, gaus paleisti iš savo rankų. O pačiam statytis, ten nesėdint, bus keblu. Ypač su mišku. Paleisi kam pastatyti, tai nuplėš dvigubai trigubai ir dar // [1v] sufušeruos. Navratil skelbias atgabenąs iš vokiečių bet kokius medinius namus kokio tik norint planu. Esą mėginę. Vasarnamiui esą gerai, ž[i]emai - niekam neverti, šalti, kaip laukas. Bet gražūs, išmislingi. Būtų galima jis paklausti. Jo kontora Gedimino gatvėje.

Dėl gavimo leidimo pirktis iš gr. Tiškevičiaus butvietę dar nieko nepadaryta, bet ir aš to, kaip Andziulaitis, neužmirštu; aš vakar tesugrįžau iš Palangos, pabaigęs savo Nachkur[2]. Šita butvietė, kuri Tau teks, patogi nėra: ji siaura, nuo Prūso vilos tvoros iki vandentraukio (šiltoms vonioms) kanalui, kurio juk negalima parduoti, ir ilga, lygiai su Prūso sėdyba. Nameliai tačiau išsitektų viename gale ir antrame. Taigi net dveji. Tai svarbu. Tavo daliai viela aptverti dėl to bus menkniekis: Prūsas jau užsitvėręs iš visų keturių pusių, taigi ir nuo Tavęs; belieka du trumpu galu, o kitką turės aptverti anuodu kompanjonu; nuo jų tam kartui nereiks atsitverti. Visa tai, jei aš neklystu, jog šis, būtent, galas Tavo perkamas, o nuo Kęstučio g. iki vandentraukiui buvo Šeferienės (?) parduotas St. ir Biz. Taip mane informavo klebonas[1]. Jei taip, tai nereiks nė pylimo. // [2r] Matai, pa[sk]ersai tas sėdybas, lygiagrečiai Palangos mėgėjų takui, eina gili, pilna vandens, karklų dabar priaugusi linkė. Ją klebonas vadina „pjauniu". Statant, tas pjaunis reiks privežti smėlio, užpilti iš kitur atvežtuoju, neimant nuo kriaušių ir nežeminant jų, nes tuojau pasirodytų vanduo. Žinai - pajūris, kurs guli lygiai su vandens paviršе. Čia statant, reikiama trobesys pakelti, kad nedrėktų nuo drėgno grunto. Tavo laimei, tas pjaunis Tavo dalyje labai negilus ir statant savaime susilygins. Taigi belieka ta viena išlaidžių pozicija - už butvietę grapui. Ligi tik bus pavelyta, šiaip ar taip aš reikiamąją sumą sumokėsiu, o Tu užmokėk už mudviejų distinktorijas ir netrukęs atsiųsk, nes Maironis ilgėjas savosios; jis mėgsta ja šventadieniais dabintis. Man vis tiek pat būtų; atpratau, duok Dieve geram vagiliui sveikatos, kad tuštybės pamažino nors dvejetui metelių!

Distinktorijoms šešių pirkėjų, nematius jų darbo, žinoma, negalima rasti. Kai pamatys manąją ir pasidžiaugs, tai gal kai kas, ir tai skyrium, ne kompanijoje, pasigvieš; firma tegul štampą palaiko kurį laiką. Taigi gerai padarei, užsakydamas distinktoriją auksinę už 2.300 lyrų; // [2v] gerai padarysi, kai ir gran[d]inę užsakysi žmonišką. Jei ir ne tiek vartosiu, kiek Maironis, tai bent kam palikti, kai mirsiu 1937 m., bus padoriau. Matai, dar ilgokai rengiuos pagyventi[3].

Barboriutei esu pažadėjęs 1,000 litų kraiteliui pasididinti, jei manytų tekėti. Jei mano sugrįžus taip padaryti, gal ką patogiau įsigytų Romoje: aš tą sumą išmokėčiau Jums ar įdėčiau į banką - tuojau.

Palanga - mieliausis visame pasaulyje kampelis. Iki IX-11 d. bebuvome likę самые отъявленные[4] kumpelninkai, nedaug, o žiūrėk, mokėjome žaisti. Siunčiu jums šešis atvaizdus visos kurorto „dramos", kurią mes vaidinome, man režisuojant. Kitais metais būtinai atvažiuokite į Palangą ir tai į antrą pusę sezono - ši visų maloniausia. Na, kas gali, verta pabūti per ištisus du mėnesius.

---

[1] lenk. = „Jūros akis"
[2] vok. = sanatorinis gydymas
[3] Pabraukta pieštuku greičiausiai kažkurio iš adresatų.
[4] rus. = labiausiai užkietėję

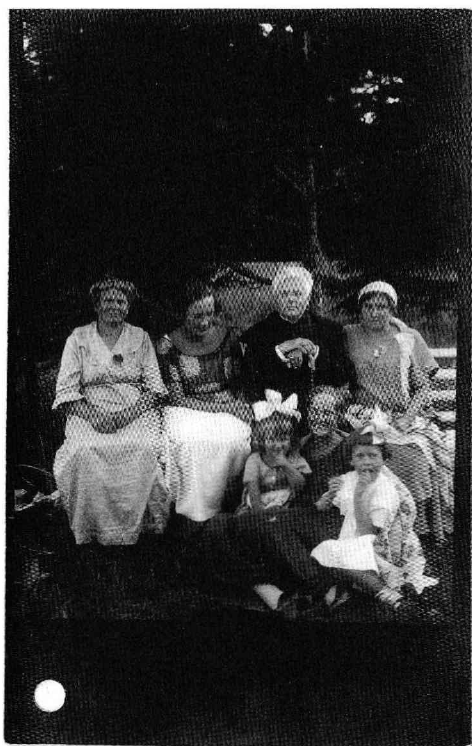
Jau jau prasideda paskaitos universitete, o pasiruošiau labai neapsčiai. Reiks skaityti, reiks spausdinti, tai išbyrės visi kurortų niekai. Ale pasilsėjau ir esu 100 % sveikesnis ir linksmesnis, neg buvau prieš atostogas. Petras matei[II]. Bučiuoju visus jus kuo meiliausiai.

Jūsų Dėdė Tumas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 17, l. [1r–2v].

[I] Juozapas Šniukšta
[II] Kalbama apie fotografijų ciklą, žr. laišką Nr. 45.

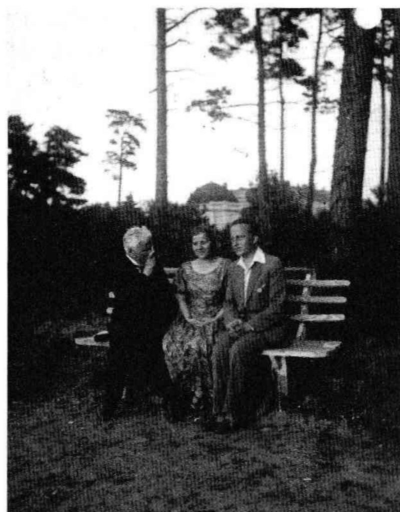
45 | Fotografijų ciklas, Juozo Tumo siųstas su laišku Petrui, [Bronei ir Eglei] Klimams, Kaunas, 1924-09-08

Aš – jubiliaras, 1924 m. rugsėjo 8 d. sukakęs 55 metus amžiaus, savo palangiškės šeimos tarpe. Šitos ponios buvo man labai palankios; ypač p. Marija Balutienė. Ji gera, kaip rusė, nors perpus terusė: tėvas buvęs vókietis.
1924. IX 8

Čia aš skelbiu dangaus migdolus didžioms nusidėjėlėms pp. Jonuškaitei ir Kubertavičienei.
1924. IX. 8

Čia aš sėkmingai moralizuoju p. Jonuškaitę ir p. Turauską – jiedu klauso grato animo[64].

1924. IX. 8

Čia aš moralizuoju dramos artistę p. Kubertavičienę ir studentą Turauskį – abudu neištikimųjų luomų žmones, o jie man nepripažįsta jokio autoriteto.

1924. IX. 8

P. Kubertavičienė flirtuoja su p. Turauskiu. Aš dėl to keliu triukšmą-skandalą, bet nieko nemačija.

1924. IX. 8

Čia aš pats, nemitęs, flirtuoju su ganomąja p. Kubertavičiene, Jonuškaitei visai to nematant.

1924. IX. 8

Rašyta ant 6 fotografijų, VUB RS, f. 118, b. 454, „Fotografijos", Nr. F10, F11, F12, F13, F14, F15; kiekviena fotografija greičiausiai Tumo ranka raudonu pieštuku sunumeruota nuo N1 iki N6; fotografijos datuotos pieštuku, neaišku, ar Tumo ranka, veikiausiai data žymi fotografijų gamybos, o ne teksto rašymo laiką.

---

[1] lot. = su dėkingumu

46 | Petras Klimas Juozui Tumui, Roma, 1924-09-13

LÉGATION DE LITUANIE[1]

Roma, 1924. IX. 13[2]

Gerasis Dėde,

Siunčiu tos firmos, kurioj užsakiau distinktorijų, katalogą, kuriam Tamsta rasi psl. 11 grandinėlių pavyzdžius. Patarsiu būtinai imti auksinį, nes jie daug lengvesni ir dalikatnesni (sidabriniai paauksuoti yra pilnais viduriais ir todėl be galo sunkūs). Kaštuos auksinis apie 1.500 lyrų, šiek tiek daugiau arba mažiau, tas priklausys nuo rūšies. Tik aš ne visai gerai suprantu Dėdės instrukciją, kad grandinė turi būti dvilinka; ką tai reiškia? Ar dvi eilės grandinių, ar tik pati grandinė taip supinta (bet viena), kad atrodytų kaip dvi. Tą klausimą precizuokit. Firma man tikrino, kad dvilinką grandinę tenešiojęs tik popiežius Pijus X, o šiaip visi turi nešioti vienlinką. Pagaliau – geriausia // [12v] nurodykit iš to katalogo. Grandinės jame yra naturalaus dydžio. Tik nerekomenduoju rinktis №15, nes labai „vaikiškai" atrodo.

Tokiu būdu visas „distinctorium" auksinis apsieis apie 2300 + 1500 = 3800 lyrų be futliaro.

Bet padarytas bus tik spalių mėnesyje, nes firma dabar turinti popiežiaus[1] ypatingų užsakymų, o visą darbą dirbs rankomis.

Vytį daviau išbrėžti sagtyje, nes emalėje firma atrado ne visai patogu dėti (sagtyje).

Ar nebus nusižengimas jūsų heraldikai, jeigu lelijos bus rymiškai stilizuotos, t. y. su labiau atriestais lapais?

Tai tiek apie „biznį". Tuo tarpu nieko naujo. Italai vis pešasi, užsimušinėja ir taip atrodo, kad esame naujos revoliucijos prieangyje. Išvažiuoti niekur negalėjome, nes turime tokį // [13r] darbą iš vyriausybės, kurio niekaip negalime pabaigti ir kuris yra be galo mums svarbus. Todėl deramės, baramės – ir vis ant vietos. Bronė labai nerimauja dėl karščių, o aš negaliu išvažiuoti. Eglutė sveika ir po truputį vis auga, didėja ir žmonėja. Barbė taip pat jau žymiai taisosi, atsirado veide raudonumo – dar keletą mėnesių ir gal pasidarys visai „štoltauna" panelė. Iš pradžių, mat, buvo kiek nusigandusi, kad svarumas mąžta, bet tai tik buvo pirma taisymosi stadija.

Nepatingėkit mums šiek tiek Lietuvos kronikos pranešti, – mes labai tuo džiaugiamės, kad bent tuo būdu pasijuntame Lietuvoj, Kaune, tarp „pletkų" ir savųjų.

Daug linkėjimų
[Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 9, l. 12r–13r, 13v be įrašų.

[1] Pijus XI

47 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1924-09-18

Kaune, 1924 m. rugsėjo 18 d.

Mieliausieji! „Dedallo" ir katalogą, pasiųstą man š. m. 13, gavau iš Ministerijos. Labai ačiū! Geresnio dailės laikraščio už „Dedallo" aš nesu matęs. Tik kada aš už jį atsilyginsiu?

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta IX-18".

Grandinę imu auksinę – gerai sakai, jis patogesnis. O patinka man N10 ir 12, gan greit lygiai. Pas mus daugiausia vartoja dvilinkus, bet pas vyskupą Skvirecką mačiau vienlinką. Gal dėl to, kad vienlinkas, toks, kaip N 1, 2, 3, juoba tinka laikrodėliui pasikabinti, o ne „staršinos" ar „miravojo"[1] „blėkai": šieji privalo būti ant storesnio pasaito. Bet jei sietas storesnis, rodos rimtas. N10 ir 12 šį reikalavimą patenkina.

Dėžutės nereikia, nes man vogiliai ją, ačiū, paliko atminčiai.

Skubytis nėra ko. 1, spalių mėnuo štai [...], 2, Maironiui paskolinau distinctorium iš kun. Pavilanio, tai nurimo.

Visa kita palieka Jūsų nuožiūrai. Manau, kad ir lelijos, labiau atriestos, reikš tik geresnį piešinį, o ne heraldinio ženklo gadinimą.

Su ministeriu Starkum pasikalbėti apie Tiškevičiaus butvietę pavedžiau p. Motiejū- // [1v] nui-Valevičiui: jis kasdien su ministeriu dirba. Žadėjo rezultatą pranešti telefonu.

Kaune sensaciją daro autobusai. Tikra palaima: į ministeriją suvažinėjau ir siuntinį atsiėmiau per 25 minutes! Su Yčiene ir Šliūpiene esu bloguoju: jos vis pyksta už dr. Šliūpą, kam aš „Krivulėje" pasakiau jį ėjus vidurinį medicinos mokslą[I]. M. D. jis turi, bet tai nereiškia aukšto medicinos mokslo. Sk. „Lietuvoje" Uosio (kun. Dr. Fabiono Kemėšio) str. apie Amerikos universitetus[II]. Yčas nežus – per gudrus, o Pr[ekybos] ir pr[amonės] bankas, taigi ir Tavo, Petrai, tūkstančiai, baigia skęsti ir jais gešefto nebepadarysi. Dr. Nasvytis pardavė savo gabalėlį žemės ir 15.000 pasidėjo pas Yčą. Dabar – ubagas, nes praktika menka, šeimyna didelė, % nėra. Pyksta ir kelia revoliuciją. Visi „yčai" – lietuv. biznieriai – neskrupuletingi žmonės. Ir aš pykstu už savo 5.000 litų pas Romaną ir „Plytoje".

Iš Vilniaus grįžo dr. Bacevičius, Šliūpo švogeris, amerikietis, ir dar viena mergina. Anot jų, Vilniaus ir vilniečių padėtis tiesiog verksminga, ir patys Vilniaus krašto „lenkai" jau imą laukti lietuvių. Smetona trina rankas piktu džiaugsmu.

Bučiuoju ir ačiuoju už vargą. Jūsų k. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 18, l. [1r–1v].

[I] V. [Juozas Tumas], „Tikrieji, gyvieji aušrininkai", *Krivulė*, 1924, nr. 2, p. 6–7. Tai trumpa dosjė, kurioje rašoma, kad Jonas Šliūpas ėjo „vidurinį medicinos mokslą Amerikoje".

[II] Uosis [Fabijonas Kemėšis], „Jungtinių Amerikos Valstybių Universitetai", *Lietuva*, 1924-09-05, nr. 200 (1702), p. 2–5.

48 | Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, [Piza], 1924-09-22

Iš to miesto ir nuo to garsaus bokšto – palinkusios varpinės – kur Galilėjus ištyrė puolimo dėsnius, siunčiame Dėdei daug linkėjimų. Keletai dienų ištrūkome iš Romos ir išvažiavome truputį į šiaurę – kur šiek tiek vėsiau. Manome taip pat aplankyti Genują. Kad žinotumėt, kaip čia dar karšta!

Petras ⌜Bronė⌝[2]

Traukinyje tarp Pizos ir Genujos.

[1] Spėtina, kad omenyje turimos „taikos teisėjos" (rus. *мировой судья*).

[2] Rašyta Klimienės ranka.

J. S. kun. kan. J. Tumui
Vytauto bažnyčios Rektoriui
Aleksoto g. 6
Lituania Kaunas
[Via Berlino] Litauen

Atvirukas su Pizos bokšto vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 11, l. 15r–15v; datuojama pagal išsiuntimo antspaudą.

49 | Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Nica, [1924-09-23]

Nizza, 1924. IX. 23

Atsidūrėme po tomis palmomis šiame visokių dykaduonių ir ištižėlių mieste. Ilgai betgi čia neišbūsime. Čia susirenka publika tiktai žiemai – o dabar dar per karšta.
[Klimo parašas]

⌜Graži Nica, bet Palanga ramesnė
Bronė⌝[1]

J. S.
kun. kan. J. Tumui
Vytauto bažnyčios Rektoriui
Aleksoto g. 6.
Kaunas
Lithuania
⌜via Allemagne.⌝[2]

Atvirukas su parko Nicoje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 10, l. 14r–14v.

50 | Bronė ir Petras Klimai Juozui Tumui, Avinjonas, 1924-09-25

Avignon 1924. IX. 25 d.

Petras pasidarė toks mėgėjas visokių šventenybių, kad negalėjo pravažiuoti nesustojęs Avignon'e. Jo greitumas – ne šio svieto, aš tik suspėju paskui bėgti. Ne taip jau lengva išlaipioti visas Italijos ir Francijos bažnyčių varpines. –

Genujoj mumus ištiko žemės drebėjimas: smarkiai supurtė mūsų viešbutį. Aš maniau, kad liftas krito, toks buvo // [74v] smarkus dundėjimas.

Mūsų skoniai su Petru labai skiriasi. Francijoj aš įdomaujuos madomis, o jis vis perka visokias knygas apie popiežius ir savo Pipeną.
Bronė

[1] Rašyta Klimienės ranka.
[2] Rašyta greta adreso kairėje pusėje įstrižai.

⌜Tas teisybė, bet mados greit mainosi, o popiežius[1] vis dar tvirtai laikosi, nors kurį laiką ir buvo čia savo nelaimei į Avignon'ą atsikraustęs. Daug labų dienų iš to nelaimingo katalikams miesto

Petras⌝[1]

Rašyta ant dviejų atvirukų, archyvuotų skirtingose bylose: atvirukas su Avinjono Popiežių rūmų vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 24, l. 30r–30v, atvirukas su Šv. Andriejaus forto Avinjone vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 56, l. 74r–74v.

[1] Pijus XI

51 | Petras Klimas Juozui Tumui, Roma, 1924-12-01

LÉGATION DE LITUANIE[2]

Roma, 1924. XII. 1.[3]

Gerbiamasis,

Pagaliau Jūsų „distinctorium" padarytas ir su mūsų sekretorium p. Staneika siunčiu. Tikiuosi, jog būsit patenkinti. Darbas, rodos, visai geras – sąžiningas, nes darė paties popiežiaus firma. Grandinė ir visas distinktoriumas yra aukso. Nešioti reikia, pagal Romos tradicijų, vienu sagučiu pakabinus ant kilpos, kad pasidarytų forma:

Visas reikalas kaštavo:

Pats distinctorium:	2.300	lyrų.
Grandinė	1.175	–"–
Vyties ženklas	100	–"–
Maironies dist. pataisymas	75	–"–[4]
Iš viso:	3.650	lyrų,

tai yra // [16v] 1.622 litai, skaitant 1 litą = 2,25 lyrų. Jeigu ir šį kartą pavogtų – tai turėtumėt gražaus nuostolio!

Šiaip nieko naujo neturime. Eglutė laimingai persirgo savo sunkiausią ligą, bet jau taisosi ir atsigauna. Buvome labai dėl jos susigraužę – gal tik Jūsų maldomis išsigelbėjo ir už tą gražią intervenciją esame Jums labai dėkingi.

Mes patys nebežinome, ką su mumis darys. Buvo kalbėję apie perkėlimus, bet kol kas nieko aiškaus. Noro didelio neturime, bet tarnauti reikia kareiviškai.

Čia turime dabar nemaža svečių – Papečkį, Lekecką ir kitus. Vis su bizniais baladojamės. Turiu daug rūpesnių ir su Vatikanu, nors ne man yra pavesta prie jo atstovauti.

Oras čia buvo labai atšalęs, bet dabar vėl šiltoka. Galime vaikščioti ir be paltų. Labai prašysiu Dėdę kada užbėgti į „Švyturio" knygyną ir pabarti, kodėl jis man nebesiunčia naujų išėjusių knygų, kaip ligi šiol buvome susitarę. // [17r] Paskutinį siuntinį gavau liepos mėn. 10.

Siunčiam daug labų dienų ir geriausių linkėjimų Kalėdoms ir Naujiems metams.

[Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 12, l. 16r–17r, 17v be įrašų.

[1] Rašyta Klimo ranka.
[2] Spausdinta firminiame blanke.
[3] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta XII-7".
[4] Šalia Klimo pateiktų sumų lyromis greičiausiai Tumo ranka pieštuku valiuta konvertuota į litus atitinkamai prie kiekvienos sumos: „= 1022 litų / – 522 litų / – 44 litų / – 33,33".

52 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1924-12-07

1924 m. gruodžio 7 d., Kaune.

Mano Brangieji!

Užvakar vakarą, pasiskelbęs telefonu, atėjo į mane Jūsų sekretorius p. Staneika ir įteikė man pakietą. Nekantriai jį praplėšęs, radau skanių, gražių ir naudingų dalykų. Datulės skanesnės už Kaune perkamas; o gal man taip tik rodos, kad Jūsų kiškio pyragas? Gražus distinktorijus su grandine ir labai naudingas „Dedalo". Už visa visa šimteriopai ačiū ir atsiprašau, kad pridaręs buvau nereikalingų rūpesčių. Atsiteisiu už distinktorijų nupirkdamas Jums butvietę. Kaip tyčia, užvakar gavau ir leidimą, pasirašytą gruodžio 3 d. Leidimą tuojau nusiunčiau dekanui[I], kad padarytų pirkimo pardavimo aktą ir atsiųstų sąmatą, kiek turiu sumokėti už žemę ir už akto padarymą. Už aktą ir Valstybei % reiksią sumokėti vienam pirkėjui, ne per pusę su pardavėju. Visa sudarys daugiau neg 1.622 litu, kurius aš esu Tau, Petrai, kaltas. Išsilyginsime.

„Švyturį" aplojosiu, kai pasibaigs šventės. // [1v]

Distinktorijaus darbas tikras gražus ir identiškas originalui. O grandinėlė, pakabinama taip, kaip vyskupai kabinasi kryžių, yra net per daug graži. Ji taip metas į akis, kad net nejauku dėvėti. Keturlinkas auksas ant krūtinės – kunigo. Tai gana tuščias dalykas, ir aš jo nebuvau pasigedęs per tuos 2 metus, kai visa to neturėjau. Kam pasidariau, nė pats nežinau. Kad tokia mada. Dabar tu saugok, atmink. Ubi thesaurus vester, ibi et cor vestrum[1]. Plikšiui daug patogiau.

Buhalterijos Barborai pripirkom už 16 litų. Nuveš kai kas, bene karininkas. O gal paštu išsiųsime.

Esu labai suvargęs – laidojau Būgą, laksčiau, lydėjau iš vagzolo, sakiau didelį pamokslą, dabar karščiuoju: man bronchitis kliudo. Ak tu jejem, kaip mes pasigendame to vieno litvanologo. Nu, kur dabar svetimieji eis teirautis litvanistikos? Ir Jablonskis vos bekvėpuoja. Ir Basanavičius labai paliegęs. Šiaip jau vargais negalais dirbu fakultete ir Vytauto bažnyčioje, dažnai atgalainių saviškių apšumijamas. Dambrauskas visiškai nervų nebteko ir vyskupas[II] juo seka.

Bučiuoju Jus visus. Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 19, l. [1r–1v].

[I] Juozapas Šniukšta
[II] Pranciškus Karevičius

53 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1924-12-22

Kaune, 1924 gruod. 22 d.

Sveiki, sulaukę šv. Kalėdų!

Širdingai sveikindamas Jus linksmų švenčių, pamėginsiu Jus nuo savęs dar labiau palinksminti pinigų sąskaitomis. Jei Petrą užspės namie, tai tegul žino, jog 2835–1622 = 1213. Kiek aš esu Petrui skolingas, sumokėsiu, bet daugiau neturėsiu; nebent Barbora būtų kiek mano vardan įdėjusi. Rodos, rašė apie 300. Ar ji gavo savuosius iš Radviliškio? Aš tetulei nieko nesiunčiau.

---

[1] lot. = kur jūsų lobis, ten ir jūsų širdis (Lk 12, 34)

Bronei pasveikinimas – pažadėtųjų Juzui paskolinti 500 iš Puidos negavau iki šiam laikui. Vis: neturiu, arba: pabaigoje šios // [1v] savaitės arba pradžioje kitos. Taip ir tęsias visi metai. Man jis kaltas daugiau ne 2000; nėra davęs nė cento. Pykstu ir jam neberašau. Petrui kaltas daugiau. Apie atidavimą nė nekalba. Reiktų jis paspausti, nes jis bankrotas, skolų dešimtimis tūkstančių, o leidiniai visi užstatyti Tarptaut[iniam] bankui už 16.000. Jam duotuosius peržegnokite. Baltuškai esąs kaltas 25.000. Tas sutinkąs gauti ⅓, bet ir to negaus. Pas mus visi bankrotai. Ūkis žlunga, pramonės nėra. Visi išeisite ubagais. Butvietė – kapitolas; kitaip juk nesutaupysite.

Bučiuoju visus. Jūsų Dėdė[1]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 20, l. [1r–1v], [2r–2v] Juozapo Šniukštos laiškas; adresatai priskirti pagal laiške minimus pačius adresatus.

54 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1924-12-23

Kaune, 1924 m. gruodžio 23 d.

Mielas Petras! Ėjo gandų, buk Tu esąs kažin kur skiriamas ir tuo reikalu atvažiuosiąs Kaunan. P. Tūbelienė dabar susakė man daugiau smulkmenų. Jei tikrai atvažiuoji, tai malonėk sustoti pas mane – visa šalia, studentam išvažiavus, tuščia – galėsi, ką norėsi daryti, kada norėsi pareiti ir išeiti. Kam gi viešbučiui pinigai leisti?

Dėdė Juozas // [1r]

S. E. Signor Petras
Klimas
Legazione di Lituania
25, Corso d'Italia
Roma
Italijon.

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 21, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

[1] Ant to paties lapo rašytas Juozapo Šniukštos laiškas: „[2r] Illustrissime / I Tamstos raštą iš 4 gruodžio šm. turiu garbės pranešti kas seka: Kadangi gr. Tiškevičius porai savaičių išvažiavo Berlinan pas sergančios dukters, negaliu tuojaus pirkimo akta p. Klimui padaryti. Jam iš Berlino pagrįžus tučtuojau bus dokumentas padarytas ir Tamstai pasiųstas. / Žemės sklypas p. Klimo pirktas turi 567 sieksnius. Sieksnį sutarta apmokėti 5 lit. = viso 2835 [raudonu pieštuku pabraukta greičiausiai Klimo]. Kadangi pinigai mums labai yra reikalingi, labai butmi dėkingi, jei Tamsta // [2v] malonėsi juos greitai prisiųsti mano vardu. / Ir aš gerai nežinau, kiek Notarui reikės už aktą sumokėti. Tur būti apie 300 litų [raudonu pieštuku pabraukta greičiausiai Klimo] išeis. / Už aktą sąskaitą prisiųsiu, atlikus akto surašymą. / Linksmų švenčių ir naujų metų / Aukštai Tamstą gerbiąs / Kun. JŠniukšta / Palanga / 20 / XII." L. [2v] apačioje raudonu pieštuku greičiausiai Klimo pasižymėta: „gauta 22 / XII / 24 m."

55 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1924-12-24

Vytauto bažnyčios
(Dangun Ėmimo)
Rektorius
Nr.......
1924 m. *gruod.* m. *24* d.[1]
KAUNE

Mielieji!
Sveiki sulaukę Naujų metų! Mus galėtumėte pasveikinti naujo pavasario. Eini gatve ir nežinai, Velykų tai subatvakaris ar Kalėdų Kūčios. Nemunas išmetė ledus, garlaivis vėl pradėjo savo keliones iki Prūsų. Temperatūra visą laiką stovi +3° R. Šiandie 0°, bet nesimato, kad šaltų.

Paskutinį kartą buvau, Petrai, pas Puidą. Dabar jis griežtai atsisakė ką nors bemokėti à conto[2] Tavo popieriaus, nes jo visai nepanaudojęs; jis // [1v] tebesąs visas, kaip ir buvęs, pas Hackebeilį Berlyne. Skubinuos tai Tau pranešti, kad iš Romos paklaustumei Berlyną ar pats pravažiuodamas patikrintumei, o Kaune atsikratytumei to Puidos. Jis man, pasirodo, kaltas 4.420 litų. Aš sutikau gauti bent dalį savo knygelėmis arba ir visa. Pažadėjo.

Puidos gaili. Jis padirbo didelį knygų leidimo darbą. Bet jo широкая натура[3] neleis jam, kaip ir kitiems lietuviams, būti gešefto žmonėmis. Laukiu Tavęs, Petrai, ir žmonai už nieką nebeskųsiu. Jūsų Dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 22, l. [1r–1v].

56 | Petras, Bronė ir Eglė Klimai Juozui Tumui, Roma, 1924-12-27

LÉGATION DE LITUANIE[4]

Roma, 1924. XII. 27[5]

Sveikiname Jus sulaukus Šv. Kalėdų ir linkime ilgų ilgiausių metų. Mes tuo tarpu visi esame sveiki ir tik liūstame, kad Jūs Kaune dažnai esate susigraužę ir nuliūdę. Paskutiniame laiške tiek daug pesimizmo, kad net nežinai kuo nuraminti. Man pačiam, tiesą sakant, Jūsų naujienos irgi gana liūdnos, nes Puida man kaltas nemažą sumą (2650 litų – rodos, 200 su viršum, kuriuos iškaulijote), o čia dar Prekybos ir pramonės bankas su savo bankrotu man nemaža padarė nuostolių. Bet aš vis tik dar nesu tiek pesimistas ir manau, kad bent Puida nebus toks kiaulė, atsiprašant, kad iš Jūs arba manęs, kurie kruvinai skatikus uždirbame, pasityčiotų.

Kai dėl mūsų tarpusavio atsiskaitymo, tai, aš manau, tuo tarpu bus geriausia taip // [18v] padaryti: su šiuo laišku aš siunčiu Jums čekį sumai 1213 litų, kuriuos paimkite iš Prekybos ir pramonės banko (ten yra, bent buvo, mano dolerių einamoji sąskaita), o notaro išlaidas dėl žemės pirkimo Palangoje užskaitysime iš tų sumų, kurias esate mane įgaliojęs išduoti čionai p[lei] Barborai. Tuo būdu viskas bus tvarkoj. O p[lei] Barborai aš, vaduodamasis jūsų laišku, atidariau kreditą 1000 litų dydžio, jos specialėms

[1] Kursyvu pažymėta teksto dalis į blanką įrašyta ranka.
[2] it. *acconto* = užstatas, avansas, mokėjimas dalimis
[3] rus. = plati prigimtis
[4] Spausdinta firminiame blanke.
[5] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Įdėtas čekis 1213 litų".

išlaidoms (nes šiaip ji jokių čia pas mus išlaidų neturi, nes viską, kas gyvenimui ir pramogai reikalinga, gauna). Bet iš tos sumos atsiskaitysime vėliau ir dėl to galvos nekvaršinkite. Poros mėnesių algą p^{lė} B., rodos, gavo iš Radviliškio.

Pirma proga rašydami kun. Šniukštai iš širdies padėkokite mano ir žmonos vardu už gražius rūpesnius, už kuriuos mielai kuo nors atsiteisiu. // [19r]

Laimingų švenčių ir Naujų metų dar kartą linkėdamas

Jūsų [Klimo parašas]

P. S. Kaunan atvažiuosiu, turbūt, tiktai sausio pabaigoj, jei kas skubesnio neatsitiks.

[Klimo parašas]

⌜Mes su Eglute taipgi sveikiname Dėdę ir norime, kad Jis atvažiuotų mūsų pasižiūrėtų Romon, nors Eglutė pati rengiasi pas žilą Dėdę, kuris jai duosiąs čekoliados ir ciuciuką

Bučiuojame Bronė ir Eglė.⌝[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 13, l. 18r–19r, 19v be įrašų.

57 | Juozas Tumas [Bronei Klimienei?], [Kaunas], [1924]

Argi peiktini šitie dramos artistai? Siunčiu tą retą fotografiją Tau pasidžiaugti ir pakrizenti, atminus, kokia graži Kiprienė Petrauskienė ir kokia ji čia.

Atvirukas su tekste minimos Elenos Žalinkevičaitės ir Jurgio Petrausko fotografija iš spektaklio „Hanelė", VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 285, l. [1r–1v]; metai priskirti pagal spektaklio pastatymo metus.

58 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, 1925-01-29

Roma 1925 m. I. 29 d.

Dėde,

Labai dėkavojame Dėdei už atsiųstą tokią gardžią duoną: valgėm ir norėjom! Geresnės dovanos negalima buvo ir besugalvoti. Net Eglė, kuri, rodos, neikados jos nėra valgiusi, gvolto rėkė: „juodos duonytės". Eglutė Dėdei taipgi dėkavoja už saldainius, kurių jai neprisėjo valgyti, bet ji kitus vaišino.

Aš dar Dėdės prašyčiau tokios pat duonos įdėti Petrui, o taipgi, kad Emilija būtų tokia gera ir nupirktų keletą kilo dešros (sausos kaimiškos), kokį kumpį ir minkštą sūrį[2]. Tų daiktų mes esame labai pasilgę, jų Italijoj tokių gardžių kaip Lietuvoje nėr. Sąskaitą prašau pristatyti Petrui.

Petras bus Kaune apie vasario 4 d. Yra spiriamas važiuoti Paryžiun atstovautų. Aš ten važiuoti nenorėč: sunku gyventi, kuomet // [32v] reikia būti, tiesiog esi priverstas būti dideliu ponu, o nėr iš ko. Tuo labiau Paryžiuj!

---

1 Rašyta Klimienės ranka.
2 Pasibraukta Tumo raudonu pieštuku.

Petras šią žiemą labai nesveikuoja, nežiūrint į Italijos karštą saulę. Skundžiasi skaudą krūtinė, kosa. Daktaras rado plaučius netvarkoj ir liepė važiuoti sanatorijon pasigydytų. Dabar jam daro inekcijas. Aš labai esu susirūpinusi. Dėdė taipgi jį prikalbink, kad prieš (jeigu reiks važiuoti) važiuosiant į Paryžių bent mėnesį kitą pasigydytų sanatorijoj. Mat jo tėvas taipgi mirė džiova, turėdamas 40 metų.

Sveikina Dėdę Eglutė ir vis rengiasi važiuoti vasarą Kaunan. Beje, jeigu pas Dėdę atsirastų vaikams dainelių ar pasakėlių, prašau[1] įduoti Petrui, nes Eglė labai mėgsta dainuoti.

Sveikiname ir bučiuojame
Visi Bronė

ʳJeigu Dėdė norėsi pavaišinti Petrą, išvirkit jam kopūstų, dešros su raugintais kopūstais: jis šitokių valgymų yra labai pasilgęs.ˡ[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 26, l. 32r–32v.

59 | Juozas Tumas Petrui Klimui, [Kaunas], [1925]-02-09

P. Petrai! Buvau, revizituodamas, paklausti, kada išvirti kaimiškų kopūstų, kaip Bronė pataria. Emilija moka. Būtų buvę ir daugiau ko pakalbėti. Mano telefonas pagedęs – einu jo taisyti. Kun. Juozas II-9

Vizitinė Juozo Tumo kortelė, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 23, l. [1r–1v]; metai priskirti pagal 1925-01-29 laiško ir vizitinės kortelės turinį.

60 | Petras Klimas Juozui Tumui, Kaunas, 1925-02-18

Kaunas, 1925. II. 18

Taip vienas kito ir nesusiradom. Jūsų sąskaitą aš čia apmoku, kitas sąskaitas – jei būtų – pasiųskit, apmokėsiu čekiu. Čia pridedu mano įgaliojimą. Jei reikėtų jį notariaHai patvirtint – užneškit pas vyriausią notarą Barauską – ten yra jau mano parašas, o ne – tai galės paliudyti parašą U[žsienio] r[eikalų] m[inisterija]. Labai atsiprašau už turbacijas ir dėkoju širdingai. Labas dienas Romai nuvešiu.

[Klimo parašas][3]

Laiškelis per pasiuntinį, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 14, l. 20r, 20v be įrašų.

---

[1] Pasibraukta Tumo raudonu pieštuku.

[2] Rašyta l. 32r kairiojoje paraštėje vertikaliai.

[3] Prie laiškelio pridedamas įgaliojimas: „Kaunas, 1925 metų vasario 18 d. / Įgaliojimas / Įgalioju kun. kan. Juozą Tumą pasirašyti mano vardu sutartį su Kauno miesto ir apskrities Žemės tvarkytoju dėl sklypo žemės, kurs man yra pavestas. / [Klimo parašas] / Lietuvos Atstovas Italijoje", VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 15, l. 21r, 21v be įrašų.

61 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, 1925-03-15

Roma 1925 m. III. 15 d.[1]

Dėde!

Dėdės Vardo Dienoj visa mano šeimyna linki ilgiausių metų, o Eglutė štai pristojusi gvolto rėkia Dėdei norianti rašyti.

Vasarai rengiamės Palangon. Eglutė labai nori pamatyti Kauną ir Palangą, ir pristojusi nuolat prašo papasakot „kaip ten bus, ką Dėdė duos, kai nuvažiuosim pas jį". Ji-gi rengiasi Dėdės prašyti „bumblyčių" (bulvyčių).

Petras šiomis dienomis rengiasi Šveicarijon. Vokiečių daktarai jį labai ramino, sakydami, kad nieko pavojingo nėr, bet vis-gi patarė būt atsargiam.

Ryme oras nepaprastai šaltas, bjaurus. Aš būdama Neapoly labai peršalau, turėjau išgulėti bent 8 dienas su dideliu karščiu. Paskui, žinoma, pasiliko bronchitas.

Visi bučiuojame Dėdę linkėdami sveikatos Bronė, Eglė, Barbė, Petras[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 27, l. 33r, 33v be įrašų.

62 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, [1925]-03-23

Kaune, kovo 23 d.

Mieliausieji! Jūsų sveikinamąją telegramą gavau tinkamu laiku, o sveikinamąjį laišką tik šiandien. Už vieną ir už antrą ačiū sveiki atminę!

Ir mes, Lietuva, neturime kuo pasidžiaugti. Visa laiką buvęs supuvęs oras į šv. Juozapą atšalo iki -6° R. Dabar kasdien lyja arba sninga ir čia pat tirpsta. Man ir Kaukui tokie orai netinka: per kiaurą dieną gaunava pasliuki drybsoti. Kaukas niekuo nesiskundžia; aš visiems ausis prizirziu savo influenzomis, kojų gėlimu, dantimis ir kitais galais, kurie į senatvę regimai genda. Nieko nepadeda nė Emilijos diagnozas – senatvė, žinoma! Kad jai liežuvis nutirptų! O čia, kaip tyčia, kiti ir kitos, kai pamato teatre, tai vis džiaugias, kad aš nesenstąs. Meluoja per akis, o mane ženuoja[3], kaip jaunikaitį. Aš ginuos, vis dėlto taip, kad suprastų, jog aš ir iš tikrųjų dar nepasenęs.

Smala jų nematai! O į Birštoną ir šiemet vešiu save pašutinti. Išvažiuosiu anksčiau, kad čia pabuvęs galėčiau bent mėnesį pagyventi // [1v] mielojoje Palangoje ir pabūti su jumis drauge. Perniai man šitas nachkūras[4] labai patiko. Spėjama šiemet nebūsią tokių gražių orų į rudenį. Vis tiek – Palangoje. Kada gi jūs rimtai skiriatės išvažiavimo terminą ir pro kur važiuosite į Palangą: tiesiai per Klaipėdą ar per Kauną? Jei per Kauną, tai mano salionas bus jums paruoštas. Gausiu ir lovų. Turiu dvi, otomaną ir kanapą, keturiems, skaitant ir mane. Eglei bus bulbyčių, juodosios duonos, košės,

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta III-23".
[2] Kairiojoje paraštėje apačioje Klimo parašas.
[3] lenk. *żenować* = gėdinti
[4] vok. *Nachkur* = sanatorinis gydymas

šaltibarščių, šaltanosių, springučių ir kitokių tautinių specialų, kurių jūs ten, Romoje, nematote užu makaronų ir polentos galvos.

Petrui pleciaus dar nepaskyrė. Sako matininkai tepradėsią pleciais skaldyti nuo balandžio 15 d. Iš Palangos notaras taip pat dar neatsiuntė dokumentų. Petras kur atsidurs, tegul paduoda man savo adresą, gali prisireikti.

Buvo p. Sidzikauskienė. Labai meili, daug saldybių prikalbėjo ir pažadėjo Vytauto b. nupirkti kanonus ant altoriaus.

Širdingai jus glamonėdamas – Dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 24, l. [1r–1v]; metai priskirti pagal 1925-03-15 Klimienės ir pagal šio laiško turinį.

63 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, [1925]-03-24

tumui aleksoto gatve kaunas
roma 4801 13 23 20 35
Priimta 24 / 3

= praszau tuojau iszsiusti meginiui trisszimtus litu
laiszkas seka = klimiene

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 25, l. 31r, 31v be įrašų; metai priskirti pagal telegramoje minimą, spėtina, 1925-03-23 Klimienės laišką.

64 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, 1925-03-23

Roma, 1925 m. III. 23 d.[1]

Dėde,

Aš labai prašyčiau Dėdės kaip galima greičiau išsiųsti mano vardu Juzai 300 litų. Šiandien gavom nuo jo laišką, kad Tatulė labai serganti, vargiai bepagysianti. Tatulės priežiūrai aš tuos pinigus ir siunčiu. Mums jos labai gaila, ir mes esam labai susirūpinę. Aš Dėdei, pirmai progai pasitaikius, tą skolą grąžinsiu.

Prieš savaitę Petras išvažiavo Šveicarijon.

Eglė tuo tarpu sveika, paaugėjo, išdyko.

Oras Ryme labai gražus, šilta, kaip vasarą.

Visi bučiuojame Dėdę
Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 27, l. 33r, 33v be įrašų.

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta – 27".

65 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Aleksandrija, 1925-04-06

Aleksandrija 1925. IV. 6 d.

Dėde! Siunčiame Dėdei linkėjimus iš Aigipto. Tuo tarpu esam Aleksandrijoj, važiuojam Kairan.

Kaip viskas čia keista ir skirtina nuo Europos. Šiek tiek apsidairę, pavaikščioję nutariau: visgi kaip gerai, Dėdė, kad Lietuva ne Afrikoj ir kad mes ne juodieji. Bala nematis ir jų garsios praeities! Bronė ir Petras

Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Lithuanie Kaunas
Via Allemagne
Europe

Atvirukas su Pompėjaus Didžiojo kolonos ir Sfinkso Aleksandrijoje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 29, l. 35r–35v.

66 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Kairas, 1925-04-08

Kairas 1925. IV. 8 d.

Važiuodami Nilu siunčiame Dėdei labų dienų.
Krakodilo dar nei vieno nemačiau.

Bronė
[Klimo parašas]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Kaunas
Europe Lithuanie
Via Allemagne

Atvirukas su Kairo gatvės, vedančios į mečetę, vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 30, l. 36r–36v.

67 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Kairas, 1925-04-10

Kairas 1925. IV. 10 d.

Šiandien kupranugariais jojom į piramidas. Labai patogus jojimas, tik bent kiek sopa. Teisybę pasakius, aš iš karto neišdrįsau, pusę kelio padariau ant asilo.

Bronė

[J.S]
Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. N 6
Lithuanie, Kaunas
Europe Via Allemagne

Atvirukas su nešulius ir žmones gabenančių kupranugarių vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 31, l. 37r–37v.

68 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Kairas, 1925-04-12

Kairas 1925. IV. 12 d.

Nors šiandien Velykos, bet musulmonų krašte to nesimatyti. Buvom nuėję į koptų[1] bažnyčią. Keistos apeigos! Čia matėm vietą, kur šv. Juozapas su Marija ir Jezum buvo pasislėpę. Matėm taip-gi sinagogą ir tą vietą, kur Maiziešius meldėsi. Ryt važiuojam tolyn į Luxor. O karštis neišpasakytas. Bronė

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Lithuanie Kaunas
Europe Via Allemagne

Atvirukas su Kairo peizažu ir piramidėmis fone, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 32, l. 38r–38v.

[1] Egipto krikščionys

69 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Kairas, 1925-04

Kairas 1925. IV.
Šiandien grįžom iš Luxor'o (vakar ten buvo 38º laipsniai karščio, ačiū už tokį malonumą) ir išvažiuojam pas Rozenbaumą su revizita, mat jis Ryme buvo pas Petrą su vizita. – Dėl to man jau atsibodo ta Afrika, kitąsyk nebevažiuoč!
Bronė

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g. № 6
Lithuanie Kaunas
Europe Via Allemagne

Atvirukas su apgriuvusių pastatų vaizdu ir anglišku užrašu: „Kalifų kapai", VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 36, l. 42r–42v.

70 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Jeruzalė, 1925-04-17

Jeruzolimas
1925. IV. 17 d.

Čia tarp „savųjų" žmogus geriau jauties.
Bronė
[Klimo parašas]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g. № 6
Lithuanie Kaunas
Europe Via Allemagne

Atvirukas su panoraminiu Jeruzalės vaizdu ir Alyvų kalnu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 34, l. 40r–40v.

71 | Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Betliejus, 1925-04-20

Iš Betliejaus
1925. IV. 20

Aplankę Betliejaus šventenybes rytoj važiuojame Romos linkui. Tas paveikslėlis parodo altorių ant Kristaus gimimo vietos. Čia sutikom vieną pranciškoną iš Pinsko, kurs mums sudūsavo „Kochana Litwa".[1]
[Klimo parašas]
⌜Bronė⌝[2]

J. S.
Kan. Kun. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie
Europe Via Allemagne

Atvirukas su Kristaus Gimimo bazilikos interjero vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 16, l. 22r–22v.

[1] lenk = „Mieloji Lietuva".
[2] Rašyta Klimienės ranka.

72 | Bronė ir Petras Klimai Juozui Tumui, Atėnai, 1925-04-[24]

Atenai 1925. IV. [24]

Vis-gi kaip gerai Europoj, atvažiavus iš Afrikos ir Žydų karalijos!
Bronė
ʳTas, berods, pareina nuo skonies – man Žydų karalijoj buvo daug geriau, negu čia
[Klimo parašas]ˡ[1]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g. № 6
Kaunas
Lithuanie
Via Allemagne

Atvirukas su Atėnės Nikės šventyklos vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 35, l. 41r–41v.

73 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Korfu, 1925-04-29

Korfų sala
1925. IV. 29 d.

Pravažiuodami buvom sustoję valandą šitoj saloj. Net širdis atsigavo: visur žalia, žmonės laukus dirba, bulbės auga, soris, kaip Lietuvoj.
Bronė [Klimo parašas]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Kaunas
Lithuanie
Via Berlin

Atvirukas su Korfu valstiečių šokių vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 33, l. 39r–39v.

74 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1925-06-11

Kaune, 1925 m. birželio 11 d.

Mieliausieji!
Šiandei Dievo Kūno procesija. Labai gražu, daug saulės, bet vėjelis pučia, tai nekaršta. Sugrįžęs iš procesijos, radau telegramą, šįryt man pasiųstą: „Tetulė mirė. Juozas." Aš negalėjau važiuoti, jūsų dar nėra; taip nabagę ir liepiau patiems palaidoti. Gaili jos – tai didelių nuopelnų moteriška Mieginiams. Amžiną atilsį.

[1] Rašyta Klimo ranka.

Nežinau, ar beras jus Romoje šis mano laiškutis. Jei dar ras, tai išvažiuodami nupirkite bažnytinių daiktų magazine „Rochettą"[1]. Tai ažurinė komža, pamušta karmazinu – šviesiai raudonu šilku, kad peršviestų komžą. Komžos rankovės platokos, kad būtų galima ant paltoto užsivilkti – pas mus esti žiemų, kaip jūs atmenate, nors šiemet nebuvo. Ilgumas – sulig „Mantoletta"[2] (ji man yra). Rymo ar Romos monsignorai velkas // [1v] iškilmėms. Jei nebūtų pamuštų, tai galima būtų skyrium paimti gražaus karmazino, skyrium karbatkine komža, išrašyta lapais, gėlėmis, bažnytinėmis emblemomis ar kaip kitaip. Pas mus gražių karbatkinių komžų negali gauti. Tai nebus piga. Jei neturite nuliekamų pinigų, tai ir nereikia. Bet jei būtų brangiau, kaip 200–300 litų, tai taip pat nereikia – nebus iš ko.

Laukdamas Jūsų sugrįžtant –
Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 25, l. [1r–1v].

75 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, 1925-06-12

Roma, 1925. VI. 12 d.

Dėde,

Labai dėkui už kvietimą apsistoti pas Dėdę. Šį kartą gal mes pasinaudosime kvietimu p. Stulginskienės, kuri net kelius kartus prašė apsistoti pas ją.

Kaune gal neilgai būsime, nes manome važiuoti aplankyti namiškių. Ankščiau manėme važiuoti kokiai savaitei su Eglute, bet štai šiandien gavome iš Juzos telegramą, kad Tatulė mirė, taigi Eglutei nebėr ko važiuoti. Tatulė jos norėjo labai pamatyti, pasidžiaugti. Kiti-gi ją pamatys vėliau. Važiuosime mudvi su Barbe, užpirksime mišias, nupirksime vainiką, sukviesime jos gimines. Gaila, kad nebeliko nei vieno senesnio žmogaus! Nebelabai norisi nei važiuoti!

Kaune būsime tarp 20–25 d. Būtumėm buvę gale gegužio, bet mano liga sukliudė. Aš sirgau gana rimtai, anot daktarų, buvau nusinuo- // [43v] dijusi žuve ar viežiais. Buvo dienų, kad mislijau mirti. Karščiavau dvi savaiti smarkiai. Paskui visa liga susikoncentravo kepenyse, o dar paskui taip sugedo pilvas, kad dar lig šiai dienai negaliu atitaisyti. Nebuvau aš niekados riebi, bet dabar, po tos ligos, – tikra baidyklė. Manau, Palangoj atgausiu visus kilo.

Petras yra paskirtas Paryžiun, ir jeigu nieko neatsitiks, tuoj po mūsų išvažiavimui jis važiuos Paryžiun. Tas važiavimas Paryžiun man labai nepatinka. Taip gaila Rymas apleisti. Dėl to čia labai jauku ir gera gyventi!

Gal Emilija bus tokia gera, sužinos, kur yra Eglutės lovytė. Ji reiks prieš mūsų atvažiavimą nugabenti į Prezidentūrą.

Visi bučiuojame Dėdę
Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 37, l. 43r–43v.

---

[1] it. *rocchetto* = kunigų liturginis drabužis, kamžos tipas.
[2] it. *mantelletta* = kunigų liturginis drabužis.

76 | Juozas Tumas [Bronei Klimienei?], [Birštonas], [1925-07/08]

Birštono parko paupio beržų alėja, gale Vytauto „gyvasis vanduo" = šaltinis, ne šulinys. Gražybė, mokėk tik pastebėti. Kaip laikais? Ką ten žmonės tauzija apie epidemiją Palangoje: juoduosius raupus, leprą ar ką ten? Parašyk, ar žmonės to bijo. Aš ketinu nuvažiuoti pas jus po Žolinės, VIII-15 d. Atsiliepk keliais žodžiais.

Tavo Dėdė

Atvirukas su alėjos Birštone palei Nemuną vaizdu, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 26, l. [1r–1v]; l. [1v] viršuje labai smulkiai pieštuku, greičiausiai ne Tumo ranka, parašyta: „Birštonas, [...] allée du parc [...] 33", apačioje kairiajame kampe: „Légation"; metai priskirti pagal [1925]-03-23 laiške dėstomus atostogų planus bei Klimų vizito Lietuvoje laiką, mėnuo – pagal laiško turinį.

77 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1925-12-16

Kaune, 1[92]5 m. gruodž[i]o 16 d.

Mano Mieli! Tavo, Brone, laišką gavau ir įsakymą padėkoti dr. Radzvickui už gerą gydymą įvykinau. Nusiunčiau jam specialų laišką, iščituodamas Tavo žodžius. Tegul profesorius pasidžiaugia ir savo archyve laiko. Jis to buvo ir yra vertas. Tu gerai padarei, jį atminus. Šitam „profesoriui" vis labiau lenkia savo galvas liaudis ir inteligentija už tai, kad jis nėmaž nesinaudoja „profesoriaus" vardu. Kai kiti medikai ima trigubai ir daugiau vien dėl to, kad jie – profesoriai, Radzvicko honorarai 1–10 litų. Dėl to prieit prie jo gyvos bėdos: visados jo laukia 30–50 pacientų.

Atlikęs Tavo įsakymą, atlieku ir jo įsakymą. Er sagt[1]: visos Tavo nelaimės, kad Tu moteriška; nenori gintis nuo klimato. Visiems savo padarams Dievas yra davęs instinktą gintis nuo mirties ir net aprūpinęs kailiais, didesne ar mažesne // [1v] vilna; sulig to, kur lem[ta] gyventi: šaltesniame ar šiltesniame krašte. Vienai moteriškai to nepadarė: ir vilnų davė jai maža, ir proto, kad vilną vilnonu atstotų. O kai panoro tai padaryti, tai ypatinga savo logika padaro adverniškai: kai esti + 20 R°, tai ji dangstos storiausiais lapių kailiais; o kai esti – 20° R, tai ji nusivelka marškinius ir kelnes. Da blogiau, kai esti tiktai + 1–5 R°, kai žvarbu. Nušalti esą galima per ranką lygiai gerai, kaip per nugarą ar pilvą. Dėl nenormalės kūno temperatūros visos esą moterų negerovės. Ir tam vaistai esą ne kalnai ir sanatorijos, bet – sveikas protas ir noras gyventi džiaugsmingai, nerodant kakelių ir kitų galų, neg visa tai vyrams parodžius, gulti į lovą, būti papūrusiai ir nebeturėti – jokio džiaugsmo.

Prof. R. gal ir ne tais žodžiais yra man pasakęs, bet turinį tokį. Ir įsakė „dėdės" autoritetu, vadinas, aukščiausiuoju visame Kaune, priversti Tave, kad atmintumei, jog mes gyvename ne Aigipte, // [2r] o Tu, savo nelaimei, neturi anglio odos. Prancūzijos, ypač gi Lietuvos, klimatas verste verčia silpnuosius organizmus ginte gintis nuo jo veikimo net vasaros metu. Galima storiau ploniau vilkėti; bet visai nuogą kūną laikyti esą visai negalima. Decolté[2] šaldąs viršūnę plaučių etc. etc.

Drabužį gražiai sustilizuoti galima ir netrumpą; galima juk padaryti, kad jis ir taip reikštų katro galo formas, jei tai jau būtinai reikalinga moteriškos išganymui. Graži

[1] vok. = jis sako
[2] pranc. = iškirptė

moteriška ir fliakų[1] nerodydama graži, o bjauri dar bjauresnė. Karikatūros darymas tėra naudingas pornografijos iliustracijoms, „Bociano"[2] ar kitų leidinių reikalui.

Taip man įgrasė labai Tau palankus profesorius-medikas, kad nebereiktų Tau operacijų ir vaistų. Paklaūsius, nebūsi įkyri ir sunki vyrui. Juk ir vyro kantrybei esti galas. Aš pats, daug sykių Tave už tai lojojęs, daugiau nebebūč užsiminęs.

Ale, anot Lemańskio, kai veršelis sumanys nusisukti sprandą, niekas netesės jo sulaikyti nuo // [2v] to „przedsięzięcia"[3]...

Radzvicko įsakymas supuola su mano (aiman, seno) puritanizmu ir sumanymu pasveikinti Jus visus Šv. Kalėdų. Kaip moku, taip veliju Jums kuo geriausios sveikatos ir gyvenimo džiaugsmo. Kalėdos jau artie. Siunčiamąją plotkelę pasilaikykite Kūčioms. Rašiau ir Juzui.

Kuris gi dabar bus tikrasis Lietuvos pasiuntinybės adresas? Kur tie pirktieji mūsų namai? 14 Place Malesherbes ar 10 Villa Victor Hugo?

O savo fotografijas man atsiųsti taip ir užmiršote... Pelčių (sujungtų į vieną) prašiau tik dėl to, kad Kaune tokių nėra. Jie gali būti už franką, popieriniai, bet tik gražūs žiūrėti, nes aš Jus ketinu ant savo rašomojo stalo, znocijas, nuolat prieš savo akis laikyti.

Žiema laikosi, svyruodama tarp 0°–5° R. Sniego gerokai tepasnigo vos vakar.

Turime labai mielą svečią – paties Popiežiaus[1] atsiųstą mūsų santykių su Vatikanu pagerinti – arc. Matulevičių. Buvo ir pas mane. Galvotas tai ir didžiaširdis Vyras. Duok Dieve, kad jam pasisektų misija!

Širdingai bučiuoju jus visus tris –
Jūsų senas Kréita

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 31, l. [1r–2v].

[1] Pijus XI

78 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1925-12

Paryžius 1925. XII.

Dėde, sveikiname Dėdę su Naujais metais ir linkiame geros sveikatos. Rašau visų trijų vardu, nes vienas – amžinai užimtas, o antras – dar nemoka rašyti. Užtai visa korespondencija priseina man atlikti.

Šventes praleidžiame gana nejaukiai, nes remontas dar nebaigtas ir šilimos nėr. Neduok Dieve, kaip vargingai priseina gyventi šitame slauniame Paryžiuj! Bet tikimės, kad tos visos bėdos neužilgo pasibaigs. –

Fotografijas Dėdei nusiųsime – neužmiršome, tik dar rengiamės nusifotagrafuoti, nes Kaune fotagrafuotose Petras // [44v] pats sau nepatinka.

Dėl Dėdės pasakyto man pamokslo, daugiausia buvo „kontentas" Petras. Yra, žinoma, dalis ir teisybės!

Oras Paryžiuj neapsakytai bjaurus: pirma buvo šalta, o dabar rūkai ir lietus, vėjai. Saulę į du mėnesiu tik bent kartą mačiau. Eglutė sėdi visą laiką namie, išblyško, sumenko.

[1] lenk. *flaki* = viduriai
[2] lenk. *bocian* = gandras. Tikriausiai kalbama apie humoro žurnalą *Garnys*.
[3] lenk. *przedsięwzięcia* = sumanymas

Gyvenimas Paryžiuj labai brangus, ir abelnai tokiam mieste pinigai suvis nesilaiko.

Bučiuojame Dėdę

Bronė Petras ir Eglė

P. S.
Labų dienų Emilijai.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 38, l. 44r–44v.

79 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-02-09

Kaune, 1926 m. vasario 9 d.

Mielas Petrai! Susidarė trejos devynerios reikalų, tai ryžaus tiesiai į Tave kreiptis, nors atsakyti gali ir kas kitas. Aš ir dažniau Tau parašyčiau, bet kai esi prisiekęs „beletristikos" neskaityti, o mano epistolarinė forma – feljetonas, tai nė nedrįstu gaišinti. O reikalai yra šie.

1, Kažin kurie mūsų karininkai užsimetė žinoti, kuriais parašais yra gerb. mūsų Garbės Atstovas Lubičius-Milašius skelbęs savo raštus nuo pat pradžios ir iki šiol. Atsako pasižadėjo lauksią visą savaitę. Tai netrukęs pasiteirauk p. M. ir man atsakyk. Matyt, ir mūsiškiai ima įdomauti šio didžiulio poeto. Pravartu būtų, kad paskelbtumėte visą jo bibliografiją – geriau būtų orientuotis; o jei kas parašytų ir dabartinį Milašiaus raštų įvertinimą prancūzų spaudoje, būtų dar geriau. // [1v]

2, Sub secreto[1] prisipažinsiu Tau, kad aš imu pinigų turėti. Banką pilną prigrūdau. Sąskaitoje turiu 2.400 litų. Tiesa, toje sumoje apie 700 Didžiulienės. Vis dėlto esu galingas mokėti skolą Tau už Barbę. Kur liepsi ir kiek įmokėti? Ar tebeturi Pr[ekybos] ir pr[amonės] banke sąskaitą? Įdėčiau. O kiek, nebeatmenu. 600 litų ir dar kiek? Sąskaitą pasiėmei, o aš nepasižymėjau. Galėčiau ir už Juozą Mieginį 1000 sumokėti; bet kai pasisakė Bronė – tereiksią paločių statantis, tai tos sumos į Tavo sąskaitą kol kas nė nedėsiu.

3, Užtat paprašysiu iki vasaros Palangos sezono nupirkti man maudymos padorumą – pačią mažąją prijuostę, ne pilną: nugaros dangstyti nemėgstu. Tik nesistebėk: aš vis dėlto su moterimis neisiu maudytis; maudysiuos tik su vyrais, nors dėl savo // [2r] cnatos aš nebedrebu. Ot, bus padoriau spaceruoti kelinėtam, kad ir kurorte.

4. O svarbiausia, kad šiąnakt mums pridrėbė ir pripustė sniego. Pirmiau buvo visiškai plika. Tai pavargau, belaidodamas kapitoną Prakaitį, p. Kutkausko žmonos kuziną.

5. P. Kutkauskas ir V. Zubovas, junior, važiuoja į Stokholmą į vas. 16 d. „lietuvių" šventės švęstų. Dainuos ir kalbės. Kalbės ir dainuos. O iš visa to būsią labai daug naudos Lietuvai. Aš esu Lietuvių-švedų draugijos iždininkas, tai gerai žinau, kiek tai atsieis; o kiek bus pelno, vargu bau kas pasakys.

6. Iš Tautininkų partijos aš nuo N. m[etų] išstojau ir „Lietuvio" nebešelpsiu: jis man atsieidavo į 1,000 litų metams. Nebepatinka. Virto asmeniniu Smeto- // [2v] nos, Voldemaro ir Tamošaičio puolimu ir atsigynimu. Reiktų kitas laiškas parašyti, kaip man bjauru daros skaityti mūsų laikraščiai, kurie teisybės nebeieško ir nors čia tau

---

[1] lot. = slapta

pats Mozė ateitų skelbdamas tiesą, niekas nebeklausytų, nes kiekvienas savyje telaiko tiesą. „L[ietuvos] žinios" ir „Rytas" eina rungtynių, kas geriau pašmeiš ir nupurvins asmenis. Jei nori palikti gerą vardą, tai dairykis, kaip čia gavus daktaro laipsnį ir įsitaisius profesorium. Dabar apie Tave dar nieko bloga. Bet ką žinosi, kurie vėjai papūs.

Krupavičių ir kitų mūsų valdovų malonė teesie jums visiems. Amen.

Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 33, l. [1r–2v].

80 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-02-13

Kaune, 1926 m. vas. 13 d.

Mielas Petrai! Ir vėl prisirinko daugybė reikalų, kurie verste verčia mane atsitraukti nuo propesoriaus darbo ir mintimis nukilti į Paryžių.

Pirmas reikalas. „Lietuvą" juk turi, tai gavai ir „Iliustruotosios Lietuvos" N 7. Žiūrėk 55 p. Lopacinskių koplyčią Sarijos dvare: „romantinės architekturos padarą – gotiškame stiliuj"[I]. Kažkoks absurdinis parašas. Tiek to. Man rūpi, kas iš ko skolinosi pavyzdį: Svėdasų Marikonis iš Lopacinskio ar L. iš M. Juk tai Svėdasų šventoriaus trobesys, kuriuo mes visi tiek gėrėjomės. Gaila, kad aš nežinau, kada Marikonis tą statė. Tu, rodos, gerai nufotografai. Ar negalėtumei padaryti kiek padidintą kopiją ir atsiųsti man, aš tiesiai „Il[iustruotajai] Lietuvai" – kam čia ieškoti gražumų toli, kad čia pat jų esama. Jei pridėtumei dar varpinės vaizdą, tai aš ap- // [1r] rašyčiau Svėdasus ir būtų mums kuo pasididžiuoti.

Antras reikalas. Profesorius Augustinas Voldemaras naują iškirto fakultetui šposą, kaip anasai sąmojingas kaimietis, metęs gražią mergelę kiauliašūdžiu. Nevykęs redaktorius, fakulteto pavarytas nuo tų pareigų, Voldemaras savavališkai padėjo pradžioje fakulteto leidinio[II] prokalbą, kur visus fakulteto narius pavadino, tiesa, lotiniškai, žodžiu, kurs vertime reiškia: Taschendieb[1]. Dekanas Krėvė apskundė Voldemarą Rektoriui[III] ir rengiasi Voldemarą nubausti disciplinariniu keliu.

Voldemaras darosi toks brutalis, jog sunku su juo net posėdžiauti. Visgi jis nenormalus su visais gabumais. Man jis tiesiog abuojas ir aš vieną sykį jį gerokai, taip pat brutaliai, aplamdžiau. Laukiu kokio keršto.

Vas. 16 d. Universitetas išstatys savo Narių darbus 1922–26 metų. Aš iš to laikotarpio turiu 19 spausdinių, mano rašytų ar redaguotų. Tavo Dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 34, l. [1r–1v].

I *Iliustruotosios Lietuvos* 1926 m. nr. 7 spausdinama Sarijos dvaro Lopacinskių giminės koplyčios nuotrauka (p. 55).

II Tai *Commentationes Ordinis philologorum. Liber I*, 1925. Išlikusioje versijoje šios prakalbos nėra, bet yra Voldemaro straipsnis „Universitetas ir mokslas" (p. 123–231).

III Petras Avižonis

---

1 vok. = kišenvagis

Paryžius, 1926. II. 17

Brangus Dėde,

Man rodosi, kad nereikėtų taip plačiai suprasti „beletristikos" išsižadėjimo. Ypatingai niekuomet nesu išsižadėjęs epistolarinės beletristikos, jeigu jau paliksime tą terminologiją. Dabar dėl „punktų":

1º Dėl p. Milašiaus veikalų – čia pat duodu sąrašą:

1. Le Poème des Décadences. Librairie des Mathurins. 1900 (išparduota)
2. Les Sept Solitudes, poèmes. Éd. Jouve (išparduota)
3. L'amoureuse initiation. Roman. Éd. Bernard Grasset (300 psl.)
4. Les Elements, poèmes. Bibliotheque d'Occident.
5. Le[s] Chefs d'oeuvre Lyriques du Nord, éd. E. Friguière (išparduota) (300 psl.)
6. Miguel Mañara, mystère en six tableaux. Éd. de la Nouvelle Revue Française. // [23v]
7. Mephiboseth, tragédie biblique. Ed. Friguière.
8. Poèmes (300 psl.) Ed. E. Figuière.
9. La confession de Lemuel[1] – poèmes, éd. „Connaissance".
10. Ars Magna, ed. des Presses universitaires de France.

Spausdinama:

11.° Les Arcanes, poèmes métaphisiques.

Be to, p. Milašius yra parašęs ir išleidęs politinių veikalų, kaip antai:

12. L'emprise allemande sur la Russie
13. L'alliance des Etats Baltiques
14–15. Dvi „Conférences" apie Lietuvą.

Pagaliau, skyrium iš „Confession de Lemuel" yra išleista „Adromandoni"[2]. Milašiaus veikalai daugumas yra išversta į ispanų kalbą, kur garsusis ispanų rašytojas Halmar'as plačiai paskleidė Milašiaus vardą, kaip lietuvių poeto, vieno iš originališkiausių, giliausių ir gabiausių pasaulyje. Dabar jo veikalai verčiami į vokiečių kalbą. Lenkai taip pat // [24r] daug yra jo išvertę, o dabar lenkų teatras Vilniuje, prof. Lutoslavskiui tarpininkaujant, ruošiasi statyti jo „Miguel Mañara". Tragedija „Mephiboseth" nepersenai turėjo pasisekimo vienam iš rimtųjų Paryžiaus teatrų „Odéon". Veikalas „Ars Magna" dabar plačiai diskutuojamas literatų tarpe, nes jis nepriklausomai ir bemaž tuo pačiu metu kaip Einšteinas, tik metafiziškais keliais, priėjo relativizmo teoriją. Kas norės pasiskaityti, čia pridedu nesenai atspausdintą „La revue européenne" apžvalgą (René Prat: Un précurseur). Būtų labai gera, kad kas išverstų tą Milašiaus veikalų apžvalgą ir įdėtų į kokį universiteto ar šiaip jau rimtą literatūros ir mokslo žurnalą. Juk gėda mums patiems nežinoti savo poeto ir veikėjo! Artimiausiu laiku atsiųsiu dar kitą jo poetinių veikalų apžvalgą, parašytą žinomo kritiko Francis de Miomandre, kurį asmeniškai aš gerai pažįstu, bet kurio knygos tuo tarpu neturiu, nes ji jau išparduota. Ten labai gražus yra Milašiaus veikalų analizas. Būtų labai gražu, kad Dėdė ką užagituotum,

---

[1] Čia ir toliau šiame laiške žodis „Lemuel" pasibrauktas rožinės spalvos pieštuku greičiausiai Tumo.

[2] Prie šios eilutės l. 23v kairiojoje paraštėje rožinės spalvos pieštuku šalia teksto greičiausiai Tumo pasižymėta: „?"

pvz., Putiną, kad jis gražia proza išverstų „Miguel Mañara" (originalas taip pat parašytas proza, bet ritmuota). Tas Milašiaus veikalas // [24v] yra tikrai nepaprastos grožės ir nuostabios gilybės idėjų pilnas. Tai yra reabilitacija literatūros istorijoje sufalsifikuoto Don Žuano, kurs tikrybėje visai ne toks buvęs, kaip jį atvaizduoja Milašius, kurs rašydamas savo Miguelį pats visas vietas Ispanijoje apvažinėjo ir vietoj studijavo Don Žuano gyvenimo faktus. Milašiaus įtikinimu, Don Žuanas baigė savo gyvenimą vienuolyne šventuoju, kurio gyvenimas tarytum buvo tik energingas klaidžioj[i]mas tikram tiesos keliui atrasti - Dievuje - Meilėje. Milašiaus misterijoje Don Žuanas, vienuolyne pasiekęs aukščiausios šventybės, daro stebuklus ir miršta, atpirkęs visas savo klaidas. Tas veikalas vertas vertimo ne tik dėl jo minties ir dailės turinio, bet kad jis yra lietuvio mąstytojo parašytas. Čia aš pastebėsiu, kad nesenai turėjau progos susipažinti su vienu prancūzų didžiaturčiu, kurs prieš 25 metus draugavo su p. Milašium, ir jis man pareiškė, kad jau 1900 metais Milašius jam tvirtino, kad jis nėra nei rusas, nei lenkas, bet lietuvis, ir kad jo veikalai nors prancūziškai rašomi, bet yra lietuvio padaras.

Aš atkreipsiu mūsų filosofų dėmesį į „Ars magna", kaipo veikalą, kurs šiandien tikrai įdomauja filosofus. Tik ką Milašius parašė „Les arcanes", // [25r] kur jis metafiziškais sumetimais eina prie katalikybės dogmų absoliutizacijos - ir tatai galės būti labai įdomu mūsų teologams. Kai dalis to veikalo pasirodys žurnale „La vie des lettres et des Arts" - aš Dėdei tuojau atsiųsiu, idant pažadintum dėmėsio mūsų profesorių tarpe.

Aš tikrai džiaugiuosi, kad Lietuvoj jau atsiranda žmonių, kurie interesuojasi Milašiaus veikalais, kurie užėmė jau tokią žymią vietą prancūzų literatūroj. Jeigu aš turėčiau kiek laiko - aš pats mielai pasišvęsčiau jo veikalų vertimui, ypatingai filosofinių. Bet aš taip pat visiems mielai padėsiu, kad galės ir norės toj srity pasidarbuoti.

2º Dėl visokių skolų - manau, klausimas nėra taip aktualus. Antra - dar aš neiškasiau savo visokių „dokumentų". Taigi, kada vėliau susitvarkysime.

3º Kitas „komisijas" mielai apsiimu atlikti. Mes tuo tarpu esame sveiki ir siunčiame visi Dėdei geriausių ir nuoširdžiausių linkėjimų

[Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 17, l. 23r-25r, 25v be įrašų.

82 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1926-02-18

Paryžius, 1926. II. 18[1]

Brangus Dėde,

Kai vieną laišką parašiau, tuojau gavau kitą ir tikrai džiaugiausi, kad mano „baimė" „beletristikos" nė Dėdės įtikina.

Visų pirma čia pildau prašymą ir laimingai radęs siunčiu jau seniau mano padidintą Svėdasų koplytėlę.

Antrą laišką beskaitant, kur Dėdė taip vaizdžiai aprašai Universiteto „mores", man atėjo vis tik gal gera, o gal ir pikta mintis išnaudoti gerą Dėdės širdį. Turiu prisipažinti, kad čia Paryžiuj tarp šimto milijonų darbų esu pasidaręs tikras „pūstelnikas", suvalkietiškai tariant, mūsų literatūros atžvilgiu. Aš užprenumeravau „Barą", bet jis neišei-

[1] L. 26r viršuje viduryje Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Pasiųsta II-22".

na, o kito nieko negaunu. Kiekvieną kartą kreiptis į knygynus – dievaž, neapspėju. O pasitikėti kokia knygyno pele, kad ji man savo trumpų dantų skoniu knygas rinkinėtų, vis tik // [26v] dar tiek žiurkės drąsos neįgijau. Taigi, mat, nutariau Dėdę galutinai nukamuoti, prašydamas pagalbos. Tikiuosi, jog Dėdė jau gerai nusimanai, kuo aš lietuvių knygų rinkoje interesuojuosi ir todėl prašysiu labai šiltai viską, kas visai naujo išeina, ar knygos, ar žurnalai, mano sąskaiton siųsti Paryžiun. Dailioji literatūra, meno leidiniai, istorija, memuarai, albumai (lituanica), universiteto leidiniai – visa tat man labai pravertės. Kainos prašau per daug nepaisyti – reikia gi, kad ir brangius leidinius kas nors pirktų. Už tokią pagalbą aš būsiu amžinai dėkingas, o manau net, kad ir po mirties. Prašau tik tiksliai į mano sąskaitą įrašyti ne tik leidinių kainą, bet ir pašto visas išlaidas, reikale ir autobuso; o už rūpesnį ieškosime būdų atsilyginti.

Nuo visos šeimynos daug labų dienų

[Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 18, l. 26r–26v.

83 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-02-22

Kaune, 192[6] m. vas. 22 d.

Mielas Petrai! Labai ačiū už abudu atsakymu! Apie p. Milašių tuojau parašiau Putino „Židiniui"; šių metų № neilgai betrukus išeis; Tave įrašysiu prenumeratorium. Putinas, pasirodė, ką-ne-ką beturįs: „Ars Magna" dabar pasižadėjo įteikti Dr. St. Šalkauskui panagrinėti, pats pasiėmė versti „Miguelį" ir ką ne ką trumpą žadėjos įsidėsiąs dar į šį №. Kai pasirodys „Les Arcanes", tuoj man tą N atsiųsk – paraginsiu „Tiesos kelią" susidomėti.

„Baras" nebeina; beliko tas vienas literatūros žurnalas „Židinys" ir tam riestai; raštų būtų, leidėjo nėra. Knygos iš viso Lietuvoje ne prekė.

Parinkau dideliausį siuntinį. Galima būtų antra tiek pririnkti, kad žinočiau, ko neturi. Sakysime, „Tauta ir žodis" greit išeis ketvirtas tomas[1]. Tai Hum[anitarinių] m[okslų] fak[ulteto] redaguojamas leidinys. Ką turi, ko neturi? // [1v] Taip pat „Logos" ir „Kosmos" galima būtų sukomplektuoti – jie visi labai turiningi. Kariškių „Žinyno" jau 9 dideliausi tomai. Jų „archyvo" siunčiu abudu sąsiuviniu; jei pirmą jau turi, grąžink atgal. Iš viso, gali grąžinti magazinui, kas tik netiks; priims atgal.

Aš mielu noru Tau sukomplektuočiau paskutiniuosius leidinius, tai nėra sunku, jei žinočiau, kad tai knygynui, o ne įdomavimui patenkinti.

Nebežinau, nė ką iš savo pereitų metų leidinių esu Tau nusiuntęs, ko ne. Liepiau ir jų įdėti keletą, „Garnio", „Tiesos kelio" dedu tik pavyzdžiui, ne pradžiai. „T[iesos] k[elyje]" yra mano monografijėlių: Račkauskio, bus Kasakauskio, Dr. Bukanto.

Kažin, ar ne laikas Eglutei skaityti iš „Saulutės"? Apie tai Bronė gali parašyti. Šis tas iš beletristikos galės Bronei tikti. Nusiųsiu Vienuolio 3 t., Žemaitės 2 t. O kitus ar siųsti?

Sumokėti juk yra iš ko – iš mano skolos Tau.

Visokių gerybių! Dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 35, l. [1r–1v].

[1] Pabraukta raudonu pieštuku greičiausiai Klimo.

84 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-02-25

Kaune, 1926 m. vas. 25 d.

Mielas Petras! Štai, ir kvita: juk žingeidu, kiek už kurią knygą mokėta. Antras siuntinys, jei pareikši norą tuojau ir jį gauti, nebebus toks brangus. Pinigus sumokėjau iš kredito, maloniai kitados suteikto Barbutei. Vis bus atlyginta su viršum 600. Tad pas mane turi dar arti 400 litų. Kas nepatiks, grąžink, pavartęs, bet nesupjaustęs.

Mano bėdos su tuo Voldemaru. 1 tomas Hum[anitarinių] mok[slų] fak[ulteto] „Commentationes Ordinis Philologorum XXIII" ir 481[1] padarė skandalą Fakultete ir Senate. Fakultetas įžangą išmetė ir pavedė komisijai parašyti pasiteisinimą. Komisija tą darbą pavedė man. Aš sumečiau, bet Jablonskis spirias visai nedėti Fakulteto vardo. O nedėsi, kas lėšas sumokės? Iš Voldemaro neišlupsi – jis neturtis. Senatas iršia, kad taip arogantiškai kalba apie universitetą. Visi profesoriai Voldemaro // [1v] nekenčia už jo aroganciją. O ir draugai, sako, jis ir Tautininkus prasmegdinsiąs, kaip prasmegdino Pažangininkus. Tad V. laikosi abiem rankom įsitvėręs Smetonos. Jį deda Moze, o save jo Aaronu – kalbėtoju. Iš tikrųjų gi tai „Lietuviui" toną yra suteikęs Voldemaras, o Smetoną tik paskui sudemoralizavęs. Pirmiau ir Smetona drauge su visa redakcija: su manim, Žaliu, Noreika ir kitais dviem, pritariant Tūbeliui, protestavo prieš Voldemaro chamizmus spaudoje ir prieš maltretavimą asmenų.

Seime – košė. Kr[ikščionys]-dem[okratai] elgias žiauriai. Dr. Joną Staugaitį atstatė nuo Miesto ligoninės ir atstato nuo Seimo pirmininko. Vis labiau populerėja „Lietuvos ūkininkų sąjunga", organizuojama Santariečių ir jaun. Zubovo. Adv. Skipitis priešaky. Man ji patinka. Už ją balsuosiu, jei ne už nežinomą dar kitą sąrašą.

Jūsų visų Žilis

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 36, l. [1r–1v].

[1] Tiek puslapių yra *Commentationes Ordinis philologorum. Liber I* (1925) be Voldemaro įžangos.

85 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1926-03-04

Paryžius, 1926. III. 4

Brangus Dėdė,

Ačiū už knygas. Gavau bent keletą siuntinių. Kai kurių, berods, jau turėjau, nes paskutinį kartą būdamas Kaune prisipirkau. Kaip žadėjo knygynas, gal priims atgal nesupjaustytas.

„Židinio" teturiu I kn. „Tauta ir žodis" turiu tik I–II T. „Žinyną" turėjau tik ligi 1925 metų, todėl 1925 ir 1926 sąsiuvinius prašysiu atsiųsti. „Archyvo" dar negavau nė vieno tomo. Prašysiu atsiųsti „Knygų" (bibliogr.) leidinius, kurių teturiu tik 1 tomą (sąsiuvinį). „Kosmos" ir „Logos" – ne pro šalį bus gavus nuo 1926 m. pradžios. Jei mažiems vaikams yra koks laikraštėlis – atsiųskit. Tolimesniems siuntimams pasilieka senos „instrukcijos". (Vienuolio turiu 2 t., Žemaitės 1 t.).

Dėkodamas už visus rūpesnius siunčiu daug labų dienų nuo visos šeimynos

[Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 19, l. 27r, 27v be įrašų.

86 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1926-03-10

Kaune, 1926 m. kovo 10 d.

Brone! Tu gi dievobaiminga moteriškė – pasimelsk, ar kurių galų, nes baigiame skęsti. Kaip prasidėjo potvynis III-5 naktį, taip ir neslūgsta. Vytauto bažnyčioje ¾ metro vandens. Kazys liuosai važinėjas po bažnyčią didelėje laivėje. Gražieji mano altoriukai, mirkę mirkę, vandeniui senkant, žiojas ir špakliavimas byra. Klebonijos namas jau 5 diena stovi kaip saloje – beprieinama su valtimis. Apačios gyventojai pp. Ka[t]elės, Imbrasai ir Aleknavičiai, viso 14 žmonių ir katinas, gyvena pas mane. Pridėk mūsų keturius žmones ir Kauką, tai viso esame trijuose kambariuose 20 gyvūnų. Mums, nepašlapus, gana linksma. Vaizduokis tik, kokia įvairybė! Vienas kunigas ir profesorius, du studentai, 1 gimnazistas, 2 studentės, 3 valdininkai, 1 operos artistas, 1 mokytojas, 2 mažų // [1v] vaikų, dvejetas galvijų, viena moteriškė paraližuota. Kas asmuo – tai tipas. O visi bezda ir kvėpuoja, tai oras, bra, toli gražu ne Nicėjos. Blogiausias tai Aleknavičių katinas „pilsuckis", kurs labai riebus, labai nachalas, Kaukui nepasiduoda ir – visur šlapina. O smirda paskui, lyg būtų naftos prilaistyta. Jis galgonas ir mano sprazbą vyskupo kūrijai apšlapino. Tai ko tik manęs anafemai nepaskyrė už tokius darbus. Sekretorius Byla rengėsi kulkosvaidį pasiimti, jei aš tos sprazbos neatsiimsiu. Neatsiėmiau, palikau: tegul ir kūrija pajunta, kas tai yra potvynis.

12 v. 15 min. Vanduo vėl kyla, varpai gaudžia trevogą, Nemune 4 diena kanonada. Mūsų kariuomenė tiek jau išsprogdino piroksilino, jog būtų užtekę Vilniui paimti, o išdavų jokių – Nemunas stovi, kaip užkerėtas. Maistui nusipirkome kruopų, tai badu nenumirsime, jei neprilaksime.

Salietis Dėdė. Petrui knygų išsiųsiu.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 37, l. [1r–1v].

87 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1926-03

Paryžius 1926. III[1]

Dėde,

Šituo atveju kreipiuos į Dėdę su štai kokiais reikalais.

Prašau paprašyti Emilijos man nužiūrėti kambarinę, mat francuzės dar lig šiam laikui neišdrįsau imti ir bijau.

Antra, jeigu atsirastų gera žmoniška virėja, tai taipgi paimč. Teisybę sakant, jau turiu gerą francuzę virėją, labai gerai verda, bet francuziška virtuvė, nors ji labai gardi, neina man sveikaton, baigiu galutinai gadinti pilvą, tas atsiliepia į kepenis ir nėr jokio galo. // [45v]

O gal Dėdė paliuosuotum Emiliją? Gal ji norėtų važiuoti pas mane už virėją, vien tik už virėją. Žinoma, jeigu Dėdei tas nesudarytų daug sunkenybių ir nemalonumų (aš manau, Dėdė daug greičiau gali rasti sau virėją, negu kas kitas).

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta III-14."

Prašau Dėdės, man parašyti savo nuomonę. – Jeigu bus kas nors numatyta, tai susitarimui ir parsivežimui daryč kokią nors rodą, ar net pati atvažiuoč Kaunan. – Laukiu greito atsakymo.

Bučiuoju Dėdę Bronė

⌈Petras išvažiavo Genevon. Gal dar prieš Velykas važiuos Briuselin inteiktų kredencialų.⌉[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 39, l. 45r–45v.

88 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1926-03-14

Kaune, 1926 m. kovo 14 d.

Brone! Tavo pageidavimą turėti iš Lietuvos kambarinę ir virėją, aš komunikavau savo magnifikai Emilijai. Ji buvo labai patenkinta, jog ja pasitiki ir kvieties; už tai dėkoja; vis dėlto važiuoti nesutinka: esanti per sena vargti tarp svetimųjų, esanti davatka, pripratusi prie Kauno bažnyčių ir kunigų, širdis plyštanti Kauką paliekant. O vyriausia – gal nusimano, jog pas mane jai pastovesnė vieta, o gal ir senatvė labiau užtikrinta. Aš ją mielu noru išleisčia, nes be visų jos teigiamumų ji – cholerikė ir dažnai šėlsta, kaip šimpanzė. Be to, Kaune esanti opinija, kad šalia dabartinės jūsų auklės sunku esą kitai moteriškai pagyventi. Aš to nežinau.

Kambarinę rasti, pasirodo, kur kas lengviau, neg virėją. Kambarinę galėtume tuojau pasiųsti su kuo nors važiuojančiu į Paryžių. Bet visos domisi sąlygų, kurių Tu man jokių neparašei. Būtent, kiek siūlai algos, ar // [1v] verta dėl jos palikti vieta Lietuvoje, kuriam laikui kontraktas, ar savo lėšomis nusiveži ir parveži. Juk nesugyvenus jei gan greit reiktų skirtis, reiktų pėsčiomis grįžti. Sidzikauskai težada savo lėšomis grąžinti tarną, kurs metus bus pas juos išgyvenęs. Na, ir kokie reiks dirbti darbai, ar yra bent kiek laisvų valandų per dieną Paryžiui pasirodyti. Visa to lauksiu, kad paaiškintumei, tada ir kandidates nurodysiu. Atrašyk ūmai.

Jūsų Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 38, l. [1r–1v].

89 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-03-28

Kaune, 1926 m. kovo 28 d.

Ekscelencija! Lygiai prieš dvi savaites aš atsakiau Bronei į jos pasiteiravimą, ar negalėtų Kaune gauti „lietuviškos" virėjos ir geros kambarinės. Atsakiau teigiamai, tik norėjau gauti žinių, kurias Jūs siūlote sąlygas; to dominasi suinteresuotieji asmens. Į tai aš nebegavau atsako. Tai reiškia, kad tas Jūsų sumanymas atkrito ir mums nebe kuo rūpintis. Tinkamų žmonių yra, tik reiktų žinoti, ką jie veiks. Ypač kambarinė: ar ji tebus dulkintoja, ar švaresnė tvarkdarė. Tai Bronei. Tamsta, Petrai, man galutinai atsakyk – ne.

---

[1] Rašyta l. 45v kairiojoje paraštėje vertikaliai.

Ir pats atsiųsk netinkamas pasiųstas knygas, nes jas tegaliu sugrąžinti mainais ant kitų. Taigi šių negavęs, kitų negaliu išsiųsti. Buvo Tysliava, sakės turįs pavesta jam – poezininkų veikalai mobilizuoti. Žadėjos atnešiąs, bet dar nieko neatnešė. Šios srities maža įdomaus.

Pagaliau, Tamstai kiek tiek medžiagos // [1v] Tautų Sąjungai pasiskųsti.

Nemunas ties Kaunu teišėjo $^1/_{14}$ ir mandagiai pasitraukęs nuo Kauno, kukliai sustojo ties Vilkija, kur jis ir iki šiolei ilsis prieš pradėdamas kelionę į Aismares. O tuo tarpu Vilniaus okupantai lenkai visa puse mėnesio pirmiau tyčia paleido Nerį, kad jis prilakintų, kaip šunes šulinyje, visą Kauną. Kanaljos! Kuone nuskendome ir mes su šventuoju Vytautu. O kiek būtų žmonijai nuostolio, tik pamanyk! Gerai, kad turėjom šovinių. Tai pliekėm per dienų dienas ir... Veršvų vis dėlto nepaėmėm, kol Neris savaime neišsigrūdo! Šitas lenkų didysis manevras reiškia bandymą ir provokaciją. Dabar jie ramiai sau sėdės Kyšbalyje[1]: jei mes nė Veršvų nepaėmėm, atakuodami jį 3,000 šovinių, tai Kyšbalio, ką jau besakyti apie patį Vilnių! nė to tiek nepaimsime. Neprietelingi lenkų žingsniai pradėti. Чего же смотрит tautų начальство[1] ir Neries nesureguliuoja? Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 39, l. [1r–1v].

[1] 1926 m. vasario 17 d. lenkai įžengė į Lietuvos teritorijoje esantį mišką netoli demarkacinės linijos ties Kernave (spaudoje rašyta, kad pulta miške ties Kyšbala).

90 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1926-03-30

Paryžius 1926. III. 30 d.[2]

Dėde,

Labai ačiū Dėdei už rūpesnį dėl mano prašytų dulcinėjų. Negalėdama ilgai laukti, tuo tarpu paėmus ir virėją, ir kambarinę iš lietuvaičių, atvažiavusių laimės ieškoti Prancūzijon. Geros merginos, bet vis-gi menkos žinovės savo dalykų. Aš-gi norėčiau ir man reiktų turėti specialistes.

Jeigu Kaune tokios pasitaikintų, tai gal jas aš ir paimč. Jų darbas:

Virėja – verda, kepa, bet gerai ir su „tolku", kasdien pietūs ir šilta vakarienė. Nors mes esam du, bet nuolat svečiai ir dar neprasti, reikia būt punktualiai, kaip „dziegorius". Išvaizda – nesvarbu, pageidaujama stora // [46v] – ne taip pikta.

Kambarinė – rengia kambarius, gaudo dulkes, duoda į stalą, turėdama laiko ado, siuva, žodžiu, ji arčiau stovi prie mano personos. Pageidaujama – tvarkinga, švari, geros išvaizdos, kad būt malonu, anot Petro, akį užmesti, taigi yra dargi leista būti gražiai.

Joms yra duodama atskiri kambariai su patalynėmis ir lovos baltiniais. Kas link jų liuosų valandų ir visokių išėjimų, tai šiuo atžvilgiu taikau prancūziškas taisykles, liečiančias tarnus: gali išeiti vieną pusdienį t. y. nuo 2 v. lig 7 v. v. į dvi savaiti ar į 10 dienų ar į savaitę, tas priguli nuo susitarimo. Tai yra taisyklė! – // [47r]

Algą moku, kas ko vertas. Pradedant nuo 250–300 fr. arba 8–10 dolerių. Paryžiuj tokia alga yra skaitoma didžiausia. Antra, čia valgomi daiktai yra labai brangūs, bet apsitaisymas – kur kas pigesnis, negu Kaune.

[1] rus. = kur žiūri tautų vadovybė
[2] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta IV-4."

Kuomet privedėm visą į tvarką, pasirodo, kad trys tarnaitės ant pustrečio žmogaus ne per daugiausia darbo turi.
Jeigu tokios atsirastų, prašau man pranešti, aš pagalvosiu. By kokių – neimsiu!
O dabar siunčiame visi susitarę pilnas rieškučias pasveikinimų šv. Velykomis ir choru meldžiamės, kad Tas, kas gali, prailgintų sveikatą ir gražų Dėdės gyvenimą. (Šitą frazę – tai Petras padiktavo). Bučiuojame Bronė ir Petras

Studentams ir Emilijai labų dienų // [47v]

P. S.
P. Staneika rašė Petrui labai griaudi[ngą] laišką, skųsdamasis ant Barbės, mat jis labai norėjęs jos vesti, o ji jį atstūm[usi] – ir jis iš „zmartvienios"[1] vedęs italę.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 40, 41a, l. 46r–47v.

91 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-04-01

Kaune, 1926 [m]. bal. 1 d.
Mielas Petrai! Šv. Kaz[imiero] dr[augijai] įsakiau pasiųsti Tau keletą siuntinių knygų. Sąskaitą pridedu, viską užmokėjęs. Prie pirktųjų leidinių pridėjau ir A. Varno „Albumo" dvi dalis. Už jas taip pat užmokėjau 300 litų, bet Tau į sąskaitą teužrašau 150 litų už 1-ą dalį; antrą dalį malonėkite priimti iš Vytauto b. klebonijos pasveikinimu jūsų 5 metų moterystės. Dar pridėjau gratis[2] „Pradai ir žygiai" žurnalo ir „Hum[anitarinių] mok[slų] fak[ulteto] raštai I" (tai mano vogtinis egzempliorius su Voldemaro įžanga, kurią Fakultetas pasmerkė auto-da-fé[3], o Universiteto senatas patraukė Voldemarą į teismą už įžeidimą įstaigos, kur jis pats dirba).

Römerio knygos dar negavau ir „N[aujosios] vaidilutės" 1925 m. dar negavau, tai ir M. Pečkauskaitės novelių dar negausi pamatyti. Išsiųsiu skyrium. Šitos novelės turi ypatingų reikšmių – daug lirikos („Ant Uetlbergo"), daug moralės tendencijos („Mėlynoji mergelė"). Ši būtų rekordinė[4], tačiau nežinau, koks dabar anglų skonis.

Su „Mėlynąja mergele" rungčiojasi Petrėno (Petro Tarulio) novelės: „Pavasario yžas", Žr. „Baro" N5 ir „Gyvas stebuklas" // [1v] „Klaipėdos žiniose" 1925 m. Šioji būtų rekordinė stiliaus tikslumu ir gyvumu. Bet ji, lygiai ir pirmoji, taip lietuviškos, jog baisu net versti – gali pasidaryti toli gražu ne rinktinės.

Arti Petrėno stovi Paukštelio: „Ką smuikas jam kalbėjo", Žr. „Židinio" 1925 m. N1. ir „Į gatvę" (Rozaitės), Žr. „Naujo fronto" 1926 m. N1. Labai stipras A. Vienuolio (Žukausko): „Vėžys", „Baro" N3. Jis – dalis rašto, bet stipras ir skyrium ir gali varžytis su Petrėnu.

Dar yra buvę 1925–6 m.:
„Kauno naujienose" Antano A. Tulio (amerikiečio): „Iš gatvės", „Aš bučiavau tavo žmoną" N 8–10, „Mergina, kuri visus mylėjo" N 14–15, „Figūra lange" N 18.

---

[1] lenk. *zmartwienie* = graužatis
[2] lot. = nemokamai
[3] port. *auto da fé* = autodafė, tikėjimo aktas – viešas inkvizijos nuosprendžio paskelbimas ir įvykdymas.
[4] Pasibraukta pieštuku greičiausiai Klimo.

„Židinyje" N2: L[azdynų] Pelėdos: „Gyvenimo vaizdelis"
„Bare": N. 1 Jurgio Savickio: „Pasimatymas".
N 2. Igno Šeiniaus: „Balta mergaitė ir jos drugys" ir N 4: „Juodas katinukas"
N 4: Augusto Gričiaus „Varpininkas"
N 9: to pat „Kada jie pamato žmogų"
N 5: Kaz. Šimonio: „Girių giesmė"
„Jaunojoje Lietuvoje": Vaižganto: „Ar jau medžiai sprogsta", N. 4, 5, 6 (nepabaigta).
Skyrium yra išėjusi S. E. Vitaitis: „Gyvenimo dumble". Apysaka iš realio Amerikos lietuvių gyvenimo. Brooklyn, 364 p. kaina $ 2.50.
Yra nemaža satiriškai-feljetoninių, alegorinių apysakaičių, gana gerai pavykusių, tik aš jas dedu... į publicistiką. Greituoju daugiau nieko nebenutvėriau.
Jūsų Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 40, l. [1r–1v].

92 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1926-04-04

Kaune, 1926 m. bal. 4 d.
Velykų diena, 10 val. ryto. Dvi valandi nusnūdau, kėlęs 3½ val. Ramu, tylu. Gatvėse jokio judėjimo. Žmonės tebeilsis. Vytauto bažnyčioje budėjo ir kėlė – žmonės. Mūsų ponija vakarą dalyvavo rezurekcijoje Įgulos ir Bazilikos bažnyčiose. Šią dieną tikrai ramu. Kažin kurioje ten Aikštės bažnyčioje kažin kuriam ten galui tingėdamas barkši nedidelis varpelis. Apačioje po mumis kažin kas melancholingai graibo fortepijono klavišius. Prieš mane guli Jūsų laiškas, gražus velijimas, kad tas, kas gali, prailgintų man gyvenimą. Rezurekcija, tyla, laišku esu gerai nusitiekęs. Ir iš viso vis labiau nusitiekiu Kristum ir jo mokslu, vis dažniau kalbu, kad pasauliui nuraminti ir sudvasiškinti tėra Jis vienas. Nutolimas nuo senųjų idealų nieko gera neduoda. Jaunystės svajonės neįvyko; tikriau, sudužo. Lygybė, brolybė – svajonės, kai vilko apetitai tedirba egoistus. Demokratizmas, vargšų globa – tik žiaurumai. Gražiausi christianizmas, romantizmas, kai... yra pinigų ir žmogus // [1v] pasituri... Kad galėčiau, virsčiau pesimistu. Bet kad Dievas padarė sangviniką, reikia viską rupiai per savo girnas leisti. Kun. Byla, antai, iškoliojo mane, kam aš esąs toks paviršutinis. O aš dėkoju už tai Dievui, nes labai siekiant gilumų, būtų labai bloga gyventi pačiam ir nieko gera kitam.

Taip viską sumetęs, darau išvadą: labai simpatinga ir riebi yra Korsakaitė, susipratus lietuvaitė, amatninko žmona, devynerius metus buvo už jo ištekėjusi ir pasimetė; bevaikė, gal 28 metų, naivi, kaip netekėjusi jaunamergė, nuo jos sesers inteligentės betariant. Ji kambarinės pareigų poniškuose namuose nesibaido, jei būtų to amato išmokyta. Ir parodoma išmoktų. 10 doll. algos gal būtų mažoka; po tiek ir Kaune moka. Ir aš Emilijai moku 10 doll. Jei patiktų, pridėtumėte. Sesuo – pana Korsakaitė kitur savo sesers-moteriškės neleisianti – bijanti, kad kas jos neišnaudotų. Į Jus mielai sutinka. Virėjos taip drąsiai nerekomenduoju tuo tarpu. O ir Korsakaitė tarnauja šv. Kazimiero draugijoje. Strioko nėra.

Alleluja su visais Jumis. Jūsų Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 41, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal 1926-03-30 Klimienės laišką, kuriame prašoma padėti surasti tarnaitę.

93 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, [Kaunas], 1926-04-15

1926 m. bal. 15 d.

Sveiki! Ir aš sveikas, net per daug. Matote, kas pasidarė. O dar kai-kas skundžias, jog Lietuvoje bloga gyventi!...

Kan. J. Tumas

Jų Malonybėm
Pp. Klimam
pačiam Paryžiuje

Atvirukas su Tumo fotografija, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 43, l. [1r–1v].

94 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-04-19

Kaune, 1926 m. bal. 19 d.

Mielas Petrai! Pas mus geroka dvasių revoliucija dėl vyskupų paskyrimo. Visos galybės susijungė prieš kr[ikščionis]-dem[okratus], kurie dėl konkordato kėlė tiek negražaus trukšmo, o dabar visa tai taisydami, su visais grobais pasidavė Vatikano politikai. Aš, labai laiku (su galu anų metų) išsibrėžęs iš partijos, dabar ramiai galiu žiūrėti į visą tą nerimą. Kurį laiką man buvo gėda tautininkų, bet visą laiką gėda katalikų. Jų taktika dažnai žulikiška, ne krikščioniška. Karo stovį begėdiškai išlaikę tik rinkimų laikui, prisipažįsta patys, kad galėtų lengviau ką-ne-ką mechaniškai iš savo kelio pašalinti, suvaržė spaudą, susirinkimus ir meluoja, meluoja, šmeižia, kad net koktu. Labiau už liaudininkus. Ir krinta, krinta jų autoritetas, nes žmonės nematydami mato, per kailį jaučia, kad ten neteisinga. Liaudininkų+tautininkų atsišaukimus konfiskavo, net Kat[alikų] blaiv[ybės] dr[augijos] abstinentų atsišaukimus konfiskavo. „Lietuvio" N 14 konfiskavo,

už N 15 // [1v] paskyrė 1500 litų pabaudas; abudu kartu už L. Noreikos straipsnius apie vyskupų paskyrimą, o Noreika – ištikimas katalikas, praktikuojantis[1]. Tai ką bekalbėti apie „bedievius"! Jie dar aršesni. Patriotizmo pas mus nebėr. Sako, kad kas dabar iš šalies užkluptų, kad kepure visus apvožtų, kad susipešusius žvirblius. Jokiam reikalui nebebūtų galima žmonių į viena suburti! Lietuvos inteligentai baigia Lietuvą demoralizuoti. Dabar Lietuvoje Tau vienam dar negėda paduoti ranka, nes iš tolo laikais. Šiaip jau nebėra nė vieno lietuvio ne vagies ir ne niekšo in summo gradu[1]. Trošku.

Ad. Varnas ruošia dvi dali savo fotografuotųjų kryžių; po 100 kiekvienai, gražiu apitaisu, po 150 litų dalis. Aš vieną dalį užsisakiau; gal pirksiu ir antrą. Tai labai originalu, lietuviška ir ant stalo dera laikyti. Gal ir Tau užsakyti? Nesiklausęs negaliu, nes brangu.

Papečkiai abudu padarė man garbės, aplankė ir pavedė man jų dukrelę pakrikštyti. Janulaitis su Tubeliene buvo kūmai. Malonūs žmonės tie Papečkiai; jis – kūdutis, ji – riebutė.

Upių santeklyje ledai dar nesutirpo. Visokių Jums gerybių

Dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 44, l. [1r–1v].

[1] L. N. [Liudas Noreika], „Nebepakenčiama", *Lietuvis*, 1926-04-09, nr. 14, p. 6–7; L. N. [Liudas Noreika], „Ir už ką?", *Lietuvis*, 1926-04-16, nr. 16, p. 3–4. Straipsniuose kritikuojami valdančiųjų sprendimai.

95 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1926-05-02

Paryžius, 1926. V. 2

Brangus Dėdė,

Gal ne kartą Dėdė jau pyko, kad taip esame abudu su Brone „aptingę" laiškų parašyti, gal net kiek iš tikrųjų ir verti esava pabarimo. Bet žinote, Paryžiuje gyvenimas taip absorbuoja, taip ištaško, kad nepasijunti praleidęs savaitę, mėnesį, o gal net metus. Berods, Kaune Jūs turite taip pat daug divertissment'ų[2], ypatingai dabar rinkimų karštinėje. Bet man rodos, kad Lietuvoj apskritai per daug žmonės į širdį dedasi visokius rinkimų „kunštūkus"[3], ir daro iš to moralės išvadas. Čionai Paryžiuje, kai ėjo nesenai papildomieji rinkimai, rinkimų plakatai buvo nelyginamai bjauresni. Vienos partijos vadino kitų partijų žmones išdavikais, vagimis ir tai ne tik žodžiu, bet spausdino viešai ir tvoras klijavo tokia literatūra, bet niekas iš to į tragizmą neįkrito ir niekas nepadarė jokių moralių išvadų. Visi žino, kad tai yra „būtinas" rinkimų technikos metodas, laikinas ir nieko // [28v] pagaliau nereiškiąs. Dėl to niekas bylų teismuos nekėlė, nieko nekonfiskavo – ir tikrai niekas nė mažiausio lašo kraujo nepasigadino. O pas mus – viskas imama labai vaikiškai ir visu kuo rūpinamasi, tarytum manoma, kad rinkimai tai yra Dievo kelias, kur jokio šapelio nei purvynėlio negali būti. Rinkimai visuomenėje šiandien yra savo rūšies purgacija[4], kuri neišvengiamai kelia smarvių, bet tik labai silpni žmonės čia alpsta. Daug geriau būtų, kad rinkimai būtų retesni ir kad tos smarvės per daug dažnai nekeltų be reikalo. Bet kad reikėtų iš to daryti kokių „nesvietiškų" išvadų ir kristi į melancholijas – tai tik mūsų nepripratimas ir mūsų „demokratinio no-

[1] lot. = aukščiausio lygio
[2] pranc. = pramogų
[3] vok. *Kunststück* = triukas, gudrybė
[4] lot. *purgātio* = apsivalymas

viciato" silpnybė. Todėl, Dėde, pesimizmui nepasiduokit – inteligentija visuomenės tuo būdu nedemoralizuoja, bet tik parodo savo jaunum[ą]. Senose demokratizmo šalyse tie patys arba net daug nešvaresni metodai skaitomi visai normaliais ir nieks iš to didelio dalyko nedaro. Ypatingai mažai atkreipia akies į tas demokratizmo votis literatai, mokslininkai, dailininkai, kurie varo savo nuolatinį kultūros darbą. Na tiek to. // [29r]

Labai ačiū Dėdei už rūpesnius mano knygomis. Bet paskutiniam siuntinyje aš pastebėjau permainą: vietoj Šv. Kazimiero – siunčia „Spaudos fondas". Kam tad reikės grąžinti kelis ekzempliorius dalykų, kuriuos aš jau seniau pats buvau nusipirkęs? Aš prašysiu dar papildyti man „Knygų" sekamais numeriais – po 2–3 (1922). Aš mačiau „Knygas", rodos, kiek vėlesnes su Baltramaičio perdirbta bibliografija (V. Biržiškos). Be to, prašau papildyti man „Tauta ir žodis" Liber II, kurios dar neturiu.

Varno kryžių dirbinius esu tiesiog iš jo užsakęs. Todėl, jei Dėdė turėtų progos, galėtum tik priminti jam.

Visi esame tuo tarpu sveiki, gyvename gražiausioj santaikoj ir dėkojame Dėdei, mūsų Eglutės ketveriems metams suėjus, o mūsų sutuoktuvių penktiesiems artinantis, už tikrai laimingą palaiminimą, kurio esate mums suteikę iš savo kupinos širdies. Aš ir Bronė, taip pat Eglutė, kuri jau užaugo didelė ir kalba kaip senė, labai laukiame, kada Dėdė galės pas mus apsilankyti. Nors mes nesame katalikai formalistai, bet mes labai norėtume, kad Dėdė atvyktų pas mus ne tik pasilsėti ir paviešėti savo artimiausių giminių ir prietelių tarpe, bet taipo pat pašventinti mūsų naują butą ir namą, o taip pat mūsų daržely vieną vienintelį medį pakrikštyti Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės vardu. Ta nedidelė ceremonija padarytų skaidrios kolonijai // [29v] nuotaikos; ji tarytum surištų Lietuvos kūrybą arba jos židinį kietoj mums Prancūzijos dirvoje su Pasaulio kūrybos eiga, kuriai nėra pradžios ir negali būti galo.

Siunčiame geriausių mūsų linkėjimų

Jūsų [Klimo parašas][1]

⌜Labai atsiprašau, kad netyčiomis laišką perplėšė kaip visuomet smalsi Bronė...⌝[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 20, l. 28r–29v.

96 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-05-03

Kaune, 1926 m. gegužės [3] d.

Mielas Petras! Tysliava, sugrįžęs iš Paryžiaus, pasisakė ir jį įsiprašęs knygų. Gerai, sakau, parink, kurių Tavęs prašė. Iš jo kalbos buvo numanu, kad jį prašei tik poeziją parinkti – jis gi to dalyko specas. Rinko jis ilgai; tikriau, ilgai ruošės parinkti; bet kai man Spaudos fondas davė žinią ir aš nuėjau patikrintų, tai radau sužymėta visokių šlamštų iš tariamosios poezijos ir paprasčiausios prozos. Aš visa tai perbraukiau ir parinkau tokių, kurių pageidavai savo laišku iš III – 4 d., o kitką palikau Tavo paties nuožiūrai pasižymėti iš katalogo. Jį liepiau įdėti. Ar būsi gavęs? Jei bus pamiršta, parašyk – aš katalogą skyrium nusiųsiu.

Ir dar būtų galima ko gera rasti, jei norėtumei. Bet tai atidedu kitam laikui. Gal pasimatysiva kada nors, tai bendrai pagalvosime. Viso būsiu atsilyginęs apie 844 litus.

---

[1] L. 29r kairiajame apatiniame kampe rožinės spalvos pieštuku Tumo pasižymėta: „Šliūbas 1921 m. liepos 6 d."

[2] Rašyta kairiajame viršutiniame l. 28r kampe įstrižai, laiškas l. 28r viduryje įplėštas ir suklijuotas.

Įšventėme vyskupus Staugaitį, Kuktą ir Paltaroką. Buvo pietūs A[ukštojoje] Panemunėje ir vakar seminarijoje. Valgyti buvo // [1v] daug gardžių dalykų. Užtat gerti to vieno soterno ir gazuoto vandens. Ūpas dėl to buvo ne toks pakilus, kaip esti paragavęs gero likerio ar šampano. Girti gyrėme solenizantus. Aš net surašiau savo kalbas „Rytui"[I], kažin ar įsidės – rinkimai kliudo, dėl jų niekas nebemiela. Vis dėlto nebuvome nusitiekę, kaip vien reikiant.

Vyskupų dabar pilna Lietuva. Dar ir gr. O'Rourke buvo iš Dancigo atvykęs. Smetona su Voldemaru ir su Noreika smarkiai eina prieš paskyrimo būdą. Bet iš antvyskupio Matulevičiaus kalbos rodos, lyg Popiežius[II] būtų labai palankus Lietuvai ir klastoti, prisidengdamas tikėjimo reikalais, nemanė. Aš, iš partijos išstojęs, esu laisvas ir neblogai jaučiuos: rėžiu tiesą visiems ir betgi visur būna. Pažangininkai tai peikia, o aš nesijaučiu nieko kaltas. Visgi aš artimas jerarchijai, nors man jokių savo paslapčių nesisako. Nu, kaip aš nepagerbsiu Paltaroko, Kuktos, Skvirecko? O Staugaitis su Reiniu, kad ne valdžios žmonės, būtų taip pat geri kandidatai vyskupais. Reinys tik per daug partinis; gal net daugiau už Staugaitį.

Ar sveiki visi? Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 45, l. [1r–1v].

[I] Tekstas greičiausiai nespausdintas, 1926 m. gegužės mėn. *Ryte* nerastas.
[II] Pijus XI

97 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-05-06

Kaune, 1926 m. gegužės 6 d.

Labai Malonus Petrai! Рѣдко да мѣтко[1]. Už paskutinį Tavo laišką (iš V-2 d.) aš Tau galėčiau atleisti 365 korespondencijų griekus – toks jis geras ir malonus. Visą laiką šypsojaus, skaitydamas vienas sau ir savo „vaikams" – Kaziui ir Stasiui. Nebegalėjau bepykti ir ant Stasio, kurs už mano pinigus vakar pasigėrė ir privėmė visą kleboniją. Manau, iš to vaikino nebus nieko – безъ дна и покрышки[2]. Aš visados dėjaus humanistu; tai man itin malonu buvo patirti, jog ir paryžiečiai per rinkimus esti pasmirdę. Kad su rinkimais visa smarvė pasibaigtų, aš kęsčiau kantriai; tik pas mus nepasibaigs – vis aiškiau kalbama apie kr[ikščionių] dem[okratų] bloko kriminalinius darbus ir teismą, tai tos smarvės užteks mums dar ilgam. Dėl jo bus sielavarto ir visai kunigijai. Vis dėlto mane žymiai nuraminai.

Aš visados dėjaus šalininku stiprios šeimynos, tos visuomenės „jačeikos". Tai man itin malonus Tavo pasidžiaugimas, jog baigiant laukti medinio ar kartoninio, nežinau, kaip pavadinti, penkerių metų jubiliejaus, judu tebesata geroje santarmėje. Gera šeimyna, rodos, vienatinė tėra // [1v] žmogui laimė. Šeimos neatstos – meilelės. Gaila, kad žmonės nesilaiko abiem rankom savo šeimos įsikibę, o blaškos, lengva širdžia išblaškydami ir savo laimę.

Trečia, aš visados buvau legalistas. Tai man laiminti Lietuvos troba svetimoje šalyje bus retai patiriamas raskažius. O jei prie to pridėsime dar kiek poezijos – medžių sodinimo ar tik jų simbolinimo, tai tikrai galėsime iškelti nepaprastą „pramonelką".

[1] rus. = retai, bet taikliai
[2] rus. = be dugno ir dangčio; galimai Tumas panaudoja dalį rusiško blogo palinkėjimo: „(Чтоб тебе) ни дна ни покрышки", kuriuo pirminė reikšmė – palinkėjimas būti palaidotam be karsto, t. y. nekrikščioniškai, sulaukti negarbingos mirties.

Šitais dviem dalykais pabaigei mane palenkti Paryžiaus pusėn. Aš – nuvažiuosiu, statutum est[1]. Dabar bereikia susikalbėti, kada. Semestras mums pasibaigia su gegužės mėnesiu. Kvotimams skiriama trys savaitės. Bet aš galėčiau fakultete taip dalykus pakreipti, kad jau po 15 d. būčiau liuosas išvažiuoti. Ilgai aš jūsų nevarginsiu. Visgi savaitė reiks pabūti – be to, rodos, Paryžiaus negali pamatyti. O kaip su jūsų atostogomis ir vasarojimu? Aš girdėjau, jūs ketinę važiuoti į vasārių kurortą. Aš nenorėčiau jūsų sutrukdyti, tai jūs patys nuskirkite laisvą laiką. Man vis tiek pat, kada. Šv. Antano atlaidus (XI-20), tiesa, gaučiau namie švęsti, šv. Onos – VIII-1 d., Dangum Ėmimo VIII-15 d. Be šių // [2r] kliūčių kitų tuo tarpu nenumatau.

O kurią dieną buvo jūsų jungtuvės? Aš nebeatrokuoju. Parašykite precise[2], tai gal į patį „jubiliejų" nuvažiuosiu su jumis pasidžiaugti.

Duplikatus knygų siųsk mano adresu – aš jau mokėsiu jas iškeisti ten, iš kur jos buvo pirktos: nusiųstųjų knygų sąrašus aš pasilikau. V. Biržiškos bibliografijos naujas numeris tebėra spaudoje. Yra išėję N 1, 2–3 1922 m. ir N 4–6 – 1924 m. su priedu „Lietuvos bibliografija", 1ji dalis, XVI–XVIII amž. Dabar bus antras priedas 1800–1864 m. ir ruošiamas draudžiamojo laiko kontrafakcinis ir kitoki sąrašai. Dėl ko „Fondas" neįdėjo šio 4–6 №, aš nesuprantu. Liepsiu, kad tuojau išsiųstų drauge su „Tauta ir žodis".

Aš – žmogus kuklus, pretenzijų niekam nekeliu, tai nė to tiek jums. Korespondencija, nelyginant, lirika, savaime turi gimti ir išdygti; dirbtinė – niekam verta, nuobodi ir falšinė. Geriau rečiau, bet iš širdies ir tikru reikalu, kaip dabar, štai, kad atrašei.

Dėl Albumo pasikalbėsiu [su] p. Varnu. Tik jis – žmogus nevala, nespartus dirbti. Antai, bus jau bent 4–5 metai, kaip išsitempė didžiulę drobę piešti „Pirmajam // [2v] lietuvių Universitetui – Voroneže", kieme po didele liepa su J. Jablonskiu, manim ir kitais ir visu būriu klausytojų. Bet ta drobė taip ir tebestovi jo kambaryje – širma. Dabar užsidegęs papiešti (sub secreto[3]) Kauno panoramą. Škicuoja septyniems metrams, kaip Jan Styka. Būtų gražu, ką ir besakyti. Kaunas iš Aleksoto ir Viesulavos kalnų stebėtinai gražus. „Šiukšlynas aukso pelčiuose", anot kurio ten anglo. Bet ir pats „šiukšlynas" labai įdomus, labai įvairus.

Aš nesu pavargęs, nes šiemet aš intensyvai nedirbau. Ištyriau keletą rašytojų, surašiau po lanką spaudos jų monografijėles, o skyrium jų surinkti negaliu – nėra leidėjų, o ką turiu, reikia pasilaikyti Paryžiui. Kad tik išsitekčiau, nors paryžietėms, turbūt, nieko iš manęs neteks. Ėmęs tukti (82 kilo), nusigandau. Tai ėmiau alkintis ir ūmai pasisekė nusikratyti 3 kilo. Vargas alkti, vargas ir ėsti. Nors pasikark, negalėdamas nebūti „gyvuliu".

Pasimatysime, pasidžiaugsime.
Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 46, l. [1r–2v].

[1] lot. = nutarta
[2] lot. = tiksliai
[3] lot. = slapta

98 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1926-05-25

Paryžius, 1926. V. 25

Brangus Dėde,

Visas mūsų pramogas galėsime sukoncentruoti apie liepos 6 d., t. y. mūsų sutuoktuvių sukaktuvėms. Bronė dabar išvažiuos kokioms trims keturioms savaitėms į Aix-les bains šiek tiek savo reumatizmo pagydyti. Šiaip jau, ji jau žymiai pataisė savo vidurius, išgerėjo, išgražėjo – tik nuo senų peršalimų truputį skausmų gavo keliuose, sąnariuose. Gydytojas patarė nieko nelaukti ir tuos reumatiškus skausmus vyti tuojau. Todėl grįš apie birželio pabaigą, kada tikimės ir Jūs susilaukti.

Paryžiuje Jums, žinoma, reikės kiek pabūti, nes per kelias dienas to „pragaro" nepažįsite. Išlaidų daug neturėsite – todėl nesivaržykite. Reikia gi pagaliau pasaulio pamatyti! Praleidote tokią gerą progą į Romą neatvažiavę, negi dabar vėl pakartosite.

Dar vieną turiu mažą prašymą. Čia viena literatų grupė kasmet spausdina įvairių tautų trumpas apysakas, noveles etc. Ligi šiol nieko // [30v] nebuvo iš lietuvių. Ta grupė dabar kreipėsi į mane, kad aš suteikčiau tekstus (lietuviškus, išsivers jie patys) tų gražiausių novelių ar apysakėlių, kurios pasirodė Lietuvoj nuo 1925 metų liepos 1 d. ligi 1926 m. liepos 1 d., kad jas išvertus būtų galima įdėti naujam 1926 m. leidiny. Tas leidinys eina anglų kalba ir vadinasi: „The best continental short stories of...... (metai)". Be to, būkite malonūs pridėti sąrašą autorių ir jų apysakų, kurios bendrai pasirodė 1925 ir 1926 metais, taip pat sąrašą žurnalų ir meno bei literatūros leidinių, kur 1925–1926 m. pasirodė mūsų novelių ir apysakėlių.

Laukdamas iš Jūsų skubios pagalbos tam reikalui, turiu pamato, kadangi žinau, jog geriausiai sekate mūsų literatūrą.

Pagaliau, jeigu gražių apysakėlių pritrūktų iš 1925–1926 m., nepakenks, jei prisiųsite ir iš 1924 metų. Už knygas, kurias tam reikalui prisiųsite, – atlyginsiu pagal sąskaitas.

Dėkodamas iš anksto už tą pagalbą, siunčiu geriausių savo linkėjimų nuo visos mūsų šeimynėlės

Jūsų [Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 21, l. 30r–30v.

99 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Lurdas, 1926-05-30

Lurdas 1926. V. 30

Atvežiau savo moteriškes, t. y. Eglę ir Emiliją į Lurdą. Eglei labai patinka kalnai, bet melstis tingi. – Gražios vietos, aplink kalnai.

Laukiam Dėdės Paryžiuj

Bronė

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su Lurdo šventovės vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 42, l. 48r–48v.

100 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-05-31

[K]aune, 1926 m. geg. 31 d. M. Petrai! Raštus gavau, viską padarysiu. Rytoj išsiunčiu dar vieną transportą knygų. Būčiau seniai tai padaręs, tik mane sutrikdė klaidinga žinia, būk Bronė atvažiuosianti. Tai, sakau, ir pasiims bagažu. Geriausios novelės pereitų metų buvo Šatrijos Raganos – Marijos Pečkauskaitės: „Ant Uetlbergo", „Mėlynoji mergelė" ir „Anuomet". Visos „N[aujojoje] vaidilutėje" 1925 m. Komplektą siunčiu. // [2v]

[M]atai, kokių turime naujų aukštosios jerarchijos žmonių. Nežinau, ar įdėti Tau kitų vyskupų fotografijas, paprastas...

Universiteto Rektorius bus prof. M. Biržiška, o Vicerektorium, turbūt, prof. Mykolas Römeris. Jo knygą (pirmą lietuviškai parašytą), išsiųsiu: „Reprezentacija ir mandatas". Ji daugumoje – originali. Gausi paskaityti. Ko negrąžini mano vardu duplikatų? Jau būčiau juos pakeitęs.

Jūsų Dėdė.

Rašyta ant dviejų atvirukų: l. [1r] nespalvotas Telšių vyskupo Justino Staugaičio atvaizdas, l. [2r] spalvotas Panevėžio vyskupo Kazimiero Paltaroko atvaizdas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 51, l. [1r–2v].

101 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-06-02

Kaune, 1926 m. birželio 2 d.

Mielas Petrai! Aš nerimstu dėlei eksteritorinės sėdybos pašventimo. Pasiteiravęs kanonų, radau, jog iš Paryžiaus Curia Episcopalis ar metropolitana reiks man įgaliojimo padaryti bažnytinei funkcijai svetimoje vyskupijoje. Tam tikrą prašymą aš Tau nusiųsiu, o mūsų Atstovybė oficialiai paprašys man įgaliojimo. Tai viena.

Matau, norėtumėte savo sėdybą padaryti tikrai lietuvišką, kaip yra juridiškai ne prancūziška. Tam tikslui aš atsivešiu maišelį tikros lietuviškos žemės iš Nemuno ir Neries santeklio, iš po Vytauto senapilės. Ją pabersime kieme, aplink „sodą" – tą vieną medį. Man įdomus tas „sodas": koks drūtas tas medis? Jei drūtokas, tai man norėtųsi į tą medį įkelti autentiškas lietuviškas „Smūtkelis", aptverti puikia gelžine tvorele ir prie medžio pastatyti suolelį ir prieš jį mažą gazonėlį ar klombą. Smūtkelį liepčia išdrožti sulig geriausio pavyzdžio // [1v] Čiurlionies galeriejos rinkinyje. Ką manai? Ar tai originalu, ar tik juokinga bus prancūzams? Man visai nejuokinga, nes – sava. Laiko nebedaug, atsako lauksiu ūmai, kad teigiamai Tau šį klausimą išsprendus ir „medžiui" tinkamam esant, turėčiau dar laiko padirbdinti Smūtkelį.

Ir švęsto vandens atsivešiu iš Lietuvos, ir visą aparatą, kad nė nesmirstelėtų svetimybėmis.

Šiandei atidarymas Seimo. Labai įdomu, tik pakvietimo negavau. O vakar 5 v. buvo Prezidento[1] atsisveikinamoji arbata. Buvau, nors vėliau atėjau: reikėjo suomių mokslavyriai sutikti Universitete ir paklausyti lietuviškos mūsų Un-to Garbės Daktaro Niemio paskaitos. Suomiai turi ir mokslo dalyku ko-ne-ko nauja pasisakyti.

Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 52, l. [1r–1v].

[1] Aleksandras Stulginskis

102 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-06-05

Kaune, 1926 m. birželio 5 d.

Mielas Petrai! Atleisk, kad aš toks pasidariau nuobodus, kasdien Tau įkyrėdamas savo laiškais: susyk netesiu visa ko padaryti, tai tenka dalimis. Štai, gavau dar „Ateities" komplektą, iš kurio gaunu lietuviškųjų novelių komplektą, spausdintų 1925–6 m., papildyti šiuo sąrašu:

1925 m. N 1: St. Žvirgždas: „Fidelija" (iš krikščionių gyvenimo pirm. amžiais)
N 3: Algimantas: „Revoliucijos sūkuriuose" (iš D[idžiojo] karo laikų)
N 5: J. Grinius: „Karalaitė" (Labai gera, simbolinė)
N 8: J. Žaliūkas: „Sodininkas Viskanta"
N 10: Juozas Paukštelis: „Vapsvos"
N 11: J. Paukštelis: „Barzdos tragedija".
Jubil. kongreso sąsiuv.: J. Paukštelis: „Ugninis paukštis"
1926 m. N 1: J. Paukštelis: „Kryžius"
N 3: Ig. R-nas: „Sužadėtinė"
N 4: Juozas Kriaušė: „Lelijos sapnas"

Daugelio trumpesnių neminiu, o šių nekvalifikuoju, gerai neįsiskaitęs – yra labai gerų, tačiau manau nepralenktų M[arijos] P[ečkauskaitės]: „Mėlynoji mergelė" ir Petrėno.

Dar „Ryte" šiandien N 122 pradėjo eiti L[azdynų] Pelėdos: „Sugrįžo" // [1v]

„Mūsų žinyno" 1925 m. komplekto nebegalima gauti; bėra atskirų numerių.

Sąskaita 70,35

Kai nuvažiuosiu, viską patikrinsime; dabar mano galva nebeneša, ko čia dar reikia nusiųsti ir ko ne.

Jūsų Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 53, l. [1r–1v].

103 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1926-06-06

Paryžius, 1926. VI. 6[1]

Brangus Dėde,

Sumanymas įkelti „smūtkelį" mūsų medin man atrodo visai gražus ir geras. Medis, berods, yra apystoris ir bet kokį „smūtkelį" atlaikytų. Reikėtų, žinoma, užsakyti kokį tikrai įdomų ir charakteringą, bet taip pat reikėtų išrasti būdą, kad kopija neatrodytų nauja, o sena apkerpėjusi... Kitaip ne visai gal „liaudiškai" atrodys.

Bronė, be to, labai prašytų Dėdę, jei būtų galima, kur pripirkti gražių lietuviškų žiurstų arba audinių. Manau, kad tat per daug brangiai neapsieitų. Pagaliau, jei pasitaikintų gražių pavyzdžių – visuomet paimsime.

Bronė trečiadienį išvažiuoja į Aix-les-Bains savo reumatizmo gydyti. Mėnesio gale sugrįš į Paryžių. Apie tą pat laiką atvyks į Paryžių Barbora.

Lauksime tad laimingai atvažiuojant su „šventa lietuviška žemele" ir „smūtkeliais".

Širdingiausiai dėkojame už dovaną, kurią mums siunčia Vytauto Bažnyčia – nebežinome // [31v] nė kaip atsilygint už tokius malonius atminimus. Šiaip ar taip, Bronė

---

[1] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta VI-11".

Jūsų Emilijai atsiųs stebuklingojo vandens iš Liurdo šaltinio. Nesenai ten buvo nuvažiavusi su Egle.

Daug labų dienų visiems

[Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 22, l. 31r–31v.

104 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-06-11

Kaune, 1926 m. birž. 11 d.

Mielas Petras! Laišką iš š. m. 6 d. gavau. Viską padarysiu. Bet nuėjęs į dir. Balutį pasikalbėtų apie pasą, patyriau, jog Tu pats greičiau atvažiuosi Kaunan, neg aš paspėsiu nuvažiuoti Paryžiun. Parodė man ir Tavo atsisakymą. P. Balutis sako vis dėlto be Tavęs neapsieisią – stovįs pirmuoju kandidatu. Lietuvos reikalų sumetimu aš tam labai pritariu; giminės instinktu – ne: tolimi žmonės visiems geresni; savo paties sumetimu – nieko nesakyčiau, Paryžių pakeitęs Palanga. Kiti sako ir Palangoje esą galima galas gauti, turint 2.000 litų, reikiamų kelionei į Paryžių. Taigi ir paso dar neimu, sekdamas mūsų politikos horoskopus. Kažin kodėl man rodos, mūsų Ministerių kabinete Tavo įtaka būtų raminanti ir labai naudinga.

Niu, palauksim – pamatysim; galgi ir nebereiks man važiuoti.

Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 54, l. [1r], [1v] be įrašų

105 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1926-06-15

Paryžius, 1926. VI. 15

Gerasis Dėde,

Man rodosi, be reikalo taip greit patikėjai, kad aš galėčiau apsiimti būti ministeriu. Aš visuomet pirmiau atsisakydavau à priori krikščionių blokui, logiškai turiu atsisakyti ir dabar, visai ne dėl simpatijų ar dėl antipatijų ir ne dėl nenoro „patarnauti tėvynei". Paskutinis priekaištas, jeigu jisai būtų bent kieno padarytas, – būtų tiesiog bedieviškas. Aš manau, kad Dėdė suprasi, jog man nepriaugus prie jokios partijos (tai ne mano kaltė, bet, aš manau, pačių partijų kaltė, kurios iki šiol negali manęs ne tik patenkinti, bet mane atstumia) padėtis laimėjusių ar pralaimėjusių partijų kabinete būtų panaši į laisvai samdomą prikaščiką[1]. Aš nemanau, kad būtų garbė toms pačioms partijoms padaryti iš manęs tokį pastumdėlį, o dar mažiau būtų dora reikalauti iš manęs tokio negarbingo pasiaukavimo vienos ar kitos partijos komiteto direktyvoms. Aš nenoriu įnešti į kovą anarchijos ir todėl būčiau didžiausias nepritelelis sutikdamas savo asmenimi dėtis // [32v] prie jos kūrimo. Esamoj padėty aš tegaliu būti valdžiai valdininkas, bet ne valdytojas. Aš jau išėjau iš naivių ambicijų stadijos, kad aš galėčiau būti patenkintas kokiu nors postu. Jeigu aš nematau naudos nei laimėjusioms partijoms, nei pačiam sau, aš netikiu, kad mano darbas būtų naudingas pačiam kraštui, nes jis tuojau iš[š]auktų nesutikimus ir dezorganizaciją. Pagaliau, žmonės, kurie rinkimuos pakėl[ė] griežtą kovą ir metė tam tikrus obalsius ir, be to, laimėjo – aš manau,

[1] rus. = tarnautoją

kad tie žmonės yra daug autoritetingesni valdyti, ir mano drąsa čia prilygtų laimėjusių pažeminimui. Kodėl liaudininkai, kurie susidėjo kovoj su tautininkais, konsekventiškai negali laimėję pavesti Už[sienio reikalų] ministerijos, pav., prof. Voldemarui? Jeigu prieš tai yra soc[ial]d[emokratai], tai kodėl ponai s[ocial]d[emokratai] nepasiima sau atsakomybės? Kodėl tat gali daryti gal ne mažiau už juos prityręs ir išmintingas belgų s[ocial]d[emokratas] Vandervelde'as? Būtų tiesiog juokinga, kad dabar kabinetą imtų lipinti iš valdininkų, kaip aš esu, o ne iš laimėjusių partinių žmonių. Aš stebiuosi, kaip dar to nesupranta Kaune. Dovanokit už tas politines triadas mūsų „šeimyniniam" bendravime – bet ruoškitė[s] į Paryžių, nes mano atsisakymas nėra koks kuklumo flirtas, ačiū Dievui iš kūdikystės amžiaus jau iškop[i]au! Bronė dabar atlieka kūrą Aix-les-Bains. Parašykit jai: Grand Hôtel du Parc, Aix-les-Bains France.

Jūsų [Klimo parašas][1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 23, l. 32r–32v.

106 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Eks le Benas, 1926-06-15

Hôtel du Parc
Aix-les-Bains 1926. VI. 15 d.
Dėde, reikėtų Dėdei net būtinai atvažiuoti į Aix-les-Bains. Pamatytum, kaip energingai jie gydo reumatizmą: su pompoms verdančio vandens, kaip gaisrininkai, ir masažais. – Aix-les-Bains turi labai gražias apylinkes, tik oras čia, kaip ir visoj Francijoj, be galo bjaurus: šalta, lyja. – Grįžtu Paryžiun liepos 2–3 d. Bronė

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Kaunas
Lithuanie Via Berlin

Atvirukas su Buržė ežero vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 43, l. 49r–49v.

107 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1926-06-17

Kaune, 1926 m. birželio 17 d.

Brone! Gavęs iš Petro tavo dabartinę buvimo vietą patirti, rašau... taip sau, be jokio reikalo, nes per garsųjį jūsų „jubiliejų" vis tiek patys pasimatysime. Tai nuspręsta ir Petras pabaigė išsklaidyti visas mano abejones.

Kame tasai jūsų Aix-les-Bains'as, aš nežinau. Turbūt, jis gražus ir Tau ten gyventi gražu, jei dar Tavęs iš ten neišpūtė kaip tik šiuo tarpu siautusios Prancūzijoje audros. Bet ir pas mus labai gražu; taip gražu, kad net nesinori iš Kauno išvažiuoti. Maudaus Nemune, kur jau 5 žmonės prigėrė, kepu saulėje, esu visas nudegęs, kad net sarmata bus paryžietėms pasirodyti, darbo jokio, o tinginio, kad žinotumei, daugiau, neg aš tikėjaus turįs. Gyvenu viena fizika, psichei visai neveikiant. Tiesa, per bolševikų skan-

[1] L. 32r viršuje Tumo juodu rašalu užrašyta: „P. Balučiui. / Manaus galįs Tamstai, geram Klimų draugui, parodyti šį laiškelį. Dabar jau duokite man pasą. J. Tumas. / Ko daugiau reikia pasui?"; l. 32v viršuje viduryje Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Nurašyta VI-17".

dalus buvo ir psichė pajudėjus; buvau net reagavęs ir straipsnį parašęs; ale „Lietuvai" jo neįsidėjus, vėl esu radikaliai aptingęs.

Tavo atvirutes gavome iš Lourde. Man jos žinomos, o Emilijai – naujiena. // [1v] Labai dėkoja už tai ir klausia, ko Tau nuvežti: rūgštelių bent tris butelius, šinką, duonos, kietų sūrių ar ko dar. Tu man tuojau atrašyk, tai dar paspės ateiti: aš išvažiuosiu liepos 2 d. vakarą.

Mano Stasys nusikirto iš lietuvių ir vokiečių kalbų, tai matūros negaus ir aš jo nebelaikysiu – jam galvoje pilna mergų, ne knygų; juk eina 22-us metus. Aš juokais jam patarinėju geriau tegul užkuriomis eina, ne mokslų gudrybes tiria. Visgi tai katastrofa ir man, ne tik jam; užvylimų skaičių padidino ir dar sykį patvirtino, jog kunigo naudą tikrai vėjai gaudo. Būč bevelijęs svetimą, bet dorą studentą išlaikyti – tiek jų neturčių yra. Juo labiau graužbeing dėl Stasio vazojimosi, juo mažiau aš jam tai sakydavau. Kai maniau jį pasitaisysiant, bardavau.

Neišmanau, ką čia Eglei nuvežus, nieko originalaus Lietuva vaikams negamina.

Tai atrašyk tuojau. Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 56, l. [1r–1v].

108 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Eks le Benas, 1926-06-21

Aix-les-Bains
1926. VI. 21 d.

Dėde,

Labai ačiū, kad man parašei laišką, – vis ne taip nuobodu. Teisybė, kad čia labai gražu: aplink kalnai – Alpės, ežeras. Bourget, reginiai stebėtini, darau ekskursijas auto-cars'ai[s] į kalnus, aplink ežerą, bet vot vis nuobodu ir tiek. Dėl to Palangos nemainyč už jokį užsienio puikiausį kurortą. Mums lietuviams užsienio kurortai suvis nepritaikinti! Mes mėgstame be kostiumų maudytis, basi vaikščioti, kur link užeina noras atsisėst ar atsigult. O čia to nėra! Ponios išsigorsetavę, išsitepę, išsipudravę, automobilių judėjimas ir benzina, nelyginant Paryžiuj. Tokia pat Nica, Canne'ai, Italijos garsioji Lida, toks pat štai ir madnas Aix-les-Bains. Publika – vieni anglai ar amerikonai, rodos, francuzų su reumatizmais ir nėr. Šaltiniai-gi esą labai „pamačlyvi" reumatizmui. Didžiausi // [50v] vonių, masažų, dušų rūmai, valdžios užlaikomi. –

Oras lig vakar dienai buvo labai bjaurus: vis lijo, šalta. Audrų nelabai buvo girdėtis, nes Aix tarp kalnų.

Rašė p. Balutis, kad labai norėtų Petrą turėti Užs[ienio reikalų] ministeriu. O aš, teisybę sakant, labai nenorėč tos „garbės" Lietuvos užsienio reikalų ministerių „garbės". Juk tarp jų buvo ir gerų žmonių, bet jie žmonių ar partijų akyse visi buvo vagys, nedorėliai. Bijau, kad tas nebūt įėjęs į tradiciją! –

Eglei prašau nieko nevežti: ji apkrauta visokiais žaislais. Geriau Dėdė jai pasakysi pasakų, ji taip mėgsta klausyti!

Sūrių prašiau Petrą nupirkti. Geriau būtų ne kieti, bet minkšti: jau visi metai negaliu sutvarkyti pilvo. –

Barbė gal atvažiuos su manim kartu. –
Taigi laukiame Paryžiuj Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 44, l. 50r–50v.

109 | Juozas Tumas Petrui Klimui, [Kelnas], 1926-06-29

1926 m. birželio 29 d.
Šv. Petro ir Povilo d.,
Ekscelencija! Kaip sveikai po vokiečių duknomis kepęs? Jei jauties žmoniškai, tai manyk, kad tai vien dėl įvykio extraordinario vardadienio fakto, dėl kurio aš su visa pareinio gamta džiaugiuos.
Rūralis –
Dėdė
Paryžiun važiuoja.

Jo Ekscelencijai
Mano Virgilijui
Petrui Klimui
Hôtel „Terminus"
N 28
Kolonijoje.

Atvirukas su Kelno aikštės, esančios prie parodų ir mugių centro, vaizdu, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 57, l. [1r–1v].

110 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1926-07-15

Kaune, 1926 m. liepos 15 d.

Mieliausieji! Peržengęs, taip sakant, Jūsų gyvenamosios valstybės, taip sakant, sienas, o atsiradęs jau savojoje, taip sakant, įtupėtoje vietoje, kur pirmą kartą begėdiškai pratysojau lovoje nuo 2–11 valandos, pasijutau besąs kuo geriausios nuotaikos ir noro tai Jums, Mieliausieji, pareikšti. Ačiū už vaišingumą – šis man buvo malonus. Neačiū už kitas išlaidas – jas būčiau galėjęs pa[ts] padengti, kad būtume gyvenę su rokunda. Ir mea culpa[1], kad dėl manęs buvo tiek laiko sugaišta. Atstovybės buto pašventimas – valstybinis darbas, tačiau jo galvon nesukrausi Casino ir kitų malonumų, kurių man nepašykštėta. Šiuo atžvilgiu mano buvimo Atstovybėje devynios dienos vieton trijų keturių, man yra sąžinės rakštis. Jei kada taikysiu pas Jus nuvažiuoti, tai parinksiu kaip tik tokį tarpelį, kuriuo ir be manęs gaišite. Šiaip ar taip, dar niekas man nėra per visą amžių tiek pramogos suteikęs, kaip Jūs, Mieliausieji, per šias atostogas. Tad dar sykį ačiū!

Tai oficialė, taip sakant, dalis. // [1v]

O privatinė šio mano grįžimo epopėja, štai, kokia. Su Afganistano princu[I], nors tuo pat traukiniu važiavome, negavau susipažinti. Fanaberija! Nė nemanė užeiti į mano kupė ir prisistatyti! Daug žmoniškesnis už jį buvo liuksusinio mūsų traukinio palydovas, kurs, išvydęs diplomatiniame mano pase distinctorium ant grandinės, pamanė, bene būsiu aš koks evekas, grįžtąs iš paties Šventojo Tėvo[II], apvertęs ten visą pasaulį aukštyn kojom; tad rodė didelės pagarbos, titulavo monsinjoru, išvedė iš kupės antrą

---

[1] lot. = mano kaltė

pasažirą, vis kvietė į restoraną, kad nebūčiau alkanas, nes aš visą laiką temitau Bronės, ačiū, įdėtais persikais ir abrikosais.

Kupės draugas tačiau nebuvo man nemalonus: jis rusų bolševikas inž.-elek[trikas], grįžtąs iš Amerikos, kalbus, mandagus, draugiškas. Iš jo daug ko įdomaus apie Rusiją ir Ameriką patyriau.

Berlyne gavau keturias labai malonias ponias ir rusų ex-žydą Niurnbergą, Riežicos banko direktorių, nežmoniškai kalbų ir inteligentingą. Man nereikėjo nė išsižioti. Tai visą savo afektą paaukavau jauniausiai ponaitei Leš, kaunietei, prof. Bich[t]erio // [2r] podukrai, o Tilmanso anūkei. Ji grįžo į Karaliaučių, išėjus fotografijos mokyklą (ne praktiką). Labai solidiškai išauklėta, nepriklausoma berlinietė, puikiai kalbanti rusiškai, ji buvo dar vaikiškos išvaizdos ir tuoj tapo visos kupės, išskiriant, žinoma, pavydelninkes moteris, favoritė; aiškiau, 62 metų direktoriaus ir 57 metų dvasionies. Jaunas mano amžius ir dar kai kurios kvalifikacijos tuoj man davė pirmenybės, ir mes su Leš'aite šaudėmės žvilgsniais ir tirpdinomės širdis. Jai, turbūt, 17–19 metų, tai galėjome rodyti jai protekcionizmą, nors mums trepsėjimas aplink tą pusmergėlę teikė nemaža malonumo; tai reiškė mūsų che-che-che, bedančių patenkinimo dusulys – juokas.

Karaliaučiuje palikome visą pusę milijono pasažirų, kuriuos vežėmės, visas savo ponias; belikome vienu du, sudužusiom širdim ir nasrus plėšančiu žiovuliu, krypstant į pusiaunaktį.

Virbalyje susisėdau su St. Birutavičium, tai kiek atsigavau ir neaplėpęs išsėdau 12.40 val. naktį.

Namie sutiko mane Kaukiukas. Jo // [2v] prisimeilinimams nebuvo galo, nors aš jam pamiršau ką nors atvežti. Tačiau jo širdies esama tikrai šuniškai egoistiškos: paniekinęs mane ir savo tikrąją močią Emiliją, tuoj ėmė staugti laukan; šiuo metu jis rimtai konkuruojąs į vieną aleksotiškę ir taip pat, kaip Stasys, ištisomis dienomis esąs jos andaroko įsitvėręs. Nereikią nei valgyti, nei gerti, ir žaizdas kaktoje ir ant ausių kenčiąs riceriškai vardan savo dame de coeur[1].

Emilija dėkoja už šaliką Bronei ir tuoj ant manęs papyko, kai parodžiau jai didelę krūvą vortinklių, o ypač, kai pasakiau, būk Paryžiuje jų nėsą...

Metropolitui[III] tuoj dovanojau pirktąją iliustraciją. Jis labai susigraužęs dėl pradėtojo mūsų seime kultūrkampfo[IV], kurs ūmai, nepasirengus, suardysiąs dvasionių padėtį ir padėtį jų sudarytųjų įstaigų. „Net nusidėjusiam valdininkui, atleidžiant, išmokama trijų mėnesių alga; o kunigams ji retro spectando[2] nuo liepos 1 d. nubraukta". Skubama ir daugiau žalos padaryti Religijos tvarkai. Užtat lenkai triumfuoja ir, it bolševikai, ima reikšti lietuviams savo neapykantą: sutinkant Kalvarijos maldininkus, jie jiems plunksnų paleido, kai lietuviai gėles bėrė. Aukite sveiki. Jūsų Šventikas

⌜Nesiliauja negirdėti karščiai – nuolat ūksmėje 30° C. Tiek pat bute. Žolės sudžiūvo, į[deg]ti negalima.⌝[3]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 58, l. [1r–2v].

[I] Khān Amānullāh
[II] Pijus XI
[III] Juozapas Jonas Skvireckas
[IV] Kultūrkampfas (vok. *Kulturkampf*) – 1871–1883 m. Vokietijos kanclerio Otto von Bismarcko kova su katalikų bažnyčia dėl įtakos valstybėje.

---

[1] pranc. = širdies damos
[2] lot. = atgaline data
[3] Rašyta l [1v] viršuje atvirkščia tekstui.

111 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-07-23

Kaune, 1926 m. liepos 23 d.

Mielas Petrai! Į Palangą niekaip negaliu išsiruošti: tai rekolekcijos kunigams, tai tankūs šiuo metu Vytauto b. atlaidai, tai nėra kas pavaduoja – visi kunigai vasaroja. O darbo vis tiek negaliu dirbti – vis tebėra kankinanti 30° C temperatūra dieną ir naktį. Dabar antrą dieną dešimčia gradų žemesnė, dangus „dumbluotas", nuo dzūkų betariant, bet nelyja, o žem[ė] susproginėjusi tokiais plyšiais, kaip padrebėjus. Ūkininkams bėdos.

Su raštais vis blogiau – „Lietuva" virsta „Lietuvos žiniomis"; lygiai kaip ir ji ima rinktis medžiagos. Man ten vargu bau bebus vietos – vieną jau atmetė. Kviečias Ed. Turauskas. Jis dabar veda „Rytą"; b[et] su „Rytu" aš nesolidarus. Be to, ir jis man[o] raštus jau prieš atostogas sistematiškai mėtė (5). Nežinau, kaip susidarys dalykai, Turauskui ėmus čia viešpatauti.

Tu ilgų mano raštų, kurie ne tiek reikalu, kiek beletristišku nieztėjimu rašomi, gal nė nepaskaitai iki galo. Tai skubinuos išdėstyti ir du sekamuoju reikalu.

1, Apie nuvežtus Atstovybei žiurstus // [1v] mums neteko pasitarti. Už du prastesniu mokėjau 45 litus. Už du, iš Vytauto bažnyčios zokristijos paimtu, paimsiu po 50 litų (norėjau net po 100, nes tai bažnyčios turtas, ale tiek jau to – Atstovybė neturi lėšų). Tai viso – 145 litai. Bažnytinius žiurstus aš mielai priimsiu atgal – jie geri bus ir altoriui aptiesti; be to, šie senoviniai kaĩšyma[i] darosi vis retesni – Prezidento Griniaus agentai laksto ir visus supirkinėja kolekcijai, keldami kainas. Jis sudarinėja rinkinį savo žmonos vardu, žinoma, Lietuvos muziejui, ne kam kitam.

Dabar mano agentė vėl man atnešė 4 dalykus. Sumokėjau 115 litų. Sakės esanti aptikusi dar vieną, kiek brangesnį. Liepiau nupirkti. Su tais dalykais taip pat: imi – imk; neimi – sau pasiliksiu. Bet jei ką imtumei, reiktų atsiskaityti pažymėtu laiku, nors ir negreit.

2, Susitikau prof. Krėvę. Jis palaiko santykius su Jablonskiu, nors ir aplojojo jį, keršydamas už jo raštų kalbos kritiką. Jablonskis skundžiąsis, kad Tu, kol reikėję, mėgdavęs jį lankyti ir honorarą apsiėmęs jam sumokėti; o kai raštus išleidęs, tai nė raštelio nebeatrašąs. Jis reikalaująs iš Tavęs suderėto honoraro. Jo adresas: Mickevičiaus g. 12.

Bučiuoju Jus visus. Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 59, l. [1r–1v].

112 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1926-07-26

Paryžius, 1926. VII. 26.[1]

Gerasis Dėde,

Jau gavau iš Tamstos du laišku, o pats dar nė vieno nepasiunčiau. Taigi „susisarmatijęs" atgailiu. Šiandien kaip tik išleidau Bronę su visa šeimyna į Chamonix – o pats dar pasilieku Paryžiuj, ligi baigsiu keletą svarbesnių reikalų. Manau pats išvažiuoti bent kelioms savaitėms rugpjūčio pradžioj.

Tikrai gaila, kad turit tiek sunkenybių su mūsų spauda. Aš net stebiuosi, kad mūsų „pienburniai" taip arogantiški prieš spaudos veteranus, nepaisant, kokios jie krypties ar

[1] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta į Chamonix VIII-10 / ir į Paryžių -"- / Ir Krėvei-Mickevičiui -"-."

turinio raštus parašo. Nebūtų taip keista, jei tat darytų aziatiškų universitetų auklėtiniai, bet kad taip daro pačios giliosios Europos mokiniai, tai jau yra pavojingos rūšies recidyvai.

Kas dėl žiurstų, tai tikrai visai užmiršau atsilyginti prieš išvažiuojant. Todėl nurašysiu čekį abiem sumom 145 + 115 litų = 260 l., t. y. ir už tuos daiktus, kuriuos dabar įgijot, bet dar neatsiuntėt. Tą čekį čia pridedu, jei Pr[ekybos] ir pr[amonės] bankas dar tesės apmokėti. ⌜Kiek ten yra pinigų, tiesą sakant, nė nežinau, nes Bankas niekad man nepraneša metinių saldo, kaip tat viso pasaulio Bankai daro.⌝[1] Taip pat pridedu įgaliojimą paimti iš Puidos skolą knygomis[2]. // [34v]

Dėl p. Jablonskio pasikalbėjimo su V. Krėve – toli gražu nesu toks „nevėla". Užeiti – dabar negali[u], nes nesu [K]aune, rašyti, apskritai, nerašau, nes bijau įgristi, o dėl honoraro – tai vieni juokai. Prieš keletą metų, tiesa, buvau pas p. J. ir prašiau, kad jis peržiūrėtų mano padarytą sintaksę ir už tai, teisybė, pažadėjau dalintis „Švyturio" honoraru. Bet tuomet dar buvo markės. Paskui „Švyturys" išleido – bet apyskaitos kaip ten pasibaigė ar nepasibaigė, tai nieks negali išsinarplioti. Ir ligi šiol aš nesu sužinojęs, kaip su tuo reikalu yra. Kiek atmenu, vis tik apie 3.000 markių gryno pelno buvo. Kai markes iškeitė, pasidarė komiška suma, dėl kurios net nenorėjau su p. Jablonskiu dalytis jau dėl paties menkumo. Bet jeigu p. Jablonskis vis tik tokią gerą turi atmintį, tai aš atsiduriu dabar labai keblioj padėty. Kiek to honoraro aš turiu mokėti – aš atsiminti ir apskaityti negalėčiau; be to, jis būtų labai menkas. O mokėti savaip nustatytą sumą man būtų keblu, nes tas prieštarautų mano pažadėjimui tik dalytis. Manau, bus pravartu jam pačiam parašyti, nors aš stebiuosi, kodėl jis man tiesiog apie tai nepriminė.

Daug labų dienų ir linkėjimų
Jūsų [Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 25, l. 34r–34v.

113 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Šamoni, 1926-08-02

Hôtel Belvédère
Chamonix Mt Blanc
1926. VIII. 2 d.[3]

Gaila, kad Dėdė nepamatei Chamonix. Yra ko pasižiūrėti! Kaipo kurortas – Cham. puiki vieta: padėkim, mūsų viešbutis stovi miške, o prieš jį Mont-Blanc šviečia! O prisigrūdę žmonių, nėr kur nei dėtis!

Bronė

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Kaunas
Lithuanie Via Berlin

Atvirukas su Monblano kalnų masyvo vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 45, l. 51r–51v.

---

1 Rašyta kairiojoje l. 34r paraštėje vertikaliai kaip išnaša.

2 Prie laiško pridėtas įgaliojimas: „Paryžius, 1926 metų liepos 26 d. / J. S. / kun. kan. J. Tumui / Aleksoto g. 6 / Kaunas / Gerbiamasis, / Prašau ir įgalioju Tamstą paimti, mano vardu, iš p. K. Puidos jo skolą man, ligi šiol neatlygintą nuo 1923 metų pradžios, iš viso du tūkstančiu šešius šimtus penkiasdešimt litų (2650 litų). Tos skolos sąskaiton įgalioju priimti tiek pinigus, tiek knygas. / [Klimo parašas]", įgaliojimas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 24, l. 33r, l. 33v be įrašų.

3 Šalia viešbučio pavadinimo centre Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsak. VIII-10".

114 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Palanga, 1926-08-07

Palangoje, 1926 m. rugpjūčio 7 d.

Mielas Petras! Šį laišką norėjau adresuoti Bronės vardu, kad Tau nekliudytų; tačiau spėdamas, jog ji tebevasaroja su Egle, kaip buvo ketinusi, nedrįsau tai padaryti, kad... nepasivėluotų. Nieko skubaus aš čia neturiu Jums pranešti, vis dėlto nemalonu, kai ką parašai, kiti to neskaito.

Taip buvo ir su korespondencija apie jūsų namo pašventimą. Pašvenčiau š. m. liepos 6 d., o aprašymas „Ryto" N174 rugpjūčio 6 d. Trijų dešimtų dienų žinios „jubiliejus" žurnalistikos ne itin pakenčiamas. Įsidėkite ir šią korespondenciją į pašventimo aktus. Mano laiško dvi dalys. Viena, norėjau tiksliai painformuoti mūsų sferas, kad ji liautųsi maniusi, jog Paryžiaus atstovybės pirkimas yra taip pat likviduotinas, kaip ir Berlyno. Kas tik yra matęs jūsų būstinę, visi sako – tai geras biznis ir likviduoti jis būtų neprotinga, tiesiog beprotiška. Antra dalis, succum rei[1] mano prakalbos monsignorui Jasėnui, kurs irgi vieši Palangoje, taip patiko, jog net pareikalavo, kad ir patys prancūzai pasižymėtų Lietuvių Atstovybės nuotaiką. Jei pašventimo aprašymas patiko šaly esantiems, tai pasakyčiau: пусть страдает[2] p. S[lezevičienė?]; tik gaila, kad ji vieši Dabikinėje pas p. Zubovus ir į Berlyną vargti vargu bau begrįš, jos vyrą // [1v] skiriant ministeriu[1].

Šiaip taip sumobilizavęs sau pavaduotojus per šv. Onos atlaidus Vytauto b., atbėgau uždusęs Palanga pasidžiaugti. Na, ir džiaugiaus 13 dienų; nors saulėtų dienų buvo tik per pusę, jūroje maudėmės kasdiena ir buvome laimingi. Dvi savaiti prabuvo ir J. E. Telšių vyskupas Staugaitis. Būčiau ir ilgiau dar pabuvęs, kad ne tie pavasarininkai: užsimetė, kad rytoj jiems pasakyčiau pamokslą Skuode per rajoninį jų suvažiavimą. O ir Š[atrijos] Ragana atsiuntė laiškelį, kad nepravažiuočiau pro Lūšę – Židikus! Tai tuojau šiandien išvažiuoju iš Palangos, kur mane vyresnybė ir jaunimė labai mėgo, nes aš plepys.

Pagrįžęs iš Jūsų, buvau pas Adolfą, visa jam ir Motinai apsakiau apie Jus, gėrėm Sergijaus vyno etc. Jie sveiki, Motina stora.

P. Vizbarą vos bepagavau Palangoje. Jis labai susidomėjęs Jūsų sumanymu pasistatyti namelius, ketino pirmiau sugrįžęs į Kauną tuojau pažinti tereną ir tik laukia, kada atsiųsi pasirinktą škicą ir ko reikalauji iš vidaus tvarkos, kad galėtų sumesti planą ir Tau nusiųsti kritikai. Sugrįžęs į Kauną, po 15 d. / VIII atlaidų, ir pats su Adolfu eisiu to pleciaus liustruoti. Taigi taupyk kokią 1000 litų pradžiai šių metų darbų. Jei reiks, aš antra tiek pridėsiu. – Rašau Tavo dovanotąja plunksna – ji man gana tinka, nors tirpina pirštus.[3]

Mieluoju Jus visus. Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 60, l. [1r–1v].

[1] Mykolas Slezevičius?

---

[1] lot. *succus rei* = dalyko esmė (pažodžiui: dalyko sultys)

[2] rus. = tegul kenčia

[3] Vos paėmus šį laišką, į akis krinta rašysena: rašoma gerokai plonesne nei paprastai plunksna, smulkiau ir grakščiau.

115 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-08-10

Kaune, 1926 m. rugp. 10 d.

Mielas Petras! Nežinodamas, kur dabar esi, skubotai siunčiu du laišku: į Chamonix ir į Paryžių šiuo reikalu.

Pr[ekybos] ir pr[amonės] bankas likviduojamas. Tavo sąskaitoje yra dar likę 4,45 litų ir 217,05 dolarų. Išrašyk mano vardu čekį tom sumom paimti, tik skubiai, gal pasiseks pilna suma gauti – yra didelių deficitų. Gaila, kad taip neįdomavau šito Banko likimo ir laiku neperkėlei savo pinigų į kurį kitą banką.

Tavo Kun. Juozas[1]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 61, l. [1r], [1v] be įrašų.

116 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1926-08-10

Kaune, 1926 m. rugpjūčio 10 d.

Mano Brangieji! Palangoje (apie tai rašiau Jums į Paryžių) tepabuvau 13 dienų – buvo blogos dienos, saulės maža, vėjų daug, šaltoka; pasijutau nušalęs ir pabėgau, pirma į Skuodą į Pavasarininkų jaunimo jubiliejų, paskui į Židikus į Š[atrijos] Raganą. Dabar, štai, jau įkėliau koją į savo butą ir tuojau atlikinėju Tavo, Petrai, reikalus.

Kvitą ant 260 litų už žiurstus pridedu – atsiskaitysi juo su kuo reikiant. 7 daiktai guli pas mane; aš juos įduosiu U[žsienio] r[eikalų] ministerijai, kad data occasione[2] į Paryžių nugabentų. Šiuo kartu pinigus gavau iš Pr[ekybos] ir pr[amonės] banko. Litų sąskaitoje ten beliko: 4,45; ko trūko iš tos sąskaitos, paėmėm iš dollarų sąskaitos: ten beliko $ 217,05. Tai dar didžiulė suma. Banko Direktorius[1] prašo Tave, Petrai, nieko netrukus, parašyti pačiam Bankui, kur pervesti likučiai, į kurį kitą Banką ar kuriam asmeniui, nes šio mėn. 31 d. bus visuotinis indėlininkų susirinkimas išspręsti Pr[ekybos] ir pr[amonės] banko likvidavimui. Iš pradžių Direktorius sakė man tenukentėsiąs vienas Emisijos bankas (apie 1 mil. litų), einamosios gi sąskaitos būsiančios pilnai išlygintos; paskui prasitarė: sulig mūsų ištesėjimo. Tai man nebepatiko. Kad turėčiau // [1v] rankose Tavo čekį, mėg[in]čiau išlupti tuojau, prieš vis. susirinkimą, dar prieš patiekiant jam apyskaitą. Jei turėtumei čekių knygelę su savimi, taip gal ir reiktų padaryti; jei ne čekiais, tai savo raštu įgaliok mane pažymėtąją sumą paimti. Pamėginsiu. Dabar Banke vos 3–4 žmonės belikę ir tie be darbo.

Prof. Krėvei aš nurašysiu taip, kaip Tu man išdėstei Jablonskio pretensijas, žinoma, spectatis spectandis[3], sušvelninęs – tegul jam pranešа. Tai bus geriau, neg Tau pačiam teisintis. Dabar Jablonskis dar liko Palangoje, o Krėvė Raudondvaryje vasaroja.

---

[1] L. [1r] sunkiai įskaitomai Klimo pažymėta, kad 217 dolerių čekį išsiuntė 1926-08-14. Prie laiško pridedama sąskaita firminiame Vytauto bažnyčios blanke, kursyvu pažymėta datos dalis įrašyta Tumo ranka: „**Vytauto bažnyčios** / (Dangun Ėmimo) / **Rektorius** / Nr. *526* / *1926* m. *rugp.* m. *10* d. / KAUNE // Lietuvos Atstovybei // Paryžiuje // Sąskaita // Už supirktus Lietuvos Atstovybei Paryžiuje lietuviškųjų audimų pavyzdžius, viso 11, gavau du šimtu šešias dešimtis (260) litų. // Kan. J. Tumas“, laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 62, l. [1r], [1v] be įrašų; l. [1r] po tekstu violetinis antspaudas: VYTAUTO BAŽNYČIOS / REKTORIS / KAUNE.

[2] lot. = esant progai

[3] lot. = pakeitęs tai, kas keistina

Atstovybės buto pašventimo aprašymą įsidėjo „Rytas" š. m. 6 d.[II] Į „Lietuvą" nebeinu, nors paties redaktoriaus Pr. Dailidės nusistatymo dėl mano raštų nežinau – ten veikė – „redakcija".

Tikrai nežinodamas, kur dabar esi, antrą pranešimą dėl Pr[ekybos] ir pr[amonės] banko reikalų pasiunčiu į Paryžių, kai šisai eina į Chamonixą. NB. Kaip reikia šis geogr. vardas tarti: Šamony ar Šamoniks?

Bronės ir Barbės atvirutės iš Chamonix gavau ir tikrai pavydžiu joms Mont Blanc'o ir kitų gamtos gražybių – aš taip jas mėgiu.

Bučiuodamas Jus visus – Dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 63, l. [1r–1v].

[I] Martynas Yčas
[II] [Be autoriaus], „Prancūzijos laiškai. Iš mūsų korespondento", *Rytas*, 1926-08-06, nr. 174 (766), p. 2–3.

117 | Petras Klimas Juozui Tumui, Šamoni, 1926-08-14

HOTEL BELVÉDÈRE
CHAMONIX
(MONT-BLANC)[1]

Chamonix, 1926. VIII. 14

Gerasis Dėde,

Abu laiškus gavau – labai dėku[i], kad mūs neužmirštat. Skaičiau taip pat man iš Paryžiaus atsiųstą „Rytą", kur buvo laiškas iš Paryžiaus su šventimų aprašymais. Sako, geriau vėliau negu niekad – šiaip jau labai gražiai išėjo ir labai katalikiškai. Kiti bedieviai gal ir pyks ant manęs, jeigu dar tokių atsiras.

Atostogauti čia ketinu ligi rugsėjo pradžios, bet jei ką rašysite – rašykit Paryžiun, nes mes čia gana dažnai keičiame viešbučius. Pavyzdžiui, rytoj pereiname į kitą: // [35v] svetur niekur nėra taip gera gyventi kaip namie. Mūsų Eglė čia labai pasitaisė ir ypatingai išlygino savo „nervus" – pasidarė apvalaina, raudona, rami ir klusni. Dėl jos daugiausia čia ir važiavome, į tuos kalnus. Kitaip – būtų per brangu.

Istorija su Banku – tai tikrai skandalinga. Matai – Ičo padaras! Čekį mano likučiams mielai išrašyčiau, bet jau nebeliko čekių knygelės – todėl čia parašiau Dėdei tiesiog laišką, kurs visuomet atstoja čekį, nes mano parašas yra Banke. Užrašiau tik dolerių sumai, litus aukodamas... biednam Bankui. O kaipgi su akcijomis – vis tik mano akcijų nemaža buvo sumokėta dar 1919 metais – t. y. beveik grynu auksu. Kitos akcijos, // [35_ar] kurių pasiliko (iš 65) turbūt kokios 42 – tiesa, ne taip brangiai apsiėjo markėmis, – bet vis tik šis tas. Po visa to – paskui agituok, kad saviškiai savo taupmenas laikytų savo Bankuose!

Dėl namų plano – tai galėsiu savo „desideratas"[2] inž. Vizbarui atsiųsti tik kiek vėliau, kai patys geriau apsiskaitysime, ką galėsime, o ko ne – ištesėti. Mėginsiu taip pat pabraižyti planą, kurį paskui reikės tiksliai išdirbti ir detalizuoti.

Šiaip jau viskas eina su Dievo valia ir pagalba, iš mūsų pusės Jam neprieštaraujant.

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] lot., pranc. *desiderata* = trokštami dalykai

Esame kol kas sveiki, taikingi ir siunčiame Jums geriausių mūsų // [35_av] troškimų ir linkėjimų

Jūsų Petras.

Pridedu kalbėtą laišką Bankui, kurį prašau jam įteikti ir pinigus paimti.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 26, l. 35r–[35_av].

118 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1926-08-24

Kaune, 1926 m. rugp. 24 d.

Mieliausieji! Značijas, obijam progi[1] L[ietuvos] pr[ekybos] ir pr[amonės] banko ir iki šiol telaimėjau... 170 litų! Pp. Direktoriai Čepas ir Jazdauskis ramina mane – einamosios sąskaitos po-mažu vis dėlto būsią išlygintos, nes Banko turto dar esą, tik jis pamažu grįžtąs. Kitą savaitę vėl man duosią... 100 litų. Žemai pasikloniojau ir už tai. Nieko. Pavaikščiosiu ir 20 kartų, bet-tik, galų gale, išmokėtų Tavo, Petrai, uždirbtus 2,000 litų. O akcijos tai jau žlugę. Jas begelbėja... Banaitis, kurs ir L[ietuvos] garlaivių bendrovę su M. Yču ir J. Šliūpu pražlugino. Tylko głowy zawracacie[2]. Visi bizniai Lietuvoje blogai eina. Valstybė vis mažiau pajamų begauna ir vis mažiau besitiki gausianti. Metai vis blogi. Šiemet rugių maža, o vasarojaus lietus neleidžia suimti; dabar pas mus vis lyja. Ir net bet kaip, tik debesys „pratrūkdami", avanturas keldami. Tokia Bártava, kurios žemupyje Liepojos uostas, upeliūkštis, o šiemet ubagais išvarė Salantų kleboną[1] – visus jo javus, visą dirbamą žemę apnešė storu sluoksniu smėlio, Mosėdį taip pat, Skuodą taip pat. Baisi kelių ir tiltų ruina[3].

P. Sležavičienė tyčia buvo atvažiavus į mane padėkoti už atminimą: mes jai // [1v] iš Ženevos pasiuntėm atvirutę. Aš buvau užmiršęs. Paskui sakiau, tai buvęs Bronės „nuopelnas". Kaip maža reikiama mandagumo, kaip maža geros širdies vargšams žmoneliams sušildyti. Antai ir kleb. Kazlauskas vaikščioja iki ausių išsiviepęs – vis kad gavo kolektyvų mūsų laiškelį.

O dr. Radzvickui vis dar Benediktino nenunešu: tai jo nėra namie, tai aš klajoju. O mano bufete jis (likeris, ne daktaras) kelia man didžiausią nešlovę: abstinentas abstinentas, o, žiūrėk, ką belaikąs – ad proprium usum![4]

Kaip seniau ateitininkai turėdavo visus ministerius savo svečiais, taip dabar kultūrininkai. Kad jie imtųsi grynosios kultūros, aš nieko nesakyčiau; bet kai prie kultūros būtinąja sąlyga jungia J. Šliūpo etinę kultūrą ir los von Rom[5], tai aš žvairuojuos ir į susirinkimus neinu. Jei mano tie jauni liaudies mokytojai (jų daugiausia), jog išmušus iš po liaudies kojų religijos pamatą, tuo pat pakylės jos kultūra, tai labai klysta: tose vietose, kur bolševikuojantieji anarchiją paskelbia, chamizmo tepriviso, ne kultūros.

Bronė lai parašo, kai sugrįš į Paryžių. P. Sidzikauskienė rašė iš Haagos: grybų norinti.

Jūsų Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 66, l. [1r–1v].

[1] Pranas Urbonavičius

---

[1] lenk. = minu slenksčius
[2] lenk. = tik galvas kvaršinate
[3] lenk. = tai, kas suniokota, sugriauta
[4] lot. = asmeniniam vartojimui
[5] vok. = laisvę nuo Romos, fraze įvardijama laisvė nuo Bažnyčios

119 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Šamoni, 1926-08-29

Chamonix 1926. VIII. 29 d.[1]

Dėde,

Dėdės laišką gavome suvis netyčia, nes vis-gi rašyti, neuždedant viešbučio vardo, rizikinga. Chamonix, nors ne per didelis miestelis, bet taip prikimštas žmonių, kad aš tik po didelių bėgiojimų radau sau kambarius kokiam penktaeilinyj viešbutyj ir tai palėpėj. Kainos labai pakeltos: tokiam viešbutyj mokam po 80–90 fr. dienai. Tai ką besakysi apie pirmos rūšies viešbučius! Abelnai Prancūzijoj, kaip ir visur, liepos ir rugpjūtis yra negalimi. Sako Giršavičius Vichy mokėjęs po // [52v] 400 fr. dienai. –

Eglė pasitaisė, nebetaip nervinga. Vis-gi kalnų oras „gerai daro". Aš, kažin kodėl, nesitaisau, nors stengiuosi visokiais būdais.

Gerą orą turim tik nuo rugpjūčio 15 d. Lig tam laikui lijo ir buvo šalta. O čia kai šalta, tai smarkiai šalta. Manau čia išbūti lig rugsėjo 10–15 d.

Petras, išbuvęs 2 savaiti, turėjo grįžti Paryžiun.

Prieš porą savaičių rašė Juza labai pesimistinį laišką, nes kalne esą visa išdžiūvę ir // [53r] išdegė. Jau treti metai jam nesiseką, gal, anot jo, kas užkerėjo. Prisipirkęs karvių, o nebūsią kuo liuobti, nors, esą, mesk visą ir važiuok Argentinon. Be to, jis prašo pasakyti Dėdei, kad jis esąs labai susigraužįs dėl tų pletkų kas link jo gėrimo. Jis suvis nebegeriąs, nes tam neuždirbąs, o jeigu kada ir išgerdavęs, tai dabar gailisi. –

Eglė nuolat prisimena bočelį ir melsdamosi prašo Dievo // [53v] jam sveikatos. Be to, ji labai stebisi, kodėl bočelis jai nieko nerašąs.

Prašau paprašyti Emilijos, gal ji man pritaisytų kokį stiklinį grybų ir kokį puodą bruknių. Tam reikalui prašau jai duoti pinigų. Atsiskaitysim!

Siunčiu Dėdei keletą fotografijų.
Bučiuojame Dėdę Bronė ir Eglė

Allobroges-Hôtel
Chamonix H[te] Savoie

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 46, l. 52r–53v.

120 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1926-09-02

Paryžius, 1926. IX. 2

Mielas Dėde,

Aš nebežinau nė kaip atsidėkoti už Tamstos rūpesnius mūsų reikalais. Tiesą sakant, man net nemalonu, kad aš apkraunu tokiais nereikalingais rūpesniais. Apskritai, mudu abu su Brone eksploatuojame Dėdę beširdiškai. Užtat mudu su Brone labai norėtume, kad ir Dėdė mus imtų eksploatuoti iš palankumo principo.

---

[1] Kairiajame viršutiniame kampe Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atsakyta IX-2 ir IX-8".

Ministerija man nutraukė atostogas ir todėl jau antra savaitė kepu Paryžiaus krosnyje, o Bronė su Egle dar Chamonix'e. Pasinaudodamas karščiais, imuosi taisyti savo „Skaitymus", dėl kurių dar pernai esu sudaręs kontraktą su Šv. Kazimiero draugija. Ir juo žmogus sęsti, juo piktesnis daraisi: kas patiko prieš penketą metų, dabar visai nekaip atrodo. Todėl esu priverstas daug ką išmesti – o naujų dalykų tiesiog nerandu. Tiesa, mano padėtis čia yra sunkoka, nes visa mano lietuviška biblioteka pasilieka pelyti Kauno palėpėse – o Paryžiuje nieks nieko neturi. Aš net // [36v] ryžtuos eiti visų kriminalistų keliais ir kartą „sugriešijęs" nebesustoti, kitaip sakant, ir čia Dėdę dar truputį paeksploatuoti. Mano prašymas šį kartą, berods, būtų ne prozaiškas ir ne banališkas, bet literatiškas. Kadangi sunkiausias man uždavinys yra su eilėraščiais, kurių beveik didesnę pusę turiu išmesti iš senojo „Skaitymų" leidinio, tai aš labai prašyčiau man čia neatsisakyti kiek pagelbėti. Būtent, aš norėčiau kad Dėdė paieškotų naujoje mūsų poezijoje gražios ir aiškios kalbos eilėraščių, kurie tiktų, būtų suprantami jauniems gimnazistams ir turėtų daugiau epinio negu lyrinio turinio. Taip pat parinkti keletą mūsų liaudies dainų tokios pat rūšies. Prašyčiau nieko neperrašinėti, bet nupirkti mano sąskaiton tas knygas ir atsiųsti. Tuo būdu bus šiokios tokios naudos ir knygų leidėjams.

Labai atsiprašau ir dėkoju iš anksto už tą pagalbą, kurios aš tikiuosi

Jūsų [Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 27, l. 36r–36v.

121 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1926-09-02

Kaune, 1926 m. rugsėjo 2 d.

Mano Geroji Eglute! Aš Tavo fotografijų gavau visą glėbį – keturias. Geriausiai man patiko ta, kur su Motute, o visiškai nepatiko ta, kur Tu tokia susiraukusi, pikta. Aš tokios nenoriu. Ir niekas nenori piktų žmonių, kurie ožiuojasi. Tu niekados nepyk ir kitų nepykink, tai visi mes ir visi žmonės Tave mylės ir Tavim džiaugsis. Da labai gera, kur Tu su kažinkuo rankose. Irgi labai man patiko, kad Tu man paprašai iš Dievulio sveikatos. Ačiū! Ale aš esu labai sveikas. Žiūrėk, prašyk Dievulį, kad Mamytė nenyktų, kad jai kojelių nesopėtų, kad riebesnė būtų.

Ė pas mus, Eglut, taip pat, kaip ir pas jus Chamonix, oras tik į galą rugpjūčio ėmė taisytis; buvo šalta ir vėjuota. Užtat dabar turime labai gražią „bobų vasarą" – 25° C ūksmėje per visą dieną; saulė šviečia skaisčiai; aš kasdien maudaus Nemune ir po valandą kepu saulėje maudyklėje, ir man rodos taip yra, lyg vėl su Mamyte ir Tetuku važiuotume į Genevą – tada taip pat buvo karšta. Rugpjūtyje medeliai jau buvo bepradedą lapelius mesti; man jų gaili, kam taip trumpai težaliuoja, vos pusę metų; aš norėčiau, kad medeliai visados visados būtų žali, žuvytės Monseaux parke //[1v] visados sočios ir tokios pat ramios, o Eglutė, kaip ir žuvytė, visados sveika ir rami, mylėdama savo auklę Emiliją.

Mūsų gi Emilija priruoš Tau, Eglut, gardžių bruknių visą puodą ir rūgštymėlių kelius butelius žiemai – jie gardūs valgyti. O su grybais kaip Dievas davė – rudmėsių ir baravykiukų šiemet kažin kodėl visai nėra. Jei pasirodys, marinuosime, paskui pasidalysime. Prašė jų ir p. Sidzikauskienė.

Dėdė Juzas būtų geriau padaręs, parašęs man pačiam, tiesiai, ne per Paryžių. Metai šiemet visiems blogi.

P. Podenaitei stipendiją prailgino, gal dėl mano rašymo „Ryte“[1], gal patys.

Dabar adresuodamas padėsiu ir viešbučio vardą. Anuokart nepadėjau, kad taip liepė mamytė, girdi, dažnai mainom.

Žinai, Eglut, man taip patiko jūsų Prancūzija, jog aš jei tik pasiseks pinigų susidėti, tai ir vėl kitą vasarą nutrūksiu kur galvą į Pireniejų kalnus ir už jų į Ispaniją. Nebent Jūs atvažiuotumėte patys į Palangą, tada ir aš niekur nevažiuočia.

Tavo Tėvelį, Eglut, aš aptaisiau į rėmelius ir pasikabinau. O Mamytė negera, kad man vis neatsiunčia tokio pat didoko savo portrieto – aš ir jį šalia pakabinčiau ir vis pasižiūrėčiau. Pabučiuok Mamytę ir auklę.

Tavo bočelis kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 67, l. [1r–1v].

[1] Vaižgantas, „Menas. Veronika Podenaitė“, *Rytas*, 1926-08-20, nr. 186 (778), p. 3–4. Straipsnyje giriamas dainininkės talentas.

122 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Šamoni, 1926-09-08

Chamonix 1926. IX. 8 d.[1]

Dėde,

Dėdės rašytą Eglei laišką – gavome. Eglė jį išklausė labai atidžiai ir nutarė, kad visgi būt buvę geriau, jeigu bočelis būt jai atsiuntęs atvirutę su šuniuku.

Eglė gerai atrodo, pasitaisė, tik nelabai mėgsta francuzų ir su jais nenori žaisti. Aš-gi iš Chamonix neturiu jokios naudos, atžagariai: nupuolė daugiau // [54v] ne 3 kilo ir vis puola ir gana smarkiai, nors aš stengiuos daug valgyt ir guliu ištisas dienas. Daktaras mano, kad netikusis pilvas ir kepenis nuodiją organizmą. Taigi šeštadienį, t. y. 11 d. š. m., išvažiuoju su visa familija į Vichy. Pažiūrėsiu, gal ką ir padės. O aš manau, kad netikusis restauronų valgis man visą gadina!

Praėjusį sekmadienį mane aplankė iš Ženevos // [55r] L[ietuvos] delegacija[1]: pp. Balutis, Sidzikauskas ir Milašius. Siunčiu jų fotografijas.

Čia dar oras geras ir gražus.

Mūsų adresas Vichy bus toks: Hôtel de France et Pasteur Vichy.

Kiek reiks man ten išbūti, nežinau. Ilgai nenorėč, nes tie užurubežiniai kurortai jau labai įkyrėjo.

Bučiuojame Dėdę
Bronė ir Eglė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 46, l. 54r–55r, 55v be įrašų.

[1] Tai dalis lietuvių delegacijos Tautų Sąjungoje atstovų.

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta „Atsakyta IX-13“.

123 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1926-09-08

Kaune, 1926 m. rugsėjo 8 d.

Dievo Motinos Gimimo šventė (kurios Bažnyčia nebešvenčia, o Valstybė tebešvenčia) yra ir mano gimimo diena. 1869 m. rugsėjo 8(20) d. 12 val. nebesamoje Malaišių gryčioje išvydau pasaulį ir štai švenčiu 57-tąsias sukaktuves. Tikriau, reiktų švęsti 20 d., kad ne tas D. Motinos šventės supuolimas: a. a. mano Motina čia pat padariusi apžadus, kad šį, dešimtąjį ir paskutinį savo vaiką, o aštuntąjį sūnų, atiduodanti Bažnyčiai. Ji buvo labai dievota ir labai aistringa, tačiau manęs dievotu nepadarė, labai pataikavo, labai lepino, labai manim džiaugės, kaipo Benjaminiuku[1]. Kunigu būti nenorėjau, septynerius metus delsiau, kol išėjau šešių klasių realinę mokyklą. Ir ta mokykla, be lotynų kalbos, netiko seminarijai. O kaip reikia, baigdamas devynioliktus metus, 1888 m., įstojau į Kauno kunigų seminariją, nes priėmė be kvotimų (šešiaklasė realinė buvo laikoma užbaigtu viduriniu mokslu realiojo tipo); nekvotė nė pridedamai iš trūkstamojo dalyko – lotynų kalbos – taip manim iš karto pasitikėjo pralotas inspektorius Ed. Barauskas. Buvau kūnu labai sunykęs, tad ir be energijos ištvermingam darbui; mano nervingumą (turėjau plaučių infekciją) kiti laikė energingumu. // [1v] Galop, prasirgęs 1½ metų namie, šiaip taip išėjau seminariją; tretį, sunkųjį kursą net cum eximia laude (ypatingai pagirtas) dievai žino, už ką.

Kunigu mane padarė viena Motinos malda. Prieš labai gražų Madonos paveikslą, jį gal tebeturi Jonai Tumai, paklupdė mane, aštuonioliktus metus einantį jaunikaitį, labai gražiais, gausiais ir ilgais plaukais, kuriais aš didžiavaus, kuriais ir sesuo Ona Indrelienė labai didžiavosi, ir verkdama, pati stačia, pavedė mane dideliu tikėjimu Dievo Motinos globai, kad manęs moterys nesubalamutytų. Man buvo baisiai nejauku. Aš tokio gyvo tikėjimo neturėjau, buvau atpratęs savo tikėjimą žadinti gera malda, bažnyčioje; bet nētikįs niekados nebuvau, tai vis dėlto man rodės, lyg kažinkas tarp manęs ir nežemybių užsimezgė. Tėvelis, kaip vyriškis, labai pamaldžiai suko savo rožančių, labai gražiai intonuodamas „Sveika Marija", tačiau jis buvo mano būdo – ne taip širdingai pamaldus, kaip Motutė. Bet ir jis mane vieną kartą sumezgė su Dievo Apvaizda. Kai 1881 m. aš, visiškas bemokslis, tik dvi žiemas telankęs Kunigiškių valsčiaus mokyklą, laikiau Dinabarke labai didelę konkurenciją, 46x180, jei neklystu, į pirmą klasę, tai tėvelis buvo ir sakės, nuėjęs į bažnyčią prieš šalutinį dešinį // [2r] altorių, verkdamas pavedęs mane Dievo Apvaizdai ir Dievo Motinos Globai. Aš išlaikiau, o Gykių Budreikiukas, kun. Rimkaus, Biržų klebono, globojamas, neišlaikė, nors buvo daug labiau pamokytas. Šitos Tėvo maldos man užteko per penkerius metus, iki fizinio brendimo laikui, kada viskas buvo sudrikę per ištisus dvejus metus. Dar labai gražiai už mane meldės ir aš tai visados žinodavau (aukštaičiai atviri žmonės) mieloji mano dėdienė Karolienė Severja, gyvenusi pas mus, ir mano kuzinos duktė, o mano Krikštomočia Grižaičia Severja, abidvi Tretininkės. Nuo jų aš visados buvau apsikrėtęs didele pagarba Šv. Pranciškaus Asiziečio ir dabar pats esu Tretininkas, nors, kaip ir pirma, nepamaldus ir „davatkomis" neužsiimu. Tai gražiosios, idealiosios mano tradicijos; tai skaisčios transcendentalinės mano sielos bazės visuotiniame sumbure, chaose, nežinioje, kas aš esu: egoistas ar altruistas, giliai tikįs ar tik veidmainys, svajonių pilietis ar paprasčiausis šūdvabalis.

Šitą 57 metų apyskaitą pavedu Tau, Brone, o Tu, jei nepamesi, pavesi kam kitam, kurs paįdomaus, kas aš esu buvęs. Tokia, mat, linija man per šį Geburtstagą[1] nusidriekė.

---

[1] vok. = gimtadienį

Buvo pas mane Jonas Čepukas. Žinai, jo žmoną, o Tavo kuziną Juzę ir jį patį buvo subadęs // [2v] geras veislinis bulius. Juzei žandą ir blauzdą kiaurai perdūręs, skruosto kaulą perlaužęs. Jonui irgi žandą perdūrė. Vos gyvi likę. Jie turi šešetą vaikų. Berniokas išėjęs 4 klases, antras stojąs į Salų ūkio mokyklą, mergiotė 13 metų į Rokiškio gimnaziją. Taip bijojau, kad nepaprašytų pinigų, kurių man tuo tarpu nėra. Suprato, neprašė. Jis šiaip jau gerai pasiturįs. Prisikankinau, vaišindamas tą giminę. Sodietiškas jo konvenansas, lėtas valgymas ir palikiojimas – viskas nervino; belaukiau, kada išeis. O aš Čepukus myliu; jie geri aukštaičiai, teisingi žmonės, geri giminės. Oi, kaip mano, miestelėno, nuo kaimo jau nutolta. Kaip Tau, paryžietei, nuo manęs, kauniečio...

Jonė Nokutytė visus nukonkuravo, stodama į Panevėžio mokytojų seminariją. Ji mano džiaugsmas, kaip Riauba ir Rimkus studentai. Bepiga tokie mokyti ir šelpti. O Bronė Namikaitė dabar Utenoje, gana silpnai eina. Gal pagerės, geresnėse būdama sąlygose, neg namie. Stasį už ausių pervilkau per matūrą. Užsirašė į Technikos fakultetą. Manau, nieko nebūsiant iš to mergaičių huriso[1] – tik puošias, tik orą uodžia, tik šaipos vaipos. Nelaimė, kad gražus vaikinas – jam lemta kvailu būti. Sako, kitaip nėsą galima moterims įtikti. Tavo Petras gal išimtis, kad didžiaprotis, o betgi Tau patinka. Tik nepyk.

Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 68, l. [1r–2v].

[1] Tumas buvo jauniausias vaikas šeimoje.

124 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-09-11

Kaune, 1926 m. rugsėjo 11d.

Mielas Petrai! Bronė man rašė Chamonix net sublogusi, ne pasitaisiusi; trijų kilų netekusi. Man vis rodos, kurortai stebuklų nedarą, o svetima ranka patiektas valgis nesotina. Man vis rodos, savo nameliuose, savo patalėlyje, savo virtuvėje žmogus daugiau laimi sveikatai, nebaladodamos, nenerimdamas, vis kažko laukdamas, tai atvažiavimo, tai išvažiavimo. Jūsų Malesherbes puikesnis būstas už Aix-Les-Bains, Chamonix, Vichy. Valgykite pieno, smetonėlės, daug daug gerų vaisių, vynuogių; gerkite tuos pat Vichy vandenis, ir jums bus tvirčiau ir sveikiau, nei kur kitur.

Aš išsiunčiau keletą naujų knygų. Matau, kad ir pats nebežinai, ką jau turi. Binkio ir Šimonio „Dainų" knygose rasi, kiek tik nori, pačių gražiųjų liaudies kūrybos pavyzdžių. O mano knygelėje Vienažindžio ir Baranausko. Žmoniško eiliuotojo epo mes neturime. Yra kiek tiek gamtos aprašymų. Putinas – karalius dabartinių mūsų dainių, bet į chrestomatiją, ypač gimnazistams, vargu bau tinka. O kiti – drivija, ne kuria. Ką dar nutversiu, nurašysiu.

Įdėjau ir savo „Pragiedrulius" Atstovybės knygynui, kad daugiau kas jais pasinaudotų, jei kas turės laiko tai lietai. Tau nededikavau, nes jau turi pirmųjų leidinių ir neskaitai beletristikos. Tačiau jei dirbi skaitymų knygas, tai gausi pasiskaityti bent atskirų aprašymų, vaizdelių, iliustruo- // [1v] jančių tautinę lietuvių kultūrą. Aš tas vietas čia Tau pažymėsiu; gal kuri patiks.

[1] Spėtina, kad žodis padarytas iš lenkų kalboje vartojamo arabų kilmės „hurysa" = labai graži mergina

Iš I knygų: Ilga, smarki žiema, 7 p. Ūmas pavasario pólaidis, 11. Traukinys eina, 21 p. Daratos dialogas su tėvu, 42. Napalio mokslas, 71. Naminis vynas, 88. Rytmetis, 193. Molė, 215.

Iš II knygų: Vyrų daina, 68. Lino darbų pasaka. 134. Buliukas, 145. Kerštas, 241.

Iš III knygų: Tėvelis, 8. Obuolio reškimas, 12. Motutė, 14. Motutės žiponas, 17. Vasaros diena, 23. Motutės liga, 30. Motutei vaistų, 35. Sodas žydi, 41. Gaidžkalnis, 102. Piliakalnis, 105. Valiulio pasaka, 112. Pavasaris, 137. Kaimo luomai, 139. Juodžiaus kelmas, 170. Burzdulio trobelė, 190. Netikęs medžiotojas. Alijaušo pasakos, 282. Alaušo Varpas, 302.

Gali tepaskaityti – III knygas ir rasti, kas geriau patinka. Čia ne apysaka – čia folkloras, rinkinys palaidų vaizdelių.

Plecių su Vizbaru apžiūrėjome: gražus ir gražioje vietoje, ir Baublys-Dievaitis yra. Reiktų statytis trobelė, tik tie jūsų kurortai... Šiemet nebrangus darbininkas... O aptverti nėra ko, kai dar nėra ko saugoti.

Aš greitas esu patarnauti bet-kam; tai ką besakyti – saviesiems! Jūs gi – mano vaikai, kitų man nėra. Tai man miela kuo nors rūpintis. Instinktas, nieko daugiau. Prašom iš to ceremonijų nedaryti. Visa padarysiu, ko tik pageidausite. Jūsų Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 69, l. [1r–1v].

125 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1926-09-13

1926 m. rugsėjo 13 d. Kaune.

Brone! Ir man taip rodos, kaip Tau; aš apie tai skyrium parašiau Petrui, jog kurortai tėra labai geri sveikiems, ėgi nykuliams tai geriausias pertekęs savas namas. Pilvui, kepenoms, mūsiškai – jeknoms, lygiai gerai galima vaistai taikinti ir namie. Tie patys Višio vándens ar Karlsbado. Namų ramybė, savas patalas, jokio nerimo, jokios prievartos, – juk tai be vaistų vaistai. Aš esu tikras: ko nepadės pertekę namai, kur visa ko galima turėti pavalgyti ir pagerti, to neatstos jokie kurortai. Ar gydytojams sakais, kad silpni pilvai – jūsų giminės bendri savumai? Skundžias pilvu Juzas, skundžias, man rašė, Barbė, skundies ir Tu. Ar čia nebus kurio bendro pagrindo, kad ir tuberkulinio? Ar neatkreipus specialisto atidė į tą dalyką? Juk dabar randasi vis naujų priemonių prieš tuberkulozą. Aš dvejus metus lakiau ir vaikščiojau pasmirdęs – kreozotą, kreozotalį ir k. tam lygius. Pagijau ir senatvės sulaukiau. Su tuo reikia atsargiai – jis ir sveiką pilvą gadina. Dabar esą geresnių vaistų. // [1v]

O jei ne tai, tai, klausyk, kodėl nepamėginus kaimo bobų vaistų nuo pilvo negerumų? Kad ir puplaiškių (bobovnik) kartimo. Geriot ir geriot jų tinktūros po triskart per dieną, ilgai, labai ilgai, praleidžiant ir vėl sugrįžtant.

Jei aš susirgčiau, niekados į užsienius nevažiuočiau; jų stebuklus aš visai netikiu; pasitikiu tik savo kūno ištesėjimu. Lai tesi, kol tesi; o kai nebetesi, jokių liaukų skiepijimas nebemačija.

Sveikatos ir laimės!

Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 71, l. [1r–1v].

126 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-09-26

Kaune, 1926 m. rugsėjo 26 d.

Mielas Petrai! Ar jau sugrįžote iš Vichy?

Pas mus pertvarkoma stipendijų „specializuotis“ eilė: kandidatus nurodo tam atatinkamos kompetencijos žmonės. Literatus kandidatais statys Lietuvių meno kūrėjų draugija (bolševikiškai pajuokiama: Liemenkūdra), kuri reorganizuojasi, atgaivindama – Rašytojų sekciją. Provizorinis jos pirmininkas esu aš. Per vieną posėdį paaiškėjo dalykų, kuriuos turiu pranešti Lietuvos atstovybei ar atstovui Paryžiuje. Būtent, Pen-Klubui pareikalavus, L[ietuvos] atstovybei (Tau) tarpininkaujant, „Lietuvių žurnalistų ir rašytojų sąjunga“ in gremio[1] įsirašė į Penklubą, tuo žygiu lyg pasiėmusi atstovauti lietuvių rašytojus. Tai didelis nesusipratimas ir kompromitacija: L[ietuvos] žur[nalistų] ir raš[ytojų] s[ąjungą] esava įsteigę A. Klimas ir aš. Kelerių metų jos gyvavimas tačiau parodė mūsų kreivai nudurta: Sąjunga negali moraliai atstovauti nei visų žurnalistų, nei rašytojų. Žurnalistų nesubūrė, nes kai ateidavo „Ryto“ bendradarbiai, tai neidavo „Lietuvos žinių“ b. ir vice versa[2]. Tie 30 narių, kurių sąrašą esi gavęs ir Penklubui įteikęs, teturi vieno Vaižganto // [1v] vardą, kurs turi Rašytojo vardą. Kiti visi tėra publicistai ir daugiausia žemosios rūšies. Jie negali kitų atstovauti.

Matas Šalčius, Purickis (dabartinis fiktyvusis pirmininkas, man atsisakius) „rašytojais“ nėra laikomi kūrybos prasme, nors šiaip jau rašo: ir M. Š. Penklubo paklaustas, kokius „literatūros“ veikalus esąs parašęs, gavęs susigėsti ir pasisakyti – tuo tarpu dar – jokių... Tai ir Penklubo apklausimai, ką lietuviai rašytojai mano apie Verharną, dar pirmiau, kiek lietuvių literatūroje reiškė prancūzai literatai ir k., guli be atsakymo, nes Sąjungoje nėra nė vieno nusimanančio žmogaus. Man yra pavesta iš Sąjungos išskirti „Rašytojus“; jie sudarys atskirą grupę prie L[ietuvos] m[eno] k[ūrėjų] dr[augijos] ir pasiims atstovauti lietuvius rašytojus visai kitoje srityje, neg atstovauja žurnalistai. L[ietuvos] m[eno] [kūrėjų] d[raugijo]je bus ir yra: Krėvė-Mickevičius, Maironis-Mačiulis, Petras Vaičiūnas, Faustas Kirša, Balys Sruoga, Tumas-Vaižgantas, Kymantaitė-Čiurlionienė, Pleirytė-Puidienė, Juozas Tysliava ir kiti naujaautoriai. Ar negalima būtų tad mandagiai atitaisyti mūsų (ir Tavo) klaidą Penklube ir paduoti jam Lietuvių meno kūrėjų draugijos adresą: Meno mokykla Malūnų kalne, kad į ją, ne kur kitur, kreiptųsi grynosios kūrybos reikalais. Ar pasitaisė Bronė? Jūsų Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 72, l. [1r–1v].

127 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-10-07

Kaune, 1926 m. spalio 7 d.

Mielas Petrai! Buvo pas mane p. Vincas Matulaitis, mūsų tautininkas, žymus valdininkas, ir prašė mane, kad dėl jo parašyčiau Tau apie jo sūnų, kurs nori rasti darbą. Jo sūnus Jurgis Matulaitis (kitas mokosi muzikos Berlyne, tą gal esi matęs pas Lozoraičius) buv[o] III kurso Petrapilio universiteto, gerai mokąs vokiškai ir pusėtinai

---

[1] lot. = sauglai, kartu (pažodžiui: glėbyje, sterblėje)

[2] lot. = atvirkščiai

prancūziškai ir angliškai, tikįsis per porą mėnesių ir visai gerai prancūziškai išmokti, pareiškia labai didelį norą rimtai dirbti. Mokąs mašinėle rašyti, išmanąs buhalterijos. Savo lėšomis važiuoja darbo pasiieškotų, nes girdėjęs, jog p. Urbšienė iš Jūsų atstovybės atsitrauksianti. Sakos neturėsiąs pretensijos, jei pasirodysiąs netinkamas ir būsiąs po kurio laiko atleistas. Tokiomis sąlygomis rekomenduoti p. Jurgį man labai lengva, o Tau lengva padėti žmogui papraktikuoti ir įsileisti į rimtą darbą. Ypač tai svarbu, kad didelių nuopelnų jo tėvas Vincas prašo vardan tų nuopelnų padėti jo sūnui. Aš labai norėčiau padėti jam. Pada- // [1v] ryk, Petreli, ką galėdamas. –

Iš Pr[ekybos] ir pr[amonės] banko VIII-24 d. gavau 170 litų, IX-15= 300, IX-21= 200, IX-28= 200, X-7= 100. Viso: 970 litų, pavaikščiojęs po kelis kartus. Dabar sakos apie X-25 d. arba viską atiduosią, arba – nieko, nes ateinąs paskučiausias galas.

„Aušros" knygynui liepiau Tau pasiųsti dvi naujaautorių knygeles. Per tris atvejus bus pasiųsta už 81 litą.

Ar pasveiko Bronė? P. Sidzikauskas ramino mane, pasveikusi.

Bučiuoju jus.
Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 74, l. [1r–1v]

128 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1926-10-09

Paryžius 1926. X. 9 d.

Dėde,

Prieš keletą dienų grįžau iš Vichy, kuris man vis-gi šiek tiek padėjo: jaučiuos daug geriau, turiu geresnį veido spalvą, tik storyn neinu, bet tas Paryžiuj yra leistina.

Eglutė išaugo, pasitaisė, daug mandagesnė ir geresnė.

Petras gerai jaučiasi, daug dirba, raportus nuolat rašo. // [57r] Paryžiuj oras dar gana geras, paskutinės dienos buvo dar-gi karštos.

Šiaip jau nieko nauja. Gyvenimas pabrango du ir net tris kartus.

Bučiuojame Dėdę visi
Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 48, l. 56r, 57r; 56v, 57v be įrašų.

129 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1926-10-20

Kaune, 1926 m. spalio 20 d.

Brone! ŠiaiTau [sic!] krūva žinių iš dabartinės Kauno kronikos.

Jau antrą naktį turime šalnų. Dieną snaiguriuoja. Temperatūra +2–3°R. Pirmiau vis lynojo. Tad drėgna ir purvina. Pradėjome krosnis kūrenti. Darosi nuobodu. Gerai dar, kad smarkaus darbo atsirado Universitete.

Vakar pakrikštijau Vlado Poželos, tai to ministerio, kurs rengia katalikams persekuciją, ir Enės Kittler-Kapšitz'aitės, dukrą Lilijaną-Vandą. Abudu tėvu atsiklaupė per

Tikėjimo Išpažinimą ir Tėve mūsų. Poni Enė (Ona) labai graži ir labai meili moteriškai. Be to, labai griežtai pripažįstanti „nuosavybės principą". Vladas į tai tik šypsos. Enė čia diktatorė, namie, kai Vladas diktatorius – ministerijoje. Oho, sako ne ministeriavimas, tai iš laisvos praktikos, žiūrėk, kokį butą būtume turėję. Kūmai buvo Dr. Gudavičius, b[uvęs] cicilikas, dabar didelis tautininkas, ir Birutė Jurgelionienė, daktarienė. Graži ir balta, kaip farforinė; naivi, kaip kūdikis. Labai gražiai pavalgėm pietų 7–10 v. vakaro.

Nors šitas kronikos faktas Kaunui yra pirmos rūšies (taip bent aš vaizduojuos, gavęs Vytauto bažnyčiai 100 litų), aš jo ne- // [1v] būčiau paminėjęs, kad nebūčiau patyręs p. Enę, kaip ir Tu, sirgus jeknų liga. Varę ją į Vichy, o ji atsidūrusi Birštone, gėrusi Vytauto vandenį, maudžiusis voniose iš to pat vandens ir – esanti dabar visiškai sveika. P. Vladas skeptiškai į tai žiūri; dr. Gudavičius labai tiki Birštonu. Tik, sako, nereikią, jeknomis sergant, mėsos valgyti. Ar Tu laikaisi tokios dijetos? Vasarą mačiau Tave mėsa mintant. Nejaugi užsieniečiai to sekreto nežino?

Barbutė pasiskundė visus pinigus pragydžius ir palto nebenusipirksianti. 500 lyrų nusiųsiu.

Paklausk Petrą, ar jis turi dar kuriame banke, be Pr[ekybos] ir pr[amonės], savo einamąją sąskaitą ir man parašyk. Aš dar gavau 200 litų, tai viso 1.170. Už Juzą 1000 litų irgi galėčiau įdėti. Jei panorėtų, tai aš Petro sąskaitą atidengčiau Lietuvos banke. Aš visokias sąskaitas turiu C[entraliniame] liaudies banke.

Aš tuo tarpu labai sveikas, daug dirbu ir darbas sekas. Tai gyventi man ramu. Jaučiuos esąs tvarkoje iš oro ir iš vidaus. Ačiū Ponui Dievui!

Bučiuoju visą trijulę.

Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 75, l. [1r–1v].

130 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1926-10-24

Paryžius, 1926. X. 24[1]

Gerasis Dėde,

Senai ruošiausi atrašyti į paskutinį laišką, bet dabar buvo tokios neramios dienos, kad ligi šiol neprisirengiau. Norėčiau visų pirma įspėti Dėdę dėl p. Matulaičio. Nelaukdamas jokio pranešimo iš Atstovybės, jis atvyko į Paryžių ir visai be reikalo. Nors vieta palieka čia laisva nuo lapkričio 1 d., tačiau aš dėl visokių biudžeto sąlygų vargu begalėsiu ligi galo metų ką nors tai vietai paimti. Antra, man sunku imti į Atstovybę žmogų, kurs pats dar niekur savo darbu neužsirekomendavo ir svarbiausia neperėjo per Centrą. Pagaliau, atestacijos // [37v] apie jį, jo praeitį yra tokios, kad aš niekuomet nerizikuosiu jo paimti. Gautomis mano žiniomis, jis net tarnavęs žvalgu Prancūzų karo misijoj, kai ėjo mūsų mūšiai su lenkais. Taip pat doros atžvilgiu jam daug ko prikišama. Jeigu jis ištesėtų pasirodyti geru ir doru darbininku Lietuvoj, sakysim, toj pačioj Už[sienio] r[eikalų] ministerijoje – tik tuomet po keleto metų jis galėtų pretenduoti į užsienius. Atstovybė yra taip mažas organizmas, kad be tvirto pasitikėjimo darbas yra visai negalimas. Gailiuosi tad negalėdamas patenkinti Dėdės rekomendaciją. Pagaliau,

[1] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta X-30".

man bendrai kėlė daug abejojimų pati taktika, kuria tas jaunikaitis mėgina patekti Paryžiun. // [37ar] Jis savo kandidatūrą mėgina forsuoti visa eile aukštų rekomendacijų, manydamas, kad tokiu būdu jis gali sudaryti sau stažą, ir galų gale net atvyksta Paryžiun tarytum „šturmuodamas" savo vietą. Net jeigu būtų jau visai pakenčiamų žinių apie darbštumą ir sugebėjimą – ta viena taktika jau verstų neigiamai reaguoti.

Bronė sakė, kad Dėdė klausi, ar aš neturiu kokių sąskaitų kituose bankuose. Taigi pranešu, kad neturiu. Aš manau, kad tuos likučius, kuriuos Dėdė atkariavo iš Pr[ekybos] ir pr[amonės] banko, nė neverta kur padėti, nes jie turbūt greit išeis knygoms, kurias man siunčia knygynai. Pagaliau Dėdė gali savo sąskaiton // [37av] padėti.

Paryžiuj mes jau artinamės prie žiemos ir kai kas jau kailinius taisosi. Tuo tarpu visi esame sveiki. Bronė po Vichy atrodo pasitaisiusi, jau nebesiskundžia skaudėjimais ir gal pasidabodama visai atgrįš į tvarką. Eglutė auga tįsta kaip smilga ir labai interesuojasi savo laikraščiu („Saulyte"). Jeigu vaikų literatūroj kas naujo pasirodytų su paveiksliukais – Dėdė neužmiršk prie mano knygų transportų ir jai pridėti. Nors ji knygas ne tiek skaito, kiek plėšo, bet kas žino, gal knygų plėšymas ir naudingesnis yra tėvynei...

Bučiuojame visi

[Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 28, l. 37r–[37av].

131 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1926-10-25

Paryžius 1926. X. 25 d.[1]

Dėde,

Berengdami ir bedabindami atstovybės salionus, sumanėm pirmąjį palaukiamąjį padaryti ar, teisingiau sakant, padabinti lietuviškai: jau Petras apkabino jį Varno lietuviškais // [58v] kryžiai[s] (labai gražiai ir originaliai atrodo). Norėtumėm ant durų padaryti portjerą iš lietuviškų audinių lietuviškais raštais, maždaug, kaip žiurstas. Taigi tuo reikalu prašyčia Dėdės pasikalbėti su audimo specialistėmis, sužinoti kainą (tas labai svarbu). Portjera turi būti: ilgis – 4 metrai, plotis – 3 met.

Be to, prašyčia nupirkti mums lietuviško tikro medau[s]. Gal-gi kada nors atsiras proga jį nusiųsti.

Prieš keletą dienų Dėdė man parsiuntei V. Namikienės laišką, kuriame ji, pasi- // [59r] vertus suvis ubagu, prašo manęs pinigų. Jeigu aš jų turėč suvis nuosavų, tai nebūtų nei klausimo, bet, kai man jų reikia imti iš Petro, – nemalonu ir tiek, nežiūrint į mūsų gerą sugyvenimą ir gerus santykius. Dar-gi to laiško aš Petrui neparodžiau, o jos man vis-gi gaila. Gal Dėdė jai nusiųstum 150 litų, mano vardu, o aš Dėdei juos pati atiduosiu.

Ar gavai Dėdė iš Petro ilgą laišką apie „Pragiedrulius", rašytą prieš mėnesį?

Bučiuojame visi Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 49, 49a, l. 58r–59r, 59v be įrašų.

---

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta X-30."

132 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-10-28

Kaune, 1926 m. spalio 28 d.

Mielas Petrai! Tavo įspūdžius, gautus iš mano „Pragiedrulių", aš paskaičiau ir reaguoti jiems per visą mėnesį negalėjau; Tu rašei per labai egzaltuotu tonu, tai aš ir nebežinau, ar patikėti Tavo autoritetu. Tie, kurie daug reikalauja iš literatūros darbo, kurie eksinteruoja[1] veikalą ir skyrium kiekvienam mažmožiui prisižiūri, randa daug jeibių, kurios nekvalifikuoja veikalų – „šedevrais". Ir aš pats, jei man būtų duota toks raštas, kaip „Pragiedruliai", recenzuoti, prirašyčiau devynias galybes neigiamumų. Dalimis „Pragiedruliai" yra ir pagiriami: V. Bičiūnas „Skaitymuose" (gyrė ir peikė), Al. Dambrauskas „Draugijoje", L. Gira, Paparonis (Šmulkštys)... nepamenu, kur, Gobis, M. Grigonis „Švietimo darbe" ir dar daugiau[I]. Taigi negalima sakyti, kad lietuvių žurnalistai nebūtų to rašto pastebėję, jau dėl viena to, kad jis didokas ir bent didumu jam maža tėra lygių. Kur ko daug, tai vis šio to gero gali rasti. O geriausia atestacija, tai chrestomatijų dirbėjų: J. Jablonskio, Murkos, Petro Klimo[II], jei pažįsti; pačios „Švietimo ministerijos", kuri savo lėšomis atsispausdino šalia Krėvės „Šarūno", ir pačių mokyklų, // [1v] kurios duoda juos skaityti vyresniosioms klasėms. Tavo, Petrai, gražus atsiliepimas mane patenkino (kam gi nepatinka, kai giriama) štai kodėl. Mes vis pakaušį kasomės, kad neturime ko Europai parodyti originalaus. Savo „Pragiedrulius" kaišioti, kad juos, bent dalimi, parodytų Europai, aš nesusipratau. Bet jei Tau tikrai rodos, kad „Pragiedruliai" Europai būtų – naujiena, skelbtų surastą naują tautą – lietuvius, tai gal ir gerai būtų kai ką išvertus prancūziškai. Tu prancūziškai moki; o jei dar padėtų p. Milašius, tai gal ir padarytumėt ką nors prašmatnaus, à la Tysliava... Galgi tai būtų ir – politikos akcija. Iš Krėvės daugiau būtų ko parodyti Europai.

Sub secreto[2] aš Tau prisipažinsiu: aš joks sintetikas, tai rašydamas šį raštą, neturėjau galvoje jokių platybių, nei siaurybių; neturėjau prieš akis nei pačių skaitytojų, nei noro juos paveikti. At, rašiau rašiau, ką tikra iš savo pergyvenimų atmindamas, gabalais, ne vienu užsimojimu; paskui sudurščiau, net nebandydamas jų susiūti. Tai vienur ilga, kitur trumpa. O III daly – nė tos, menkos iš viso, fabulos nežiūrėjau. Apie tai, rodos, aš Tau minėjau. Be to, čia mano ne „kūrinys": visa tai yra buvę realybėje, yra jau buvę ir mano sieloje. Ir visai netiesa, kad net Sauliukas[III] yra egzegeracija.

Bučiuoju jus visus. Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 77, l. [1r–1v].

[I] Vytautas Bičiūnas, „Vaižganto 'Pragiedruliai'", *Skaitymai*, 1922, kn. 16, p. 106–133, kn. 17, p. 110–133, kn. 18, p. 113–147; A. J. [Aleksandras Dambrauskas-Adomas Jakštas], „*Vaižganto*. Pragiedruliai. Vaizdai kovos del kulturos. Pirmosios knygos I ir II dalis" [recenzija], *Draugija*, 1919, nr. 4–6, p. 262–268; Liūdas Gira, „Kan. Juozas Tumas-Vaižgantas", in: *Vaižganto raštai. I tomas. Vilniaus laikotarpis 1918–1919 m. Publicistika. I dalis*, „Švyturio" bendrovės leidinys, Kaunas, Vilnius, 1922, p. 5–22; Paparonis [Antanas Šmulkštys], „Vaižganto ‚Pragiedruliai' (perskaičius pirmąjį tomą)", *Lietuvos mokykla*, 1921, nr. 2–3, p. 109–110; Juozo Gobio tekstas nerastas; M. Grigonis, „Del Vaižganto ‚Pragiedrulių'", *Švietimo darbas*, 1926, nr. 3, p. 255–259.

[II] 1916 m. Jono Jablonskio vadovėlyje *Vargo mokykloje II*, 1925 m. Jono Murkos vadovėlyje *Vaikų darbymečiui. Literatūros skaitymai pradžios mokyklos IV skyriui* ir Klimo *Skaitymuose* spausdinami Vaižganto tekstų fragmentai.

[III] Vaižganto romano *Pragiedruliai* personažas.

---

[1] lot. *exenterāre* = išdarinėti, išmėsinėti, skrosti

[2] lot. = slapta

133 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-10-30

Brangus Petrai! Tu su mano „rekomendacijomis" gali pasielgti kaip tinkamas. Geriausiai, jei nėkados netikėsi; 1, aš savo vardu nėkados nieko nepaprašysiu (tai jau visi žino), 2, užtarinėju žmones tik prašomas, visai jų nepažindamas, jokios atsakomybės už juos nesiimdamas. Ir tasai ponaitis nuvažiavo negi mano siunčiamas. Atėjo jo tėvas ir kuo ne verkdamas paprašė užtarti jo sūnų, kuriam jis nesuranda darbo, o laikyti tokius cimbalus dykus ir juos šerti bei tašengeldų[1] davinėti Lietuvos valdininkui, kad ir aukštam, sunku; ypač, kad dar dvejetas mokosi ar apsimeta, kad mokosi, Berlyne. Nu, ką aš turėjau daryti? Tėvo man gaili – jis geras tautininkas, geras buvo ir visuomenininkas Petrapilyje. Tik jo nelaimė, kad vedė lenkę ir dar ne inteligentę, ir prisigydė savo šeimynai – „vėžį"; pavadinkime balsiau: lietuviškos šeimynos šankerį. Lenkė nei sau, nei jam vaikų gerų neišauklėjo. Apie rekomenduotąjį jaunikaitį aš nieko nei gera, nei bloga nesu girdėjęs. Aš jo Kaune nesu nė matęs; jis dabar tepasirodė. Aš jį, stu- // [1v] dentą, tesu matęs 1912 m. Petrapilyje, viešėdamas pas jo tėvą: laikiau Petrapilyje paskaitą ir padariau vizitą žinomam veikėjui, o gyvenau pas inž. Šliogerį, dabar kolegą – docentą Liet[uvos] univer[sitete].

Taigi Tavo sumetimai man naujiena. Ir jei žinios yra tikros, gerai padarei, kaip padarei, nors vyriukas prisiekinėjo – dabar tai jau dirbsiąs, kaip arklys. Mačiau, kad jam pačiam jau pakyrėjo netikra būklė.

Medaus Bronei gal seksis kur nupirkti, o audėjų aš visai nenumanau. Ir nesuprantu, kam portjeroms trejų metrų plotis? Gal per abi pusi? Tai viena 1½ metro. Ir tai platu. Be to, kelerioms gi durims? Žiurstiškai išaudžius, man rodos, bus netaip gerai. Reikėtų kokiuo lietuvišku deseniu[2] – jų yra, tik aš savo skoniu nesiimu jų parinkti. Geriausia būtų, kad pati Bronė, jei kada pasisuks pas mus, pasirinktų Miesto muziejuje, kur Volteris yra surinkęs nemaža pavyzdžių.

Jūsų Dėdė.

Kaune, 1926. X-30

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 79, l. [1r–1v].

134 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1926-11-04

Kaune, 1926 m. lapkr. 4 d.

Mieloji! Audėjas profesionales suradau dvi: vieną Garliavoje, Marjoną Meškytę, antrą Ilguvoje. Jos ima įsakymus ir audžia nebrangiai, 12–20 litų metrą, mechaniškai; rinktiniai – brangiau. Platumo jos teišaudžia nepilną metrą. Duoda dugną kokios nori varsos, o pakraščius lietuviškos juostos raštu. Arba po kelias juostas per visą išilgai ar skersai. Čia ne mano galvai tesėti! O kokia varsa tiktų jūsų vestibiuliui?

Ūkininkų sąjungos centraliniame liaudies banke, Kaune Laisvės alėjos N 31 b., atidengiau Petro Klimo paprastąją sąskaitą N251. Iš Pr[ekybos] ir pr[amonės] banko išpešiojau 1370 litų (dar liko 800 litų). Petro reikalams teišleidžiau 84,10 litų. Pridė-

[1] vok. *Taschengeld* = kišenpinigiai
[2] Spėtina, kad omenyje turima raštas ar piešinys (pranc. *dessin* = piešinys; raštas).

jau 1000 litų, ką Tu paskolinai Juozui Mieginiui. Viso susidarė 2,286 litai. Visi jie nuo lapkr. 2–3 d. gulės, uždirbdami 8%. Išimti galės, pareiškiau, aš arba Petras Klimas. Tai ir man mirus, Petras neturės sielavarto.

O savo sąskaitoje svetimi pinigai laikyti man nepatogu: kai žino, jog jau daug yra, tuoj išprašo paskolinti, na, ir nebeatiduoda. Dabar beturiu 570 litų, tai, turbūt, niekas nebeprašys paskolinti! Bus ramiau ir su Petru būsiu teisus.

Tegul Dievas jus laimina. Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 80, l. [1r], [1v] be įrašų.

135 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1926-11-07

Kaune, 1926 m. lapkr. 7 d.

Mielas Petrai! Gm! „Pragiedruliai" parašyti buvo kur-kas lengviau, nei jie svetimon kalbon išversti. Dabar visi kultūringieji tautininkai pripratę labai daug reikalauti iš vertėjų; reikalauja, kad jie būtų kuone lygūs kūrėjui. Rusai težinojo J. Baltrušaitį – kvalifikuotą vertėją; dar Mokslų akademija kurį ten švedą – Ibseno vertėją. Lenkai atmetė Stef. Jablonskienės vertimus lietuvių poetų, o man rodės jie itin vykę. J. Baltrušaitis turi porą mano vaizdelių, išverstų rusų kalbon; vadinas, autorizuotų; jie pasirodę taip netikę, tie vertimai, jog jis net susinervinęs. „Ir reikia gi taip nemokėti literatūrinės kalbos!" – sušukęs, mesdamas rankraštį. Ir manęs paties nepatenkina vertimai lietuvių kalbon. Vargu bau drįsčiau tai daryti. Stiliaus gražumus, kalbos plonumus aš jaučiu ir suprantu; dėl to ir neimuos to darbo. Kai skaitau svetimą veikalą, tai vis derinu savo kalbai. Bepiga su mokslo dalykais – jie tarptautiniai; bet kai panorėjau ką-ne-ką duoti lietuviams iš Gogolio ir Čechovo, tai ničnieko neradau, ką būčiau nusimanęs tesėsiąs gogoliškai ar čechoviškai atpasakoti. // [1v] Ir mano, literato, sąžinė neleido man to netesimo darbo imtis. Iš Čechovo teišverčiau „Studentą", labiau internacionalinio turinio ir dvasios, ir rankas nukračiau: nepavaizdavau nei šaltos rudens nakties su rūkais, nei biblijinės nuotaikos. O Gorki, sakysime, duodasi labai lengvai versti. Taip pat Averčenka. Atmeni jo groteską vokiškame kabarete? Ir L. Tolstojus galima versti. Tai į man žinomą lietuvių kalbą. Iš lietuvių kalbos man būtų dar sunkiau versti. Kitą kartą aš gana dailiai mokėjau lenkiškai. Rašydavau laikraščiams: „Krajui", „Zorzai", „Przegląd Katolickiui". „O dawniejszych zabudowaniach litewskich" ir „Najmilsza ofiara"[1] buvo net pagirti už kalbą. Rusiškai esu mėginęs rašyti Dr. Grigorjevui į „Viestnik Trezwosti": „Объ употребленіи алкоголя литовцами и о борьбѣ съ нимъ", „Мужики", „Артистич[е]ская экскурсія", „Нечистая совѣсть"[2]. Ši pastaroji buvo net pakartota „Прикарпатская Русь"[3], o pirmoji buvo ir skyrium paleista. Aš jų neturiu. Bet tai buvo originaliai rašyta, tai lengviau išsisukti. Versti gi savo paties ūpo dalyką dar sunkiau, nes giliau jauti niuansus. Paskaitų laiku, be to, ir laiko nėra. Tai nežinau, kaip bus. Rusiškai visai užmiršau: nebekalbu nuo pat 1888 metų, arti 40 metų! Apie Kalėdas pabandysiu duoti Tau pavyzdį.

Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 81, l. [1r–1v].

---

[1] lenk. = „Apie senuosius lietuviškus statinius" ir „Maloniausia auka".
[2] rus. = „Apie lietuvių alkoholio vartojimą ir kovą su juo", „Vyrai", „Meno ekskursija", „Nešvari sąžinė".
[3] rus. = „Karpatų Rusia"

136 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1926-11-14

Kaune, 1926 m. lapkr. 14 d.

Branyte! Aš Tau, kad būtumei sveika, nupirkau tokio lietuviško medaus, su kuriuo nesusilygintų nei Olimpo nektaras su ambrozija. Ir saldus ir kvepia; tikras lipčius. Kaip gi dabar Tau nusiųsti? O be medaus dar turime Tau pataisę bruknių puodą ir grybų. Dar žiurstų keletas tebelaukia okazijos. Pasukite galvas, kaip čia kas įprašius, kad apsiimtų tokį keblų dalyką padaryti – vežti, kas išsilieja.

Mes dabar esame jubiliatų konsteliacijoje. Čia Griniaus 60 m. sukaktis, čia Basanavičiaus 75 m. amžiaus ir 50 m. literatūros darbo, čia Krėvės 20 m. raštų, čia Varno 20 m. piešybos. Aš nebetesiu visus apgiedoti, visiems panegirikų prirašyti. O prirašiau jų per šiuos ketverius metus devynias galybes: Maironiui 60 m. am., Baranauskui 20 m. mir., Spaudos laisvės 20 m., V. Kudirkos 25 m. mir., M. Valančiui 50 m. mir., „Aušros" 40 m., „Apžvalgos" ir apžvalgininkų 35 m., A. Kriščiukaičiui 60 m. am., Pr. Mašiotui 60 m., M. Pečkauskaitei 30 m. lit. darbo, Gabr. Petkevičiūtei 65 m. am., Pr. Vaičaičiui 25 m. mir. Laidojau Būgą, P. Vileišį, S. Pšibilauskienę, L. Didžiulienę, Zubricką... // [1v]

Žinai, šitos visos sukaktys tai geras dalykas – jos verste priverčia darbą padirbti – pastudijuoti ir parašyti. Iš viso to priverstinojo darbo susidarė labai didelis lietuvių literatūros tik draudžiamojo laiko kursas. Apseilėjau apie 70 lietuvių rašytojų vien šio laikotarpio. Regi, kokie mes turtingi rašytojų! Gaila, kad nesame tiek turtingi ir raštų...

Politikoje soc[ial]dem[okratai] „idealizmas" verčia mus giliai nusiminti. Iš pradžių savo „reformomis" prisidarėme mirtinųjų priešų, o dabar juos pjudome susiorganizavus sudarkyti visas nepriklausomybės pastangas. Čepinskiu visi užsivylė. Esama balamuto politikoje, nors rimto vyro moksle.

Oi, kokių mūsų esama nebrendėlių politikoje! Šauktumeis Dievo apvaizdos ir direktyvos, ale kad ir tą patį Dievą baigiame nustumti šalin iš gyvenimo. Nebėr idealų; apie juos joks rašytojas nebeužsimena...

„Pragiedrulius" versti įdaviau Universiteto lektorei p. Babianskienei, rusei. Lietuviškai ji gerai kalba, o ar pagaus beletristikos nuotaiką, pažiūrėsime. Už 1 tomą sulygau 500 litų honoraro. Aš nei laiko neturiu, nei sugebu. Pagalvojau ir ant vienų antgalvių suklupau – esama sunku lietuviškumai vaizduoti.

Sveikinu visus. Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / 1, Nr. 83, l. [1r–1v].

137 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, [Paryžius], [1926 11]

Dėde,

Labai ačiū Dėdei už medaus ir kitų daiktų nupirkimą ir prirengimą. Tik negaliu išgalvoti, kaip juos atsigabenti Paryžiun. Frankui pakilus ir gyvenimui pabrangus, kauniečiai nebeatsilanko Paryžiun, ir progų taip kaip ir nebesigirdėti. Reikia dar palaukti.

Mūsų vis nepaliauja kankinę ligos: prieš keletą savaičių Eglė turėjo pilvo krizį, nesuspėjo atsipeikėti, kaip visą namą griebė // [92r] gripė. Ir vėl Eglė su didžiausiu karščiu išgulėjo 8 dienas. Petrą taip-gi buvo labai smarkiai suėmę. Bet dabar jau taiso-

mės, kosam, iš lengvelio slankiojam po kambarius. Ir kiekviena liga taip nukankina ir išnervuoja Eglę, kad paskui sunku ką ir bepadaryti.

Šiaip jau nieko ypatingo. Oras šaltinas, rūkai, sunkus!

O ir Kaune, rodos, nelabai linksmos naujienos.

Bučiuojame visi Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 71, l. 91r, 92r; 91v, 92v be įrašų; datuojama pagal Barboros Mėginaitės 1926-12-05 laišką, kuriame pasakojama apie Klimų šeimos ligas.

138 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1926-12-18

Kaune, 1926. XII-18. Labai malonu, kad nebaigiamos jūsų ligos pasibaigė. Duok Dieve, kad niekad nebegrįžtų. Ir pas mus, ačiū Dievui, viskas gražiai pasibaigė. Niekas niekam, anot to, nė nosies nesumušė[I]. Ministerių kabinetas numatomas šis: min. pirm. ir užs[ienio] r[eikalų] min. Voldemaras, teis[ingumo] Širingas, vidaus Merkys, susis[iekimo] Jankevičius, švietimo Bistras, kr[ašto] apsaugos Musteikis, žemės ūkio Aleksa, o kontroleris bene Toliušis. Tautininkų, santarininkų, krikščionių ir liaudininkų. Dėl ko visa tai pasidarė, skaityk „Lietuvio" 49 N: neberamu[II]. Ūpas pakilus. Viena gaili, kad tai atsitiko per Prezidento Griniaus sumanytąjį jubiliejaus šventimą. Tai doras gerbtinas vyras, idealiausias prezidentas. Jūsų Dėdė.

Atvirukas su Gerardo Bagdonavičiaus kalėdiniu piešiniu, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 85, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal laiške tęsiamą pokalbį apie ligas.

[I] Galvoje turimas 1926 m. gruodžio 17 d. perversmas.

[II] Antanas Smetona, „Neberamu", *Lietuvis*, 1926-12-09, nr. 49, p. 1–4. Straipsnyje kritikuojama koalicinė valdžia.

139 | Bronė ir Petras Klimai Juozui Tumui, Nansi, 1926-12-25

Nancy 1926. XII. 25 d.

Ramių švenčių i[r] linksmesnių Naujų metų

Bronė
Petras.

⌜Prie Lietuvos Did. Kunig. Stanislovo aikštės. Čia jis „biednas" išvytas viešpatavo 1737–1766 m.⌝[1]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. N 6
Kaunas
Lithuanie
Via Berlin

Atvirukas su triumfo arkos Nansi mieste vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 50, l. 60r–60v.

---

[1] Rašyta greičiausiai Klimo ranka l. 60r paraštėse, aplink paveikslėlį.

140 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-01-15

Paryžius, 1927. I. 15[1]

Gerasis Dėde,

Senai jau nesirašėme, nes, rodos, ir jus, ir mus paskutiniai įvykiai gerokai ne tik pakratė, bet ir darbo uždavė. Bet viskas esti gerai, kas gerai pasibaigia. Mūsų troškimas, kad tik būtų dabar Lietuvoj stipra, tvirta ir vienybės bent tiek, kiek elementarinis protas reikalauja. Mūsų klausimas dabar Europoj pasidarė ne iš paskutinių. Apie mus ėmė šį tą žinoti, net interesuotis. Nors, žinoma, kolioja, bara už neprieteliškumą lenkams, įtaria rusų ir ypatingai dabar vokiečių esant agentus, bet skaitosi. Reikia tik tvirtumo viduj, kultūros partijų santykiuose, // [38v] kultūros liaudyje – mes užkariausime sau vietą. Bet ar didelę, ar mažą – tas priklausys tik nuo mūsų pajėgų dirbti ir talkininkų įsigyti.

Jau gal užmiršot apie „Pragiedrulių" vertimą. Šit čia pridedu Balmonto laiškų kopiją. Korespondencija ėjo per vieną „rusišką" lietuvį Vakarą, kurs arti pažįsta Balmontą. Iš laiško matysite, kad Balmontas visai rimtai nori sulietuvėti. Man rodos, jam verta padėti. Todėl būkit geri, surinkit jo prašomų knygų (mano sąskaiton).

Užsiinteresavimą lietuvių literatūra manau pakelti čia susidėjęs su „Société des gens des lettres", kurioj dalyvauja daugumas prancūzų rašytojų. Nesenai jiems įteikiau perdirbtą ir išlygintą Čiurlionienės apžvalgą. // [39r] Draugijos prezidiumui ji labai patiko – net nutarė už tai išreikšti poniai Č. savo padėką ir apdovanoti D-ijos medaliu. Šitoj srity mes turėtume daugiau pasidarbuoti, nes tai vienintelis yra būdas susiartinti su Prancūzijos „intelektualais". Politika mūs niekados nesuartins, o per dailę ir dvasios kūrybą mes galėtume apeiti politinius kupstus. Todėl būtų tikrai sveika iš mūsų rašytojų sudaryti franco-lietuvišką būrį, kurs galėtų ir oficialiai vieną kitą rašytoją-žymybę pasikviesti Kaunan, kaip tat daro finai, net estai su latviais. Pagaliau ir mūsų rašytojai neprivalo tupėti savo turkladėžėje – ir jie turi kovoti dėl Lietuvos pozicijos ne tik viduje, bet ir internacionaliniame forume. Tai ne reklama, bet kovos priemonė dėl nepriklausomybės – tauti- // [39v] nės dvasinės.

Pasiilgau jau ir naujų lietuviškų leidinių, kurių išėjo. Šv. Kazimieras kažin kodėl mane užmiršo.

Mes tuo tarpu nesergame, nors ir bendrai mūsų sirgimai visai nėra ir nebuvo toki, kad reiktų apie juos kalbėti. Kalbama, kad teks atvykti Kaunan – bet kol kas neturiu žinios nei įsakymo.

Prašau „Lietuvą", kad Jums išduotų mano honorarą (apie 800 litų) už senesnius straipsnius.

Daug labų dienų nuo visos šeimynos ir geriausių linkėjimų

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 29, l. 38r–39v.

[1] Kairiajame viršutiniame l. 38r kampe Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta 1927-I-19".

141 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1927-01-14/16

Kaune, 1927 m. sausio 14 d., o pabaigiau I-16 vakarą.

Sveiki! Kai Jūs man niekados nepasibėdojat dėl savo vargų, tai aš nėnujėgiu, kaip Jums rašyti, linksmai ar nelinksmai. Iš Nancy gavau atvirutę, kuri man nieko nepasakė, ar tai Jūsų pramoga, ar reikalas, ar Jūs jau visai esate sveiki, ar dar tebesigydote. Neturiu ir aš kam pasibėdoti, kad tebesergu mažu gripu, vaikščiodamas, labai daug dirbdamas, bet kuo blogiausia nuotaika ir kosuliu. Griebiaus sau palinksminti jumoristikos ir „Lietuviui" patiekiau keturius jos gabalus. Šiuo tarpu padirbau vieną sunkų darbą - surašiau 37 metų savo literatūros darbo bibliografiją, viso 1,511 dalykų. Tai padaryti senai buvo reikalinga; kitų bibliografijas nagrinėjant, savo neapleisti. Rados užmirštų žinių, prof. Vaclovui B[iržiškai] reikalingų. Dar parašiau iš savo „Pragiedrulių" „Audros" vieną epizodą „Lietuvos" almanachui ir vieną didžiulę paskaitą apie lietuvių kultūros centrą Rygoje. Raginu, kad kas surašytų Petrapilio, Maskvos etc. centrus. Tai labai įdomu. Užtat iš „Pragiedrulių" vertimo nieko neišėjo. Aš nepajėgiau rusiškai atpasakoti, ką esu lietuviškai pasakęs, // [1v] netesėjo ir lektorė Babianskienė, rusė, gražiai mokanti rusų literatūrinės kalbos. Kito vertiko nenumanau. Tiek to. Tavo, Petrai, plunksna rašiau pusę metų ir labai ji man tiko; bet krisdama žemėn, įsibedė ir kiek palinko; gavau ją atiduoti į kliniką, į Hamburgą, o pats nusipirkau, štai, Parker Daufold už 55 litus. Irgi pasisekė prisirinkti.

Klausyk, Petrai, jei esi jau sveikas ir jei rengies gale šio mėnesio atvažiuoti į diplomatų pasitarimą, tai nupirk man vidutiniškai gerą, minkštą šlafroką. Luksusinio man nereikia, tik kad būtų patogus ir ne taip jau nežmoniškai išrisavotas. Aš Tau doleriais sugrąžinsiu arba įdėsiu į Tavo sąskaitą Ū[kininkų] s[ąjungos] centr[aliniame] liaudies banke N211, dabar kitą, nes litus paverčiau dollarais ir išėjo 285,50 + 200 litų, kurių dar negavau iš Pr[ekybos] ir pr[amonės] banko, bet gausiu; tai bus paskutinieji. P. Jonynas sakės turįs sąskaitą, bet dar nepareikalavo.

Norėjau parašyti juokus apie senojo savo šliafroko gyvenimą (aš jį išvilkėjau 9 metus), bet, sakau, gal jums nelinksma, tai nebūsiu pataikęs į kamertoną. Bronė labai lakoniška rašydama.

Jūsų Dėdė Juozas.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 86, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal daugiskaitos kreipinį ir laiške minimus asmenis.

142 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1927-01-19

Kaune, 1927 m. sausio 19 d.

Mielas Petrai! Iš „Lietuvos" Tau honoraro esu paėmęs 816 litų, po ½ l. už eilutę. Bagdonas nenorėjo po tiek mokėt, nes kitiems, girdi, pusė tiek temokama, o dabar numušę iki 10 c. - pinigų nėsą. Tačiau atsiminęs Khianti', kurio šlaką jam Tu esąs sugirdęs Genevoje, suminkštėjo. Tiktai kaip čia išėjo: „Mano kelionė po Lietuvą 1915 m." aš esu išspausdinęs „Mūsų senovės" N 4–5 1922 m., dabar griežtai (rodos) tą patį pakartoji 1926 m. tik kitu vardu: „Lietuva prieš 10 metų". Aš maniau, kad ir toliau varysi, bet ne. Bagdonas buvo bekimbąs ir į tai.

Iš tų pinigų Jonynui išmokėjau 180 goldmarkių x 2.40 = 432 litu. Už „Saulutę" 20, už „Židinį" (1927 m.) 60. Viso: 512. Lieka: 314[1]. Šių metų leidinių išsiųsiu.

[1] Pasibraukta pieštuku greičiausiai Klimo.

Dar dėl „Pragiedrulių" vertimo. Aš dar mėginsiu pasikalbėti su „Эхо"[1] ir „Lietuvio" bendradarbiu „Правдин"u[II]. Jis lietuvis. Gal panorės ir gal tesės. Pagalvojus, pasirodo versti „построчно"[2] bus lygu „zohydzić"[3] originalą. Geras literatas, gavęs tokį vertimą, mes jį šalin pasibjaurėjęs ir bevelys pats išversti. O šlifavimas blogo vertimo bus lygu nutolimui nuo originalo dar per keletą distansų. Reikia labai gero vertimo, tai ir sumaningas, atsargus jo šlifavimas bus in plus; kitaip bus tik in minus originalui ir tai literatūrai, kuriai tiekiama vertimas.

Gaila, kad mes per anksti angažavome Belmontą. Man rodos, šitoks „шишка"[4] bus per brangus, neįkandamas. Pridėk honorarą mano vertėjui, honorarą į prancūzų kalbą vertėjui, gausi trigubus iškaščius vien tik prirengiamajam darbui.

Aš sumaniau kitaip. Yra pas mus aukštos inteligencijos literatas publicistas Andrius Rondomanskis, puikiai mokąs lenkiškai ir labai geras stilistas. Ar neįprašius jis išversti į lenkų kalbą ir ar neišspausdinus tas vertimas? Paskui jau lengviau būtų rasti vertėjas iš lenkų kalbos į bet kurią Europos kalbą. // [1v] Geriau, realiau, būtų kur gavus keletas tūkstančių litų lenkiškai atmušti nors 1000 egz. Dalis išlaidų grįžtų. Manau, pavartojus smulkias raides ir didėlesnį formatą, visos trys knygelės, dabar 780 p., sutilptų į vieną ne didžiausią 450–500 pusl. arba į 30 spaudos lankų ir atsieitų apie 500 dollarų. Bet kur jų gauti? Aš jų neturiu. Lenkai lietuvių darbą Kaune boikotuos, kaip ir visą mūsų kultūrą boikotuoja.

Daug kas linksta artintis juoba į prancūzus, ne į vokiečius. Jie per dideli „kryžiuočiai", per puikūs, išdidžiai žiūri į mus – negrus ir kultūros srityje nemano bendrauti. Jie tik pirkliauja savo kultūra – Kaune turi savo knygų magaziną ar kituose savo langus. Vertėtų, kad ir prancūzai pasiieškotų Kaune rinkos savo knygoms, nors Kaunas mažiau moka prancūziškai.

Kiti sako artintis reikią pradėti nuo komercijos, kaip kad Jean Mauclère sako. Mūsų konsulai turį tuo pasirūpinti. Juk mes formaliai užtrokštame, iš mūsų niekas nieko neperka, o pirkti yra ko. Vokiečių rinka mums visai uždara. Tai kam gi ir mums iš jų pirkti to, ko mes galime gauti iš prancūzų?

Barbei mane įbaidžius jūsų ligomis, aš buvau visai nusiminęs. Dėkui Dievui, kad ne taip bloga.

Aš per Tris Karalius griuvau šventoriuje ir kiaurai prasimušiau alkūnę. Gavau gerai pakentėti, kol sugijo. Kaip kaulas nesprogo? Tai sezoniniai Kauno m. sužalojimai. Vienas keliauninkas aplink pasaulį Kaune koją išsisuko ant slidaus trotuaro. Ir tai garbė Kaunui.

Bučiuoju Jus, Eglutę daugiausiai.

Jūsų Dėdė

P. S. Apie politikas aš nenoriu kalbėti. Ji neblogiausia šiuo tarpu. Kraštutinieji kairieji pasuko ją į kraštutinę dešinę ir, rodos, neblogai padarė – žmonės pasilgę „valdžios", ne palaidumo.

⌈„Pragiedruliai" visai ne „romanas".⌉[5]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 87, l. [1r–1v].

I Kjančio vynas
II Pravdinas, Prano Lubicko slapyvardis.

---

1 rus. = aidas
2 rus. = pažodžiui
3 lenk. = subjauroti
4 rus. = įžymybė, šulas (pažodžiui: kankorėžis)
5 Rašyta l. [1v] kairiojoje paraštėje vertikaliai.

143 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-02-14

Paryžius, 1927. II. 14

Gerasis Dėde,

Per šį mėnesį tiek susirinko mano nuodėmių, kad net nedrįstu prašyti nei dovanoti, nei pats žadėti pasitaisyti. Labai gailimės, kad neparašėte šliafroko istorijos, nes gal tuo būdu greičiau būtute turėję naują. Laukiu dabar pirmos progos, kad kas važiuodamas parvežtų. Savo kondolencijas dėl nusuktos kojos gal jau būsiu pavėlavęs. Laikraščiuose neskaičiau apie kokias nors rimtas konsekvencijas, todėl tikiuosi, kad pasveiko ir be mano tarpininkavimo. Medų, žiurstus ir viską, kas buvo siunčiama, gavome ir labai dėkojame. Kai užeina juodo ūpo valandos – Lietuvos // [41v] medum saldinsime. Iš Kauno mes dabar neturime aiškaus vaizdo ir bijome, kad Lietuvos vyrai parduos savo honorus už lęšių buizą. Visi tie mūsų partijų principai, rivalizacijos šituo momentu mums iš čia atrodo taip mizerni, kad tiesiog pyktis ima. Kodėl, iš tikrųjų, pas mus nėra vienybės tokiam bendram tautos reikalui, kaip ekzistencijos apgynimui? Pavojai mums iš visų pusių yra dideli, ir Kauno ponai tarytum snaudžia manydami, kad dėl kokios persenusios demokratizmo ar parlamentarizmo formulos verta ginčytis ligi anarchijos. Bet tiek to. Mes iš tolo visada manome esą „razumnesni"...

Labai džiaugiausi, kad parašėte // [42r] laikraščiuose apie reikalą bendrauti su Prancūzijos intelektualais. Bet ar nebus balsas tyrumoj? Pas mus dar tiek rusicizmo ir vokiškos adoracijos, kad maža vilties. Bet reikėtų dirbti toj krypty, nes ateity tikrai didžiausias mums pavojus – tai yra vokiečių. Teutonai savo misijos neužmiršo. Franko-lietuviška draugija tai būtų naujos atsparumo dvasios krikštas mūsų jaunimui ir gal net seniams. Aš tai sakau ne dėl to, kad aš dabar esu Paryžiuje, bet tas reikalinga mūsų tautai. Savo istorijoje mes nustojome daugiausia dėl to žlibumo, dėl nemokėjimo pažiūrėti toliau per savo kaimyną, kuris mus viliojo, graužė ir naikino mūsų individualybę. Jeigu mes asimiliuosime su rusais, vokiečiais ir lenkais savo mintyse – mes įtrauksime // [42v] pražūtin ir mūsų kūną... Tai mūsų istorinė tragedija. Ieškokime mūsų dvasios stiprybei kitų čiepų, kitų eleksyrų. Ir man rodosi, kad prancūzų dvasia ir kultūra su jos ultrarafinuotu tautiniu jausmu, individualumu mums labai būtų sveika, nes mes trūkstame daugiausia savitumo, laisvės iniciatyvos ir vidujinio grožio jausmo, kurie kaip tik konsoliduoja jėgas, apsaugoja nuo ištižimo ir pasidavimo.

Dėdė be reikalo perdedi mūsų ligas. Žinome, mes nesame atletai – bet mes esame kol kas sveikos dvasios ir gražios santarvės žmonės, todėl visada laikomės gerai.

Dabar mes esame per dienų dienas prancūzų literatų, politikų, diplomatų priėmimuose ir savo „présence"[1] rodome Lietuvos buvimą. Todėl esame be galo užimti – tačiau mūs nieks taip nepradžiugina, kaip geros naujienos iš Kauno. Daug labų dienų nuo visų ir ypatingai nuo Eglutės, kuri nepamiršta Bočelio baltojo.

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 31, l. 41r–42v.

[1] pranc. = buvimu

144 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-02-21

Paryžius, 1927. II. 21[1]

Mielas Dėde,

Turiu pranešti, kad nors mes niekad nebuvo[m] taip sveiki, bet Bronė nuolatos blogai jautės. Po ilgų tyrinėjimų po visokias Paryžiaus ir ne Paryžiaus garsenybes-daktarus, pagaliau vienas iš jų visų garsiausias atrado, kad visos tos bėdos eina iš užsisenėjusio apendicito, jau bent dvejų metų. Todėl nieko nelaukdami kreipėmės į chirurgą, kurs konstatavo tą pat, ir šit vakar rytą, tuojau po priėmimo, kurį Bronė turėjo jau nuo senai praneštą ir kurio nieku būdu negalima buvo atšaukti, buvo klinikoj padaryta operacija. Iš tikrųjų buvo atrasta ant tos žarnelės jau net trys // [45r] apgijusios žaizdelės ir ištinusi jau ketvirtoj vietoj. Operacija atrodo gerai praėjo, bet dar vakar visą dieną ir šiandien biedna Bronelė guli kaip be žado, po tų visų chloroformų ir morfijų.

Meldžiamės ir tikimės, kad pergyvensim tas sunkias mūsų valandas

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 33, l. 44r, 45r; 44v, 45v be įrašų.

145 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1927-02-26

Kaune, 1927 m. vasario 26 d.

Mano Brangieji! Vakar vakarą gavau neramią žinią – Bronei nustatyta tikroji diagnozė ir išpjautas apendiksas. Labai susijaudinę visi keturi paskaitėme šitą žinią ir dideliu nekantrumu laukiame daugiau žinių, kaip ligonis sveiksta. Operacija pati savaime nekomplikuota ir nepavojinga; gerai pagijęs operuotasis jaučiasi puikiai, riebėja, stiprėja. Tik kad nebūt buvę per vėlu. Taigi ir džiaugiamės, kad tikroji negalės priežastis pašalinama, ir drebame, kad nebūtų kurių komplikacijų.

Susimildamas, Petrai, rask laiko pasiųsti atvirutę su keletu žodžių. Mes jų laukiame dieną ir naktį, pavesdami jus Aukščiausiojo globai.

Dėdė

P. S. Sugrįžęs iš Vilniaus, jaučiuos parsivežęs laringitį, švokščiu ir kosu, nes važinėjome 23° C šaltyje, o vis šnekėjomės. Kai bus jums geriau, tai Bronės vardu pasiųsiu pluokštelį įspūdžių.

Jau 6 diena, kaip operuota...

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 88, l. [1r], [1v] be įrašų.

---

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. II-26".

146 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-02-26

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[1]

Paryžius, 1927. II. 26[2]

Gerasis Dėde,

Operacija Bronei atrodo laimingai padaryta ir tikimės greitai pasveikti. Temperatūra ligi šiol per daug nekilo. Reikės dar nemaža dienų vargingai pagulėti, kol organizmas atsigaus nuo to sankrėto.

Nupirkau šiltą šilčiausią kokį radau šlafroką – tikiuosi, jame nesušalsite net tokiems baisiems šalčiams siaučiant kaip dabar Kaune.

Iš laikraščių mačiau, kad nuvykote Vilniun Basanavičiaus laidoti. Būsiu labai dėkingas, jei pranešite savo įspūdžius iš mūsų sostinės[I]. // [43v] Apie jūsų važiavimą Vilniun čia daug rašo ir dar daugiau vilties ateičiai painioja. Gal ir gerai. Tiesą sakant, visas pasaulis dabar ieško pasidžiaugti nors mažu taikos pragiedruliu.

Voldemaro deklaracija, kurios tuo tarpu tik mažas ištraukas teturiu, čia sukėlė dėmesio[II]. Kad tik tos mūsų nelaimingos partijos pabaigtų savo peštynes ir tėvynės interesą pagaliau pastatytų aukščiau už savo ambicijas. Seimas dabar žūtbūt turi išreikšti pasitikėjimą Vyriausybei, jeigu jame dar bent kiek pasiliko „razumo" ir patriotiškumo. Kovas galime kiek ir atidėti – negi prasmegsime, jei pasirodysime geresni patriotai, negu partijos programa leidžia. Liaudininkai paskers save, jei neras čia paliaubų rezono[3].

Daug labų dienų taip pat nuo Bronės

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 32, l. 43r–43v, [43_ar–43_av] be įrašų.

I Jono Basanavičiaus laidotuvės vyko 1927 m. vasario 21 d.

II 1927 m. vasario 25 d. Vyriausybė paskelbė deklaraciją, kurioje griežtai pasisakoma apie poreikį susigrąžinti Lietuvos valstybės sostinę Vilnių.

147 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1927-03-02

Kaune, 1927 m. kovo 2 d. Pelenų diena – atgailos diena.

Mano Mielieji, Brone, Petrai! Šitą raštą pradedu visai nekatalikiškai – nei pelenai, nei atgaila man nerūpi, nes aš pilnas džiaugsma ir ramumo, kurių man įkvėpė Tavo, Petrai, laiškas iš II-26 d. ir – šliafrokas; juos man įteikė, ačiū, vakar vakarą gerb. J. Baltrušaitis. Ir aš vėl noriu gyventi, pamiršdamas esąs dulkė ir dulke pavirsiąs; gyventi su atgyjančiais, su Brone, su Tavim, Petrai. Aš esu sveikas; ir nors baigiu kapą metų, gyvenimas man tebėra įdomus.

Džiaugiuos tad, kad Bronei operacija pasisekė ir ji gyja; aš jos intencijon net Mišias laikiau. Ir pykstu, kad mokslas dar toks nevykęs, dar nemoka kiaurai peržiūrėti žmo-

[1] Spausdinta firminiame blanke.

[2] L. 43r viršuje viduryje Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta 1927-II-2".

[3] pranc. *raison* = priežastis

gų; kankino dvejus metus, spėjo nebūtų daiktų – nusinuodijimą žuvimi etc., kai visos blogybės bus buvusios iš apendicito. Reikėjo dar Ryme padaryti operacija. Dar blogiau: dr. Mažylis vienai jaunai moteriškei paliko gniužtą merlės viduriuose ir ji metus prasirgo nežinoma liga, kol bepūdama merlė pati prapūdė jai pilvą ir išėjo. Ubagais žmonės išėjo dėl daktaro žioplumo.

Anekdotas sako: būt blogiau buvę, kad daktaras operuojamojo pilve būtų palikęs savo kaliošus ar skėtį...

Džiaugiuos ir Tavo atsiųstu šliafroku. Jis ideališkas: minkštutis, šiltutis ir labai gražios vienodos varsos. Tokio aš svajoti tegalėjau; tokio Kaune // [1v] nėra. Taigi labai ačiū ir atsiprašau, kad reikėjo eiti į Lafayette'o galeriją. Kainos vis dėlto aš nesupratau. 135 fr. ar daugiau? Tai man išaiškink.

Kaune (ir Vilniuje) vasario 18–23 d. turėjome -7, 10 14, 18°R = -23°C. Vilniun gavome tokiuo šalčiu važiuoti ir ten veikti: bėgioti gatvėmis, celebruoti bažnyčioje, lydėti dr. J. Basanavičių, kalbėti orie, stovėti per kelias valandas be kepurių. Parvažiavome nušalę, sukepusiomis lūpomis, kosėdami, bet su ramiomis širdimis.

Žinai[1], Vilnius nurimęs; dabar būtų jau pavaldomas; jis tyčia buvo suneramintas, kad jo niekas kitas nepavaldytų. Jei būtume Vilnių valdę 1921 m., būtų reikėję kiekvieną davatką, kiekvieną gatvės valkatą apstatyti policistais, pristatyti kartuvių ir laimėtis negarbės. Vilniuje ir Vilnijoje viskas dirbtinis – kas ką dirba, tą padirba; lenkai dirbo lenkystę ir padirbo; krivičiai dirba gudystę, ir padirba; dirbsime mes lietuvystę – irgi padirbsime. Žinai, Petrai, man pareina į galvą idėja – romyti kunigus, nes kitaip taip toks aršus elementas, jog kur tik prisideda su savo darbu, ten degti uždega. Romos Bažnyčia tai panaudoja sau; bet panaudoja ir politika, ir tautybe. Lenkų endekija kunigais laikosi; atimk juos, Romanas Dmowskis tuoj sugrius. Kai per šiuos 5–6 metus nebebuvo prieš ką šiundyti bažnyčiose, tos pačios davatkos nurimo ir dirba darbą ar Dievą garbina, nebesikišdamos į gatvės gyvenimą. Aš niekados // [2r] nebuvau klierikalas ir man kunigų draugėje nėra ramu, nors skyrium kiekvieną aš mylėte myliu ir gerbiu. Nėra man iki šiol didesnio svečio už sutanuotąjį. Skyrium jie padirba daug garbingo darbo, daug tylomis pasišvenčia; taip ir turi būti; o jei gatvė to nemato, tai nieko – ji vis tiek pritiria gerumo.

Be kunigų yra dar visokių Obstų, nenormalių politikų (jis alkolikas), kuriems nereikia etikos politikos tikslui pasiekti. Apie tai aš kalbėsiu rytoj viešai. Jie reiktų kokia priemone išnuodyti iš gyvenimo. Jie rakštys, pūdančios socialį organizmą. Aiman, tokios dezinfekcijos nepadarysi. Tai reikia sudarinėti antra tiek, dar daugiau, sveikai demokratingo elemento. Ir tokio Vilniuje vis daugiau esama. Dievaž, man buvo graudu klausyti garbingiausių, humaniausių širdies išliejimų iš L. Abramavičiaus, red. „Przeglądu Wileńskiego", net jo brolio Vytauto, buv. Želigovskio šalininko; Świechowskio, Świaniewicziaus, Wysloucha, žydo dr. Vigodskio, gudo kun. Stankevičiaus, senatoriaus Krzyžanausko ir kitų. Pakenčiamiausis dabar Vilniuje – „Kurjer Wileński". Endekų „Dziennik Wileński" vadina jį lietuviškesniu už lietuvišką, gudiškesniu už gudišką, žydiškesniu už žydišką. Pagyrimo gana, jei taip kalba smirdėlės endekai. „Kauno gubernijos" stumbrai-emigrantai leidžia savo // [2v] „Słowo". Dedas suinteresuotais lietuvių dalykais ir keikia Lietuvos valdžią, kad nustojo dvarų ir nebegali grįžti. O iš Varšuvos atvykęs gen. Babianskis viešai per akademiją Basanavičiui išplėškino: Lie-

[1] Kairiojoje paraštėje prieš žodį „Žinai" pieštuku pažymėta žemyn nukreipta rodyklė, greičiausiai adresatas taip išskiria sau svarbų tekstą.

tuvos demokratija prieš rinkimus į pirmąją Dūmą su Basanavičium buvusi pasiūlijusi dvarininkams tokią gera valia sudarytą konstituciją, kuri būtų stumbrus išgelbėjusi nuo visų dabartinių nelaimių, tik stumbrai to nesuprato, nepriėmė, atstūmė, pastūmėjo prie miestelėnų kurijos ir – viską pralaimėjo tada, per sekamuosius rinkimus, ir dabar. Babianskis visa pasenęs; tai šalia tokio lietuviškumo (demokratiškumo) čia pat deda nenarušalność granic[1] (ginamos netašyta beržine kartimi, kaip nuo ožkų) etc. Jo niekas neklauso.

Aš esu rašęs „Lietuvos" N 45, 46, „Il[iustruotosios] Lietuvos" N., kurs išeis šeštadienį[I], „Švietimo darbo" N, kurs baigiamas spausdinti[II]. Viešai kalbėjau savo fakultete, sekmadienį universitete. Publikos lūžo mūrai – tiek visi Vilniaus dalykų domisi. Gal dar kur rašysiu. Reikia išvadinti gerieji jausmai net ir priešininkų – ginklai dviejų tautų ar provincijų niekados nesulipdo.

Pagarbintas Dievas, kurs rodo malonės Klimam, Vilniui ir Kaunui!

Jūsų Dėdė (su klaida)[2]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 89, l. [1r–2v].

I Vaižgantas, „Vilniuje nusiraminus", *Iliustruotoji Lietuva*, 1927-03-05, nr. 9 (62), p. 67–71.
II Doc. J. Tumas, „Dr. Jonas Basanavičius", *Švietimo darbas*, 1927-02, nr. 2, p. 111–120.

148 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-03-02

= kanauninkui tumui kaunas
paris 48317 9 2 15,40
Priimta 2 1927

= brone is klinikos
parvaziavo sveiksta = petras . +

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 30, l. 40r, 40v be įrašų.

149 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1927-03-02

Kaune, 1927 m. kovo 2 d. vakare.

Brone! Nors aš šiandei jau esu paleidęs unt jumus vieną laišką, tačiau dėl itin svarbių nuotykių, kurių buvome visi liudytojai, negaliu susilaikyti nepaleidęs antro. Taip atsitiko. Aš buvau išvadintas į Triumfo kiną patikrintų filmos, kaip Basanavičių laidojome Vilniuje. Paskui Valstybės vicekontroleris J. Mašiotas padarė five o clock'ą[3], kur aš gavau dalyvauti gyvoje šaradoje, būtent, pabūti kaimo gaspadine, lesinančia vištas: put-put-put. Antra scena amerikiečiai „com in"[4], trečia kortininkai su: As[5]. Visa: Putinas, kurs čia pat buvo. Pražaidėm iki 7½ val. Parbėgu namo linksmas, o duryse mane

1 lenk. *nienaruszalność granic* = sienų neliečiamybę
2 Žodis „Dėdė" pradėtas rašyti su klaida, po raidės „D" nubraukta „i".
3 angl. = popietės arbata (pažodžiui: penkta valanda)
4 angl. *come in* = užeik, įeik
5 pranc. = tūzu

sutinka visa išblyškusi, perkrypusiu veidu Emilija, smarkiausiai bausdama, kad aš vazojuos dievai žino kur, negalima nė sulaukti, o čia pilna gryčia depešų iš Paryžiaus; eina tik eina viena paskui kitą; viso dvi, o atplėšti niekas nedrįsta. Emilija bijanti ir pačiupinėti, nes, visi tai žino, nekultūringiems žmonėms depešą gauti – reiškia patirti ką mirus. Ir mane išgąsdino, kaip tikrą hottentotą[1]: puoliau prie telegramų, Emilija paskui rodydama, studentai paskui; vienas Kaukas užsimetė su manim žaisti, pametęs graužiamą kaulą. Dryktelėjau p. Girdvainio telegramą – Tu // [1v] grįžtanti raudona, kaip radasta.[I] Antra depeša, Petro, buvo nebeįdomi: vis tiek nebeskelbs šermenų. Įspūdžio gavom, kaip ūmai iš šaltos vonios įmesti į šiltą; palinksmėjom ir nutarėm visi Tave gremiališkai sveikinti pagijusią. Mūsų vaizduotėje Tu dabar iki rytdienai taip nutukusi, jog galėsi pradėti rodyti savo dekoltė tikrai, iki pat apendicito. Kauniečiams andai mano parvežtas Paryžiaus sąmojaus pavyzdys labai patiko. Rie-e-bi, tariau, gerėdamasis savo gimine, ir pasididžiavau. Dabar galėsi pataisyti svėdasiškių renomė. O jos blogos bet-kas nenori būti. Antai p. Kubilienė pasivijo mane gatvėje, pagriebė už rankos ir tarė: „Palauk, turiu save rehabilituoti Tamstos nuomonėje: aš – laukianti... Nemanyk, kad ir po ketverių metų aš vis būsiu niekam netikusi! Svėdasietei tai būtų gėda nenuprausiama." Ji – meili, riebi Daujočių mergiotė inteligentė, šiandien majorienė.

Rūpinkitės, vaikeliai mano, savo kūnu; dvasios buvę ne buvę – jos niekas neoperuoja. Злорадствуя[2], kad Tavęs apendiksas nebeįveiks, liekame vis dėlto nuomonės, jog nenupjovus apendikso taip pat neblõga: Dėdė dar su apendiksu už save ir už beraštį Kauką.

⌈Stasys, Kazys, Emilija⌉[3]

Paskui iškėlėm balių – valgėm Varšuvos čekoladą, atsivežtą iš Vilniaus, p. Stašienės dovaną.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 90, l. [1r–1v].

[I] Telegrama saugoma tarp Klimienės laiškų: „= ponia klimiene siandien grizta isz klinikos sveika rausva kaip radastas = girdvainis", 1927-02-03, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 61.

150 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1927-03-10

Paryžius 1927. III. 10 d.[4]

Dėde,

Ačiū Petro, Dėdės, Barbės, Eglės ir nianės[I] maldomis aš dar gyva ir manau dar ilgokai pagyventi. Taip džiaugiuosi nusikračius, kaip daktarai dabar tvirtina, visų mano ligų ir negalėjimų priežasties. Šį kartą, aš jiems, tiems daktarams, labai norėč tikėti!

Jau pradėjau po bent kiek vaikščioti, pilvas ateina į tvarką, net ir mina geresnė.

Prieš operaciją be galo blogai // [67v] jaučiausi: taip sumenkau, kad net vienas inkstas nukrito, kuris mane labai vargino, žiedai ir batai krito, ir tikrai maniau nebeilgai begyvensianti.

[1] angl. *hottentot* = hotentotas; žodžiu iš eurocentristinės perspektyvos įvardijamos pietų Afrikos tautos, žodis turi pejoratyvinę reikšmę.
[2] rus. = piktdžiugiaudami
[3] Kiekvienas pasirašo savo ranka.
[4] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta III-14".

Be galo esu dėkinga – chirurgui Aleksinskiui (Rusijos garsenybė), kuris mokėjo surasti po žarnomis pasislėpusį ir priaugusį apendiksą.

Visas tas malonumas kainavo 9000 fr., t. y. 360 dolerių. Jeigu būč dar ilgiau pasirgus, tai ir aš būč Petrą išvarius į ubagus! – // [68r]

Grįžus namo, radau Eglę antrokart sergančią gripe. Vargšė, taip sumenko!

19. II. turėjom didelę arbatą. Buvo koks 100 žmonių, bet neprastų: pp. Poincarienė, Herriotienė, Bakanovskienė, iš Užs[ienio reikalų] ministerijos, Prezidentūros aukštesni valdininkai, atstovų, rašytojų ir t. t. Visi buvo charmuoti mūsų atstovybe, lietuv. kryžiais ir žiurstais. Pirmąjį salioną, išpuoštą kryžiais ir žiurstais, atrado labai originaliu ir nepaprastu, charakteringu šaliai. // [68v]

Vasarai esu galutinai nutarusi važiuoti Palangon. Aš esu tikra, kad tik ten aš atgausiu savo spėkas. Ką jau bekalbėti apie Eglę, ji tik ir svajoja apie Palangą. Tik žinoma – kelionė iš Paryžiaus į Palangą dviems mėnesiams – didelis liuksusas!–

Pas mus po trupučiuką pradeda saulė kaitinti, bet oras nėra sveikas.

Visiems labų dienų
Bučiuojame visi Dėdę
Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 53, l. 67r–68v.

[1] Emilija Grebauskaitė

151 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1927-03-13

Kaune, 1927 m. kovo 13 d.

Branyte! Neilgai betrukus, mano vardadienis. Kaip paprastai, rengiu priešpiečius, laukiu daugybės svečių. Alkolio neduodamas, neturiu trukšmo; užtat geros šnekos esti gana. Tačiau man visa tai nebus taip malonu, kaip visados, jei aš į tą laiką negausiu iš Tavęs sava ranka patvirtinimo, jog artimųjų viltys įvyksta – Tu iš tikrųjų ir vis sparčiau sveiksti, raudonėji. Aš Tavo pačios laiško labai lauksiu, o nesulaukęs sielosiuos.

III-10 trūko Nemunas, ižas jau išėjo, gatvės sausos – ant akmenų, tik temperatūros 0°. Pavasaris, ką ir besakyti. Kurgi jūs šiemet vasarosite?

Barboriutė nedora, nieko nebeparašo, o čia tarnaitė[1] kas rytas įkyrėja savo sapnuotais sapnais apie Barborą. Toli nuo kultūros centro mums leistina tikėti sapnais. Aš irgi tikiu, telepatija, jei ne sapnais. Ji man tuo tarpu nieko bloga nesako nei apie Romą, nei apie Paryžių.

Sveik sveika! Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 91, l. [1r], [1v] be įrašų.

[1] Emilija Kriugždaitė

152 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-03-23

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[1]

Paryžius, 1927. III. 23[2]

Gerasis Dėde,

Darydami intervenciją prie Šv. Juozapo Tamstos apsaugojimui ilgiausiems metams, tiesą sakant, turėjom tą patį patroną „barti", įspėdami jį nuo per daug karingų globojimų dar kito „juodojo Juozapo"[I] iš anapus demarkacijos linijos. Gandai apie Pilsudskio žygius, paleisti iš Berlyno, berods, čia niekieno nesuvadžiojo, bet, anot tos patarlės, su velniu juokauti neatsargu.

Šiaip viskas pas mus eina sena vėže. Bronė pamažėli taisosi – po truputį vaikščioja ir daug tikisi iš Palangos. Eglė nemokoma // [46v] jau kalba prancūziškai, bet iš didelio patriotizmo labai pyksta, jei ją prakalbinam prancūziškai. Sako – ko jūs kalbat su manim prancūziškai, aš ne prancūzė, aš lietuvaitė!

Mes čia turime jau beveik pavasarį, tik pilną benzino ir suodžių. Pavydim jūsų potvynių ir ledų sprogimo, net purvyno, kurs taip harmonuoja su lietuvių nusistatymais. Garsusis reformistas Fourrier kadai tvirtino, kad tam tikras amžius reikalaująs purvyno, kaipo palankiausio savo vystymuisi elemento...

Norėčiau Dėdę dar užangažuoti kaipo „spiritus movens"[3] vienam reikalui. Louvre'o muziejus š. m. birželio mėnesį ruošia kilimų parodą ir kviečia Lietuvą dalyvauti, kaipo šalį, „žinomą savo // [46_ar] audimais-kilimais". Rašiau tuo reikalu Ministerijai ir Dailės bei Meno draugijų pirmininkams[II], skatindamas juos dalyvauti. Bet nelabai pasitikėdamas oficialiais demaršais – norėčiau, kad kas iš širdies paklibintų „činovninkus" tokioj ypatingai svarbioj mūsų dailės demonstracijoj būtinai dalyvauti. Visas išlaidas apsiima Louvre'as. Taip pat garantuojame kilimų, žiurstų etc. čielybę ir grąžinimą. Pernykštė paroda, padaryta Kaune, galėtų tiesiog būti perkelta čionai. Reiktų dar tik parinkti privatinių didesnių audimų-kilimų tam reikalui. Aš esu tikras, kad mūsų liaudies menas čia plačiai mus išpopuliarizuotų, ypatingai Louvre'o globoje. Mūsų žiurstai ir kilimėliai yra daug įdomesni, negu mes patys manome! Rodykime tad pasauliui tą savo turtą! // [46_av] Lietuvai nereikia niekur praleisti progos švystelti pasauliui, nes tik tuo būdu mes užsifiksuojame sau kultūringą vietą kitų tautų tarpe. Mažos tautos tik tuo būdu užsirekomenduoti gali: dvasia, menu, kultūra, individualumu.

Todėl prašysiu Dėdę paklabinti Galaunę, Šklėrių, Varną, Žmuidzinavičių. Taip pat d-ro Griniaus privatinė kolekcija čia būtinai reikėtų įtraukti – ji yra labai vertinga. Visais tais reikalais teks tartis su M-ija, kuri diplomatiniu kurjeriu turės atgabenti Paryžiun visą surinktą medžiagą. Tik tegu nieks dėl to nesibara ir nerivalizuoja, o darbą padaro – jokių išlaidų čia nėra. Tai pirma oficialė plati proga dalyvauti Louvre'o parodoje! Ir dar tuo momentu, kada Paryžius pilnas svetimšalių.

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

[2] L. 46r viršuje Tumo mėlynu pieštuku įrašyta: „Pp.: Galaunei, Sklėriui, Varnui, Žmuidzinavičiui, Griniui..."

[3] lot. = dvasią judintoją, įkvėpėją

Pasitikėdamas Dėdės užjautimu, aš drauge ir savo padėką išreikšiu už rūpesnius.
Geriausių linkėjimų nuo visų Klimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 34, l. 46r–[46ₐv].

I Józef Piłsudski
II Antanas Žmuidzinavičius, Faustas Kirša

153 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], [Kaunas], 1927-04-09

[Ki]edy starzec przeżył marzec, będzie zdrów[1]. Taip bent rodos, bjaurųjį šių metų pavasarį pergyvenus. Judviem paduodu pavyzdį, kaip reikia ant svieto gyventi, apaugant lašiniais. Nejaugi visados būsite – šakaliai? Šių metų allelujui siunčiu judum velijimus, kad sutvirtėtumėte, o Eglė, kad užaugtų didelė.

Jūsų Dėdė

1927 IV-9

Atvirukas su Tumo fotografija, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 93, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal laiške minimą Klimaitę.

154 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-04-12

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[2]

Paryžius, 1927. IV. 12[3]

Gerasis Dėde,

Taip pripratom prie Tamstos laiškų, kad kaip negaunam, tai jau ilgstamės ir net nerimstam. Jie visada toki optimistiški, kad šiose „juodųjų debesų" aplinkybėse jie mums visada esti pragiedruliai.

Kauno atmosfera taip greit, lyg radio bangomis, atsirita ligi Paryžiaus, kad mes nuo jos kenčiame dar stipriau negu jūs, nes čia gyvenimas nėra pratęs grimzti į juodąją melankoliją. Dėdė esi vienas // [47v] vienintelis įasmenintas pragiedrulis tų neišmintingų kovų, partijų rietenų ir pragaištingų rivalizacijų dumble. Viešpatie, kad tie Lietuvos inteligentai toki ipochondrikai, toki partiniai ekskliuzivistai, kuomet visas pasaulis ieško švelnaus, taikingo bendravimo, kooperacijos ir savo idėjas (jeigu jų yra...) vykdo atviros prietelingos širdies dispozicijomis! Kam tas dantų griežimas – lyg mes būtume koki hotentotai? Kodėl negalima kovoti net su pikčiausiu savo nusistatymų priešininku su atvira gera širdim? Mums kartais atrodo, kad Lietuvoje nusileido kokių nuodingų dujų, kurios visus varo iš sveiko proto, ir reikalinga generalinė ventiliacija, be kurios mes uždusime. Nėra Lietuvoje krikščioniškos nuotaikos – gal iš dalies todėl,

---

1 lenk. *Kiedy starzec przeżył marzec, będzie zdrów* = Jei senis išgyveno kovą – bus sveikas.
2 Spausdinta firminiame blanke.
3 L. 47r viršuje viduryje Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta IV-19 1) / –"– IV-23 2)".

kad „krikščionys" valdo... Krikščionybės prasmė mums yra tiek svetima, // [47_ar] kad tarytum mes dar gyvename prieš Kristaus gimimą. Dievaži, prancūzų pikčiausias masonas yra šimtą kartų krikščioniškesnis už mūsiškį „zokoninką". Mums reikėtų sukurti tvirtas branduolys, kurs imtųsi ne kokios politikos, net ne patriotinių obalsių, bet tiesiog valyti, šveisti mūsų kūnus ir dvasią nuo apskretimo, nuo suodžių, nuo kerpių. Kaip mes galime bendrauti su kultūros pasauliu, jeigu mes dar atsiduodame barbarų kvapu? Gal už tai mes ir esame pikti, toki nepakantūs, netolerantai – kad mus niežai užėdė ir nešvarumas odą inerzino! ~~Mūsų [kovose] mes turėtume būti linksmi ir skaistūs~~! Tiek to, išbraukiau dar naują sakinį tuo reikalu – nes jis bus lygiai tiek bergždžias, kaip ir aukščiau pasakyti. Negi Dėdei jie reikalingi! // [47_av]

Senai jau nesu susilaukęs naujų Lietuvos leidinių. Kadangi nežinau, ar galėsiu vasarą atvykti Lietuvon – tad prašysiu parinkti visa, kas yra naujo. Prašau tuo reikalu kiek paraginti Šventą Kazimierą mano sąskaiton.

O dabar Alleluja, Alleluja, Alleluja!, kad Viešpats davė tokį gražų pasaulį, kurio grožio ir linksmybių mes, deja, nemokame nei suprasti, nei išnaudoti. Tik ir dėl to neliepta nusiminti.

Sveikindamas visos mūsų šeimynos vardu, aš drįstu dar Dėdę kviesti Paryžiun pavasaroti. Juk jūs visus metus būnate Lietuvoje – todėl bus labai sveika pabūti nors truputį čia. Mes, priešingai, norime pabūti Lietuvoje, tad pasikeiskime, kol galime! Jei rimtai pagalvosite – tikras esu, jog atrasite mano idėją visai rezoninga[1].

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 35, l. 47r–47v.

155 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1927-04-19

Kaune, 1927 m. bal. 19 d.

Mano Mieliausieji! I owszem[2]! Jei tik aš esu Jums naudingas bent savo laiškeliais, aš jų netingėsiu Jums prirašyti. Gerai, kad pasisakei, Petrai. Nors mes labai senai pasižįstame ir jau šešeri metai, kaip esame nebesvetimi, vis dar lyg mažokai kits kitą pažįstame. Gal dėl to, kad mes kits kitam per mažai įrašome tikrai esamų mūsų širdyse sentimentų. Mus sulaiko nuo to netikrasis rimtumas; terašome neva būtinuosius dalykus, o asmeninius paliekame neliestus; tikrai gi būtinieji dalykai žmonių santykiuose tai ir yra asmeniniai. Vienos šeimynos ar į šeimą panašaus glaudaus būrelio nesudarysi, kol kits kito kiaurai neperregėsi. Bronė man rodos paskendusi savo rūpesčiuose, Tu savo, o dėdė tai tik epizodas gyvenime, neįpintas į jūsų šeimyninį gyvenimą. Sakysime, kad ir sveikatos ar šiaip jau džiaugsmo dalykais Barbora daugiau informuota, ji daugiau ir dalyvauja jūsų varguose ir rūpesčiuose. Man yr davinių, kad ji kenčia drauge su jumis. Apie save aš to nepa[sa]kyčiau, nors jūsų šeima man vienintėlė pasaulyje artima ir nėra tos dienos, kad aš apie jus neatminčiau. Senam kavalieriui, vienišui, įsipinti į kurią šeimyną būtinuoju nariu, didelė geradarybė. Ir vienišas – animal sociale[3]; tarnaitės nepakanka. Gerai dar, kad aš turiu pulką auklėjamų vaikų, tai jais ir sielojuos,

[1] pranc. *raisonnable* = prasminga, priimtina, racionali
[2] lenk. = žinoma, be abejo
[3] pranc. = socialus gyvūnas

jais papildau šeimyninius tuštumus. Su Tavim, Petrai, man labai gera būti; gal tik su vienintėliu paskutiniais metais. Bet Tau su manim nuobodu; o kai tai pamanau, tai ir nieko nebemoku prasimanyti, kas Tave lygiai gerai užimtų, kaip Papečkiai, Tūbeliai ar kas jiems lygu. Įdomiau bendrauti per popierių. Rašai tik kas gera, tai ir malonės dau- // [1v] giau pritvinksta. Tavo paviliotas į Paryžių, aš skriste nuskrisčiau, tik kad pinigų gaili – jie kam kitam reikalingesni. Iš 600 doll. už „Pragiedrulius" turiu 400 doll. – jų pakaktų kelionei. Svarbiau, kad laiko man nėra. Ketinu, nors žinaus netesėsiąs, vasaros metu surašyti sistematinį draudžiamojo laiko kursą. Esame apsiėmę, galų gale, padaryti ištisą lietuvių literatūros istoriją: B. Sruoga, M. Biržiška, V. Mykolaitis (Putinas), V. Krėvė ir aš. Mano dalis nemaža; aš Tau nusiųsiu programą, ko aš per tuos penkelius metus bedocentaudamas išmokau ir ko kitus mokiau ir reikalauju kvosdamas. Platu. Tam visam suvesti į viena reiktų ištisų metų intensyvaus darbo. Geriau aš jūsų palauksiu į Lietuvą ir pasistengsiu per kelius atvejus su jumis pabūti Palangoje.

Kas aš, neanalizuoju; man pakanka panagrinėjant sąžinę ir jos konkordancija su darbais ir jausmais. Nesu pridaręs jokių kriminalinių prasikaltimų, tai man ramu ir kiti pasidžiaugia, matydami šviesų mano veidą. Ir nebūčiau šviesus, rel[igiškai] nušvitęs, kad būčiau politikos pragaro katile. Ten visų prusnos perkrypusios neapykanta ir kits kito panieka. Per šias vardines mano butą pavertė „gėlių sankrova", taip sakė; davė man jų ir – cicilikai. Kitais metais mane apkraudavo tortais; jie man nepatikdavo, aš juos savo chorui atiduodavau; šiemet apkrovė gėlėmis, ir aš buvau lyg užburtoje karalystėje labai ilgai, dar ir Velykų Karstui papuošti kurių ne kurių pakako. Man tos gėlės ir jų davėjai buvo kilniausi gyvenimo pragiedruliai; tai nieko dyvu, kad aš visiems prietelingai šiepiuos, nieko nekęsti nemoku. Vieną Voldemarą nekenčiau už šėtonišką jo puikybę; bet vakar teatre nuėjau į Prezidento ložą, kur visi buvo, ir Augustiną, nusispjovęs, triskart pabučiavau alleliuju. Ir jis man pasirodė šiuo tarpu minkštas.

Sequitur.[1] Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 95, l. [1r–1v].

156 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1927-04-23

Kaune, 192[7] m. bal. 23 d.

Mieliausieji! „Juodieji Kauno debesiai" labai pasunkina valdymo aparatą, bet paprastiesiems piliečiams jie negadina geros nuotaikos, kai netrūksta litų. Jei būtų daugiau litų, valdymo forma niekam nerūpėtų. Čia nervus rerum[2] ir kai kas kitu kuo dedas, tai veidmainiuoja. Šiandie pas mus labai madoje teisėtumo sąvoka. Neteisėtumais kitkart tautininkai badė akis krikščionims, kai šie valdė, paskui krikščionys tuo-pat badė akis liaudininkams, kai šie valdė, o dabar liaudininkai bado akis neteisėtumu tautininkams, kam jie su Seimu elgiasi taip, kaip Pilsudskis. Sau pateisinti, o kitiems įgristi nuolat kartojamas kuris vienas faktas. Bet tai tik širma asmeniškiesiems norams valdyti, nes kai ima valdyti, pridaro ne mažiau neteisėtumų.

Petrai, žinai, mūsų peizanai[3] ima saviškai galvoti, savomis galvomis. Faktas. Giedraičių žmonės per paskutinius rinkimus balsavę... už soc[ial]demokratus, gerai nu-

[1] lot. = iš to išplaukia
[2] lot. = reikalų nervas, posakis paprastai vartojamas pinigų svarbai apibūdinti.
[3] pranc. *paysan* = valstietis

manydami, kad jie nerems smulkiosios burzuazijos – ūkininkų. Kam? Tegul, girdi, pasirodo, ką gali. Krikščionys pasirodė niekai, liaudininkai niekai, socialai niekai, – na, tai tegul dabar dirba darbą „Sme- // [1v] tona, ir jei bus geriau, bent nebus blogiau, tai velniam mums reikalingi „85 karaliai"?"[1] Pakaks vieno. Pasakojo p. K. Stašys, buvęs iš Vilniaus. Politikos aistrų liaudyje nebėra – ji užvilta. Beverda partijose. Labai smarkiai šiundija tautą-liaudį liaudininkai ir socialai. Jiems iš šalies labai padeda bolševikai. Jei pasiseks jų darbas, jei besveikstąs kaimiečių protas vėl pamiš, tačiau to nebegalima tikėtis, tai bus socialė revoliucija. Ji atdarys duris bolševikams, ne liaudininkams, ne socialams. Aš to visai netikiu.

Tai mano barometras. Jis stovi ant atamainos, dar nerodydamas tendencijos kairėn ar dešinėn. Krikščionys valdžios negriaus: šioji tikybai ir tautybei nepavojinga. Bet ir valdžioje nedalyvaus, kad ji – neteisėta. O prieš gruodžio 17 d. pati ruošėsi padaryti coup d'état[1]. Aulaburniai. Radio vilnys, kurios jus Paryžiuje pasiekia, tėra magnetinės audros, ne kosminės. Jums graužtis ir gyžti nėra nė mažiausio reikalo. Dirbkime daugiau pagrindinio darbo, jis itin sveikai veikia į užsidegusius protus. „Lietuvos" redaktorius Dr. Jokantas labai pasiilgęs Tavo, Petrai, straipsnių ir nuomonių. Ar negalėtumei laikraščiui duoti to, ko man privačiai duoti laiškai – protesto prieš lietuvių inteligentų ipochondriją?

Duok, Dieve, Jums visiems sveikatos ir geros nuotaikos. Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 96, l. [1r–1v].

[1] III Seime, išrinktame 1926 m., buvo 85 nariai.

157 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1927-04-27

Kaune, 1927 m. [ba]l. 27 d.

Mieliausieji! Pabaltijyje šiuo tarpu darbuojasi žinomasis rusų „богоискатель"[2] filosofas Bierdiajevas, kitą kartą „вѣховецъ"[3], vienas iš didelės grupės rusų, kurie norėjo sutvirtinti visuomenėje pastoviuosius principus. Jų pastangos man labai panėši į mūsų Kolontajų ir K°, kurie tokio pat darbo ėmės per ketverių metų seimą, davė gražią geg. 3 d. konstituciją, bet nebebuvo kas ją bevykintų. Prieš „Вѣхи"[4] tuojau sušuko „повѣхамъ"[5] ir – žuvo bolševizmo jūroje. Visgi rusų богоискатели[6] man imponuoja; esu girdėjęs Vilniuje Mierežkovskio paskaitas; jie nusimanė vieną pastovų dalyką – Religiją, pagrindinį sieloms pasveīkinti arba joms depravuoti, Religiją atmetus. Ir kai rusų безбожники[7] destrukcijos darbą jau padarė (moralybės nuopolis bolševikijoje esąs tiesiog Dantės plunksnos vertas), kai Denikinų, Kolčakovų etc. materialės pastangos pasirodė per silpnos, anieji вѣховцы[8] vėl imasi rusų renaissance'ą[9] pradėti nuo sutvirtinimo Religijos pamatų.

---

[1] pranc. = valstybės perversmą
[2] rus. = ieškantis Dievo
[3] rus. = „gairininkas", įvardytas straipsnių rinkinio *Gairės* bendraautoris
[4] rus. = *Gairės*
[5] rus. = paž. „ant gairių", junginys padarytas pagal analogiją su karine komanda „ant arklių!" („по коням!").
[6] rus. = Dievo ieškotojai
[7] rus. = bedieviai
[8] rus. = gairininkai
[9] pranc. = renesansą

Man, Religijos atstovui, tai ne naujiena. Ne naujiena nė jums. Mane sudomino naujas Bierdiajevo galvojimas apie „mokslo terorą". Iš tikro, mes, pozitivizmo auklėtiniai, buvome mokslo terorizuojami. Mes, silpnavaliai žmonės, nedrįsome nė pagalvoti, jog ir mokslas, toks šiaip jau gudrus, gali klysti, ir materializėjome, // [1v] jokiam okultizmui nebeskirdami pasaulyje vietos. Ir kai dabar girdime rusų filosofų pasigailėjimą, kad blūdo būta, mums darosi stipra.

Petrai, aš Tau siunčiu vieną iškarpą iš laikraščio. Pamėgink sutikti su Bierdiajevo atskyrimu mokslo ir Religijos sričių ir su galimybe joms būti šalia viena kitos. Man tai daug paaiškina. Atmeni, Tu man Paryžiuje pasakei, ar visa mes, Religijos atstovai, pateisiname knygų apreiškimuose ir jei nepateisiname, tai kam skelbiame? Ir dabar atsakysiu: nepateisiname; knygose yra dalykų, kurius lengvai griauna bet gimnazistukas. Tai skauda, kai nežinai, kad ne į viską reikia eiti su kosmologija ar kuo panašu, kai atsimeni, jog ketvirtojo matavimo negali matuoti trimis mums žinomais matavimais ir bet-kuris bandymas šioje srityje esti naivus, netikslus. Tačiau neturėjimas materialių priemonių šiam matavimui formuluoti nereiškia, jog jo visai negali būti. Juo sunkiau tai formuluoti, juo man aiškiau jaučiamas dvasių pasaulio buvimas; realus, galingas, bohaterus[1] darąs, dvasios milžinus galiūnus. Jokia materialybė tokios stiprybės žmonijai neteikia, kaip tikėjimas Dievu, kurį mes bandome vaikiškai sumesti, o ne jausti savyje. Kas nesistengia susidaryti idolum[2] savo sieloje, tam, žinoma, jo ir nėra, ir būti negali. Be vidaus pasaulio man būtų labai trošku net pačioje Lietuvoje gyventi.

Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 97, l. [1r–1v].

158 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1927-04-28

Tiek sumokėjau iš Petro sąskaitos Šv. Kazimierui. Ar gavote jo siuntinius, bal. mėn. ekspedijuotus? Maža pas mus knygų naujienų. Esame ubagai dvasia ir kišene. Dirbame tik ateičiai – gal po 50 metų mūsų raštų ims ieškoti, kaip mes dabar ieškome Daukanto ir kitų. J. T.

Kvitas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 98, l. [1r–1v]; l. [1r] kvito duomenys (spausdintas užrašas, kursyvu pažymėta ne Tumo ranka užpildyta dalis): Šv. Kazimiero Draugijos / Centralinis Knygynas / Kaune / Kvitas Nr. *40* / Gauta iš *Kan. Tumo Kaune / Du šimtai keturi litai 59 c. / Ł 204,59 Ł* / Kaunas, 1927 m. *IV* mėn. *28* d. / Kasininkė *Laukaitė* [Tumo ranka] *Versk*; l. [1v] Tumo tekstas; adresatai priskirti pagal kvito turinį.

159 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1927-04-30

Paryžius 1927. IV. 30 d.[3]

Dėde,

Aš Dėdės tiesiog nesuspėjau pasveikinti nei su Velykų šventėms, nes štai jau visos trys savaitės Eglė smarkiai serga kokliušu. Kokios baisios esama ligos! Baigia vaiką kankinti, o ir man gerokai nervus patampė. Kiek nakčių nemiegota, kiek širdies drebėjimo, sielojimosi! –

[1] lenk. *bohater* = herojus

[2] lot. = vaizdinio; garbinimo objekto

[3] Kairiajame viršutiniame kampe Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atsakyta V-7".

Akivaizdoj to viso nutariau nebevažiuoti į Palangą, nes Eglę net būtinai už kokio mėnesio turėsiu // [69v] kur nors išvežti – mainyti orą. Palanga tame atsitikime nebūt jai naudinga: reikia sauso, šilto oro. Taigi nutariau ieškotis vilos Pietų Francuzijoj – apie Cann'us ar kur kitur. Palangos labai gailiuosi, bet ką daryti – Eglės sveikata svarbiau.

Taip ir vargstam vargelį!

Petras dėl visokių Kauno įvykių be galo prislėgtas, be ūpo.

Oras Paryžiuj dar nekoks: viena diena šiltesnė, kitos – labai šaltos, užtai ir ligos nepabaigiamos. // [70r]

Taigi dabar prašom Dėdę pas mus į Pietus, tik ilgesniam laikui.

Bučiuojame Dėdę

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 54, l. 69r–70r, 70v be įrašų.

160 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1927-05-07

Kaune, 1927 [m]. gegužės [7] d.

Mano Mielieji! Kokliūšas (lietuviai jį savaip vadina) labai paprasta užkrečiama vaikų liga. Ja suserga bet-kuriuo metu ir bet-kuriame klimate. Kad nuo jo mirtų, aš nesu matęs. Jis tik įvargina. Jei kuris miršta, tai nebent dėl kitų kurių prisimetimų. Tai ir jums pernelyg bailytis nėra ko. Šviežias, ne kambario, oras geriausia higiena. Kokliušininkus laiko orie bet kuriuo oru. Nabagytė Eglutė! Na, nieko, pasitaisys, nebijokite. Nuo to nė svoris nepamažės. O kodėl Palanga būtų jai kenksminga, aš to nesuprantu. Jūros oras, man rodos, geresnis alsuojamajam aparatui ne sausažemio. Tai turi rimtai išspręsti balneologai ar kurie kiti kurortininkai. Man gaili, kad aš Jūsų šią vasarą nepamatysiu Palangoje, negalėsiu pats paguosti, nekonstatuosiu, kokia gi faktinai ir Tavo pačios, Brone, sveikata.

Pavasaris visoje Europoje bjaurus, skaisčių dienelių teturėjome vos dvi-tris. Šiaip jau vis lyja, dangus debesuotas, pučia šalti vėjai. Šiandie tik +5°R. Aukščiau +10°R nėra buvę. Pavargino ir mane laringitis, dabar atsigavau, ir vėl mane vadina nesenstančiu. Skaičiau ir Jus, paryžiečiai, turį nesenstančią Moulin Rouge šeimininkę; ji taip pat baiganti 60 metų, // [1v] kaip ir aš. K[a]ip gaili, kad to nežinojau perniaimet: būčiau su Petru užėjęs; galgi iš mudviejų (ne su Petru, su Miss) būtų tinkama pora. Nueikite į Moulin, pažiūrėkite, pasvarstykite šitą dalyką, tai ir patiems taps ramiau. Bijau, kad savo vargų vargeliuose nesugyžtumėte. Tikėkime, kad viskas baigiasi gerai, ne blogai.

Politikoje, toje, mūsiškėje, laukiama taip pat gerumų. Redaktorius Turauskas piktas, kad cenzūra varžo; piktas oficialiai, o privačiai kartoja Maironį – tikiu į šviesią Lietuvos ateitį: o kad Voldemarui pasisektų pagydyti Lietuvos visuomenę! Vadinas, ir kr[ikščionys]-dem[okratai] patylomis daug kam diktatoriškam pritaria. Vienas Krupavičius neperkalbamas. Vakar sustikau prof. Krėvę, vieną tų, kurie pasirašė anąjį memorandumą valdžiai. Sakės dabar, kai susidarė vienodas kabinetas, jis šviesiau žiūrįs į ateitį, nes iki šiol finansų ir švietimo ministeriai sabotavę ir nieko neveikę. „Demokratizmų" niekas nepasiilgę. Toliušis su M. Sleževičium man bėdojo dėl lietuvių tragedijos – kad jie nemoką nusileisti kits kitam. Na, jei nemoka, tai reikia kitaip dary-

ti; kolektyviškai veikti mes dar nepratę, tai nė tas kelias ne mums. Reikia ieškoti kitų, panaikinus partijas. Tai ir daroma tautininkų valdžios.

Būkite gerų minčių. Dievas duos „paliaimą".

Jūsų Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 99, l. [1r–1v].

161 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1927-05-08

Kaune, 1927 m. geg. 8 d. Stasio vardinės. Jas taip šventėm. Vakar žiūrėjome „Gu[l]bių ežero" baleto, šiandien meldėmės ir išgėrėm Morellių S. Klimo vyno butelį, kaip aulą. Be to, dovanojau jam laikrodėlį už 105 litus (sidabrinį) ir deviską[1] už 7 litus 50 centų (auksinį). Paskui visus vedžiau į pavasario parodą. Štai, vienas atvaizdas: gen. Nagevičius davinėja premijas ponioms lietuviškais rūbais. Taip jis buvo paskelbęs: kuri ateis į Muziejaus sodelį ar į Karių romovę tautiškai apsitaisiusi, gaus po rožę. Minios stovi prieš šitą šaržą – taip visiem patinka linksmi juokai. Mūsų finansai labai geri. Fakt[iškai?] Vok[ietijai], Pran[cūzijai] ir Ital[ijai] taip pat labai palankūs.

⌜Mūsų politika nebloga – nenusimink.

Dėdė⌝[2]

Atvirukas su Vlado Nagevičiaus, teikiančio tautinį kostiumą vilkinčiai moteriai rožę, šaržu, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 100, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal laiške minimą Klimo brolį Sergijų Klimą ir kituose laiškuose aptariamas politines aktualijas.

162 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-05-12

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[3]

Paryžius, 1927. V. 12

Gerasis Dėdė,

Šimtą kartų esu kaltas taip ilgai neatrašęs. Bet kad aš galėčiau taip lengvai plunksna pavadžioti, kaip Dėdė! Be to, man vienam iš paskutinių laiškų pastatei tokių problemų, kad gal reikėtų dar vienus kitus metus pagalvoti. Ir dar klausimas, ar išgalvosi ką verto, kad reikėtų rašyti. Religijos klausimas, iš kurio žmonija dar nė apyčiupomis neišsirito – šiandien yra virtęs visų neišrištų problemų vardu. O ką mes išrišom? Šit, net politikoj kiek metų visi manė, kad demokra- // [48v] tizmas ir parlamentarizmas atrado savo idealias formas visuomenės tvarkymui, o kas pasirodė? Taip lygiai ir kai kuriuose religijos klausimuose. Kiek šimtų metų katalikų Bažnyčios ta ar kita forma, doktrina rodėsi nesugriaunama tiesos skelbimo ir pažinimo reikalui, ir dar šiandien daug kam rodosi. O ar taip yra? Religijos žmonės kartais mato tik savo nerietelius, kur jie turėtų matyti savo geriausius draugus, ir priešingai. Yra žmonių, kurie turi

[1] lenk. *dewizka* = kišeninio laikrodžio grandinėlė
[2] Rašyta l. [1v] kairiojoje paraštėje vertikaliai.
[3] Spausdinta firminiame blanke.

Dievą savo širdyje, bet sako apie juos, kad jie bedieviai, o kitas to Dievo net nenori ieškoti ir jausti, suprasti – o figuruoja religijos stulpais. Ten dažniausiai dieviškoji dvasia veikia, kur mažiausia yra rezonavimų, įrodymų ir visokios impresijonuojančios butaforijos. Ar jūs tikite, kad mūsų davatkų masės, bent vienas jų procentas, ką nors išmano apie Dievą? // [48$_a$r] Jaučia savyje jo veiksmus? Seka jo keliais? Jeigu aš būčiau tikras, kad Katalikų Bažnyčia iš tūkstančio bent vieną sujungia su Dievu – aš jau ją pateisinčiau, ne tik pateisinčiau – aš ją remčiau kaip išganymo kelią. Duok Dieve, kad iš tūkstančio nors vienas praregėtų! Bet, man rodos, katalikų Bažnyčia neturėtų turėti tokių pretenzijų – užtenka, jeigu ji žmones suburtų ieškojimui ir atlaikytų visuomenę nuo „velnio" žabangų. Tą visų pirma ji turi atlikti – o tolesnė mūsų gyvatos misterija mūsų pačių rankose. Ir čia nėra ribų: čia mokslas, čia religija, čia praktikos gyvenimas. Tai siaurapročių, kaip mes visi esame – žmonės, dirbtinos tvarkos stovyklėlės, kaip mažiems vaikams daromos. Daug iš to, ką mes norime vadinti mokslu, tėra praktikos // [48$_a$v] gyvenimo žinios, o religija – tik išskaitytos mintys ir receptai. Tik integralis žmogus gali pirmyn eiti ir todėl negali būti nei šviesių mokslingų nedorėlių, kaip ir dorų tamsuolių. Nes ne tas yra doras, kurs nė karto kalėjiman nepateko ar nieko nenuskriaudė iš nežinios ar iš išrokavimo. Dar mažiau yra tas mokslingas, kurs pilnas žinių, bet nejunta ir neturi teisybės galios savyje. O religingas žmogus negi tas, kurs bažnyčioje ilgiausiai sėdi! Nėr mums geresnio pavyzdžio, kaip dieviška sintezė, harmonija. Ieškokime jos, eikime prie jos linksmi, atviromis širdimis, ir mes pamatysime, kad visi mes esame savi, be partijų, be piktumų, be neapykantų. Ar gali tad Bažnyčia proteguoti partijas?! Visas mūsų mokslas juk yra mėginimas, pamėginkime tad! Pamėginkime nors kartą eiti Dievop! O ne jį studijuoti ir analizuoti...

Taigi mat nebeliko popieriaus nė laboms dienoms

Petras.

⌜Visas knygas gavau – ačiū.⌝[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 36, l. 48r–[48$_a$v].

163 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-06-03

Paryžius, 1927. VI. 3

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[2]

Gerasis Dėde,

Gal, manau, ir susirūstinai ant manęs už truputį „bedievišką" mano paskutinį laišką. Bet juk šventi žmonės virsta griešninkais, o griešninkai šventaisiais... Aš į tokius dar nekandiduoju, bet potencialį šventumą mes visi savyje nešiojamės.

Gailimės visai netikėtai turėję permainyti savo vasar[os] planus ir negalėdami atvykti Lietuvon. Pagaliau važiavimas Lietuvon taip dabar pabrango, kad visai šeimynai

[1] Rašyta l. 48r virš datos įstrižai.
[2] Spausdinta firminiame blanke.

jau pasidarė nebepakeliamu toks luxus[1]. Šiemet čia taip viskas pabrango, kad esame priversti daryti kuo didžiausių ekonomijų, kad galėtume galus su galais sudurti. // [49v]

Praneškit, kaip eina „Pragiedrulių" vertimas. Balmontas apsiima savo redakciją atlikti už 100 fr. už spausdintą lanką. Tai yra gana pigu. Antra, jisai jau gerokai pramoko lietuviškai ir galės net patikrinti pats vertimo tikslumą. Ieškosime lėšų iš visų pakampių, bet aš noriu būtinai tatai privesti prie galo. Prancūzų kalboj „Pragiedruliai" bus tikra sensacija, o Lietuvos tautiniam atgimimui suprasti – tikra revoliucija. Tai bus geresnė propaganda už šimtą politinių brošiūrų.

Gerasis Dėde, mes dabar esame visi kuo sveikiausi ir nesirūpink visiškai mūsų ligomis. Bronė dabar po apendicito vis eina geryn, linksmyn ir gražyn. Eglutė savo kokliušą gana lengvai persirgo ir Arcachone jį turės visai pamesti. Barbė ketina atvažiuoti pas Bronę atostogauti, // [49$_a$r] kad jai vienai nebūtų per daug nuobodu. Auklę mes atleidžiame kokiam mėnesiui ar pusantro į Lietuvą pas motiną, kurią jau senai matė. Todėl Bronė manysis su Egle viena Arcachono giriose. Aš tikiuosi ten nuvažiuoti apie liepos mėn., nes dabar dar turiu daug darbo. P. Girdvainis jau išvažiavo Romon prie popiežiaus, o p. Urbšys jo vieton dar neatvyko. Dabar turime daug svečių: p. Bizauską, kurs šiandien tą laišką veža, p-lę Avietinaitę, kuri taip pat šiandien išvažiuoja pasigydžiusi, p. Žmuidzinavičių, kurs atvyko kilimų parodos kiek prižiūrėti, ir dar kitų... Girdėjome, kad čia yra p. Skipitis, p-lė Rymaitė – bet jie Atstovui kažin kodėl nesirodo. Taigi matot, Paryžiun beveik Kaunas persikėlė.

Tiesa, buvau visai pamiršęs // [49$_a$v] Dėdei atsiųsti atstovybės namų pašventimo fotografiją. Čia atminsite visą beveik Paryžiaus koloniją. Labai bus gaila, jeigu šiemet neatvyksite pas mus Prancūzijos linksmumo ir geros nuotaikos prisirinkti. Aš dabar daug daugiau galėčiau parodyti ir įvesti į dvasios turtus. Aš net manau, kad Dėdė vieną gražią dieną ims ir atsidurs Paryžiuje, kaip savo namuos. Mes taip džiaugiamės žmogų iš Lietuvos pamatę, o Dėdė taip gerai ją reprezentuoji!

Siunčiame daug mūsų visų linkėjimų ir labų dienų. Eglutė jau nebe „bolševikas", kaip pirma buvo, ir jai labai darosi skaudu prisiminus, kad bočelis ją turėjo pamat[ęs] taip anuomet pavadinti.

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 37, l. 49r–[49$_a$v].

164 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Arkašonas, [1927-06-09]

Villa St. Jean le Grand
Allée Jeanne d'Arc
Ville d'hiver
France Arcachon
Gironde[2]

Prieš ketvertą dienų atvažiavom su Egle vienos į Arcachon'ą (už Bordeaux) ant Atlanto okeano kranto. Mūsų villa stovi didžiausiam pušų miške. Oras puikus, tik vienoms, žinoma, nuobodu.

---

[1] lot. = prabanga

[2] L. 71v viduryje šalia vietos nuorodų Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. 1927 VI-12".

Atvažiuok Dėdė pas mus, pamatysi, kaip bus gerai. Eglė mažiau bekosa.
Bučiuojame Dėdę Bronė

Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Kaunas
Lithuanie
Via Berlin

Atvirukas su pėsčiųjų bulvaro su palmėmis vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 55, l. 71r–71v; datuojama pagal išsiuntimo spaudą.

165 | Juozas Tumas Bronei Klimienei ir Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1927-06-12

Kaune, 1927 m. birželio 12 d.

Mieliausios! Laiškas iš Arcachon išėjęs VI-9. Tad į mus eina trejetą dienų. Tai gera bus žinoti. Mane Petras pradžiugino, buk jūs dabar esą visiškai sveiki. Jei dar ir Eglutė mažiau bekosa, tai jau ir visai gerai.

Francijos miškus vaizdinuos kuo geriausiai – ji neturėjo reikalo juos naikinti. O jei dar kultūrino kurortui, tai numanau, ką padarė, ir man būtų itin gera pabūti su mišku, dar geriau – su jumis. Vis dėlto 3000 litų nerizikuosiu – tegul jie paesti blogymečiui. Be to, už 1000 perkuos lietuviškų leidinių komplektų, mirus vienam vokiečių kanauninkui. Jei ir nebūt man būtinai reikalingi, tai esu priverstas tai padaryti, nes viena mergšė pavogė iš manęs dvejų metų „Tėvynės sargą", o tie buvo ne mano. Man būtų didelė gėda neatidavus reto dalyko. Ir operos artistei p. Galaunienei pažadėjau 1000 l. paskolinti, kad galėtų Paryžiuje pasitobulinti. Vis tai cnatos.

O iš tikrųjų aš šiemet visai neturiu laiko – daug dalykų užleidžiau, reiks atostogomis atidirbti, tai manau niekur iš savo Panemunės nepajudėt ilgiau, kaip kelioms dienoms, maksimum dviem savaitėm į Palangą, jei ištiks geras oras.

Tuo tarpu pas mus vis dar nėra vasaros. Visas gegužines aplyja. Dvi dienas teturėjome karštas. Vieną iki 25°R. Paskui buvo audra. Ji man priminė aną nakties // [1v] audrą Aix les Bains'e, kurią aš vis rengiau aprašyti ir vis nestengiau.

Kazys jau hidrotechnikas, matuoja malūnų jėgas, dėvi kepuri su šniūreliais ir labai patenkintas. Turi geros praktikos, baladosis po visą Lietuvą, gaudamas 300 litų pagrindinės algos ir po 12 litų dienpinigių. Stasys išlaikė keturius dalykus, iš visų gavo – gerai. Gabus šelmis, tik kad minkštavalis. Laimingas jis, turbūt, nebus, nes vis jaus, kad jam trūksta pinigų. Aš jam neduodu, ir vis dėlto man jis be pilno išlaikymo gyvais atsieina kas mėnuo į 130 litų. Bijau bijau, kad nepasileistų, o tokiam, kaip jis, lengva – jis bet kam pasiduoda.

Emilija virsta tikra histerike. Aš tiesiog stebiuos, iš kur man tiek kantrybės su ja. Kai nurimsta, vėl gerai. Tai žiauri chamka. Kad ji žinotų, kokia panieka aš tyliu, pati pabėgtų. Pripratau, kaip prie čebato – tai bijau, kad naujas dar labiau nespaustų. Ir kas kasdien dėkoju Dievui, kaip tie žydai, kad man Jis nedavė pačios.

Kaukas irgi ištvirko, namie nebepaesti, savo medalius pameta ir tik bemoka sugrįžęs daug ėsti.

O politika mūsų gera – visi džiaugias netekę „švabodų"[1]. Tik gyvumo Kaune nebliko, kai cenzūra nebeleidžia keiktis.
Aš savim patenkintas, tai ir gyvenimas man pakenčiamas. Ačiū Ponui Dievui.
Būkite sveiki ir laimingi. Jūsų Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 103, l. [1r–1v]; laiškas priskirtas Klimų šeimos korpusui, kadangi siųstas į Klimienės atostogų vietą Arkašoną, kur seserys tam tikrą laiką atostogavo kartu, ir daugiau su Klimų gyvenimo aktualijomis susietą laiško turinį.

166 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-06-13

Paryžius, 1927. VI. 13[2]

Gerasis Dėde,

„Židinys" mane bara už skolas[3]. Čia pridedu jų reklamacijas. Kadangi aš buvau prašęs Dėdę man čia patarpininkauti, aš prašysiu taip pat iš mano pinigų grąžinti jiems tas mano skolas. Labai atsiprašau už tuos trukdymus, nes žinau, kad Dėdė esi be galo užimtas.

Esu dabar Paryžiuje vienui vienas. Bronė ir Eglė jau Arcachone. Jų adresas: Madame Klimas, villa St. Jean le Grand, Allée Jeanne a'Arc, Arcachon (Gironde). Kaip matot – visų šventų. Labai graži villa su sodeliu, su visais patogumais, su mebliais ir indais, ir pigiau už 4 mėnesius negu Palangoj vienas aukštas už 2–3 mėnesius. Būtume betgi važiavę Palangon, jei ne tas kokliušas, kuriam // [51v] reikėjo tuojau ieškoti šilto ir sausesnio oro.

Paryžiuje šiomis dienomis laukiu p. Voldemaro, nes žadėjo grįžti per čia. Pats manau vykti į Arcachoną liepos mėnesį.

Jau nuo gegužės 8 d. negavęs jokios žinios iš Dėdės, labai nerimauju. Kas atsitiko? Iš laikraščių matau, kad dar gyvas – pats betgi savo akimis negavau įsitikinti...

Siunčiu nuoširdžiausių savo linkėjimų

Jūsų [Klimo parašas]

⌜NB. Šv. Kazimieras, pasirodo, barė atstovybę.⌝[4]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 39, l. 51r–51v.

167 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1927-06-16

Kaune, 1927 m. birželio 16 d. Dievo Kūno procesija.

Darais, Petrai, man vis brangesnis. Mano ambiciją paglostė, kad Tu pirmas parašei man tris laiškus suklomis, nelaukdamas iš manęs atsako: į V-12, VI-3 ir VI-13. Tavo laiškus aš laikau ir padedu į Rankraščių muziejėlį. Dabar pasiėmęs visus tris, dar kartą jų pasiskaičiau ir man parūpo pasikalbėti.

---

[1] rus. = laisvių
[2] Virš datos Tumo pilku rašalu pasižymėta: „Atsakyta 1927-VI-16".
[3] Prieš šį sakinį išbrauktas tekstas: „Šv. Kazimieras ir ‚Židinys'."
[4] Rašyta l. 51r kairiajame viršutiniame kampe įstrižai.

Pirmiausia pasiaiškinkime viena. Aš širdyje bedievis, nes Dievo buvimo gyvai savyje nejaučiu, tai aš niekados nieko nesmerkiau už tariamąją ir kitų bedievybę. Tai mano nuotaika, o ne išgalvotas dalykas. Tai pasergsti ir kiti nuo pat Vilniaus „Vilties" laikų, kada mane vadino tiltu tarp dievingų ir bedievių. Ta pati tradicija liko ir dabar. Vysk. Pr. Karevičius viešai „Tiesos kelyje" pavadino mane bedievių klebonu, o mano Vytauto bažnyčią dar seniau yra pavadinęs – praeambulum Christianismi[1]. Tai visai gera intencija. Aš jaučiuos lyg privilegijuotas, kai man mano takto mano vyresnieji neišmetinėja, net pataikauja. Dėl to nei Tavęs aš nesmerkiu, nei kitų Tau lygių. Dar daugiau, aš neturiu tendencijos Tave „atversti". Tai nepykčiau, kad ir Tu man dešimtį herezijų prirašytumei. Aš su Tavimi pasidalijau, kas man patiko, Tu man atrašei savo sumetimus, kuriems aš tegaliu pritarti.

Kad reikia daugiau praktiškai religėti, destis, artėti į absoliutų idealą – moralybės, teisybės, žmoniškumo, abudu sutinkame, nes tai ne mūsų pramanymas. Jau // [1v] neoplatonikai skelbė ir vykino dvasių kilimą iki pat pajuntant dievybę. Teosofai taip pat, kai sako nujautimą esant tą vieną Dievo pažinimo būdą, ne protą, ne filosofiją. Bažnyčios veiksmas – kad ne visai išnyktų žmonijos sensus religiosus, sensus catholicus[2]. Kai ji taip veikia, ji jau naudinga, o reikalauti iš jos, kad ji regimai ir tuojau darytų 0,01 % šventųjų, būtų per daug. Lygiai ir teisybės dalyke: gerai ji daro, kai sako esą „nuodėmių", kurių reikia vengti, kad daro, kad nuodėmės sąvoka neišdiltų iš žmonių sąmonės. O kad šalia to reikia dar policijos ir reiks jos, tai Bažnyčios vertybės nesumažina. Netikėjimo motyvų man yra daug, tačiau aš jaučiau, jei pasiduočiau religiniam skepticizmui, aš būčiau labai nelaimingas, gal net gerbti savęs nenorėčiau, o dabar mane guodžia, kad aš jaučiu savyje kažin kokią vertybę, kaip tik klausęs religinės moralės. Tai Dievą tikiu, nors širdy jo, aiman, neturiu. Manau, kad ir Tu savo potencialį šventumą esi paveldėjęs iš krikščionybės, iš tos pat bažnyčios, kuri taip netobulai veikia, betgi veikia, stengias, ir tai gerai. Reikia gi kur-nors kreipt ir krypt. Nusiauk, nes vieta, kur stovi, šventa: kas paklauso, „nusiauna", tas negali nepajusti šventumo.

Linksma man, kad jūs sveiki. Bronei rašiau į Arcachoną. O Tau likus vienam Paryžiuje, man buvo didelė pagunda kaip tik į Tave šmūkštelėti: pusę dienos dirbti, o popietuvėmis paryžiuoti. Tačiau šiemet to nebepadarysiu. Norėjau į Assisi su maldininkais keliauti ir nuo to susilaikiau – turiu darbų. Apie kitką kitą kartą. Siunčiu Tau radio – pabučiavimą.

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 104, l. [1r–1v].

168 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1927-06-28

Kaune, 1927 m. birželio 28 d.

Mielas Petrai! Nežinau, kodėl man šiemet taip miela Tave sveikinti vardadienio. Juk tai tik eilinis, o man vis rodos lyg pereiginis laikas, – perėjo, persilaužė. Rūpi pranašauti. Sakysime, argi ne providencialis dalykas, kad Tave pakrikštijo Petru? Tu esi – petra, uola; ant jos aš pastatysiu kai-ką. Atkaklus Tavo, savalkiečio, būdas, daug

[1] lot. = krikščionybės prieangis
[2] lot. = religijos jausmas, katalikybės jausmas

žinių, poetinis entuziazmas, patvarumas, kritiškumas. Stažas – likta pereiti kryptys nuo kairės, patirti praktišką jų vertę, matyti krikščionybės galybę ir Mussolinio drąsią inciatyvą; pagaliau, virti pačiame pasaulio politikos katile.

Tu nemanyk, kad ką nors aš uodžiu. Mūsų sferose apie Tave kalbų nėra arba aš jų negirdžiu. (Aš niekur neinu). Tai tik mano sumetimai, kad Tu turi labai daug to, kas yra skiriamas pakelti labai didelei naštai. Patyrimai diplomatijoje, patyrimai valstybėje. Belieka sintetinti ir paimti drąsią iniciatyvą. Ne šiandei, ne rytoj, gal dar nė ne kitąmet. Vis dėlto aš matau Tavo ateityje vadovaujamą rolę ir būtų didelio nuostolio valstybei, jei Tu labai laiku neimtumei Lietuvos ateities planuoti, gaminti iniciatyvą, po tūkstantį kartų perkritikuoti, // [1v] galop susidaryti moderninės mažos valstybės idealą; ne tokį, kokio mada reikalauja, bet kuris būtų mums vaisingiausias ir kultūrai tinkamiausias.

Mūsų kabinetams vis prikaišiojama, nė vienas dar neturėjęs toliau siekiančios programos. O iš kur ji rasis, jei į kabinetą patenka žmonės, kurie dar vakar niekur nieko apie tai negalvojo. Valstybės statytojai – architektoriai, Mikelandželai; prisidaro projektų ir dairos, kaip čia įvykinus. Vienus įvykina, kiti palieka tik suprojektuoti, tačiau nežuvę. Taigi žiūrėk – providentia divina[1] Tau kaž-ką skiria; tepkis alyva, mankštinkis, kad lengvai tai pakeltumei, gal ne taip artimoj ateityje, bet neišvengiamoje. Tu gi – es petra[2]... Gyvenimas trupina skaldo ir petrą. Aš Tau linkiu, kad iš po gyvenimo kūjų, kurie Tave suduos, kibirkštys netrykštų sproginėtų ⸢sic! ⸣, ne gabalai byrėtų, nes tada pasirodytumei tesąs – булыжникъ[3].

Šitą laišką jau gausi „ant rytojaus", pirmiau buvau sutrukdytas. Ir vėl Prezidentas[I] kviečias asistentu jam lankant (7–17/VII) Žemaičius. Buvau sutikęs, bet atsisakysiu. Labai jau man miela Nemune kasdien maudytis, po miestą pusbasiam vaikščioti ir stebinti Sostinę. Sako, tuo aš tyčia akcentuojąs, jog Kaunas – ne Paryžius. Nieko aš neakcentuoju. Bučiuoju Bronę ir Eglę. Tave daugiau kaip dėdiškai apglėbiu sulig įsakymą vaikams: pamylėk už kaklo.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 105, l. [1r–1v].

[I] Antanas Smetona

169 | Juozas Tumas Bronei Klimienei ir Barborai Mėginaitei, [Kaunas], 1927-06-28

P. Kalpoko papieštieji lietuviški primityvai sveikina Bronę ir Barbę iš Vytauto bažnyčios. Aš tą paveikslą pirkau ir palaikysiu Vytauto bažnyčioje istorijai: lai esti primityvas lietuviškam stiliui sudaryti tapyboje. M. Biržiška sako, tai esą panašiau į dentisto laukiamąjį kambarį. Jūs bent nesityčiokite – iš to gali būti ko rimto. Sveikite drūtėkite!

Jūsų dėdė

1927.VI–28

Atvirukas su Petro Kalpoko paveikslo „Skausmas", kurį 1927 m. nusipirko Vytauto Didžiojo bažnyčia, reprodukcija, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 106, l. [1r–1v]; laiškas priskirtas Klimų šeimos korpusui, kadangi pagal kitų laiškų kontekstą spėjama, kad jis siųstas į Klimienės atostogų vietą Arkašoną, kur seserys tam tikrą laiką atostogavo kartu.

---

[1] lot. = dieviškoji apvaizda
[2] lot. = Tu esi Petras – Uola (Mt 16, 18).
[3] rus. = grindinio akmuo

170 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, [Kaunas], 1927-06-28

[E]glute! Tu dabar miške, tai paieškok, ar nerasi žemuogių. Pas mus jau randasi gerų braškių ir žemuogių. O gal Prancūzijos miškai to neturtingi. Tai verta mums pavydėti. Taisykis, lakstyk, kad būtumei stipra ir atmink savo bočelį žilį.

1927.VI-28.

Atvirukas su kailinukus vilkinčios mergaitės, vienoje rankoje laikančios apvytusias rožes, kitoje – didžiulį tarsi iš popieriaus iškirptą žibutės žiedą, žiemą miške vaizdu, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 107, l. [1r–1v].

171 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-06-30

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[1]

Paryžius, 1927. VI. 30

Gerasis Dėde!

Dėkoju iš širdies už pasveikinimus, jie iš Tamstos man ypatingai brangūs. Bet aš nusigandau dėl tokių „baisių" pranašavimų. „Providentia divina" yra įspausta į kiekvieno žmogaus esmę. Nevertas žmogus mirties, savo paskyrimo neįspėjęs, nes mirtis yra grįžimas su gryna atvira sąžine prie tos pačios providencijos su atlikta sąskaita. Nė vienas žmogus negali bijoti mirties, kuris priėjo, paprasta žmonių kalba kalbant, prie Dievo: jis grįžta su džiaugsmu pas jį. Kadangi mes neturime valios gimti, mes turime sąmoningai mirti, idant savo gimimą pateisintume, savo ruožtu duodami // [52v] gyvybę savo vaikams. Tuo būdu mes dalyvaujame didžiosiose pasaulio misterijose, kurių jautimas ir realizacija iš gyvulio padaro žmogų. Ar reikia tam kokių ypatingų didžių, skambių, garsingų darbų ar veiksmų? Man rodos, ne. Skambieji veiksmai dažniausia toliausia esti nuo to kelio. Dideli darbai ir užsimojimai sulaužo silpną žmogų, pavienį. Didelius darbus gali atlikti tauta, žmonių suma, jei toj sumoj bus daug tikrų žmonių, kurie žmoniškai eina mirti „Dievuje", t. y. savo gyvybę pašvenčia aukščiausiam mūsų ekzistencijos tikslui. „Mirtis Dievuje" nėra atsisakymas nuo gyvybės; priešingai, tai yra atitikimas amžinybės neamžinoj realybėje, atsiekimas tos „providentia divina"[2], kuri, filosofiškai imant, yra amžina mirtis, pasiekta gyvybės ekstaze. // [52ₐr] Nieks nemokėjo ir nemokės jos apibrėžti žodžiais ir sąvokomis: ji yra mūsų esmės pagauta evidencija, toji „dvasia šventa", kurią ne visi pamato ir gyvuliais dėl to savo gyvatą baigia, Dievo balso neišgirdę. Mylėkime ir tokius, kaip mes mylime aveles ir stirnas. Tų avelių ir stirnų Lietuvoj mes daug daugiau turime, negu parodo statistikos biuro skaitmen[y]s. Aš norėčiau savo gyvenimą pašvęsti jų sumažinimui... mylėdamas jas.

Ar manai tad, gerasis Dėde, kad žmogus gali permainyti savo kelią, kurį jis pats išvydo? Ar manai, kad žmogus gali būti stipresnis už Dievą? Už savo „mirtį"? Nei garbės, nei valdžios triukšmas negali nutraukti jau stovinčio mirties oreolėje. Jis tik gali silpną realią gyvatą apdumti // [52ₐv] žemės rūku, pro kurį nebus matyti kelio. Lietuva netu-

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

[2] lot. = dieviškosios apvaizdos

ri laukti nei antikristų, nei mesijų, nes jai reikia plačiosios, jeigu norit, demokratinės galios. Ir Dievas šiandien turi būti demokratas, t. y. pabiręs masėse, kurios jungtiniam judėjime lietuvių tautą mokys mirti jame „dieviškai". Mano visas uždavinys – būti vienu iš tos masės, iš jos neišsiskiriant, idant tauta neimtų savimi abejoti, matydama išimtis. Pavojinga tautai, kaip senovės žydams, turėti mesiją! Turėti ypatingus vadus, nepaprastus viršininkus! Tauta tuomet miršta fiziškai, ne dieviškai, nes tik dieviška mirtis yra didžiausios gyvybės pranašas ir uola.

Todėl, Dėde, sutik pavažinėti po žemaičius ir, nepaisydamas realių gyvenimo formų, stiprink mūsų aveles ir stirnas, kad jos išvystų tą dvasios ir širdies švyturį, kurį savy nešioji ir kuriuo reikia masėse šviesti. Turi, Dėde, dovaną didesnę, negu manai, ir kurios kiti neturi.

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 40, l. 52r–[52_av].

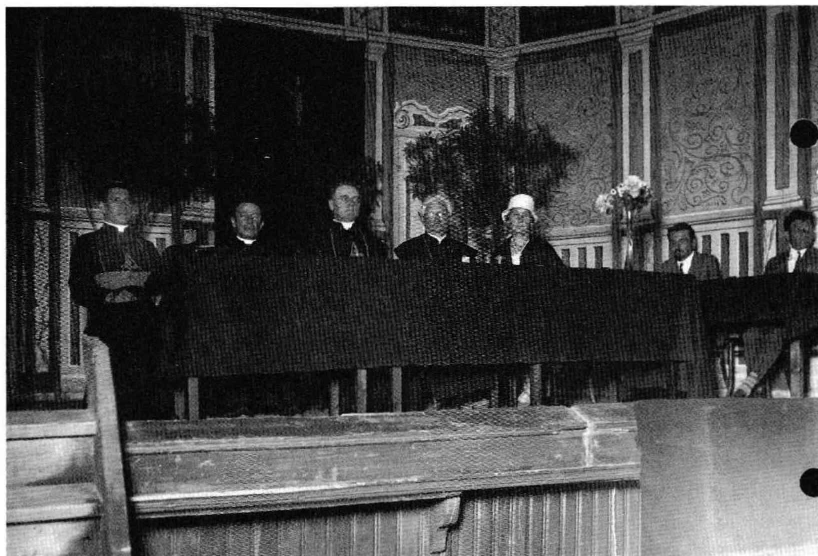
172 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], [Kaunas], [1927-07]

Lietuvių katalikų šeštasis kongresas

1927 m. Liepos 1 d. pirmininkavau aš. Iš eilės: vyskupas M. Reinys, monsignoras Faidutti, vyskupas Staugaitis, Jo Prakilnybė garbės Kanauninkas Aš, vicepirm., p. J. Tumėnienė – vicepirm., Vysk. Reinys – pirmininkas, kituodu Garbės pirmininkai. Dulsius sekret[orius].

Kongresai sušaukiama kas metai, skaitoma puikių referatų: šiemet Pel. Mikšys apie kooperatyvų ideingumą, Dr. Pakštas apie katalikų emancipaciją, Pr. Dovydaitis apie šeimą ir inteligentiją, V. Reinys – Religiją ir inteligentiją. O dalyvių nedaug. Kauniškiams atsibodo, provincijai toli ir brangu. Dabar Pavasarininkų kongresas. Atvažiavo ir Jonė Nokutytė, fajn mergiotė. J. T.

Rašyta ant fotografijos, VUB RS, f. 118, b. 454, „Fotografijos", Nr. 108, l. [1r–1v]; datuojama pagal laiške minimą įvykį; adresatai priskirti pagal 1927-07-12 Klimienės laiško turinį.

173 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Arkašonas, 1927-07-12

Arcachon, 1927. VII. 12 d.[1]

Brangus Dėde,

Labai dėkavojame už laiškus ir įdomias fotografijas, kurias Petras tuojau išsivežė į Paryžių.

Mums labai nepatinka, kad Dėdė šįmet nutarei niekur nevažiuoti atostogautų: juk nebe jaunystė, reikia pradėt savo sveikatą daboti, vietoj skolinęs visiems kam reikia ir nereikia pinigus. Aš manau, kad ir Lietuvai būt daugiau naudos, kad Dėdė už tuos pinigus būtum atvažiavęs į Paryžių ar į Arcachoną!

Mes su Egle jau šešta savaitė vasarojam. Vieta graži, tik oras labai // [72v] bjaurus: lyja, šalta. Kažin, kokia vasara Lietuvoj? Čia siaučia didelės audros, darydamos daug žalos vynuogynams.

Pradžioj rugpjūčio atvažiuoja Barbė. Petras nėr žinios, kada galės atvažiuoti, nors jam labai reikėtų: vis negali atsikratyti nuo kokliušo ir labai kosa.

Neužilgo atvažiuos į Kauną Emilija - mėnesiui paleidžiu atostogoms - tai visą papasakos.

Beje, Dėdė paimk iš Banko Petro pinigų kokius 300 litų ir mano vardu įduok Petro motinai.

Bučiuojame Dėdę Bronė ir Eglė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 56, l. 72r–72v.

174 | Juozas Tumas Bronei Klimienei ir Eglei Klimaitei, Kaunas, 1927-07-20

Kaune, 1927 m. liepos 20 d.

Mielosios Brone ir Eglute! Šiandei rytą automobiliu sugrįžau iš Žemaičių. Juos lanko Valstybės Prezidentas[I] ir man liepė pabūti korespondentu per [4] dienas. Apvažiavome š. m. 14 d. išvykę iš Kauno. 15 d. dalyvavome Ateitininkų susirinkime Palangoje, 16 d. Kretingoje, Darbėnuose, Grūšlaukėje, Salantuose, Mosėdyje ir Skuode. 17 d. Truikinuose, Ylakiuose, Židikuose, Sedoje, Kalvarijoje, Alsėdžiuose ir Telšiuose. 18 d. Žarėnuose, Varniuose, Medvėgalyje, Kaltinėnuose, Kražiuose ir Kelmėje. 19 d. Nemakščiuose, Viduklėje, Raseiniuose, Ariogaloje, Pernaravoje ir Čekiškėje. 20 d. 3½ val. ryto Kaune. Keli šimtai kilometrų automobiliu su Prezidentu, jo kancleriu[II], su gen. Žukausku ir jo adjutantu. Kiti palydovai kitais automobiliais. Kaitros stovi nuo pat galo birželio mėn. ne žemiau 20°R, o pakyla iki 35°R. Prakaitas liejos, dulkės troškino, vaišės marino, - vis dėlto iš šios kelionės parsivežiau pusę kilo padaugėjusio svorio. Znočijas, esu sveikas, nors pilvas buvo nuo šalto gėrimo pairęs.

Kelionėje pasigavau labai geros nuotaikos. Lietuva - visai ne „demokratiška". Ji griežtai purtos nuo politinės demoralizacijos ir sudėjus rankas meldžia apsaugoti ją // [1v] nuo nėrimo, nuo rinkimų, nuo bačkininkų, nuo seimo, kurs nieko nepadaro ir k. t., o jam dedamus pinigus apversti ūkiui gerinti. Lietuviai-žemaičiai legalistai, savo

---

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta VII-20".

valdžios galvai ir Smetonos asmeniui reiškė bekraštės meilės ir pagarbos. Lietuviai – nebe svajotojai, o praktikai. Rodos, ir kiti virs į tą pusę, be Krupavičiaus, kuris ir toliau nuodys pusę lietuvių, dengdamasis „Kristaus dėsniais"!

Pinigus paėmiau, 30 doll. ir rytoj įteiksiu 303 litus Klimienei. Džiaugsis.

O kam kosa Petras? Kokį jam radote „kokliušą"? Ar nebus kas rimtesnio?

Barbora žadėjos važiuosianti VII-20. Kad žinoč, kur ją berasti, parašyč kvitą, kad saldainių gavau. Jie labai įdomūs. Gardžių ir mes turime.

Ambražina Gečiūnaitė ruošias tekėti už amerikiečio bolševikėlio, bet pasiturinčio Samėno. Pirkinėju jai kraičio šiokių tokių mažmožių. Našlaitė juk.

Labai džiaugiaus jūsų fotografijomis. Aglė rodos liesoka.

Bučiuoju jus – Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 109, l. [1r–1v].

[I] Antanas Smetona
[II] Pijus Bielskus

175 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-07-21

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[1]

Paryžius, 1927. VII. 21[2]

Gerasis Dėde,

Pasigėrėdamas skaičiau pirmą korespondenciją „Lietuvyje" iš kelionės po žemaičius[I]. Supratau, kad sutikai išvažiuoti, be abejonės, ne tik mano patariamas. Mums Lietuvoj reikia skaisčių jaunos sielos žmonių, verdančių patriotų, kurie užkrečia savo dvasia svyruojančias išdrikusiais minias, pilnas visokių juodų melankolijų. Mūsų inteligentų orientalinis hiperkriticizmas, bevalių ir ištižėlių ženklas, sumurdė prigimtą žmogui entuziazmą, kurs vienas tegali sukurti ir pakelti šalyje tas dvasios vėtras, kurios nupučia // [53v] mūsų sielas prie žmogaus, prie tėvynės ir prie Dievo.

Mielasis Dėde, esi Lietuvoje tas stebuklingas žilagalvis jaunuolis, kurio entuziazmas, iš tyros širdies trykšdamas, kaip saulės spinduliu prašviečia sunkų rūką, kurio prigaravo nevalytos sielos. Pagerbęs mūsų senųjų audrų pragiedrulius – pats juo pavirtai naujojo dangaus ūkanose.

Turiu, nesusilaikydamas, pasakyti, kad pamilau Dėdę kaip skaidrų amžinai kunkuliuojantį žmoniškumo šaltinį, kurs saulėje atšviečia savo krištolinę srovę visomis gyvybės spalvomis. Mylėti gyvenimą ir dėl tos meilės kelti jį į dangų, prie saulės, kad toje meilėje nebūtų apsivylimo – šit kaip aš suprantu Dėdės entuziazmą. Ir aš norėčiau, kad Dėdė // [53_ar] mudu su Brone suprastum tokiais savo vaikais. Per tuos kelerius metus Bronė mane įvedė į Dėdės kraujo misterijas ir mudu abudu džiaugiamės ne tik Dėdės šventu ženklu palaiminti, bet ir jausdami vieną bendrą Tėvą. Ir mudu trokštame, kad mudviejų gili, niekados nesudrumsta, meilės ir entuziazmo pilna gyvenimo

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] Kairiajame viršutiniame l. 53r kampe Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta VII-25".

harmonija suteiktų mudviejų Tėvui tos satisfakcijos, kurios tik gali duoti šios žemės kelionėje Dvasios laimėjimai.

Tik dabar gal Dėdė suprasi, kodėl aš taip norėjau, kad pas mus atvažiuotum. Srovė visada trokšta prieiti savo šaltinį, kurs ją paleido džiaugtis padange. Mažos mūsų nelaimės neleido Lietuvon atvažiuoti abiem kartu – manėm tad prisistatyti su savo „sąskaita" kitaip. Ir taip // [53_av] neišėjo – todėl turėjau suvesti tą sąskaitą tuo nelemtu įnagiu, koks yra daromas raštu.

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 41, l. 53r–[53_av].

[1] Tumo straipsnių ciklas apie Smetonos kelionę po Žemaitiją: Juozas Tumas, „J. E. Valstybės Prezidentas Žemaičiuose", *Lietuvis*, 1927-07-08 (nr. 157, 158, 162, 163, 165–170).

176 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-07-24

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[1]

Paryžius, 1927. VII. 24

Gerasis Dėde,

Kaip šių metų lietūs mano laiškai tenenustebina Dėdės. Šį kartą noriu Dėdei visai konfidencialiai nusiskųsti dėl kai kurių mūsų administracijos „šposų". Kaipo kurjozą čia pridedu mano laiško kopiją[2], kurs liečia mano žemės sklypą Vytauto kalne. Iš jo Dėdė suprasi, kad, Ž[emės] ūkio Ministerio[1] nusistatymu (nes jis patvirtino Žemės reformos valdybos nutarimą), man tas sklypas turi būti atimtas. Savo „chamiškumu" tas

[1] Spausdinta firminiame blanke.

[2] Mašinraštis su įrašu „Konfidencialiai" mėlynu rašalu Klimo ranka kairiajame viršutiniame l. 56r kampe įstrižai: „Konfidencialiai / Paryžius, 1927 m. liepos 19 d. / U[žsienio] r[eikalų] m[inisterijos] Teisių-administracijos departamento direktoriui / Kaune / Šių metų liepos 19 d. esu gavęs iš Užsienių reikalų ministerijos kanceliarijos viršininko raštą, rašytą man š. m. liepos 4 d. N II367, su kuriuo man buvo persiųsta Žemės reformos valdybos š. m. birželio 17 d. nutarimo N 2546 nuorašo nuorašas. / Abu raštu čia pridėdamas grąžinu atgal Ministerijai ir prašau taipo pat josios raštą grąžinti Žemės reformos valdybai kaipo mano nepriimtą dėl šių motyvų: / I-o. Žemės reformos valdyba savo 1926 metų balandžio 17 d. nutarimu N 888, apie kurį tos pačios Valdybos man buvo pranešta oficialiai 1926 metų balandžio 23 d. N 8977, žemės sklypą N 46 Vytauto kalne yra paskyrusi man, ir tas sklypas todėl nebėra Ž[emės] r[eformos] valdybos žinioje, idant ji galėtų jį kam kitam perdavinėti be atitinkamos teismo ar represijų procedūros. / 2-o. Jeigu Krašto apsaugos ministerijai ar kam kitam tas sklypas pasirodys reikalingas, jie tegali kreiptis į mane kaipo to sklypo laikytoją, ir niekas be mano žinios, sutikimo ar įgaliojimų nėra teisėtas daryti čia kokių naujų nutarimų. Būdamas lojalus Lietuvos pilietis ir Valstybės tarnautojas, todėl nenorėdamas kompromituoti bet kokio Vyriausybės organo, // [57r] grąžinu konfidencialiai atgal visą susirašinėjimą ir patį Žemės reformos valdybos nutarimą, skaitydamas jį kaipo nebuvusį ir kaipo nedarantį jokių prejudicijų mano teisėms į žemės sklypą Vytauto kalne N 46, teisėtai ir toliau man priklausantį. / Ta pačia proga turiu pastebėti, kad žemės sklypas N 46 man buvo paskirtas visų pirma kaipo vienam iš pasirašiusių Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 1918 m. vasario 16 d. aktą, kurio patvarumą Ž[emės] r[eformos] valdyba, tikiuosi, nekontestuoja ir neturi pamato mane inkriminuoti kaip jį sulaužiusį arba bent apie tai ji man nėra pranešusi ir nėra prisiuntusi man tuo reikalu jokios instancijos verdikto. / Lietuvos Nepaprastasis Pasiuntinys ir / Įgaliotasis Ministeris", VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 44, 44a; l. 56r, 57r; 56r, 57v be įrašų.

sprendimas taip nustebino, kad aš neradau kitokio atsakymo, kaip jį grąžinti atgal jo autoriams. Jeigu bendrai atima iš visų // [54v] tokių sklypus gavusių žmonių, žinoma, tai yra valstybės priemonė, prieš kurią sunku ką pasakyti. Bet ir tuomet donacijų principais einant, toki atėmimai negali būti padaryti be ypatingų motyvų, be viso kabineto nutarimo. Dėdė puikiai žinai, kad man ne per daugiausia rūpi materialinė pusė, bet pats būdas, kuriuo tas viskas atlikta – yra tiesiog chamiškas. Jeigu taip elgiamasi su aukštaisiais valdininkais, tai galima įsivaizduoti, kaip elgiamasi su paprastais piliečiais. Mudviejų su Brone svajonė visuomet buvo turėti savo nors nedidelius namelius Lietuvoje – ir aš tuo rūpinausi, ieškodamas visokių būdų. Jeigu aš būčiau žinojęs, kad Ž[emės] r[eformos] valdybos dovanos yra tokios rūšies, aš būčiau kitaip apsirūpinęs. Dabar aš praleidau visas geras progas, kurių buvo – ir pasilieku be nieko. Tai vis tik nėra per daug smagu. Aš Dėdei apie tai pranešu absoliučiai konfidencialiai, nes nenoriu // [54ₐr] daryti iš to jokios bylos. Antra, aš skaitau tą atėmimą neteisėtu ir insistuosiu[1] dėl savo teisių. Žinoma, su mūsų ponais sunku ką laimėti teisės pamatais ar mandagumo pagrindu. Bet kas mums bepalieka?

Prašysiu Dėdės apie tai niekuomet nieko nesakyti Bronei, nes ji per daug jautri. Taip pat nerašyk apie tai nė man, nes Dėdės laiškus mudu visada drauge skaitom. Tegu jie, tie savotiškos galanterijos ponai, triumfuoja, jeigu jiems nelemta laimėti geresnių triumfų.

Dar vieną prašymą turiu. Šiomis dienomis atleidžiame savo auklę Emiliją į Lietuvą pas gimines paviešėti. Būk geras, Dėde, neatsisakyk ją pagloboti kaip mūsų šeimynos narį. Po mėnesio, maždaug rugsėjo pradžioj, ji turi grįžti Paryžiun. // [54ₐv] Prašysiu tad iš mano pinigų, jei jų dar paliks, o jei ne, tai pakredituokit, nupirkti jai bilietą Paryžiun grįžti, nes mes jai visą kelionę apmokame (III kl.). Būtų labai gera, kad Dėdė pasiteirautum per Balutį ar Zaunių, bene kas iš studentų ar šiaip žmonių tuomet vyks Paryžiun, kad galėtų drauge nuvažiuoti; kad kartais kur kely nesuklystų. Pasas jos yra tvarkoj, visas vizas atgal jau turi. Už visus tuos rūpesnius ir gerą širdį būsime su Brone ir Egle labai Dėdei dėkingi. Ji yra labai teisinga ir ištikima moteriškė ir mes ją labai branginame, norėdami ją iki jos gyvos galvos pas save išgloboti.

Antradienį išvažiuoju į Arcachoną atostogų. Geriausių linkėjimų

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 42, l. 54r–[54ₐv].

[1] Jonas Pranas Aleksa

177 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1927-07-25

Kaune, 1927. [V]II-25 d.

Mielas Petrai! Rimkus andai man prikišo ar tik konstatavo faktą, aš tą vieną žmogų tegerbiąs, būtent, Tave, savo žentą. Gavęs paskutinį Tavo laišką, aš norėč jį Rimkui parodyti, bet gėdžiuos – toks jau jis gražus man taikinant. Tai vientara. O antara, jis įsitikintų, kad yra už ką; būtent, kad esi idealistas ar suidealizėjęs. Ačiū už gražius žodžius; bet dar daugiau ačiū už faktą, kad tai parašei! Man vis tiek-pat, galiu aš to ir negirdėti, nors girdžiu ir iš kitų lūpų. Man svarbu Tavyje turėti dar vieną įrodymą, jog žmonija ima grįžti į romantizmą, į tą skaistųjį, idealizuotąjį tautiškumą, antitezę klasikizmui, kurs visus mus išauklėjo ir patriotus padarė.

---

[1] pranc. *insister* = reikalauti

Žinai, fakultetas primetė man per šį rudens semestrą skaityti apie istoriškąjį romantizmą. Jis mane patį senai viliojo, bet aš jo ne per daugiausia išmaniau. Jei niekur nevažiavęs šiemet likau, tai daugiausia dėl jo gavau daug skaityti. Ir žinai, man akys atsivėrė pirmiausia į save patį. Aš romantizmo niekados neteoretinau, neformulavau jo savumų; žinojau jo dvasią tik in confuso[1], kiek pats tos dvasios atsigėriau iš Vilniaus romantikų, iš Kraševskio, Narbuto, Mickevičiaus. Ir vis dėlto mano jausta, kalbė- // [1v] ta, rašyta romantiškai. Mano misticizmą yra jau pasergėję savalkiečiai, kada aš 1912 m. važinėdamas pasakojau apie Ameriką ir išeiviją. Gamtos traktavimas (Juodžiaus kelmas), meilės idealizacija (sulyg. Vilniaus studentų: „Promieniści"), gera nuotaika gyvenimu. Visa tai daro ir mane romantiką, be jokio iš mano pusės nuopelno. Jei moterys manęs nepagadino, o buvau jaunas gan gražus ir prietelysčių turėjau trejas devynerias, jei viskas baigėsi daugiausia pasibučiavimu, tai vėl ne mano nuopelnas, o man didžiausis gerumas, nes nesusiteršęs aė nenukrypau niekur ir tebėsu dvasioje visiškai liuosas, niekam nieko neskalnas. Na, tai ir romantizmas misionierauti man labai piga; nereikia dėti pastangų, tai savaime išeina. Pirmieji mėgsta jaunikliai (esu Garbės Narys trijų jaunimo organizacijų), mėgsta karininkai-lietuviai, su kuriais, pasirodo, esama kažin ko bendra. Jie man dabar paveda šventi jų vėliavas (pašvenčiau VII-24 antrojo pulko, VIII-14 švęsiu pirmojo pulko). Paveda švęsti jų paminklus (švenčiau Ukmergėje, švęsiu Širvintuose). Žinai, kokio džiaugsmo turėjau: vakar Algirdėnai (2 pulko) per pietus negėrė ir neblevyzgojo apie mergas, bet visą laiką artistiškai dainavo, kaip lietuvės mergelės. // [2r] Buvau jiems apsakęs A[po]kalipsio Baltą Arklį ir jojėją, kuris vardu Ištikimasis ir Tikrasis. Įsisvajojo net pulkininkai, Prezidentas ir Voldemaras. Šis mane pavadino Simeonu. Jei šį semestrą pasiseks paveikti į studentus tautiškuoju romantizmu, būsiu labai patenkintas ir – naudingas. Bolševizmas, brutalizmai, pasiekę galo, tieste tiesia kelią romantizmo renesansui. Kad būč kūrėjas, bent kad nereiktų mokytojauti dėl duonos, gal ką sukurčiau; dabar pakaks ir to, kad laiko dvasią pats jaučiu instinktyviai.

Mielas Petrai! Jei Tau dabar geriau su romantizmu, kurio neva iš žmonos esi pasigavęs, neg seniau buvo su radikalizmu ir skepticizmu, tai sveikinu iš visos širdies. Dieve brangus, kam mes savo valia gyvenimą verčiame pragaru, kad jis yra savaime pakenčiamas? Net gražus, jei ne iš esmės, tai kad tiekia medžiagos jam išgražinti ir paskui džiaugtis. Juk atmetus „apgaulingą" visa ko idealizaciją, tektų atmesti visi menai, visi stiliai, visa liaudies poezija, net, o, ужасъ![2] – Paryžiaus Revues[3] su nuvarsintais šviesomis nuogumais. Pastangos tos pačios – padaryti gyvenimą pasaka ir ja p[a]sidž[ia]ugti. Ir tegul nesako, kad tai reakcija, kad realistai technikai ir realistai sukčiai mus susuks ir atsuks. Man rodos, realusis melas žalingesnis už poetingąjį. // [2v]

Matai, ko[ki]os progos dav[e]i paleisti liežuvį. Ir galo nėra, o darbas laukia, o interesantai kliudo. Šį laišką rašant, bent dešimtį kartų pertraukė.

Bronė įsakė iš Tavo sąskaitos įduoti 30 doll. motinai. Nunešiau 303 litus. Buvo labai patenkinta. Ji, brač, diktesnė už visus Klimus; sveika, gerai pamaitinta, su Adolfu gyvena kuo geriausiai. Soti, bet savo kišeninių turint, matyt, jai maloniau. Jūs motinos neužmirškite, kad ir esate pasidalįę vaikų pareigomis: joms galo krašto nėra ir pasidalijus. Džiaugės, kai pasakiau, kad judu gyvenata sutartinai; o Sergiejevienė dažnai pasiskundžianti Sergiejum. Aš jos nepažįstu. Reiks susipažinti.

[1] lot. = miglotai
[2] rus. = o, siaube!
[3] pranc. *revue* = reviu, pramoginis vaidinimas

Žemaičiuose užtrukau vos savaitę, o pavargau už mėnesį. Rezultatas + ½ kilo kūno ir visas centneris itin gerų, nedemokratiškų įspūdžių. Aš mačiau, kaip garbingai Antanas Smetona rodos Lietuvos Prezidento rolėje, kaip piliečiai gerbia ir lenkias Valdžios galvai ir man visiškai aiškus pasidarė – помазаник божий[1]. Vainikavimas yra tiekimas autoriteto ir dar kažin ko tėviško. Sm. geraširdis, lipšnus, vaikučius bučiuoja, su moterėlėmis kalbas ir – nieko nė žodeliu neagituoja tautininkų, referendumo ar ko kita.

Galop, vienas prašymas. Aš, Tave mylėdamas, vadinu familiariškai vardu, nors Tu didis žmogus, сановник[2]. Jei mane myli, tai taip pat vadink: Tu, Dėde. Man bus jaukiau. Aš neišdidęs.

Visokių kuo geriausių gerybių! Kun. Juozas.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 110, l. [1r–2v].

178 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-07-25

Paryžius, 1927. VII. 25

Gerasis Dėde,

Čia pridėtas buteliukas yra vaistai, kuriuos Bronė siunčia Juzai Mėginiui. Jeigu būtų kokia proga – prašo Bronė pasiųsti į Kunigiškius. Tai, rodos, nuo hemoroidų – Bronė turbūt jau bus parašiusi, kaip juos vartoti. Iš recepto spėju, kad tik po 5 lašus rytą 9 v. ir 5 v. popiet išgerti trupučiukį vandens. Tai esą be galo „pamačlyvi", pati išbandžiusi...

Jeigu Dėdė dar nebūsi gavęs mano laiško, kurį išsiunčiau paštu – tai šia proga pakartosiu, prašydamas pagloboti mūsų auklę Emiliją, kuri važiuoja kokį mėnesį paviešėti pas savo gimines. Ji turės grįžti ne vėliau kaip pradžioj rugsėjo mėn. Tada prašysiu iš mano pinigų jai nupirkti bilietą į Paryžių. Be to, jei ko reiktų, neatsisakykit jai padėti – būsime labai dėkingi.

Daug labų dienų
Jūsų Petras.[3]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 43, l. 55r, 55v be įrašų.

179 | Juozas Tumas Bronei Klimienei ir Eglei Klimaitei, Kaunas, 1927-07-30

Kaune, 1927 m. VII-30.

Brone – Eglute!

Emilija laimingai atvažiavo vakar rytą ir laimingai išvažiavo šiandei vakarą. Ji, žinoma, grįš į jus, nors dėl formos abejoja. Susitarėm susirašyti, kada išvažiuos. Bendrų kelionei būtų galima rasti, bet ir viena nesibaido, jau labai gerai orientuojasi, kas tai yra Eitkūnai-Berlynas-Paryžius. Su Eglute sakos vis lengviau esą – vis didyn ir protin-

[1] rus. = Dievo pateptasis
[2] rus. = aukštas pareigūnas
[3] Kairiajame apatiniame l. 55r kampe Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Skemų k. per Rokiškį pas Matą Grebauską."

gyn. Labai tikiu, tik dabar prasidės subordinacijos mokslas; nedisciplinuotam žmogui gyvenime vienos kančios; būtent, kai netesi pats save pavesti nustatomai tvarkai.

Gailėkitės nevažiavę Palangon: tokios vasaros dar nesame matę. Nė Romoje nebuvę taip šilta, kaip pas mus Pabaltyje: antras mėnuo po 25–30°C.

Ketinu važiuoti Svėdasuosin: VIII–9 lankys vyskupas Paltarokas. Neparašei, kaip imti vaistai.

Jūsų Senis // [1r]

Petro pinigų turiu banke dar 280.40 dollarų.

⌜Gerb. Kan. Tumui⌝[1]

Šiuomi turiu garbės kviesti Gerb. Tamstą dalyvauti Rugpiūčio 1 d. š. m. Aleksoto parapijos Žuvusiųjų Savanorių paminklo pašventimo iškillmėse.

11 val. pamaldos ant kapų Aleksote.

12 val. pašventimas) ir prakalbos ten pat.*

Kun. J. Valaitis,

Aleksoto par. klebonas.

1927 m. *) Švęsiu ir kalbėsiu aš. Dėl to ir VIII-I d. konstitucijos šventės namie nešvęsiu. Ir nemokėč ją švęsti, kol ji nepataisyta ir neduoda galimybės pavaldyti Lietuvą.[2]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 111, l. [1r–2v]; laiškas rašytas ant Aleksoto parapijos klebono kvietimo į paminklo žuvusiems savanoriams šventimą: l. [1r] spausdintas kvietimo tekstas su paskyrimu Tumui, rašytu kita ranka juodu rašalu, ir Tumo pastabomis abipus kvietimo teksto, l. [1v–2r] pagrindinis laiško tekstas, rašytas į dvilapį sulenkto kvietimo viduje, l. [2v] paminklo atvaizdas.

180 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1927-08-08

Kaune, 1927 m. rugpjūčio 8 d.

Mieliausieji! Tuojau važiuoju per Anykščius Svėdasuosin vyskupui Paltarokui, dabar mano ganytojui, prisistatyti: 10 d. vizituos Svėdasuos. Kažin kodėl važiuoju dideliausiu nenoru; priešingai, Karevičiaus kitą-kart važiavau dideliausiu noru. Mano simpatijos – tautininkai, tie ideališkieji idealizuojamieji; kr[ikščionys] dem[okratai] (tad ir v. Palt.) juos neigia, tai ir mane turi neigti. Aš tik, pasirodo, apsimetęs buvau apolitiku: širdy man tebeverda už ar prieš pilniausiu gyvumu, be kompromisų, nes tautinę valstybę tegali sukurti – tautininkai. Apie tai gal kada Petrui pašnekėsiu.

Dabar dar viena naujiena. Aš pasisamdžiau naują // [1r] šeimininkę Oną Vitkaitę. Ji dar neparsigabeno. Išmuštrinta pral. Olšauskio ir rekomenduota kito kunigo. Emilija ir pati traukiasi, daug darbo esą ir su mano studentais nesutinkanti. Ji liuosa nuo VIII–15 d. Aš jai užmoku už rugpjūtį ir rugsėjį; gali gyventi klebonijoje, nes aš pusę mėnesio būsiu Palangoje.

Bučiuodamas jus iš visos širdies Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 112, l. [1r–1v].

---

[1] Į paruoštą kvietimą kreipinys įrašytas kita ranka.

[2] Kursyvu pažymėta spausdinta kvietimo, ant kurio Tumas rašo laišką ir pažymi išnašą, dalis.

181 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1927-08-18

Kaune, 1927 m. rugpjūčio 18 d.

Buvau Kunigiškiuose. Javų nieko nebūta – iš pradžių liūtys praskiedę Pagrubio molį, paskui džiova ragan sukietinusi. Užtat daug dobilų. Kitiemet būsią pusė laukų dobilais. Juzas turi ketvertą stiprų arklių, žemę išdirbti galėtų, kad – augtų. Iš aštuoneto karvių į pieninę kasdien statąs po 50–70 litrų pieno. Tuo ir verčiasi. Juozas lyg surūgęs, į pačią žmoniškai nepažiūri, o ji rodos lyg nusigandusi jo vergė. Juozas – pirmeivis, eina su kairiaisiais, bažnyčion nevaikščioja, penktadieniais su mėsiškais valgo. Tai jam atleistina – silpnas, o dirba daug. Ambrazina neištekėjo, o kraičio iš manęs vis dėlto gavo – bufetą, stucus, neseserį. Tai mylėjo. Buvome piliakalnyje, aš džiaugiaus kaip vaikas jaunų dienų atminimais ir rinktinio gražumo vaizdais iš Pagrubio ir piliakalnio. Gečiūnas ir Antanas Nokutis gyvena gražiai, nes labai darbštūs, žemę gerina, sausina etc. Juzas Nokutis visai pasibaigęs. // [1v] Ambrazina – nors į pasaką dėk podukros rolėje: graži, augalota, kantri, darbšti, mistiška. Labai ji man patiko. Mierkis – uošvis vis taikąs vesti, nors sūnus jau suaugęs. Vyskupą Paltaroką svėdasiškiai sutiko didžiausia minia, kelios dešimtys raitelių puikiausiais arkliais, kelios dešimtys dviratininkų. Katarina Rimkuvienė vis tokia pat drūta, bet jokia šeimininkė – jie nei šiaip, nei taip gyvena. Senis Rimkus fantastas. Iš Utenos 60 klm. nuvažiavau vienu arkliu Ukmergėn per 5¼ val. Tai rekordinis bėgimas plentu. Ukmergėje švenčiau I pulko vėliavą labai mistiškai.

Naujos šeimininkės nepriėmiau – parašė esanti vagilka ir girtuoklė. Buvusioji Emilija savo vieton pasamdė nuo IX-1 d. vėl Emiliją-Skeirytę, o pati apsiėmė nuo IX-15 d. pp. Sidzikauskiams į Berlyną už 140 litų. Labai patenkinta. Ir aš labai patenkintas – ji man seniai atsibodo; buvo rolėje Sokrato su Ksantipe 7½ metų. Tai esu kantrus. Padėjo kantrauti – panieka moteriškai lyčiai, tikriau, jos silpnumams, dėl kurių nusileidžiama, tylima, nors širdyje keikiama.

Labai Jus visus mylėdamas Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 113, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal 1927-08-08 Tumo laiško turinį.

182 | Bronė, Petras ir Eglė Klimai ir Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Bordo, 1927-08-19

Bordeaux, 1927. VIII. 19

Dėde, visi keturi lankom Bordeaux, naudojamės geru oru.
Šitai patvirtindami dedame savo antspaudus:
⌜Eglė Petras
Barbė Bronė⌝[1]

[1] Kiekvienas pasirašo savo ranka.

J. S.
kun. kan. J. Tumui
Vytauto Bažnyčios Rektoriui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie
Via Allemagne

Atvirukas su žirondistams skirto monumento Bordo mieste vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 38, l. 50r–50v.

183 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Palanga, 1927-08-22

Palanga, 1927 m. rugpjūčio 22 d.

Petreli – išliek ašarą: Tavo draugo dr. Jono Brundzos nebliko! Rašau nepaprastai susijaudinęs. Štai, visokios kliūtys neleido man atsidurti pageidaujamoje Palangoje, bet, kai galų gale ištrūkau, patekau į šermenis. Man nė galvon neparėjo, kad aš gausiu paskutinį kartą patarti Tavo Draugui Jonui, o vis laukiau jo prie altoriaus. Trys žili kanauninkai: K. Prapuolenis, J. Šniukšta ir aš išlydėjome iš Palangos 6 v. vak. jauną 37 metų ąžuolą, pulkininką ir jau pagarsėjusį praktikoje ir moksle Universiteto Asistentą. Mirti ne dyvai. Bet taip, kaip mirė Jonas, visus perėmė šiurpulys. Labai švaraus gyvenimo, Brundza galų gale įsimylėjo nieko nevertą morališkai, bet gražią Romanienę (Amerikos Lietuvių Bendrovės vedėjo[1] žmoną). Neteršdamas svetimo lizdo, jis pareikalavo, kad Romanienė formaliai atsiskirtų nuo savo vyro. Vaiką Romanai išsiuntė į Ameriką į tėvus, patys sugrįžo, ir Romanas, patykojęs dr. Brundzą pro šalį einant, iš didžiojo Amerikos Parabellum paleido į Joną šešius šūvius didžiojo kalibro. Du pataikė į koją, tretį į plaučius ir per 5 minutes // [1v] daktaro Brundzos nebliko. Kraujo paliko visą kūdrą. Tai buvo sekmadienį 3 val. popiet, ar pirmadienį. Kokį sunkų įspūdį paliko šitas romano finalas, sunku apsakyti. 1000 kuracijušų[1] dėl to tik pabėgo iš Palangos, nesulaukę galo sezono. Visų simpatijos – Jonui, visų papeikimas ir paskandinimas Romanui. Šis suimtas ir kažin kur išvežtas į kalėjimą. Eina gandų, kad ten nusišovęs. Tai geriausia būtų išeitis, tik aš netikiu. O menko būta šio Romano: sadisto, kankintojo savo žmonos, paleistuvo iš šalies ir toksai pakėlė ranką ant Jono, kurs atvirai siekė savo tikslo, jo šeimos neteršdamas.

Man teko pasakyti pamokslas išlydint. Koks fatum[2] mane veda į visus Lietuvos „skandalus", anot kun. Bikino. Aš negaliu Tau daug rašyti – ką jaučiau, viską pasakiau publikai, didžiausiai miniai nusigandusių, visų tautų ir tikybų.

Amžiną atilsį vargšeliui, aukai gyvenimo tragedijos.

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 114, l. [1r–1v].

[1] Jonas Romanas (Ramanauskas)

---

[1] lenk. *kuracjusz* = besigydantis asmuo
[2] lot. = likimas, lemtis

184 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Palanga, 1927-08-26

Palangoje, 1927 m. rugp. 26 d.

Jau nuo VIII-22 d. maudaus Palangoje. Oras atšalo, tačiau tebevaikščiojam be apsiaustų, jūros vanduo 14-15°R, bangos piktos. Rinktinio gerumo maudyklė. Tik vėjas per smarkus, vos gali jūroje išsilaikyti, kai į šalį neša. Palanga jau tuščia. Kasdien debesuota su pragiedruliais. Vidudienį saulė. P. Smetonienė šiandei išvažiavo, p. Tubelienė dar lieka. Romãno herojienė Romanienė vakar išvažiavo. Nusišovė dar vienas, esencijos atsigėrė viena, Klaipėdoje iš 3 aukšto iššoko viena.

Už karolius sumokėjau 528 litus.

Jūsų Dėdė

Atvirukas su pajūrio naktį vaizdu ir užrašu: „Palanga Mienesiena", VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 115, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal tęsiamą susirašinėjimą apie Brundzos mirtį.

185 | Bronė, Petras ir Eglė Klimai ir Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Bjaricas, 1927-08-28

1927. VIII. 28

Liūdėdami dėl Jono Brundzos tragingos mirties, pabėgom iš Arcachono porai dienų išsiblaivyti į Ispanijos pakrantes. Bronė, ⌜Barbė, Eglė, Petras⌝[1]

J. S.

Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. ~~N~~ 6
Kaunas
Lithuanie
Via Berlin

Atvirukas su uolos, dėl formos ypatumų vadinamos Teatro lože, vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 57, l. 73r–73v.

186 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Arkašonas, 1927-08-30

Arcachonas, 1927. VIII. 30 d.

Dėde. Būt gerai, kad kam nors važiuojant į Paryžių Dėdė išleistum taipgi ir mano Emiliją nianę. Mat Petras bus Paryžiuj tuojau po pirmo, o gal ir mes su Egle jau grįšime.

[1] Kiekvienas pasirašo savo ranka.

Paprašyk Dėdė Užs[ienio] r[eikalų] mi-joj p-lės Kudirkaitės pranešti, jeigu kas nors važiuoja Paryžiun. Bronė

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g. № 6
Kaunas
Lithuanie
Via Berlin

Atvirukas su vaizdu į paplūdimį ir kazino iš eglūnų paunksmės, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 58, l. [74r–74v].

187 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Palanga, 1927-08-30

Palangoje, 1927 m. rugpjūčio 30 d.

Mieliausioji Branyte! Šį raštelį taikau parašyti, kad jis per tris dienas nuskristų kaip tik į Tavo vardines. Tik nežinau, kur beadresuoti: Petras juk tik rugpjūčio mėnesiui pas Tave, o su juo gal ir Tu sugrįši Paryžiun. Šiaip ar taip, aš tą rugsėjo 3 d. noriu pastiprinti Tave gyventi ir gyvenimu džiaugtis; raštu, o jam nepasiekus Tavęs, telepatijos keliu. Esu romantikas, be to, dabar apsiskaitęs Vydūnu – dar didesnio romantiko, tai visas gyvenimas man rodos tiek tevertas, kiek mes juo džiaugiamės – saikėtai. Pasaulis per turtingas; juo visu neprisidžiaugsi; tai nors ta dalelyte, kuri tenka mums arčiausia. Juk ir atomas džiaugias gyvybe lygiai tiek intensyviai, sulyginant, kaip ir visas žmogus, kurį Vydūnas sudarinėja iš trijų dalių: protingo kūno, sielos ir vėlės. Kūnu tu mėgsti džiaugtis, tai duok Dieve Tau tiek sveikatos, kad jis būtų to vertas. Vėlės nereikia pamiršti, kad ja nemirštama galėtume džiaugtis, o sielą primaitinti kultūra ir jos daile tu turi // [1v] gana progos ir galėjimo, kad paskui Tavo viduje paliktų ynas muziejus visako dailaus. Džiaugiamės instinktyviai ir sąmoningai; abejų duok Dieve Tau kupiną saiką!

Ką beveikia Barboriutė? Ji gal jau sugrįžo į Romą, nė pusės žodžio man netarius, ko gera ji rado Arcachone pas Tave ir Eglutę.

Savaitę turėjome audrų, lietų. O dabar stojo bobų vasara – antrasis Palangoje sezonas rugsėjo mėnesyje. Kas liko, neatsidėkoja Dievui, kas per anksti iškilo, galėdamas palikti, tas griaudžias. Geriausio laiko būti Palangos kurorte esama rugsėjo-rugpjūčio mėnesiais. Aš pabūsiu iki šio šeštadienio (IX-3), o jei oras neges ir bus toks pat vylingas, tai, nujau, kad tik nelikčia dar savaitėlę. Tai visa man pramoga.

Turėjo Palangoje būti liaudininkų jaunimo kongresas („Lietuvos jaunimo"), kaip buvo ateitininkų keliolika šimtų; bet nebuvo; kiti sako, nevažiavę, kiti sako – diktatoriai neleidę. Paskutinis būtų netikslus, lai sau atvirai laikos legalumo ribose; slapukams „подполье"[1] menkas auklėjimas.

Bučiuoju Tave ir Tavo asmenyje Petrą, Barborą, Eglę.

Jūsų Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 116, l. [1r–1v].

[1] rus. = pogrindis

188 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1927-09-04

Kaune, 1927 m. rugsėjo 4 d.

Mieliausieji! Iš Palangos gavau sugrįžti š. m. 3 d. šliubo duotų laikraštininkui tautininkui V. Gustainiui ir Izabeliai Avietėnaitei, Jūsų kūmos[1] seselei dainininkei. Išvažiavau labai nenoromis, nes oras Palangoje (ir Kaune) kaip dausose – šventiesiems gyventi. Jūroje +15°R, nors nė neišlįsk. Ramu, be vėjų, o publikos visai nebėra. Nėra buržujų, o biurokratams atostogos trumpos. Kaip tik į tą dieną atvažiavo ir Jūsų Emilija ir radus Jūsų atvirutes, kad paskubėtų į Paryžių, šiandien 4 val. vak. išdūmė. Bilietą jai nupirkau už 228,30 litų. Jos reikalu gavau auto pavažinėti už 11,70 l., jai daviau 1 doll., manoji Emilija ekvipavo ją už 10 li. ir nuvežė vežėju už 4 litus. Taigi iš Petro sąskaitos tarnaitės galvon iškrito 263 litai. Brangoka, ale geras žmogus.

Manoji Emilija pasamdė man vėl Emiliją Skeirytę. Taigi tuo pat žygiu buvo trys Emilijos, na, ir dvi čia pat susibarė. Naujoji Emilija atpasakojo senajai Emilijai, kaip aš ją charakterizavęs, o toji kibo // [1v] man į akis, kaip aš tai drįsęs padaryti. Iš antro karto gavau atsistatydinusiąją poslat po maternomu[1] – tiek jau man pakyrėjo tie Kriugždaitės priekaištai. Jėzau Kantriausis, pastiprink mane gyventi su kita moteriška, kuri, aiman, taip pat – moteriška, kurios galai neužsiraukia: kas įkrito, tas išbiro. Senoji Emilija dabar Jus idealizuoja ir labai teikias Jūsų Emilijai. Girdi, patarnausiu Sidzikauskiams ir eisiu į Klimus.

Smetonaitė Marė š. m. 10 d. 7 val. vak. Katedros Bazilikoje iš Arkivyskupo J. Skvirecko gaus palaiminimą palaiminti kapitoną Aloizą Valušį ir tuojau išvažiuos su juo mokytis karo mokslų užsieniuose. Aloizas – Antanas, Marė – Sofija Smetonai. Pasikartoja.

Vysk. Staugaitis, vysk. Paltarokas, Krupavičius, prof. Šalkauskas ir jų antrininkai ėste ėda dabartinę valdžią, žadėdami rojų, kai pasiseks padaryti – Krupavičiaus valdžią. Aš tuo labai netikiu ir beveliju tai, kas yra. Dėl to gaunu kiek susiaurėti, stoti kai kam prieš. Ir nesiseka būti extra politicam[2].

Jūsų JTumas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 117, l. [1r–1v].

[1] Magdalena Avietėnaitė

189 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1927-09-15

Kaune, 1927 m. rugsėjo 15 d.

Mieliausieji! Итак, кризис моего кухоннаго кабинета разрѣшился: премьерша Эмилія оставила административную службу и перешла на дипломатическую в Литовском Представительствѣ в Берлинѣ. Сегодня ровно в шесть часов утра экстра-курьерским поездом Эмилія счастливо изволили отбыть заграницу. Из Ковна Эмилію сопровождал чиновник особых порученій Абрамович в автомобилѣ министерства[3].

[1] rus. = pasiųsti po velnių (necenzūriškai)

[2] lot. = už politikos

[3] rus. = Taigi mano virtuvės kabineto krizė išsisprendė: premjerė Emilija paliko administracinę ir perėjo į diplomatinę tarnybą Lietuvos atstovybėje Berlyne. Šiandien lygiai šeštą valandą ryto Emilija malonėjo sėkmingai išvykti traukiniu ekspresu į užsienį. Iš Kauno Emiliją ministerijos automobiliu lydėjo ypatingųjų reikalų valdininkas Abramovičius.

Taip bus pažymėta Kauno lėtapisiuose[1] šitas reikšmingas faktas. Berlyne p. atstovienė[I] Zoologischer Gartene[2] lauksianti, pasistačiusi Arc de Triomph[3]. Ir bus visiems gerai, mums ir Emilijai. Vienas Kaukas nesikelia iš savo guolio – apsimeta nieko nebematąs, nebegirdįs, nebenoriąs ėsti. Nepaprastas šuns supratimas. Mums jo gaili – naujoji Emilija Skeirytė, nors kamajiškė, kietaširdė ir gyvulėlių nemyli. Tai mums nepatinka.

Jūs stebėsitės, kad aš tiek daug buvau užsiėmęs savo tarnaite. Didelio čia daikto – tarnai keisti! Ypač jei per visą tarnavimo laiką, 7½ metus, nebuvo sutarimo. // [1v] Aš nemėgau, ji buvo la[b]ai chamiškai išauklėta, bet tylėjau, dantį sukandęs, nes savotiškai buvo rūpestinga ir – jau priprasta. Nauja tarnaitė – nauja avalynė; kol išnešiosi, vėl pritrins. Ir jūs savo Emiliją laikote savo šeimos nariu. Tai per daugelį metų vis tik ketindavau atleisti, vis nepasiryždamas iš bailės, kad nebūt blogiau.

Emilija labai teikės išvažiuodama, tiesdamosi kelią sugrįžti. Labai nenoromis Kauną apleido. Nebesugrįš. Kas klauso, tegul išmano mane esant romantinį demokratą – pranciškoną.

Antras įžymus šių dienų faktas – Jos Ekscelencija prezidentaitė Marija-Danutė š. m. 10 d. Katedros Bazilikoje Jo Eminencijai būsimajam Kardinolui Juozapui Skvireckui prisiekė meilę ir ištikimybę kapitonui Aloizui Valušiui ir kitą dieną išvažiavo unt jumus mokytis. Pietų 9 val. vakaro buvo arti 50 žmonių ir tik vienas pusdiplomatis – Amerikos vice-konsulis „Mažiukas"[II]: jis visur ir visada savas žmogus. Gaila, kad nepasveikinote depeša. Lai Dievas laimina! A. Valušis = Antanui Smetonai, Duktė = Motinai.

O trečias faktas – šiandien prasideda Akademijos darbai iškilmingu aktu ir rektoriaus Romerio kalba.

Kur Barboriūtė? Bučiuodamas visus ir dėkodamas už sveikinimus, pirmon galvon Eglutei, Kutkauskų atvežtus. J. T.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 118, l. [1r–1v].

[I] Regina Sidzikauskienė

[II] Tikriausiai Charles M. Gerrity

190 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1927-09-18

Paryžius 1927. IX. 18 d.[4]

Dėde,

Šio mėnesio 13 d. grįžau su visais bagažais iš Arcachono. Vasara, galima sakyti, buvo nevykus: lietūs, šalta, drėgna. Bet visgi aš šiek tiek pasitaisiau, net tris kilo priaugo. Labai džiaugiuosi, visgi žmoniškiau atrodysiu.

Tuo tarpu turiu tik vieną Emiliją, taigi abidvi ir darbuojamės: einam į krautuves, verdam, kambarius rengiam ir t. t. Tuo tarpu su viena Emilija daug daugiau namuose tvarkos ir švaros, negu kai turėjau tris. O kita, šįmet mums šiek tiek striukiau ir su pinigais, taigi reikia // [75v] trupučiuką susispausti lig atsigausim.

[1] rus. = metraščiuose

[2] vok. = zoologijos sode

[3] pranc. *Arc de Triomphe* = Triumfo arka

[4] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atsakyta IX-22".

Man labai keista ir įdomu, kad Dėdė nieko nerašai, ar gavai mano ilgą, ilgą laišką, rašytą maždaug 19–20 d. praėjusio mėnesio. Laiškas buvo iš dviejų dideliausių lapų. Rašiau apie save, apie Barborą, apie visas Emilijas ir t. t.

Dėl tarnaičių Dėdė nervų negadink: nepatiko, ilgai nelaukęs samdyk kitą – lig neužtiksi geros. Kokio mėšlo nėr ko laikyti! Aš manau, ar negalima būt gauti ir šiek tiek jaunesnių, ne Zitininkių[1]. – Kai Eglutė gimė, pas mane buvo tokia Elžbieta – stora, be galo gero būdo, maloni, lygi, rami. Tik gal jai būtų sunku vanduo nešti ir baltiniai mazgoti, bet jeigu // [76r] tik ji sutiktų, Dėdė nesigailėk jai duoti geros algos ir pasamdyti vandeniui ir baltiniams skalbti – 20 litų viršaus – tai niekis, palyginus su namuose ramumu. Apie tą Elžbietą žino Smetonų Teresė. Kaip aš Dėdei rašiau aname laiške, samdant reikia iš anksto su jomis susitarti, ką turės dirbti, dėl kiek žmonių, reikia numatyti svečius, mandagumą ir t. t. Vadinas, padaryti toks kontraktas. Taip žmonės daro! –

Paryžiuj suvis šalta ir lietus.

Be galo liūdna, kad Lietuvoj vis dar nenurimsta. Atsiranda blogų // [76v] norų žmonių, kurie visą griauna, o rodos turėtų džiaugtis, kad nors kartą mūsų reikalai pradėjo eiti geryn.

Marytės Smetonaitės nesveikinau, nes tikrai nežinojau apie jos vestuves. Atvažiuojantieji iš Kauno paplepėdavo apie visus ir viską nebūtų dalykų, taip kad žmogus nežinai, kur čia teisybė, kur tik plepalai. Apie jos flirtą su Valiušiu jau aš girdžiu nuo pačių Kalėdų, kad, „Marytė su Valiušiu labai šnibždasi". Oficialaus pranešimo negavom, Izabelė Avietinaitė mums pati pranešė.

Tubelienė lig nebuvo valdžioj dar, parašydavo, bet dabar net ir į laiškus neatsako. O aš taipgi ne iš tų! Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 59, 59a, l. 75r–76v.

[1] Šv. Zitos draugija rūpinosi socialine tarnaičių apsauga senatvėje.

191 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-09-18

Paryžius, 1927. IX. 18[1]

Gerasis Dėde!

Mes visi jau pargrįžome iš Arcachono, ne kažin kiek pasitaisę, bet sveiki. Dabar Paryžiuje šalta, kaip blogą lietingą rudenį. Šie metai toki katastrofingi, tiek daug juose mirties, kad nė saulė, jeigu ji pasirodytų, nebemokėtų džiaugtis. Tai ir geriau.

Mano mylimiausio ir artimiausio draugo Jono Brundzos mirtis tokiose nelemtose apystovose mane taip pribloškė, kad visi Arcachono pavėsiai ir saulės pradėjo mane erzinti ir naktų sapnai košmarai atėmė ramybę. Kada aš skaitau mūsų laikraščių lementacijas dėl mūsų šeimynų iširimo tik dėl to, kad koks brigandas[2], bedoris gyvulys, žmogaus veido neturįs išgama', iš pasalų, kaip koks laukinis bestija, nukovė a. a. Joną –

[1] Laiškas nurašytas Kazio Brundzos, 1932 m. rugsėjo 2 d. išsiųstas Tumui. Šalia laiško byloje raštelis: „Lietuva. 1932. IX. 2. / Gerbiamas Kanaunyke, / Kaip jau žadėjau, siunčiu šion P. Klimo laiško nuorašą. / Jus gerbiąs / K. Brundza / Ž[emės] ū[kio] akademija", VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 45a, l. 60r, 60v be įrašų.

[2] pranc. *brigand* = banditas

mane šiurpas ima dėl tų rašytojų atbukimo, kurie nebeišgali net pasipiktinti žmoniškai, be interesų, be aprokavimų, be sentencijų. Aš per daug pažįstu a. a. Joną, kad man reikėtų klausyti visokių nešvarių kalbų ir fariziejiškų sumetimų. Nuo 13 metų amžiaus draugavę, drauge gimnaziją baigę, drauge studentavę, drauge vienam kambary gyvenę, jaunystės ir subrendimo valandas sukaupę tarytum į vieną tempą. Aš ne tik pažinau a. a. Joną, aš gyvenau jo gražia siela, jo nepaprastu gerumu, žmoniškumu, jo jautrumu asmens ir Lietuvos reikaluose, admiravau jo darbštumą, pasišventimą ir užuojautos spontaniškumą visoms pasaulio nuoskaudoms ir neteisybėms.

Blogas žmogus sueina su blogu, girtuoklis su girtuokliu, // [58v] vidutiniškai geras su vidutiniškai geru, bet prie švento žmogaus, prie geriausio žmogaus, kaip prie genijaus, visumet prikimba velnias, nes tame yra jo rolė. Moteriškė, tas gražiausias Dievo padaras, kaip mūsų visų ir a. a. Jono gyvenime tik viena ji savo misterijų galybe turėjo paimti tą velnio rolę, kuri[ai] niekas kitas, net milžinas, pasavo. A. a. Jonas neatsimainė baigęs gimnaziją, studentaudamas ir dabar savo amžių subrendęs. Vieni mes kovojam su moterim, velnio siela, Dievo gražiausiu aptaisu apsitaisiusia, jai arba visai pasiduodame, jo[s] Tartarui, arba jos su dantų griežimu atsižadėdami, arba pagaliau drauge su ja ieškodami Dievo veido akivaizdos. A. a. Jonas, būdamas skaistus ir tvirtas, šitoj kovoj visada būdavo nuostabaus gailestingumo filantropas. Laimingos patenkintos moterys jo neveikė, tarytum jam nebuvo ko daryti su jomis, savo gailestingumo kur pasotinti. Jos pačios į Jį žiūrėdavo lyg į šaltą marmuro Apoloną. Bet užtat į nė vieną Magdaleną jis fariziejiškai nemetė akmeniu, kaip šiandien mėgsta daryti „krikščionys" ir visoki pseudomoralistai. Nelaimingos, gyvenimo sutremtos, sugriautos moterys visada jautė a. a. Jone lyg prieplauką, taip retą mūsų falsifikuotos doros rezginyje – baloje. Ir a. a. Jonas visada buvo jautrus džentelmenas, žmoniškas sielos globėjas, gydytojas. Tas gailestingumas tikrai krikščioniškas jį net pastūmėjo gydytojo specialybėje pasirinkti tą sritį, kurioje mūsų sielos skausmai ir kančios tam prigimtam palinkimui daugiausia davė patenkinimo. Jis ir žuvo savo genijaus kelyje, kaip žūva pamišėlių gydytojai jų pačių užpulti, kaip žūva mokslininkai, tiesai pasišventę, kaip žūva šventieji erškėčių kelyje į amžinybę.

Bet mūsų fariziejai, prisidengę ritualu, nė vienas // [59r] nemokėjo į tą pusę pažiūrėti. Nė vienas neišdrįso pasakyti, kad tas a. a. Jono galvažudys du žmogu nužudė. Kas nežino to bestijos saturnalijas Berlyno, Londono lupanaruos, kas nežino jo pasiryžimą nukankinti, gyvą palaidoti jam sakramentu užfiksuotą auką! Čia nieks iš mūsų moralistų nepamatė šeimynos irimo, kaip nemato ir daug kitur, kur dar nebuvo pralieta kraujo! Mūsų moralistai laukia kraujo.

Bet ką padės šiandien filipikos: žmogaus nebėra mūsų tarpe. Būk tai geras, Dėde, mano skausmo meditacijas per simboliškas 40 dienų pažymėti susikaupimo aktu prieš tą neįspėjamą Misteriją, kuri davusi mums gyvybę neapšvietė mūsų proto, kaip ją reik suprasti. Mano vardu atlaikyk iškilmingas pamaldas Vytauto Bažnyčioje a. a. Jono, mano brangiausio draugo, tragingos mirties atgailavimui ir tą pačią dieną, t. y. po pamaldų, uždėk ant jo kapo skaisčiausių baltų gėlių gyv[ą] vainiką su tokiu įrašu sidabro raidėmis ant juodo raikščio: „Petras".

Aš labai norėčiau, kad Juozas Papečkys prisidėtų lygiu būdu prie to akto, t. y. kad lygiai tokį vainiką su tokiu pat lakonišku įrašu „Juozas" vienu metu uždėtų.

Dar prašysiu Dėdę, jei būtų galima, a. a. Jono motinai ir tėvui, jei jis dar gyvas, pareikšti mano draugiškų dėl a. a. Jono mirties užuojautos ir nenuraminamo skaus-

mo jausmų. Tuo tarpu nežinodamas J. Papečkio adreso, čia pridėtą laišką prašau jam perduoti.

Atsidėkodamas už visus Dėdės rūpesnius ir // [59v] maldas siunčiu visos šeimos linkėjimus

Petras

P. S. Visas išlaidas ir aukas prašau atsiskaityti iš mano sąskaitų.

Laiško nuorašas Kazio Brundzos ranka, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 45, l. 58r–59v.

[1] Jonas Romanas (Ramanauskas)

192 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1927-09-22

Kaune, 1927 m. rugsėjo 22 d.

Gerai, Brone, padarei, kad man IX-18 d. parašei; ir man buvo keista, kad į daugeriopus mano laiškus ir paklausimus mažmožių nei Tu, nei Barbora nieko neatsakote. Be 2 atviručių jūsų kolektyviai rašytų, aš jokių nei trumpų, nei ilgai rašytų nesu gavęs. Tai bene bus pirmas atsitikimas, kad laiškai ar laiškas į mane neatėjo. Petras rašė VII-24 ir 27 d. Aš jau norėjau incognito kreiptis į p. Kučinskį, kad bent jis man ką nors parašytų apie intymiškuosius jūsų dalykus, ar sveiki, ar nebekosa Petras, kodėl nieko netarė Barbora, t. ir t.

Ačiū už papiršimą tarnaitės – nebereikia, turiu kamajiškę, vėl Emiliją, Skeirytę, buvusią miestuose, 42-rų m., labai gerų sriubų priverdančią, ramią ir į akis man nelendančią. Labai džiaugiamės su Kaziu, o Stasio vis dar nėra. Jis dar labiau džiaugsis.

Universitete paskaitas jau pradėjau // [1v] viešai IX-18 d. apie romantinį idealizmą. Ta paskaita bus „Židinio" N 9–10[I].

Esu sveikas. Oras ir pas mus pasidarė miglotas, temperatūra 8°R orie, 11–10R° kambary, tai šąla rankos, o kurinti sarmata.

Tie trys kilai, kurių Tau priaugo, lyg man pačiam būtų... nukritę. Džiaugiuos Tavim, nerimstu dėl Petro, kam jis kosa. Znočijas, jūsų Emilija parvažiavo gerai.

Lietuvoje siaučia liaudininkai su socialdemokratais ir labai liūsta, kai jų išauklėtus chuliganus karo teismas šaudo. Tauragėje sušaudė 7, kitų Prezidentas[II] pasigailėjo. Vis dėlto šitokia egzekucija ir masiniai suėmimai ir uždarymai iki gyvos galvos į kalėjimą ten esą baisūs. Lieka daug našlių, gyvnašlių ir našlaičių, kuriems vargas žiūri į akis. Kreipiaus į Prezidentūrą, kad švelnėtų. Visuomenėj nematyt simpatizuojančių tauragiškiams plėšikams, o pabėgę vadai dar mažiau laimi.

Duok Dieve jums sveikatos!

Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 119, l. [1r–1v].

[I] Doc. J. Tumas, „Romantiškasis idealizmas grįžta", *Židinys*, 1927, nr. 10, p. 218–234.
[II] Antanas Smetona

193 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1927-09-29

Kaune, 1927. IX-29 d.

Šeštadienį X-l d. 7 val. bus iškilmingos pamaldos už a. a. dr. Joną Brundzą. Prieš tai paskelbta „Lietuvoje". P. Papečkiui pats nunešiau laišką. Jiedu dalyvaus; vainiką atneš į bažnyčią, paskui į kapą. Manau, pakaks vieno didelio dviem parašais.

Kun. Juozas

Mr Petras Klimas
Legation de Lituanie
Paris
14 Place Malesherbes.

Atvirukas su trijų brolių Biržiškų fotografija, apačioje iš kairės į dešinę parašai: „Viktoras Biržiška / matematikos profesorius, Mykolas Biržiška / lietuvių literaturos profesorius. / Lietuvos Universiteto Rektorius 1926–27.", „Vaclovas Biržiška / administracinės teisės profesorius."; po šiais parašais apačioje Tumo ranka prirašyta: „Vadinamieji: Deivan Trejetan: Pikulis, Perkūnas, Patrimpas.", VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 120, l. [1r–1v].

194 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1927-10-01

Kaune, 1927 m. spalio 1 d.

Mielas Petrai! Tik ką pabaigėm labai iškilmingas pamaldas už a. a. Tavo draugą dr. Joną. Užjaučiu Tave, užjaučiu ir kitus jo draugus ir gimines.

A. a. Jonas gyvenimą pabaigė, it paukštis. Paukščiams pavydima, kad jie nemirštą sava mirtim. Nei senatvės kančių, nei mirties baimės: pykštetėjo kas iš šalies, nepasergėtas nelauktas, ir viskas. Menkas tai nusiraminimas. Geresnis, kai trumpaamžis žmogus palieka tarp draugų ir visuomenėje tokio kvapo, kaip Jūsų, Du Draugai, ant katafalko uždėtieji gyvų baltų rožių ir kitų neapsakomai maloniai kvepiančių baltų gėlių vainikai. Taip aš kalbėjau susirinkusiems Papečkiams, nabašninko broliui[I] ir dviem seserim[II] ir kitiems dalyviams. Iš Vytauto b. visi nuvažiavo į Karo ligoninę, kur Fraternitas Lituana, pasekusi Dviem Draugais, kelia pamaldas 8 val. Devintą v. iš Vytauto b. išveš į kapus Dviejų Draugų vainikus ir ten pabaigs atminimą.

Pamaldas padariau primi ordinis[1]. Pa- // [1v] stačiau katafalką, baž[n]yčią apšviečiau a giorno[2], žavėtinai gražiai giedojo p. Avietėnaitė. Viskas buvo labai gražiai ir graudingai.

Vainikus uždėjom du: Jonui Petras ir Jonui Juozas. Jie – lyg nuotakai į jungtuves einant, labai gražūs ir kvapingi, bet brangūs. Abiem sumokėjau 240 litų. Papečkys norėjo atsiskaityti iš savo dalies, bet aš palikau tai jam padaryti asmeniškai su Tavim: Tavo pinigų yra palaidų, o jis šiuo tarpu labai skaitos. Atiduos 120 l. (240).

Vargoninkui už pamaldas	15 litų
Celebransui –	15
Už katafalko sukrovimą	10
Bažnyčiai už elektrą	25
Iš Tavo sąskaitos viso	305 lit.

[1] lot. = aukščiausios klasės
[2] it. = kaip dieną

Tavo daliai už pamaldas būtų 32.50, antra tiek turėtų Tau atiduoti Juozas, bet tai jau smulkmena – Tu gal tų trijų doll. nei nereikalausi, nes pamaldos Tavo įsakytos, o aš dėl poezijos padėjau – Du Draugu: tai darė gero įspūdžio ir buvo itin reikšminga. Ak, dar už klepsidrą „Lietuvoje" 32 litu. Visai buvau pamiršęs. Tad 337 litai.

Sveikinu visus. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 121, l. [1r–1v].

I Kazys Brundza

II Nenustatyti asmenys

195 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], [Kaunas], 1927-10-16

Sveiki gyvi! Tai iš dabartinės Žmuidzinavičiaus parodos – Merkio upelio krantai, vienas labiausiai man patikusių vaizdų. Šį vakarą jam keliame vakarienę, sulaukę 20 metų Dailės draugijos. O ir p. Jedvyga Tubelienė švenčia savo vardines.

Būsiu ir ten. 1927. X-16.

Jūsų kun. Juozas

Atvirukas su nespalvota Antano Žmuidzinavičiaus peizažo reprodukcija, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 123, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal daugiskaitos kreipinį, nes tokie kreipiniai laiškuose Lesauskių šeimai pradedami vartoti tik po Barboros Mėginaitės santuokos 1928 m.

196 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1927-10-18

Kaune, 1927 m. spalio 18 d.

Mielas Petrai! Už pagiedotas egzekvijas aš iš visų teimu po 15 litų; nėra man reikalo daugiau imti ir iš Tavęs. O Vytauto bažnyčiai (ne kunigui) šelpti gali bet-kas ir bet-kiek aukoti be jokio titulo. Jei skiri jai už elektrą ir kitką 100, ne 25 litus, aš apie 75 litus prirašysiu daugiau doriniais sumetimais, kad mano šventyklai Klimų šeimynėlė būtų artimesnė ir būtų prógos, meldžiantis „pro fratribus, propinquis et benefactoribus"[1], atminti ir jus.

Tavo sąskaita dabar esti Centraliniame ūkininkų banke № 211 (Laisvės alėja 31[b]). Saldo: 160 doll. = 1,600 litų. Kai įdės kas, gausime žinią.

Š. m. 15 d. pas mus buvo -2°R, o Svėdasuose -4°R. Pabiro lapai, pakilo vėjai, pabjuro orai, – lyja purkščia, drėgna. Aš su Kauku gulime pasliuki per visą dieną. Dėl to ir mano laiškai trumpučiai. Apie kr[ikščionių]-d[emokratų] ir liaud[ininkų] politiką nenoriu nė kalbėti. Visa laimė, kad kaimas dabartine ramy- // [1v] be be galo patenkintas. Aš visados maniau mūsų kaimą esant blaivų ir tik nedrąsų – netikėti kuriam pusberniui inteligentui. Kaipgi: mokytas moko, o tu neklausysi? Bet kai šitie „mokytieji" nustojo savo ištikimybės, kaimas vėl ėmė savo protu gyventi. Man rodos, referendumas praeis, nors kr[ikščionys]-d[emokratai] dangų verčia – Kaune.

Labai man malonu, kad esate sveiki ar tik apsimetat sveiki. Duok Dieve!

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 125, l. [1r–1v].

1 lot. = už brolius, artimuosius ir geradarius

197 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1927-10-20

Paryžius 1927. X. 20 d.

Mielas Dėde,

Iš tikrųjų gėda, gyvenant tokiam mieste neprisirengti nusifotografuoti. Teisybę sakant, rengiuosi bent kokie 4 metai tą padaryti. Arcachone, turėdami laiko, buvom nutarę nusifotografuoti visa familija. Išsirengėm, išsiruošėm, nuėjom, bet neradom fotografo namie. Paryžiuj tą padaryti tai jau tikrai nepasiseks, nes Petras tiems dalykams suvis neturi laiko, bent jau dabar. Bet dabar, Dėdės apibarta, pasistengsiu su Egle nusifotografuoti, tuo labiau tokiam iškilmingam tikslui. // [77v]

Tuo tarpu, ačiū Dievui, esame sveiki. Petras retkarčiais pakosa, peršala, pačiauda, bet šiaip jau ne per blogiausia atrodo. Nervinasi dėl visokių nesusipratimų ir nesusitarimų Kaune, kurie turi didelės reikšmės užsienio politikoj. Atvažiuojantieji iš Kauno – dideli pesimistai, ar tai krikščionys, ar liaudininkai, ar net patys tautininkai. Kaip ten iš tikrųjų yra, vieni dievai žino, nes tikrų žinių neturim.

Aš labai pasiilgau Lietuvos, kad net retkarčiais manau važiuoti į Kauną, bet kaipgi paliksi Eglę ir Petrą.

Bučiuojame visi Dėdę

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 60, l. 77r–77v.

198 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1927-10-22

Kaune, 1927 m. spalio 22 d.

Mielas Petras! Gal nesibarsi, kad aš Tavo korespondencijas panaudoju. 1. „Lietuvio" N 236: „Svetur gyvenančio lietuvio mintys". 2, o dėl laiško apie a. a. dr. Joną gaunu, štai, atsiklausti. Romano bylą nagrinės karo teismas. Jis nejuokuoja. Romanas трусить и подличаетъ[1]. Girdis, pasiteisinęs baime, kad jo paties dr. Jonas nenušautų. Tai plepalas. Jo gynėjas Oleka tuo neapgins; jis operuos šeimos šventumu (kurią taip atvirai teršė Romanienė). Nabašninko brolis, kurio laišką aš iš Tavęs gavau atgal, paduoda civilinį ieškinį. Jo pusę laikyti dykai apsiėmė adv. Nargelavičius ir R. Skipitis. Nargelavičiui pasirodę labai tinkama Tavo charakteristika dr. Jono, tai paprašė, kad aš jam paskolinčiau Tavo laišką. Pasvyravęs, ar turiu teisės tai padaryti ir ar Tavo, aukšto žmogaus, vardui bus patogu teisme figūruoti, aš laišką įdaviau studentui Brundzai, kad paskaitytų Nargelavičiui jo paties žiniai, jam // [1v] pasimokyti, o pridėti prie dokumentų neleidžiau: 1, kol negausiu iš Tavęs pavelijimo; 2, man rodos, privatinis draugo laiškas, draugo, kurs per keletą metų nebebuvo sekęs kalbamojo žmogaus žingsnių, juridinės reikšmės negali turėti – jis volens nolens[2] bus apoteoza, perdėtas gerojon pusėn. Atsakyk man, kaip manai, netrukęs: aš gausiu Tavo atsako patelefo-

[1] rus. = bijo ir niekšiškai elgiasi
[2] lot. = noromis nenoromis

nuoti advokatui Nargelavičiui. Jei nori, gali ir jam tiesiai parašyti. Jo adresas: Vasario 16 d. gatvė N 8.

Š. m. 20 d., Jono Kantiškio dieną Maironis kėlė didžiausias savo vardines; trys stalai svečių su Arkivyskupu[I], Prezidentu[II], Ministeriu Pirmininku[III], Manim ir kitais ne taip dideliais Monsignorais Faidutti, Šauliais, Grigaičiais, Česniais etc. Maironis liepė Prezidentui pagiedoti Многая лѣта[1]. Giedojom. Labai balsiai šaukė ir krikščionys. Visa jų nelaimė – Krupavičius; viešai jis skelbia „katalikų" nusistatymą, neatitinkamą tikrenybei; Kr. studentams teįkalba opozicingumą. Temylie jus visus Viešpats.

Jūsų Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 126, l. [1r–1v].

[I] Juozapas Jonas Skvireckas
[II] Antanas Smetona
[III] Augustinas Voldemaras

199 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-10-26

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[2]

Paryžius, 1927/X/26

Gerasis Dėde,

Buvau dabar taip visas dienas užimtas, kad neatspėjau nė laiško parašyti. Dėl mano korespondencijų sunaudojimo nieko negalėčiau prikišti, jei tik mano vardas nefigūruoja. Viešai galėčiau tik tada rašytis, jei šefas, p. Voldemaras, leistų. Tiesą sakant, aš mielai dabar imčiaus kiek „pamokyti" mūsų teoretikus, jei man tam būtų duota proga ir jei aš būčiau tikras, kad mano „pamokos" būtų pripažintos autoritetingomis. Šituo reikalu, t. y. „pamokų", aš tuo tarpu tik privačiai debiutavau parašęs ilgiausius laiškus p. Stulginskiui, kurs pasirašė garsųjį „Ryto" laišką, ir p. Jonui Vileišiui, kaipo vasario 16 d. kolegai // [61v] ir drauge liaudininkui. „Exortavau"[3] abudu atsižadėti tokios opozicijos, kaip jie daro, vardan Lietuvos reikalų, ir ne tik dėl to, kad ji kenksminga, bet ir todėl, kad ji neišlaiko jokios demokratizmo ir kitų izmų kritikos, o ypatingai politinės kritikos. Žinoma, abudu mano adresatai praris pipirus nesusiraukę; bet jeigu jie man nieko neatsakys, aš mėginsiu, bent laišką p. Stulginskiui, viešai paskelbti ir iššauksiu juos pasiaiškinti jau nebe partiniais sumetimais (nes aš nesu jokioj partijoj), bet kaipo autorius-kolegas Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo (vasario 16 d.) akto.

Jei man atsitiks proga atvykti Kaunan (o aš tam, berods, daug turiu ir reikalų), aš prašysiu p. Voldemarą, kad jis man leistų paskaityti porą „paskaitų" apie mūsų partines kovas ir uždavinius, ir duoti šiek tiek „pipirų" mūsų visokiems // [61_ar] teoretikams ir ultra-politikantams.

Kai dėl Brundzos a. a., tai, žinoma, aš negaliu sutikti, kad bent kokioj formoj mano karakteristika būtų formaliai sunaudota byloje. Bet advokatas gali drąsiai ta karakte-

[1] rus. = ilgiausių metų
[2] Spausdinta firminiame blanke.
[3] pranc. *exhorter* = raginti

ristika naudotis, tarytum jis pats a. a. Joną būtų taip pažinęs kaip aš. Bylose sprendžia juridiniai įrodymai, bet „ūpą" sudaro ir žmogaus dvasios paveikslas, nes iš dvasios eina veiksmai. Todėl moraliai aš negalėčiau atsisakyti padėti apgint gerą a. a. Jono vardą, priešingai, aš jaučiu reikalą aktingai čia veikti to apgynimo prasme. Tik šį kartą mano pagalba negalės būti tiesioginė, nes mano argumentai nėra juridiniai. Romano blevyzgojimai, kad a. a. Jonas pats kėsinęsis jį šauti, yra taip begėdiški, kad // [61_av] joks teismas negali jų imti domėn. Antra, Romanas galėjo apie tai policijai pranešti užuot pa[t]s savo „teismą" daręs. Visi, kas pažinojo a. a. Joną, puikiausiai gali patvirtinti mano karakteristiką, kad jis niekuomet nebuvo brutališkas, kerštingas ir tik jausmingai piktinosi kitų brutališkumu. Aš nemanau, kad jis būtų savo būdą taip ūmai permainęs nuo to laiko, kai mes tolėliau viens nuo antro pagyvenome.

Tuo tarpu. Mes nesame „falšivai" sveiki, kaip tur būti įtari, bet jau ir nesame super-tikrai nesveiki. Taip sau, kaip visas pasaulis, ir jeigu vis taip būtų kaip dabar, tai negalėtume visai numirti.

Geriausių linkėjimų nuo visų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 46, l. 61r–[61_av].

200 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1927-11-15

Kaune, 1927 m. lapkr. 15 d.

Brone! Bevartydamas savo archyvą, aptikau Jo Ekscelencijos Prezidento[1] fotografiją, dar 1918 m. lapkr. m. Tau dovanotą, su autografu. Man pasirodė tai garbinga dovana, ir jai turėtų būti vietos Tavo buduare ant stalo ar ant lentynėlių. Tai siunčiu. Žinokis.

Aš Tavo fotografiją teturiu iš 1921 m. VIII-29 d. Ji man nelabai patinka (pas Kliučinską, Kaune). Aš jau esu vieną kartą Tave prašęs, kad man dovanotumei tokio-pat formato, kaip Petro (Žalbart et Etudjian, Paris[II]). Petrą aš aptaisiau, ir jis man kabo su Basanavičium. Aš buvau užsimetęs šalia jo pasikabinti Tavo ir Eglės. Jos aš teturiu iš Romos (d'Alessandri). Dabar aš norėčiau jos paaugusios, šešelgės. Tysliava sugrįžęs ja džiaugės – esanti graži ir gudri ir... jį jau mylėjusi. Tai labai reikšminga – bus širdžių žudytoja. Tiek to.

Galgi mane patenkintumei tom dviem (savo ir Eglutės) kabinetinėm fotografijom. Vieta mano „salione" – valgomajame senai // [1v] jų laukia.

Žiema mūsų „šāni", profesoriaus Hydropailos (taip studentai subolševikino St. Kolupailą, Hydroteknikos prof., labai jį mylėdami) sumetimais, prasideda lapkričio 20 d. Bet šiemet ji pagreitėjo: nuo užvakar turime labai gerą žiemos kelią ir -2°R. Tai, žinoma, neilgam, paleis ir tik pusėje gruodžio ims iš tikrųjų šalti.

Naujoji Emilija labai gera tarnaitė, gerai šeria, tȳli; ji džiaugias vieta, ir mano „inžinieriai" džiaugias ja. Senoji Emilija atsiuntė visą skrynią vynuogių. Teikias. Pp. Sidzikauskai buvo pas mane pietų. Ponia Regina Kaune esti jau kuone mėnuo, lanko teatrą, gydos dantis pas p. Žmuidzinavičienę, ją vieną terandanti gerą dentistę.

Turime jau ir „Aidą" taip gražų pastatymą, kad pats Paryžius gali pavydėti. Tiesiog sensacija.

Kaip sveiki? Senai apie tai berašėte. NB. Barbora man atsiuntė iš Romos labai artistiškai austą gobelinėlį.

Miela man Jus visus sveikinti
Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 127, l. [1r–1v].

I Antanas Smetona
II Nenustatyto prancūziško vardo ar pavardės ir žodžio „studentas" („étudiant") transkripcija; tokios nuotraukų studijos nepavyko rasti.

201 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-11-20

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[1]

Paryžius, 1927/XI/20

Gerasis Dėde,

Senai nebesirašėm paskendę abudu savo rūpesniuose. Šias kelias savaites aš tikrai kaip velnias švęstam vandeny raičiausi tų biednų prancūzų apjakime. Varšavos derklos tvanas, Rygos kongreso judošiški purvai aptvindė prancūzus, tarytum laukiančius Lietuvos galo.

Tami žaisle aš turėjau rodyti linksmą miną, nes taip lengviausiai galima nugalėti Perkūno pyktį. Ir, iš tikrųjų, neapsirikau. Lietuvos ministerio[I] pasirodymas visuose priėmimuose, įvairiuose Paryžiaus salonuose, visai ramaus, net linksmo, juokaujančio – padarė // [62v] geresnį dementi[2], negu pikti žaibų svaidymai. Taip pat juokavau ir Quai d'Orsay dėl visų tų lenkų machinacijų, kurios tik parodo Lenkijos moralinį ir fizinį bankrotą. „Didžioji Valstybė" su Mesijaus[II] galva papliupo visai mizerno šuniuko balsu... Aš džiaugiuosi, kad fanaberinga Lenkija padarė Lietuvą milžinu jos likime. Pilsudskis ir jo sėbrai vis dėlto nenusigramdys savo lietuviškumo ir bus priversti padaryti ekspijaciją[3]. Bet ligi to dar kiek avantiūrų gali mus užklupti!

Todėl mūsų vidaus nesantaika yra šiandien tikrai mirštamoji nuodėmė, nedovanotina niekam, kas tik valdytų šalį. Gavau iš p. Stulginskio ilgą laišką, kuriam jis atsako į manąjį, bet visą bėdą suverčia ant Voldemaro ir Smetonos. Sena mūsų mada: kaltinti, // [62_ar] kaip senovės žydų fariziejai – mėtyti akmenis į Magdalenas... Teisintis ar kaltinti – tai dar nėra tautinis darbas, ieškoti taikos ir kurti, mokant pasiaukoti – man daugiau imponuotų. Mums trūksta lankstumo. Nesenai man teko kalbėti su garsiu anglų veikėju Barclay (Sir Thomas), kuris labai įdomiai išaiškino Europos politikos partijų netoleranciją, neapykantą ir nepasitikėjimą. „Mes, anglai, – sakė Barclay, – iš mažų dienų imamės sporto ir priprantame rivalizuotis be jokio pavydo ir pykčio; priešingai, mes laimėtoją priprantame ypatingai gerbti, nenustodami pasiryžimo padaryti geriau už jį. Todėl paskiau tą principą mes pritaikome ir politikoje. Į ją mes žiūrime irgi kaip į sportą. Mes norime, kad visi laimėjusieji // [62_av] padirbėtų

1 Spausdinta firminiame blanke.
2 pranc. *démenti* = pranešimo, žinios paneigimas
3 lenk. *ekspiacja* = atgaila, kaltės atpirkimas

savo talentu tėvynės gerovei ir niekuomet savo politinių konkurentų mes neniekiname ir nepavydime jiems". Kada mes ligi to pribręsime! Jeigu šiandien mes taip maža sveriame ir lenkai taip išdidžiai mus traktuoja, vokiečiai tyčiojasi, net latviai leidžiasi sau grasyti mums ir visam pasauly laikyti mus ant juoko – kas, kad ne mūsų vidaus anarchija tarp partijų tame kalta? Kokį mes gražų pavyzdį duodame vilniečiams ir klaipėdiečiams – „auklėdami" juose norą būti su mumis! Kas iš tų patriotiškų šūkavimų, kuriuos aš skaitau mūsų partijų organuose, jeigu nėra darbo, nėra nė mažiausio praktikos žygio, kurs tą patriotiškumą, t. y. vieningumą realizuotų. Tikrai kartais atrodo, kad mūsų vadai ir mūsų partijų lyderiai iš proto išėjo, nes jau nebėra jokio kitokio pateisinimo, jei tat galima pavadinti pateisinimu. Būti šiandien Lietuvos atstovu užsieniuose – tai reikia turėti ne vieną, bet dešimtį galvų, ir ne nervus, bet plieno vielas, kitaip reikia mirti iš vienos gėdos ir iš galvos skausmo. Ligi laiko aš „bravuoju" viską, nes kitaip negaliu elgtis

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 47, l. 62r–[62av].

I Augustinas Voldemaras
II Józef Piłsudski

202 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1927-12-02

Kaune, 1927 m. gruodžio 2 d.

Mielas Petras! Pasakysiu Tau vieną paslaptį. Tą paslaptį ketino pats suinteresuotasis asmuo pranešti, bet tik vėliau, o aš neiškenčiu ir to asmens pavelytas skelbiu visam Paryžiui: Tavo seselė Marytė susižadėjusi su Joniškio banko direktorium Kamantausku, ir sausio mėnesy aš juos sutuoksiu poron! Dieve padėk sudaryti gražią šeimynėlę! O Marytė graži, skaisti ir augalota moteriška. Bus poni direktorienė ut sic[1]. Ji net įdomi, šneki pasidarė, gal kad eksciutuota. Antrą kartą matau ją ir visai nebe tokią, kaip pirmąkart, kada buvo pas mane pietų su motina. Tada tylėjo ir buvo lyg apsiniaukusi; dabar švieste šviečia. Nuo atostogų nebemokytojauja Pilviškiuose; gana esą šešerių ten išbūtų metų; o gyvena su broliu Adolfu. Adolfas perėjo (nuo XII-1 d.) į Švietimo ministerijos raštinę, pabaigęs a. a. Seimo darbus tvarkyti. // [1v]

Pas mus jau viskas atslūgo. Kr[ikščionių]-dem[okratų] sumanytasis coup d'état[2] buvo kvailas: 3 divizijos vadas pulk. Petruitis, savo stabo ir oficierių kadro neatsiklausęs, savo vardu pasiuntė kr[ikščionių]-d[emokratų] ultimatumą – Prezidentui[I]. Nunešė jį pulk. leit. Šumskis (kitkart jis Bronę mergino) ir vienas leitenantas. Užtatai gavo 10 dienų daboklės, o Petruitis visai atstatytas. Jis lepšis, pats išsigando, klupčiomis atsiprašė, o divizijos oficierių apie tai nė nežinota, kaip vadas Žukauskas ir min. Daukantas nuvažiavo ištirtų. Pati kareivija nė nekrustelėjo. Tai tariamojo pučo nė būti nebuvo, ir paskalos savaime išaugo. Kr[ikščionys]-d[emokratai] įmaišyti. Dr. L. Bistras, nelaukdamas, kol suims, pabėgo į užsienius. Jį išlydėjo per Savalkiją studentai ateitininkai, Dagilis, b[uvusio] atstovo kunigo D[agilio] brolis, ir kiti. Grįžtant

[1] lot. = kaip tokia
[2] pranc. = valstybės perversmas

jie suimti su Bistro 4 laiškais Krupavičiui, Petruičiui ir k. Taip kalba mieste, tai jokia paslaptis. Stulginskas irgi buvo labai neramus tuo laiku. O studentai ateitininkai tapo kaip ežiai tautininkams. Vis tai iš patriotizmo... Nebegali nė žinoti, kurie geresni. Tai aš nė nesprendžiu. Tyliu.

Visokių Jums visiems gerybių! Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 129, l. [1r–1v].

[1] Antanas Smetona

203 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1927-12-21

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[1]

Paryžius, 1927/XII/21[2]

Gerasis Dėde,

Su visu mūsų šeimynos pulku siunčiame Kalėdoms ir N. metams mūsų geriausių linkėjimų ir visų kitų gerybių, kurių tik leido Jehova žmonių veislei šioje žemėje.

Po didelių triukšmų Genevoj ir Paryžiuje – aš šiek tiek atsikvėpiau. Kalėdoms su Brone išvažiuojame truputį prasivėdinti į Olandiją, kur dar niekados nebuvome. Sustosime kokiam pusdieniui Briusely, kur mudviejų su Brone užsimezgė laiškinė unija. Šalčiai pas mus jau atleido ir šiandien net pasidarė šiltoka. // [63v]

Europoj dabar mums atmosfera kiek praskaidrėjo. Voldemaras tikrai mokėjo Lietuvą padaryti internacionaliniu „exponatu", į kurį visi sužiuro. Keletą dienų pabuvęs drauge su juo Genevoj ir Paryžiuj, sugebėjau įvertinti, kokią milžinišką pajėgą mes turime tame mažo ūgio žmoguje. Jis atsimainė, palyginus su 1919–1920 metais, labai geron pusėn. Visuose pasikalbėjimuose su Briandu, Poincarė, Doumergue'u, kurių buvau liudininkas – jis pasirodė didelio takto, atsargumo ir drauge tvirtumo vyru. Visur jis mokėjo rasti jam reikalingą žodį ir duoti savo mintims retas precizijas. Mes neturime nė vieno Lietuvoj žmogaus, kurs galėtų tokioj aukštumoj atsistoti pasaulio politikoj. Jeigu aš būčiau didžiausias p. V. neprietelis, aš turėčiau pasakyti // [63_ar] tą patį, nes net didžiausias neprietelis nėra paliuosuotas nuo teisybės. Nė vienas žmogus nėra be ydų, bet jeigu būtų kitaip – Dievui nebūtų prasmės ekzistuoti. Mūsų padėty, mūsų kovų sunkenybėse – p. V. yra retas Lietuvai žmogus, kurį turėtume visi, kam rūpi Lietuvos reikalai, ne stelbti, bet remti ir lengvinti jam naštą. Aš kalbu, žinoma, užsienių politikos atžvilgiu, bet juk užsienių padėtis šiandien dominuoja visur mūsų uždavinius. Kas išveš tą vežimą? Aš pažįstu daug žmonių, bet aš nematau nė vieno, kurs pas mus tesėtų. Kritikuoti, šūkauti ir demagogiškai manifestuoti patriotizmą – daug atsiras su slapyvardžiais, bet realingai, planingai veikti ir nuveikti tame pasaulinių intrygų labirinte retas tesugebės. P. V. parodė daug to // [63_av] sugebėjimo, kurio niekas kitas neparodė. Tebūnie tad laimingi ateinantieji metai – pesimizmui nereikia pasiduoti, nes jis visada buvo pikčiausias mūsų priešininkas tiek šeimynos, tiek valstybės kūryboje.

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta XII-25".

Būk geras, Dėde, neužmiršk mūs, čionai nuo savojo krašto atskirtų, nors ir „savo žemėje" vaikščiojančių. Visi mes esame tikrai dabar sveiki ir Eglutė vis auga, auga aukštyn. Dabar ji daug doresnė, negu seniau buvo, visai žmoniška, linksma, juokdarė ir didelė pa[tr]iotė.

Bronės fotografiją, nors ne visai ji gera išėjo, atsiųsiu „kolekcijai".

Daug linkėjimų

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 48, l. 63r–[63_av].

204 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1927-12-25

Kaune, 1927 m. gruodžio 25 d.

Mielas Petrai! Visus Tavo vargus ir nėrimą aš širdimi jaučiau. Genevos nėrimo dienos galėjo atsverti ištisus mėnesius ramaus darbo. Mus iš tolo nėmigas ėmė, o jūs ten pat galėjote visus savo nervus išklibinti. Ačiui Ponui Dievui, kad viskas pasibaigė ne bloguoju. Mums ir to gana. Tik neramioji mūsų opozicija vis nepatenkinta, kam ne dar geriau. Mūsų kr[ikščionys]-dem[okratai] ėsti nori, o prie lovio jų nebeprileidžia. Mūsų liaudininkai irgi mėgina revoliucijomis atsigriebti ir nesiliauja: Rygoje leidžia šlykštų laikraštį, o Vilniuje globoja Plečkaitininkus. Dr. D. Alseika, geras šiaip jau tėvainis, pasiduoda pačiai Janulaitytei ir ginas: plečkaitininkai ne pas jį susirenką – pas pačią. Šlykštu, kai pataikaujama išgamoms, kurie Lietuvai įkąsti renka „Lietuvos šaulius" žaliais marškiniais ir Lydoje juos mustrina. Lenkai remia pinigais, jų magistratai asignuoja ir drauge begėdiškai kalbą: jei nebus reikalingi, suėmę visus bolševikams atiduosime. Pilsudskis – veidmainys: čia ranką Lietuvai tiesia, čia klastą. Iš derybų su lenkais grei- // [1v] čiausia nieko nebus, ir mūs[iš]kiai vilniečiai saką – Vilnijos boikotas esąs stipriausias mūsų švietis: Vilnija ir pats Vilnius be Lietuvos baigią dvėsti; vienatinė gyvybė – begalės kariuomenės ir studentijos. Atimk juos, ir Vilniuje, sako, kapų bus tyla. Per 13 metų nepastatyta nė vieno namo etc., o Kaune jų stojasi po 400 kas metai.

Aš vieną plečkaitininką irgi daviau Vilniui – stud. Pr. Ancevičių, redaktorių dar šlykštesnio „Pirmyn" Cfr.[1] „Lietuvio" N iš gr. 17 d.[I]

Išėjo jubiliejinis № „Krikščionis demokratas" 238 p.[II] Liepsiu Tau pasiųsti. Ten mane padarė kr[ikščionių]-dem[okratų] faktinuoju steigėju ir vis vilioja į save. Aš katalikas ir demokratas, taip pat tautininkas, bet partijų atsikandau ir nė prie vienos nebebūsiu. Mano simpatijos su dabartiniais tvarkdariais. Žinai, Lietuva reikiama pavaldyti diktatoriškai; bačkininkų „laisvės" tai komunistiniai puvėsiai ir tik dėl fasono liaud[ininkai] ir kiti jų pasiilgsta. Kaimas ramus ir patenkintas.

Konkordatas labai sustiprino tautininkų poziciją. Jo Exc. Arkivyskupas[III] labai palankus; tai iš jo esu gavęs Kalėdų numeriui („Lietuvio"[IV]) griežtą pareiškimą, jog tautininkų faktai geresni už kitų pažadus ar pasyvumą. // [2r] Žinai, šiuo straipsneliu negyvai užmušiau kr[ikščionis]-dem[okratus]. Jų ideologai – farisiejai visados griebias

[1] lot. *conferre* = palyginti

sofistikos. Ir dabar kan. Kuraitis šaukė: contradictio in adjecto[1], o aš juokiuos: žiūrėk esmės, ne formos. Stulginskas bankrutijąs, gavęs Žemaičių perlą – Jokūbavo dvarą. Žemė mums menkai duoda – jos negobėkis, geriau namai. Bistras negrįžta, Krupavičius vis dėlto žadąs važiuoti Amerikon dollariautų.

Iš Ministerio St. Čiurlionies per Kūčias (buvo mane pasikvietęs) gavau 1000 litų Vytauto b. sakyklai gražia intencija: „Dėkodamas Viešpačiui Aukščiausiam už visas Jo malones ir dovanas". Sakyk, kuo jis ne – krikščionis? O ir kiti Ministeriai – asignuoja ateitininkams, asignuoja bažnyčioms statyti, ir vis dėlto apšaukiami Katalikystės persekiotojais. Tfu! Vysk. Staugaitis tebėra ant manęs piktas už publikavimą jo negražaus sutikimo Prezidento[V]; dabar vysk. Paltarokui viešai pasakiau, kad jie su vysk. Reiniu skleidžia neteisingą Valdžios panieką dėl tariamojo jos persekiojimo. Tai vėl du priešu. Tik kai aš nieko nesiekiu, tai ir teisybę pasakyti nebijau. Su Metropolitu iš širdies tesilaiko vysk. Karosas. Dalimi ir vysk. Karevičius. Kiti vis skersomis. // [2v]

Pabaigėm R[o]mano bylą. A. a. Brundza pasirodė turėjęs santykių su Romaniene, bet šeimos nesugriovęs, nes ji jau nuo 1922 m. buvus sugriuvus. Romanas skandališkai vaikė su revolveriu pulk. Lanckoronskį, vieną lakūną, o Brundzą už visus nušovė. Teisme pasirodė, nebūta verta tiek daug bloga padaryti dėl taip menkos moteriškės. Ji savo vyrą smarkiausiai sumindžiojo teisme, nors pirmininkas primygtinai jai patarinėjo: nieko neatsakinėjai tardytojui, gali ir dabar nieko niekam neatsakinėti. Ji pasiryžo – save sukompromituoti ir atsakinėti visokioms advokatų nediskrecijoms. Fui! Moteriškė, kuri gyveno tiktai anuo galu – nei galvos, nei širdies.

Kokia laimė, kad Tu su Brone sutari! Kad sveiki esate, Dėkui Dievui! Tai ir Naujų metų laukdamas, aš teveliju jums viena – kad niekados tamsus šešėlis per jus neperbėgtų. Nereikia jo nė iš tolo prisileisti: jis – mirtis. Geriau mirti, neg kivirčuose gyventi. Jei Eglutė bręsta ir rimsta, tai aš ją bučiuoju ir mirdamas norėčiau ją pamatyti – žmogų, ne nervų maišelį.

Nuo Kūčių ir pas mus atodrėkis – mano bronchičio giminė. Geriau, kai šalta, gryna.

Prosit Neujahr![2] Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 131, l. [1r–2v].

[I] Juozas Tumas, „Pranas Ancevičius, savo Garbės Žodžio laužytojas", *Lietuvis*, 1927-12-17, nr. 283, p. 3–4. Straipsnyje aprašomas revoliucingas socialdemokratas Ancevičius.
[II] *Krikščionis demokratas*, 1927-12, nr. 3, 4, 5.
[III] Juozapas Jonas Skvireckas
[IV] Juozas Tumas, „Katalikų Bažnyčia ir partijos", *Lietuvis*, 1927-12-23, nr. 288, p. 1. Trumpame straipsnelyje rašoma, kad Katalikų bažnyčia palaiko tautininkų partiją, nes „Katalikų bažnyčia partijas vertina ne jų programomis, bet kiek jos faktinai, be savo partinių tikslų, palaiko, gina religinės laisvės dėsnius" (p. 1).
[V] Antanas Smetona

[1] lot. = prieštaringas teiginys
[2] vok. = laimingų Naujųjų metų!

205 | Bronė ir Petras Klimai Juozui Tumui, Amsterdamas, 1927-12-25

Amsterdamas
1927. XII. 25 d.

Siunčiame linkėjimų ir ilgiausių metų iš tulpėmis kaišytų karvių žemės. O sūrių, o silkių! Ir lijo kaip Kauno darganoj.
Bronė
⌈Petras⌉[1]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g. №6
Kaunas
Lithuanie
Via Berlin

Atvirukas su vandens malūno vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 49, l. 64r–64v.

206 | Bronė Klimienė savo ir Eglės Klimaitės vardu Juozui Tumui, Paryžius, 1927-12-29

Paryžius 1927. XII. 29 d.

Dėde,

Šį laišką rašau Eglės prašoma. Ji prieš kokį laiką Dėdei parašė atvirutę, o atsakymo negali sulaukti. Taigi ji nutarė, kad Bočelis jos suvis nemyli, bet vis dar turi vilties sulaukti kokią nors atvirutę, nes laiškai nesiskaito ir įspūdžio nedaro. // [80v]

Eglė, kaip ir Petras, yra didelė kolekcijonierius. Dabar ji renka atvirutes, užtai ir nekantrauja jų nesulakdama.

Apvažiavom Olandiją, bent jau didesnius miestus. Maža šalis, stovi baloj, bet be galo turtinga. Oras pasitaikė be galo bjaurus, bet visą apžiūrėjom, kiek suspėdami. Nei vienoj šaly taip gerai ir gardžiai neduoda valgyt, kaip Olandijoj.

Bučiuoju Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 63, l. 80r–80v.

---

[1] Rašyta Klimo ranka.

207 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1928-01-05

Kaune, 1928 m. sausio 5 d.

Mieliausieji! P. Juozas Urbšys, ačiū, atsiuntė man savo kūrinėlį „Vilniaus aide" N 138, 139. Gerai, kad palaiko vilniečius[I]. Kai kas vilniečių: Stašys, dr. Legeika, Šikšnys ketino mus aplankyti; aš jiems net leidimo rūpinaus; o kaip reikia, nė vieno dar nesimato. Kas tai galėtų būti? Lenkai vis spaudžią pasisakyti, iš kur lietuviai gauną pinigų savo kultūrai? O jie gauna iš Amerikos dollarų.

Čeko-Slovakai vežioja po Pabaltijį savo mokyklų darbelius ir savo mokslo priemones. Priemonės spausdintos; kitos neblogesnės už vokiečių, kitos labai gražios – tai tautiškoji jų ornamentika. Net labai įdomi polichromija. Labai gražios, kompozicija ir varsomis, vaikų pasakos iliustracijos. Mes jų šiuo atžvilgiu negalime pavyti.

Bet moksline savo literatūra, pedagogikos žurnalais mes būsime juos pralenkę. „Švietimo darbas", „Lietuvos mokykla" rimti leidiniai. Dar mokinių darbeliai. Pan! Viena tik kuri mūsų mokyklėlė nustelbtų visą Čekijos mokyklų // [1v] darbą. Žinai, Petrai, man net gėda buvo žiūrėti – tokie menkniekiai, tiek visa to maža. O mūsų vaikų darbų parodos fiu-fiu! O kad Zikaras parodytų Paryžiui, ko ir kiek per metus jis su mokiniais padirba Panevėžyje, tai būtų tiesiog salonas! Vis dėlto Čeko-Slovakai gerai daro, reklamuodamies Pabaltijui; įdomu ir simpatinga. O patriotizmo kiek! Dideli grafikos darbai garsiųjų veikėjų ir istorijos scenų. Viename gi elementoriuje aptikau gerą Masariko portrietą (pat pradžioje, ne tekste). Tai bent valstybiškai auklėjama.

Tai man atėjo galvon Tau, Petrai, parašyti, kad Tu „masz recht"[1], kai sakai – daugiau reikią Europai kultūra reklamuotis, ne diplomatija kovoti. Ей Богу[2], mes turime kuo pasirodyti, o nerodomės; turime kur išmesti po 20–30,000 litų, o parodoms svetur jų neturime. Jei gausi dar progos, šūktelėk Voldemarui, kad į tai atsižvelgtų.

Skaityk „Lietuvyje" sensacijas iš Petrapilio lietuvių ir arkivyskupų gyvenimo[II]. Visą savaitę vargau, kol suredagavau.

Man linksma, kad jūs sveiki. Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 133, l. [1r–1v].

[I] Juozas Urbšys, „Žaliojoj girioj", *Vilniaus aidas*, 1927-12-01, nr. 138, p. 2–4; 1927-12-03, nr. 139, p. 2. Straipsnyje aukštinama tautos vienybė ir bendradarbiavimas.

[II] 1928 m. sausio 7, 9, 10, 11, 12 d. *Lietuvyje* (nr. 5, 6, 7, 8, 9) publikuojama Pranciškaus Karevičiaus apybraiža „Lietuvių kultūros centrai. Petrapilis" su Tumo įvadu ir pastabomis.

[1] lenk., vok. = esi teisus

[2] rus. = dievaži

208 | Bronė Klimienė Eglės Klimaitės vardu Juozui Tumui, [Paryžius], 1928-01-08

Siunčiu Eglės padiktuotą Dėdei laišką. Surašiau žodis į žodį! Bronė[1]

1928. I. 8 d.

Mielas mano Bočeli,

Aš Tau baisiai dėkoju už tokią gražią atvirutę. Aš Tau kas mėnesis siuntinėsiu gražų laišką. O ką Kaukelis veikia? Kaip Bočelio sveikata? –

Pas mane nieko naujo. Aš jau nebedraskysiu nei žaisliukų, nei laiškelių. Aš turiu taip gražią lėlytę, kurios vardas Jac[qu]eline ir kuri suvis nesuplėšyta, o kitos tai suplėšytos. Pierrot vienintelis nesudraskytas. // [81v]

Sveikinu Naujais metais ir Naujom Kalėdom, o tris Karalius mačiau bažnyčioj. Aš dabar negaliu atsiųsti fotografijos, nes einu į gimnastiką, o fotografas atidarytas kada aš einu į gimnastiką. O daugiau nieko negaliu išmislyti.

Mano lėlytė Gražuolė turi gražią lovytę, su kaldromis, su paduškomis.

Bučiuoju Tave Bočeli, siunčiu daug labų dienų Tavo Eglutė +[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 62, l. 79r, 79v be įrašų, Nr. 64, l. 81r–81v.

209 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-01-12

Kaune, 1928. I-12.

Brangus Petrai! Krikščionys-demokratai su Krupavičium ir Turausku, Kuraičiu priešakyje baigia mane ėsti, kam paskelbęs gražią Tavo atestaciją prof. Voldemarui[1]. Tavo teisybės dėsnio jie nesupranta, Voldemarą šalina iš gyvųjų, kaip tautininkai meta jų Krupavičių. Mano vardu paleistas Metropolijos nusistatymas apie partijas padarė mane stovinčiu priešakyje visos „Lietuvio“ akcijos, nors aš nedalyvauju „Lietuvio“ žmonių būryje ir tik pripuolamai ką parašau. Siunčiu Tau retą dalyką – jėzuito Širvydo atvaizdą.

Jūsų kun. Juozas

Atvirukas su Konstantino Sirvydo portretu ir violetiniu spaudu l. [1v]: „Fot. A. J. Atroška / Vilniuje / Teisę Savinuos“, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 134, l. [1r–1v].

[1] J. Tumas, „Prof. Augustino Voldemaro charakteristikai“, *Lietuvis*, 1927-12-28, nr. 290, p. 1. Straipsnelyje cituojama iš 1927-12-21 Klimo laiško Tumui.

210 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1928-01-15

Kaune, 1928 m. sausio 15 d.

Mieliausieji! Tatai ir apsidirbome: p. Marė, gim. 1899 m. kovo 5 d., vakar prisiekė Broniui Kamantauskui, gim. 1894 m. spalio 1 d. Vakarą veseljas iškėlė p. Adolfas ir Mama. Be 4 Sergijų, tebuvau aš, viena jauna aleksotiškė, kaimynas Grybauskas ir jaunojo piršlys ar pajaunys Preikštas – pramonininkas. Stale tad sėdėjome 12. Skaičius

[1] Frazė rašyta ant atskiro lapo, archyvinėje byloje pažymėto atskiru numeriu, šiam laiškui frazė priskirta atsižvelgiant į turinį ir popierių.

[2] Prie vardo padėtas pliusiukas greičiausiai yra vaiko parašas.

padorus ir nekenksmingas. Labai daug užkandžių, puiki ir gausi vakarienė. Išbuvau iki 10½ v. ir pabėgau pusėje, nelabai sveikuodamas. Šiandie pas mane pietūs. Buvo abudu jaunieji ir Adolfas. Mama dantimis susirgusi. Jaunieji linksmi, tuokės nemažu apetitu, mylis, tai bus laimingi. Žadėjos abudu nusifotografuoti ir Jums nusiųsti. Depešą įteikiau per vakarienę. Buvo patenkinti. P. Bronius, žinote, stebėtinai panašus į Mussolini, tik be jo reikšmingumo. Labai simpatingai šypsos, turbūt, geras žmogus. Šiaip jau lėtas, iš pradžių lyg nedrąsus, paskui kalbus ir inteligentingas. Pajaunys Preikštas buvo labai sąmojingas ir linksmas; tikra satisfakcija buvo jo klausytis, ypač // [1v] kad ne per gausus kalboje. Visa procedūra paliko man kuo geriausios nuotaikos. Beliko Adolfas apvesdinti ir tol nenurimsiu, kol neapvesdinsiu, nors jis rodos labai toli nuo to. Bet jei prof. Stasys Šalkauskas įsispitrėjo savo mokinę (studentę) Paltarokaitę ir vedęs rodos pasiekęs 4½ dangaus, tai Adolfui juo derėtų.

„Dirva" trečią kartą atmušė Adolfo „Lietuvos geografiją", gerą pradžią tėvynei pažinti, tik iliustracijos per pilkos.

Šiandei buvau pas p. Martyną Yčą. Nelabai nusitiekęs – materiališkai esą nekaip. Norėtų „konkės" nusikarti, tik miesto valdyba kytravoja ir neišperka. Ir mums jau koktu matyt lokomociją vieno arklio pajėgos. Sakės, Martynas, ne arklys, jo žmona viešinti pas Jus. Su ja mes jau treji metai, kaip nebepasipažįstam; aš pas Yčus nebesirodau. M. Y. 10 m. sukakčiai nori pagaliau paleisti vieną tomą savo atminimų – puikios medžiagos istorijai. Būtų ir seniau paskelbęs, tik vis tų pinigų trūksta.

„Lietuvyje" paskaitykite apie lietuvių kultūros centrą Petrapilyje – tai vysk. Karevičiaus raštas be parašo[1]. Myliu Jus, pasilgau Jūsų. Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 135, l. [1r–1v].

[1] Žr. paaiškinimą 1928-01-05 Tumo laiške Klimams.

211 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-01-28

Kaune, 1928 m. sausio 28 d.

Mielas Petrai! Pp. Tūbeliams važiuojant į Vichy i[r] sumanius Jūsų neaplenkti, aš, kaip ir kitais pereitais metais, parinkau Tau kiek naujų lietuviškų leidinių, viso už 233,68 litų. Jų sąrašą čia-pat pridedu. Maniau visa tai įduoti važiuojantiems; bet p. Tūbelienei kiek-tiek pasivaržius, kad nebūtų per daug „мѣстóвъ"[1] (toks esąs p. Juozo nusistatymas), nebedrįsau jų apsunkinti ir pasiunčiau paštu. Dar gausi M. Römerio paskutinį rimtą juridinį veikalą ir IV tomą „Karo archyvo". (Nebeatmenu, ar visus tris pirmus tomus dviejose knygose esu Tau pasiuntęs). Įdomiausia gal bus Jasėno „Meno istorija". Per apsirikimą įdėta visi 5 tomai Maironies raštų, tuo tarpu kad jau bene du ar tris jau esu pasiuntęs. Grąžink duplikatus mano vardu – už juos ką kitą gausime. Atsiprašau, kad neprižiūrėjau „Sakalo" B-vei įnešus Tavo sąskaiton „Centralinin ūkininkų bankan" N 211 – 67,50 doll. ir priskaičius 7,70 doll. %, o paėmus aną // [1v] sumą knygoms. Tavo einamojoje sąskaitoje dabar liko 212 doll.

Paryžietis prof. Лев Платонович Карсавин[2], brolis garsiosios balerinos Karsavinaitės, lygios Krzesińskaitei b. Marijos teatre, skaitė pirmą savo lekciją. Studentų ir

[1] rus. = vietų (šnekamosios kalbos forma)
[2] rus. = Levas Platonovičius Karsavinas

profesorių buvo pilna salė. Sužavėjo savo mokslingumu, kalbos maestringumu ir nepaprastu savaimingumu. Jis – viduramžių specialistas, labai platus ir tolerantingas. Istorijos mokslus deda filosofijos sistemoje į vietą Kanto Naturwissenschaften[1] ir yra šalininkas monistinės istorijos sistemos, kurią kitkart atstovavo šv. Augustinas ir viduramžiai, o dabar atstovauja marksizmas, nors šio yra griežtas priešininkas, o pirmoji radikaliai pamiršta. Įdomu, kad priežastingumui, pragmatizmui istorijai Karsavinas skiria daug mažiau vietos, neg kad buvo skiriama naujosios gadynės istorininkų: priežastys nėsą lengva neapsirikus surasti. Karsavinas rašo rusiškai, prancūziškai, vokiškai ir itališkai. Dabar sparčiai mokos lietuviškai. Mūsų pozityvistai į lekciją nebuvo atėję.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 136, l. [1r–1v].

212 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1928-02-05

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[2]

Paryžius, 1928. II. 5

Gerasis Dėde,

Knygas iš šv. Kazimiero gavau. Labai ačiū, kad mano „dūšios" neužmirštate. Kai kurias, berods, aš jau buvau pirkęs – bet tai nė kiek nepakenkė. Yra žmonių, kurie knygų neperka, taigi noriu visada truputį ir juos pavaduoti. Kurių man dar trūksta – pasirinksiu pats atvažiavęs Kaunan. Dėdė turbūt jau žinai, kad aš atvažiuoju vasario 16 d. Atvažiuoju dvejus metus Lietuvos nematęs. Bronė taip pat nežmoniškai pasiilgo visų ir labai norėjo važiuoti. Bet kadangi mano buvimas Kaune turės // [68v] būti labai trumpas, o oras dabar, rasi, praščiausias – tai ir suabejojo. Eglutė labai prašė Bočeliui taip parašyti: „Mielas Bočeli, labai labai ačiū už gražias atvirutes. Pasaka apie bažnyčią iš kumpių ir sūrių man labai patiko. Labai juokingai buvo dešra užrakinta. O dabar sudie, būk sveikas. Eglutė".

Kaip matai, jaunoji karta yra gana lakoniška. Bet ji (Eglutė) darosi vis išmintingesnė, nors mes ją visaip stengiamės vengti bet ko mokyti. Kartais atrodo, kad mes daugiausia tų mokslų bijome...

Naujienų dabar neturime. Daug privargstame su visokiais priėmimais, kurių dabar begalės. Jau du kartu pietavome su Afganistano karaliais[I]. Bronė turėjo net didelį pasisekimą, nes gavo sėdėti gretimai su Briandu, kas mažos valstybės ministerienei // [68_ar] iškilminguose ir dideliuose pietuose pas Valstybės Prezidentą[II] labai retai atsitinka. Net ambasadorienės pavydėjo tokio „kavalieriaus", juo labiau kad Briand'as buvo labai šnekus, plepus, kas su juo, seniu, irgi labai retai esti.

Aš pats dabar be galo užverstas visokiais biznlais: ruošiu apie 5 sutartis, varau galop dvejas reparacijas dėl Klaipėdos, perku ginklus ir kolioju žurnalistus. Kad žinotum, visa tat dėl to jau įkyrėjo, nors kova ir darbas visada mane „pasijonuoja"[3].

---

1 vok. = gamtos mokslai
2 Spausdinta firminiame blanke.
3 pranc. *passionner* = uždegti, sukelti aistrą

Matau, kad ir Dėdė grįžti į beletristiką („Lietuvos aide")[III]. Labai gerai! Tik kad spausdina labai nelemtai. Išbark.

Šias dienas turėjome visą jomarką svečių iš Kauno: Tūbeliai su visa // [68av] šeimyna (daktarai pas jį nieko rimto ir pavojingo nerado – tegu tik pasiilsi...), Dobkevičius, Vosylius, Aleksa, Oželiai ir t. t., ir t. t. Paryžius, galima sakyti, arčiau nuo Kauno negu Pilviškiai.

Visa šeimyna siunčiame didžiausius maišus labų dienų. Patį didįjį aš pats netrukus atvešiu

Tamstos

[Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 50, l. 68r–[68av].

[I] Khān Amānullāh, Soraya Tarzi

[II] Gaston Doumergue

[III] 1928 m. vasario 1 d. *Lietuvos aide* (nr. 1) pradėtas spausdinti Vaižganto romanas *Normanto vėžiai* (*Šeimos vėžiai*).

213 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1928-03-05

Kaune, 1928 m. kovo 5 d.

Mieloji Brone! Imdamas Barboros metriką, aš, Petro prašomas, ir Tavo išėmiau. Andai nusiunčiau Petro vardu. Gal ir sugriešyjau: jūs, moterys, nemėgstate savo metų atminti, o aš mėgstu girtis, kad jau daug turiu. Manau, Tu ne tiek vaikiška ir Tau nebėr reikalo ką balamutyti. 36-ti metai tai dar labai gražus amžius. Balzako moteriškės labai įdomios.

Jei blogai padariau, tegul bus tai atkeršijimas už Tavo šliures į stilių su šliafroku. Aha! Vadinas, stilizuoji senį dėdę čiukšėti minkštom šliurėm, minkštu šliafroku apsivilkusį! Betrūksta megztinės schlafmitzės[1] plikei pridengti, su kutu viršugalvyje, būtinai. Taip štiftuotas senis beturi visus jaunus krimsti, kam jie nebe tokie geri, kaip jo jaunystės metu buvę.

Šliurės, bra, gražios, grapiškos; šiltos minkštos ir – raudonos! Mano Kaukas kasdien sužavėtas stovi prieš jas, derindamasis pažaisti, bet aš jam tos pramogos nepaveliju: lai sau valkioja seną šliurę. O su šliafroku taip atsitiko, kad iki šiol // [1v] iš jūsų negalėjau patirti jo kainos. Ir vos dabar iš Petro išgirdau – tai buvusi dovana. Labai malonu tai patirti, labai malonu ir padėkoti Judviem, nors taip pat man būtų malonu buvę ir atsiteisti – man gi yra iš ko, nors ir brangiai jis atsiėjo. Geras, bra, lipte limpa prie kūno.

Geras buvo ir ananasas. Toks didelis, toks sunkus vežti. Mes jį bendrai ir išsyk ištiesėm per pietus. Į sveikatą geriems žmonėms! O aš Tau, senosios Emilijos netekęs, nieko neturėjau už tai nusiųsti. Dabartinė Emilija ne tokia sumaninga atsargai ką dirbti, kai ko aiškiai neįsakai. Ji ir laiko neturi. Nuo 5–7 val. Богу молится[2] pas jėzavitus, nuo 3–7 nežinau, kur esti, o nuo 8–9 vėl Богу молится pas jėzavitus. Ten net klaupką turi abonavusis[3]. Anoji nekentė griešninko Stasio, šioji nekenčia veltėdžio Kaukiuko ir nenorom išleidžia jam litą. Mokia mane, kad tuos pinigus geriau ubagams išdalyčiau. Aš kitokios nuomonės. O senoji ir iš Berlyno tebesibara su Kauno moteromis – dideliausia polemika.

Bučiuoju Tave ir Eglutę. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 142, l. [1r–1v].

[1] vok. *Schlafmütze* = miego kepuraitė

[2] rus. = Dievui meldžiasi

[3] pranc. *abonner* = užsisakyti

214 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-03-05

Kaune, 1928 m. kovo 5 d.

Mielas Petrai! Apsakysiu visą savo peregrinaciją Tavo reikalu. Nuvėjau pasižiūrėtų, kaip rodo teritorija aplink Radio-stotį ir pats patyriau: 1, Perkūno gatvės esama reikalingos iš šios pusės Radio-teritorijos, nes ta gatvė jau iš trijų pusių pravesta. Perkūno gatvė todėl joks „tupik"[1] ir pasidarytų tokia, nukirtus jai šį galą ties buv. Tavo sėdyba. 2, Penkta vieta šalia Papečkio, Pakšto, Purickio, Šmulkščio, nežinau, kurioje eilėje jie yra už kits kito gavę, man daug labiau patiko, neg prie Vaižganto g. Čia giminystės romantika, o ten – gamtos romantika. Tokio vaizdumo reta kur rasti. Gavau paskui audienciją pas min. Aleksą ir ž[emės] tv[arkytoją] Daniliauską. Atsinešė planus, įrodė Perkūno gatvės reikalingumą ir sugriovė Tavo sumanymą jos galą nukirsti. Daniliauskas pasisakė – jie ketiną Tau sudaryti vietą šalia Papečkio ir K°. Bet ir Kr[ašto] ap[saugos] min[isterija] galinti Tau sugrąžinti paimtąją, jei patinka. Pas min. Daukantą buvau triskart – vis // [1v] negalėjau pagauti. Pagaliau, vakar per Universiteto tarybą (jis – docentas) pagavau. Jis pasisakė Tavo reikalu tyčia važiavęs pasižiūrėti paimtojo pleciaus ir randąs galima didumą grąžinti. Visa priderą nuo Kar[o] stat[ybos] virš[ininko] inž. Breimerio. Iš antro karto aš jį pagavau. Jis Br. ginas – esąs per mažas viršininkas tokiam reikalui spręsti. Bet paėmus, kiek jiems reikią, belieką siauras galas, namams statyti nebetinkąs. Geriau būsią imti antrą siūlomąjį. Tai priderėsią nuo min. Daukanto. Radio-stotis neprisileidžianti arti gyventojų, nes jie kliudą požeminėms laidoms. Bet jei prisileido keturius, gali prisileisti ir penktą, kai ministeris to pareikalaus. Ar kliudys ši vieta Radio-veikimui, būsianti dar viena komisija su Breimeriu. Ir ką jie rasią, visa man jis pranešiąs ir daugiau pačiam landžioti nebepatarė. Jis būsiąs šiai bylai palankus. Aš jį labai prašiau. Dabar lauksiu rezultatų ir Tau tuojau duosiu žinią. Aš jau ir tvorai tverti apderėjau žmogų, jei duos vietą kalne, ne Vaižganto gatvėje.

W Bogu nadzieje[2]. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 143, l. [1r–1v].

215 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, [1928-04-11]

Siunčiame visa šeimyna Dėdei linksmų ir šiltų Velykų. Eglė dėkavoja už atsiųstas knygutes ir Bočeliui linki sveikatos.

Bučiuojame Bronė Klim.

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gatv. № 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su Karuselės triumfo arkos vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 69, l. 88r–88v; datuojama pagal išsiuntimo antspaudą.

---

[1] rus. *тупик* = aklavietė, akligatvis

[2] lenk. *w Bogu nadzieja* = „idant ir tie remtų savo viltį Dievu" (pažodžiui: viltis Dievuje), frazė iš Ps 78, 7.

216 | Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Kompjenė, 1928-04-15

Compiègne, 1928/IV/15

Išvažiavome ieškoti pavasario bent šventadienį – nes Paryžiuj tikras tvanas.
Daug labų dienų
Petras ⌜Bronė⌝[1]

J. S.
kun. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie
Via Allemagne

Atvirukas su Kompjenė rūmų vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 51, l. 69r–69v.

217 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-04-15

Kaune, 1928. [IV]-15 d.

Brangus Petrai! Aš tebesu įsiskonėjęs Tavo buvimą Kaune. Kažin kodėl man buvo gera bent jausti, kad Tu esi arti; tebegera ir dabar, kad dar neseniai esi buvęs. Taip pat gerai nusiteikusi pargrįžo ir p. Puidienė. Aš ją aplankiau ir išklausiau ilgo pasakojimo, kaip ji pas jus gyveno, ko gera prityrė ir ką pastebėjo. Tad žinau visas jūsų tariamąsias paslaptis, bet kad jūs apie tai nenorite su manim kalbėti, tai ir nekalbėsiu.

Didžiausia naujiena!! Sensacija!! Стой, стой и удивляйся[2]: Tavo Adolfas veda... Įsispitrėjo kurią ten savo bendradarbę Šv[ietimo] ministerijoje Eleną Klimanskaitę, bajorę, gim. 1899 m. rugs. 8 d. Gegužinės dvare Pašušvio par., dabar proletarę ir visame pasauly tesančią su savo motina. O Adolfo motina pasitraukia į Joniškį pas Marytę. Aš gyriau Adolfą už šį pasiryžimą. O jis, seno kavalieriaus būdu (jam 39 m.), vis teisinas šį žingsnį darąs „wedle opierunku"[3]. Matos tačiau – įsimylėjęs, kaip katinas kovo mėn. Dar nežinau, kurią dieną aš juos apvesdinsiu. Vis dėlto patariu jums tuojaus į mano // [1v] rankas atsiųsti gražų pasveikinimą. Kai taip padarėte Marytei, ji buvo labai patenkinta. Piga padaryti žmonėms ką gera.

Adolfas parašysiąs jums apie šį apie tą ir apie butvietes. O aš dviejose ministerijose nieko nelaimėjau. Inž. Breimeris vis tik vilioja, o nieko nedaro. Tai sutarėm su p. Balučiu, kad jis paspaustų K[rašto] a[psaugos] Ministerio pareigas einantį p. Voldemarą, o jis kategoriškai įsakytų duoti Tau atlyginimą. Ką bus p. Balutis laimėjęs, paskui pasakysiu.

Sergiejus gerai pirko namus Žaliakalny, už 93 t., o gausiąs 15 t. metinių pajamų.

Per Katalikų veikimo centro sušauktą konferenciją buvo incidentas: aš užprotestavau prieš pavertimą jos mitingu, išsirinkus partinę kr[ikščionių]-dem[okratų] valdy-

[1] Rašyta Klimienės ranka.
[2] rus. = stok, stok ir stebėkis
[3] lenk. = tam, kad apskalbtų

bą. Dabar tai dienos sensacija, nors dar nerašoma. Pradės rašyti pirmadienį, IV-16 d., o tai buvo IV-12 d. Iš kr[ikščionių]-dem[okratų] man gerai klius: jau viešai meldžiasi už mane „paklydusį". Už tai aš viešai padėkavojau kr[ikščionims]-demokratams. Krupavičius neregėtas nachalas.

Duok Dieve Jums sveikatos! Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 150, l. [1r–1v].

218 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1928-04-17

Kaune, 1928, IV-17 d.

Ak, Eglute, kokia saulė šiemet pikta! Vis susiraukusi, vis apsiniaukusi; retai kada tepašviečia ir šaltį nuvaro. Pas mus vis tebėra 0º arba ir žemiau. Nusibodo. O Paryžiuje ar Tu jau bėgioji į Monso parką?

Tavo Bočelis

Mlle Eglé
Legation de Lithuanie
Paris
14, Place Malesherbes

Atvirukas su brolių Grimų pasakos iliustracija, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 151, l. [1r–1v].

219 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1928-04-19

Paryžius, 1928. IV. 19

Gerasis Dėde, tai kad papylei, tai papylei naujienų! Jei teisybė, kad Adolfas veda, kuo mudu su Brone vis dar nenorime tikėti – tai būk, Dėde, geras, pranešk mums šliūbo datą – atsiųsim telegramą, nes telegrama visada geriau pasveikinti negu laišku. Iš savo pusės pridedu čia keletą mano fotografijų, kurios atvaizduoja mūsų dabartinę išvaizdą. Jų tarpe ir Puidienės. Kaip matote, visos labai gerai atrodė ir visoki // [70v] skundai yra be pamato. O kad kartais tenka lovoj pagulėti – tai juk savo rūšies poilsis, kad sveikata geriau galėtume džiaugtis. Bronė su Egle nutarė vasarai važiuoti į Lietuvą, visas gimines apviešėti ir porą mėnesių Palangoj pabūti. Vilos nesamdys, bet tik kambarius gal pas Stonkienę. Rašys laišką Dėdei, prašydama kiek padėti gūštą gerą surasti. Daug labų dienų nuo visų, kurie sveiki ir gerai gyvi

Jūsų Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 52, l. 70r–70v.

220 | Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Reimsas, 1928-04-22

Reimsas, 1928. IV. 22

Mudu šiandien taip pat meldėmės toj garsioj katedroj už „paklydusį kanauninką" – kaip ir Krupavičius...

Petras
⌈Bronė⌉[1]

J. S.
Kun. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Lithuanie Kaunas
Via Allemagne

Atvirukas su Reimso katedros vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 53, l. 71r–71v.

221 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-04-26

Kaune, 1928 [m]. bal. 26 d.

Mielas Petrai! Teberašau Tavo dovanotąja plunksna. Iš pradžių nelabai sutikome: ji rašė plonai, o aš norėjau rašyti storai. Per ilga ji man nusileido, ėmė šliaužioti sklandžiai, ir aš ją dažniau pavartoju, neg savąją, kuria esu parašęs visą I tomą „Pragiedrulių" – Gondingos kraštą. Tai, taip sakant, istorinė ar praistorinė įžanga.

O istorija dabar tik prasideda.

Anno Domini 1928 mensis Aprilis d. 24 hora 8 post meridiem in ecclesia Magni Ducis Lituaniae Aleksandri Vytauti coram Illustrissimo Canonica Honoris Causa sine vi et metu hymenu[2] susivaržė nelaimingasis dar vienas pražuvėlis – Adolfas Klimanskis su Elena Klimaite ar antraip, tai vis tiek pat. Deja, tokių faktų-katastrofų šioje istorinėje mano bažnyčioje esti daug ir šiam aš neskirčiau ypatingo dėmesio, kad ne viena ypatinga aplinkybė: Adolfas, rengdamasis su pačia bučiuotis, nuėjo į dantistą ar dantistę, tai vis viena, ir pirmą kartą per savo amžių išsivalė dantis. // [1v] Dabar jie ba[lt]uoja, kaip Ta[v]o, ir visą gymį daro itin malonų. Manau, kad ir kvapas dėl to nesmirdės ir simpatingoji ponia Adolfienė neturės pretensijų.

Šis faktas ne taip jau paprastas, kaip Tau iš pradžių gali pasirodyti. Jis pačiupinėjimai pareiškia medicinoje dar nekonstatuotą dalyką, būtent, kad padauža Amūras (dievukas, ne Sibirijos upė), be ko kita, yra neblogiausias odontologas. Tai reiks referuoti prof. Stončiui: jam bus naudos, o man – mokslininko garbės.

Dar pirmiau aš pasergėjau, man tai buvo naujiena, o kitiems gal ir ne, Amūrą esant ir Architektoriaus. Jau prie ko prikimba, tas gauna greituoju lizdą suktis – višta ne višta, Adolfas ne Adolfas; višta iš šiaudų, Adolfas iš betono, o visi tam pat tikslui – vaikams perėti, o man jie krikštyti. Savo doktorato laipsniui laimėti manau tad pasirinkti temą: „Meilės reikšmė odontologijoje ir architektūroje". Tegul nemokšos nemano tarp odontologijos ir statybos nieko bendra nesant.

---

[1] Rašyta Klimienės ranka.
[2] lot. = 1928 m. balandžio mėn. 24 d. 8 val. po vidurdienio Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Aleksandro Vytauto bažnyčioje Garbingojo Kanauninko Akivaizdoje laisva valia ir be baimės vedybomis

O ponia Elena - caca bobutė, nors ne rie-ebi. Jūsų telegramą aš jiems įteikiau zokristijoje, nes puotos nekėlė ir bažnyčion atėjo pėsti. Užtat Vytauto b. paaukavo 200 litų. Hymeno[1] (Hymanso?) Tyrėjas.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 153, l. [1r–1v].

222 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1928-04-26

Dabar aš čia gyvenu. Išgrūdau studentus iš didžiojo šviesiojo kambario į manąjį šiaurinį ir pats čia labai patogiai ir simpatiškai įsitaisiau! Iš vieno pasidariau keturius: kabinetą, biblioteką, gulimąjį ir svečių kambarį. Kulimasis, antai, už žydrų širmų; anot Čiurlionienės - nekaltybės; svečiams atomana[I], rašyti - biuras. Langus užtiesiau geltonai. Pasikabinau kelioliką gerų paveikslų: Rubenso - „Prikryžiuotąjį"[II], ispano Šv. Pranciškų Asižietį[III], flamando - Joną Komenskį[IV], Tado Daugirdo autoportrietą, K. Sklėriaus mano portrietą[V], dvi Čiurlionies reprodukcijas, du K. Šimonies originalu[VI], Mateikos Žalgirio mūšį[VII], Lietuvos Vytį. Galite man pavydėti - autoriškai-meniškai-pilietiškai-kunigiška. Tegul sau kr[ikščionys]-dem[okratai] plūsta - esu sau-žmogus ir tiesą jiems dar kada nors pasakysiu. Kun. Krupavičius „Ryto" N94[VIII] visą laišką „сочинилъ"[2] - meluoja, ne taip kalbėjo, Žr. „Ryto" reliaciją N87[IX].

1928. IV-26 d. Vaižgantas.

Kaune

Rašyta ant fotografijos, VUB RS, f. 118, b. 454, „Fotografijos", [be numeracijos]; adresatai priskirti pagal laiško turinį: dėl vartojamos daugiskaitos („Galite man pavydėti [...]") ir nuorodų į politines aktualijas, kurios dažniausiai aptariamos su Klimu.

I Otomana - kanapa.
II Peterio Pauliaus Rubenso paveikslo „Nukryžiuotasis" (1600–1615) kopija.
III XVIII a. nežinomo autoriaus paveikslo „Šv. Pranciškus Asyžietis" kopija.
IV Rembranto Jano Amoso Komenskio portretas (1665), greičiausiai reprodukcija.
V Kajetono Sklėriaus tapytas Tumo portretas (1925).
VI Kazio Šimonio paveikslai „Angelų atnašavimas" (1921), „Kauksmas" (1928).
VII Jano Mateikos paveikslo „Žalgirio mūšis" (1878) kopija.
VIII M. Krupavičius, „Laiškas redakcijai", *Rytas*, 1928-04-25, nr. 94, p. 2. Laiške ginčijamasi su Tumu ir kritikuojamas jo požiūris į krikščionis demokratus.
IX A. Išgnts, „KVC konferencija", *Rytas*, 1928-04-17, nr. 87, p. 1.

1 lot. *hymen* = vedybos
2 rus. = sukūrė

223 | Petras Klimas Juozui Tumui, Briuselis, 1928-05-05

Briuselis, 1928/V/5

Gerasis Dėde,

Siunčiu savotiškų briuseliškų pasveikinimų, kurių galiu net pateikti nuo paties karaliaus[1], Hymanso, jaunosios Astridės ir kitų aukštų „asabų". Į Paryžių grįžtu 7. V.

Jūsų Petras

J. S.
kun. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie
Via Allemagne

Atvirukas su besišlapinančio berniuko skulptūros Briuselyje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 54, l. 72r–72v.

[1] Albertas I

224 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1928-05-19

Kaune, 1928.V-19 d.

Brone! Per Romą ir Briuselį gavau patirti Tave ketinant šiemet vasarą praleisti Palangoje. Puikus sumanymas ir aš vieną kitą kartą pabūčiau su jumis po savaitę ar daugiau. Ką gi iš tikrųjų manai? Barbora irgi sparnus pakėlus atvažiuoti.

Pažaislio Dievo Motinos paveikslas labai malonus, juo žmonės kitkart labai pasitikėdavo. Kai atvažiuosite, tai maldininkais nuvyksime prie jo. Man teko jo atminimai atnaujinti. Būk sveika ir ruoškis.

Kun. Juozas

Atvirukas su Mergelės Marijos su Kūdikiu gėlių vainike paveikslo reprodukcija ir užrašu: „Pažaislio Stebuklingosios Motinos Švenčiausios paveikslas.", VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 155, l. [1r–1v].

225 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1928-05-21

Paryžius 1928. V. 21 d.[1]

Dėde,

Seniai norėjau rašyti Dėdei, bet visokie nesusipratimai kliudė tą padaryti: keletą mėnesių negalavau, o šis gegužės mėnuo Paryžiuj yra labai judrus. Kiekvieną dieną aš turiu kur nors eiti: tai arbatos, tai pietūs, tai pusryčiai. Tokiu būdu žmogus darai pažintis, suveini su žmonėmis. Be to, ir aš turėjau dar vienus didelius pietus pas save

[1] Kairiajame viršutiniame kampe Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Stonkų paklausta / V. 24."

ir arbatą, kurioj buvo // [82v] apie 250 žmonių. Visas surengimas ir organizavimas, ir svečių užėmimas, žinoma, man kliūva. Reikia būti geros sveikatos, kad ištisas dienas lakstyti iš vieno galo Paryžiaus į kitą, linksmai šypsotis ir mandagumas kalbėti. Bet jau tokia „služba", nieko nepadarysi! Arbatą skaitome labai vykusia: buvo diplomatų, valdžios žmonių, francuzų aristokratų, rašytojų... ir dargi mūsų aršių priešų. – // [83r]

Vasarai, iš tikrųjų, nutariau važiuoti Palangon abi su Egle, be tarnaičių. Noriu apsistoti p. Stonkienės viloj. Aš prašyčia Dėdės kokiu nors būdu užsakyti man gerą kambarį jos viloj. Be to, pasiklausti, kiek ji skaito už valgį ir, žinoma, už kambarį. Būsiu Palangoj kokius du mėnesiu. Iš Paryžiaus išvažiuosiu apie birželio 15 d. Manau parvežti Eglę į Kunigiškius. Taip kad į Palangą išvažiuosim tik liepos pradžioj. // [83v]

Gegužės mėnuo Paryžiuj labai šaltas, vaikštom su kailiniais ir šalam.

Ligi greito pasimatymo
Bučiuojame visi
Bronė

Bočeli mano, kaip sveikatėlė Tavo? Gal kitą kartą parašysiu laišką, dabar esu užimta, statau namus – Eglutė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 65, l. 82r–83v.

226 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1928-05-24

Kaune, 1928. V. 24 d.

Branyte, tai Tavo galimas buvęs atvaizdas. Zikaras – gilus satirikas: regi, kaip sumodernino Madoną. Negalėjau juokais tverti, kol nepaaiškino, kad čia ir rimtai galima aiškinti. Būtent, kad moterystė visados ir visaip šventa, ar trumpu sijonu, ar ilgu, ar šilkinėm kojinėm, ar visai basa.

Nepriklausomybės Šventė davė man Gediminą ir laringitį. Per daug kalbėjęs, dabar kankinuos kosuliu.

Jūsų kun. Juozas

Atvirukas su Juozo Zikaro „Moderniškos madonos" atvaizdu, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 156, l. [1r–1v].

227 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1928-05-24

Kaune, 1928 m. V-24 d.

Buvau pas pp. Stonkus. Jie turi savo namus Kaune, Gedimino gat., 33. Tuo tarpu dar nieko nesama. Daktaras sėdžiąs savo dvare, o daktarienė užsieniuose, bet veikiai parvažiuosianti. Palikau raštu užsakymą, o atsaką prašiau arba Tau tiesiai nusiųsti, arba man patelefonuoti. Lauksime. Jūsų kun. Juozas // [1r]

Mme Bronė Klimas
Légation de Lithuanie
14 Place Malesherbes
Paris (XVII)

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 157, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

228 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1928-05-26

Kaune, 1928. V-26 d. Brone! Iš Stonkų sūnaus gavau atsaką, kad p. Stonkuvienė labai rimtai serganti širdies liga, esanti užsieniuose, dar jokių pasiruošimų laikyti pensijoną nedariusi, kaip paprastai, ir iš viso nežinia, ar šiemet begalėsianti tuo užsiimti. Dar palauksime. O ką, jei pakalbinus pralotas Šniukšta? Tokios laisvės ir tokio maisto niekur kitur nerasi. O eiti 15 minučių į jūrą vis tiek, kaip ir spaceruoti. Man ten labai patinka. Ir nebrangu. Ką manai?

Kun. Juozas

Atvirukas su Pažaislio bažnyčios vaizdu ir užrašu: „Pažaislio Bažnyčia ir varpinė", VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 158, l. [1r–1v].

229 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1928-06-13

Kaune, 19[2]8 m. birželio 13 d.

Brone! P. Stonkuvienė, galų gale, pargrįžo iš užsienių. Ji sveikstanti ir š. mėn. 15–16 d. jau išvažiuojanti tvarkytis į Palangą. Tau kambarį galėsianti rezervuoti nuo liepos 1 d., jei jai stačiai į Palangą, vila „Jūratė" praneši bilietėliu, kuriame aukšte palikti ar parteryje. Tai dėl buto.

Kelionė į Kunigiškius gal teks atidėti į galą vasaros ar kaip: pas mu[s] lijo ir lijo. Iš Kunigiškių neturiu žinių. O kitur kuo blogiausi metai, vasarojaus neįsisėję, pasodintos bulbos supuvę, reikėję antrąkart sodinti. Ties Kaunu vienas babtiškis į Nevėžio garlaivį valtimi vieną kilometrą atplaukęs per savo laukus ir pievas.

Dabar, ačiū Dievui, kelintą dieną, nors debesuota, nelyja ir dvi dieni buvo tikrai šilta, po 23° R ūksmėje. Per tas dvi dienas augmenys žymiai pasitaisė. Gal ims šilti. Liepos mėnuo visados esti šiltas, kaip mums, tai net karštas.

Nieko nebekalbi, kaip apsiversi. O tau kambarys parengtas ir aš laukiu viešnelių atvažiuojant. Rimkus jau išvažiavo į Zarasus, paskui važiuos į Birštoną. Jis rengia diplominį darbą, nes savo technologiją jau išėjo. // [1v] Jis, turbūt, bus paliktas prie universiteto ir važiuos dvejiem metam į užsienius rengtųsi. Dar nenuspręsta. O Stasys... nesimoko. Ir aš nežinau, ką bedaryti. Aš negailiu nieko, kai kam sekas, bet man koktu, kai išnaudoja be tikslo.

Eglutei šėtonai kultūrininkai vis dar neatsiunčia savo leidinio. Pridėsiu ir savo buduarinę fotografiją su Gediminu. Neduok Dieve, kaip rimta – tikras archijepiskopas, anot Maironies.

Aš jau darbą vakar pabaigiau ar, tikriau, rytoj pabaigsiu Universitete ir būsiu laisvas kitiems, jau saviems darbams dirbti. „Normanto vėžių", kurie „L[ietuvos] aide" buvo pradėta, parašiau antrą skyrių: „Kaune", 225 puslapius. Tuo skyrium – pasiskųsiu Petrui.

Gečiūnai labai nori savo Ambraziną išduoti už Baltuškos, kurs su pinigais atkurnėjo iš Argentinos. Aš rašiau. Nepatinka man tas cicilikiukas, nors gražus. Tai Juzo esanti piktoji dvasia.

Visą pavasarį sirgau laringičiu – kosėjau, slanktavau, jaučiaus baisiai nelaimingas, bet dirbau labai daug. Dar daugiau esu užsimojęs. O protarpiais drauge pagyventume Kaune, Palangoje, Kunigiškiuose.

Tai kaipgi manai? Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 159, l. [1r–1v].

230 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1928-06-13

Paryžius 1928. VI. 13 d.

Dėde,

Labai ačiū už pakvietimą apsistoti pas Dėdę. Deja, p. Balutienės esu užkviesta nuo labai senai, o antra, toliau nuo miesto Eglei bus geriau, tuo labiau kad Kaune vaikai serga škarlatina. Neužilgo atvažiuos Petras, tai jis // [84v] su mielu noru pasinaudos tuo užkvietimu.

Kaune manome būti ateinančioj savaitėj.

Bučiuoju
Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 66, l. 84r–84v.

231 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-06-16

Kaune, 19[2]8 m. birželio [1]6 d.[1]

Mielas Petrai! Nu, tai kas gi bebus? Lyja lyja, šalta, vos 7º R. Tai pratrūksta debesys ir Kauno gatvėse darosi tikri kriokliai, tai debesuota per visą dieną, purkščia lynoja, kaip rudenį. Per visą gegužės mėn. kosėjau ir slanktais sirgau; buvau pasitaisęs ir vėl knita gerklėje. Visa tai oro drėgmė daro. Kazys sugrįžo iš komenderuotės į Zarasų kraštą. Pasakoja ir ten klojimai, pirtys klanuose stovią, ant pasodintų bulbių pasėję miežių. Gal Paryžiuje numanote, ar betoli „svietopredstavlenije"[2]? Visi sėdime namie, langus užsidarinėję. Kad nebūt gėda, kurintume krosnis. Niekas dar nesiruošia nei į Palangą, nei į Birštoną, nei šiaip jau į panemunes vasarotų.

Šv. Kazimiero dr[augija] ir adv. Skipitis minėjo apie Tavo sąskaitas. Būč jau ir išmokėjęs, bet dar neatėjo.

Tik ką pabaigiau skaityti perrašytą savo veikalėlį: „Normanto vėžiai: Kaune". Mane senokai gundo pabaidyti mūsų vyrus nuo svetimtaučių pačių, kurios suėda šeimyninį mūsų gyvenimą, neprileidžia, kad mes pradėtume susidarinėti tikrai lietuvišką inteligentišką šeimyną. Vadinasi, kaišioja man tendenciją. Ir aš jos nusitvėriau, rašydamas IV tomelį „Pragiedrulių" (III tomas „Audra" – 1905 m. revoliucijos laikotarpis, tik įpusėtas). Tai jau po anos revoliucijos, visuomeniškojo sąmonėjimo laikas, lietuviškojo susipratimo ir apsisprendimo laikas. Kaunas buvo ne tiek gyvas literatūroje ir draugijose, kiek ano laiko Vilnius; užtat Kaune gyvesnis buvo likęs tradicijų lietuviškumas. Kaunas – Vytauto sostinė, su jo restauruota ir gyvenama pilim, su jo pilies bažnyčia, su Kristupo Paties (Pats) palocium, kurį Maironis nupirko, t. ir t.

Pati lytinė problema, kurios mūsiškiai tin- // [1v] kamai neišsprendžia, pasiro[d]ė ir man labiau komplikuota ir ne taip jau lengvai išsprendžiama. Ji veikia į fiziką, kuriai turi pasiduoti visi moralio pobūdžio sumetimai. Šitų pobūdžių pririnkau gerą pluoštą: namų tradiciją, religiją, tautybę, politiką, renesansą. Ir kai ėmiau apie visa tai kalbėti, tai pasidarė tikra abrakadabra ir tiek platu bei gilu, kad tik paviršе šliauždamas, bio-

[1] l. [1r] šalia datos dešiniajame viršutiniame kampe kita ranka užrašas: „?16."
[2] rus. = pasaulio pabaiga

grafijos būdu tik nupasakodamas, prirašiau 225 puslapius in folio arba daugiau ne 7,000 eilučių „L[ietuvos] aide".

Ir vis dėlto susidarė vos konspektas, be dialogų, be kitokių meno priemonių, labai didžiulio veikalo, kuriam tektų paskirti bent penkeri metai netrukdomo darbo, o ne dvejetas mėnesių trukdomo darbo. Rašiau, švęsdamas visokias bažnytines ir valstybines šventes, skaitydamas universitete ir kvosdamas studentus; be to, pavasariškai, kaip viršiau, negalodamas. Suprasi, kad nieko gera nepadariau ir man gėda visa tai skelbti. Kai paskui paskaičiau koriguodamas, vieno momento betrūko, kad nesudraskiau. Gerai daro autoriai, kurie savo veikalus sudrasko. Nesudraskiau tik dėl to, kam man pagailo publicistinės rašto dalies, surašytų Kauno tradicijų, tendencijos įkalbėti, kad ir į susituokimą žiūrėti kiek tiek idėjiškai, ne vien kūniškai: išvydo gražią patelę, ir podavaj. Dėl to tik atiduosiu „L[ietuvos] aidui", o ne dėl meniškos vertybės.

Senstu, čiort vozmi[1], nebeužsidegu, tai bemoku gražbyluoti. Visa laimė, kad atsargoje turiu senatvei – literatūros istoriją pasakoti. Tam kitoki reikalavimai. Menininko manęs nebūta ir nesama. Tau pirmam ir vienatiniam išpažįstu savo susigraužimą dėl tariamosios savo „kūrybos", kurios tačiau nemanau mesti, nebaigęs III ir IV tomo.

O kaip Tu pats sveikas? Parašyk ką nors apie save. Man tai juk įdomu ir rūpi. Jei nepasitaisys orai, tai kuracija Palangoje niekais išeis. Atamainas geran tuoj jums rašysiu. Kun. Juozas.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 160, l. [1r–1v];

232 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1928-06-22

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[2]

Paryžius, 1928. VI. 22[3]

Gerasis Dėde,

Jaučiuos net lyg gėdos, kad taip ilgai tylėjau. Bet žinai, šitie mėnesiai buvo gana nervingi ir pilni visokių biznių ir „svietiškų" marnasčių. Šit jau visa savaitė kaip iš pietų į pietus bėginėju su visokiais pasaulio „dievais" ir ginu lietuvišką suolą, kad jį kiti neužimtų. Čia mus visi kaip susitarę kolioja ir prie sienos spiria – o aš jiems juokiuosi į akis [ir] kišenėje špygą rodau. Ir vis tik, nepaisant tos bjaurios atmosferos, randu žymių žmonių, kurie pereina į mano pusę, ir dar kaip karštai! Kova eina labai energinga, bet aš manau, kad vis tik galų gale ne lenkai laimės. Ar mes laimėsim – tai kitas klausimas.

Kad Lietuvoj bus šiemet blogi metai – tai tikrai didelė nelaimė mūsų padėty. Ji gali dėl to būti net daug didesnė // [73v] negu materialinė tiktai. Bet aš dar vilties nenustoju. Čia Paryžiuj dabar visai šilta ir gražu, nejaugi pas mus būtų visai kitaip. Jei tik ruduo bus ilgesnis ir padorus – dar gali viskas atsitaisyti.

Skundiesi, Dėde, kad pasenai – bet, man rodos, dar daug rasi jauniklių, kurie tos „senatvės" pavydi. O dar statai sau meilės problemą, bent raštuose – kurgi tai toji se-

[1] rus. = velniai griebtų
[2] Spausdinta firminiame blanke.
[3] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. VI-26."

natvė? Ką meilė interesuoja – tas niekad nesensta; juk ir Dievas gal todėl yra amžinas, t. y. be pasenimo, kad jis yra Didžioji Meilė.

„Normanto vėžių" tęsinio dar nemačiau – bet jau iš anksto galiu būti tikras, kad melankolijai nebus pamato. Geriausi autoriai paprastai niekais vertė savo kūrinius; tuo jie ir skiriasi nuo blogųjų, kurie visus savo niekus kelia į aukštybes. O jie taip daro tiesiog dėl to, kad jaučiasi išsisėmę. Kam // [73ₐr] širdis kupina, per kraštus verčiasi, tam visada maža to, ką jis apreiškė. Didžioji dūšia, visą pasaulį aprėpusi, ieškotų dar anapus. Mūsų dūšia yra tikras don Žuanas, ir tebūnie jam garbė, o ne panieka.

Tiesa, tikiuosi šiemet atvažiuoti dar vasarą Lietuvon. Taigi gal teks Palangos nuogybių atmosferoj šiek tiek apgryninti ir dūšią, ir užsikrėsti Jūsų melankolijomis. Aš nesu tų melankolijų šalininkas, bet atrandu, kad jose yra daug jaunystės, kurios senos kultūros žmonės neturi – galutinai sufizikėję. Pagaliau melankolikai tuo yra simpatingi, kad jie kitų nešaudo, savęs dažniau nesigailėdami. Revolverių manija // [73ₐv] Lietuvoj yra ženklas, kad melankolikai išsiveisia, dingsta pasiaukojimo liūdesys, tas gražiausias melankoliškos sielos pažymys. Ką mes tad padėsime vietoj to seno mūsų būdo bruožo? Mes jį suaugome su mūsų giriomis, su mūsų balomis, su lietumis, su baudžiava, sudėjome į dainas, į juostų raštus – nugi jei suamerikonėsime, pasidarysime antropofagais!

Būk geras, Dėde, pamylėk mano mažą šeimynėlę, kuri už mane laimingesnė, Lietuvos lietaus skalbiama, dabar, kada man dar tenka svetimoj saulėj kepti. Tikiuosi, kad pasidžiaugsi ir Brone, ir Egle, kurios abidvi viena kitai iš akių išimtos. Pinigų joms išvažiuojant neįdaviau, taigi „apieravok" visą mano sąskaitą jų reikalams.

Daug labų dienų ir linkėjimų

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 55, l. 73r–[73ₐv].

233 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-06-29

Kaune, 19[2]8 m. birželio 29 d.

Mielas Petrai! Taip kaip artinas Tavo vardadienis, tai aš sumaniau parašyti Tau gražų pasveikinimą su visokeriopais linkėjimais. O kaip teko tai padaryti, nors ir laiku ėmiaus to darbo, tai tik bejėgiškai pravirkau ir beištariu mikčiodamas – kad Dievulis Tau prailgintų amželį iš viso, o sutrumpintų dieneles – Paryžiuje. Bronės nusipasakojimu, tai jūs ten tik vargą vargstate: ir lūpas dažykis, ir svečiuokis iki apalpstant, ir bajonės sumas[1] pragyvenk, o alkanas būk, t. ir t. Mums Kaune daug geriau. Daug kas ima jį girti: gražus miestas, malonus miestas. Nori, gali jis atstoti Paryžių (lūpas pasitepant), nenori Paryžiaus, gali vaizduotis kaime besąs: čia tau panamėj lakštingalos gieda, čia iš cembrovkos Aleksoto kalnai „alpėmis" virsta. Wir fressen wie Böhmen, wir saufen wie... wie...[2] vokiečiai, o tikriau, kaip mes patys lietuviai. Jei mano linkėjimas netinkamas, atšauk jį iš p. Dievo, nors Mr Battistą pasiuntęs į Saint Charle.

Tavo laiškus aš mielai skaitau, bet negildink sau širdies, kad ne į visus man atsakai. Aš turiu laiko, tai rašau jums kuo ne kasdien; negi galiu laukti ir iš jūsų atsakų – kasdien. Kartais tyčia papasninkauju, nerašęs, // [1v] kad labiau išalktumėte; bet ilgai neišlaikau. Dėl to nesibarsime.

---

[1] lenk. *bajońskie sumy* = milžiniškos sumos
[2] vok. = mes valgom kaip čekai, o geriam kaip... kaip...

Bronei jau apieravojau 700 litų iš Tavo sąskaitos. Bet kad šv. Kazimierui už Tavo paimtas knygas daviau čekį ant 83,15 litų ir jis dar nerealizuotas, o p. Rapuõlui Tavo studentiškos skolos išmokėjau 525 litus (vekselius Tau grąžinu ir kvitus), tai sąskaitoje belieka 895 litai be kažko. Nebedaug.

Orai tik nuo vakar dienos pasitaisė. Bronė su Egle per šv. Joną buvo pas mane galapietų ir išvažiavo į Puidų Šėtijus. Savo įspūdžius jos pačios gaus parašyti, manęs nesisamdę sekretoriauti. Su Egle esame geri prieteliai. Buvau pas ją Balučių bute, nuvežiau jubiliejinius (IV–29) paminklėlius: knygutę ir savo buduarinį portrietą, kur aš žvaigždėtas.

„Meilės problema" mane beinteresuoja tiek, kiek kitiems trikdo tautiškai ar žmoniškai gyventi. Nebe daugiau. O savo susigraužimą dėl nevykusios kūrybos gal ir be reikalo išdėjau: jau parašęs pamaniau tai iš tikrųjų būsiant „geriausių autorių" būdo savinimąsi.

Esi man skolingas: Bronė Tavim rekompensuoja savo aversiją pas mane gyventi. Taigi mauk stačiai į mane. Gausi du kambarėliu ir galėsi ten redaguoti pavedamąją knygą kaip tik išmanysi. Valgyt man yr. Gausi ir rakčiuką, kad be trukšmo įeitumei pavėlavęs. Buvimas pas mane Tavęs nė kiek nesuvaržys, o manęs nė to tiek.

Lai Dievulis laimina Tave, Vardininke!

Kun. Juozas.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 162, l. [1r–1v].

234 | Petras Klimas Juozui Tumui, Buržas, [1928-07-04]

Bourges, 1928. VII

Savus atleidęs pas jus, žaidžiu šiandien su tais vaikais šitam Prancūzų užkampyje ir atmenu jus

Petras

Kun. kan. J. Tumas
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie
[Via Allemagne]

Atvirukas su Buržo miesto gatvėje pozuojančiais miestiečiais, suaugusiaisiais ir vaikais, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 57, l. 75r–75v; datuojama pagal išsiuntimo antspaudą.

235 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Palanga, 1928-07-06

Palanga 1928. VII. 6 d.

Dėde,

Ačiū už pinigus, šiandien juos atsiėmėm. Eglė be galo patenkinta Dėdės „pagarbos žodžiu" jai. Šitą raštelį ji sau pasidėjo! –

Oras palangoj dar vis šaltokas: tai lyja, tai vėjai, tai ir gražu esti, bet retai! Ar šiaip ar taip, vis-gi, labai gera ir malonu. Kuo tolyn, Palanga eina gražyn, tuo labiau, kai atvažiuoji iš tokio Paryžiaus – // [86r] atsidžiaugti negali ir ta liuosybe, ir oro grynumu, ir gamta. Gaila, kad Petras per karščius turi sėdėti tame Paryžiuj.

Kambarius turiu nors brangius, bet be galo gražius, švarius ir ramius. Tokių kambarių nemačiau nei užsieniuose, o gyventi tai jau neprisiėjo! Valgis tuo tarpu labai geras. Žodžiu, esu be galo patenkinta atvažiavus į Palan- // [86v] gą. Šitoj viloj apsistojo ir p. Černeckiai.

Kada-gi Dėdė atvažiuosi? Publikos vis dar maža!

Bučiuojame Bronė
ir
Eglė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 67, l. 85r, 86r–86v, 85v be įrašų.

236 | Petras Klimas Juozui Tumui, Kanas, 1928-07-08

Caen, 1928/VII/8

Gerasis Dėde, kas gi atsitiko – skaičiau laikraščiuose, kad turėjai nemažos nelaimės dėl mūsų miesto tvarkos[1]. Ar teisybė? Ar tikrai rimtai? Tad siunčiu savo nuoširdžios užuojautos ir linkiu kuo greičiausiai atsitaisyti

Pasiilgęs Petras

J. S.
kun. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie
Via Allemagne

Atvirukas su Sent Etjeno bažnyčios ir vienuolyno vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 58, l. 76r–76v.

[1] 1928 m. liepos mėn. *Ryte*, *Lietuvos aide*, *Lietuvos žiniose*, *Sekmadienyje*, *Garnyje* teksto, paaiškinančio Klimo reakciją, rasti nepavyko. Tačiau iš 1928-07-03 Barboros Mėginaitės laiško Tumui ir 1928-07-03 jo atsakymo žinome, kad Tumas buvo susitrenkęs nosį.

237 | Juozas Tumas, Marija Elena Kamantauskienė ir Barbora Mėginaitė Petrui Klimui, Kaunas, 1928-07-15

Kaune, 1928 m. liepos 15 d.

Mielas Petrai! Aš, Tavęs nebesulaukęs, atsidursiu Palangoje pas Eglę ir Bronę. Būč gal ir sulaukęs, bet 1, nežinau, kada Tu atvažiuosi „po 20"; 2, atsirado pp. Stašiai iš Vilniaus, kurie traukė į Palangą; 3, sumečiau geriau būsiant Tave pačioje pradžioje atsikvietus draugėn į Palangą, kol karšta, o paskui dirbti darbą. Taigi važiuokš unt mumus! O kol išvažiuosi, gyvenk mano bute ir misk čia pat: tarnaitei[1] palikta pinigų. Aš sugrįšiu 27 ar 28 d. rytą. Paskui vėl bus galima kiek ištrūkti. Bet, turbūt, nebeištrūksiu – reiks darbas dirbti.

Laukdami Tavęs –
Kun. Juozas

ʳKaunas, VII. 20

Bralau, Nebežinau, kada atvažiuosi, tai-gi ir aš dvi dieni pasėdėjus važiuoju ieškot savųjų.

Sorellina.[1]

ʳVII.21

Kaip gaila, bet jau mano biletas pirktas Palangon.

Barbė[2]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 164, l. [1r], [1v] be įrašų.

[1] Emilija Skeirytė

238 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1928-07-20

= kanauninkui tumui kaunas
. + paris 7417 7 20 16/7
Priimta VII/20 1928

= busiu kaune pirmadieni = klimas

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 59, l. 77r, 77v be įrašų.

239 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-08-02

Kaune, 1928 m. rugpjūčio 2 d.

Mielas Petrai! P. Prezidentas[I] buvo mus gerokai išgąsdinęs. Jis, grįždamas iš Alytaus susirinkimo, užsigavo automobilyje, o namie vakarą apalpo. Paskui jam lyg atėmė abi rankas iki alkūnių. Vieni sako, tai buvęs солнечный ударъ[3], kiti, kad širdies liga. Aš jį aplankiau gulintį tuo reikalu, kurį Tu atsisakei Jam raštu įteikti. Jis Tavo pasielgimą pagyrė; pasakė, Tu esąs valstybiškas žmogus, gerai nusimanąs; Jis Tavim, matyt, labai pasikliauja. Tai man buvo labai malonu girdėti. Tačiau ir iš ano laiško nepadarė skandalo. Aš, Tavo perspėtas, pirma pasitariau su Dambrauskiu. Šis, tiesa, per atvirai man išdėstė savo sumetimus, bet neuždraudė juos pakartoti tokius, kokie yra, ir p. Prezidentui, nes jį laiko savu žmogum – žurnalistu. P. Prezidentas Jakštui itin palankus, tai panoro viską padaryti. Girdi, tegul sau administracija baudžia opozicionierius už ką kita, ne už mane. Žadėjo daryti įtakos, kad „Ryto" redaktorių[II] paleistų. Užtat dėl cenzūros buvo Jo kitokia nuomonė. // [1v] Aš jos čia nepakartosiu; bet buvo tiek įtikinanti, jog visa tai iš manęs išgirdęs Jakštas atsiėmė visą savo argumentaciją. Gavęs geros progos, pasakyk taip ir p. Prezidentui. Jakštas – žurnalistas, bet ir valstybiškas; jis ne priešas tautininkams, nors ne priešas ir krikščionims (ne – demokratams).

Taigi Europos matu matuodamas, Tu buvai tiesus; bet intimiškai gyvendamas su Jakštu ir p. Prezidentu ir aš nebūč skandalizavęs anuo laišku. Mes laikomės kiek paprastesnių santykių ir daug ko pro pirštus praleidžame.

---

[1] Rašyta Kamantauskienės ranka.
[2] Rašyta Mėginaitės ranka.
[3] rus. = saulės smūgis

O sutikęs signoriną Smilgą, pasakyk jai, kad ji – грабительница[1]. Buvo man atsiuntusi įdomią savo fotografiją; aš ją laikiau pasistatęs ant biuro, o ji (Barbora, ne fotografija) kas gi daugiau? suvalė ją, nė žymės nepalikdama. Užtai aš konfiskuoju aliejinį jos portrietą ir boginu į Zinkevičių pelčiais apdėti. Gražus paveikslas, nors nelabai tikras portrietas.

Eglės aš nebebučiuosiu, kaip ji manęs nenori nei veidan, nei rankon pabučiuoti. Kad taip, tai taip. Lai ji sau tai užsirašo *atminčiai*: *„Palanga – santykiai su bočeliu sutrūko"*. Ir tegul galvoja, kaip jie bepataisius.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 165, l. [1r–1v].

I Antanas Smetona
II Kazys Berulis

240 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1928-08-17

Kaune, 1928 m. rugpjūčio 17 d.
Egle!
Štai Tau dar vienas tauškalas.
Kam tai?
Tupi žvirblis kamine
Su lapine kepure,
Turi mašną pinigų.
Kam tie pinigai?
Dalgiui pirkti.
Kam tas dalgis?
Šienui pjauti.
Kam tas šienas?
Karvei ėsti.
Kam ta karvė?
Pieno duoti.
Kam tas pienas?
Vaikams gerti.
Kam tie vaikai?
Kiaulėms ganyti.
Kam tos kiaulės?
Kupstams knisti.
Kam tie kupstai?
Diedams sėdėti.
Kam tie diedai?
Boboms žiūrėti.
Kam tos bobos?
Vištoms veizdėt.
Kam tos vištos?
Kiaušiniams dėti.

---

[1] rus. = plėšikė

Kam tie kiaušiniai?
Ponams valgyti.
Kam tie ponai?
Raštams rašyti.
Kam tie raštai?
Atsakymo nebeduodu, nes jis labai skaudus mums, rašytojams.
Bočelis

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 170, l. [1r], [1v] be įrašų.

241 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1928-08-29

Kaune, [1]928 m. rugpjūčio 29 d.

Brone! Tu gerai atsispirk, o aš Tave imsiu atakuoti. Barbė man papliauškė, Tu ėmus ir prasimanius dar vieną Jūsų šeimynai ligą – Eglutės apendicitą. Aš patikėjęs tuojau nušokau pas vieną Kauno operatorių pasiklausti, kaip pasireiškia vaikų apendicitas, ar būtinai jis pasireiškia dešinės kojos skaudėjimu. Skubinuos Tau pranešti, ką patyriau iš jo. 1, Apendicitas dažnai pasireiškia ir dešinės kojos skaudėjimu, bet tai nebūtinai. 2, Antra vertus, kojos skaudėjimas kyląs ne iš to vieno apendicito; vaikų kojos skaudėjimo reikią ieškoti gurne (klube), kartais nugarakaulyje ir dar kitur. 3, Šiuo atveju negalį būti nė kalbos apie vaiko apendicitą: jo liga pasireiškianti kuo aštriausiu priepuoliu, kurs nepalieka jokio abejojimo. Tik kronikų apendicitas lengvai tęsias.

Šios progos pasigavęs, ir imu Tave, Brone, lojoti. Tu – мнитель// [1v] ная[1], tai taip pat lig[a] ir labai įkyri. Apie tai net radio paskaita pas mus yra buvusi. Antra, turi per dosnų vyrą, kurs pataikauja ir fantazijoms. Tai taip pat liga. Trečia, Tu, įkalbinėdama Eglutei visokias nebūtas ligeles, darai ją tiesiu keliu histerikę, be savo valios ir jau dabar nebe vaikiškai nusiminėlę. Liudija Barbė: ji to patyrusi iš pačios Eglutės. O Eglutė gyvas, puikus vaikelis. Ji sulyginti sveika ir nori gyventi. Nuolat tūpčioti aplink ir viską nuo jos traukti, kaip nuo kokio pūzro, yra tik ambicijos užgavimas. Vaikas turi daugiau ambicijos, neg paaugę. Eglutė laikas auklėti, ne vien tik auginti, kaip bedvasę. Ji gudri. Pareikalavus, kad ji imtų pati valdytis, ji tai supras. Pradėti nuo valdymosi prie stalo ir svetimų žmonių. Iš jos to iki šiol dar nereikalauta, o pareikalauti reikia. Taip amžinai negi bus. Be to, laikas pradėti ją traktuoti, kaip inteligentę.

Prityręs vaikų tėvas – Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 171, l. [1r–1v].

242 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1928-08-31

Kaune, [1]928 m. rugp. 31 d.

Brone, Petrai! Barbė vakar vakarą su Juzu išvažiavo Kunigiškiuosin. Išvažiavo gąsčiodama, ką ji ten kelias dienas veiksianti. Svyravo, nenorėjo važiuoti. Pasiryžus gi, prašo judu greičiau išsiruošti jos paimtų. Palaukus nesulaukus, parbėgsianti Kaunan

[1] rus. = įtari

ir judviem teksią vieniem pabūti Kunigiškiuose. Raginu ir aš šiuo laišku greičiau grįžti iš Palangos. Ką ten beprilaižysi, nepaėdęs; o paėdus, kam ir belaižyti.

Bronė – матушка[1] gerai pasigavo ir Eglutės kojelė pripuolamai skaudanti. Manau, visai nebeskauda.

Inž. Šimoliūnas briedžių fotografijų dar neatvežė.

Kaune vieši Vilniaus universiteto profesorius Władyczko, kaunietis. Negali atsidžiaugti Kaunu – jo nebepažįstąs. O Vilnius, sako, tiesa, ne nyksta, bet ir neprogresuoja. Vilnius iš tikrųjų nyksta.

Apie mūsų universitetą dar nieko nepatyriau. Man tai nelabai ir rūpi, koks bus sąstatas: yra kam tuo rūpintis.

Pranas vakar jau išvažiavo Londonan. Koks jis darbštus ir pareigingas vyras, miela malonu žiūrėti. Jis skęste skęsta į savo darbą.

Ei, myliu myliu ir mylėsiu!

Kun. Juozas

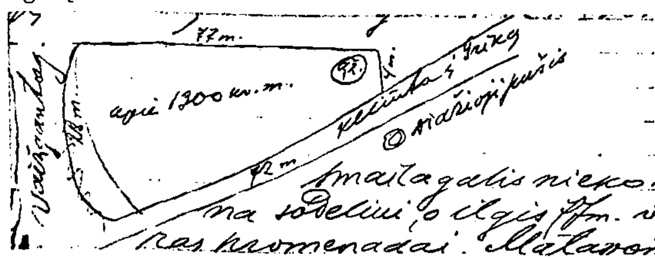
Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 172, l. [1r–1v].

243 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1928-10-15

Kaune, 1928 m. spalio 15 d.

Mieliausieji! Nu, kaipgi parkeliavote? Ar sveiki ar gyvi? Ką gi jums Berlyno žiniuonės pasakė apie Eglutę? Žinai, tuoj visi klausinės, ypač teta Smilga. Ji jumis nebetiki Eglutės dalykuose. Ag dėl to nuobodžiau be jūsų. Būdavo, vis lauki, tai nueisiu, tai ateis. Dabar lyg nebėr – raštais susisiekti menkoka priemonė.

Inžinier-ža Kazimier-ža tuojau nubėgo pas inž. Jurskį ir inž. Aleksandravičių ir su jais sutarė liniją vesti į pat didįjį ąžuolą. Šiandien aš pats nuvažiavau, Kauko ir Kazio lydimas. Vėl sutikau abudu inžinieriu, vėl visi ėjom vietoje susiorientuoti. Trikampio išvengti nėra galima: keliūta eina įkypai. Aš dar nulygau iš Jurskio. Būtent, įrodžiau jam ąžuolą – milžiną, dedu jam 500 metų, palikti neitralioje vietoje – kapčiaus vietoje gal ir gerai: tada niekas negalės jo kirsti. Bet tokios drūtybės ir šiaip jau niekas nekirs, o jis reikia panaudoti kiemo pagražėnei. Sakau, mes // [1v] aplink tą senį padarysime tokią palapinę, kad visas Kaunas staugs džiaugsmu. Tad reikia, kad visas jis atsirastų mūsų žinioje su hinterlandu. Na, p. Jurskis sutiko nukelti liniją per 1½ metro į šalį ir į užpakalį. Dabar ąžuolas mūsų, belieka sugalvoti aplink jį altaną. Dabar gavome šitokią figūrą:

[1] rus. = motulė

Smailagalis nieko negadina sodeliui, o ilgis 77 m. visai geras promenadai. Matavome su Kaziu. Aš traukiau grandinę. Dabar Kazys operuoja astroliabija, o aš raportuoju. Žiūrėsime, kiek iš tikrųjų bus „удобной"[1], be pusės gatvės. Tvorą palei keliūtą Radio palieka, kai mes nuo jos atsitveriame. Sutarėme nupirkti keliolika gerų stulpelių, kad paskui galima būtų bestatant ir lentų tvora prikalti. O tuo tarpu dygiosiomis vielomis užraizgyti. Žinote, aš nebenorėjau eiti namo nuo ano kalno, kur taip sausa, toks oras, toks reginys...

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 177, l. [1r–1v].

244 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1928-10-16

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[2]

Paryžius, 1928/X/16

Mielas Dėde,

Atvykom Paryžiun laimingai. Eglutę Berlyne parodėm garsiam vaikų gydytojui Czerny, kurs neatrado apendicito ir davė naudingų patarimų, kad jo neatsirastų. Todėl Bronė žymiai aprimo. Čionai Eglė jaučiasi gana gerai. Dabar eina daryti gimnastikos, lankys vaikų darželį – gal tad visas ligas užmirš.

Tuo pačiu žygiu siunčiu Emilijos indėlio lakštą. Tiktai reikėtų pataisyti pavardė naujame indėlyje, nes Emilija // [78v] yra Grebauskaitė, ne Grybauskaitė.

Šiaip tuo tarpu nieko naujo. Gavęs tą lakštą nepamiršk pranešti – kad nebūtų kur prapuolęs.

Daug labų dienų ir geriausių linkėjimų

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 60, l. 78r–78v, [78ₐr–78ₐv] be įrašų.

245 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-10-21

Kaunas, 1928 m. spalio 21 d.

Mieliausias! Kaip man įstrigo Tavo butvietė, tai aš jos ir nebegaliu neminėti. Paties šeimininko težiūrimas žirgelis tunka ir blizga. Kai pats ėmeis savo reikalą į savo rankas ir atkakliai jį rėmei, laimėjai. Inž. Jurskis pasakė: „Tai tik p. Klimas galėjo šį kampelį laimėti, kur jau pakasti Radio laidai iki pat keliūtos". Aš, Tavo pavedamas, daug

---

[1] rus. = patogi

[2] Spausdinta firminiame blanke.

landžiojau, visur gavau pritarimų, sutikimų, bet niekur – vykinimo. Reikiama pečiais ir pačiam stumti, norint išstumti, a przez posła wilk nietyje[1].

Dabar, man rodos, derėtų tuo pat impetu ir statybos dalyką varyti. Planuoti nereikia mėnesių – tai galima savaitėmis padaryti ir mums atsiųsti. Aš manau, geriausia p. Papečkiui, įraginus ir jį tuo pačiu žygiu pradėti savo darbą (jis turbūt jau suplanavo), ir abudu darbu pavesti tam pačiam egzekutoriui inžinieriui ar apsiėmėjui technikui. Tai būtų pigiau ir didesnė atrakcija labiau // [1v] žiūrėti šio darbo. Šiemet dar būtų galima padėti betono pamatai. Iš akmenų dabar niekas nebedirba – per sunku gabenti.

O tuo tarpu ar nevertėtų jau šiemet nuvalyti butvietę nuo epušių stuobrių ir nuo krūmų? Aš manau, dovanojus juos sargui, jis išsikastų. Turime ten žmogų, kurs tarnauja visiems to kvartalo naujakuriams. Ar manai, kad reikia išrauti stuobriai ir paskui jie įvertinti? Jų nedaug. Manau, tegul sau susikūrentų sargas. Už tai ką nors gera padarys.

Siunčiu antrą Grebauskaitės indėlį dabar jau Vailokaičio bankan.

Visi džiaugiamės, kad Eglutės nebemarinsite badu, kam aš visados buvau priešingas. Su a. a. Mičiuliu, užmarintu dietomis, vokiečiai lygiai pasielgę: iš karto davę kuo sunkiausių valgių. Išsyk skaudėję, paskui vis mažiau, pagaliau pilvas visai pripratęs bet ką valgyti.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 178, l. [1r–1v].

246 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-10-25

Vytauto bažnyčios
(Dangun Ėmimo)
Rektorius
Nr. *959*
192*8* m. *spalio* mėn. *25* d.[2]
Kaune

Raportas
⌜Jo Mylistai Lietuvos Atstovui Paryžiuje[3]

Pirma dalis Inžinierius Kazys Rimkus siunčia Jo Mylistai vieną kopiją savo padarytojo plano. Kitas penkias kopijas gaus įteikti inž. Jurskiui, inž. Breimeriui, miesto valdybai, inž. Vizbarui ir sau. Vis tai suinteresuoti žmonės. Jurskis pasirodė žmogus kietas; iš jo maža kiek tenuderėjom platumo: laidai ir laidai.

Antra vertus, kažin, ar fantazijos sumetimais būtų geriau ketvirtainesnis, ne pailgotinesnis plecius. Man geriau tinka šis. Dručgalio pakaks labai geriems namams, 25 metrų ilgio, pasistatyti, ir liks geroka promenada daržely, daržovių neketinant veisti. K. Rimkus parašys savo vaikščiojimus su tais planais ir tvoros tvėrimą. Vizbaras prašo situacijos, ko reikia: jis neprašomas pamėginsiąs suplanuoti fasadą. Manau, tegul dirbtų, jei turi laiko ir pamėgimo. O jis mėgsta aukštybėse planuoti gražius pastatus.

---

[1] lenk. *a przez posły wilk nie tyje* = per pasiuntinį vilkas nestorėja.
[2] Kursyvu pažymėta datos dalis į blanką įrašyta Tumo ranka.
[3] Lapas stačia punktyrine linija padalytas į dvi nelygias dalis, kreipinys rašytas l. [1r] kairiojoje pusėje siauresniojoje lapo dalyje.

Antra dalis. Dešimtį metų pasvyravęs, galų gale, ėmiau gėdėtis savo „малодушія"[1] ir š. m. 23 d. // [1v] 15 val. 35 min. nunešiau savo nosį nosies specialistui dr. Jurgiui Aleknai Mickevičiaus g. N 4, savo namai. Kiti jį vadina geroku kanivolu, o prof. Radzvicką geriausiu operatorium. Bet aš, pradėjęs rodytis senam savo komilitonui dr. Aleknai, nepadorėjaus kitur nuo jo kreiptis. Užsimečiau parodyti „heroizmą" ir nė nevipteleti, ar kanivoliškai bus elgiamasi, ar džentlmeniškai. Savo kantrumu net nustebinau gailestingąją seselę iš Raudonojo Kryžiaus; nota bene, labai gražią. Užtat ketinu jai primokėti 25 litus; ne kad graži, bet kad savo heroizmu ją nustebinau. Ar gal kanalja tik apsimeta nustebusi. Daktarui 200 litų. Dabar bent žinosiu, ko verta mano nosis = apie 25 dollarus (su visais priedais). Gal tad nepadyvysite, jei kada sumanyčiau ją užriesti aukščiau savęs.

Trečia dalis. Ar nevertėtų į Tavo „Skaitymų" knygas įdėti kiek patriotizmo? Mano knygelėje yra du neilgu gabalu: „Valio Lietuvos trys spalvos" - konkursinis 1918 m. raštelis, 1 puslapis, ir „Nepriklausomybės paskelbimo belaukiant" 1½ puslapio (Žr. „Tiesiant kelią Lietuvos Nepriklausomybei.") Jei to nesi matęs, aš Tau galėčiau nusiųsti parodyti. Liriškas romantiškas vogrėjimas.

Kiek silpna. Gulinėju. Laišką parašiau per kelias atvejas. Džiaugiuos Eglutės sveikata.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 179, l. [1r–1v].

247 | Juozas Tumas [Petrui Klimui], Kaunas, 1928-10-30

Kaune, 1928 m. spalio 30 d.

Myleis Kungs[2]! Stop, tprū! Anojo mano Tau pasiųstojo butvietės plano niekam nerodyk, nieko ant jo neplanok, nes jį pakeitė inž. Frikas. Štai, kas atsitiko. Miesto valdybai sumanius padaryti gatvę pro Busilą žemyn, kur dabar laiptai ir praminus ją Algirdo gatve, rados reikalo visa gatvė nuo laiptų pro Pakštą, Papečkį ir Klimą praplėsti. Tai iš Papečkio ir Klimo šono nurėžė diržą apie 3 m. platumo. Iš Tavo sklypo tad paėmė, tvorą nugriovę, apie 216 m., pavesdami rekompensuotis iš Radio pusės. Inž. Jurskis atsistojo piesto ir griežtai tarė Rimkui: только по высочайшему повелѣнію[3]. Rimkus nuliūdo. Aš puoliau į burmistrą[I], burmistras į Friką, abu kartu į Radio valdybą, įrodinėdami, kad, davę Tau 1,000 m² keturkampyje, nieko sau nepakenks. Buvau ir pas Friką. Šisai atsakė: dabar su miesto valdyba baigta - pasidarykite, kokį tik norite sklypą. K[rašto] a[psaugos] m[inisterijos] Karo technikos statybos skyriaus viršininkas[II] spalio 8 d. N 6880 Žemės ūkio ministerijos Žemės reformos valdytojui[III] (nuorašą man), jog „Kr[ašto] aps[augos] Ministeris[IV] rado galima p. Klimui paskirti nedidelį (kiek vieta leidžia) sklypą Radio stoties rajone // [1v] šalia p. Papečkio sklypo ir Vaižganto g. Priimti šį plotą p. Klimas (matė jį asmeniškai) principe sutiko. Todėl prašau... kad šis plotas sulig radio stoties viršininko duotais nurodymais vietoje būtų tiksliai apmatuotas, perimtas iš Kr[ašto] ap[saugos] Ž[emės] ū[kio] m-jon žinios ir reformos

[1] rus. = silpnadvasiškumo, neryžtingumo, bailumo.
[2] latv. *mīļais kungs* = mielasis pone
[3] rus. = tik aukščiausiu paliepimu

pagrindais perduotas p. Klimui". Taigi ir iš Kr[ašto] a[psaugos] m[inisterijos] ir iš Ž[emės] r[eformos] valdytojo kliūčių nebėr.

Beliko tie prakeiktieji inž. Jurskio nurodymai. Šiandien pasiėmęs Rimkų nuvažiavau. Mandagus, bet piktas, kad visi puola Valdžios teritoriją, o jam tenka ginti. Visgi atšalo, ėjom apžiūrėti ir sutiko apie 1200 m² padaryti kitaip: būtent, keturkampį, vedant tiesiai Vaižganto g. liniją, o ne nusukant ją į patvorį. Išeis tada iki senųjų vartų ir to gražuolio ąžuolo nebegausime. Man Frikas ir įgrasė: bylinėkis keturkampio, ne trikampio; statybai toks tėra reikalingas, o dėl ąžuolo tiek to. Jurskis juo linksta vis nusmailinti į tvorą. Nesupratau, kam. Prisipažino: kai dabar duosime p. Klimui keturkampį, susidarys precedensas kitam reikalauti už Klimo sklypo ir man visą patvorį užgriozdos. Štai kur Hund begraben[1]! Visgi rytoj Kazys vėl imasi instrumentus, matuoja per nauja ir paruoš Tau jau nebeginčijamą sklypą... tiek pat, kiek ir pirma. Galas prie Vaižganto lieka tas pats. Ir Vaižganto gatvės Tu būsi paskutinis numeris. Gražus bus sklypas. Tik ąžuolo gaila.

ʳMan vis negera, žaizdos negyja, jas skaudžiai lapisuoja[2]. Jūsų kun. Tumasˡ[3]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 180, l. [1r–1v]; adresatas priskirtas pagal laiške aptariamus vilos statybos reikalus.

[I] Jonas Vileišis
[II] Antanas Breimeris
[III] Jonas Daniliauskas
[IV] Augustinas Voldemaras

248 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1928-11-13

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[4]

Paryžius, 1928/XI/13[5]

Gerasis Dėde,

Iš trijų paskutinių laiškų supratau, kiek vargo turėjai dėl to nelaimingo sklypo. Galų gale atrodo, kad tas sklypas, kaip kokia protoplazma, gavo savo formą, kurią man atsiuntėt gražiuose Rimkaus rėmuose. Bet paskutinę pasakykit man paslaptį: ar tas sklypas kurioj nors formoje yra pripažintas man, ar vis tai tik „barnių" objektas. Pasidariau dabar toks skeptikas, kad neturėdamas rankose savininko dokumento, devyniais antspaudais patvirtinto, nesijaučiu joks „dziedzicas"[6]. Taigi, norėdamas jus už jūsų gerumą galutinai nukankinti, klausiu – ar projektų istorija jau pasibaigė? // [79v] Dėdė toks esi optimistas, kad gundai mane jau „sklepus" rausti, tuo tarpu kai man dar viskas atrodo muilo burbulu. Tiesa, visus planus aš priimu.

[1] vok. = šuo pakastas
[2] lenk. *lapisować* = dezinfekuoti žaizdas sidabro nitratu (lot. *lapis infernalis*).
[3] Rašyta l. [1v] kairiojoje paraštėje vertikaliai.
[4] Spausdinta firminiame blanke.
[5] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. XI-23".
[6] lenk. *dziedzic* = įpėdinis

Na, šiaip ar taip – namus gal ir pasiseks ten pastatyti. Bet kam pavesti? Dėdė manai drauge su Papečkiu, bet ar statys Papečkys? Jis man kalbėjo, kad apie tai jis dar negalvojęs.

Mudu su Brone galvojome ir taip, ir šiaip ir pagaliau mums pasirodė, kad maximum, ką mes galime padaryti, tai pasistatyti nedidelę villą iš dviejų aukštų su šiokia tokia bokšto fantazija, kur galėtų sutilpti viena tik savųjų šeimyna su pribuišiais. Bet aš norėčiau patirti, kiek galėtų bendrai apytikriai kaštuoti tokia villa iš 16x16 metrų, gero plytų mūro dviem aukštais. Jau aš esu išsidirbęs ir planą, kurį reikės inžinieriui realizuoti savo // [79$_{a}$r] techniškais būdais. Tiktai nežinau, su kokiu inžinierium kalbėti. Dėdė nurodai į Vizbarą. O aš galvojau apie Landsbergį. Vienas atrodo man lyg pasenęs savo metoduose, kitas lyg per jaunas savo prityrime – tai katrą gi pasirinkti? Visai Buridano asilo padėtis.

Na tiek to – iki pavasario dar toli, gal kokia pikta musia įgils gerą mintį.

Mes visi tuo tarpu sveiki. Eglė eina į mokyklą ir labai tuo užsiėmusi. Jos mokslas, žinoma, tuo tarpu tik žaislas, bet pamažėl pratinasi prie sistemos darbo. Nieks jai taip nepatinka kaip mokykla – tiesiog veržiasi prie „mokslo". Bijau, kad neišeitų koks filosofas, ar moteriškė su kelnėmis. // [79$_{a}$v]

Būk geras, Dėde, padėk į vieną kurį Banką mūsų Emilijos Grebauskaitės sąskaiton 300 litų iš mano pinigų, tai naujas jos indėlis.

Dovanok už visas tas turbacijas, norėčiau labai, kad ir mane taip savo reikalais paturbacytum – tai bent atsilyginčiau. O Rimkui gal reikėtų pinigų už darbą – man labai būtų nemalonu jo karjeros pradžią padaryti tokią bergždžią. Tiesa, ar eis ten pro mus kanalizacija ir vandentiekis? Kad šulnio nereikėtų kasti ligi Trakų gatvės!

Daug labų dienų, daug geriausių linkėjimų Dėdės nosiai ir visiems kitiems „šlunkams" nuo visos šeimynos

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 61, l. 79r–79v.

249 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1928-11-23

Kaune, 1928 m. lapkr. 23 d.

Mieliausieji! Laukiau, nekantravau atsakymo į degamuosius klausimus. Nesulaukdamas, guodžiaus ir raminaus: tie dalykai atidėti; namams statytis dar neatėjo rakas. O laikas buvo patogus: vos š. m. 21 d. gyvasis sidabras pradėjo sukiotis aplink 0° ir tai dar nepasiryždamas, iš katro šono prikibti. Tik dabar ūmai išdygo Vilniaus g. dvejų aukštų mūras. Na, palauksime pavasario, bet nebe vėliau. O tam laikui prašom dėlioti pinigus į krūvą, jau nebeišsikalbinėjant kitais reikalais. Žiūrėkit, nebepliuškaukite!

Pleciaus planas vos iš trečio karto tepavyko nustatyti. Taigi gausi dar trečią versiją, kur linija nuo Radio nebebus aukštyn užlaužta. Kaltas Kazys: jis pereusierdstvoval[1] Jūsų naudai; norėjo nesumažinti butvietės ir kiek pasuko liniją, o inž. Jurskis tai pasergėjo ir vėl įsakė permatuoti. Kazys tad spyrės vietą pailginti, bet Jurskis nepavelijo, ir butvietė bus dar keliomis dešimtimis kv. metrų mažesnė. Įvažiavimas tačiau beveik nesusiaurėsiąs. Tretį planą sutarėme tik tada // [1v] Jums bepasiųsti, kai ant jo bus padėtas savo krauju parašytas Žemės ref[ormos] tvarkytojo sutikimas. Tuo nebetenka abejoti. Kalbėjaus su inž. Breimeriu. Laukiame to šiomis dienomis.

[1] rus. = persistengė

1,100 kv. metrų butvietė nėra maža. Jurskis peikia, kad iš pradžių buvo duodama po 2400 mr., kai gana buvo po 600, – būtų daugiau apsirūpinę pleciais. Dabar Jūsų butvietė labai graži, forminga, o svarbiausia, kad lygi. Ji dabar vertesnė už p. Papečkio sklypą, kuris pakriaušėje, reiks kasti ir į kalną įsiremti. Papečkio sklypas žymiai sumažėjo. Budte spokojneńki![1]

Sklypą Kazys iš visų keturių šonų gavo aptverti. Stulpelių nupirko – rąstų, dygiosios vielos – keturias eiles. Medžių neráusime, jei pamatai dar nereiks raūsti. Anam gale kelios eilios medelių galės palikti. O ir šitam gale auga trys, kurie derėtų palikti priešakyje fronto, kol geresnės rūšies pasodinsime.

Jei turi jau situacinį planą, tai atsiųsk man. Taip pat didumą (16x16?). Man bus jau piga pasiklausti, kiek visa // [2r] tai atsieis. Klausiuos artimo man žmogaus Vizbaro, ne ko kito, nes sukalbamesnis ir – svėdasiškis. Jis Atsikėlimo bažnyčios projektų konkurse laimėjo antrą premiją, 4,000 litų. Jis didelis jau praktikas. Landsbergio praktiškumo nežinau, su juo santykių neturiu. Konkurse jis nekaip pasirodė. Dar labai sumaningas Frikas. Jo adresą žinai.

O vieniem sau namo nepagiriu; geresnis buvo pirmas sumetimas, kad namus išlaikytų įnamiai. Jei tektų tokiuose namuose gyventi kam, neturint rentos ar pelnų, nepagyventų, gautų išnuomoti, ypač, kad villa būtų nepigiai išlaikoma (kuras, vanduo etc.) Aber[2] didesni namai ir atsieina didžių pinigų. Žmuidzinavičius jau sudėjo į savo 3 aukštų su suterenomis[3] 115,000 ir ima abejoti, ar tesėsiąs jį išlaikyti savo rankose, mokant % nuo 60,000.

Rimkus per życzlywas[4] Jums, kad, pats pasipiršęs Jums talkininku, tykotų litų. Pinigų jis turi; turi net einamą sąskaitą, // [2v] kur drypso = 300 litų = Atsilyginsite, jei teks jis prie didesnio darbo prisegti, arba jei jis atsiras užsienyje.

Emilijos 300 litų padėjau vėl metams. O su p. Balutiene dar nesimačiau, tai ir neklausiau, kokios tarp jūsų sąskaitos. (Bronės įsakymas).

Kur eis kanalizacijos vamzdžiai, pasiklausiu Kairio; tik ir jis vargu bau žino, kai dar nėra viso tinklo suplanuoto; manau, aplink Radio nepaliks be vandens: čia jau paėmę 63 vietas. Visas miestelis.

Mano nosis patenkinta, kad ir ją pasveikinote – ji laikosi gana fanaberingai.

Ačiū už fotografijas. Švėkniškėje esu udrotas nauja drama, Putinui patariant: „Gečiaus vėžys" (perdirbta iš „Normanto vėžių"). Iš akies – nebeilgai betrukus gaus gimti. Locus ubi Troa fuit[5] graudus man, bet nieko kitam nepasako. Gerai padarei, kad jį nufotografai.

Daug dirbu, daug griaužiuos, daug valgau iš to smūtko ir labai mažai miegu.

Visa kita lai pagieda p. Urbšys.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 181, l. [1r–2v].

---

[1] rus. *будьте спокойненькие* = būkite ramūs

[2] vok. = bet

[3] lenk. *suterena* = cokolinis aukštas

[4] lenk. *życzliwy* = malonus, geranoriškas

[5] lot. *locus ubi Troia fuit* = vieta, kur stovėjo Troja, aliuzija į Vergilijaus *Eneidos* ir Ovidijaus *Herojų laiškų* eilutes.

250 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-11-29

Kaune, 1928 m. lapkr. 29 d.

Petr-rai! Nelaimė! Šeimyninė nelaimė! Abortas! Pereitą kartą pasižadėjau Tau pagimdysiąs ištisą tragediją. Ir buvau nėščias. Ir rodės taip visa aišku ir lengva. O kaip reikia, tragedija virto drama, keturi veiksmai dviem, du veiksmu – vienu, ir nebe drama, tik dramatizuotu epizodu ir ne scenai, tik pasiskaityti, ir ne pasiskaityti, tik į vytelinę. Beveik mėnesį laiko sukišau, kaip į... rankovę. Per brangi kaina įsitikinti, kad scenai rašyti visai neturiu talento, nors man yra tipų ir patyrimo pakankamai. Kai gali nuosakiai išdėti kurią istoriją, tai dar nereiškia, kad gali ją ir asmenimis iliustruoti! Понялъ? Я понялъ[1], nors kitkart visą eilę vienaakčių epizodų dramatizavau.

Aš, bra, pakalbėti moku, o ne pavaidinti. Antai, karininkams kai pasakiau per 5 minutes prologą (žr. „L[ietuvos] a[ido]" 245 n.), tai piesto visi atsistojo, o Amadori įskundė Metropolitui[I], kam kunigai į teatrą vaikš- // [1v] čioja ir net scenoje dalyvauja.

Nunciatūra oficialiai pareikalavo iš Metropolito, kad uždraustų kviestis solistes į pamaldas etc. Pasirašėm. Pasirodė, kad dėl manęs. (Kr[ikščionys]-dem[okratai]) sako, Voldemaras mane ir kitus tautininkus kunigus įskundęs Nuncijui[II]: aš, būtent, kviečiąsis solistes, kad turiąs vieną mylimą, paskui jas fetuojąs[2], orgijas keliąs etc. Iš Metropolito gavau monitum[3]. Voldemaras taip atestavęs kunigiją, politiškai su ja kovodamas, o kiti sako kr[ikščionys]-dem[okratai] pasidarę Nunciatūroje intrygų kloaką. Nežinau, kaip ištirti. Iki šiol aplink mane nebuvo intrygų, nes aš drąsiai aiškus. Į moteris seniai nebeturiu „ni pociągu, ni lokomotywy"[4]. Nei pats geriu, nei kitiems duodu. Ir iš viso nei pats kur einu, nei į mane kas fetuotis ateina. Hadko![5]

Jau buvo komisija patikrinti Tavo sklypo riboms. Tave atstovau aš, o mane Rimkus, gavęs formalį iš manęs įgaliojimą. Zabili słupy graniczne[6] – gelžines štangas įvarė pro aeterna rei memoria[7]. Dabar tik rašo, tik rašo Tau dokumentą; visoje Daniliausko raštinėje lyg žabų vežimą vežtų, no Gogolio tariant.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 182, l. [1r–1v].

I Juozapas Jonas Skvireckas

II Riccardo Bartoloni

---

1 rus. = Supratai? Aš supratau.

2 lenk. *fetować* = švęsti, kelti puotą kieno nors garbei

3 lot. = įspėjimą

4 lenk. = nei traukinio, nei lokomotyvo

5 lenk. = gėda, nesmagu

6 rus., lenk. = įkalė pasienio stulpus

7 lot. = amžinam atminimui

251 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1928-12-10

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[1]

Paryžius, 1928/XII/10

Gerasis Dėde,

Šit atsiunčiu pagaliau ir namų planą, kad neatrodytų, kad aš savo sklypu rūpinuosi tik platoniškai. Jis yra padarytas ne specialisto, bet duoda bendrus principus, kurie yra šie (su Bronės aprobata[2]):

1º Villa statoma tik saviesiems, t. y. sau ir atskiriems saviems geriems žmonėms; bet bėdos metais visas apatinis (I gyv.) galėtų pavirsti nedideliu atskiru parsamdomu butu su įėjimu iš Algirdo gatvės, tuo tarpu kai antras gyvenimas rezervuojamas sau su įėjimu iš Vaižganto g., uždarant hallę[3] B nuo C.

2º Villa – moderniška, t. y. iš lauko // [80v] visiškai lygi, be jokių zimsų nei ornamentų. Visa estetika turi būti sukoncentruota langų dispozicijoje, balkonuose ir stoge.

Dabar keli paaiškinimai dėl plano:

1) Rūsys. Jis turėtų užimti vietą po I gyv. virtuve, podeliais ir laiptais. Ten turėtų būti vietos – šildymo aparatams, angliams ir 4 sandėliukai, koridoriaus šonuose po du. Todėl visą kitą dalį tereiktų drenuoti ir apsaugoti nuo drėgnumo.

2) Fundamentas – ne aukštesnis kaip 1 metras su atatinkamai su langais suderintais langeliais.

3) I gyvenimas. Įėjimas iš Vaižganto gatvės maždaug 5–6 metrai nuo trotuaro, su įvažiavimu iš kampo Vaižganto g. ir išvažiavimu į Algirdo arba kampą Algirdo ir Vaiž- // [80_ar] ganto ir vice-versa. Balkonas į Algirdo gatvę eventualiai galėtų būti įvažiavimu į atskirą butą I gyv. Bendrai, tai būtų antras įėjimas į sodą ir veranda. Visi kiti dalykai aiškūs iš paties plano. Juodai išteptos storesnės (½ m.) sienos yra fundamentalinės, plonesnės – pertvarai.

4) II gyv. „Iškilmingi" laiptai eina į II g. iš hallės B. Antrieji „juodieji" nuo virtuvės pusės turi būti visai ne juodi, bet gražūs, tik ne taip iškilmingi laiptai. Šiaip planas identiškas su I gyv. Jis yra taip suplanuotas, kad galėtų pavirsti visai atskiru butu, būtent padarant eventualiai virtuvę iš D. Bendrai tai galėtų būti atskirai gyvenamas kambarys.

5) III gyv. – tai būtų visų pirma bokštas ant svečių kambario lygaus dydžio. Į tą bokštą reikia padaryti įėjimas laiptais M ir laiptais K, tik // [80_av] tam reikalui laiptai K jau galėtų būti siauresni. Antra dalis III gyv. Reikėtų padaryti ant miegamojo A, pastogėje iš dviejų kambarių beveik normalinio aukščio su palėpėmis (sandėliams). Iš tų salkų turi būti dvejos durys (sykiu ir langai) į terasą, kuri susidarytų ant mieg. A iškyšulio. Kampe ant II gyv. vanos reikėtų rasti vietos nedideliam klozetui ir eventualiai vanai.

6) Stogas reiks įvairinti. Techniškai bus geriausia kirsti pusiau, taip, kad siauresnioji dalis iki bokšto turėtų savo stogą ir leistų laiptais M ir K užlipti į III aukštą. Kitas galas kitam pakilime leistų padaryti salkas, sujungtas priėjimu iš pirmojo galo (laiptų K ir M).

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] lenk. = sutikimas, leidimas
[3] pranc. = holas, prieškambaris, vestibiulis

Štai ir viskas. Architektas dabar turėtų apgalvoti, ar galima toks planas // [81r] praktiškai realizuoti. Svarbiausia būtų patirti, kiek tat apsieitų: tiktai sienos, rūsys ir stogas, plius langai. Tiesa, dėl langų dar nieko nesakiau ir jų plane dar nėra. Bet mano ideja, kad langai turėtų būti normaliniai, o salone trilypiai. Be to, valgomajame ir mieg. A visas kyšulys iš langų. Apačioj, tiesa, su langais-durimis, kad būtų galima tiesiog išeiti į sodą. Bet apie langus dar vėliau aš galėsiu pakalbėti su architektu.

Bet kokiam architektui duoti? Dėdė manai, kad Vizbarui. Bronė irgi taip máno. Gal ir gerai – vis tik artimesnis ir senas pažįstamas. Tik mes bijome, kad jis per brangus. Vis tik tas klausimas nėra antraeilis. Būtum Dėdė labai geras, jeigu prie kokios progos pazonduotum, ar jis imtųsi tokio darbo ir kokiomis sąlygomis. Jeigu išdirbtume sėkmingai planus – nuo pavasario imtumės darbo. Ką jis manytų apie tokių namų (16,5x16) architektūrą stogo žvilgsniu, nes sienos // [81v] bus baltos ir lygios kaip stiklas. Ypač kaip sustilizuoti langų harmoniją? Ir apkepurėti bokštą?

Tiesa, dar vienas klausimas: ar leis miestas dėti langus iš Radio stoties pusės? Jeigu ta siena bus kaip tik ant mano sklypo ribos. Jeigu ne – tai teks atitraukti villą į vidurį sklypo, ko aš nenorėčiau, nes ir taip ne per daug beliks „sodo" ar darželio.

Tuo tarpu visi esame sveiki. O kaipgi Dėdės nosis ir kiti galai po to tragiško „aborto"? Kada abortą patys žmonės darosi – tai visada blogai atsiliepia, bet jeigu pati „notūra" jį padaro, ką gali žinoti, gal tuo būdu ji apsigina nuo didesnių nelaimių. Moterų gyvenime tas, žinoma, yra prityrimo dalykas, bet vyro panašus casus[1] reikalauja visai naujų tyrinėjimų.

Daug labų dienų ir linkėjimų

Jūsų Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 62, l. 80r–81v.

252 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-12-16

Kaune, 1928 m. gruodžio 16 d.

Mielas Petrai! Rudens laiko mano motto: „...чрезвычайно мелкій и холодный дождь, который, ...не хуже старой дѣвки, неугомонно и безжалостно приставалъ ко мнѣ..." И. С. Тургеневъ: Записки охотника. Контора[2].

Ilgas, tiesiog begalinis Lietuvos ruduo jau seniai mane skatina bėgti tam laikui į Egiptą ar į gilumą Rusijos, kur klimas pastovus. Šiemet jis ypatingai įkyrėjo, tiesiog pjaute pjovė sveikatą ir gerą nuotaiką. Ji tiek buvo bloga, kad net jums rašinėti nepajėgiau.

Tolygi pasidarė pas mus ir vadinamoji „Actio Catholica." Mg. Faidutti, S. J., Konkordatas su Roma, jos nuncijus', penkissyk daugiau karingų vyskupų su Reiniu, Staugaičiu, Paltaroku priešakyje, paskelbė tikrą karą pasauliečiams, jų spaudai, jų politikai, jų administracijai, jų ekonomijai; na, daugiausia – tautininkams ir tiems kunigams, kurie turėjo nelaimės tautiškai išsiauklėti. Kaip aš tos politikos nemėgstu iš viso, o „vikarų

[1] lot. = atvejis
[2] rus. = „...labai smulkus ir šaltas lietus, kuris ne blogiau už senmergę be paliovos ir be gailesčio [nuo pat ryto] sekiojo mane", I. S. Turgenevas: *Medžiotojo užrašai. Kontora* (vert. Viktoras Katilius, laužtiniuose skliaustuose teikiama Tumo cituojant praleista ir daugtaškiu pažymėta teksto dalis).

politikos" ypačiai! Vis dėlto negaliu iš jos glėbio ištrūkti. Ji man įkyrėja lygiai tiek, kiek anasai Turgienievo lietus, o iš antros pusės toji Katalikiš- // [1v] koji akcija. Lietuvos vyskupų suvažiavimas š. m. lapkr. mėn. bus istoriškas. Sk. „Tiesos kelio" 12 n. jų manifestus[II]. Suglaudus, galėtume v. Staugaičio žodžiais tai išreikšti: „Prieš organizuotąjį puolimą reikia organizuotai gintis arba net patsai priešininkas pulti, kad padarius jį nekenksmingą." Ib. 749 p.

Na, ir puola. Pirmon galvon sutarta mane padaryti „nekenksmingą", nes aš Lietuvos visuomenėje išlaikiau gerą vardą, o pritampu prie tautininkų. Nuncijus sukaupė Amadorio, kun. Kuraičio, Mieleškos, bobų atestacijas, ir aš gavau dusyk aiškintis Metropolitui[III] dėl solisčių ir teatro! Nepasidaviau, prikalbėjau drąsos žodžių, bet kenčiau... gal kad toks turgienievinis oras buvo, labai daug. Kuo visa tai pasibaigs, nežinau. Arkivyskupo N 3954 man įrašė: „pravartu būtų pasvarstyti, ar Tamstos pasirinktoji literatūros dėstytojo profesija gali būti suderinta su kunigo pareigomis". Kai numirsiu, pareikalauk iš Kūrijos mano N 1117 ir 1125. Ir dar pirmykščius, ir paskelbk mano charakteristikai. Aš, bra, taip pat katalikas. Bet iš dabartinės Lietuvos „katalikybės" rūpi pabėgti...

Tavo sklypo dokumentai jau Ž[emės] ū[kio] departamente.

Namo projektus įteikiau inž. Vizbarui.

P. Balutienei Bronės sąskaiton sumokėjau 110 litų už siuvinius, o už viktualus[1] neėmė nieko.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 183, l. [1r-1v].

I Riccardo Bartoloni
II „Iš katalikų gyvenimo", *Tiesos kelias*, 1928, nr. 12, p. 748-754; tai rubrika su kunigų pasisakymais.
III Juozapas Jonas Skvireckas

253 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1928-12-18

Kaune, 1928 m. gruodžio 18 d.

Mielas Petrai! Ketinau kiek vėliau parašyti Jums, mano brangieji, mano mylimieji žmonės, kada bus pats laikas pasveikinti Šv. Kalėdų. Tačiau ištiko mane ir, gan greit, visą Lietuvą smūgis, ir aš turiu ūmai reaguoti.

Vakar turėjome Lietuvos filharmonijoje, kurios ir aš esmi narys, nepaprastą pramogą, simfonijos koncertą. Jį dirigavo Cooperis, kurs andai pešės su Šaliapinu. Dievuli brangus! Aš tokių valandų dar nesu per visą savo amželį pergyvenęs! Pirmą kartą išgirdau Čaikovskio „Audrą", simfoninę poėmą, Mahlerio V simfoniją, Wagnerio „Rienzi" ir Brahmsą. Paryžius būtų pavydėjęs mums mūsų operos orkestro ir šio dirigento.

Išeidamas, paklausiau vieną pulkininką, ar tiesa, kad inž. Antaną Breimerį ūmai, čia pat iš biuro paėmę ir pasodinę į „VI Fortą" - kariuomenės kalėjimą? Aš pats, girdi, jį nuvežiau. Apie jo nusižengimus seniai ėjo paskalų. Buvo paskirtas gen. Glovackis patyri-

[1] lenk. *wiktuały* = maisto produktai

nėti. Ir, štai, man įsakymas: // [1v] patirta, kad inž. Breimerio statybos sąmatos visados būdavo padidintos ir vis dar jis priedų išreikalaudavo; iš rangovų imdavo sau 5%, o iš asenizacijos K° susyk paėmė 60,000 paprikų. Gen. Grigaliūnas-Gl[ovackis] bus tik perdėjęs, neleisdamas jam atsakyti „съ вольной руки"[1]. Juk toks didelis valdininkas!

Man tai buvo stačiai per muomenį. Gražesnio žmogaus, gražesne visuomenės nuomone apie jį aš nesu matęs. Pamaldus katalikas. Kas šventadienis Vytauto bažnyčioje, visą laiką stačias kur nuošalyje, su maldaknyge. Kaip Jurgis Linartas. Jiedu ir draugavo.

Bet jei taip, tai mūsų valstybės aparatas toks, kaip Kauno „konkė": vežikas veža, konduktorius konduktoriuoja, kontrolerius kontroliuoja. Aš visados sakydavau: dabokime kits kitą kas valandą; kitaip daug gerų žmonių žus dėl savo... Žinai, dėl ko.

Man gaili p. Breimerio. Man nejauku. O tikėtis, kad kurie Angelai Sargai mus laikytų už skvernų ir neleistų apsibristi, aš negaliu.

Laimingai sulaukus Švenčių, linkiu Jums visiems širdies ramybės; tos, kuri randasi, kai prie žmogaus nesti prilipę nė siūlo galo – atskiro artimo, visuomenės ar Valstybės nuosavybės!

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 185, l. [1r–1v].

254 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1928-12-27

Kaune, 19[2]8 m. gruodžio 27 d.

Branyte! Šiaip taip atkosėjęs Kalėdas, sveikinu Jus visus, ir Tave, ir Petrą, ir Eglę, Naujų metų, kurie turi būti, ir visados esti, geresni už senuosius. Pasveikinkite mano vardu ir pp. Urbšius su p. Kučinsku. Tegul mums visiems bus gera!

Rūpinaus, kad Kalėdoms Petras gautų iš Kauno laukiamo džiaugsmo – notarinį pripažinimą sklypo nuosavybės. Pasaka juokias iš tų, kurie tarp trijų pušų pasisklystą. O čia jokie juokai. Mūsų Žemės ūkio ministerija turi tris departamentus: Žemės ūkio departamentą (argi tai ne tas pats?), Žemės reformos departamentą ir Žemės tvarkymo departamentą (vėl lyg tas pats) su savo kanceliarijomis etc. Ir kai reikia susivokti, kur kreiptis ir dėl ko, tai gyvos bėdos: dažnai jie patys nežino. Nežino, kas iš ko gavo dokumentą padirbėti. Darbo pasiskirstymas čia smulkesnis, kaip Amerikos avalynių dirbtuvėje. Терпѣніе и трудъ все перетрутъ[2]. O vyr. notaras p. Dargis mano prietelius. // [1v] Paprašiau, kad ne iš eilės įrejestruotų jūsų dokumentą. Paklausė, ir Ministerija man įteikė rytą. Džiaugiaus, kad galėsiu Petrą nuraminti.

Antras džiaugsmas laukia Tave, Brone, per Naujus metus. Vakar p. Peleksas iškėlė man, vienam man, gerus pietus ir parodė beveik jau gatavą jūsų vilos projektą. Dirbta con amore[3], nuo 7 v. ryto iki 8 v. vakaro kasdien. Na gi ir padirbta! Anot jo, „pačiam sau geriau nebegalėčiau. Ne kitaip dirbčiau ir konkursui". Ir visa tai Tau, Brone, prezentu, visiškai dykai. Daryk sau, kaip tinkama. Jis tebėra sujaudintas, kad Tu jį sergantį aplankei, palinksminai. Gėlių, girdi, aš jai negaliu nusiųsti. Tai bent dailės dalykėliu atsigerinsiu.

---

[1] rus. = lengva ranka; rusų kalboje tokio posakio nėra, greičiausiai šiame kontekste perdirbtas lenkų kalbos posakis „odpowiadać z wolnej stopy" (pažodžiui: „atsakyti lengva pėda"), reiškiantis, kad žmogui leidžiama eiti į teismą aiškintis jo neareštavus.

[2] rus. = kantrybė ir darbas viską nugalės

[3] it. = su meile

Inž. Vizbaras Kaune garsėja geriausiu suplanuotoju. Už tai ir bažnyčios konkurse gavo 2 premiją. Gražiau, girdi, galima padaryti, bet racijonaliau ir patogiau, rodos, nebegalima tose ribose, kurios užbrėžtos. Stogo nėr, palėpių nėr. Bet visokių sandėlių daugybė ir be jų. Šiomis dienomis nusiųsime Tau. Vadinsis „Eglutės vila". Man ji labai graži.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 187, l. [1r–1v].

255 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-01-02

LÉGATION DE LITHUANIE
EN FRANCE[1]

Paryžius, 1929. I. 2[2]

Gerasis Dėde,

Pirmų pirmiausia dėkojame už dovanas. Eglė knygas tą pačią dieną visas perskaitė, žinoma, ne pati, bet kitų padedama. Ji dabar didelė skaitytoja. Jos biblioteka – ne mažesnė už mamos. Knygų jau nebeplėšo, priešingai, į savo spintą padėjo senas suplėšytas, kaip tik norėdama parodyti, kokia ji seniau buvo neišmintinga. Kadangi pati dar nemoka rašyti, tad prašė mane, kad už ją Bočeliui padėkočiau. // [82v]

Dėkojame taip pat už plotkeles. Tiesa, mes jas valgėme jau po Kūčių, bet Kūčias ir be to turėjome ne Paryžiuje, o Vienoje. Pasinaudojome šventėmis, norėdami pamatyti tą garsų miestą. Ne visai mums sekėsi, nes grįžome su dideliausiomis slogomis, kurios ligi šiandien dar, bent manęs, neapleido. Antra, kelionė pasirodė daug ilgesnė, negu mes manėme. Tačiau miestas labai įdomus ir gražus. Ypatingai vertas dėmesio dailės ir istorijos muziejus, kur tarp kita ko aptikom mūsų Radvilų šarvus, kažin kokiu būdu čia patekusius, ir vieną sidabrinį Lietuvos pinigą dar prieš Liublino uniją 1565 m. su gražia vytim ir užrašu: „Magni. Dukat. Litva. Moneta".

Poros dienų, žinoma, neužteko viską apžiūrėti, bet bendras įspūdis geras. // [82_ar] Šiaip ar taip, tai visai ne vokiško karakterio miestas – nei namai, nei žmonės.

Naujus metus sutikome Paryžiuje su visa studentų lietuvių kolonija. Turime šiemet labai gražaus jaunimo ir gausingo. Susirinko arti 50 žmonių, ir visi kaip nulieti.

Ačiū ir labai ačiū už dokumentą sklypui, kuris nelengva buvo išgauti. Tik šiandien Bronė gavo laišką, kuris dėl Dėdės klaidos buvo užadresuotas į Romą ir tik iš ten atėjo čionai. Iš jo patyrėme apie to dokumento odisėjas. Be galo mus sujaudino Vizbaro pasišventimas vilos planui. Labai jo lauksime ir esame dėkingi taip gražioms intencijoms.

Jeigu dar pasiliko mano sąskaitoje pinigų, prašysiu Dėdę sumokėti iš karto visus „išperkamuosius mokesnius" už sklypą, // [82_av] t. y. 219 litų 60 c., kad nereikėtų kasmet terliotis su 6 litais ir 10 c. per 36 metus.

Dabar turime visą „diplomatinio sezono" karštumą. Visoki priėmimai, lakstymai pas ponias, tušti švaistymaisi ir t. t. Bet drauge graži proga užmegzti ryšių su prancūzų intelektualais, kurie doresni yra už politikus ir kurie galų gale politikus nugali. Pas mus Atstovybėje nesenai demonstravome lietuvių dainas („L[ietuvos] a[idas]"

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. I-8".

klaidingai pranešė – dainavo Podenaitė ir Galaunienė). Susirinko gražios smetonėlės, ypatingai rašytojų, muzikų, kritikų, kurie visai nuoširdžiai gėrėjosi mūsų liaudies melodijomis. Jau reikalauja iš manęs lietuvių dainų Radio-Paryžius, įvairūs koncertų organizatoriai. Ko gero, įvesiu Paryžiuje madą dainoms, kaip negrai savo šokius!

Linkėdamas Dėdei laimingų metų – juk jie bus jubiliejiniai, dėkoju už palankumą, kurio, rods, nenusipelniau

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 63, l. 82r–[82av].

256 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-01-03

Kaune, 1929 m. sausio 3 d.

Mielas Petrai! Savo projektą inž. Vizbaras tik šiandie man atvežė. Rytoj jis išvažiuos (tas projektas, ne inžinierius) Paryžiun Jūsų teismui ir apsiskaitymui. No Vizbaro betariant, tai didelė vila; ji būtų galima suspausti, tik nuo to kiek nukentėtų gražumas. Darymas dvejų visai atskirų gyvenimų taip pat kainą padidina. Sąmatos Vizbaras nedaręs prieš gaudamas placet[1], ar prieš padarant pataisas, kad nereiktų dukart dirbti nuobodusis sumetimų darbas. Jo nuomone, šitokia vila atsieisianti į 100,000 litų. Duodant parkietą, ąžuolinius langus ir duris etc., brangiau. Vila pasiduodanti ir labai brangiam ištaisymui. 50–60 tūkstančių turint, esą galima pastatyti sienos ir stogas per vieną vasarą. Medžiagos paduoti pigiau esą žiemą: žvyro, plytų, cemento. Anksti pradėjus statymo sezoną, darbininkas esąs 25% pigesnis. Po Velykų žymiai brangesnis. Plytos šiuo statymo sezonu būsią pigesnės, nes visi kau- // [1v] niečiai šiemet „išsistatę“ (skolon parlindę), tai atenčiu sezonu nebesistatysią tiek intensyvai – nebepareikalausią tiek plytų. Valdininkams statytis esąs ypatingas 5% kreditas. Reiks sužinoti, kur ir kaip. Langų į Radio teritoriją klausimas atpuola, nors ir šiaip viešieji pleciai nedraudžia iš jų šviesos imtis. Butvietės pakaksią dar vieniems geriems namams išnuomoti pastatyti, jei miestas prasiplėstų.

Pasvarstykite, pakritikuokite, pareikalaukite pataisų. Didumo didoka vila – pačiam prezidentui tiktų; tik jei ištesėtumėte 100 tūk., manau, geriau palikti didesni kambariai: centrinis šildymas tesės, o oro daugiau. Man pavedama du kambariai bokšte, 2 ir 3 aukšte. Poetinga, tik – problematinga.

Kėlėt dainos dieną? Prisirūpinot?

O aš visas šventes prasirgau kosuliu. Jis mane kas žiema kankina.

Eglutei „paplėšyti“ pasiunčiau (savo lėšomis, ne Tavo) keletą iliustracijų.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 188, l. [1r–1v].

---

[1] lot. = leidimą, pritarimą

257 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 192[9]-01-08

Kaune, 192[9] m.[1] sausio 8 d.

A-a, gerai gerai, kad slankto važiavote į pat Vienos miestą už du-tris tūkstančius frankų nusipirkti... Mes ir namie ir dykai to gero gauname. Nebepalaukėte šiltų dienų tokiai ekskursijai! O aš maniau ką blogesnį nutikus, kad šventėms man nepasivaidinot. Net pasiunčiau slaptą savo agentą (p. Galaunienę) patirti, kas yra, žinoma, apsimetant, kad tai à propos[2]. Pagaukit ją, kai ims šliedavot. O su slanktu reikiama elgtis mandagiai: jam atėjus, gražiai, šiltai pasiguldyti į lovą ir per dvi dienas iš lovos jo neišleisti, vis čestavoti konjaku, raudonuoju vynu, avietėmis ir kitomis prakaitinančiomis vaišėmis. Visi sako, mes neišmaną laiko ekonomijos, kai norį talkoje su slanktu kurį darbą dirbti: vaisingiau esą vieną dieną sveikam padirbėti neg savaitę sloginamam. Aš tos ekonomijos taip pat neišmanau.

А у нас свирепствует родильная горячка[3]. Ponia Juozienė Tallat-Kelpšienė, V[alstybės] operos dirigentienė, 20 metų neturėjusi nė dukters, ūmai susmislijo duoti pasauliui sūnelį. Davė, pati sveika ir vaikiukas auga tėvams pasidžiaugti. Tai viena.

Ponią Adolfienę andai mačiau Šv[ietimo] ministerijoje // [1v] jau labai sunkią, o paskutinėmis dienomis ir visai nebemačiau. Znočijas... gaubstos nabagė skara, neva slepias, o kam, kad tai labai gražu? Toks nuolankumas gamtai reiškiasi veide, toks paslaptingas tos gyvybės atsiradimas. Vargu bau cheminiu būdu padarysi gyvybę. Tai antra.

O tre-ečia... Mano gulimajam kambary gimė... Na, atspėkite kas? Gi dešimtas lapas jūsų filodendrui. Kažin kaip išsivynios žiemos metu. Bobutės nekviečiau – tegul apsieina savo jėgomis. Gana, kad maitinu.

Iš Tavo sąskaitos Lietuvos kredito banke N 1448 2,500 įdėtų (spalio 11 d.) jau nugaravo: 1, Tvorai tverti 200 litų. Kazys pateisinamų dokumentų patiekė 181,50, o aš be pateisinamųjų – 19,50. 2, Motina paėmė dukart ir sausio mėnesiui paims; tai 300; 3, Dabušis 500; 4, Grėbauskaitei 300; 5, „Vairo" knygynui 44; 6, Juozui Mieginiui 300; 7, P. Balutienei 110; 8, sumokėjus už dokumentą 219,60[x)], tai beliks: 545.23 (% gauta 18.83). Dar Centraliniame ūkininkų banke N 211 tebeguli 6,20 doll = 62 litai (% gauta 0,20 doll.).

Gaila, kad neįdėjote man to, ką dabar pravažinėjote... Būtų buvę pusė pamato. Varžykitės, kad jus kur tuoj, jei norite vilos!

Jūsų Senas Kreita

[x)] Liet. banko kvitą N12226 siunčiu.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 189, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal laiško turinį ir 1929-01-02 Klimo laiško kontekstą.

---

[1] Suklysta datuojant, laiške 1928.
[2] pranc. = tarp kitko
[3] rus. = o pas mus siaučia gimdymo karštinė

Paryžius, 1929. I. 16[1]

Gerasis Dėde,

Jei bariesi, kad taip ilgai nerašėm – tai vis tik būsi tiek atlaidus už šį laišką, kurs su visais priedais, kaip matai, peršoka normą. Tarp oficialių darbų, be to, nelengva prieiti prie privatinių. O jie nėra taip lengvi. Čia beveik hamletiškas būt ar nebūt.

1) Bet visų pirma – mažieji dalykai. Pridedu čia čekį Dėdės vardu, kurį iškeisi Lietuvos kredito banke, papildydamas mano sąskaitą. Iš paskutinio laiško matau, kad Dėdė nesi per geras bugalteris. Mano apskaitymu Banke telieka 344,23, o paties – net 545,23 litai. Tiek to, pats Bankas mokės geriau suskaityti.

2) Tos eilės, kurias atsiuntei Eglei – labai gražios. Aš net pasigviešiau jas įdėti į savo „Skaitymus". Tik parašyk, kaip jas Vaičiūnas pavadino ir ar jos jau buvo kur spausdintos.

3) Mes visi tuo tarpu esame sveiki ir tos slogos, kurios atsirado kartu su Sobieskiu, jau pranyko, kaip ir Sobieskis pats.

4) – Šis punktas, tai Hamleto. Žiūr. toliau. // [84r]

Ar pavesti tat inž. Vizbarui? Mudu su Brone labai norėtume jam pavesti, tik mus baugina truputį pono Vizbaro renomas, kad jis labai brangiai stato. O mūsų kišenei brangumai nelabai simpatingi. Todėl ir dvejojame. Jo škicai mums tinka. Pataisymai, kuriuos nurodžiau – visi, daugiau neturime. Dabar tik norime žinoti, ką tas kaštuos, nes kitaip galime į negražią bėdą įklimpti. Mes bijome, kad prie pirmos sąmatos neprisidėtų paskui visa eilė naujų, kaip su Lietuvos banko namais... Jeigu mes galėtume būti garantuoti, kad pamatų, sienų ir stogo išvarymas, be vidaus įrengimų, atsieis tikrai ne daugiau 60.000 arba net 70.000 litų – jau pasiryžę rizikuoti, žūtbūt. Bet jeigu bestatant ims plaukti papildomos sąmatos, kaip yra mada Kaune, – tai, brač, prastai. Taigi, sakyk, Dėde, ką pats darytum mūsų vietoj? Ką patartum? Jeigu pridėtum savo aukščiausią palaiminimą, atsiduotume Dievo valiai...

Daug geriausių linkėjimų

Jūsų Petras. // [85r]

Vilos projektas, apie kurį lygiai galvojame mes, Dėdė ir p. Vizbaras.

1. Jis mums bendrai patinka. Atsako reikalavimams tiek vidurių ištaisymu, tiek išvaizda iš viršaus.

2. Korektyvai.

I gyvenimas. a) Visų pirma, mums atrodo, kad namas galima arčiau pritraukti prie Vaižganto g., jei ne dviem metrais, tai bent 1½ m. Garažas nereikalingas toks ilgas: užtenka trijų metrų ilgio ir trijų pločio (šone sandėliukui). Uždengimui tuščio galo – galima padaryti platesnį, bet nėra reikalo tokį ilgą. Antra – per daug toli statant nuo Vaižganto g. – per daug atsimeta žemės: gėlėms užtenka ir siauresnio ruoželio, bet daug svarbiau užpakaly (ar gale) turėti ilgesnį sodą ir daržą.

[1] Virš datos Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. I-29".

b) Reikia turėti iš sodo įėjimą į kiemelį per sodininko sandėlį (nuo Radio st.). Kitaip tarnaitės turėtų vaikščioti aplinkui su cibuliais iš sodo. Vadinasi, reikia kiek atitraukti nuo Radio tvoros, bent tiek, kad pro bufetą (iš lauko) pasidarytų durys. Priartinus vilą arčiau prie Vaižganto g. – tas tarpelis jau savaime kiek susidarytų.

c) Vanos rajone norime turėti sandėlį mėsai, kumpiams, sūriams, sviestui etc. Todėl perdirbu // [86r] kiek kitoniškiau. Užtai naikiname valgomojo kaminą, kurs mums atrodo nereikalingas. Norime įvesti naują madą, kad valgomajame žmonės neužsisėdėtų, o eitų pasikalbėti į kabinetą arba salioną ir duotų laisvai tarnaitėms valyti ir greičiau gulti. Įėjimas į sandėlį iš virtuvės. Be to, jam tenka dalytis pusiau langu su vana. Langas tam sandėlėliui būtinai reikalingas visų „živnaščių"[1] kvapams išeiti ir šalčiui įleisti.

d) Iš hallės į vaną ir WC reikia durų, kad svečiai iš salonų galėtų ten nueiti neidami per valgomąjį.

e) Palapinė tuo tarpu mums atrodo antraeilis dalykas. Tatai bus galima pamatyti vėliau. Ji man kelia architektoniškų abejojimų, nes eina tik iki pusės langų ir vargu gali gražinti fasadą į sodą. Čia dar teks pagalvoti. Tuo tarpu apie ją negalvosime, bet atsargumui viduriniam lange vis tik duris paliksime.

f) Sandėliai prie tarnaitės kambario iš Vaižganto g. sujungti tektų į vieną ir tuo būdu padaryti išėjimą į laiptus. Tada tarnaitė, jeigu ji (pvz., vakare) esti savo kambaryje, // [87r] per čia galės išeiti atidaryti durų arba ir į kitus kambarius. Kitaip ji turėtų eiti aplinkui per juodųjų laiptų skyrių, per virtuvę ir t. t.

II gyvenimas. Čia būtų mažiau pastabų. Reikėtų tik padaryti duris iš tarnaitės kambario į vad. pusryčių kambarį, kad nereiktų eiti per laiptus. Šoferio kambariai turės sumažėti ligi vieno kambario su prausykla ir WC, kadangi teks namas pritraukti arčiau prie gatvės. Kiek supratau, tai tik iš antro gyvenimo šoferis galės įeiti per terasą į savo butą. Tas gerai. Bet tada pirmam gyvenime reikia padaryti duris iš garažo į kiemą, nes garažo dalyje prie Radio tvoros būtų galima laikyti prakuroms malkos ir kitas kas. Be to, šoferiui geriau yra dirbti garaže su uždarytomis durimis nuo Vaižganto gatvės, o atidarytomis (mažesnėmis) iš kiemo. Vidujiniai laiptai bokšte labai praktiška. Todėl nieko negaliu prikišti; bet vis tik reikia dar laiptelių į viršūnę, vasarą visai ant viršaus bokšto išeiti ir pasižvalgyti. Ar bus tat patogu tiktai iš abiejų bokšto kambarių ten lipti? // [88r]

Fasadai. Iš Vaižganto g. visai harmoningas. Gal tik stiklus laiptuose reiktų pakeisti, bet tai menkniekis. Klausimas, kaip atrodys tas fasadas su garažu, kurio braižinyje nėra. Tatai teks dar pastudijuoti. Pagaliau, garažą statyti galvosime tik pačioj pabaigoje, nors jau dabar reikia galvoti, kad jis nepagadintų visos graznos.

Iš Algirdo g. man kyla trupučiuką abejojimų dėl tos labai tuščios nesimetriškos bokšto sienos, kuri pasilieka nuo langų. Čia reikėtų įsitikinti kiek stipriau, kad ji nepakenks gražumui, nors tat ne taip svarbu. Bet apvalą kyšulį perkėlus vidurin – man rodos, dar prasčiau būtų ir nepraktiška kabineto vidaus atžvilgiu. ⌜Aš manau, kad fasadas, galų gale, neturi kenkti vidaus patogumams. Todėl aš linkstu prie to fasado, kaipo praktiško vidaus patogumui.⌝[2] Be to, kabineto langai iš tos pusės galėtų būti ir siauresni, gal toki pat kaip antram aukšte.

Fasadas iš sodo geras, tik kelia abejojimų palapinė. Ją greičiausia reiktų panaikinti – jos vietoj vasarai padarant laisvą palapinę medelių ar gėlių kombinacijomis.

---

[1] lenk. *żywność* = maistas

[2] Rašyta kairiojoje l. 88 paraštėje viduryje.

Tokios palapinės, ypač žiemą, negražina namų. Todėl ir balkonas iš antro gyvenimo neturėtų būti toks platus (2 m.) – užtenka ir 1½ m., jei ne mažiau.

Stogas. Inžinieriui geriau tinka spręsti, ar jis nebus mūsų klimatui per lėkštas. Reiktų kaip // [89r] nors numatyti ir būdą, kaip nulipti į pastogę ir į patį stogą. Vis tik pastogė viduryje turės 2 m. pakilimo. Teks ir ją kaip išnaudoti (skalbiniams džiauti). Pagaliau ir kaminų ant stogo harmonija teks suderinti.

3. O dabar pats didysis klausimas: Kiek tokia villa atsieis? Tą klausimą aš tuo tarpu statau tik tokia prasme: pamatai, rūsys, sienos, stogas, pertvaros vidurinės, langai, stiklai, be jokių vidurinių ištaisymų nei štukaturkos tiek lauke, tiek viduj, plius, žinoma, centralinis šildymas. Dėl grindų galima numatyti toks planas: salionas ir valgomas – parketai, kiti kambariai prastų lentų, apmušti tam tikrais milais (divonais), tarnaičių geresnių, bet paprastų lentų.

Klausimas dar kyla, ar bus tai gatvėj miesto vandentiekis ir kanalizacija, nes su tuo surišta visa eilė šulnių ir įtaisymų klausimų.

4. Tiesa, dar turiu korektyvą rūsims. Reikėtų skalbyklą padaryti didesnę ir todėl susiaurinti laiptelius į rūsis. Dar būtų geriau, kad iš tos skalbyklos garai ir kvapai eitų ne į Vaižganto g., bet į kiemą.

Taigi dabar prašau atsakyti į tuos visus // [90r] klausimus. Bet kad sąmata būtų fixe[1], be „papildomų kreditų" – kaip tat nelaimingai, bet visada atsitinka. Gavęs visų tų žinių – atsakysiu, kaip elgsimės su tuo Hamleto klausimu.

Siųsdamas pačius planus, siunčiu taip pat geriausių linkėjimų Dėdei ir p. Vizbarui, kuriam ypatingai dėkojame už tokį pasišventimą ir tokią gerą širdį.

Jūsų [Klimo parašas]

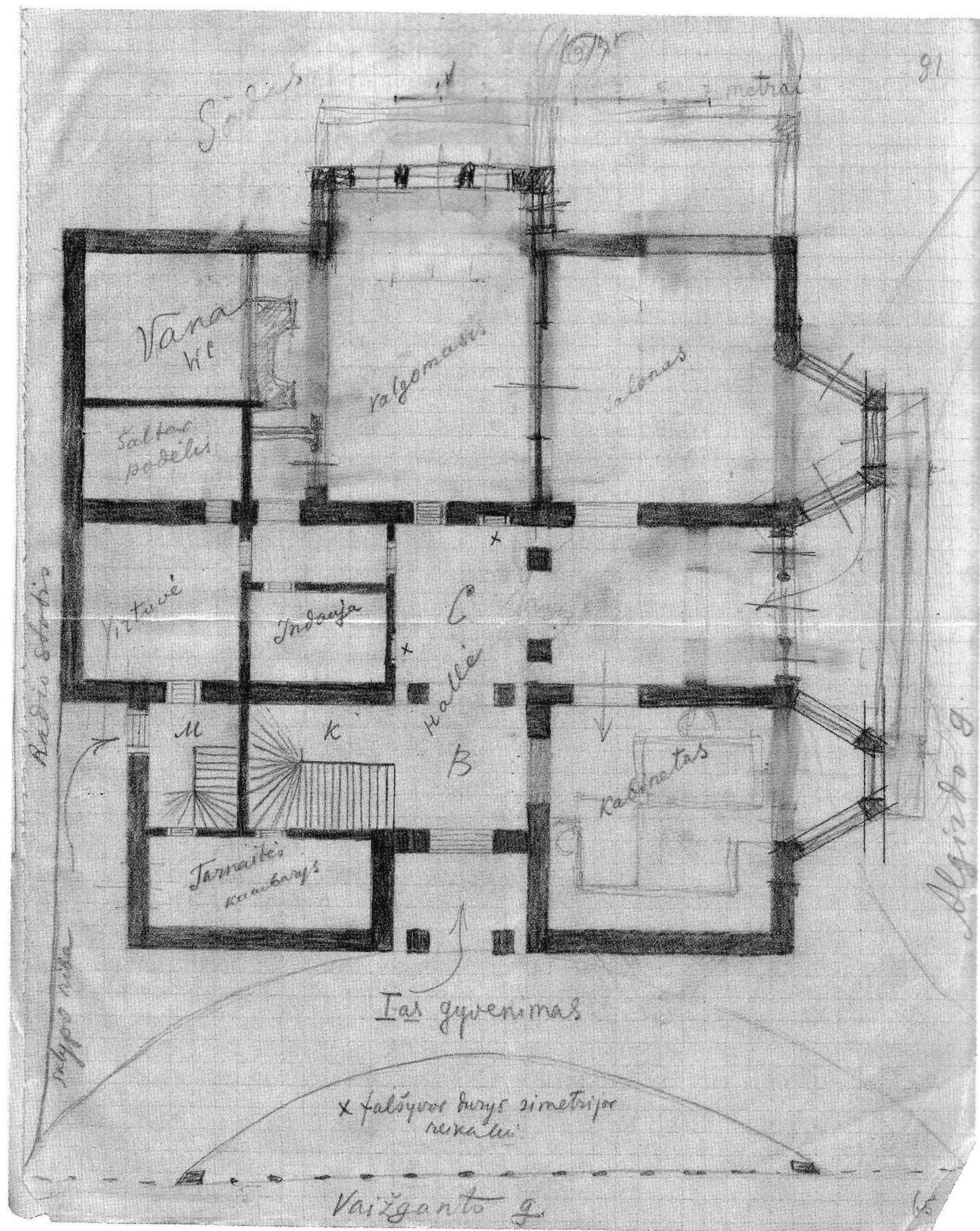
P. S. Kai dėl medžiagos – tai reikėtų neieškoti ypatingų luxusų[2], bet tik tiek, kiek tat būtinai reikalinga namo stiprumui ir patvarumui. Žodžiu – daryti protingos ekonomijos.[3]

⌜67,000 + 3 % rustavonių[4]
(su 4) + 2,70 % statytojui
Su garantija be medinių pertvarų
100,000 plytų
po 150 [iki Kauno]
+ (16) + 20 už važmą
vasarą pigiau gale gegužės mėn.
Artelščikai
kv. m. 9 lit. нар. стѣны[5]⌝[6]

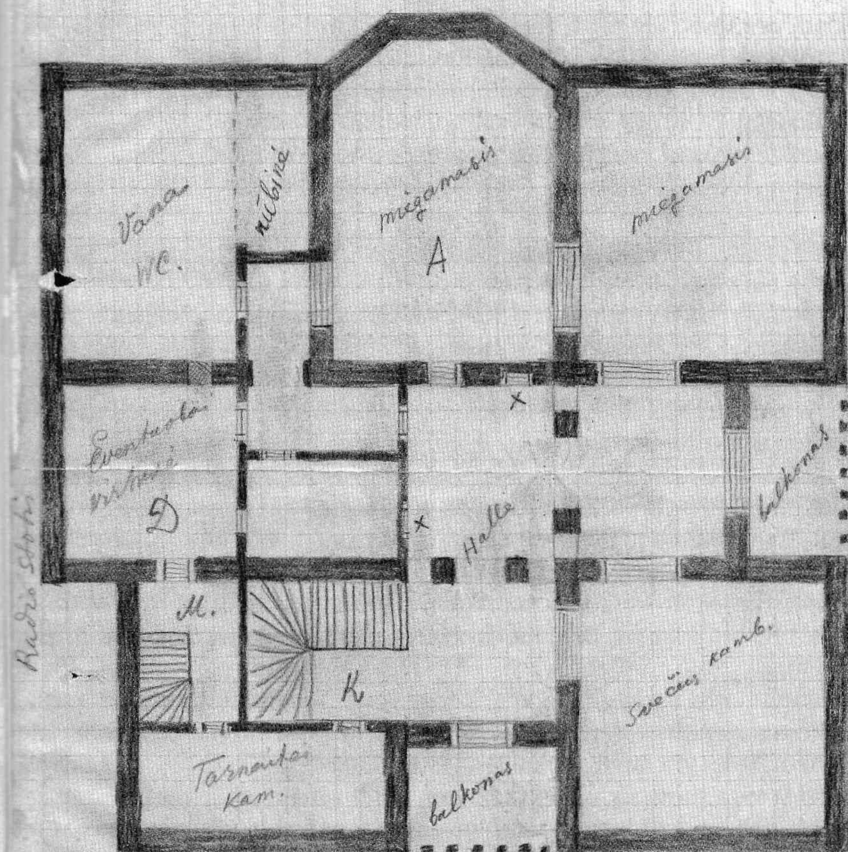
Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 64, 64a, 64b, 64c, 64e, 64f, 65, 65a; l. 83r, 84r, 85r, 86r, 87r, 88r, 89r, 90r, 91r, 92r; 83v, 84v, 85v, 86v, 87v, 88v, 89v, 90v, 91v, 92v be įrašų.

---

[1] pranc. = galutinė
[2] lot. = prabangų
[3] Prie laiško pridedamas namo planas – du lapai, nr. 65 ir nr. 65a.
[4] lenk. *rusztowanie* = pastoliai
[5] rus. *наружные стены* = išorinės sienos
[6] Rašyta pieštuku l. 85v dešinėje viršuje Klimo ranka.

Šiaurė
metrai
91
Vana
WC
Valgomasis
Salonas
Šaltas podėlis
Virtuvė
Indauja
C
Hallė
M
K
B
Kabinetas
Tarnaitės kambarys
Radio Stotis
Algirdo g.
Ias gyvenimas
x fal̃šyvos durys simetrijos reikalui
Vaižganto g.

Vaižganto gatvė

x – falšyvos durys simetrijos reikalui

II^as^ gyvenimas

III-io gyvenimo bus bokštas ant kampinio svečių kambario ir porą salkų iš kito galo (ant miegamojo A.

65a

259 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1929-01-25

Paryžius 1929. I. 25

Brangus Dėde,

Seniai nerašiau, nes, mat, vis prisirengti negaliu, o antra, ir to laiko Paryžiuj vis maža, kažkaip dienos trumpos, amžinai skubini, vėluojiesi, ir taip kiekvieną dieną! Be to, dar tie visokie priėmimai atima daug laiko, o jų turėjau bent keletą. Aš juos turiu suorganizuoti, sukviesti, prirengti vaišes, vaišinti, kalbinti, linksminti, žodžiu, reikia būt maloniai. O kai žmogus iš mažens nesi pripratęs prie to didelio „mondo"[1] ir tas buvimas visą laiką maloniai ir linksmai – vargina. Prisitaikini, ką-gi darysi, bet tas kainuoja.

Šiaip jau esame sveiki, tik šiek tiek pakosam, pačiaudam. Eglė vis vaikšto mokyklon ir mokosi daug šio pasaulio gudrybių.

Dar štai keletas prašymų: 1) Paprašyti p. Kačenausko, ar jis nebūt toks geras duoti nukopjoti jo vieną dainą: „Neskink gėlių" ir mums atsiųsti. Ji labai yra graži (dar nespausdinta). Už poros savaičių darau pas save didelius pietus, bus didelių ponų, norėč, kad p. Podenaitė ją padainuotų. Beje, p. Podenaitės balsas Paryžiuj turi didelį pasisekimą. O jis vis-gi gražus ir didelis!

2) Pas Dėdę ateis mano Emilijos sesuo. Prieš išvažiuosiant į Paryžių, aš Dėdei įdaviau 200 litų atiduoti Emilijos seseriai. Dėdė juos atskirai įdėjai į konvertą // [90r] ir pasidėjai stalikan. Taigi, jeigu ji jų dar neatsiėmė, tai prašau jai atiduoti ir dar pridėti 20 litų iš Petro sumų. Vadinas, <u>220</u> litų. Aš jai tuos pinigus esu skolinga.

P. Vizbaro mums projektuojama vila man labai patinka, tik aš bijau, kad, statant tokią didelę, neįlįstumėm į skolas, ar nepaliktumėm neužbaigę. Vadinas, kad mūsų nesuvarytų į ožio ragą.

Būtų labai malonu turėti tokią gražią vilą, bet kažkaip pinigai nesitaupo. O antra, kaip pagalvoji: žmogus vienąkart gyveni, ir gyveni ne tik kur, bet Paryžiuj, // [90v] taigi ir atsisakyti nuo daug ko yra labai sunku. Jaunystės maža bepasiliko, o gal senatvės ir nesulauksi. Taigi tą visą sumetus – ir nuvažiavom į Vieną, paūžėm, paūžėm.

Kita vertus, negi galima, kad gražioj viloj gyventų žmonės nekultūringi, pasaulio nematę. Taigi, tokiu būdu ruošiamės padoriai gyventi naujoj viloj! –

Bučiuojam visi Dėdę
Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 70, l. 89r–90v.

260 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1929-01-29

Kaune, 192[9] m. sausio 29 d.

Mieliausieji! Dvylika dienų suėjo, kaip esate man paleidę siuntinį. Atsakau.

<u>Oficialioji dalis.</u> 1. Siuntinį gavau ir tą pačią dieną įteikiau inž. Vizbarui. 2. Čekį gavau ir tą-pat dieną inkasavau už 3015 litų. 3. Kredito bankas saldo pažymi tik kas

[1] it. = pasaulio

pusmetis. 4, Petras Vaičiūnas Eglei mano pasiųstąsias eilutes taip ir pavadino: „Šienapjūtis" ir įsidėjo į tretį savo leidinį: „Gimtuoju vieškeliu" 17 p. Aš šitas eilutes net panagrinėjau „L[ietuvos] aido" 14 n. 5[I]. Dėkui Dievui, kad pasveikote! Užtat aš vėl sergu bronchičiu, sugrįžęs iš Mintaujos švenčių. Žiūrėk apie tai žemiau, neoficialiąją dalį.

Neoficialioji dalis. 1. Didelis mano ir iš viso Lietuvos prietelis Jānis Lapiņš, Mintaujos gimnazijos direktorius, ir Monsignoras Kaz. Jasėnas, Mintaujos klebonas bei gimnazijos mokytojas, ėmė ir pakėlė mane... kaip šunį ant girnų... savo Garbės Bendru. Pasigviešiau tos garbės, dar labiau tautiškos ir katalikiškos misijos tarp latvių protestantų, ir nuvažiavau pats atsiimti diplomo. Pagerbtas buvau karališkai, bet už tai tenka atsilyginti influenza ir pašėlusiu kosuliu. Vagonuose +24° C, aktų // [1v] salėje tiek pat, o koridoriuje -1°. Sunku nesprogti. Nebepagaliu. A. a. motutės kosulys su flegma vis labiau pasireiškia žiemą. Ir man aišku, kad aš bepagyvensiu jos amžių, būtent, tik 8 metus. Klysta, kas lemia daugiau.

2. Reformuojant L[ietuvos] universitetą, aš palieku nuo rudens semestro nebe mokomajame personale. J. M. Prezidentas[II] jau kalbėjęsis su J. M. Ministeriu Pirmininku[III] ir jau nusprendę IX-20 d. š. m. paleisti mane su mundiru ir pensija. Norima pavesti man vietovardžių rinkimo (pradžią esu padaręs dar 1903 m. (Žiūr. „Dirva-Žinynas", 5,000 vardų); padėt Skardžiui Liet[uvių] žodyną redaguoti etc. O aš turiu ir pats kai ko dirbti. Protarpiais prablaivėdamas, dar galėčiau šį-tą sumegzti.

3. Leidimo kampanija eina silpnokai. Vis dar nerandu tikrų, naivių žmonių, kurie rizikuotų savo lėšas mano raštams. Galimas daiktas, kad iki „jubiliejui" nepasiseks visa ko atmušti. „Pastabos pačiam sau" išėjo gruodžio mėnesį, o iki šiol neturiu egzempliorių; be ko kita, Tau, Petrai, nusiųsti.

4. Kiek koresponduoju su Franz Specht, Halle's Univ. prof., ir Eduardu Hermann'u, Göttingeno Un. prof. Abudu litvanologai. Specht jau išleido: „Šyrvids Punktay sakimo" 727 p. Manuldruck. Ar jau turi? Moka apie 50 litų. Jūsų kun. JTumas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 190, l. [1r–1v].

[I] Vaižgantas, „Petro Vaičiūno ‚Šienapiūtis'", *Lietuvos aidas*, 1929-01-17, nr. 14, p. 5–6. Straipsnyje giriamas Vaičiūno eilėraštis iš rinkinio *Gimtuoju vieškeliu*.
[II] Antanas Smetona
[III] Augustinas Voldemaras

261 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1929-02-01

Kaune, 1929 m. vaserio 1 d.

Mielas Petrai! Что касается[1] mano kvalifikacijų buhalteriu, tai aš laikaus labai geros nuomonės apie jas. Tau paabejojus, įsakiau sumesti saldo. Jis, sumokėjus Motinai už sausio mėn., I-21 d. buvo: 3.460,23. Tiek ir lieka. Jei buhalteris rezervoje randa daugiau, ne mažiau, tai kapitalistui toks tarnas turi būti geresnis, ne blogesnis. Prašom pataisyti mano reputaciją!!

Bronei. 1, Paliktus 200 litų Emilijos seseriai seniai atidaviau. Norėjau gauti kvitą, bet ji pasirodė beraštė. O 20 litų įduosiu, pasišaukęs.

[1] rus. = o dėl

2, P. Kačanauskas sakės jau gavęs prašymą iš dain. d.,[1] kad nusiųstų savo kompozicijų. Tai žadėjos ir „Neskink žiedų" pridėti ir Jūsų, mano Ponai, adresu nusiųsti. Adresą diktavau per telefoną, o jis ne per daug raštingas prancūziškai, tai nežinau, kaip ten parašys.

Apsistačiau taurėmis ir ūmai pagijau: nei kosulio, nei nieko. Kuriuo // [1v] atsitikimu, nepamirškite, kad sausosios taurės – stebuklingos, ar jas pastatysi pirmagalin, ar paskuigalin. Be to, jei pastatys graži Seselė, tai ir labai pamačlyva bus... Na, bet apie tatai mums draudžiama kalbėti. Пошли большія строгости.[1] Vienas Rygos arkivyskupijos sacerdos[2] skundės ir jiems oficialiais raštais viską uždraudę, tik prie mergų eiti dar nėsą draudimo raštu.

Kitas Vilniaus arkivyskupijos sacerdos taip pat nusiskundė savąja burokratiškąja tvarka. Girdi: bumaszki, bumaszki, bumaszki...[3]

Apie bolševikų „живую Церковь"[4], deja, niekas negalvoja nei Lietuvoje, nei Latvijoje, nei „Lenkijoje", atseit, Bialopolskoje. Kaip ten Malopolskoje, nežinau.

Belieku visoms trims arkivyskupijoms aš vienas geras. O kaipgi kitaip?

Na, padėkdievas giedoti, giedoti, giedoti, kaip tam Žiogui... Jūsų sacerdos Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 191, l. [1r–1v].

[1] Tikriausiai „dainų draugija" ar „dainininkų draugija" ironiškai įvardijami Klimų aplinkos muzikos mėgėjai (žr. 1929-01-25 Klimienės laišką).

262 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1929-02-02

Kaune, 1929 m. vasario 2 d.

Egle-Mokine! Ar parsisiųsdini šiemet „Saulutę"? Ji Tau vis labiau bus reikalinga. Ir aš, taip pat vaikas, nors senas, skaitau ją atsidėjęs, tik ne visados esu patenkintas. Užtat š. m. 1 № yra tokia graži, tokia lietuviška pasaka „Veršelis", kad ji verta atmintinai išmokti. Taip lietuviai, tie, tikrieji lietuviai, kaimo žmonės, seka pasakas. Ji bus Tau paskui reikalinga mokslui. Tik įsidėmėk, kuo kas šeimininką baido. Ačiū Tau už gerą širdį! Apie tai man rašė Tetutė Galaunienė.

Tavo Bočelis. // [1r]

O pas mus labai šalta, vis po 20–24° C. Aš vis sėdžiu su minkštuoju savo šliafroku, vos snukelį iš jo beiškišdamas. Tik kairė kišenė prakiuro nuo kruopų žvirbliams ir rankovės atbrizgo. Ketinu jas šikšnomis apsilėmavoti, kaip uosto vežikai, seniau šauktieji „izvozčikais". Tai keikiamas žodis. Mes dabar jo nebevartojame; dabar sakome: Monsieur „vėjik".

Mlle ka
Eglé Klimaité
Légation de Lithuanie
Paris, XVII
14 Place Malesherbes.

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 192, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

---

[1] rus. = smarkiai sugriežtinta tvarka
[2] lot. = kunigas
[3] rus. = popierėliai; raštai
[4] rus. = gyvąją bažnyčią; taip pasivadino 1922 m. susikūrusi, su sovietiniu saugumu glaudžiai susijusi organizacija, skatinusi reformatorišką judėjimą Rusų stačiatikių bažnyčioje ir siekusi perimti jos kontrolę.

263 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-02-12

Kaune, 1929 m. vasario 12 d.

Mielas Petrai! Tai kaipgi darysime: statysimės ar nestatysimės namelius? Vos ne vos suvičiojęs p. Vizbarą, atsiklausiau, ką gi daro? Atsakė – nieko. Pataisos, sako, neesminės; kitos recht[1] – reikia atitraukti nuo Radio, vietos gana, o praeiti pro užpakalį patogu; kitos ne recht – kaminėlis daro daug malonumo. Na, visa tai ir paskui galima pridėti ar atimti. Aš prašiau, kad padarytų sąmatą. Sako, jei nebebus pataisų, padarysiąs. Bet kad tai labai įkyrus darbas ir neįdomus ir ims 10 dienų, tai reiktų žinoti, kad nebeteks perdirbinėti kelios dešimtys §§. Jo sumetimu, tuo akiplotu, iš oro vila turės apie 1400 kv. metrų iki viršaus karnizo[x)] ir atsieis, skaitant po 60 litų kub. metrą, apie 84,000 litų be centralinio apšildymo. Daug priderės, kokios bus šio pavasario kainos. Sako, jos nebūsiančios aukštos, nes statybinė kampa- // [1v] nija nebūsianti smarki. Kalbėjaus dėl pamatų. Akmeninius dedant, mažiau cemento reikia, užtat akmenų kub. metrui kelios dešimtys litų, o žvyro – dešimts. Kol kieta aplink Radio, aš, Tavęs neatsiklausęs, o 3000 turėdamas, įprašiau p. Vizbarą, kad gautų žvyro statytojų. Jis, žvyras, ne Vizbaras, vis tiek pinigai ir pavogti jo nepavogs, nors ir metus prastovėtų. Cementui laikyti jau reiktų užrakinamos daržinės, ir ji teks pasistatyti vasarą. Pamatai teks dėti betoniniai. Taip visi daro.

P. Vizbaras, dovanomis išbraižęs škicą, manau, neberangus dirbti juodąjį darbą, nežinodamas, kam teks darbai vesti. Reiktų, galų gale, nuspręsti. Ką nuspręsite, praneškite pačiam inž. Peliksui Vizbarui Kauko gat. Daug ko iš statybos aš galiu nepermanyti, geriau betarpiškai tarkitės, o aš tik paadministruosiu su Kaziu, kai jis jau bus apgynęs diplominį savo darbą.

Apie politikos naujieną parašiau p. Adelei, tai jos pasiklauskite. Čia nebepakartosiu. Jūsų kun. Juozas

P. S. Iš universiteto atsistatydinau nuo IX-1 d. oficialiai dėl nesveikatos: nebepakalbu.

---

x) Man rodos 16 x 16 x 7 = 1092[2]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 193, l. [1r-1v].

264 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1929-02-21

Kaune, 1929 m. vasario 21 d.

Jūsų, paryžiečių, korespondentui pranešus, kad Paryžiuje kas penktas žmogus serga gripu, aš ėmiau nerimti dėl Jūsų namų. Tu man brėkštelėk atvirutę, kaip Jūs praleidžiate šalčių dienas. Pas mus tebestovi -22° C. ir tai mums rodos pakenčiama, sulyginus su -34° C. Ką besakyti apie -44°. Aš to nepatyriau ir nelabai tikiu, kad būt buvęs toks momentas. Šiemet kuro išeina dvigubai. Aš laikaus vidutiniškai, džiaugdamasis, // [1r] kad nebeturiu ambaraso su savo nosimi. Ačiū, Dr. Alekna (jis sumanus gydyto-

---

[1] vok. = tinkamos

[2] Rašyta l. [1r] apačioje.

jas, nors ir kanivoliškas) privertė tris mėnesius vaikščioti pas jį chronikos gydytų, na, ir pagydė. Gaili, kad pirmiau to nepadariau.

Jūsų kun. Juozas

Mme
Bronė Klimienė
Légation de Lithuanie
Paris, XVII
14 Place Malesherbes.

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 194, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

265 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1929-02-25

Paryžius 1929. II. 25 d.[1]

Brangus Dėde,

Mes šiaip jau esame sveiki, tik Eglė visas mėnuo labai kosa. Iš karto gydėm nuo gripės, bet pasirodo, kad tas kosulis – gerklė blogam stovyje. Uždegimas glandų, infekcija. Bijau, kad neužgautų plaučių, nes ji turi labai padidintas glandas ir jų labai daug visame kakle. Daktaras mano, kad reiks ją operuoti.

Visą mėnesį kosėdama ir sėdėdama namie labai nusilpo ir išsinervavo, ir kitus // [93v] išnervavo. Ir taip, bėdos nepabaigiamos! Kosa kaip senė ir dieną, ir naktį, ir jokiu būdu negalim ne tik sustabdyti, bet net sumažinti to kosulio.

Paryžiuje buvo labai šalta, dabar atšilo, bet lyja ir rūkas.

Vasarą manau vežti Eglę į vieną kurortą gerklės pagydytų. Pilvas šiek tiek susitvarkė, tai kitos bėdos!

Bučiuojame visi
Bronė

⌜P. S. Prašyčia Dėdės atsiųsti knygutę su poteriais gera lietuvių kalba.⌝[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 72, l. 93r–93v.

266 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1929-02-26

Kaune, 1929 m. vasario 26 d.

Broniuk! Iš St. Raphael man rašo, tenykščiai Palais Splendids jau dabar pradėję remontuotis, belaukdami vasaros metu lietuviškos Maharadžienės Bronės su princese Egle. Jos jau dabar pradėjusios negaloti, belaukdamos Rivieros.

Žinai, ką? Imk Tu šiemet ir nevažiuok į brangiąją Rivierą, o tuos pinigus man atiduok. 1, Man rodos, tai ne pirmos rūšies sveikatos reikalas – jis nepagerina, pati ži-

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. — 29".
[2] Frazė rašyta l. 93v kairiajame apatiniame kampe įstrižai.

nais, bet Lietuvos dvarininkų – maharadžų miniatiūroje – atavizmas – tol važinėtis po Rivieras, kol visi dvarai sutirps. 2, aš jau pradėjau „Eglės" vilos statybą. Gavę pigiau vežėjų, įsakėm privežti 100 kub. metrų žvyro už 900 litų. Ir jau veža. Atsitiktinai apėję sukalbėjom ir žiedus šulinio rentiniui, kurs reiks išsikasti betoniniems darbams. Žemę kasti bus jau galima apie Velykas, nors dabar tebėra šalčiai. Betono darbams, būtent, visam sutereniniam „aukštui" su gelžinėmis balkėmis ir gatavu įtaisymu kaip tik ką apgy- // [1v] vendinti (kiemsargiui) reiksią apie 1,000 dollarų. Kadangi man yra 300, tai šiemet aš norėčiau gauti dar 700 dollarų. Tai ir būtų viena dalis vilos padirbta. Kitais metais reiktų 2,500 doll. Tai būtų galima pastatyti sienos ir stogas, ir vila turėtų jau savo vertybę; galima būtų hipotekuoti ir gauti geromis ilgametėmis sąlygomis pinigų vidui ištaisyti.

Tačiau pradžiai darbų reikia, kad statybos planas būtų miesto valdybos patvirtintas. Ji tvirtina – originalą. Petrui buvo nusiųstas originalas ir kopija, kad pasižiūrėjęs originalą (ant popieriaus) sugrąžintų, o kopiją pasiliktų. Jis padarė priešingai – kopiją sugrąžino. Taigi tegul mums atsiunčia originalą patvirtinti; mes jį galėsime Petrui patvirtintą parsiųsti, dabar jau tenkindamies turima kopija darbams sekti.

Rizikuoti šiemet pradėti statyti – sąlygos geros.

Laukdamas bet kokio stataus atsakymo, Jūsų Įgaliotasis Ministeris –

Dėdė Juzas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 195, l. [1r–1v].

267 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-02-27

Paryžius, 1929. II. 27[1]

Gerasis Dėde,

Ne dėl šalčių, ne dėl ligų taip ilgai nerašiau – o tik todėl, kad dabar čia turime tokį „šumną" sezoną, kad žmogus skubi tik išsimiegoti. Tiesa, Eglutė kiek ėmė kosėti dėl savo silpnų glandų ir buvome kiek susirūpinę. Dar ir dabar vis kosti. Gydome, bet dar rezultatų nematome. Reikės pavasariop kur į specialias vietas išvežti, kad tos glandos sumažėtų. O čia dabar lyg tyčia oras toks drėgnas, kasdien rūkai, lyja. Mes patys nesirgome ir gripas ligi šiol į mūsų namus neįsimetė.

Klausi, kaip su namais. Žinai, tai problema nelengva. Jeigu tik vienos sienos apsieis apie 85.000 litų – tai, brač, striuka. Žinoma, galima būtų šiemet tik sienas su stogu išvaryti ir palikti ligi geresnių metų. Reik pagaliau kartą ir rizikuoti. Tik lyg nejauku tat daryti „bado metais".

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 66, l. 93r, 93v be įrašų.

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. III-4".

268 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-03-04

Kaune, 1929 m. kovo 4 d.

Mielas Petrai! Pasikalbėjau su p. Vizbaru. Jis stebisi, iš kur kilusi nuomonė apie jo netaupumą. L[ietuvos] bankas buvęs pastatytas lygiai už tiek, kiek jo, Vizbaro, buvę sumesta. Kas brangiau, buvę paties Banko priedai, jau pastačius. P. Viz. sakės jau visiškai sumetęs „Eglutės" vilos statybą. Mūro sienos su stogu, su gelžiniais balkiais etc. atseisią 67.000 (atmintinai nemokėjo pasakyti; visą sąmatą man atvešiąs) +3% pastoliams (ruštavonėms[1]) +4% statytojui. Statymo kainos maksimalės, tad kiek tiek susitaupysią. Taip pat iš 3% ruštavonėms, pakeičiant jas cemento bačkomis, ir iš 4% statytojui atmesti 1,25% už planą, kurs padarytas dykai. Pridėk tad 3,000 ir dar vidurines medžio sienas, kurios paprastai dirbamos iš nuimtų ruštavonių. Tas nebrangu. Vizbaras tad už 70,000 apsiima su garantija pastatyti mūrą su stogu, gal dar sutaupysiąs. Tad aš: 1, darbą pavesčiau inž. Vizbarui – visgi jis lyg savas žmogus ir didelis praktikas, ir ne suskis, kad gobėtųsi sukti. 2, Statybą pradėčiau, kaip jau Bronei rašiau, bent pastatymu suterenų[2], jei daugiau nėra pinigų, arba ir visų // [1v] sienų, jei dalimis iki birželio mėn. galima būtų mobilizuoti didžiąją dalį šios 70,000 sumos; mažąją dalį kredituos, nors... tada vis tiek % atsiima, pabrangindami medžiagą. Iki birželio esą galima viskas padaryti, turint pinigų. Neturint, galima padaryti iki pabaigai rudens statybos sezono. Taigi palaiminęs statybos principus, aš nežinau, kaip laimint Tavo ištesėjimą. Viena težinau, jei ryžtis, tai tuojau: žiemą privežimas pigesnis. Jau privežiau 100 kub. metrų žvyro. Ir dar įsakiau 120. Tiek reiksią visoms sienoms. Atsiėjo po 9 litus, o vasarą atsieiną po 16. Matai, kiek susitaupo. Plytas suvežti į tokį kalną iš stoties 20 litų už 1,000, o vasarą Vizbaras mokėjęs po 25. Reiksią 160,000 plytų. Jų kainą teksią gaudyti tarp 140–150 litų už 1 tūkstantį. Darbas dirbamas artelščikų po 9 litus išorinės sienos kv. metrui.

Kiti sumetimai. Jei būtų galima 100,000 tuo pat laiku įmurdyti į Lietuvos bankus, būtų 9.000 nuošimčių ir gešeftas aiškus, statyba atkristų. Jei tačiau to niekados nebus, tai ar ne vis tasia, kam išmesti, Paryžiui ar Kaunui. Meskite į Kauną, visgi šį tą paskui rasite, o Paryžiuje neberasite.

Atsakyk ūmai – žiema baigias. Pavasarį Vaižganto gatvė bus neišvažiuojama. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 196, l. [1r–1v].

269 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-03-09

Paryžius, 1929. III. 9

Gerasis Dėde,

Ką gi – patarimai geri, „ne romantiški", taigi nutarėme paklausyti. Tegu p. Vizbaras imasi statyti tą biedną villą. Reikės juk vėliau ar anksčiau grįžti Kaunan arba Lietuvon. Ponui Vizbarui aš netrukus smulkiau parašysiu apie planus, bet bendrai mano senasis

[1] lenk. *rusztowanie* = pastoliai
[2] lenk. *suterena* = cokolinis aukštas

raštas palieka galioje, kai dėl mažų pataisymų. Atsiųsiu taip pat planų originalą. O dabar tik noriu pranešti Dėdei, kad plytas galėtų jau užsakyti ir suvežti. Su šiuo laišku aš siunčiu Dėdei čekį 3.000 dolerių, manau, kad galėsite tuo tarpu jais išsiversti. Krapštysime pinigus, kiek galėdami. Dievas duos, dar ilgai ir kartu pagyvensime Eglutės viloje. Juk mums, tiesą sakant, didžiausia „asaba" tai vis Eglutė. Ji pati taip pat rūpinasi savo namu Lietuvoje, bet ji nori, kad jis vadintųsi „Meilutė".

Ekonomijos, žinoma, reikia daryti, nes neeko[no]miškai ir neracionaliai pastatyti namai visada pasilieka neekonomiški.

Tiek tuo tarpu. Daug labų dienų ir linkėjimų

Jūsų Petras

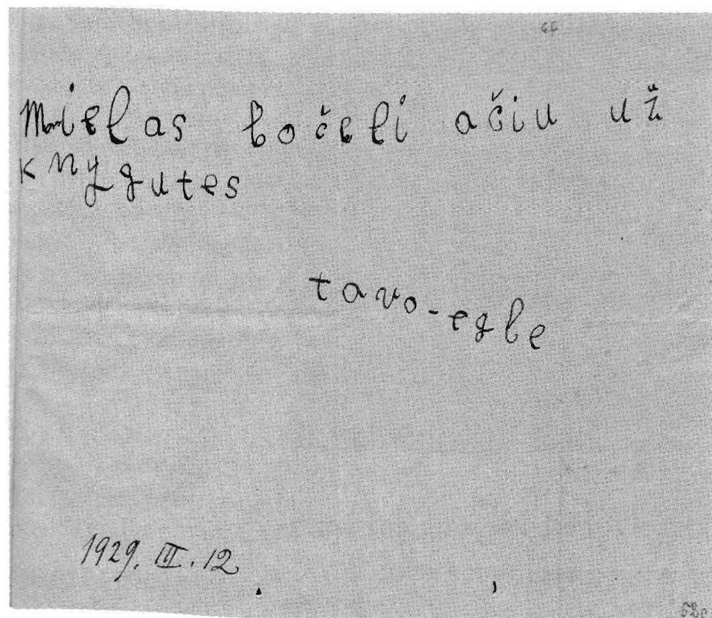
Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 67, l. 94r, 94v be įrašų.

270 | Eglė Klimaitė Juozui Tumui, [Paryžius], 1929-03-12

Mielas bočeli ačiu už knygutes

tavo – egle

1929. III. 12[1]

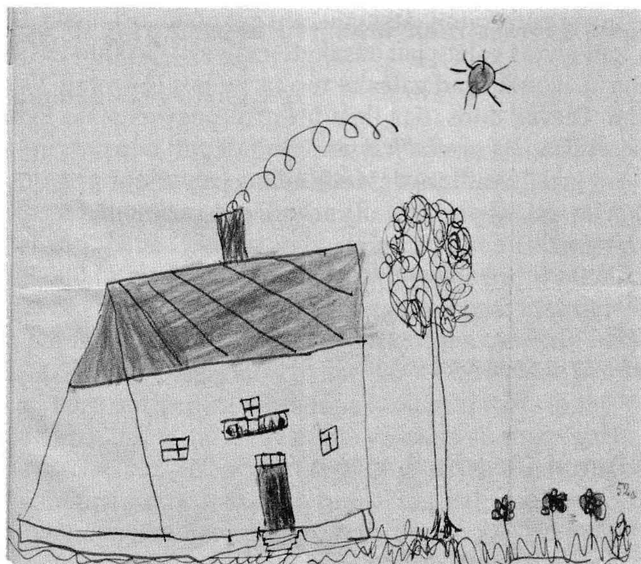
Mielas bočeli ačiu už knygutes

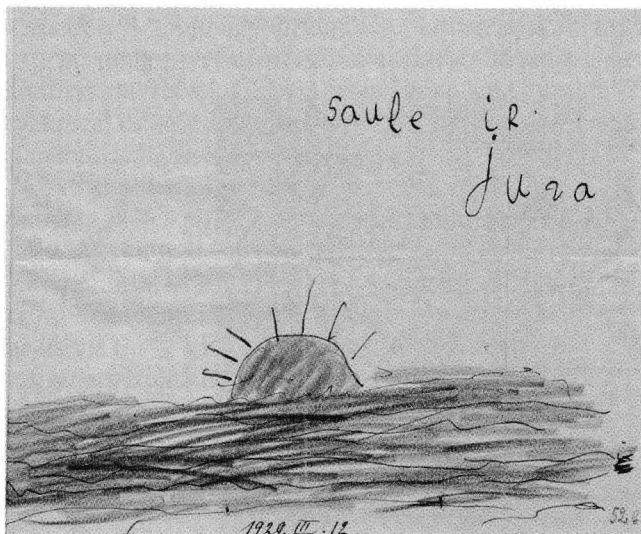
tavo-egle

1929. III. 12

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 52c, l. 66r, 66v be įrašų.

[1] Laiškas rašytas vaiko, datuota – suaugusiojo ranka. Šis laiškas ir greičiausiai du prie laiško pridėti Klimaitės piešiniai saugomi su Klimienės laiškais, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 52a, 52b, antrasis piešinys datuotas ta pačia data kaip ir laiškas.

271 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-03-13

Paryžius, 1929. III. 13

Mielas Dėde,

Siunčiu pirmą Eglės rašytą laišką su paveikslais. Jai dar sunku buvo parašyti ilgesnį pasveikinimą vardo dienai, todėl ji manęs prašė jos vardu palinkėti Dėdei ir Bočeliui kuo ilgiausių metų ir dangiškos palaimos. Bočelio paveikslėlį ji laiko prie savo lovytės, pasitikėdama, kad maldos, tuo tarpu be žodžių, jai visada padės nuo ligų apsisaugoti. Dabar šiaip taip iš jų išrėpliojome ir Eglė jau vaikščioja į mokyklą.

Iš savo pusės, siunčiu Dėdei savų ir Bronės pasveikinimų, tikėdami, jog kitais metais galėsime Juozapines švęsti Vaižganto gatvėje...

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 68, l. 95r, 95v be įrašų.

272 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-03-14

Kaune, 1929 m. kovo 14 d.

Mielas Petrai! $ 3.000 čekį Paryžiun gavau š. m. 12 d., pardaviau jį ir gavau iš L[ietuvos] kredito banko 30.120 litų. Vailokaičio bankas tepasiūlijo 30.060 litų. Iš Kredito banko būčiau gavęs ir 150 litų, kad čekis būtų adresuotas į „Ekvitėblio" centrą New Yorką, ne į Paryžių. Taip Kr[edito] bankas ir įsakė toliau daryti, o kodėl tai išeina Bankui brangiau, aš nesupratau. Vis dėlto taip ir daryk.

Tą pat dieną iškėliau pietus p. Vizbarui ir, tos prógos pasigavęs, gavau iš jo rankų sąmatą ir daugybę darbo planų. Sąmatą sakės triskart suskaitęs, nulaižydamas visa, kas tik galima numanyti būsiant pigiau. Galutinai galima pasiūlyti rangovams bendrą sumą 70,000 už juoduosius darbus, paliekant abejotiną 3,600 litų sumą. Aš pasiūlijau inž. Vizbarui apsiimti statyti. Jis sakės iki šiol dar nesąs nieko padirbęs, kaip „подрядчикъ"[1], tačiau šiuo atveju rizikuosiąs.

Kitos išeities nebuvo. Jei būtume buvę Tu ir aš ten pat kalne ir būtume galėję patys užsakinėti plytas, cementą, gelž. balkius, mišką ir kontroliuoti jų atgabenimą bei ekspensavimą, būtų atsiėję pigiau ta dalimi, kuri būtų tekusi mums, kaipo darbo vedėjams. Bet kad nė aš // [1v] neturiu laisvo laiko nuolat būti su darbininkais ir medžiagų tiekėjais, tai reikėjo paleisti darbas tokiam, kurs ten pat gyvena, turi nuolatinį pavaduotoją, santykius su firmomis ir su artelėmis. Sutarties kopiją ir sąmatos kopiją Tau siunčiu skyrium. Juos gali sau pasilikti pro memoria[2], к сведению и руководству[3]. Pridedu ir Rimkaus pateisinamas sąskaitas 200 litų už plecių, o išpirkimo kvitą pirmiau esu Tau nusiuntęs. Dabar aš beturėsiu tik apsiėmėjo inžinieriaus kvitas, kiek bus išėmęs à conto[4].

Sąmatą kada nors galės Tau patikrinti kuris kitas inžinieris. Bet aš labai tikiu, kad inž. Vizbaras ją sudarinėjo visiškai sąžiniškai ir esu ramus, kad nebūsime naguose spekulianto.

III-13 d. -22° C pasikeitė +4° C, ir pirmą kartą per visą žiemą turėjome atodrėkį. Naktį vėl pašalo. 100.000 plytų gal dar suskubs suvežti žiemos keliu. Daviau prado 5,000 litų[x)]; dar turiu: 27.826,33. Tais pinigais mes toli nusistumsime.

Na, padėk Dieve, pone Buržujau, susilaukti tikrai poniškos vilos! O Eglutė galės ją pasikrikštyti kaip norės.

Jūsų kun. Juozas

x) „Vairui" sumokėjau už knygas 148.50 litų ir Grėbauskaitei 20 litų Emilijos vardu (pirmiau 200).

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 198, l. [1r–1v].

---

1 rus. = rangovas
2 lot. = atminti
3 rus. = susipažinti ir vadovautis
4 it. *acconto* = užstatas, avansas, mokėjimas dalimis

273 | Juozas Tumas Bronei, Petrui ir Eglei Klimams, Kaunas, 1929-03-[3?]

Kaune.
1929. III -[3?]
Eglutę ir jos Tėvelius sveikinu Šventų Velykų. Alleluja, kad visi sveiki!
Į pat šventes pabaigiau spausdinti medžiagą liet. lit. istorijai: nežinomiems romantininkams ir tremtiniams atminti. Ši knyga benueis į jus po švenčių.
Ar gavote: „Pastabas pačiam sau"?
Jūsų Bočelis

Šventųjų paveikslėlis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 197, l. [1r–1v].

274 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-04-03

Paryžius, 1929. IV. 3

Mielas Dėde,

Nepyk, kad mes lyg aptingome laiškų rašyti – žinai, dabar Paryžiuje „pasiutęs sezonas", ir aš, ir Bronė per dienų dienas trankome savo mužikiškomis kojomis markizų, grapų ir kitų mastodontų slenksčius, neaplenkdami ir tokių pat „потомственныхъ мужиковъ"[1] – kaip mes patys. Daug susigraužimo turėjome ir dėl lenkų sužalojimo Mickevičiaus, kuriam čia dabar pastatė stulpą ir lenkiškai apkrikštijo, kaip seniau rusai pravoslaviškai krikštijo pamestus katalikų vaikus. Bet kas kaltas, kad mes patys tuos savo vaikus apleidžiame. Žinau, kad nesi Mickevičiaus adoratorius – ir turi „recht"[2], bet vis tik ir lenkai neturi teisių jį savintis su intencija absorbuoti lietuvių savitumą, epochos skraiste prisidengę, ir ją, jau amžiaus nutrintą, šioms dienoms restauravę. Lenkai mėgsta // [96v] dangstytis visomis Lietuvos spalvomis, o mes net savomis drovimės išeiti scenon, tik dėl to dažnai, kad nemokame išplauti visai laikinos dėmės. Kodėl mūsų literatai ligi šiol nepastatė savo vietoje Mickevičiaus darbų, pasitenkinę tik biografinėmis nuotrupomis ir keleta patetiškų žodžių? Mickevičius yra epochos sūnus, kaip visi gyvi padarai, bet jis nėra šių dienų lenkas, kaip ir mes visi, kurie laisvės trokštame, lygios visiems, kurie nupelnė tos bendros Dievo dovanos, kitiems nepavydėdami. Lenkai apvogė Mickevičiaus dūšią, o mes net nepajudėjome jos apginti nuo tos paniekos. Mūsų universitete nė vienas aspirantas neturėtų būti prileistas katedron, kuris netesės išsijoti Mickevičiaus šiupinio per epochos rėtį, idant jisai pats pritaptų šių dienų laisvai Lietuvai. Jei mes indiferentiški Mickevičiui, mes turėtume būti lygiai indiferentiški mūsų didiesiems kunigaikščiams, kurių vardus mes rišame su mūsų naujovišku atgimimu. Lietuvių kūryba istorijoje niekuomet nebuvo tik klumpių kūryba, kuriems kiekvienas slenkstis per aukštas! // [97r]

Bet tiek to: ne man pamokslus sakyti, juoba pačiam vienam klausyti.

Sakyk, Dėdė, kaipgi jums sekasi su villa. Dabar vis taip šalta – turbūt sunku pradėti. P. Vizbaras kažin kodėl man nieko neatsako dėl kai kurių planų pataisymų – prašiau

[1] rus. = prasčiokų kilmės, tikrų prasčiokų
[2] vok. = teisė

man atsiųsti galutinai nustatytus. Gal apsirgo. Pagaliau, man jų nė nereikėtų, jeigu tik jis atranda, kad mano pataisymai rezoningi[1] ir įvykdomi. Aš vis tik juo labai pasitikiu ir todėl esu visai ramus, nors ir labai bijau „subankrūtyti", jei daug reiktų pinigų „papildymams". Bet tuo tarpu man terūpi vilos patogumai ir stilingumas. Prasti būtume „kulturträgeriai"[2], jei nepaduotume sektino pavyzdžio visais atžvilgiais.

Dar vienas prašymas: Eglė labai nori turėti lietuvišką, t. y. vaikams prieinamą, šventąją istoriją. Dėdė, žinoma, geriau žinai, ar jau mes turime tokią vaikams pritaikintą.

Dabar mes dar labai užimti visokiais priėmimais. Nesenai turėjome didelius pietus, kuriuose vaišinome 22 didelius ponus ir ponias. O po pietų – Galaunienė ir Podenaitė padainavo. Tik Galaunienė pasirodė po to labai pikta, kad jos nebuvome pietų paprašę sykiu su tais ponais. Ji poniutė su labai didelėmis pretenzijomis ir jos piktumas // [97v] dar didesnis už jos „meilumą". Jai taip atrodo, kad kol ji čia, Paryžiuj, tai į visus oficialius pietus mes ją turime prašyti, lyg ji būtų Prezidentienė. Bronė, berods, jai buvo specialiai, kaip ir Petrauskui, pietus iškėlus, bet to jai vis per maža. Dabar visokius piktumus sėja po visą koloniją. Tikrai tokios intrigantės ir pikčiurnos dar nesu matęs, nors Dėdė ją laikai, kaip ir aš laikiau, meiliausia ponia.

Greitu laiku turėsime didelius pietus dar kitai serijai mūsų „draugų" – prancūzų, bet jau mūsų „primadonų" dainuoti neprašysime ir už pinigus. Juo labiau kad ponios Galaunienės dainavimas čia daro labai nekokio įspūdžio grynai dailės žvilgsniu. Šalia Podenaitės jai visai negalima rodytis.

Pagaliau Bronė baigs sezoną gegužės 15 d. savo didele „arbata" ir tada jau pasilsėsime. Taigi ir laiškų parašysiu daug ilgesnių.

Daug visokių geriausių linkėjimų

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 69, l. 96r–97v.

275 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1929-04-04

Kaune, 1929 m. bal. 4 d.

Braniokai! Mes, ačiū Ponui Dievui ir geriems žmonėms, Velykų šventes praleidom sveiki, nepagirioti, tik nelinksmi: pas mus tebėra žiema, visą laiką temperatūra žemiau zero 2–6°. Tai kokios jau čia šventės! Šiąnakt pasnigo, bet ir atdrėko iki +2°.

Šventinio nedirbau, nieko nevaišinau ir niekur nesivaišinau. Buvo keletas mielų žmonių pasišnekėti. Buvo ir Sergiejus Klimas. Aš jį revizitavau. Namai turima puikūs, fabrikas irgi. Bet pinigų neturima. Tai kai jūsų motinai p. Elenai Klimienei pasukau susyk už tris mėnesius, ji labai pradžiugo ir įsakė man, kad parašyčiau Tau šį specialų laišką.

No jos betariant, geroji Petrienė įkėlusi ją į dangų, paskirdama nuolatinę rentą; dabar ji esanti tiesiog laiminga, turėdama savo skatiką, iš kurio nereikia niekam atsiskaityti. Ir be galo dėkinga Tau. Nekamantinėjau, dėl ko ne Petrui. Gal kad per mano, Tavo giminės, rankas duodama; ar numanant, kad pati, jei priešinga būtų, tai ir pats

[1] pranc. *raisonnable* = prasmingas; racionalus

[2] vok. *Kulturträger* = kultūros skleidėjas; žodžiu įvardijamas kultūrinis pranašumas, kuris panaudojamas kaip kultūrinės ekspancijos motyvas.

būtų priešingas. Taigi džiaukitės, // [1v] daug gera mažomis lėšomis padarę. Tai jums ir Dievulis įrašys in plus.

Buvo ir Adolfas. Jis parašė mano biografiją jubiliejiniam „Dirvos" 10 metų leidiniui. Buvau pas juos, tik nieko neradau. O vaikiukas fajn – toks stipras, sveikas ir ramus. Auga akyse. O Adolfas nuolat jį svarsto ypatingomis svarstyklėmis ir žymisi gramus. Jis geras tėvas.

Motina labai giria ir Adolfienę. Ji esanti didelė geraširdė ir labai rūpestinga savo vyru. Adolfas riebėja vedęs ir buržuazėja. Neilgai trukus krikštysime, žinoma, vaiką, ne Adolfą. Tik belaukiame, kad Petras sutiktų pabūti krikšto tėvu (ir man sumokėtų už nuvažiavimą krikštytų. Šiaip jau aš ir pėsčias nueinu).

Pas mane viešėjo Jonė. Ji labai skaisti. „Ag nieko bus učitėliotė", no Kazio betariant jai į akis. Ji ir pati nusimano, tik mano akyse apsimeta niekur nieko. Ji sirgo gripu, tai susigraužusi, kad tėra trečioji mokinė, ne pirmoji. Geras vaikas.

Viloje jau kasa šulinį betonui.

P. Balutienė sveika. Meiliai bučiuoju Tave ir visą kompaniją. Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 200, l. [1r–1v].

276 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1929-04-07

Kaune, 1929 m. bal. 7 d.

Broniuk! Paskaičiau apie naują Paryžiaus madą, kad ponios rūkytų liuikas. Aš neabejoju, kad Tu, tokia uoli madų sekėja, paseksi ir šia ir įsikąsi liuiką. Man be galo įdomu bus pamatyti tokią sceną. Bet kad tai negreit įvyks, tai gal pirmos liuikos fotografiją (dantyse laikomos) atsiųsi.

Tavo dėdė Juozas // [1r]

Mme Broné Klimiené
Legation de Lithuanie
Paris
14 Place Malesherbes.

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 201, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

277 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-04-08

Paryžius, 1929. IV. 8

Gerasis Dėde,

Mudviem su Brone ir Eglutei labai miela, kad mūsų Dėdė neužmiršti kiekviena proga – tik mes patys esame be galo nedėkingi, kad apsileidžiame, ir dar jaunystėje. Ačiū už XI tomą – tik mano bibliofiliška sąžinė nerami, kur dingo iš mano akių T. X. Jei jis išėjo – tai paprašyk, kad į artimąją mano knygų partiją įdėtų ir tą tomą (aš už lietuviškas knygas mėgstu pinigus mokėti).

Dar prašysiu Dėdę iš mano pinigų išduoti p. St. Dabušiui 500 litų avanso – jis biednas skundžiasi ligomis ir prašo mano pagalbos. Antra, aš jam būsiu kaltas už jo darbą

su „Skaitymais". Ta pačia proga pridedu naują čekį namų reikalui 2000 dol. Nesibark, kad kaip ir seniau ta pačia forma juos pervedu: tokia jau tvarka. P. Vizbarui išsiunčiau visus savo planų pataisymus – tegu tik dirba. Tikiuosi, kad ir jaunas inž. Rimkus kiek pridabos, kad ko per daug „neekonomiško" nebūtų // [98v] daroma ir kad mes nesubankrotuotume.

Girdėjau, kad rudeniui galutinai meti universitetą ir pasišventi literatūrai. Labai džiaugiuos ir sveikinu. Dabar, tikiuosi, jau nebus priežasties atsisakyti atvažiuot į Paryžių – vakarų oro pagaudyti ir iš tolo pažvelgti į Lietuvos literatūros dirvonus su aiškesne perspektyva. Kol mus čia Paryžiuje laiko ar toleruoja – naudokis proga!

Velykas mes praleidome šalčiuose, beveik pačiam Paryžiuje. Tebuvome porai dienų išvažiavę į Saint-Germain, 20 klm. nuo Paryžiaus. Šiaip jau esame sveiki, ko ir Dėdei iš širdies linkime.

Jūsų Petras[1].

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 70, l. 98r–98v.

278 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-04-14

Kaune, 1929 [m]. bal. 14 d.

Mielas Petrai! Antrą vilkšną 2,000 doll. gavau ir inkasavau 20.080 litų. Su abiem sumom mes toli nuvažiuosime: turiu 47,106. O darbų dar negalima pradėti – vis dar pašalę ir keliai taip pabjurę, kad aplink Radio apvažiuoti nebėra galima. Plytas krauna prie Radio vartų, gale plento. Kiek pavėlavome susitarti. Palaukę dvejetą savaičių, kibsime visomis pajėgomis ir darbas eis sparčiai. Ponas inžinierius sakos norįs greit pabaigti. Žinoma, laisvos bus rankos kitiems darbams. Vakar abudu su Vizbaru buvome suėję darbo vietoje. Šulinys iškastas, šopa pastatyta, žvyras persijotas, plytų privežta, pamatai kuolais sužymėti, – bereikia žemė kasti. Nemaža ambaraso daro vietos šlapumas. Molis su smėlio gyslelėmis praleidžia vandenį, tai suterenos[2] nėra galima nuo jo apsaugoti. Esamos priemonės tik laikinai apsaugoją. Apie tai parašys Tau pats inžinierius.

Žiūrėjau aš į p. Vizbarą, klausiau jo kombinacijų ir – gėrėjaus. Jis – romantininkas. Į pamėgtą statybą sielą deda. Sakos šią vilą statąs, kaip gerą knygą skaitąs. Bizniško sumetimo visai nesimato. Pasvarsčius keturius būdus nepatekti į vandenį, jis ryžosi kelti visų namų cokulį aukščiau, neg plane – savo sąskaiton. O paskui bendrai pasvarstyti, kaip, pažeminę, patalpa sunau- // [1v] doti kiemsargiui, šoferiui, ar užpilti, kas nebus panaudota. Paliksime tuštumą.

Prasėdėjom kalne pusantros valandos. V. sakos rytą kaip ateinąs, tai nė į tarnybą negaliąs išsiruošti – tiek esą gera aukščiau viso miesto, parke, saulėkaitoje. Tikrai ten ramu. P. Papečkys nieko nedirba. Pakštas statos „namus" iš lentų ir pjaulų, dviem aukštais. Tai jau niekai – trumpaamžė medžiaga.

---

[1] L. 98v apačioje neidentifikuotu braižu: „1. Lietuvių-Latvių Respublika ir Šiaurės Tautų Sąjunga, 1918 / 2. The Past, Present and Future of Lithuania, 1918 / 3."

[2] lenk. *suterena* = cokolinis aukštas

P. Dabušiui įteikiau 500 litų. Labai patenkintas. Vis dėlto nelabai duokis išnaudojamas, kad ne per daug būtų honoraro už korektūrą.

„Vaižganto raštų" X tomą buvo apsiėmusi „Dirva" išspausdinti su iliustracijomis; bet vakar skambino – geriau būsią tepaleidus „Dėdes ir dėdienes" vienas pačias su Putino įžanga. Supykau ir susinervinau dėl „brošiūros", kai patiektas storas tomas. Nežinau, kuo pasibaigs. Nėr, bra, pinigų, o raštų yra. XII t. tuo tarpu mušu savais; gal paskui Voldemaras iš Kabineto gaus Fakultetui priedų, tai Fak. man sugrąžins.

Kaip mano gyvenimas nusistatys, dar nieko nežinau. Jaučiu tik, kad skaityt universitete man jau didelis vargas. Atsisakinėju ir nuo kitų paskaitų. O šiaip jau esu sveikas, tik širdį maudžia, kad mūsų valdžia turi tiek daug priešų. Deja mums.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 202, l. [1r–1v].

279 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1929-04-20

Kaune, 1929 m. bal. 20 d.

Broniuk! Mano zokristininkui Cibulskiui, inteligentui ir labai mielam man žmogui, Dievas davė pirmą vaikelį. Jis pakaulijo paskolinti jam kuriam laikui Eglutės vežimėlį, kurs pas mane ant aukšto stovi. Garantuoja pilną tvarką. Aš norėčiau gerai padaryti geram žmogui. O kaip Tu manai?

P. Burmistras[I] šnibštelėjo, kad raštu pareikalaučia aptvarkyti Vaižganto gatvę; ja dabar nepravažiuojama. Buvau žodžiais reikalavęs. Parašiau. Sako, miesto valdyba piliečių paspaudžiama mėgstanti. Žiūrėsime.

Vytauto b. klebonijai miestas siūlo labai gražią, bet mažą, vietą gale cimbruvkos upių santeklio link, nuomai 36 metams. Vizbaras nepataria tokia sąlyga imti. Nežinau, kaip apsiversiu. Mums geriau tiktų patiltėje.

Vakar per Hum[anitarinių mokslų] fakulteto tarybos posėdį nuspręsta pagerbti mane Literatūros Daktaro honoris causa[1] laipsniu. Tuo momentu man ta naujiena nepadarė įspūdžio, o šiandien jaučiuos nulenktas: tai labai aukšta garbė.

Žada dar aukštesnę: Fakultetas kreipsis į viso universiteto tarybą, kad ji pripažintų mane savo Garbės Profesorium. Aukščiau bebus // [1v] sostas Dangaus Karalystėj, tik ten feljetonais neįsiperkama, o kitokių brangenybių kaip ir nėr. Garbės profesūra būsianti reikalinga, kad mano santykiai su universitetu, išėjus į dimisiją, nenutrūktų, kad aš turėčiau teisės kada sumanęs paskelbti kuriam semestrui kursą. Studijų neketinu mesti.

Mano dimisiją Fakultetas priėmė su sąlyga: jei man bus pripažinta emeritūra. Ir tai palankus atsargumas. Aš to nenumačiau.

Fakulteto draugai – geri buvo draugai. Tegul jiems Dievas užmoka!

Garbės titulai man asmeniškai nebėra reikalingi: kurgi aš su jais benuvažiuosiu? Bet jei mano asmuo gali ką padabinti, ne suteršti, tai tuo esu patenkintas.

Pas pp. Prezidentus[II] užvakar arbatavom: kalėdojo pral. Januševičius, buvo Maironis, tėvas Kippas, p. Balutienė, p. Graužinis diplomatas ir visi saviškiai. Buvo labai malonu. Gėrėm vyno.

---

[1] lot. = garbės

H[umanitarinių] m[okslų] fak[ultetas] kelias į buv. Valstybės spaustuvę, tai bėgu sutvarkyti savo Rašliavos muziejėlį.
Spaudžiu Jus visus Dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 204, l. [1r–1v].

I Jonas Vileišis
II Antanas Smetona, Sofija Smetonienė

280 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-05-10

Kaune, 1929 m. g[eg]. 10 d.
Mielas Petrai! Ir mes turėjome visokių pramogų bei sezonų: tai socialdemokratai šaudė valdžią, tai tautinės kultūros šventėm šventę. Pirmoje pramogoje tiek tedalyvau, kad iš Karo ligoninės atlydėjau į Vytauto tiltą a. a. Gudyną[I]. Aš jį pažinau. Buvo nepaprastai gyvas, lipšnus ir gerų manierų jaunikaitis, aviacijos žemojo personalo, sportininkų ir Neo-lituanų dievukas. Tegul Dievas myli! Širdys plyšo lydint. Visas Kaunas išvirto į gatves. Nemuno tilte pasakiau, kad mūsų kariuomenė dar kartą nusipirko valdžią, jai dar labiau bus sava. Tai turėjo reikšti, kad paskutinis atentatas tik sustiprins valdžios reakcingumą. Sušaudytas berniukas jaunas, tai gal išbris iš 12 žaizdų. Kap. Virbickas tikrai pasveiks, kai kulipka kraujo takų nesudraskė. Profesoriaus Juodakio duktė taip pat. Vieną studentą socialdemokratą Vosylių (?) ar kaip, girdis, pagavę Kėdainių miškuose. Jis atsišaudęs, buvęs sužeistas ir Kaune miręs. Vis tai paskalos, nieko tikra nežinau.
Antroje pramogoje turėjau juodadarbio rolę. Apie spaudos atgavimą kalbėjau // [1v] „Saulės" rūmuose, Universiteto rūmuose, Vytauto bažnyčioje, Valstybės teatre, Karo muziejaus sodelyje ir Šaulių sąjungos salėje. Pridėk Kryžiaus dienų procesijas, kurios man vienam teko vedžioti: mat, pagiedu, o kiti kanauninkai bebalsiai. Tai ir pavargau. O šiandien dar universiteto teismas, šešios bylos. Aš esu – „humanitarų sąžinė", taip prof. Krėvė yra pasakęs. Bet tai atsieis visos nakties laiką, nes prasidės tik 8½ v. vakaro. Rytoj išeis XII tomas. Jį tuojau Jums pasiųsiu su šv. Istorija.
Apie vilos darbus sakės pats Vizbaras parašysiąs. Darbas eina, tik buvo svyravimų, kaip apsiginti nuo paodžio vandens. Reikėjo ištirti, kaip jis veikia... Pasirodė, kad jis tik pavasarį susirenka, vasarą nyksta tiek, kad be vandentraukio niekaip neapsieisi. Bet jis, vandentraukis, kitais metais tikrai bus.
Vaižganto gatvę jau pakėlė. Turbūt ir išgrįs: tai paties Fricko reikalas. Eina betono darbai. Apie V-15 žadame pašvęsti kertinę plytą. Ketinu sukviesti Siergiejus, Adolfus, Papečkius, Rimkų, Vizbarus, o paskui „Mildos" cukrainėje duoti jiems šokolado.
Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 206, l. [1r–1v].

I Pranas Gudynas žuvo 1929 m. gegužės 6 d. per pasikėsinimą gindamas Voldemarą. Toliau minimas Aleksandras Vosylius – vienas pasikėsinimo dalyvių.

281 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-05-16

Kaune, 1929 m. geg. 16 d.

Mielas Petrai! Šitą čekį už 501 litą malonėk įteikti studentei Verai Žilinskaitei. Tai à conto[1] jos vertimo „Tėvas Goriotas", kurį Literatūros skyrius nutarė spausdinti. Jos adreso nežinau.

Šv. Istorijos baigiamas spausdinti naujas leidimas; senosios išpirktas. Tai ją pasiųsiu, kai gausiu.

Statymo darbai eina intensingai. Dirba keliolika darbininkų. Pašventimą kertės atidėjome porai savaičių; iki tam laikui, kai visos suterenos[2] bus gatavos (betono darbai). Tik ką prie darbų buvome su p. Vizbaru. Buvom, šimtąjį kartą pasidžiaugėm reginiu. O namų erdvumas bus labai didelis. Gal tokios erdvės ir nereikia vienai negausingai šeimai. Mat, dėl to ir brangu. Komerciniais sumetimais mažesnė būt patogesnė, na, bet ne tokia graži. O butvietės platumas kaip tik, kaip tik.

Pinigų teišmokėjau 15,000.

Šiam kartui gana – ne tam nuotaika.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 207, l. [1r], [1v] be įrašų.

282 | Petras Klimas ir Eglė Klimaitė Juozui Tumui, Paryžius, 1929-05-21

Paryžius, 1929. V. 21

Mielas Dėde,

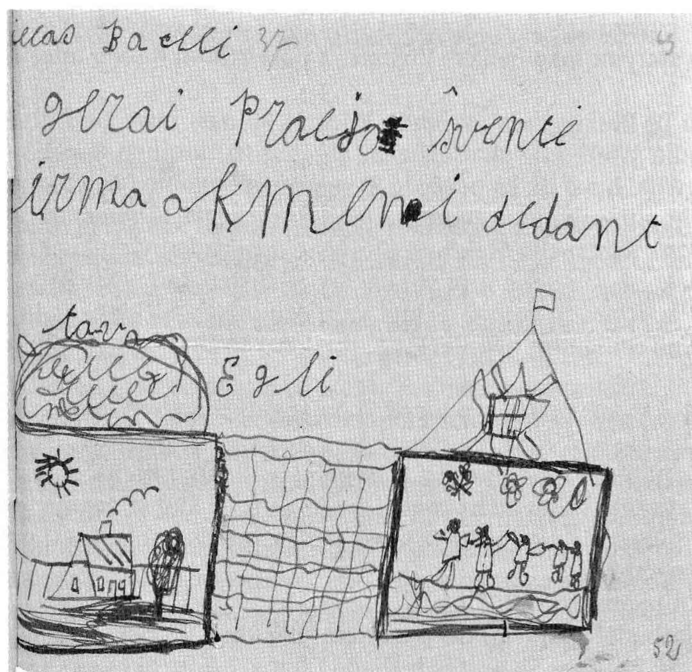
Siunčiu Eglės laišką, kurs, tiesa, nėra per daug „gramatnas", bet vis tik jos pačios. Ji, kaip matyti, irgi interesuojasi statyba. Tik šiandien gavau laišką, kad „akmens dėjimo" šventė atidėta. Bet kadangi laiškas buvo „didelio prakaito" vaisius – tai jį siunčiu adresatui neatsižvelgdamas į jo neaktualumą.

Daug geriausių linkėjimų

Jūsų Petras.

⸢[M]ielas Baceli
gerai praėjo šventė [p]irmą akmeni dedant
tava Eglė⸣

[1] it. *acconto* = užstatas, avansas, mokėjimas dalimis
[2] lenk. *suterena* = cokolinis aukštas

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 71, l. 99r, 99v be įrašų; laiškas su piešiniu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 52, l. 63r, 63v be įrašų; Klimo ir Klimaitės autografai saugomi skirtingose archyvinėse bylose, teikiami kaip vienas laiškas atsižvelgiant į Klimo laiško ir Klimaitės piešinio turinį.

283 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1929-05-26

Kaune, 1929 m. geg. 26 d.[1]

Eglute! Atsakydamas į asmeninį Tavo raštą man, aprašysiu, kaip mes šiandien šventėm Tavo namų pamatus.

Susirinkome lygiai 5 val., tik dėdės pavėlavo: dėdė Adolfas su dėdiene Elena pusę valandos, o dėdė Sergiejus ir visai neatvažiavo. Atsivėsinę alučiu ir duonine girele, kurios mano šeimininkė Elžbieta padarė, iškilmingai pašventėm jau aukštai išlietus pamatus. Aš pasakiau prokalbą apie Tave ir Tavo tėvelius, kokiais gražiais tikslais jūs statotės gyvenimėlį, ir paskaičiau šį:

„Meilutės" pamatų pašventimą.

1929 metais, vienuoliktais nepriklausomos Lietuvos Respublikos, gegužės 26 d. Kaune, Vytauto kalne Vaižganto ir Algirdo gatvių kampe ties Radio stotim, Vytauto bažnyčios Rektorius Kauno Arkikatedros Garbės Kanauninkas Lietuvos universiteto docentas Literatūros Daktaras h. c. Juozas Tumas-Vaižgantas pašventė pamatus Lietuvos Pilnateisio Atstovo ir Įgalioto Ministerio Paryžiuje Petro-Damjono Klimo, Bronės

[1] Pabraukta raudonu pieštuku greičiausiai Klimo.

Mėginaitės Klimienės ir Eglės-Liudvikos Klimaitės vilai „Meilutės“ vardu, suplanuotai ir statomai inžinieriaus statybininko Pelikso Vizbaro, o patvirtintai Kauno miesto inžinieriaus Edm. Fryko.

Valdė mus tuo laiku Jų Prakilnybės Sveikata, Viltis ir Menas; buvo pati gražioji šio pavasario diena: saulė švietė kuo skaisčiausiai, // [1v] kaitino kuo karščiausiai (+28° C ūksmėje), ir medžiai buvo tik ką pražydę. O susirinkę buvome į tą džiaugsmo apeigą, be paminėtų žmonių, savininkų motina Elena Rašytinaitė Klimienė, broliai: Sergiejus Klimas, jo žmona Kastancija Aleksaitė Klimienė ir jų vaikai; Adolfas Klimas, jo žmona Elena Klimanskaitė Klimienė ir jų sūnus; artimiausieji kaimynai Valstybės Tarybos Narys Juozas Papečkys, jo žmona Teklia Vaitiekaitytė Papečkienė ir jų vaikai; Radio stoties viršininkas majoras inžinierius A. Jurskis ir jo žmona Ona Kelpšaitė; kone inžinierius Kazys Rimkus.

Visi tų-pat prietelystės ir vienybės savo tarpe, o palankumo savininkams jausmų skatinami. Rinktinio gražumo vila, rinktinėje savo gražumu vietoje pastatyta, sužadino mumyse pasiilgimą savininkų, kada jie čia, it bitinai į avilį, atsigabens, sutvarkys mus iškrikusius ir sudarys tokį šeimynišką centrą, kokio mes iki šiol stingame; giminės ir draugus sucementuos daile, literatūra ir mokslu, – ir ims čia kunkuliuoti inteligentiškas ir meniškas gyvenimas.

„Tik duok Dieve savininkams ištesėti!“

Seka visų savo ranka padėti parašai. Be paminėtų, dar dr. J. Purickio, kaimyno, K. Balčiūno ir mano tarnų: Emilijos Skeirytės ir Vlado Cibulsko. Šitą aktą aš surašiau ant didelio servetinio popieriaus; jį inž. Vizbaras pamuš kartonu, padės į spelčius ir lauks prógos nusiųsti į Paryžių, o dar geriau - pakabinti naujame // [2r] name. Tuo tarpu tenkinkitės nuorašu, nes paštu negalima nusiųsti.

Paskui užkandžiavome, gėrėme arbatos ir šnekučiavome iki 8 val. Nuotaika buvo nepasakomai graži ir jauki. Visi dėkojo už tokią meilią gegužinę. Bet ji ir atsiėjo gerokai. Buvome namie pasidarę duoninės giros, prisikepę veršio kotletų, nusipirkę gardų kaimišką kumpį. Dar turėjome 1 kg saldainių, 2 kg sausųjų vynuogių „Malaga“ ir 15 pusbutelių pilzeno. Auto 15 lt. daiktams nuvežti ir parvežti. Trims tarnams daviau 17 litų. Viso pragėrėm pravalgėm (gyvais pinigais) 100 lt. iš jūsų kasos; kitką iš mano. Buvo 20 žmonių (su fotografu). Atvaizdą jums nusiųsiu. Už fotografijas svečiams manau taip pat iš kasos užmokėti: man, jums, Sergiejams, Adolfams, Frykui, Vizbarui, Jurskiams, Papečkiams ir Rimkui. Viso 9. Atsieis, turbūt, po 4 lt. Ar gerai pasielgiau? Atrodė lyg gerai: vieni kaimynai turi būti prieteliai, kiti reikalingi žmonės. Dar tenka gatvė pasidaryti.

Jau ką gražu, tai gražu! Anapus Nemuno kone vis-a-vis matos baltas dėdės Adolfo namiukas; tiesia linija gal tik už kilometro. Per gerą žiūroną dėdė Adolfas matąs, kaip žmonės vaikščioja aplink Tavo „Meilutę“.

Visi Tavo giminėlės sveiki ir linksmi.

Tai taip mes atšventėm pamatų pašventimą. Dabar sienos augs sparčiai.

Bučiuoju Tave, o Tu išbučiuok savo Tėvelius.

Ir sudiev! Tavo Bočelis.

Laiškas rašytas ant nestandartinio, greičiausiai rašymo proga specialiai parinkto, popieriaus dvilapio su vandenženkliais (21,1 x 33): l. [1], [2] Vytis, apačioje užrašas „LIETUVA“, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 209, l. [1r–2r], [2v] be įrašų.

284 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-06-10

Paryžius, 1929. VI. 10[1]

Gerasis Dėde,

Ką gi, gerai, kad taip iškilmingai šventėte, tik gaila, kad mūsų ten nebuvo. Tik man vienas kyla klausimas dėl krikšto vardo. Aš, tiesą sakant, visai nemaniau duoti vilai „Meilutės" vardą – tai per sentimentališka, o antra, pavojinga toki reikšmingi vardai duoti. Pagaliau, mes dar turėsime progos „dirmavoti", kai bus pabaigta, o dabar tebūnie ir visai be vardo.

Darbai, tikiuosi, eina sparčiai. Tik p. Vizbaras kažin kodėl man neatsako [į] visokius mūsų kaprizus dėl plano. Gerai, žinoma, kad jūs visi susitarę statote stengdamies kuo patogiausiai ir kuo geriausiai padaryti. Bet šeimi[ni]nko ir savininko kaprizai kartais irgi turi šiokios tokios reikšmės. Planus bežiūrėdamas betaisydamas, visai užmiršau pasiteirauti dėl kambarių aukštumo. Aš vis maniau, kad mažiausiai reikės $3\frac{1}{2}$ metro, nes kambariai ne per didžiausi – reikia tad, kad nors aukšti būtų.

Aš turiu vilties šią vasarą apie liepos pabaigą atvažiuoti Kaunan automobiliu su vienu bankininku – tai bent galėsiu pats pamatyti // [100v] ir naujų instrukcijų duoti dėl darbų.

Dėdė pasirodei toks rūpestingas, kad mudviem su Brone kartais atrodo, kad ta vila bus Dėdės. Mes nemokame pasakyti už tai mudviejų dėkingumo, bet Dėdė gali tikėti. Labai ačiū už fotografijas. Mums dabar belieka ieškoti... pinigų. Norime jau imti rankioti iš visur. Aš atsiminiau, kad kadai „Kauko" bendrovės buvau narys ir ten įnešiau 1050 ar net 1200 litų. Paskui mane iš tos bendrovės išbraukė ir mano dalį bei teises perdavė inž. Narutavičiui, kurs yra vedęs p-lę Markevičaitę. Kadangi tas ponas jau ant to sklypo ir namus pasistatė – tai privalo man grąžinti tą pajų, nes aš visai nematau „rezono"[2], kodėl aš jam turiu mokėti jo mokesnius. Taigi, prašysiu Dėdę kaip nors patirti, kaip su tuo „Kauku" yra. Dr. Grinius, Žemaitis, inž. Indriūnas ten buvo valdyboje, gal jie painformuos. Inž. Narutavičius, berods, pats prisipažino esąs man tą „pajų" kaltas, bet ligi šiol negrąžino. Vis tik tas 1000 ar daugiau litų į kasą mūsų vilai pravers. Apie Puidos skolą (1923 m. – 2.650 litų!) aš nė nežinau kaip manyti, bet vis tik „dovanoti" irgi nematau rezono. Nejaugi jis negali bent pamėnesiui tam reikalui kiek paskirti? Juk jis dabar, rodos, turi visą ūkį – galėtų pagalvoti apie skolos grąžinimą.

Tai matot – vis visoki rūpesniai viršaus. Kad nors tie vieni būtų! Žinot, į mus jau visas pasaulis ima žiūrėti kaip į Europos Meksiką – šit kur didžiausia širdgėla.

Bučiuoju
Jūsų Petras.[3]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 72, l. 100r–100v.

---

[1] Po data Tumo raudonu pieštuku pasižymėta: „Ats. VI-14".
[2] pranc. *raison* = prasmė, priežastis
[3] Kairiajame apatiniame l. 100r kampe nubraižytas vieno kambario planas; kairiajame viršutiniame l. 100r kampe įstrižai pieštuku atliktas daugybos stulpeliu veiksmas, 64 padauginta iš 50, gauta 3200.

285 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1929-06-14

Kaune, 1929 m. birželio 14 d.

Mielieji! Pamėginsiu egzekvuoti. Iš Puidos maža vilties gauti: pati važiuoja į Tartu pas prof. Puseppą operacijos darytų. Nedaryk ceremonijų: bepiga talkininkauti, kai pats iniciatorius susirūpinęs. Man, pasakysiu teisybę, nepatinka, kai Tu ne žydiškai skaitai pinigus. Tai joks džentlmeniškumas. Puida mergauja, antrą „šeimyną" laiko – Tavo pinigais. Reikėjo iš-pat pradžių spausti. Dėl mūsų lepšystės susidarė ypatinga pramonininkų kategorija, galinti gyventi svetimais indėliais: Romanas, Jackevičius, Puida, kr[ikščionys]-dem[okratai] etc., etc. Kai aš negaliu pats už save pinigais atsakyti, tai mane varžo. Man tas džentlmenas, kurs manęs pinigais nepavergia nei autobuse. Spausime. Apie „Kauką" paskui.

Vila jau iki pusei langų. Kambariai dideli. Aukštis (grynasis) 3 m. 32 cm. Man rodos, visai ganėtinas. Pakėlimas iki 3 m. 50 cm. pabrangintų 3.200 litų[1]. Inž. Vizbaras nesipriešina. Visus Tavo pageidavimus įvykdęs, be vieno, kuriam kliudanti technika. Dar nori pir. aukšte sandėliuką prie valgomojo padaryti žemišku darželiu dviem langais: į Radio // [1v] ir į sodelį. Sandėlių ir be to pakanką. Apie tai pats parašysiąs. Dar turiu apie 29.000 litų.[2] Sienas žadame išvesti per tris savaites, o visa iki Tau atvažiuojant gale liepos m.

Būkite drąsūs. Atsieis daug-daug pinigų, bet tai bus kapitalas „с пригащенiем"[3]. Butvietės kyla baisiai. Kat[alikių] moterų sklypelis kampe Perkūno al. ir Vaižganto g. 5,000 vertės parduotas už 22,000. Neimano 3 aukštų namas, kur buvo „Viskas biurui", atsistojo ant vietos 30.000 dollarų. Ir vis dėlto kapitalas, įdedamas į Kauno namus, duodąs 15%, užkampiuose 9%. Ale kol pastatysite, reiks paskursti. Manau, vilą tegalėsi pasistatyti Tu, Brone: taupyk.[4]

Metai bus neblogi. Buvau Vyžuonose; VI-9 d. buvo primicija kunigo Antano Riaubos. Jis paskirtas į Podbiržį-Rastauskinę. Svečių buvo šimtai per dvi dienas. Namai dideli, sutalpino. Tumų giminės: Krikštomočia, Antanai Nokučiai, Juozas Nokutis, Mieginiai abudu, Rimkai abudu + Jurgis girininkas, Jonė Nokutytė, Čepukai abu ir gimnazistė duktė, Namikienė iš Užpalių. Visos moterys pasenusios, nebegražios, o Marcelinas Antanėlis tiesiog bjaurus – tiek alkolio suėstas. Aš, visų patriarchas, bene geriausiai rodžiaus. Kamgi pats blogai rodos?

Vakar raute pas Prezidentą[I] nebuvau.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 211, l. [1r–1v].

[I] Antanas Smetona

---

[1] Pabraukta raudonu pieštuku greičiausiai Klimo.
[2] Pabraukta raudonu pieštuku greičiausiai Klimo.
[3] Tokio žodžio rusų kalboje nėra, galima spėti, kad Tumas rašydamas suklydo ir galbūt norėjo parašyti žodį „погашение", reiškiantį „padengimą, apmokėjimą", t. y. kad tai investicija, kuri atsipirks.
[4] Pabraukta raudonu pieštuku greičiausiai Klimo.

286 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-06-26

Kaune, 1929 m. birželio 2[6] d.

Mielas Petrai! Puidų nėra namie; jie Kemeruose gydos. Teiravaus apie Kazio ištesėjimą; pasirodė – nulla spes.[1] Pretensijų į jį daugybės, o trejetas cimbalų mokslo metuos. Nežinau, ką padarysiu, kai sugrįš. Rodos, jei ir padarysiu ką, tai negreit.

„Kaukas" tuojau išmoka indėlį, prašo tik formalio įsakymo (dr. K. Griniaus vardu į Kauno m[iesto] valdybą) arba formalio įgaliojimo man paimti. Su „Kauku" Tu pralaimėjai. Jis triskart Tave šaukęs pabaigti mokėti indėlį; net apdraustu laišku; o Tu jam nieko neatsakęs. Tai dabar butvietės jau išdalytos. O būtumei šiandien trigubai ir tuojau gavęs. Kaunas labai statos ir butviečių ieško.

Šiandie pasiųsiu Tau XIII tomą ir dar vieną Valančių. XIV tomo jau 7 lankus surinkom.

Tuojau einu į p. Premierą[1] blaivybės dalykais. Kurgi Bronė su p. Balutiene? Parašyč ir joms.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 212, l. [1r], [1v] be įrašų.

[1] Augustinas Voldemaras

287 | Juozas Tumas [Petrui Klimui], Kaunas, 1929-06-28

Kaune, 1929 m. birželio 28 d.

Mielas Solenizante! Tenka pasiteisinti – mano pasveikinimas Tavęs šių metų vardinių bus pavėlavęs dėl šių priežasčių: 1, Esu pusgalvis: nušalau bešvęsdamas L[ietuvos] šaulių sąjungos dešimtmetį – iš misterijos grįžau 1½ val. ryto, ir apsivalgiau braškių; tad ištiko visų galų iširimas ir geroka influenza, kuria tebevargstu. 2, Turėjau ir dovanų Tau paruošęs – Šaulių šventės nuotraukų, bet jos iškeliavo Paryžiun be lydimojo rašto. 3, P. Urbšys prieš išvažiuodamas man nepasirodė, o aš jo nesuvokiau. Dėl visa to habeas me excusatum[2]. Telegrama pataisyti dalyką nenorėjau – tai per piga: geriau atsiprašyti, kad kaltas.

Tiesą sakant, kaltybė čia tik konvenansinė: mano atsidėjimo Tau ženklų ir be to gana. Myliu jus, nes neturiu daugiau ko mylėti. Neva myliu ir kitus gimines, tik kam jie tiek daug iš manęs pinigų reikalauja ir taip labai džiaugias, kai keletą šimtukų gauna – sau pasistiprinti, ne tik vaikams mokyti.

Pagalios, imu sveikinti. Pirmiausia, kad // [1v] Ponas Jėzusas žvilgterėtų į Tave, ir Tu nebebūtum sausas skeptikas Apreiškimo dalykuose. Sako asketai ir anasai žydelis Petras žvejys toks geras buvęs, kad į jį Jėzus net triskart meilingai žvilgterėjęs. Tai turi Tau ateiti, nes Tu žmogus teisingas. O kam koks akmuo nėra sąžinėj nugrimzdęs, tam tiesus kelias į Krikščionybės Galvą – Pranašą.

Apsidirbęs su nuobodžio pasaka, antron vieton dedu pasveikinimą namų. Inž. Vizbaras atgabeno išdabintą jų frontą nuo Algirdo gatvės. Tauru, bra, europiška. Duok Dieve, sveikiems pagyventi! Sienos jau aukštai pakilo.

---

[1] lot. = jokios vilties

[2] lot. = turiu pasiteisinimą

Galų gale, pavelysiu Tau šia proga skaistaus proto (aš jo neturiu ir jo nebesitikiu) sumesti, kur Tu dėsi tą didžiulę savo biblioteką. Gabinete tegalėsi laikyti keletą siaurų spintų, manau, gražiau aptaisytoms knygoms. O kitas teks laikyti nebent priemenėje, toje antroje, nuo Algirdo gatvės.

Gali mums pavydėti Šaulių švenčių: turėjome begales emocijų. O Gira dar kartą įrodė, kad jis – kūrėjas: dėl jo misterijos verta ir pasigirti.

Pasiunčiau Tau knygų, neužrašęs, kad tai dovana; bet tai dovana, ne už pinigus, ką savo Tau siunčioju. Iki kito šv. Petro! Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 213, l. [1r–1v]; adresatas priskirtas pagal su Klimo gyvenimo aktualijomis susietą laiško turinį.

288 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-06-30

Paryžius, 1929. VI. 30.

Mielas brangus Dėde,

Nebark manęs už nepraktiškumą. Kas jau būtų, jei visi imtų būti labai praktiški. Visi pataptų milionieriai ir visi tada jaustųsi biedni. O dėl „Kauko" – tai ne visai taip buvo. Jie norėjo, kad aš jiems duočiau 4000 litų paskolos tik tam, kad kiti galėtų statytis. Man atrodė, kad toks valdybos nusprendimas, man nedalyvaujant, šiaip ar taip lyg bolševikiškas. Todėl nieko ir neatsakinėjau į apdraustus laiškus, nenorėdamas polemizuoti. O jie už tai mane išbraukė ir mano sklypą pasidalijo, net nepasiūlydami patys grąžinti pajų. Tiek to. Dabar tegrąžinie reikalaujant.

Bronė su Egle ir Balutienė su Ada jau visa savaitė Burbuliuose, netoli Vichy. Eglutė ten eina „kūrą" savo glandoms sumažinti. Adresas jų toks: Madame Klimas, Hôtel des Iles Britanniques, La Bourboule (Puy-[d]e-Dôme).

Knygas gavau net du kartu! Labai ačiū – matau, kad man reikės Dėdei dar trečią aukštą statyti, kad raštai sutilptų. Bravo! O antrą T. XIII ir Valančiaus ekzempliorių Dėdės vardu paaukosiu Pasiuntinybės bibliotekai.

Siunčiu daug geriausių linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 73, l. 101r, 101v be įrašų.

289 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, La Burbulis, [1929-07]

Hôtel Les Iles Britanniques
Bourboule[1]

Mielas Dėde, siunčiame su Egle labas dienas iš tų Burbulų, – miestelio kalnuose, kur yra aršeniko šaltiniai. Čia vaikų kurortas, ir jų yra galybė, t. y. vaikų. Juos čia gydo

[1] Po pašto ženklu Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. VII-5", atsakymas į šį laišką datuotas 1929-07-04, suklysta arba datuojant laišką, arba pasižymint atsakymo datą Klimienės atviruke.

nuo glandų, gručolų, limfatizmo ir t. t. Išbūsime lig liepos 15 d. – Vieta graži, oras geras, tik pragyvenimas brangus. Buč. Bronė

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su La Burbulio kazino vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 68, l. 87r–87v; datuojama pagal išsiuntimo antspaudą, išsiuntimo diena neįskaitoma, atvirukas gautas 1929-07-03.

290 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1929-07-04

Kaune, 192[9] m. liepos 4 d.

Broniuk! Mane labai patenkino, kad Tu su Egle ir su Ada, ir su p. Balutiene atsiradote kampelyje, kurs tolimą jūsų Lietuvą giminystės ryšiais jungia su Europos Prancūzija: Burbuliuose, Puy de Dôme. Turėsi įrodymą, kad mes, lietuviai, giminės prancūzams, ne lenkai, kurie pinigais su jais tesiriša. Burbuliai – kraujo giminystė, pinigai – dvasios artimystė. Pirmųjų neišardysi, antrieji lengvai išįra.

Kurių galų Tu su K° atsiradai lietuviškuose Burbuliuose ties Vichy, aš nežinau. Turbūt, turėdamos laiko su p. Balutiene sukombinavote bendrą kurią „ligą" Eglei ir Adai, o sukombinavusios, pasiieškojote ir Burbulių. Bet jei tai tikrai reikalinga, padėk, Dieve, visoms sveikoms sugrįžti!

Ir aš sergu viena psichine liga nuo pat tos dienos, kai sugrįžau iš Vaižganto g., pašventęs jūsų vilą. Toli prieš tą pamatų pašventimą aš rašiau Petrui, ką manau pakviesti į tą šeimyninę apeigą. Būtent, be giminių, dar p. Balutienę ir Pa- // [1v] pečkius. Kurius maniau, tuos ir sukviečiau. Gi parėjęs namo, žiūriu, p. Balutienei pakvietimas nepasiųstas; tai, kuri artimiausia jūsų kaimynė, už poros šimtų metrų!.. O stebėjaus, kad ji neateina, o laukiau ½ valandos, kad visi susirinktų! Matai, kuo pavirtau! Visai išpindėjo galva ir akelės nebežvalios. Tai mažmožis, o vis dėlto tas mano snaudulys giliai mane įžeidė. P. Balutienė gal to nė nepajuto, o man vis rodos, lyg giminės nebūčiau pasitelkęs į šeimyninį džiaugsmą. Kalta tačiau mano žioplystė paskutinėmis valandomis, ne širdis. Tegul to ponia B. nebeatmena ir mane išriša nuo to sunkumo.

O vilos sienos jau beveik iki galo išvestos. Belieka trečias aukštas – bokštas, kur man lemta baigti amžius „затворникомъ"[1]. Vaizdinuos, svajoju, nors taip nebus. Sėdžiu namie, maudaus Nemune dideliu pamėgimu. Koriguoju savo leidinius. Taip per visą liepos mėnesį. O rugpjūtyje porai savaičių atsidursiu Palangoje.

Mielai sveikinu Tave, Brone, su p. Balutiene ir su jūsų priaugliais. Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 214, l. [1r–1v].

---

[1] rus. = atsiskyrėliu

291 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-07-05

Paryžius, 1929. VII. 5[1]

Mielas Dėde,

Pirmiausia dėkoju už intervenciją prie mano patrono, to nepastovaus ir ištikimo žydelio, anot Dėdės, kad jis, kaip ir sau, išgautų man palankų savo Maestro žvilgsnį. Aš tikiu tuo demaršu, juo lengviau, kad aš žinau Maestro palankumą griešninkams, tai avelei, kuri yra brangesnė už visą kaimenę. Apreiškimus mūsų menkomis akimis matyti mums draudžia mūsų žmogiškumas (ne žmoniškumas) – mūsų pastangos čia bus tiek pat bergždžios kaip mėnulio noras pavaduoti saulę. Dievo spindulys ugdo mus kaip ir kiekvieną varlę, ir varlė tiek pat apreiškimo yra globoje, kaip mūsų žodžiais ištartas kurkėjimas yra tos globos denaturatas. Skepticizmas, jeigu jo esti, nėra netikėjimas, priešingai, jisai yra per didelio tikėjimo ženklas, kurs pats save gerbia ir iš jautrumo vengia sušalti tuščio žodžio tvirtinimuose. Nėra neatsargesnio daikto kaip vaikui tvirtinti savo tėvo akivaizdoj jo prokreacijos paslaptį. // [102v]

Atsidavimo ženklai, apie kuriuos Dėdė kalbi, man yra per daug ryškūs, kad aš net jaučiuosi palaidūno sūnaus padėtyje. Aš matau, kaip Dėdė myli Bronę, kuri yra mano Angelas Sargas, mano laimingiausia gyvenimo dovana, ir todėl mes taip mylime iš vieno Dėdę, nors nemokame abudu to pasakyti. Bet man kartais rodos, kad Dėdė ne visai esi teisingas, lyg įtardamas Bronę dėl kai kurių jos tariamų ydų. Jeigu aš, jau tiek moteriško pasaulio matęs, rasčiau dar kitą tokią Bronę, aš laužyčiau visus įstatymus ir pulčiau, be jokių skrupulų, į bigamijos kriminalą. Tokį moteriškumo sintezį, kaip Bronėje, Dievas leidžia tik norėdamas ištirti žmogaus prigimtį, kankindamas jį nelaimėmis.

Šit, rytoj sueina aštuoneri metai, kai Dėdė, pats būdamas skeptikas, mus surišai. Ar neapsirikai savo skepticizme? Rask tokį ilgą šilko ploniausio siūlą, kurs nenutrūktų nė karto per visus kalnus, per visus miškus, per visas kiaurymes ir kuris ne tik nedyla, bet vis plonėdamas darosi dar tvirtesnis, nebenutraukiamas, kaip amžinos meilės simbolis dangiškos, trancendentinės kilmės. Tik žmogus gali žmogų išmokyti suprasti apreiškimą.

„Žydelio“ epigonas Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 74, l. 102r–102v.

292 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1929-[07-08]

1929.

Kaune. Mano Mielieji! Jei tai buvo 1921 m. liepos 6 d., tai būta labai senai. Jei per tiek laiko nepasireiškė aversijos, tai jų, turbūt, ir nebepasireikš; buvo laiko pasižinti, gẽra ir blõga įvertinti. Jei judu vienas antrame nerandate neatleistinų dalykų, tai esate tinkamai susiskyrę, lytiškai ar kaip kitaip, vis tasia. „Суженных“[2] ar kaip ten iki šiol nėra dar kvalifikavę nei fiziologai, nei psichologai; palieka tas pats talmudo lyčių

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. VIII-8“, Tumas suklydo datuodamas, nes laiško tokia data nėra, iš laiško turinio galima spręsti, kad greičiausiai omenyje turėtas laiškas, šiame rinkinyje teikiamas Nr. 292.

[2] rus. = vienas kitam lemtų / skirtų

santykių išsprendimas: jei tu mano akim žiūrėtum, tai ir tau... etc. Destis, tai yra grynai subjektyvus dalykas, tokio reliatyvumo, kokio gal nei pats Einšteinas nėra suformulavęs. Taigi kas kita yra įvertinti žmogų iš šalies ir vėl kas kita įvertinti suinteresuotam. Ir čia suinteresuotasis, šiuo atveju Tu, Petrai, asmuo visai nekompetentingas spręsti, ar teisingai, ar neteisingai kas iš šalies įvertina. Katras matuoja savo matu. Jei po aštuonerių metų sugyvenimo moterystėje, nežiūrint menkokos sveikatos, judu nesate viens antram sunkenybė, jei judu viens antram nepabloginote ir be to blogoko gyvenimo, jei laimės kilo iš jūsų pačių, o nelaimės tik iš šalies, – tai judu // [1v] viens antram esate didelės, gal nė nepasakomos, vertybės gamtos dovana. (Man tai vis lygu, kaip iš Dievo). Nėra jokios prasmės sakyti priešinga. Ir aš, minėdamas Jūsų sutuoktuvių dieną, tematau vienas Jūsų tobulybes; jos sudarė šeimą kokių reta rasti šiais laikais, kada šeima beveik subyrėjusi. O kad Bronė netiktų ministeriu Macdonaldo kabinete, o Tu savo bočių totorių mula, tai taip-pat teisybė. Ir dar daugiau būtų teisybių, tačiau jos niekam nereikalingos žinoti ir svarstyti. Bronė turi dáugybę gražių sielos mažmožėlių. Aš juos matau, jais džiaugiuos, jais net didžiuojuos, kaip savais. Palaipinti ją už tatai ant pjedestalo būtų man lygu, kaip ir pačiam pasilipti. O kad man bobiškumas nepatinka, tai ne dėl to, kad būčiau neteisingas, tik kad man ko kita reikia; gal kaip tik to, ko aš neradau niekur ir neberasiu. Tai kitos srities dalykai. Jei Bronė išeitų kulti su kuriuo goliatu, tas ją tikrai paneigtų, kam nepakelia centnerio grūdų. Tačiau tai nebūtų jai joks minusas.

Man, Jūsų abiejų dėdei, lengva ant širdies, kad aš nematau Jumyse nė mažiausio krislo netaurumo ir Judviejų pasirodymas mano akims visados esti – šviesos spindulys. Ir Barbutė tokia. Apie kitus savo gimines aš to pasakyti negaliu: ten esti kytrumų, kurie sunku pakęsti. Tai gyvuokite sau laimingai – tuo ir mane palaiminsite.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 215, l. [1r–1v]; datuojama pagal laiške aprašomą Klimų vedybų sukaktį ir pagal 1929-07-05 dienos Klimo laiške Tumo pažymėtą gavimo datą.

293 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-07-15

Kaune, 1929 m. liepos 15 d.

Mielas Petrai! Dėl P. Merimées laiškų, apie juos kalbi VII-9 d. laiške, aš nieko nesuvokiu. Universiteto biblioteka visam mėnesiui uždaryta, prof. Vacl. Biržiška atostogose, rektoriaus[1] taip-pat nėra. Anksčiau kaip rugsėjo mėn. šio klausimo neišspręsime.

Aš bet-gi nujaučiu neigiamą atsaką. 1, Mes tokie neturčiai, kad bibliotekai skiriamos minimalės sumos. Tomis sumomis perkama kas reikalingiausia bibliotekai papildyti, studentams naudotis. Autografai – ištaiga; labai maloni ir garbinga, bet nebūtina. 2, Už du laišku 1500 fr, mano išmanymu, brangu. Už tiek pinigų galime turėti dvejetą šimtų tomų knygų. 3, Gerai, kad padarei nuorašus, kad konstatavai faktą; mokslui to gana. Turgienevu daugiau suinteresuoti rusai; kitkart jie mokėdavo gerai; bet dabar vargu bau ir jie rizikuos didesnę sumą.

Jei kalbamasis advokatas nebūtų toks siauras žmogus, jis galėtų padaryti žestą ir parodyti savo prietelingumą – padėti tuo du laišku depozitan (jei ne dovanas Liet[uvos] universitete) // [1v] arba parduoti „по себѣстоимости"[1], sakysime, už

[1] rus. = už savikainą

300–500 frankų. Dabar jis spekuliuoja dideliais vardais. Tavo propoziciją įteiksiu bibliotekai, ligi tik ji atsidarys ir prof. B. sugrįš.

Namų sienas jau išvedėm. Belieka bokšto sienos ir stogo maskavimas iš fronto. Šiomis dienomis pakels vainiką ir pareikalaus magaryčių. Reiks duoti bent 100 lt. Paskui imsis darbo dailidės – dengs stogą, pasistatę gegnes. Medžiaga suvežta. Tai bus į galą šios savaitės ar pradžioje kitos. Kasoje – 11,000 lt., nes už viską mokama dalimis; galai tesuvedama pabaigoje.

Rimkus susiprieteliavęs su Darmštato hidroinžinierium Smilgevičium, mūsų stipendiatu. Abudu dirbą Nemuno kilpos problemą spręsdami. Sm. labai prašąs neduoti jokių koncesijų svetimiems, nes Amerikos lietuviai žadą milijoną doll. Smilgevičius žadėjęs užeiti į mane, bet dar nebuvo. Tie amerikiečių pažadai ir nedideli, ir netikri. Aš to rimtai neimu. Gal patys ateis į Tave, kai pas mus pasirodysi. Kada gi ketini būti? Į tą laiką žadame aplink namus apsikuopti.

Perleidžiu bronchičio ataką; jis kelius kartus per metus (mažiausia 2–3) atsitinka.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 216, l. [1r–1v].

[1] Vincas Čepinskis

294 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-07-26

Kaune, 1929 m. liepos 26 d.

Mielas Petrai!

Kasoje – 1,056,93 litų. Sumokėta 51,000.

Vilos sienos jau išmūrytos. Vainiko neteko traukti: aš sirgau uždegimu abiejų ausių; tai iš didelio slogo, kurio man įvarė Šaulių Šventė. Susiėjome su p. Vizbaru kitą dieną – atnaujinti slogo kalne, kur vėjas blaškės. Tūpčiojom aplink naują pastatą ir džiaugėmės. Vizbaras gyrės tai esanti architektoriaus kūrėjo „poema", aš gerėjaus pastato lengvumu: bokštas ją kelte kelia aukštyn. Nuo Fryko vila labai įvairi ir fantazinga. O iš Miško gatvės per kapinių žaliumus ji stovi lygu Svėdasų Marikonio rūmai. Grapams gyventi. Man rodos, ji pabaigus, visokių patogumų pridarius, teks kam dideliam išnuomoti už gerus pinigus, atstovybei ar kam. Jei patys negyvensite, tai šiaip-jau kuriam buržujukui bus neverta atiduoti. Pats pamatysi, kaip ta vila vykusi, stovėdama viena pati, nieko nesuspausta. Garažui jos pašonėje ir nedera, ir vietos nėra. Jis teks // [1v] antrame gale butvietės statyti. Jei būtų pinigų, neblogai būtų viršum butukai antstatyti – dėl pelno. Apačioje du garažu (dviem auto) ir karvei kūtė: kalne gyventi be karvės nenaudinga; o viršuje šoferiui, jis gi turėtų būti ir „старшiй дворникъ + младшiй дворникъ"[1]; mažordomas ar kaip tituluosime.

Dabar lubojama. Visur gelžis ir betonas. Kad ne gegnės, būtų „haec domus ardere nescia"[2].

Pasiutusiai tinkamoj vietoj: vila lygių lygiai prieš Miško gatvę ir ją architektoniškai užbaigia. Aš, bra, visą gatvę viduriu prašlubavau, akis įbedęs į tą reginį. Kaip laimingai atsitiko, kad iš Tavęs atsiėmė pirmykščią varlynę!

[1] rus. = vyresnysis kiemsargis, jaunesnysis kiemsargis
[2] lot. = šis namas negali degti

Noriu Tavęs sulaukti. Mano butas visai tuščias. Bet noriu ir Palangoje pabūti: aš labai nusidirbęs. Tai norėčiau tikrai suderinti Tavo buvimą pas mus su mano buvimu Kaune ar mudviejų abiejų Palangoje. Šiemet, sako, ten esą, kaip bičių avilyje, ir oras tinkamas. Dėl vilos Tavo važiavimas nebūtinas, nors inžinierius tai šiuo tai tuo vis nori pasitarti; būtinesniau – pinigai...

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 217, l. [1r–1v].

295 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-07-30

Paryžius, 1929. VII. 30

Mielas Dėde,

Atostogų prašiau sau rugpjūčio mėn., manau, Ministerija duos. Laukiu telegramos. Tuo tarpu važiuosiu į Royan, kur Bronė su Egle. Bet jeigu mane kokiam nors reikalui pakviestų Kaunan – tai atvažiuosiu. Greičiausia rugpjūčio 15 d. Bet tuo tarpu – tai tik spėliojimai. Taigi manęs nelauk ir važiuok silsėtis Palangon. O tie bronchitai Dėdei reikėtų rimčiau ir metodiškai gydyti. Aš vis tik siūlau kada nors išsiruošti čionai į Prancūziją. Bronchitams gydyti čia yra visai gerų vietų. O ir prasivėdinsi – kol aš čia.

Kartu siunčiu naują čekį 2000 dol. vilos sąskaiton. Reikia pabaigti visi juodieji darbai – apie tolesnius aš dar pagalvosiu. Dabar prašysiu užsakyti fotografui fotografijos iš visų keturių šonų – norėčiau pamatyti, kaip atrodo. Kadangi aš esu irgi savo rūšies „architektor" amatorius – dar galėsiu, kol galima, padaryti korektyvų. Dėl garažo vietos – dalykas neskubus, pastudijuosi[u] tatai ramybėje. Taip pat apgalvosiu tolesnius darbus, derindamasis prie mano lėšų, kurių šiemet vargu begalėsiu daugiau duoti.

Šiaip tuo tarpu viskas eina senoviškai. // [103v]

Jau beveik baigiau savo „Skaitymų" korektūras – taigi greit pamatysi naują leidimą. Be to, žinai, susigalvojau kaip amatorius architektas parašyti naują extra-praktišką lietuvių kalbos sintaksę. Ir žinai, jau didelį kampą parašiau. Bus, bra, knyga bent 300 psl., ko dar nė vienas mūsų filologas neprasimanė. O suprasti ir mokytis iš jos galės ir maži, ir dideli. Dirbu tam reikalui iš pamėgimo ir su entuziazmu. Tikiuosi netrukus net baigti ir „nustebinti" specialistus, kurie visada nepaslankūs ką praktiškai padaryti. Galvoju net savo lėšomis išleisti – nes mėgėjo darbo negalės įvertinti ir gražiai išleisti biznieriai, kurie teieško rekomendacijų savo pelnui. Juo daugiau rašau, juo daugiau randu perlų mūsų kalboje. Mūsų kalba yra tikras paties Dievo duotas pabūklas, žiūrint į jos lankstumą ir nepaprastą taisyklingumą minčiai pasakyti.[1]

Siunčiu daug geriausių linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 75, l. 103r–103v.

[1] Pabraukta rožinės spalvos pieštuku greičiausiai Tumo.

296 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-07-31

Kaune, 1929 VII-31.

Nusprendžiau atostogas pradėti VIII-15 d. vakarą išvažiavimu į Palangą pačiam galui sezono. Kaip gerai būtų, Petrai, kad Tu pataikytumei Kaune apsidirbti iki tam laikui ir abudu pabūtume dvi savaiti Palangos klebonijoje. Bronei rašiau į Burbulę; ar ji ten tebėra?

Kun. Juozas // [1r]

Kaune du mėnesiu pabus dr. Jurgis Šaulys. Jis turi ypatingą misiją – susipažinti su L. B. Provincijos vyskupais. Rengias juos vizituoti su Mr. Faidutti.

Mr
Petras Klimas
Légation de Lithuanie
Paris, XVII
14 Place Malesherbes

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 218, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

297 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1929-07-31

Kaune, 1929 m. liepos 31 d.

Broniuk! Turime didelio džiaugsmo ir juo pasidalyti aš noriu su Tavim, ne su kuo kitu.

Kovai su valstybės tvarkos griovikais įvesti Karo lauko teismai, patys smarkiausieji ir patys ūmiausieji. Tam teismui teko nemaža studentų; jų tarpe ir vienas mano klausytojas Valinčius, visiškai jaunutis fanatikas socialdemokratas. Aš padėjau savo parašą memoriale, kad studentų neteistų Karo lauko teismas, bet Kariuomenės teismas; jo procedūra tokia pat, kaip ir civilinio teismo. Tuo mano parašu tuojau pasidžiaugė ir nebūtų išvadų pasidarė soc[ial]-revol[iucionieriai] „Pirmyn" 14 n.[I], o mūsų valdžios atstovai už tai mane peikė.

Penkių byla išaugo į 29 bylą[II]; pusė jų gavo mirties bausmę. Nusigandom, kad žinotumei. Ėmė puldinėti į mane inž. Kairys, Galinio[III] (vyr. suokalbininko) tėvas, brolis (jo paties pasiųsti), rašytoja Pu- // [1v] šaitė-Sulikauskytė. Aš ėmiau puldinėti į Karo Ministerį[IV], į Prezidentą; atakuoti per telefoną ir telegramomis. Turbūt, visuomenė ir plačiau reagavo. Ir buvo gi paskui džiaugsmo, kai Valstybės Prezidentas ėmė ir visiems, be jokių išimčių mirties bausmę kasavo! Aš mušiau Prezidentui Smetonai entuziastingą depešą:

Hosanna Tautos Vadui, kurs krauju už kraują nemoka! Palaiminti gailestingieji!

Visuomenė labai patenkinta tuo kilniu Prez. Antano žestu.

Ag bėdos, kad žinotum! Čia diktatūra, čia fašizmas; o čia nebrendėliai revoliucininkai! Kalčiausi čia, anot Jakšto, vyresnieji, kurie kursto – neramina, o nuo akcijos stovi šaly ir bausmių neprisiima.

Tu – moteriška, tai greičiau suprasi, kaip ramu, kai ne krauju palaikoma tvarka. Manau, šis žestas labiau nuramins, neg mirties bausmės.

Kokių gi rezultatų turite vaikams? Sveikinu Jus visas keturias.

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 219, l. [1r–1v].

I 1929 m. liepos 1 d. socialdemokratų laikraštyje *Pirmyn* publikuojamas straipsnis „Dėl memorandumo", kuriame teigiama, kad tautininkų režimas jau atsibodo ir nuosaikiam tautininkui Tumui (S. D. [Mykolas Biržiška], „Dėl memorandumo", *Pirmyn*, 1929-07-01, nr. 14, p. 8).

II Kalbama apie bylą, iškeltą 1929 m. gegužės 6 d. pasikėsinimo dalyviams.

III Supainiota pavardė, kalbama apie Martyną Gudelį.

IV Augustinas Voldemaras

298 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-08-03

Kaune, 1929 m. rugpjūčio 3 d.

Mielas Petrai! 20,040 litų inkasavau ir 10,000 perkėliau į inž. Vizbaro sąskaitą. Paskutinius sumokėsiu, kai darbai bus visiškai pabaigti sulig pasirašytos sutarties. Tuo tarpu tebelubojamas pirmas aukštas (antras jau); pusei stogo kegnės pastatytos ir aplototos; šią savaitę pradės dengti dangtį. Kol kas bus, o Tavęs šiomis dienomis belaukiant, p. Vizbaras jau pašalino visas žemes ir iras, niveliavo visą kiemą aplink namą; kur nukasė, kur pripylė; užlygino ir duobę. Dabar jau lyg ir į tvarką panašu, kai visi griozdai pašalinti iš vidaus ir iš pašalės. Gerai būtų buvę, kad bent laiptus būtume šiemet padirbę – taip norisi lapjoti po aukštą ir po bokštą. Tačiau ir pamełech[1] prieisime galo. Kad tik finansavimas Tavęs nepjautų. O jis bus didelis – yra kur deda. Dr. Radzvickas juokias, kai pasakiau – antrą tiek reiks pridėti. Man rodos, vila galės procentuoti – gerų namų daug-kas laukia.

„Kauko" bendrovė dar nieko neįnešė. Dr. Grinius sakos neturįs kasoje, bet ligi tik prasikursiąs, // [1v] tuoj man įmokėsiąs. Net p. Puida visai tikru tonu užtikrino – iki N. metų atsiskaitysiąs, kurį veikalą išvertęs ir pardavęs. Žiūrėsime, o tuo tarpu prašiau vekselių ir bene gausiu.

Vilos fotografijas tuojau užsakiau; bet kad šiandie šabas, o rytoj voskresenje[2], tai tik pirmadienį nufotografuosiąs, dusyk nuėjęs pagauti gero apšvietimo iš pietų ir iš vakarų pusės. Taigi fotografijas galėsiu išsiųsti tur-būt ne anksčiau, kaip ketvirtadienį, VIII-8 d.

Jonė Nokutytė buvo lageriuose, ji skautė, ties Karmėlava, dabar pas mane vieši kurį laiką, nes aš Palangos šiemet nebepamatysiu – taip nulėmė ausų specialistas Radzvickas. Mat, jau antras mėnuo sergu abiejų ausų uždegimu labai rimta forma: abudu bugneliai prakiuro. Tai pasėka sunkaus gripo, kurio gavau per Šaulių Šventę. Daktaras pataria kur-nors panemunėmis pasibaladoti, kaimiškai. Dar geriau – į Kauną sugrįžti pigiau.

Kada Tu atvažiuosi, tada: visas mano butas Tau ir visas patarnavimas. Kitur nesustok – aš labai pasilgau Tavęs. O neatvažiuosi dabar, lauksime kitu metu. Kur tas Royan? Bronei rašiau į Bourboule.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 220, l. [1r–1v].

---

[1] Žodžio reikšmė nerasta.

[2] rus. = sekmadienis

299 | Petras Klimas Juozui Tumui, Ruajanas, 1929-08-08

Royan, 1929. VIII. 8

Mielas Dėde,

Pagaliau ir aš išvažiavau atostogauti. Tuo būdu vėl visi esame drauge su Balučiais. Čia turime visą villą, nedidelę, bet gražią ir patogią ligi rugsėjo pabaigos. Plage'as arti, oras tuo tarpu geras, visi irgi sveiki. Tik labai susirūpinome dėl Dėdės sveikatos. Aš dar kartą primenu, kad reikia nuo tų bronchitų pagaliau ir rimtai pasigydyti, ir todėl kviečiu atvažiuoti rugsėjo pradžiai (aš tuomet būsiu jau Paryžiuj) pas mus – pasirūpinsim dar šiais metais „kvarabas" išvaryti. Nereikia tokių dalykų apleisti.

Abejoju, ar aš dabar galėsiu atvykti Kaunan; gal reikės atidėti kitam pavasariui, kai imsiu galvoti apie mūsų namų vidaus ištaisymus ir visokius kitus išplanavimus.

Tiek tuo tarpu. Greičiau, Dėde, sveik, daugiau dabokis „kiaurapūčių" ir galvok apie „vizitą" Paryžiun.

Geriausių linkėjimų nuo visų

Petras.

Versk! // [104v]

Bronė, kaip visada, negreita laiškams parašyti – užtai mane prašo, o Dėdę atsiprašo ir labai dėkoja už laiškus, kuriais visada džiaugiasi. Man kartais atrodo, kad Bronė per daug Dėdę gerbia ir myli, kad galėtų tat pasakyti. Aš ją iš pradžių bariau už nerašymus, bet paskui susigalvojau: kas beištirs moteriškas paslaptis!

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 76, l. 104r–104v.

300 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Pažaislis, 1929-08-16

Pažaislyje, 1929 m. rugpjūčio 16 d.

Mielas Petras! Ačiū Tau už gerą širdį, už užjautimą! Tik aš nesu tiek blogas, kad man reiktų jau net užsienio kurortų. Aš tiesiog persidirbau, nusilpau, iš to ėmė galva suktis ir bloga darytis. O kai kiek atlyžau nuo darbo, tai nei galva besisuka, nei pagedusio sviesto skonies bejaučiu liežuviu; to ypatingai bjauraus jausmo nebėra. Dr. Radzvickas varyte išvarė kur į kaimą pasilsėti. Pasirinkau Pažaislyje, kur ir dr. Jurgis Šaulys su dukrele Birute vasaroja. Čia tiek gražu, ramu, švaru ir – skanu, kad nors nebevažiuok namo. O sesers, nors inteligentės, tokios paslankios tarnauti pasilpusiems, jog nei ligóninių režimas nebūtų geresnis. Taigi čia pagyvensiu 2–3 savaites. Geriu Ems, species pectoralis, tai gal nė Ems – miesto nereiks pamatyti. Pažiūrėsime. Jei tačiau tektų atsidurti Emse, tai, žinoma, ir Paryžiuje atsidurčiau – pusė kelio.

Rytoj iki darbo valandos pabaigai bus baigti stogo klojimo ir lubų lubojimo // [1v] darbai. Beliks vidurio medinės sienos. Tačiau tą darbą inž. Vizbaras atideda kuriam laikui jis išvažiuoja į Marienbadą kiek širdies pasigydytų, o vidurines sienas nori pats

parūpinti; jis nieko nedirba griežtai: dirba kurdamas, darbe pamatydamas reikalą, kurio laiku nebuvo galima pramatyti.

Vila bus brangi, bet gešeftas vis dėlto tikras – Tu blogai nepabaigsi. Vokietis Sejūra (?) iš atstovybės, kur dabar Lietuvių viešbutyje nuomoja keturius kambarius ir moka labai daug, paleido paskalą – savo lėšomis apsiimsiąs pabaigti Tavo vilą ir paskui atgyventi įdėtą sumą. Ką atsakyti, jei konkrečiai pasiūlytų? Vizbaras niekina. Sako reikia pačiam kaip-nors ištesėti ir saviškai padaryti, o ne kaip „nuomininkas" daro, kad po jo viską iš nauja reikia perdirbti. Vizbaras sako, gerai būtų medžio darbai padirbus šią žiemą – žiemą jie pigiau. Tada lengva būtų ir apie kontraktą su nuomininkais kalbėti; viską galima esą pabaigti iki gegužės m. Dėl centralinio šildymo kviečia Nemuną pasivaržyti su kažin-kuo.

Linksmas esu, kad Jūs sveiki.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 221, l. [1r–1v].

301 | Petras Klimas Juozui Tumui, Ruajanas, 1929-08-22

Royan, 1929. VIII. 22[1]

Mielas Dėde,

Čia įdedu mano Bronės laišką kun. Kazlauskui, kurio mes nežinome dabartinio adreso. Būk tad geras, peradresuok jį. Be to, prašysiu padaryti intervenciją prie jaunojo inžinieriaus, Rimkaus, kad jis man nuimtų villos planą taip, kaip jis dabar yra realizuotas. Man nereikia, kad jis būtų formalinis, „patentuotas" – man tik reikia braižinio su metrais – nes aš noriu tik žinoti kambarių dydžius ir jų „geografiją". Kiek matau iš fotografijų – šis tas yra pakeista, o tolesniems darbams man būtinai reikia turėti tikrą išmatavimą ir ypač durų-langų platumą. // [105v]

Šiaip naujienų neturiu. Tik Bronė ėmė vėl negaluoti – ir norime net tuojau grįžti Paryžiun, nes čia jokio nėra daktaro, kurs pasakytų, kas yra. Su moterimis yra didelės bėdos, kai jos ima negaluoti – per daug komplikuotas organizmas.

Džiaugiamės, kad Dėdė jau gerai jauties, bet, man rodos, be ilgesnio „kūro" neapsieisi.

Geriausių linkėjimų

Petras.

P. S. Prašau perduoti labų dienų p. Šauliui.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 77, l. 105r–105v.

---

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. VIII-29".

302 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Pažaislis, 1929-08-29

Pažaislyje, 1929 m. rugp. 29 d.

Mieliausieji! Jūsų laiškus gavau. Kun. K. Kazlauskui laišką pasiunčiau į Grūzdžius, p. l. O įsakymo sudaryti vidaus vilos planą negaliu, kol kas, įvykinti. Aš jau rašiau Tau, Petrai, kad inž. Vizbaras atostogauja užsieniuose ir sugrįš vos už 2–3 savaičių. Išvažiavo, neleidęs be jo statyti vidaus sienas. Čia jam tikrasis vidaus vaizdas parodęs vieną kitą mažmožį pakeistiną. Tai geriau bus, kad jis pats apie tai Tau laiku paskelbtų ir gautų Tavo placet[1]. Taigi kambarių „geografija" tuo tarpu gaus palaukti - kambarių susiformavimo. Langus, duris būtų galima ir dabar išmatuoti ir tai su pataisomis, kol nėra įdėtos staktos.

Dėl Bronės moteriško negalavimo mane ima džiaugsmas ir baimė. Bereiktų didesnio džiaugsmo, kad Jūs gautumėte antrą vaikelį?! O bijau: sako, sykį abortui įvykus, antras lengviau įvykstąs. Tad reikia itin didelio atsargumo. O dėl kitų komplikacijų, manau, gal ir nevertėtų per daug // [1v] sielotis: tai paprastas dalykas; apie juos kaimo moterys labai daug šnekasi savo tarpe ir tuo tenkinasi, o inteligentės šnekasi su visokiausiais daktarais ir taip pat tenkinasi „pasitariusios"; įvairiausi ne tų dalykų „specialistai" tik honorarams imti už tuščią nuraminimą. Stebuklingąją Pažaislio Dievo Motiną prašiau, kad Bronę stiprintų, ir nesiliausiu prašęs kasdien, kol čia būsiu.

Aš labai atsigavau. Dirbu fiziškai iki pajėgų nebetenkant, ir jaučiuos, kaip regimai jaunėju. Mano tebesama lankstaus ir vikro, dar nejaučiančio gyslų vopnėjimo[2]. Oras – kokio nėra buvę nė vasarą: 6 val. vakaro dar +19º C, o dieną kepame saulėj su kan. Byla. Aš net vazelinu gavau pečius teptis – nudegiau. Be mūsų dviejų ir dr. Šaulio, dar vasaroja čia prelatas Jakštas-Dambrauskas, bet iš jo mums nieko gera: jis jau per standus ir nuo savo rašomojo stalo nepakeliamas.

Birutė Šaulytė graži, sveika ir gudri mergytė, 8 metų, tik tebėra labai vaikiška. P. Jurgis ją baisiai myli. Tegul Dievulis jus savo globoje laiko

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 223, l. [1r–1v].

303 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1929-08-31

Fotografija iš aeroplano. Labai gražu. P. Vizbaras Čekoslovakijoje: Francensbad, Berliner Hof. Tavo laišką aš jam pasiunčiau – lai pats atsako, kas yr ir ko dar nėr. Nemanau, kad būtumei norėjęs jį aplenkti. Iš Sakalo gauta 467.50. Iš Pažaislio sugrįžau, pabuvęs 13 dienų.

Jūsų kun. Juozas

Kaune, 1929.VIII-31

x = mano kambarys

Atvirukas su Pažaislio architektūrinio ansamblio panoraminiu vaizdu; atviruke iksu pažymėtas vienuolyno ansamblio langas, kuriame gyveno Tumas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 224, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal laiške minimą Klimų vilos architektą Vizbarą ir parašą.

[1] lot. = leidimą, pritarimą

[2] lenk. *wapnieć* = kalkėti kraujagyslėms

304 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1929-09-14

Kaune, 1929 m. rugsėjo 14 d.

Mieloji Eglute! Aš Tavo ir Ados laišką gavau ir labai džiaugiuos, jums paketinus bažnyčion nueiti ir ten Dievo akivaizdoje mane paminėti. Tai labai gražu. Ir aš taip darau. Per dieną esu visu kuo susirūpinęs; o kai nueinu į bažnyčią, tai lieku visiškai liuosas ir galiu pasvajoti apie Tave, apie Tavo mamą, tėtį, tetutę. Tada mes nebe išsiblaškę, kas Kaune, kas Paryžiuje, kas Romoje; bet visi vienoje Dievo apveizdos saujoje.

Dabar aš nieko nebežinau, kur jūs. Nejaugi vis tame Royane, kurio man niekas nedavė adreso. Dėl to nė vieno laiško nepasiunčiau tiesiai, bet vis per Paryžių. Nežinau, nė ko ten sėdi Ada, kai jos „Saulėje" seniai prasidėjo pamokos.

O ką gi Tu šiemet darysi? Rašyt jau moki. Tai belieka skaityti išmokti, bet taip gerai, kad paskaitytumei visą tėtės rinkinį „Skaitymai". Ji vos tik pir- // [1v] madienį tepasirodė. Šeštadienį aptaisė 80 egz. ir tuoj visus išgrobstė, o man nebliko. Gavau nusipirkti vėliau.

Aš taip-pat maudaus – dr. Venckūno mineralinėse voniose ir jaučiuos gana gerai. Mane labai smarkiai veikia mineralinis vanduo.

Eglute, padėkok Tėtei ir pp. Urbšiams už pasveikinimus. Taip-pat mamai, sau ir Adai, jei ji tebėra pas jus. Jeigu sugrįžo, tai ir aš pats ją nutversiu.

Kada gi p. Balutienė grįžta Kaunan, o jūs visi Paryžiun?

Bučiuoju Tave, Eglut, o Tu už mane kitus visus išbučiuok, neaplenkdama nė kambarinės.

Tavo bočius kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 226, l. [1r–1v].

305 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-09-18

Paryžius, 1929. IX. 18

Mielas Dėde,

Siunčiu per U[žsienio] r[eikalų] m-iją paties vardu mažą paketėlį, kurį prašau įduoti ponui Vizbarui su čia pridėtu laišku.

Visi mūsiškiai ir Balutienė su Ada grįžta rytoj į Paryžių. Šiemet, berods, atostogos Royane labai nesisekė. Iš tikrųjų, nėra geresnių atostogų kaip Lietuvoj. Bronė tik apie tai ir svajoja. Kad ne tos kelionės brangumas – visada važiuotume Lietuvon. Aš ir dabar kalbinu Bronę vykti Kaunan Nachkur'o[1] daryti. Ji tokia Lietuvos žemės dukra, kad atitrūkus nuo savo motinos blaškosi kaip žuvis be vandens. Kaip dėl to yra gražu matyti tokį prisirišimą ne tik dvasinį, bet ir fizinį su savo tėviške. Aš pirmiau maniau, kad aš esu didelis patriotas, bet kai aš prisižiūrėjau į Bronę – tai man maniškis prisirišimas dabar atrodo tik stiprus refleksas. Moterys vienos tegali būti tokios patriotės – šit kodėl „vėžiai" ardė Lietuvą ir ją dar ardo šen ir ten. Jeigu // [106v] norime Lietuvą padaryti stiprią – eikime į moterų pulką šauliams gaminti, eikime į moterų-motinų

---

[1] vok. = sanatorinis gydymas

širdis, kurios kuria tautą, į mūsų būsimų kartų žmonas, kurios atstovauja mūsų senajai Žemei-Žemynėlei.

Savo „Skaitymų" pašvęstą Dėdei ekzempliorių atsiųsiu, kai tik gausiu pats. Jie toli gražu neišėjo taip, kaip aš norėjau. Bet tikiuosi tolesnį leidimą išlyginti. Sunku per tokias distancijas ką gero padaryti.

Daug labų dienų ir linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 78, l. 106r–106v.

306 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1929-09-24

Kaune, 1929 m. [ru]gsėjo 24 d.

Mielas Broniuk! Kaipgi Tu galoji? Žinau, Tu man nieko nepasisakysi. Klausiu taip sau, kad apie Tave mąstau ir bijau, kad nebūt bloga. Tai geriau aš Tau nusipasakosiu.

Pagaliau, kaip ir pasibaigė mano jubiliejus. Sveikinimų gavau 394. Bet kad didumas buvo šeimų, draugijų, kuopų, tai sveikino bent du tūkstančiu „žmonių" ir bent keliolika tūkstančių jaunimo, deja, tik tautiškojo. Nepasveikino tik savas ir mylimas Arkivyskupas[1], v. Staugaitis ir Reinys. Be to, kr[ikščionių]-dem[okratų] ir soc[ial]dem[okratų] partijos. Šiaip jau visi, ir iš anų kai kurie palaidi žmonės.

Nuglostė-numielavo mane lietuvių visuomenė; prirašė ir prisakė tiek dusėrų[1], kiek aš nė nevaizdavaus. Kai stebiuos, kad mūsų inteligentai tiek daug moka retorikos pavartoti panegirikams, tai ginas: nei tai esą panegirikai, nei retorika, bet tikri jausmai. Nedrįstu ginčyti. Užtat dėl epitetų, kuriais mane apibėrė, kaip kokiais egzotiškais žolynais, atsimenu prof. M. Biržiškos anegdotą. Jie šventę Vilniuje 65 ar 70 m. Basanavičiaus sukaktį. Kaž-kas taip jį išgyręs kalboje, kad net koktu pasidarę. O a. a. Basanavičius // [1v] pareiškęs: „[T]eisybę pasakė". Aš nenorėčiau virsti anegdotišku jubiliatu. Tai visų epitetų nei pasisavinu, nei atmetu. Aš, Tumas, stoviu šalia garbinamojo Vaižganto. Man tik įdomu, kaip ir kas jį pagerbia ar pagiria; man nė karto nesukrutėjo širdis džiaugsmu nuo tų masinių komplimentų. Tai faktas. Man nėr ko Tau meluoti. O prieš jubiliejų smarkiai buvo malonu aptikus ką nors giriamo. Gal štai dėl ko. Jei nors puselė būtų tikra, ką mano apie mane visuomenė, tai aš turėčiau būtų virš-šventas, virš-patriotas, na, Übermensch[2]. Ir man būtų sunku tesėti. Jausčiaus baisiai nenatūraliai; gal imčiau ir pozuoti kiek. O tai taip šlykštu ir juokinga, kad geriau būtų tuojau numirti, neg susikompromituoti.

Man laiku pasisekė save broniruoti nuo komplimentų ir aš manaus nepakvailėsiąs nuo jų, nė pasikeisiąs. Ir vis dėlto man bus sunku karšti pernelyg pakeltam. Sunku man buvo ir kanauninku tapti: Katedroj per ceremonijas aš laidojau save tokį, koks išbuvau 52 metus. Šiuo tarpu nebenorėčiau save antrą kartą laidoti, tą, koks išbuvau 1921–29 m. kanauninko rangoje. Berods, nė vieną sykį nepasirodžiau jos nevertas, tai man to gana ir be jubiliejinių pagyrų. Ačiū ir Jums už tokią gražią ir inteligentišką charakteristiką. Ji visiems labai patiko. Bus ir daugiau „Vaižgantikos". O kam tai, kitą kartą pasisa[kysiu.]

Jūsų kun. Juozas

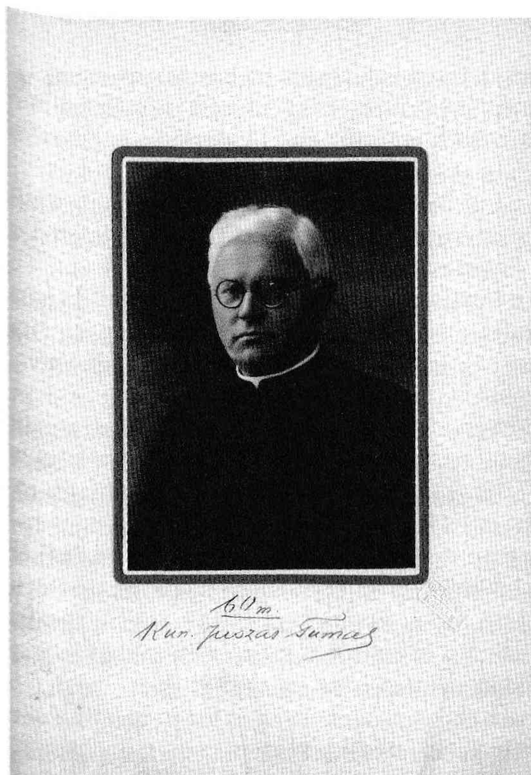
Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 227, l. [1r–1v].

[1] Juozapas Jonas Skvireckas

---

[1] pranc. *douceur* = švelnybė, meilybė
[2] vok. = antžmogis

307 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1929-10-09

Branyte, aš Tau, štai, patiekiau savo 60 metų pripelnytą ligų katalogą.

1. Plaukai ant galvos nebesilaiko.
2. Akys nebežiūri.
3. Ausys nebeklauso.
4. Sprande egzema.
5. Nosys nebefiltruoja.
6. Kalbamoji gerklė užsidega.
7. Alsuojamieji užsiflegmiję.
8. Raumens reumatizmuoti.
9. Nariai artritizmuoti.
10. Girkšnys praplyšęs.
11. Slanktai vargina.
12. Kojų pirštų papautai gelia.
13. Išijas duria.
14. Smėlys ir baltymai byra.

Suma: 82 kl. svorio,

atrodau, kaip niekados pirmiau, ir labai dėkoju Jums už pažadėjimą surasti kurortą. Palauksime, kuriam galui rimtai prisireiks.

Šiandien M[inistrų] kabinetas paskyrė man 800 litų pensijos, tai duonos nepritrūksiu, o dirbti dar galiu ir labai noriu.

Pasveikinimų gavau 427.

O paskutinį ruošia H[umanitarinių mokslų] fakultetas š. m. 20 d.

Aš pats stebiuos, kaip neapkvaišau nuo malonėjimų ir pagyrimų. Širdyje dabar jaučiuos dar kuklesnis, dar ramesnis, – na, laimingas. Už viską tebūnie garbė Dievui!

Tavo Dėdelė

1929. X-9 d.
Kaune

Rašyta ant prie pasporto pritvirtintos fotografijos antrosios pusės, VUB RS, f. 118, b. 454, „Fotografijos", Nr. F2.

Kaune, 1929 m. spalio 22 d.

Mieliausieji! Ilgai aš tylėjau, bet ilgiau tylėti nebegaliu: jus pačius ir mane patį ištiko didžiausia nelaimė: sugriuvo... manote, jūsų bokštas? O, kadgi tik tiek! Jis galima būtų atstatyti. Atsitiko blogiau: nulūžo du viso Kauno pažibu: filodendras ir premieras[1].

Daržininko prisipažinimu, tokio puikaus ir tokio seno, jam 10 metų, o gal ir daugiau, filodendro, kaip Jūsų flansuotas, o mano augintas nėsą visame Kaune. Esą gražių palmių, kamelijų, oleandrų, rododendrų; bet plačialapio filodendro – ne!...

Ir išaugo jis iki pat lubų. Ir apkėtė man pusę kambario. Ir buvo graznos ir kitiems pavydo. Bet skirtas baloje augti, horizontaliai, o par force[1] tiesiamas aukštyn pasipriešino, nulaužė smaigą ir – nuvirto... Ir tapo tuščia tuščia jo vietoje, nemaloniai erdva, kaip kieme nukirtus žilvitį ar šimtametę liepą...

Gelbėti susikviečiau viso Kauno vaistytojus, braukilas ir narininkus. Vaistininkai atsisakė, braukilos neapsiėmė, tik narininkai tarė: „Nieko, nieko! Įbesime kamieną ir jis flanso rolėje gaus prigyti. Deja, gaus // [1v] ilgai ir rimtai pasirgti". Sakė padarė. Įdiegėme, smaigais paramstėme. Stovi, bet lapai lėpsta, sulčių negauna. Jau vieną apatinį lapą Emilija, ašaras šluostydamasi, amputavo. Teks amputuoti ir antras; gal ir daugiau. Kad nors viršutiniai, jaunesnieji išliktų! O, kad tai būt atsitikę pavasarį! Būtų dykas galas tokiuo vegetacijos intensyvumo metu. Bet rudenį, kaip man senatvėje, sunkoka naujų jėgų pasigauti. Wola Pana Boga[2]. Jis nenorės man duoti tokio smūgio kaip tik jubiliejaus metų! Jubilare[3] juk reiškia: džiaugtis, ne ašaras lieti.

Lūžo ir nabagas premieras. Bet-kurį medį, sako, graužianti savo kirmytė; graužė ir jį. Ir teko nuo jo amputuoti iždas, amputuoti roletė su Šiškinu, amputuoti vilkų brolija, likusį kamieną persodinti į universitetą, kad ten jis išleistų naujų, žalių, visos Europos vyrų, drauge su moterimis, ne antraip, akis džiuginančių. Sako, prigysiąs ir būsiąs dar skaistesnis, neg įdiegtas į politikos dirvą. Wola Pana Boga. Nenorės gi Jis tokią mokslo žinių puodynę sudaužyti. Tai joks biznis: pirma padaryti talpią puodynę, o paskui ją sugurinti. Deja, kad dažnai mes patys save suguriname.

Jūsų Litterarum Lituanarum Doctor

Juzas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 229, l. [1r–1v].

[1] 1929 m. rugsėjo 19 d. Augustinas Voldemaras turėjo priverstinai atsistatydinti.

[1] pranc. = jėga, per prievartą
[2] lenk. = Pono Dievo valia
[3] lot. = švęsti

309 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1929-10-28

Kaune, 1929 m. spalio 28 d.

Brone, žiūrėk, kū aš Tou pasakysiu: kai dabar turėsi savo šeimynos daktarū, znočijas, mani, tai viškai nebebus verta sirgti nei Tou, nei Eglutei, nei Petrui. X-20 d. diplomū aš Jums su pulk. Skorupskiu nusiunčeu, tai patikėti galėsta.

Universiteti dėl to nieko buvo labαi[1] gražu. Susrinka visas Fakultetas, universiteto Rektorius[I], ponas Švietimo Ministeris[II], daugybė profesorių iš kitų fakultetų ir pilna salė studentų. Jų tarpe 29 delegatai iš Mintaujos gimnazijos, kurios aš esu Garbės Narys.

Dar gražiau buvo Lietuvių klube, kur vakarieniavome 52 žmonės. Pasakė man daug gražių kalbų. Neužmiršta nieko, ką kada gera buvau padaręs. Net nebepatogu: aš ir šioks, ir toks, o vis aukštyn. Gerai dar kad nosis nesiriečia – būč visiškai kvailas.

Jubiliejus dar nepasibaigė. Vakar buvau Vilkaviškyje. Gimnazija kėlė Vaižganto vakarą, ir aš gavau kalbėti. Gavau sveikinimų ir gėlių. Sveikino vysk. Reinys – buvo nepasakomai lipšnus. // [1v] Vyskupas [K]arosas iškėlė vakarienę Kūrijoje, ar Kūrija vyskupo bute. Vaišino ir labai daug gerų žodžių prikalbėjo prel. Laukaitis, jo sekr. kun. Gronys, kan. Steponaitis, astron[omas] direktorius Juška. Buvo labai gera. Įsižaidėm, kaip vaikai.

Šiandien mano Kaziukas apgynė diplominį darbą, milžinišką darbą, 20 kartogramų, Birštono-Merkinės Nemuno kilpos panaudojimas Lietuvos elektrifikacijai. Pietavome abudu ir gėrėm Sergijaus „Pepinkos". Kazys dabar inžinierius hidrotechnikas, vadinas, vandenininkas. Nuo pirmadienio stoja kariuomenėn metams, o paskui gaus stipendiją į užsienius, turbūt, ruoštis profesūrai. Vokiškai jis moka.

Rytoj abudu važiuojame Fredon į prof. Steponą Kolupailą, jo mokytoją ir protektorių, padėkoti už visa gera. Prof. Kolupaila ir mane labai myli. Gerų dėl to esama žmonių, kai pasidairai ir atsakomo veiksmo nesiimi. Gerai būtų, kad Eglutė man dar vieną laišką savo rankele parašytų.

Šiaip jau sveikina Jumus – Daktaras Juzas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 230, l. [1r–1v].

[I] Vincas Čepinskis
[II] Konstantinas Šakenis

310 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-10-29

Paryžius, 1929. X. 29[2]

Mielas Dėde,

Išaukštintas, išmylėtas ir pagaliau net aprūpintas, tikiuosi, dabar galėsi atsipūsti, nors trejos devynerios ligų su padaugėjusiais kilogramais ne visai atrodo esą santaikoj. Filodendrono lūžimas, žinoma, yra dar vienas neramybės faktorius, nors kai kuriais atvejais lūžimai pradeda taiką. Viskas, mat, lūžta, kas peršoka saiką. Filoden-

[1] Graikiškos abėcėlės raide alfa (α) žymimas redukuotasis balsis „a", alfa raidė šiuo atveju parinkta kaip labiausiai atitinkanti Tumo autografe specialia grafema žymimą garsą.
[2] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. XI-3 d."

dronas kaltas, kad jis neprisitaikė nei prie puodo, nei prie lubų. Gali puodas būti per mažas, gali būti lubos per žemos – bet filodendronas turėjo pats žinoti, kad tos sąlygos negali pasikeisti tik dėl jo kaprizų. Tesižinie tad! Nepadės čia nei visi eskulapai, nei sodininkai. Mėgink dar jo jauniausią dalį prigydyti, kuri visai sveika, kuri dar nesurembėjo savo persenėjimu – gal ji išlaikys veislę. O ne – mesk pašalin kaip niekam tikusį šlamštą, kurs kambarį teršia, orą gadina. Filodendrono, žinoma, gaila – jis turėjo nepaprastų šansų būti vieninteliu Kaune ir gal visoj Lietuvoj, bet kas savo šansų pats neišnau- // [107v] doja esamose sąlygose, to nė mirtis nepataiso. Negi sakysime: tegriuvie lubos, teplyšta puodas, kad tik filodendronas išliktų nelūžęs. Iš savo buto, ačiū Dievui, dar nenutarei padaryti ekzotiškos oranžerijos ar muziejaus, iš kurio pačiam šeimininkui reikėtų išsikraustyti.

Taigi apsvarstę, dėmesin įsidėję ir apgailėję nelaimingą filodendrono lūžimą, perėjom „prie dienotvarkės" – gyvenimas nestovi, jis ašaromis neminta ir negyja.

Šit pagaliau tikiuosi ir aš atvažiuoti Kaunan. Kaip likimo norima – tur būti, darganai ir žiemai. Dar nieko tikro – bet tikrumas visada randas iš netikrumo. Taigi iš anksto noriu paklausti, ar priimsi į kokį kampą, nes pas ponią Balutienę jau per pilna.

Būk geras, Dėdė, įteik mano vardu p. Janulaičiui 100 litų (jei dar yra mano sąskaitoj) kaip mano avansą nario rėmėjo Lietuvos istorijos draugijai.

Daug labų dienų ir geriausių linkėjimų

Petras.

P. S. Čia pridedu abu indėlio lakštu Lietuvos kredito banke mūsų Emilijos. Tik reikia ištaisyti pavardę lakšte 1220 litų: Emilija yra Grebauskaitė.[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 79, l. 107r–107v.

311 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-11-03

Kaune, 1929 m. lapkričio 3 d.

Brangusis Petrai! Lova visados žiobso mielo malonaus svečio belaukdama. Gyvenu vienas pats, tai Tu atvažiavęs tiesiai į mane, padarysi man daug malonumo. Aš gi Tave ne tik myliu, bet ir branginu. Man nėr geriau, kai su manim pasišneki, nors Tau su kitais geriau. Taigi dieną ar naktį atpukšėsi automobiliu iš stoties – visados bus vietos kiek tik norėsi. Vis dėlto geriau bus, jei už keleto dienų duosi žinią. Žinai gi, lietuvių buityje: tai gryčia nepašluota, tai kiaulės tebepenimos, tai neiškūrinta, t. ir t. Aš jau nuo šios dienos pradėsiu Tavęs laukti, galvoti. Dr. Zauniui nesutinkant vesti mūsų užsienių politiką, nujau, bene tik Tau teks. Prezidentas[1] dar pirmiau sakė man – Tu esąs pirmutinis ir vienatinis tinkamas tam reikalui. Deja, tik kad kabinetai per nepastovūs dalykai, ir jie visus savo dalyvius paleidžia sakuotus.

Tavo sąskaitoje, išmokėjus inž. Vizbarui 70,000 su šimtais, dar yra 1,108.53 lt.; tai prof. Janulaitį lengvai patenkinsiu.

Emilijos sąskaita L[ietuvos] kredito banke 300 lt. padidės. Dokumento nesiųsiu: atvažiavęs paimsi.

Filodendronas – žolė, rodos, prigis. Ir puodas buvo didelis, ir aukštumo pakako: smaigas galgo- // [1v] nas papuvo ir palūžo. Sako, taip ir reikėję. Tik kas susipranta,

---

[1] Kairiojoje l. 107v paraštėje prie teksto apie Augustiną Janulaitį Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Įduota XI-V".

pats iš apačios nupjauna – pavasarį, kad greičiau persirgtų tą operaciją. Dar tebežaliuoja persodintas.

Iš visų mano senatvės negalių bene aršiausias bus artritizmas: bevardis pirštas kairės rankos nenori lankstytis; jam reiktų gerų vonių ar kurių galų. Mūsų Venckūno vonios nemačijo jam, nors visam man labai mačijo: paskutiniu laiku aš toks jaunas, kad net svietas praeidamas nusispjauna, sakydamas: nugi ar bepradės tas senis senti? O mano bevardžio jie nemato. Aš jo ir nerodau, jei vulgus vult decipi, ergo decipiatur[1]!

Tavo „Skaitymų" egzempliorių, į kurį esi įdėjęs dedikaciją man IX-25 d. Paryžiuje, Kaune aš tegavau X-23 d., nuėjęs į p. Balutienę Emilijos pinigų atsiimti. Tai ne mano kaltė, kad iki šiol nepakvitavau. Geri tai skaitymai, tik, man rodos, Dabušis per daug ją apsunkino savo žodynu ir padvigubino kainą. Kurgi tu – 9 lt.! Ar mūsų mokinėliui tai įmanoma? Už 9 litus jis mėnesį pragyventi gali. Be to, dzūkiškai paaiškinta, tai ne visados patenkina. Pv., „birbti" – mykti (karvė), o daugiur – musė, rūra birbia. Tiek filologinės kritikos.

Jau pinu vainikus Tau bromai pastatyti. Ė kūg materys?

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 231, l. [1r–1v].

[1] Antanas Smetona

312 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1929-11-03

Paryžius 1929. XI. 3[2]

Brangus Dėde, pagaliau ir aš prisirengiau parašyti Dėdei porą žodžių. Net gėda, kad į tiek daug Dėdės laiškų ir dar tokių įdomių ir linksmų beatsakau tik štai dabar. Be kitų visokių priežasčių, mat aš esu labai menka rašytoja. // [94r]

Skaityt – aš gana daug skaitau, bet parašyt, manau, nesugebėč nieko. Antra, kas-gi būtų, kad visi pradėtų rašyti, nebūt kam skaityti. Tai to ir nusiraminu!

Džiaugiamės, kad nors vieną daktarą turėsim savo familijoj, tai Dėdę. Atidžiai sekėm laikraščiuose visas Dėdei pagerbti iškilmes ir džiaugėmės.

Mes tuo tarpu esame sveiki, ačiū Dievui. Eglė vaikšto mokyklon net // [95r] dukart į dieną: nuo 9–11 ½ v. ryto ir popiet – 2–4 v. Tai ir praverčiam bevedžiodami! Ji-gi eina mokyklon labai noromis. Tik piktinasi, kad jai, tikrai lietuvaitei, priseiną ištisą dieną kalbėti francuziškai. Bijanti užmiršti lietuviškai! Lietuviškai-gi ji gražiai kalba ir yra didelė patrijotė. Mokinasi gal ir neblogai: šią sąvaitę buvo pirmoji mokinė. – // [95v]

Esame susirūpinę užbaigimu vilos. Nutarėme šiek tiek lukterė[ti] lig neatsitiks progos Petrui jam pačiam ją pamatyti. Visi, kas matė, giria!

Paryžiuje turime jau tikrą rudenį: lyja, rūkai, bet nelabai šalta. – Visi trys sveikiname ir bučiuojame Dėdę

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 73, l. 94r–95v.

[1] lot. = minia nori būti apgaunama, tad tebūnie apgauta.

[2] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. XI-7."

313 | Juozas Tumas Bronei Klimienei ir Eglei Klimaitei, 1929-11-07

Kaune, 1929 m. lapkr. 7 d.

Broniuk, Eglut! Dėkui sveika atrašius! Kam gi negera gauti žinių apie mylimus? Džiaugiuos ypač geromis žiniomis, kad jūs tuo tarpu sveiki ar bent apysveikiai ir dirbate. Vis dėlto nei Tu, nei kas kitas Jūsų nesivaržykite atsakymais. Priverstinas atsakymas ar parašymas veda į šaltą oficiališkumą, o to man nei reikia, nei pageidautina. Aš taip-pat elgiuos. Kitiems nieko neparašau, o Jus apipilu raštais. Taip darau sau palengvinti, nes Jus myliu ir Jumis sielojuos. O ką Jūs su tais raštais darote, man vis tasia. Paskaitote, gerai; įkyri dukart per savaitę gaunant iš vienų rankų, dėkitės į archyvą.

Laiškui parašyti jokių ypatingų autoriškų talentų nereikia. Ypač moterys visos specialistės daug rašyti; vadinas, plepėti apie viską ir dar apie šį-tą. Jei Tu šiuo atžvilgiu „ne moteriška", gal geriau: ilgi moterų laiškai, tiesą pasakius, gana nuobodūs. Bet atvirutę pasiųsti ir nesunku, ir santykiai tuo palaikomi tamprūs, ir išprovokuojamas atsakas. Aš kai kam neparašau, bet atsakyti visados ir tuojau atsakau. Man miela ir šitaip bet-kam patarnauti. // [1v]

Lyja ir pas mus, bet vis dar su pragiedrėjimais. Temperatūra laikosi +4. Nepaprastai gražus ir malonus ruduo. Gal dėl to ir mano kūryba tebėra vasariškai sustojus. Daugiausia autoriai sukuria tokiais laikais, kuriais priverstinai turi sėdėti namie ir kuo nors maldytis. Baigiu atsigauti. Tai šoksiu baigti savo „Vėžius". Padėk man, Dieve!

Tačiau esu nelaimingas, kad visuomenė, įsibėgėjus per šį mano jubiliejų, pareikalavo iš manęs per daug, o aš tiek nebegaliu tesėti – „prochu niema"[1], nebe jaunas, ekscituotis nebegaliu.

Šiandien pabaigiau rašyti trumpą padėkavimą visuomenei už visus jubiliejinius gražumėlius. Tokį menkniekį sustilizuoti rengiaus rengiaus visą mėnesį; pykau, nervinaus – vis nemokėjau surasti tinkamą formą, kad nepasirodytų, kiek džiaugiaus tais pasveikinimais ir kiek mane jie kuklesniu, ne išdidusiu padarė. Ten paskaitysi ir paaiškinimą, kam aš panegirikus leidžiau išspausdinti. Tai skyrium Tau to žygio ir nebemotyvuoju, kaip buvau pasižadėjęs.

Laimink, Dieve, Jūsų darbus ir gyvybę!

Dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 232, l. [1r–1v].

314 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1929-11-20

Kaune, 1929 m. lapkričio 20 d.

Miela Eglute! Sugrįžęs iš five o clock'o[2] pas ministerį Aleksą, radau ant rašomojo savo stalo Tavo rankele man dedikuotą fotografiją. Ji labai artistiška, bet mūsų technika nėra gera – ne veiksli. Bet man tai nesvarbu.

Man svarbu, kad tai Tu, Eglut, ir tokia jau didelė. Po pusantrų metų nebepažinčiau Tavęs – tokia jau mademoiselle. Bet ir tai niekai. Tu man vis ta pati mažytė Eglutė, kurią galiu pagauti, apskabinti ir pamieluoti.

[1] lenk. = trūksta parako

[2] angl. = popietės arbata (pažodžiui: penkta valanda)

Tu gal nežinai, kas tai yra lietuviškai „mieluotis". Tai apsikabinti už kaklų ir į abi šali pakrypuoti. Kitiems gal nieko. O mylinčioms širdims tai labai gera. O kad aš sugrįžau gerokai įsigėręs, tai man ir užėjo toks noras Tave apskabinti ir pamieluoti, kaip motutė Tave mieluoja, kai Tu jai esi gera ir jos širdį kuo nulenki. // [1v]

Eglut, tas žmogus labai laimingas, kurs tiek nuramina kitą, tiek pasaldina jam širdį, jog jis norėtų Tau pulti į glėbį, apsikabinti už kaklo ir pamieluoti. Jei Tau kada pasiseks kam nors tokia laimė padaryti, Tu pati būsi laiminga. O tuo tarpu tai labai piga daryti savo mamytei ir tėveliui. Būk jiems tokia gera, tokia lipšni, kad jie norėtų Tave pasiimti į glėbį ir mieluoti mieluoti, kol Tu užmigsi. Tada užmigusi sapnuosi, kad Tave dangaus angelėlis mieluoja. Ir svajosi dar pakirdus.

Nežinau, ką Tu sapnuosi šią naktį, bet aš Tave iš už 2,000 kilometrų imu glėbin, spaudžiu prie senelio širdies ir mieluoju a-a, a-a Eglutę! Mik ramiai, ilsėkis ir stiprėk, kad pakeltumei mokslo naštą. Aš iš tolo įsakiau Tau, kad Tu pasisakytumei mamytei bočelį mačiusi. Ar taip buvo? Kartais man tai pavyksta: aš dalimi fakiris. Na, miegok ramiai!

Tavo bočelis Juozas

9 val. 45 m.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 234, l. [1r–1v].

315 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-11-20

Kaune, 1929 m. lapkr. 20 d.

Mielas Petrai!

Į atstovybę ateis atsiklausti nuomonės viena siūlų firma apie „M. Jančienės ir B. Dabkevičiaus rankdarbių ir galanterijos prekybą." Marė Jančienė jau kelinti metai verčiasi tuo; dabar nori užmegzti platesnius santykius su užsieniais. Balys Dabkevičius – prof. Kajetono Dabkevičiaus ir kitų žymių žmonių brolvaikis, žymus jau valdininkas, nors dar studentas. Žmonės itin rimti, sąžiningi ir apsukrūs. Apie juos gerai žino mūsų attaché[1] pulk. Skorupskis. Jie nereikalingi jokių garantijų: tos yra duotos bankų; prancūzų firma tegali domėtis, ar tikrai vikrūs prekijai. Ir pats tai patvirtink drąsiai. Geri ir sumaningi žmonės tegul išplaukia auf das grosse Wasser[2].

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 235, l. [1r], [1v] be įrašų.

316 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-11-22

Paryžius, 1929. XI. 22

Gerasis Dėde,

Įsivarę į „darbų" sezoną (darbas, žinoma, darbui nelygu) net laiško neturime kada parašyti. Be to, man perspektyvoje – vykti Ispanijon ir Portugalijon, kur mane nutarta akredituoti. Taigi būsiu visai kaip senosios Romos [V]akarų imperijos valdovas, vienas

[1] pranc. = atašė
[2] vok. = į plačiuosius vandenis

visam vakarų latinizmui. Tenka ir ispanų kalbos truputį pasimokyti, kad kiekvienas vežėjas nesusuktų į ožio ragą. Turėsiu betgi satisfakcijos būti pirmas naujos Lietuvos atstovas „tituoluotas" Italijoje, Prancūzijoje, Belgijoje, Ispanijoje ir Portugalijoje. Dabar beliks laukti progos patapti pirmu atstovu dar Indijoje, Siame ir Kinuose. Turint tokią plačią ir komplikuotą imperiją, žinoma, nelengva sau atspėti ko pasidaryti. Jau vienos korespondencijos pasidaro kūgiai, o „svietiškumo" tai nors mesk šelauk. Po šitokių malonumų žmogus tik ir lauki // [108v] Kaunan parlėkti pasilsėti. Nebežinau dabar, kada teks Kaunan nuvykti. Jeigu reiks važiuoti pas Alfonsą XIII dabar, o drauge ir Lisabonon, tai prieš Kalėdas jau nebebus laiko. Nebent tenai vykčiau po N. metų.

Šiaip eina viskas senoviškai. Esame tuo tarpu ant kojų stiprūs, dvasioje ramūs, dūšioje atsidavę Dievo malonei, o viskas kitas savaime prilimpa.

Daug labų dienų nuo visų

Jūsų Petras.

P. S. „Židinio" adm. atsiuntė man šitą popierėlį. Aš maniau, kad Dėdė man už prenumeratą užmokėjai, ir, rodos, net apie tai man rašei. Jeigu aš klydau, tai reikia užmokėti už šiemet ir ateinantiems metams.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 80, l. 108r–108v.

317 | Eglė Klimaitė Juozui Tumui, Paryžius, [1929-11-23]

toks bus musu sodas
mano brangus Bočeli

Eglė[1]

Laiškas su piešiniu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 7, l. 9r, 9v be įrašų; datuojama pagal Tumo pasižymėtą gavimo datą.

[1] Po tekstu Tumo mėlynu pieštuku pasižymėta: „Gauta 1929. XI-23".

318 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-11-26

Paryžius, 1929. XI. 26

Brangus Dėde,

Gavęs laišką, kuriuo rekomenduoji ponią Jančienę ir Dobkevičių, negalėjau toj krypty nieko padaryti, nes tat prieštarauja mūsų konsularinio darbo taisyklėms. Atstovybė ar konsulatas negali jokios firmos rekomenduoti, nes tai yra Prekybos rūmų Kaune kompetencija. Taigi tegu tie žmonės kreipiasi į Prekybos rūmus arba į pačią Prekybos ministeriją (departamentą). Mes tegalime patvirtinti Kauno Rūmų parašą.

Tuo pačiu reikalu yra rašęs p. Linartas Bronei, bet iš to rašymo irgi tiek pat tegali būti vaisių. Mes bendrai jokių firmų nerekomenduojame, nes tokia rekomendacija visiškai išeina iš mūsų kompetencijos.

Daug geriausių linkėjimų ir labų dienų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 81, l. 109r, 109v be įrašų.

319 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-12-05

Kaune, 1929. XII-5.

Mielas Petras! „Židiniui" sumokėsiu už šiuos ir kitus metus. Būč ir sumokėjęs, kaip ir pirmiau, tik Tu pats man pasisakei, sumokėti žadėjais; aš maniau, kad ir sumokėjai „Židiniui", kaip sumokėjai ir „Vairui". Kamgi Tau siunčioti iš Paryžiaus, kad čia-pat turi galybes resursų?

Siunčiu tariamojo Rubenso atvaizdą. Tiškevičius sako. Kiti abejoja. Louvre, atmenu, dešinėje sienoje vienos salės kabo „rychłyczek"[1], toks paveikslas Lenz'o ar kito, kurio pavardės neatmenu. Jei kada teks dar kartą nueiti į Louvre, pasiimk šitą atvaizdėlį, palygink ir pranešk man. Reikalo neturiu; taip sau.

Šiandei buvo panorėjęs Tavo vilos pasižiūrėti p. Kajetonas Dobkevičius, o p. Vizbaras turėjo jam parodyti. Bet rytą p. Vizbaras ūmai susirgo, vėl širdim! Ir man pavedė pačičeronauti. Apsiėmiau. Tačiau p. Kajetonas neužvažiavo manęs pasiimti. Ir nežinau, kur jis dingo. // [1v]

Pavydžiu kelionės į Gišpaniją. Užperniai buvome su kun. Jasėnu susitarę važiuoti, tik jis pinigų pritrūko, o aš visai neturėjau. Tik Tu dabok – neparsivežk kurios ispanės juodakėlės, kuri mokanti iš akių ir iš puštalieto šaudyti...

O dėl Dobkevičiuko et C° firmos tiek to – apsieis. Verčias neblogiausia.

Eglei siunčiu skyrium savo atvaizdą vaikėdros = paršėdrai. Dabar esu režimuotas Dr. Parčevskio – esu pilnas vaisėdra: nei mėsos, nei žuvies (ev[entualiai] silkės), nei grybų, nei žirnienių, nei smetonos, nei sviesto... Paklausi, kas belieka? Liesas pienas, žalios bulbės, cvikliniai ir kitos daržovės. Ką tai pridės, kad privalgau ir tų niekų ir vis tiek riebus. Tik gal artritizmą sumažins.

[1] Žodžio reikšmė nerasta.

Herbačiauskis koją nulūžo. Šimonis koją nulūžo. Kalpokas buvo koją nulūžęs, Dubeneckis buvo koją nulūžęs, visi mūsų menininkai buvo ar yra bent po vieną koją nulūžę. O aš – ne. Turbūt, kad ne menininkas, nors ir beletristas.

Tav ir Jūsų visų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 238, l. [1r–1v].

320 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1929-12-13

Kaune, 1929 m. gruodžio 13 d.

Mielas Petrai! Tu tik neužsigauk, kai aš diplomatus groteskiškai pavaizduoju. Atmink, kad apie juos aš su Egle korespønduoju, ir ji turi progos diplomatus apginti.

Šiuo tarpu kiek rimčiau. Jei Kaunan ketinai važiuoti specialiai su Vizbaru tartis, tai iš to nieko nebus. Jis labai rimtai serga. Širdies priepuolis praėjo, tai prasidėjo plaučių uždegimas. Aš jį lankau ir dabar tik ką buvau. Nuotaika gera, ale karščio 38,9°. Buvo Karaliaučiaus prof. Joachim. Ramino. Bet pagulėti teksią du mėnesiai. Reiškia, geriausiu atveju kovo mėnesyje galės užsiimti darbu. Dabar Vizbaras prašo apsidirbti su ispanais ir purtagalais. Medžio dalis netruks padirbti; dėl jų darbai nesustos. O pats atvažiuosi suplanuoti ir sulygti. Mat, aš technikos srityje esu neišmanėlis. Ir dabar apie sienas nesu taręs nė žodžio. // [1v] Tai judu susitarėte. Sergiejus sakąs – per brangu. Galbūt. Tai bent dėl tolimesnio darbo reikia pasitarti. Kiti sako esą normalu: kiek plytų, tiek litų. To neginčija nė inž. Vizbaras: 165.000 plytų. Tai paprastai. Ir plus galima varyti be saiko.

„Židinio" kvitą, gavus mokestį už šiuos ir kitus metus, įdedu.

Kad žinotum, aš visiškai aptingau besigydydamas. Užtat rezultatai geri, atsigavau, dviejų kilų netekau ir rodaus neblogai.

Kada gi tikrai važiuosi į vasarius? Gal pralaukus žiemą? Ispanai saką jų tėvynė esanti šalčiausia visoje Europoje, nes nėsą kuo sušilti, kai naktį temperatūra nupuola iki +1 ar +2°; nors iki +5. Man šalta, kai kambary testi +9 ar 10º.

Pas mus medžiai sprogsta, didžiausiais žirginiais barzdoti.

Aa, kad nepamirščia. Vizbaras parduoda gražiąją savo vilą, nes į kalną laipioti jam griežtai draudžiama. Tegul kuri atstovybė nupirktų ar mūsų valdžia kuriems karaliams priimti. Dabar, sako, neduok Dieve, jei Gustavas Adolfas ar Karolis XII atsilankytų: ar į „Metropolį" juos padėsi?

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 239, l. [1r–1v].

321 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1929-12-16

Paryžiuj 1929 m. XII. 16 d.

Dėde, labai prašytumėm atsiųsti mums Kūčioms plotkelių, nes šįmet švęsime namie. Rengiuosi prašyti visus Atstovybės tarnautojus. Tai pirmokart į keturius metus pasiliekam švęsti Kalėdas Paryžiuj!

Su p-le Descaves, francuzų pianiste, Eglė pasiuntė Dėdei mažą paketėlį malagos ir daktylių. Paketėlis buvo adresuotas p-lei Avietinaitei.[1]

Bučiuojame Bronė ir Eglė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 74, l. 96r, 96v be įrašų.

322 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1929-12-17

Paryžius, 1929. XII. 17[2]

Gerasis Dėde,

Jeigu jau net pats Dievas, kurdamas pasaulį, nenumatė, kas pasidarys su jo Adomu ir Ieva, tai ko norėti iš mūs paprastų padarų. Planai kyla ir vėl krinta. Todėl ir mano važiavimas Kaunan ir Ispanijon ar Portugalijon pinasi ir trūksta kaip supuvę siūlai. Pagaliau ir Kaune ne viskas gerai laikosi – šit apsirgo Vizbaras, su kuriuo man irgi rūpėjo iš pamatų pasitarti. Gerai dar, kad Dėdė laikaisi kaip ąžuolas, kurio lapai nors ir nukrinta retkarčiais, bet dėl to jis tik atsijaunina ir stipresnis darosi. Bet negerai darai, kad leidiesi šalti savo bute, nors tą bėdą nori nuversti Ispanijai.

Šiaip ar taip, važiuoti Ispanijon man teks turbūt tik po N. metų, nes dabar jau nebėr kada suspėti. Bet prieš važiavimą aš norėčiau būti Kaune, nes reikės kiek pasitarti dėl visos eilės // [110v] reikalų. Gaila, jei tam laiku[i] p. Vizbaras nebus pasveikęs. Su kuo aš tada kalbėsiu dėl tolesnių villos planų? Nebent atlaikytum tai intencijai mišias ir išmaldautum sveikatos. Darysiu ir aš pastangų įsiteikti Dangiškoms Galybėms.

Kalėdoms artinantis ir naujiems metams, turim daug rūpesnių seniems padoriai pabaigti. Ta paskutinių dienų sąskaita yra visada kebli. Aš įsivaizduoju, kaip bus prieš paskutinį Teismą!

O dabar pasveikinimų ir linkėjimų pilnas rieškutes imk iš mūsų.

Myluojame ir bučiuojame

Jūsiškiai iš Paryžiaus

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 82, l. 110r–110v.

323 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1929-12-26

Kaune, 1929 m. gruodžio 26 d.

Eglute! Pasakyk visiems, kad Tavo bočelis sveikina laimingesnių Naujų metų.

Inžinierius Vizbaras labai pamažu taisos.

Kūčiojau pas Metropolitą[I] ir Prezidentą[II]. P. Prezidentienė jau 2 savaitės kaip lovoj – jai operavo kojų nykščių nagus; iš to pasidarė ant visų letenų egzema.

Tai tos dienos visiems žinotini dalykai.

---

[1] Šalia Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Pasiųsta XII-20".

[2] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. I-4".

O dabar mudu vienudu pasikalbėkiva.

—

Kažin, ar gerai aš padariau. Kai gavau iš Tavęs gausių dovanų – uogų, Malagos vynuogių ir datulių, aš labai apsidžiaugiau jomis ir norėjau tuojau suėsti. Bet vynuogių buvo daug; da ir pats jų turiu visą skrynutę pasidėjęs bufete; tai valgęs valgęs vis dar jų turiu. Kiekvieną uogą kąsdamas, aš miniu Tave: tai Eglė iš-pat Paryžiaus atsiuntė. Dovaną aš pats iš p. Avietėnaitės atsiėmiau, o atvežėjos M[lle] Descaves'aitės dar nesu matęs: ji tuojau, kaip tik atvažiavo, susirgo. Man labai rūpi ją sergančią aplankyti, bet nedrįstu ambarasuoti. // [1v]

Liko man Tavo datulės. Aš jas labai mėgstu, tai norėjau pirmas suėsti. Bet atsiminiau, kad man yra dar vynuogių, yra ir saldainių, jų man atsiuntė „Rūtos" fabrika; pats kas jas pirks! O gretimoje ligoninėje guli keletas pažįstamų ligonių. Jie labai nelaimingi. Jie nei švenčių, nei eglutės šiemet nepamatys. Jų tarpe dekanas Bukantas ir p. Herbačiauskis.

Šitas Herbačiauskis, kad žinotum, kai buvo sveikas, tai buvo didelis rėksnys ir keikūnas; dėl to jis ir koją nulūžo, įsikarščiavęs dėl p. Voldemaro. Ale kai išgulėjo devynias savaites sugipsuotas ir nepajudėdamas, tai pasidarė toks švelnus, lipsnus, vis mane bučiuoja, o pirma visą keikiamą knygą prieš mane ir prelatą Dambrauską parašė. Nekantrus, gyvas senis, o dabar prikaltas prie patalo, nė nekrust. Man jo be galo gaili. Aš jį lankau, kai ko gardaus nunešu. Tai ir šiomis kūčiomis aš jam su plotkele ir Tavo datules dovanojau. Bet dėl to nerimstu. Gerai, jei Tu pasakysi – gerai padaręs; bet jei pyksi, kam aš ne pats suėdžiau, tai gausiu dėžutę atpirkti ir suėsti. Lauksiu Tavo atsakymo.

Tavo Bočius

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 242, l. [1r–1v].

I Juozapas Jonas Skvireckas
II Antanas Smetona

324 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-01-04

Kaune, 1930 m. sausio 4 d.

Mielas Petrai! Mišias aš už sergantį Vizbarą laikiau, nesulaukęs iš Tavęs intencijos. Jis ir pats sakos daug-daug sveikamarijų sukalbėjęs, kai teko vos gyvam gulėti – taip jis nenorėjo mirti. O buvo per plauką. Kad ne gydytojų dežūrai ir dirbtinis širdies plakdinimas, jo nė nebebūt buvę gyvo. O gal ir maldos kiek padėjo – jis tikįs žmogus. Dabar visai pasitaisė, tik turi atsigulėti po širdies atako; gal mėnesį, gal trumpiau. Bet gulomis kalbas kaip sveikas, pyksta ir disputuoja. Šią gerą žinią duodu Tau, kad paketinęs Kauną aplankyti, nesusilaikytumei dėl architektoriaus. Galėsi visa kuo gražiausiai aptarti.

Kalėdų aš kaip ir nemačiau – buvo daug darbo, daug maklinėjimo religiniais reikalais. Į vakarienes nebeinu, kai nedaug ko tegaliu ten pavalgyti, o atsigerti nieko. To vieno pageriamo raudonojo vyno, kaip tyčia, niekas nestato. Pasisaugodamas budėjimų per naktis, esu tikrai sveikas. Šiemet dar nė nekosėjau. Gal kad vėl šilta, temperatūra vis virš 0°, navigacija vėl prasidėjo, nes yžas nebeplaukia. Ypatinga žiema. // [1v]

Pasisamd[ž]iau p. Linartą Rašliavos muziejėliui tvarkyti, o jis ir mano biblioteką aptvarkė. Apvalėme nuo šiukšlių ir duplikatų (viską atidaviau Neo-lituanams), vis dėlto liko 5 spintos, trylika šimtų numerių. Nespartus tai darbas: tegalima surašyti

30–50 vardų per dieną – per 5 val. darbo. Be inventoriaus ir be kilnojamojo katalogo biblioteka, kad ir tokia nedidutė, kaip mano, neturi prasmės. Knyga, kaip ir pinigas, turi būti aikštėje, lengvai pavartojama.

Laimingas esu, kad nebereikia daug kalbėti – kiek pasilsės ir mano laringitis.

Tebėra pas mane p. Stašys iš Vilniaus. Buvo dr. Alseika, Matjošaitis iš ten-pat; lankė ir mane. Ten liaudininkai su Alseikais taip-pat pešas su katalikais, kaip ir čia-pat. P. Stašys ginas nėsą ten jokių klierikalų nei davatkų: dirbą kultūros darbą, kurio padėtų visus kviečiąsi. Tik kairesnieji vis skersom iš fanaberijos.

Laukiame, kuo pasibaigs valdžios konfliktai su vyskupais. Kunigai valdžią pravardžiuoja masonais, valdžia sakos vyskupus laikanti klierikalais, kam jie norinti teokratiškai Lietuvą valdyti. Sužiūrėsi vienų ir kitų...

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 243, l. [1r–1v].

325 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1930-01-28

Kaune, 1930 m. sausio 28 d.

Brone! Tu norėjai pavaidinti gundytojos rolę ir pasiuntei man virtuozę m-lle Lucette Descaves. Bet mano gerasis Angelas Sargas dalyką apvertė kitaip: ją nabagę rimtai susargino ir aš jos per visą laiką nemačiau ir pavojaus išvengiau. Sąžinė vis ragino pačiam nueiti į ligoninę jos aplankytų. Buvau net dėžutę šokolado nupirkęs. Bet, laimei, drovėjaus, ir šokoladas teks man pačiam jos sveikatai suėsti.

O pavojaus būta labai rimto. Š. m. 26 d. ponaitė Lucija, pagaliau, davė koncertą Lietuvos Filharmonijos Draugijos (jos esu narys) vardu. Konservatorijos salė buvo pilnintėlė; tai labai laiminga buvo, nes mes lietuviai pianistų nelabai mėgstame. Bet sykį pasiryžę aplankyti, mokame visa širdžia, visa lietuviška ramybe ir pakantumu klausyti muziko.

Taip buvo ir per ponaitės Lucijos koncertą. Taip atsidėjusių klausytojų m-lle Lucette vargu bau ras kultūringiausiuose // [1v] kraštuose. M-lle L. tuo patenkinta ir per koncertą buvo labai gerai nusiteikusi. Juodom savo akim taip šelmiškai žvairavo į publiką, kad ją tuojau pagavo ir nors blogai būtų skambinusi, vis tiek būtų išsivežusi kauniečių, tad ir mano, simpatijas.

Betgi ir skambino, tegul ją devynios! Kaunas yra matęs gerų pianistų ir nuolat turi: Dvarioną, Bacevičių, operos vedėją žydelį. Bacevičius gabus moderninių kūrinių skambintojas. Bet tokio originalaus klavišų užgavimo, kaip m-lle Lucette, nesame girdėję. Nesvietiškas pirštų vikrumas, vyriška pajėga ir toks mistiškas gavimas tonų, kad nors apsalk.

Per antraktą prisistačiau už kulisų. Gėlių niekam neperku. Ji gavo ir be manęs. Arti pasirodė ne tokia graži, kaip scenoje; vadinas, pakenčiama, ypač septintoje dešimtyje. Kitą dieną vežiau ją parodyti jūsų vilos. Ir čia ji pasirodė nepaprastai man palanki – dėl jūsų pažinties ir draugystės. Galiu Jus pasveikinti tokios nepaprastos žmogystės. Norėjau pietumis pavaišinti, bet jau nebebuvo laiko. Taip mano romanas neprasidėjęs pasibaigė.

Maniau, kad Petras iš Šveicarijos atvažiuos. P. Vizbaras pagijo, nors dar neina iš namų –

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 244, l. [1r–1v].

326 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-02-03

Paryžius, 1930. II. 3[1]

Gerasis Dėde,

Jau net kiek ėmė sąžinė graibyti, kad taip ilgai nieko nerašiau. Bet šitie metai toki mums buvo rūpestingi, ir tai šis, tai tas vis kliuvo, kad be gero ūpo nė laiškas nesirišo. Pasirodo, matai, kad juo žmogus eini senyn, juo gyvenimo našta darosi sunkesnė; visai, rodos, priešingai kaip Dėdei. Ir į Lietuvą atvažiuoti vis negaunu nei progos, nei leidimo. Dabar net nežinau, kada beatvyksiu. Labai negera taip toli gyventi.

Labai džiaugiuosi, kad p. Vizbaras pasveiko. Bet tegu būna atsargus, su tomis ligomis nereikia juokauti. Ką darysime su villa – dar pats nežinau. Aš norėčiau šiemet išbaigti langus, įvesti šildymą ir šiaip taip aptvarkyti visas ir durines sienas. Toliau nieko netesėsime padaryti. Bet taip išbaigus vidurius – jau būtų gal // [111v] galima ir ką apgyvendinti, dar be didelio komforto, t. y. be dekoracijų. Apie tai aš dar rašysiu p. Vizbarui, nors laiškais nenoriu tokių klausimų spręsti. Geriausiai būtų tatai atlikti atvažiavus Kaunan. Tos progos lauksim bent ligi pavasario.

Kad galėčiau surinkti visas skolas, tai būtų kiek lengviau konkrečiai spręsti. Bet šit Šv. Kazimiero d-ja už „Skaitymus" jau sausio mėn. žadėjo įdėti mano sąskaiton 4.389 litus 60 c. – o ligi šiol nieko nė negirdėti. Taip pat nė nepradeda savo skolos mokėti p. Puida, nors jo padėtis dabar jau leidžia jam. Nieko negirdėti ir apie p. Narutavičių, kurs turi grąžinti man pajų už „Kauko" plečių. Pagaliau dar yra Kaune viens toks daininkas amerikonas Kazimieras Kraučiūnas, kurį aš 1928 metais gelbėjau davęs 125 dol., bet paskui niekur jo sugaudyti negalėjau. Būsiu labai dėkingas Dėdei, jei praneši man jo adresą.

Berods, ar mano motinai ta mizerna „alga" eina, kaip sutarėme?

Šiaip mes esame sveiki. Tikimės, kad ir Dėdė laikais gerai su mūsų linkėjimais ir maldomis

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 83, l. 111r–111v.

327 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-02-11

Kaune, 1930 m. vasario 11 d.

Mielas Petrai! Paskutinį savo laišką esi parašęs minoriniu tonu. Tokių visame Tavo laiškų rinkiny, o jų registratorius rodo 70 (be dviejų-trijų, kurių man nesugrąžino redakcija ir stud. Brundza), aš dar neturėjau. Kalbėti apie senatvę, teturint 40 metų, tegalėtų bonvivanas, Paryžiuje prasidaužęs dešimtį metų. Gyvenimo naštą pasunkina nesveikata, tai tiesa. Bet Tau, aš manau, nemaža sunkina ir statomoji vila, kurią „cepisti aedificare et non potes consummare"[2]. Vargas, tai tiesa; bet Amerikos businesmenai[3] kaip

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. II-11".
[2] lot. = statyti pradėjai, o baigti negali
[3] angl. *businessman* = verslininkas

tik tokių „sunkybių" ieško: pasitampo, pasisieloja – ir kapitalistai. Vila – kapitolas. Kapitolo ūmai nesudėsi, kurio pirklio neužmušęs ar banko neapvogęs. Reiks pastenėt. Bet kad tai sunkintų, netikiu; tai tėra gyvenimo pipirėliai, ekscitacija siekti kurio tikslo, kurio gale skaisčiai šviečia perspektyva: apvalus pilvelis, padribusios paliaukės, žnočijas, nusimanymas: „buožė sum"[1] ir „pewność siebie"[2]. Esto fortis in fide[3]. My- // [1v] жайся![4] Mūrai kantrūs, palauks, kol daugiau sutaupysi. Antai, Tavo kaimynas namininkas A. Tumėnas kelinti metai laiko savo palocių užkaltais langais. (Nors, šiaip taip pabaigus, galima turėti bent % skoloms mokėti).

Pasiteisinimų, kad retai rašai, nevartok savo laiškuose: aš jau rašiau, kad tai man nesudaro nei afronto, nei konvenansinės nuodėmės. Geriau gauti iš širdies ir tinkamu laiku įspiruotą retą laišką, neg mandagią „отписку"[5]. Kai man norisi su jumis plepėti, aš vis tiek plepėsiu, nežiūrėdamas jokios eilės.

Motinėlė visa atsiėmė pereitais metais; šiemet dar nieko. Kasoje 1495.15, nes buvo gauta iš „Sakalo" 467,50 ir % 806,62. Aš buvau savo (ir ne savo) reikalams pasiėmęs kiek-tiek, bet visai neilgai trukęs vėl atidėjau.

Puida vis „žada" labai tikru tonu. Dabar „žada" už 2 mėn. Narutavičius yra elektros stoties viršininkas Šiauliuose, pasiturįs. Paragink jį.

O Kriaučiū-ū-ūnas – Good bay[6]: gavo debiutą, prasmego ir į V[alstybės] operos štatą nepriimtas. Gyvena pasiskolindamas iš visų. Draugai ketina sudetais išsiųsti jį iš Kauno, kad akių negadintų.

Šv. Kazimieras įmokėsiąs. Jį nabagą smarkiai nukonkuravo Kamantauskas – su prastesne chrestomatija.

De cetero[7] – pask[u]i kada nors. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 245, l. [1r–1v].

328 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1930-02-12

Paryžiuj 1930. II. 12 d.[8]

Dėde, seniai norėjau Dėdei pranešti, kad aš apie balandžio 15–18 d. laukiu bėbė. Koks bus galas – nežinau. Pirmieji mėnesiai buvo be galo sunkūs, kad žmogus ir įsivaizdint negali: į tris savaites buvau nustojusi 8 kilo. Nors ir dabar jaučiuosi ne per geriausia: blogai veikia žarnos, kepenys ir svarbiausia inkstai. Jeigu viskas gerai baigtųsi – būč užganėdinta: dar vienas vaikas būt gerai ir man, ir Eglei.

Mūsų vila vis stovi vietoj. Nors aš jos nemačiau, bet turiu prisipažinti, kad tankiai dėl jos supykstu: ar priseis, ar ne- // [97v] priseis man joj gyventi, o dabar nuo viso atsisakyk ir grašius skaityk. Petras užvarė tokią ekonomiją, o čia gyvenimas be galo pabrang[o,] išlaidos didelės. Laimė, kad man šįmet nieko nereikia, nes sėdžiu namie! –

---

[1] lot. = esu
[2] lenk. = pasitikėjimas savimi
[3] lot. = būk tvirtas tikėjime
[4] rus. = neprarask drąsos
[5] rus. = atsirašinėjimą; formalų atsakymą
[6] angl. *goodbye* = viso labo, sudie
[7] lot. = apie kita
[8] Po data Tumo pasižymėta: „Ats. II-15".

Eglė vis eina mokslus. Pra[dė]jo skaityti lietuviškai ir francuziškai. Iš mokyklos esu labai užganėdinta: vaikų nevargina, iš palengvėlio mokina apie viską. [Nors] skaito labai menkai, bet žin[o] jau ir iš gramatikos, šv. istorij[os,] fr[ancūziškos] istorijos, aritmetikos, riša „problemas" (uždavinius). Abelna[i] Eglė auginti sunki: liguista, su savotiškomis pažiūromis ir nusistatymais, užsispyrimais. Ne aukštaitė! Viena turiu pasigirti, kad išauginsiu ją did[e]le patrijote, o ne lepše. O pa[t]rijotizmo mums dar labai reiki[a.]

Petras po vasario 16 d. važiuoja Ispanijon ir Portugalijon. Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 75, l. 97r–97v.

329 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1930-02-15

Kaune, 1930 m. vas. 15 d.

Broniuk! A-a, ši-itaip! Bėbės lauki, ir tai nebeilgai betrukus, o aš tik dabar gaunu patirti! Na, gerai, palauk!

Buvau šitaip užmezgęs Tau kerštą; Tavo laimė, kad aš labai pradžiugau ir tuo savo džiaugsmu tuojau pasigyriau ponui Kauno Burmistrui[I]. Žinią priėmė ir jis itin благосклонно[1], meiliai nusišiepęs. Tai buvo per rimtą Vytauto Didžiojo komiteto posėdį. Kas man belieka daryti? Tik Dievui dėkoti ir bijoti, kad ko nenormalaus neatsitiktų, kai didumas nėštumo nemalonumų jau iškentėta. Neduok Dieve, nelaiku, kaip p. Tubelienei! Gyvybė ir sveikata dviejų „gyvybių" ant plauko kabo. Būk dėl to, susimildama, labai atsargi, bet ir nenusiminusi. Reikia daug, bet atsargiai judėti, kad pilnoje ramybėje per daug neįaugtų vaisius. Na, betgi jūs ten specialistės žinote.

O man naujiena. Aš ir Petro nesupratau, apie kokį ten gyvenimo pasunkėjimą rašė. Ir p. Sidzikauskienė aną vasarą man buvo atėmusi paskutinę viltį: vėl abortas; reiškia, daugiau nebeišnešiosi. Viskas tačiau // [1v] gera, kas gerai baigias.

Būt itin gera, kad abidvi su Barbute susitartumėt ir tą pačią dieną pagimdytumėte po Vytautą. Tatai būtų skandalas! Ir vilčių tiek, kad aš imčiau norėti pagyventi dar bent 20 metų ir pasižiūrėti, kokie mano anūkai auga. Kad vyrai turės būti panašūs į Vytautą Didįjį, aš nė abejoti neabejoju! Ir turės būti истинные литовцы[2], patriotai, kaip ir Eglė.

Kitokios Eglės aš ir nesivaizduoju, kaip tik patriotę. Šimts keturiolika! Kam gi ji būtų Vaižganto anūkė ir duktė Valstybės Tarybos nario, paskelbusio nepriklausomybę? Tėvynės darbą dirbome ilgai ir ne sporadiškai: mūsų darbą turi tęsti mūsų vaikai. Mes jais pasikliaujam, jie mumis turės kuo dėtis.

Kai dabar moka auklėti individuališkai, gal ir Eglės ypatingumus pedagogai pavers gerojon pusėn. Tik reikia jiems išaiškinti, kokį objektą turi prieš save. Jie tada „neznaimiai" paveiks pavyzdžiais, kaip reikia spręsti iš savo pačios psichologijos problemos, kaip sprendžia dabar aritmetikos problemas.

Tegul Dievulis Tavęs pasigaili ir pastiprina!

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 246, l. [1r–1v].

[I] Jonas Vileišis

---

[1] rus. = palankiai

[2] rus. = tikri lietuviai

330 | Petras Klimas Juozui Tumui, Madridas, 1930-02-24

Madridas, 1930. II. 24

Gerasis Dėde, taigi mat, anot tos pasakos, su klumpėm įklumpinau į „arčiausią prie dangaus" sostinę. Arčiausia ne dėl to, kad katalikiškiausia, bet kad yra 800 m. aukštumoj. Paprastai sostinės žmonės renkasi baloje... Rytoj jau būsiu pas Duc d'Alba, o kada pas karalių ir visą jo giminę – dar nežinau. Tai matai, koks mužiko likimas! Nereikia nei fėjų pasakų. Bučiuoju

Petras

J. S.
kun. kan. J. Tumas
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lituania
Via Alemani[a]

Atvirukas su Ispanijos banko Madride vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 88, l. 116r–116v.

331 | Petras Klimas Juozui Tumui, Toledas, 1930-03-02

Toledo
1930. III. 2

Gerasis Dėde,

Siunčiu daug labų dienų iš šio stebuklingo dailės ir driskių miesto, kur mane užklupo lietuviškas sniegas karštų ispanių atmosferoj. Jeigu iš čia 1492 išvijo žydus, tai likimas atsikeršijo: visas miestas pavirto getho[1]

Petras.

J. S. kun. kan.
J. Tumas
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lituania
Via Alemania

Atvirukas su Toledo katedros fasado vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 84, l. 113r–113v.

[1] pranc. *ghetto* = getas

332 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-03-03

Kaune, 1930 m. kovo 3 d.

Tegul bus pagarbintas
Su Tamstos atsakymu iš Madrido.

Mielas Sūnieli Pietrieli!

Kad Tu, Sūnieli, gołvu nutrūkai pačian Madridan unt poti karoliu Olpensu ūliātū, aš jeu esu lyg sapny sapnovis. Paskui gazietoj paskαičeu[1], kad jou esi šiā kāvā mėnesia pirmudien ir runku jom, Olpensui, ne Madridui, pabučiovis, ar jis Tou, nebesupoistou. Tavo gi atvirtėły iš II-24 d. tegavou vokar, ba ji iš Madrido tėra iškelevus vaserio 30 d. Iš to supratou, kad ji, gałgonė, per visū sevoiti glūdėja kur Tovo kišenėj[2]. Tiek t[a], bile žinou, kur Tu dabar trankαis. Doug mon džeugsma pridarytum, kad ir iš Lizbanos brūkštełėtum žādi.

Šitu roštu siunčiu vis dėlta Paryžiun. Buvou monis Madridan pasiūsti unt Olpenso runkū, kad Tou pats perdatū, kαip panai saka: pierbontie[3]; tik mono kùkarka sunie-kina. Ji visu loiku runkù smokrū parėmus žiūrėja, kaip aš pamažu išvedžiaju juodas litarėłas unt bołto papierėlia. Ir kai prėja ik šei vietai, pa- // [1v] māja runkù ir torė:

– Šūdū sumanei: nei perduos, nei ka... Ajā! Nėr kas jom veikia: ims če tou łoiškus iš-nešiati svetimū valstybjū atstovam, kaip mūsų altaristas amerikiečiu łoiškus bobiełėm!

Teip ir pałeidžeu šiū gromatū senajan naman, malzerban.

Ale kūg aš če prasdėjou, kad gyvas raikałas louke. Buvo toks gražus, augalatas kunigėlis kaunietis. Dā namelius turėjo Viliampolėj, tas vienas našlės motinas sūnielis. Ji buvo davatka ir sovo sūnieli verste privertė būti kunigu. O jis, Kazimieras Ignotavičius, kαip buva iclius, teip ir lika. Nemačija nei Petrabarka akademija, nei Fryburga universitetas. Ligi tik 1918 m. mirė motina, tuoj su ja ir sovo suknely pałoidojo duobėn, ė pats pašmūkšt Paryžiun tarnautū. Ir nuo to łaika nei žadelia. Motinos brālis ir to galgana šelpėjas, kαi mākės, 1922 m. esūs rošis į adresū biūrū; atsoki tākiā nėsū. Gol atstovybė yra kū girdėjus apie taky Lėtuvas pilieti Kozy Ignotaučiū? Ieška jā dėdė turto, nameliu, paveldėjimo raikalu. Kū nors atsakyk.

Tovo dėdė Juzas.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 247, l. [1r–1v].

333 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1930-03-08

Kaune, 1930 m. kovo 8 d.

Brone, kaip laikais? Vienas daktaras sako nėštumo laiku reikią kas antra diena mirkti tynėje, o paskutiniu mėnesiu ir kas diena. Tau juk patogu tai daryti atsikėlus rytą. Tave, žinoma, ir kiti daug ko primokė.

---

[1] Graikiškos abėcėlės raide alfa (α) žymimas redukuotasis balsis „a", alfa raidė šiuo atveju parinkta kaip labiausiai atitinkanti Tumo autografe specialia grafema žymimą garsą.

[2] Spėtina, kad Tumas, skaitydamas ispanišką pašto antspaudą, supainiojo jo dieną ir metus žyminčius skaičius: „25.FEB30."

[3] pranc. *par bonté* = per malonę

Kai sugrįš Jo Ekscelencija Petras iš Olpenso ir kitų žymybių Pirenėjuose, pakalbink jį, ar neturi Kochanowskio veikalo „Xiążę Witold" ir ar negalėtų jo man paskolinti. Kaune tėra vienas egzempliorius Universiteto bibliotekoje ir tą traukosi. Stebėtina: nesena knyga, prieš 35 metus išleista, o jau niekur jos nebėra nei Vilniuje, nei Varšuvoje, nei Krokuvoje, nei antikvariatuose. Mūsieji visaip spėja – būtent, kad lenkams ji per nemaloni, nes lietuviams per maloni.

Ką beveikia mademoiselle Eglė? Aš jos pasilgau.

Jūsų Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 249, l. [1r], [1v] be įrašų.

334 | Petras Klimas Juozui Tumui, Portas, 1930-03-09

Porto III. 9

Daug sveikinimų iš visų „portų"[1] centro, kur mane negerovė atnešė. Gražus miestas paveiksluose, tikrybėj biednas kaip Vilniaus geto.

Petras

J. S.
kun. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lituania

Atvirukas su Fernando gynybinės sienos vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 85, l. 112r–112v.

335 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1930-03-10

Kaune, 1930 V. D. m. kovo 10 d.

Manifestas

Visam Paryžiui, o gal ir dar plačiau, paskelbiama, kad neištiriamais Apvaizdos keliais priešingai tėvų nusistatymui ir viso Kauno laukimui Jų Ekscelencijoms Lietuvos Valstybės Tarybos Pirmininkui ir jo žmonai Misiūnų dvarininkei Šilingams šių Viešpaties Vytauto Didžiojo metais kovo 4 d. gimė sveikutelaitė –
Ašma dukra! (N 8)
Tėvas išmintingai sakos prie to jau pripratęs, todėl nėsąs nėmaž nustebęs.
Ir kiti savo – tai, jei ne pelninga šeimos inventoriui, bent originalu.
Lai Dievas sveiką auklėja!
Penkių Šilingaičių krikštytojas, turbūt, iš inercijos ir šeštos –

Kun. Juozas Tumas Dr. Vaižgantas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 250, l. [1r], [1v] be įrašų; adresatai priskirti pagal laiško adresavimą „Visam Paryžiui".

[1] lot. *portum* = uostas

336 | Petras Klimas Juozui Tumui, Sintra, 1930-03-11

Cintra, 1930. III. 11

Gerasis Dėde, nepatikėsi, kad aš užrėpliojau ant to nežinau kiek kilometrų aukščio kalno, kad galėčiau pamatyti šią stebuklingą (tikrai) šv. Jeronimo vienuolių ir karalių būstinę. Nesu dar nieko taip gražaus matęs savo jau gana didelėse kelionėse. Arabų ir renesanso stiliaus imitacijos čia parodė savo stebuklą, kokį gali sukurti tik rasių simbiozas, ypač vakarų ir rytų. Į čia atvažiuoti – tai tikrai verta. Devynis prakaitus išprakaitavau, bet nesigailiu. Kodėl mes nieko panašaus nesukuriam?

Petras

J. S. kun. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6

Kaunas
Lituania

Atvirukas su Penos rūmų Sintroje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 86, l. 114r–114v.

337 | Petras Klimas Juozui Tumui, Sevilija, 1930-03-16

Sevilija, 1930. III. 16

Mielas Dėde, nusibodo man laukti Lisbonoj ligi 20. III, kada turėsiu įteikti kredencialus Portugalų Prezidentui[1] (jis didelis ponas, Lisabonoj negyvena, o toli už miesto!) – taigi ištrūkau į šį visų poetų ir dailininkų išdainuotą kampelį. Dailu tai dailu, bet vis tiek perdėti niekam nereikėtų! Daug labų dienų ir linkėjimų

Petras

J. S.
kun. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lituania

Atvirukas su Sevilijos katedros varpinės vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 87, l. 115r–115v.

[1] Óscar Carmona

338 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1930-03-16

Paryžius 1930. III. 16 d.

Brangus Dėde,

Vardo Dienoj sveikinu Dėdę vardu visos šeimynos. Ilgiausių metų ir geros sveikatos, o taipgi gero ūpo!

Petras dar negrįžo iš Portugalijos. Tik 20 d. įteiks kredencialus. Su Alfonsu[1] ėjosi greičiau, o demokratiška respublika liepia laukti bent dvi savaiti. Petras pyksta ir nervinasi, nes jam sėdėti be darbo – gana retas dalykas. Grįžęs Paryžiun turės po kiek laiko važiuoti Kaunan.

Mes-gi su Egle be jo nuobodžiaujam. Eglė jau didelė pana, tik vis labai plona ir pikta.

Aš-gi jaučiuosi nelabai kaip. Turiu visus nesusipratimus, kokius tik gali turėti nėščia moteriškė. // [98v] Buvo nutarta gimdyti namie, bet dėl visokių numatomų galimybių daktaras, kuris mane prižiūri, pataria eiti klinikon. Nežinau, kaip viskas tas baigsis! Tiek to! O ūpas visgi labai blogas.

Dėl Dėdės prašomos knygos apie Vytautą Petras grįžęs duos atsakymą, nes aš nežinau, ar jis ją turi.

Paryžiuj diena iš dienos smarkūs lietūs, pietuose dideli potvyniai su dar didesniais nuostoliais. Bet turtingam kraštui ir tas niekis!

Bučiuojame Dėdę
Bronė ir Eglė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 76, l. 98r–98v.

[1] Alfonsas XIII

339 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-04-15

tumas aleksoto 6 kaunas
+ paris 43217 9 15 1710
Priimta 14 / IV 1930

= brone siandien sulauke sunaus = petras .++-+-

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 89, l. 117r, 117v be įrašų.

340 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-04-15

Paryžius, 1930. IV. 15.

Gerasis Dėde,

Telegrama pranešiau apie naują mūsų šeimynos narį. Šit dar keletas smulkmenų. Bronė paskutines dienas pusėtinai laikėsi. Šį rytą net negalvojo apie tai, kas ūmai turėjo atsitikti. Tik apie 10 val. išvažiavome į kliniką ir nuo 12 val. ligi 2½ viskas laimin-

gai pasibaigė. Sūnus didelis – 54 ctm ilgio, sveria 4½ klg. ir parėkia pusėtinai. Bronė jaučiasi tuo tarpu vidutiniškai, gelia dar jai strėnas, kankina nevralgija, bet šiaip, rodos, jokių nėra komplikacijų. Gimdė šį kartą be chloroformo, nors nesisako, kad būtų buvę lengviau už pirmąjį kartą. Su Dievo tad pagalba tikimės, kad viskas praeis gerai.

Vardo dar sūnui nedavėme, bet galvos nesukę manome krikštinti Petru-Vytautu. Jeigu jis nesugebės pasidaryti vytautišku, tai bent galės pasilikti petrišku... // [118v]

Kitokių naujienų šį kartą neminėsiu – esu susirūpinęs ta viena. Pasimelsk, gerasis Dėde, už Bronės sveikatą, palaimink mažąjį sūnų ir priimk mūsų maldas už gražias sveikas Dėdei Velykas

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 90, l. 118r–118v.

341 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-04-18

Kaune, 1930 VDm. bal. 18 d.

Petrai! Inž. Vizbaras belaukia varžytynių dėl pašto rūmų: tuoj (apie V-5) ketina pavažiuoti mėnesiui į kurortą. Žnočijas, arba iki tam laikui atvažiuok su juo tartųsi, arba jis užvažiuos pas Tave į Paryžių; antra eventualybė blogesnė. Anam laiške pamiršau tai įdėti.

Dar sykį Jums visiems trims ir visai Atstovybei: Alleluja.

Kun. Juozas // [1r]

Mr Petras Klimas
Légation de Lithuanie
14, Place Malesherbes
Paris, XVII

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 252, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

342 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-04-20

Paryžius, 1930. IV. 20

Gerasis Dėde,

Šiemet, matyti, derlingi bus metai, jei ne laukuose, tai bent Dėdės giminėse. Šit ir mes jau esame gavę žinią, kad Barbė pagerbė Vytauto jubiliejų pateikdama gatavą artileristą. Tarp tų dviejų „dii minores"[1] skirtumo tėra 4 dienos: kad tik kiek, kaip Dėdė spėjai, būtų tą pačią dieną užgimę. Būtų tat buvęs beveik šeimyninis rekordas.

Eglė labai patenkinta turėdama broliuką, kenčia tik biedna, kad dar jo nėra mačiusi. Čia klinikose vaikų neįsileidžia ir ji tegalės savo Vytautą pamatyti tik Bronei sugrįžus namo apie balandžio 30 d.

Tuo tarpu viskas, rodos, eina laimingai. Šiokių tokių „mizerijų" Bronė stengiasi atsikratyti ir gydoma rodo daug vyriškumo. Ligoninę turi labai gerą, nors labai brangią.

[1] lot. = mažųjų dievų

Kaip matai, švenčiu Velykas vienas su Egle. Kad mums nebūtų taip nyku, Eglė kas kartas apstato stalą visomis savo lėlėmis ir tuo būdu „šeimyna" pasi- // [119v] daro ne tik pilna, bet net smarkiai gausinga.

Šiandien gavau Dėdės atviruką, kuriam kalbi apie p. Vizbarą. Čia, bra, tai jau visai nesiseka. Aš Kaunan atvyksiu, rodos, kaip tik apie gegužės 5 d., vadinasi, kai p. Vizbaras mėgins išvažiuoti. Anksčiau vargu besuspėsiu, nes turiu kai kurių uždavinių, kurių negalėsiu atlikti anksčiau. Bet aš dar telegrafuosiu, gal tad p. Vizbaras pasiseks bent pakeliui kur užklupti. O man labai reikalinga su juo pasitarti. Šeimyna, matai, užaugo ir reikia gūšta platinti...

Kiek aš galėsiu laiko išbūti Kaune – priklausys nuo šefo. Norėčiau ilgiau, nes jau pasiilgau, juo labiau kad Bronė turbūt norės vasarą pabūti Palangoj, o jau man tai vargu beteks ją lydėti.

Džiaugiamės, kad Bronė išėjo visą savo moterišką stažą ir galės dabar atsigauti. Nuoširdžiai dėkojame už visus linkėjimus, už gerus žodžius ir šaukiame valio ir geriausių ilgiausių metų mūsų gerajam Dėdei ir Bočeliui

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 91, l. 119r–119v.

343 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1930-04-29

Kaune, 1930 VDm. bal. 29 d.

Egle-Liudvika, Petro-Damjono Dukter! Taigi Tau šiandie suėjo lygiai aštuoneri metai, ir Tu jau esi beveik sena boba. Ar Tu dar nepradedi žilti ir šlubuoti? Dyvai! O man labai patinka rasti, kurie taip-pat seni ir netikę, kaip aš, Tavo bočius.

Aš, Eglute, labai džiaugiuos, kad Tu jau tokia didelė. Tau jau metas gimnazijon stoti ir savo broliukas Vytautas-Petras repetuoti. Man rodos, jis bus gana išdykęs. Jau ir dabar rėkia, spardos, nekantrauja, kai jam pavėluoji valgyti paduoti. Visa tai baisiai nemandagu, ir Tu, tikra paryžietė, jau mokyta ir gerai išauklėta – to nepakęsk! Tu tam rėksniui, kol jis dar negali Tave nupešt, pasakyk:

– Mielas Brolau! Jei Tu taip elgsies, tai Tavęs niekas nemylės. O nemylimam sunku ir nepatogu gyventi; dar reikia ir bausmės pakelti. Už negražų pasielgimą berniūkščius į kalėjimą (karcerį) sodina, pietų laiku pavalgyt neduoda ir // [1v] kitokias inkvizicijos baisybes pritaiko!!

Aš manau, kad Vytautas per tas dvi savaites jau paaugo bent centimetru, tad ir proto jam, turbūt, kokiu gramu daugiau. Tai jis klausys Tavęs. Tu nežiūrėk, kad jis arba rėkia, arba vis užsimerkęs. Mieguklis jis, tai tiesa; bet kartais, man rodos, tik tik apsimeta miegąs, kad jo niekas neliestų, ir jis laisvai sau galėtų medituoti, kaip gražu laisvam gyventi.

Aš viena tebijau, kad nepamanytų, jog jis didis ponas, o visi kiti turi jam tarnauti. Tu jam jau dabar pasakyk, kad jis, kiek tik galėdamas, pats, be kitų apsieitų – pats kelinaitėmis mautųs, pats naktinį savo puodelį išlietų, taip ir toliau.

Aha! Ar Vytautas jau mūvi kelinėm?

Mamai pasakyk, kad man labai gera jai sveikstant, kad lauksiu jos su jumis Lietuvon.

O Tėtei pasakyk, kad inž. Vizbaras jo palauks iki 5 dienos: išvažiuos tik 6 d. Tai dar galima pasimatyti Kaune.

Dar sykį Tave, Egle, sveikinu gimtosios dienos

Tavo bočius kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 256, l. [1r–1v].

344 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1930-05-03

Paryžius 1930 V. 3 d.

Brangus Dėde,

Sėdžiu ir laukiu Petro, Eglės ir Liudos (kambarinės) manęs paimtų. Išgulėjau klinikoj 18 dienų. Nusibodo! Laimė, kad klinika pasitaikė labai gera, be galo švari, puikus valgis. Nežiūrint į tą visą, esu labai sumenkus ir silpna.

Šį kartą gimdžiau, galima sakyt, nesunkiai: 3 valandas, padedant daktarui ir keturioms akušerėms-padėjėjoms. Sūnus – tikras „didvyris" 4½ kilo. Didžiausias vaikas visoj klinikoj. // [99v] Francuzai atsigėrėt negal[i] jo didumu ir riebumu, nes jų vaikai gimsta mažučiuk[ai] mažučiukai. Žinoma, ne-gi susilygins lietuvos mužikas su ta[is] miestelėnais! Šalimais mano sūnaus guli prince de Bourb[on] et Parme[1] mažiukas, kaip katyt[is].

Sūnaus vardas – Petras-Vytau[tas.] Tai mat, neturiu pretenzijų, kad būtų kaip Vytautas Didys[is,] tegul tik bus, kaip Petras – būč patenkinta.

Gulėdama visą laiką ska[i]čiau. Be galo man patinka Vienuolio feljetonai iš jo kelionių. Ir gražiai parašyta ir pilna // [100r] jumoro. Perskaičiau ir Jakšto „Užgesusius žiburius". Taipgi labai patiko – skaičiau su malonumu. Tik nesuprantu, kodėl Vaišgantas – taipgi užgesęs žiburys? Pagal Jakšto išeina, nors Vaišgantas gyvas, bet užgesęs.

Jokių žinių neturiu iš Barbės, pradedu nerimauti. Vargšė, kaip ji augins sūnų tarnaudama!

Krikštotėvą jau išrinkom – p. Balutį. Norėtumėm, kad Dėdė jį krikštytum, tik nežinau, kaip mes Jį pasieksim. Buvau projektavusi vasarai // [100v] važiuoti Palangon, ten aš galėč, be jokios abejonės, geriausia pasitaisyti, bet labai didelės išlaidos, surištos su sūnaus gimimu (daktarai, klinika ir t. t.), išardė visus projektus. O čia daktarai insistuoja[1], kad turėč net būtinai gydyt kepenis – važiuoti į Vichy. Laike nėštumo kepenis be galo blogai veikė, o gimdant ir suvis iširo: tulžis išsipylė, ištino veidas, pasidariau ruda. O kaip man tie daktarai įkyrėjo – negaliu apsakyti. Jau Paryžiuj esu gulėjusi triskart klinikose. Tai ne „žertai"!

Mažasai Petras siunčia Dėdei linkėjimus. BučiuBronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 77, 77a, l. 99r–100v.

[1] Carlos Hugo de Bourbon et Parme

---

[1] pranc. *insister* = reikalauti

345 | Juozas Tumas Bronei, Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, 1930-05-30

Kaune, 1930 VDm. gegu[ž]ės 30 d.

Brone, Egle, Petrai II! Šiandie išlydėjome Petrą I namo. Jis vos prieš išvažiuodamas pasakė, jūs trys atvažiuosią vasaroti į Palangą. Tai mane labai nudžiugino. Kada gi, Brone, išvažiuosi? Tu man tą datą nurašyk į Romą, į atstovybę, kur aš ketinu, pp. Čarneckių labai kviečiamas, sustoti. Aš į Romą pasiruošiau ūmai, gavęs iš Barboros griežtą laišką, kad jiems būsią labai nemalonu, jei aš nenuvažiuosiąs jų Vytauto krikštytų. Šiaip jau aš neketinau niekur važiuoti, nes apie mano gerą sveikatą paliudys Tau Petras I. Romoje ir iš viso Italijoje teketinu būti apie dvi savaites, grįžti per Šveicariją ir kurį laiką pagyventi su jumis Palangoje. Paskui parvažiuoti Kaunan ir vėl sugrįžti Palangon prieš jums išsikeliant per Kauną. Taigi man bus pravartu laiku žinoti, ar jūs jau esate Palangoje. // [1v]

Petro I trijų savaičių buvimas Kaune tik galvą man susukė. Jis man ir dabar tebesirodo lyg viesulas: bėga skuba, vis kitur kitur. Laukdamas jo pasirodant, gaudavau susirejestruoti klausimus ar pranešimus, kaip oficialiai. O intimiškai tegali pasikalbėti atsileidęs. Gal dėl to ir apie Tave aš labai maža ką patyriau. Dėl to dar įdomiau bus Tave ir Vytautą pamatyti. Kad tik jam nepakenktų oro atamaina. Man vis rodos, kad jūsų buityje pabuvus, reiktų bėgti kur į tolimiausį ir ramiausį nuošalį, kur vieni paukščiai bekalba betrukšmauja, kaip va: Pažaislin ar kur kitur. Perniai čia man pasirodė tiesiog rojus.

Na, tai iki pasimatant svieto pabangoje!

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 258, l. [1r–1v].

346 | Petras Klimas Juozui Tumui, Nojenaras, 1930-06-01

Iš Neuenahr, 1930. VI. 1

Daug labų dienų iš to gana gražaus kampelio šalia Kölno. Šiandien išvažiuoju toliau. Čionai turėjau užsukti pas p. Merkį.

Bučiuoju myluoju

Petras.

J. S.
kun. kan. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Litauen

Atvirukas su Nojenaro miesto Lenė parko vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 94, l. 122r–122v.

347 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-06-01

Kaune, 1930 VDm. birželio 1 d.
Kaip sveikas parkeliavai? Palangoje Kudirka telefono neturi. Ir gerai – vis tiek nieko nesigirdi, nesusikalbėjau su stotim. Tad paleidžiau telegramą. Atsako negavau.
JTumas // [1r]
Mr Petras Klimas
Legation de Lithuanie
14 Place Malesherbes
Paris, X[VII]

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 259, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

348 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, [1930] 06-02

tumas aleksoto 6 kaunas =
.+ paris /17 23017 10 2 1742 =
Priimta 2 VI

= iteik Daukantui atvezti uzmirstas kelnes = petras

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 109, l. 141, 141v be įrašų; metai priskirti pagal Klimo 1930-06-16 laiško turinį.

349 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Miunchenas, 1930-06-02

München, 1930 VI-2 d.
6.25–11.10 vakaro laukiu greitojo. Man pamelavo, kad įsėdus Berlyne, galės išsėsti Romoje. Toliau Müncheno berlyniškio neinama. Turėjo sutikti studentai, nesutiko, o palikau 10 litų telegramai. Nejaugi tai būtų ir čia „politika"? Neduok Dieve!
[J]ūsų Kun. Juozas

Mr P. Klimas
Paris, XVII
14 Place Malesherbes

Atvirukas su nespalvota Miuncheno panorama, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 260, l. [1r–1v].

350 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Roma, 1930-06-03

Roma, 1930 VDm. birželio 3 d.
Broniuk! Aš jau Romoje. „Gražu, kad tu sukeptum"! Lietuviškai tariant. Aš atvykau kiek pirmiau prieš mūsų delegaciją, nors ji turėjo diena pirmiau atvykti. Jų trejetas. Jie pamišę tiesiogine savo užduotimi, ypač kad dar nieko nežino, kurioje rolėje min. Ama-

dori juos čia išrodijo. Iniciatyvos tad būta iš italų, ne iš mūsų. Aš su jais nieko bendra neturiu ir neturėsiu. O kad ūmai šokau į Italiją, ligi tik patyriau komisiją važiuojant, tad kad jau per gera proga bendrai pasibaladoti po šį įdomų kraštą.

Nesitikėdamas pakliuvau krikštotėvu, o krikštomočia ponia Čarneckienė. Barbora užsipuolus, kad ir judu Petrai būtumėt jos Vytauto ar Pranciškaus krikštotėvai. O Vytautą, bra, radau сверх всяких ожиданий[1]: didelis, ramus, gražus, sveikas. Jis pirmas man padarė vizitą via Nicolo Porpora 20, paskui aš jį revizitavau, bet trumpam laikui, nes kaip tik tuo metu jam tiesė stalą, ir svečiai turėjo pasišalinti. Koks gražus dalykas vienok ta gyvybė! Neminti, // [1v] kodėl jai viskas aukojama ir su tokia komplikacija prie jos veržiamasi. Žinai, ir Barbora pagražėjusi; visos raukšlės aplink zūbus išnyko. Taip jau moterims reikia.

Dabar man iš galvos neišeina, kokį aš pamatysiu jūsų Vytautą ar Petrą. Sakotės jis dar didesnis esąs. O gražesnio nė nereikia; vyriškam nė nesveika būti gražiam: per daug mergos užmyli. Lauksiu jūsų Lietuvoje, kur šiemet turės būti taip-pat gražu, šilta.

O šilima man lyg vaistas. Kaune su Petru kas savaitė eidavome pirtin vanotis, atseit, prakaituoti. O čia kasdien dykai pirtis: viduje +20°R, o orie turbūt visas šimtas; bent pakankama temperatūra kiaušiams iškepti. Net baisu. Kai kam, o man nebebaisu. Man tinka šilima ir aiškiai sveika. Jau dabar pirštų šarnyrai veikia sklandžiai, nė kiek neužkliūdami.

Italijoje pabūsiu iki Kauno parodos[1]. Pradžiai gausiu sugrįžti: kaipgi ir šis Lietuvos „skandalas" apsieis be manęs?

Buona serra, Signorina![2]

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 261, l. [1r-1v].

[1] Žemės ūkio ir pramonės paroda

351 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Roma, 1930-06-08

Roma, 1930 VDm. birželio VI-8 d.

Egle-Krikštomočia! Vakar 12 val. šeštadienį prieš Sekmines šv. Petro bazilikoje pakrikštijau Praną-Vytautą-Romaną Lesauskį, gimusį šeštadienį prieš Velykas. Krikšto tėvai buvome aš su p. Eleonora Čarneckiene ir Tu, Egle, su Petru Klimu. Jį, rodos, Tu bent kiek pažįsti. Pranuko tėvas sako jį būsiant vyskupą. Aš pridėjau – ir kardinolą. O tuo tarpu jis paprastas šiknius ir mums, jo tėvams ir krikšto tėvams, vadinas, man ir Tau, bus daug bėdos ir sielavarto, kol mes jį išauklėsime vyskupu. Manau, Tu gausi daugiau auklėti savo brolėną: aš senas, tai nebesulauksiu.

O tuo tarpu tėvai labai laimingi, linksmi. Iš bažnyčios važiuodami, sustojome restorane ir alaus gėrėme: kaipgi kitaip per krikštynas? Paskui fotografavomės: aš su kūma ir Praniuku, o paskui mes su tėvais. Gausi ir Tu tas fotografijas. Paskui pietus iškėlė kūma. Lesauskiai kviečias, turbūt, rytoj. O poryt priėmimas pas Čarneckius mūsų delegacijos – pietūs, pas p. Šaulį – vakarienė.

Romoje jau labai karšta. Kambary 24°R. Aš visai nemiegu ir vis dėlto gerai jaučiuos. Jau apvažiavom visą Romą, o villoje Borghese esame kasdien. Asiliukai, kuriais

[1] rus. = pranokstantį visus lūkesčius

[2] it. *buona sera, signorina* = labanakt, panele

Tu kitados mėgai važinėtis, tebėra sveiki ir Tau kloniojas geros sveikatos. Tik dabar važnyčioja jau senelis, nebe bobutė.

O kada ir kur jūs krikštysite savo Petriuką? Tuojau važiuojam į šv. Petrą mišių laikyti – už ponios Čarneckienės tėvo nabašninką. O 6 val. dalyvausime ten beatifikacijoje.

Tavo bočius kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 262, l. [1r], [1v] be įrašų.

352 | Eglė Klimaitė Juozui Tumui, [Paryžius], [1930-06]

mielas bočeli

Kaip tavo sivaikata
kaip tau patinka
tavo Krikšto sunus
ar gražus ar meilus
musu labai ramus
Kartais parėke raikia
parekti ir labai gražus
visi sako kad is laibai gražus
Kai pirmaji siki pamačiau
man is labai atrode labai
iokingas ir buvo isirekes
tai buvo raudonas
man pasirade kad is
visada ira raudona o is
buvo raudona tiktai kade
is buvo ne senai rekes no Klimaite

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 108, l. 140r–140v; datuojama pagal Tumo 1930-06-08 laiško turinį.

353 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Roma, 1930-06-1[...]

Roma, 1930 VDm. birželio 1[...] d.

Brone! Jau būtume atlikę visas savo keliones į Italijos pietus, kad ne tas Mussolinio priėmimas, nutęstas į šią dieną. Man vis tiek-pat: aš mūsų delegacijos nė nematau; bet krūvoje rodės būsiant pavirkiau. Dabar ta krūva per daug didėja. Žadas važiuosią pp. Čarneckiai ir Lozoraičiai. Tai visai nepageidaujama, manau, nes per daug kerėbliška, ypač su moterimis.

Aš pas pp. Čarneckius pragyvenau lygių lygiai penkias paras. Jie labai myli Barborą; dėl jos ir man buvo ten itin gerai patogu ir malonu. Vaišino, vežiojo po apylinkes. Labai esu jiems dėkingas.

Dabar gyvenu jau pas Lesauskius (Viale Liegi, 4–12). Čia jie už 500 lyrų pasisamdė du geru kambariu, plus visi patogumai, bendri su labai gera šeimininke advokatiene našle. Vytautas ramus, naktimis nerėkia ir man čia be galo malonu.

Visą laiką buvo Pranas – jis veda derybas su viena firma, mūsų valdžios įgaliotas. Geras žmogus ir aukšto mokslo. Daktaro laipsnį žadas gausiąs šį rudenį (tai extra priedas, kad galėtų profesoriauti, dėstyti teoretinę fiziką); o // [1v] fabrikuose praktikuoti belieka 9 mėnesiai: 1 Lyroje, 4 Torino ir dar 4 trečiur. Jis jau iki majoro ištarnavęs, o vietą jau turi paskirtą pulk.-leitenanto aukščio (poligono etc. viršininkas). Jis, rodos, nežus, gyvena ir dabar nebiednai: abiejų algas sudėjus, jie turi gana ir dar kiek lieką butui įsirengti, kai sugrįš Kaunan, Barbora kiek vėliau, o Pranas kovo mėnesy.

Barborai dar neišėjo gimdymo atostogos; ji dar nevaikščioja į biurą, kurs vos už 4–5 minučių kelio nuo gyvenimo. Barbora didelė darbininkė – biuralistė ir gudri šeimininkė. Bačiūūūkų nebeperkanti! Iš viso daro įspūdį labai nusistovėjusio žmogaus. Šitas vaikutis jai tai tikra Dievo malonė, taip fizikai, taip psichikai.

Aš turiu būtinai sugrįžti į VI–18 ar 19, į parodą ir į Dainų šventę. Šiuo tarpu ketina Kaune būti labai įdomu. Gaila, kad Tave vaikas sutrukdo. Mano butas tuščias.

Belakstydamas nustojau 2½ kilo ir nudegiau, kaip etiopas. Ko ir jums veliju. Aa! Svorio nenustok.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 263, l. [1r–1v].

354 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-06-16

Paryžius, 1930. VI. 16.

Mielas Dėde,

Matau, kad savo kelione buvai labai patenkintas, bet turbūt dar daugiau džiaugiesi sugrįžęs. O aš bebūdamas pas Jus visai susibankrotijau – užmiršau savo kelnes, už durų pakabintas. Tai tau istorija! Dar gerai, kad šitaip neatsitiko svečiuojantis kur kitur, sakysim, pas ponią Balutienę. Aršiausia – kad Jūs užsirakinote butą ir ligi šiol nieks tų kelnių man atsiųsti negalėjo, o buvo labai gera proga su gen. Daukantu. Būk tad geras, tas kelnes deponuok pas p. Girdvainį, kad pirmu kurjeriu jis man jas pristatytų.

Pas mus tuo tarpu viskas eina paprasta vaga. Petras Didysis auga gana padoriai ir visi kiti Klimai laikosi stipriai. Netrukus atsiųsiu poltratus.

Jūsų Petras (bekelnis)

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 92, l. 120r, 120v be įrašų.

355 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Roma, 1930-06-16

Roma, 1930 VDm. birželio 16 d.

Mieliausieji! Vakar sugrįžome iš Pompėjų – Vezuvijaus – Naujapilio. Važiavo mūsų delegacija: prof. Tamošaitis, pirm. Lapėnas ir Dr. Jonavičius. Prie jų prisitaikiau aš. O lydėjo p. min. Čarneckis, turėjęs reikalo Naujapilyje įsteigti Lietuvos konsulatą. Į Vezievijų jis nekilo. Taigi buvome „činkve"[1], dukart nakvojome Napolyje ir aplankėme jo muziejų, akvariumą ir šv. Klaros bažnyčią. Kapri, ožkų saloje, nebeteko būti. Taip pat Venecijoje etc. Šiandien 10 v. vak. visi išvažiuojame, tik kitais keliais. Aš tiesiai per Müncheną, delegacija per Milaną ir rivjerą. Italijoje būsiu pabuvęs 12 dienų ir 6 dienas kelyje į Romą ir atgal. Tokiuo trumpu laiku ir tokiais karščiais pamačiau labai daug, o nepasižymėjau nieko. Buvo atsiradęs mokslinis skrupulas – kalbėti tai, ko neišmanai, ir gėda pliaukšti generatim[2]. Vargas būtų skaitantiems, kad kiekvienas nosį iškišęs iš savo kaimo, tuoj imtų pasakoti, ką matęs. Neiškęsiu, žinoma, kai ko nepasakęs: privers laikraščiai.

Išvažiavau visai nepasirengęs, nė vieno žodžio itališkai neišmokęs; nesuskubau net polyglotte[3] nusipirkti. O tokion kelionėn reikiama važiuoti jau gerai pažinus // [1v] Pompėjus ir k. k. arba turint tokį palydovą, kaip, sakysime Tu, Petrai, daug skaičiusį ir guidą vartantį. Vežuos galvą ir širdį pilnas „kaž-ko". Tarpais man matos bene ir geriau. Jei imtumei viską segreguoti ir analizuoti, viskas pavirstų Vezuvijaus lavos gargažių grūdeliais.

Šiandien five o clock[4] pas Lesauskius. Laukiama apie 25 personas. Tai bus ir krikštynos. Kai kas jau išvažiavęs.

Namie tad būsiu apie 19 d. Kad Bronė būtų jau buvusi Palangoje, būč stačiai movęs per Įsrutį-Tilžę-Klaipėdą. Dabar pabaigsiu savo atostogas iš Kauno. Tik kodėl jūs tylite ir nieko mums neatrašote, kada Bronė su vaikais ruošias į Palangą. Juk jau geriausias laikas saulėje kepintis.

Visokių jums gerybių!
Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 264, l. [1r–1v].

[1] it. *cinque* = penki, kalbama apie Činkve Terę (Cinque Terre = penkios žemės).
[2] lot. = bendrai
[3] gr. *polyglottos* = daugiakalbis, greičiausiai Tumas taip vadina daugiakalbį žodyną.
[4] angl. = popietės arbata (pažodžiui: penkta valanda)

356 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Berlynas, 1930-06-18

Berlynas, 1930 VDm. birželio 18 d. vakaro

Mieliausieji! Grįžtu jau iš to savo kelionės-sapno. Ji man buvo tiek maloni iš žmonių ir iš Italijos pusės, kad net galva sukas. Moterys man sakė komplimentus, vyrai gerbė priėmimais, viena artistė net pabučiavo perone, o Italijos saulė visą laiką bučiavo mielavo lyg tyčia, kad jos nebeužmirščiau. Ir būta gi žmonių tų romėnų! Tik nebėra laiko bepabaigti – jau einame viršun į 7.20 val.

Tai sudiev

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 265, l. [1r], [1v–2v] be įrašų.

357 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-06-22

Paryžius, 1930. VI. 22

Geras Dėde,

Matome, kad šventasis miestas patiko ne juokais – bet tikimės, kad Lietuvon grįžęs dar daugiau būsi patenkintas. Mes čia irgi prakaituojame ne prasčiau už romiečius, bet važiuoti Lietuvon nesiryžtame. Pinigų, tų nelemtų pinigų tokią galybę vargingai kelionei su vaikais neišdrįstame išmesti. Tuo tarpu tad verčiamės marškinius nusivilkę. Žiūrinėjamės, ar negalėsime kur išsprukti čia pat. Bet su tais viešbučiais ir pensijonais – gyva bala. Namie gi // [121v] kaip pas Dievą už pečiaus.

Mūsų Petras-Vytautas auga ramiai, „rezoningai", pajuokauja ir parėkia tuo tarpu harmoningoj „mieroj" – šit čia pora jo portretų. Berods, geriausio ir pritrūkau. Atsiųsiu vėliau. Su sesele galvą nulenkęs teturėjo vos keletą dienų. O rėkia – jau bent vieno mėnesio. Siunčiu pasižiūrėti ir Eglę – kaip matai – ji jau visa panelė: rimta ir kokietė...

Pridedu dar keletą grupių iš mūsų kelionės. Dublikatus gali pasiųsti tam jaunam dotnaviškiui, kurs mus buvo pasikvietęs. // [121$_a$r]

O tas „istoriškas" kelnes galų gale gavau iš p. Girdvainio sveikas ir čielas. Maniau, kad jau būsiu praradęs.

Mes visi esame sveiki, duok Dieve, kad ir toliau taip eitų. Bronė vėl atgavo savo seną gyvumą, linksmumą ir, žinoma, senus mamos rūpesnius. Mama ji dėl to yra stebuklinga ir pavyzdinga, bet nė kiek neapleidžia ir savo „damos honorų", ir savo reprezentacinio darbo puošnumo. Tuo būdu aš vis daugiau ir daugiau įsitikinu, kad Kunigiškių padermės aristokratė yra // [121$_a$v] ideališkos kombinacijos kunigaikštaitė, kuriai tik už tai trūksta rasės titulo, kad ji jį tikrai nupelnė. Bet kadangi nepritinka vyrui savo žmoną girti, tai sustoju.

Siunčiame visi keturi pilną maišą labų dienų ir linkėjimų ir labai gailimės, kad pas mus neužsukai. Bet užtat tikimės specialaus vizito, kur visada yra brangesnis.

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 93, l. 121r–[121$_a$v].

358 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1930-06-25

Kaune, 1930 VDm. biržel[i]o 25 d.

Mieliausieji! Še tatai tau: Palangon neatvažiuos Bronė su vaikais! Tai kam gi aš taip nusigandau, kai Petras pasakei ją atvažiuosiant? Aš ketinau pabūti Čekijoje, bet kaip gi tai būt atrodę? Paryžius į mus, o mes nuo Paryžiaus. Aš sveikas, tai man tas Niederlindenwiese visai nereikalinga. Nuvažiuosiu Palangon tik slankto parsivežtų. Petrui-Vytautui gal sveikiausia būtų pirmą gyvenimo vasarą pabūti ten, kur gimęs. Taip sako. Jūsų kurortai tai tik pinigams imti; naudos iš jų jokios. Paryžius neblogesnis. Tik ar atšaukėte „Mohorto" butą, kurį buvote įsakę užsakyti (apačioje)? Kad nebūtų p. Kudirkai nuostolio. Parašykite ar telegrafuokite jam. Kauniškiai dar nevažiuoja, nors jau labai karšta, į 32°C.

Ačiū už fotografijas! Dalį nusiunčiau Neolituanijos pirmininkui stud. Tiškai, simpatingam mūsų vaišintojui.

Eglė jau grande dame[1], ką ir besakyti. Bet Petras-Vytautas stebėtinai panašus į Praną Vytautą, lyg būtų dvyniai. // [1v] Tokia pat nosis, tokios-pat lūpelės, burnelė. Gaila, kad nenufotografavote motutės – tai įdomiausia, su vaikučiu. Nutrauk ją vaikų kambaryje ar kur ir atsiųsk man, Petrai, pasidžiaugti: negi vienam Petrui džiaugtis.

Be visų gerumų, aš iš Romos parsivežiau įskeltą mažojo kojos pirščiuko kauliuką: basas sudaviau jį į stalo briauną (kojos kantą). Dabar vis tebesopa ir verčia šlubčiuoti.

Buvo pp. Sidzikauskai. Pravažiuodamas buvau užėjęs, bet jų nebebuvo. Trys ministerienės (Sidz[ikauskienė], Zaun[ienė] ir Balut[utienė]) pietavo pas p. Bal. ir kvietės mane pabūti „galva". Bet aš kaip tik tuo laiku kėliau pietus Bronei Namikaitei ir Jonei Nokutytei, jom abiem gavus matūras: Bronei Seserų Kazimieriečių gimnazijoje Žaliakalnyje, Jon. Panevėžio mokyt[ojų] seminarijoje. Bronė užsirašo į medicinos fakultetą, o Jonė įsimylėjusi jaun. leitenantą Šerną ir abudu siunta. Nežinau, kuris bus galas. Bėdos su tom mergom...

Jūsų Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 268, l. [1r–1v].

359 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-06-28

Kaune, 1[9]30 VDm. birželio 28 d.

Mielas Petrai! Ateina vardadienis. Aname laiške, rodos, neįdėjau Tau pasveikinimo, tai dabar sau: neduok Dieve Tau likimo Patrono, kuriam teko paklausti:

– Quo vadis, Domine?[2]

Pritaikinant:

– Quo vadis, Patria?[3]

Noriu pasakyti, kad nenueitumei savo keliu, kai Patria eis savo keliu. Gyvent ir mirt drauge, net ir klaidoje.

---

[1] pranc. = didelė dama

[2] lot. = Kur eini, Viešpatie? (Jn 13, 36)

[3] lot. = Kur eini, Tėvyne?

Inž. Vizbaras grįžta VII-1 d., tai ir darbus tada pradėsime.

Tik ką sujungiau moterystėn prof. Pr. Skardžių su viena studente Krigeryte. Tatai laimėjimas, kaip 60,000 loterijoje. Rytoj važiuosiu jam pajauniu į Kybartus.

Daugingų Tau metų!

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 269, l. [1r], [1v] be įrašų.

360 | Petras Klimas Juozui Tumui, Briuselis, 1930-07-20

Hôtel Astoria
Rue Royale
Bruxelles[1]

Liepos 20 d.[2]

Mielas Dėde,

Šit ir vėl trankausi. Iš „Aido" matau, kad piktas esi dėl savo kelionės Italijon ir nenori savo „wegeberichto"[3] duoti spaudai!. Visai teisingai. Kad kelionė būtų įdomi, reikia daug atsidėjimo. Bet aš labai gailiuosi, kad neatvažiavai į Romą, kai aš ten buvau. Aš vis tik būčiau bent du dalyku gerai parodęs – tai Forum Romanum ir Palatiną, nes aš tenai kiekvieną akmenį apstudijavau su visomis istorinėmis teisybėmis ir pasakomis. Iš pradžių ir man jie įspūdžio nepadarė, bet kai išsiskaičiau dėl visų tų griuvėsių bent keletą storų tomų – tai prie archeologo pedantizmo prisidėjo dar tūkstančių metų sentimentai ir „filosofija". Bet tiek to – negi viską apžiosi. O mane dabar gali pasveikinti: esu Belgų Karūnos aukščiausias aficierius su tokia lenta (ne medžio, bet šilko) per petį ir tokiomis karūnavotomis žvaigždėmis po širdim ir prie kišenės, kad net naktį šviečia. Šiandien buvau ir pas Karalių, kurs atrado, kad Lietuva yra labai gražus kraštas, o kadangi, be to, dar turi labai puikią geografijos padėtį ir yra ūkio kraštas – tai ir turtingiausias... Matai, Belgų // [123v] Karalius jau ima mums pavydėti, o mes patys kartais dar paniurksome dėl savo „biednos" šalelės. Kalboje Karalius, be to, gailėjosi, kad mes savo nepriklausomybės dar negalime šimto metų jubiliejaus švęsti – tada čia aš ir pasinaudojau proga jam išdėstyti, kad mes, žinoma, neturėjome laisvės anksčiau išsivaduoti, bet užtai mes šiemet švenčiame 500 metų nuo didžiausio kūrėjo Vytauto mirties, ir jaučiamės gyvi jau labai senai.

Dabar turime čia bent keturias dienas visokių iškilmių ir čia išbūsiu dar ligi ketvirtadienio. Ketinu atlankyti dar Antverpeno ir Liege'o parodas.

Bet kuo ypatingai esu patenkintas, tai kad Karališkoji Briuselio biblioteka man leido pačiupinėti to Burgundijos senjoro de Lannoy rankraštį, apie kurį aš rašiau „Židiny" ir kuris lankėsi pas Vytautą. Dabar tad jau ramus baigsiu tą veikalėlį su vi-

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] L. 124r viršuje viduryje Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. VII-22".
[3] vok. *Wegebericht* = kelio aprašymas

sais autentiškais šaltiniais susipažinęs. Be to, žadu pamatyti to paties Lannoy vaikų vaikus, kurie čia gyvena ir išlaikė savo šeimynos archyvus. Gal dar ten ką rasiu.

Bučiuoju karštai ir siunčiu geriausių linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 95, l. 123r–123v.

[1] Po kelionės į Italiją Tumas 1930 m. liepą ir rugpjūtį *Lietuvos aide* publikavo straipsnių ciklą *Svetur pabuvus*, kurį pradeda pasiteisinimu, dėl ko kelionę aprašė ne iš karto („Dėl ko nerašau", „Man nebe gėda", „Viskas reliatyvu", „Viskas ne taip", nr. 161–174).

361 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-07-22

Kaune, 1930 V[D]m. liepos 22 [d.]

Mielas Petrai! Kad Tave Belgų Karalius[1] pasidarė savo Feldmaršalu ar šiaip General-Adjutantu (kaipgi kitaip suprasti „Aukščiausį Oficierių"?), tai aš jau esu patyręs iš „Ryto". „L[ietuvos] aide", rodos, nebuvo minėta ir man tai dyvai – jis oficiozas ir pirmas turi nutverti tokias naujienas. Na, žinoma, kad džiaugiuos Tavo džiaugsmu, didžiuojuos Tavo garbe ir sveikinu. Duok Dieve daugiau žvaigždžių! Tik aš nesupaistau Tavo nuopelnų Belgijai. Prancūzijai esi padaręs daugiau. Juk Tu suderinai mus su prancūzais. Tu radai ten mums palankių žmonių, o jie ir mus palenkė į prancūzus. Kad ne Tavo sumedžiotieji prieteliai Lietuvai, mes būtume prancūzus traktavę kaip ir lenkus. O tai Prancūzijai pavojinga... Manau, kad Tau pridera kuri „legija" ir iš prancūzų.

Kaulijamas neišturėjau ir kaiką sumečiau apie Italiją. Ne apie pačią Romą ir k. k., tik apie save Romoje ir kitur. Nenoriu kalbėti to, ką visi žino; deja, nauja nieko ir nebepasakysi. Beje, būtų ko nauja pasakyti apie Ap[aštalų] Sostą, bet neigiama, tai geriau nė nesakyti. Koks baisus Italijai atutas – tas draugingas Vatikanas! // [1v]

Forum [R]omanum g[a]na gerai mums paaiškino p. Čarneckis. Jis irgi daug žino apie Romą. Bet Palatine nebuvome, nei termų nematėme. Negeru laiku buvau išvažiavęs, tai turėjau pasiskubyti namo į mano mėgiamąją Dievo Kūno procesiją. Kaip tik į tą valandą suskubau.

Lannoy – įdomus praeities epizodas. Tik Tu savo aprašymą, turbūt, nuvilkinsi ir mes jį gausime po jubiliejaus. Geriau būtų per jubiliejų. Šiaip jau Vytautas mums gerokai paaiškėjo, prof. Aleknai (+), Jonynui ir Voldemarui padirbėjus. Voldemaro raštas labiausia mane įtikino. Dar parašė brošiūrėles prof. Totoraitis ir Gira (įsakytą kompiliaciją, bet gyvai).

Prof. Krėvė kviečia mane privatdocentaut, kad neatauščiau dirbęs; bet aš neturiu originalios medžiagos, o čeploti seną – nuobodu. Galėčiau vieną semestrą paskirti lietuvių moterų kūrybai. Tai aš žinau. Bet rodėtų ir beletristiškai pasidarbuoti. Rašau etnografinę novelę. Nuobodi, kaip ir visa, ką aš esu parašęs. Galvotina, ne kurta.

Prašymą dėl Tavo sklypo padaviau Sus[isiekimo] Min. Atsako nėr.

Bronyte, ar sveikas Petras II? Kiek jau kilų prisiaugino?

Suėjo ketveri metai, kaip pas jus buvau Paryžiuje. Kaip greit prabėgo laikas.

Jūsų kun. Juozas

Bučiuoju Eglę.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 272, l. [1r–1v].

[1] Albertas I

Paryžiuj 1930 m. VII. 29 d.[1]

Brangus Dėde,

Dar vis tebesėdim Paryžiuj, ir labai džiaugiamės: visą liepos mėnesį turim šaltą ir lietingą. Esant Paryžiuj geriau toks oras, negu karščiai, tuo labiau mažiems vaikams. Aš ypatiškai nemėgstu karščių! O kaip gi Lietuvoj? Kokia vasara šįmet Palangoj? Iš pradžių labai gailėjau ten negalėdama nuvažiuoti, bet dabar nusiraminau: varginga kelionė su mažu vaiku, didelės išlaidos, o „polzos"[2] būt buvę maža! – // [101v]

Jeigu oras šiek tiek pasitaisys, važiuosime į Versalio apylinkes, kur man viena ponia užleidžia savo vilą su sodnu.

Petras II. tuo tarpu, ačiū Dievui, gerai laikosi, linksmas ir auga. Šis vaikas nepiktas „добродушный"[3]. Tuo tarpu prie jo dar neturiu auklės, taigi priseina pačiai daugiau užsiimti, naktimis nedamiegoti. Esu labai sumenkusi, o pasitaisyti jokiu būdu nepasiseka.

Eglė pabaigė mokslus su pagyrimu. Gražiai kalba francuziškai. Reiktų pradėti mokinti angliškai. // [102r] Norėjau prie Petrelio paimti anglę, t[ai]gi kartu išmokintų ir Eglę anglų kalbos. Dar to klausimo neišrišiau, nes jos esančios labai kapriznios, sunkios užlaikymui ir labai brangios. – Eglės sveikata menka: išblyškus, išdžiūvus, nervinga, pikta. Anot daktaro, tai vis pilvo ir kepenų kaltė.

Kadangi dabar visi rašo apie Vytautą, tai ir Eglė parašė savo „pasimatymą su Vytautu prieš 500 metų".

Visa šeimyna bučiuojam Dėdę Bronė // [102v]

P. S. Krikštyti Petrą II vešim Kaunan ateinančiais metais. Atvažiuos ir jo krikštotėvas p. Balutis.

Norėč pamatyti Vytauto Did. iškilmes. Bet kur tu žmogus pasijudinsi!

Dar vienąkart Voldemaras komedijas krečia![I] Jau užtektų!

Bronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 78, l. 101r–102v.

[I] 1930 m. liepos 24 d. Kauno miesto ir apskrities komendantas Pranas Saladžius priėmė sprendimą išsiųsti Voldemarą iš Kauno kaip visuomenės tvarkai pavojų keliantį asmenį (išsiųstas į Platelių klebonijąą). Liepos 26 d. *Lietuvos aide* rašoma, kad apie nestabilią Voldemaro būklę praneša ir Prancūzijos spauda ([Be autoriaus], „Užsienių spaudos nuomonė apie p. Voldemarą", *Lietuvos aidas*, 1930-07-26, nr. 168 (949), p. 2).

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. VIII-1".
[2] rus. = nauda
[3] rus. = geraširdis

363 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1930-08-01

Kaune, 1930 [V]Dm. rugpjūčio 1 d.

Braniok! Dėkui sveika parašius! Man linksma gauti iš jūsų laiškai, o dar linksmiau su geromis naujienomis. Petrą II sveikinu sveikatos. Eglę – matūros. Lai sveiki auga. O Lesauskiukas sergąs pilveliu. Seniai berašė, tai nežinau, ar jau pasveiko. Turėjo pasveikti, nes taip-pat diktas bernas.

Šiltimetis pas mus pasibaigė, o jo tiek ir tebuvo, kiek gegužės-birželio mėnesy. Liepos mėnuo buvo debesuotas, šaltokas, audringas. Saulė švietė tik kas trečią dieną. Palangoje žmonių buvo maža ir tie trumpai viešėjo. Grįžo ne geriausioje nuotaikoje, nors vis dėlto nudegę. Audra Palangos jūroje prarijo tą pačią dieną du geru žmogu: patriotą ir veikėją kun. Cibelį, amerikietį, ir Isaką, kaunietį. To nėra buvę. Matai, pasitikėk tu Palangos jūros seklumu, kai virsta ant tavęs dviejų metrų storumo vandenio mūras ir paskui atgal į jūrą velka!

Aš būčiau buvęs Palangoje, kad Tu būtum buvus. Dabar niekur nevažiavau ir man Kaune neblogiausia. Aš jį mėgstu. Kad nebūtų toks dulkėtas, būtų visai padorus miestas. Maudaus pas dr. Venckūną mineralinėse tynėse ir Nemune pakaitais. Jaučiu didelį pagerėjimą sąnariuose ir energiją dirbti. Rašau, o nuo gastrolių susilaikau. Tai man // [1v] per sunku. Vis labiau esu reikalingas patogumų ir reguliaraus gyvenimo: valgymo ir poilsio. Išimtį padariau a. a. Marijai Pečkauskaitei[I] – ji sena mano bendradarbė. Tai didelė pilietė; pavyzdys, kiek gali geros valios ir netinginys žmogus gera padaryti bet kuriame nuošalėlyje.

Mini p. Voldemarą. Tai antipodas ramaus darbininko. Tai blogas Lietuvos genijus, egoistas ir žadintojas labai žemų jaunimo instinktų. Lyg Puriškevičius Mykolą Arkangelą, Voldemaras šiundijo tautiškąją jaunuomenę į extrakovą su mažumomis, o paskui išsigindavo. Be to, šiems kraštutiniams buvo žadama vietos ir protekcijos. Numanu ten toli gražu ne idėjinių bernaičių. Tame skaičiuje ir vienas man artimas krauju, bet labai tolimas dvasia.

Voldemaras – labai keista – apsistatęs 4–5 aiškiai nenormaliais žmonėmis ir pats daro taip, kas, mažiausia, nustebina. Dabar labai aišku: gali būti jis gabus, bet netaurus ir pozityviai nieko nenuveikęs veikėjas. Valdžioje jis buvo apverktinas tormazas[1]. O visa gadinusi jo žmona[II]. Pasaka iš Caro Mikalojaus II laikų. Chłystowszczyna[2]. Kaip liūdna, kad vairuoti mūsų valstybę gauna žmonės su dėmėmis, kurios tenka tyčia dangstyti.

Prel. Dambrauskas labai pavojingai serga pūsle, kaip andai Mačiulis.

Šv. Kazimieras Petrui įmokėjo 1,000 litų.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 273, l. [1r–1v].

[I] Pečkauskaitės laidotuvių mišias liepos 27 d. laikė Tumas.

[II] Matilda Voldemarienė

---

[1] rus. = stabdis

[2] lenk. = chlystai, kristatikiai

364 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-08-08

KUNIGIŠKIŲ
KANAUNINKO
TUMO-VAIŽGANTO vardo
pradžios mokykla
1930 m. *rugp* mėn. *8* d.
№ *7504*[1]

Gerbiamajam vilos savininkui pil. Petrui Klimui. Aš žemai pasirašęs Kunigiškių mokyklos patronas, įgijęs teisių dovanų duoti mokyklai ir prižiūrėti, kad jos vedėjas nemergautų, gavau Tau, Ponas Atstovai, dar vieną sklypą. Reformos Direktorius[I] tepasikasė pakaušį, kaip čia bus duoti tam, kurs jau turi žemės. Bet pamojo ranka ir pasižadėjo išsisukti iš to paragrafo. Aš sakiau, kad tai pirmykštis davimas, – padidinimas, ne pakartojimas. Žadėjo „pataisyti" pirmąjį davimo dokumentą. Tai Vizbaro nuopelnas, kad ministerija (Susisiekimo) sutinka.

Dabar inž. V. nuomone, reiktų dėl visa ko tvirtai apsitverti ir nieko nelaukus: kažin kokie vėjai gali papūsti ir mūsų sieną nupūsti. O antra, tvoros būtinai reikia, nes nė šakalio, nei vandens rinų negalima išlaikyti: visa poczciwi[2] daržininkai nusineša. Prašiau, kad padarytų projektą stulpams statyti, nors // [1v] ne visiems. Reiktų i[š]tesėti – visiems stulpams, tik metalinę dalį palikti vėlesniam laikui.

Vizbaro nuomonė palieka ta pati ir aš ją palaikau: kad ūkio kiemą drauge su garažu reikia taisyti antrame gale pleciaus, o ne lipdyti prie vilos, kur ankšta.

Vizbaro gi nuomone, ir Vaižganto gatvė išvesta kaip tik mūsų naudai. Nukirtimas ar susiaurinimas gatvės galo padarytų vilai tik nepatogumų privažiuojant etc. Tai ir galvas guldyti už gatvės perkėlimą nėra mums ko: tai tik p. Papečkio naudai būtų.

Būtų galima pradėti garažas statyti. Kasoje 11.325.15, i[š]mokėjus Elenos Klimienės ein. sąskaiton 400 litų (už birž., liep., rugp., sėjo mėn.) ir išpirkus visus vekselius iš Vailokaičių plytinės. Paskutiniam terminas už mėnesio, bet ir tą išpirkau, kad nesipainiotų po bankus. Honor, proszę Pana[3].

Dambrauskas labai blogai serga pūsle: užsikrėtė kraują.

Negerai, kad Bronė neriebėja.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 274, l. [1r–1v].

[I] Marijonas Chmieliauskas

---

[1] Kursyvu pažymėta dalis įrašyta ranka į violetinį spaudą.
[2] lenk. = dori
[3] lenk. = garbės reikalas, pone

365 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-08-11

Paryžius, 1930. VIII. 11.[1]

Mielas Dėde,

Tas pirmas laiškas su tokia iškilminga antrašte – „Kunigiškių kan. Tumo-Vaižganto vardo pradžios mokykla" – ir su tokiu dideliu numeriu (754!), kurs man praneša apie „žemės reformos" pataisymus Vytauto kalne, man buvo beveik taip pat didingas ir vaisingas kaip pats Vytauto darbas. Belieka tik karūnavoti. Ką gi – aš matau, kad mes turime didelius „kapitonus", kurie žygius nužygiuoja geriau už karalius. Tebūnie jiems tad padėkos ir pagarbos kardas padėtas po kojų. Po tos ceremonijos aš manausi galįs, kaip senas žmonių protas pataria, imtis jau ir praktikos, t. y. kovos laimėjimų sunaudojim[o].

Vadinasi, nei iš šio, nei iš to tas mūsų Vytautinis sklypas žada padidėti 728 kv. m. Kitaip sakant, prie senųjų 1212 kv. m. (pagal akto № 38275, Kauno notaro archy- // [124v] ve įtraukto 1928. XII. 21 d. № 32185) tatai sudarys dabar lopelį 1940 kv. m. Bus kiek erdvės ir bulvėms pasisodinti. Visai sutinku, kad visą tą „pataisytą" sklypą turime okupuoti tvirtai, vadinasi, aptverti gera tvora. Prašysiu tad p. Vizbaro sudaryti tam projektą ir sąmatą. Geriausia būtų padaryti ne provizorinė, bet galutinė tvora. Tik painformuok mane, ar aš neturiu Žemės ref[ormos] valdybai grąžinti senojo akto, kad vietoj jo man išduotų naują pataisytą?

Aš labai džiaugiuosi, kad Dėdė su Vizbaru taip kovojate prieš mano garažą, anot jūs, prilipdytą prie villos. Iš to aš sprendžiu, kaip nuoširdžiai Jūs ir draugiškai tą reikalą svarstote. Indiferentai ir neprieteliai spjautų ant tų užsispyrimų... Bet, žinai, aš čia irgi manau dar pakovoti. Tas garažas dabar virs beveik svarbesniu daigtu (su g...) už patį palocių. Savo tūkstantį ir vieną sumetimą aš dar išdėstysiu vėliau ir tikiuosi Jus įti- // [125r] kinsiu galutinai priimti mano užsispyrimą. O dabar, kad negadinčiau vasaros saulėto ūpo, paliksiu tą problemą išsistovėti, vadinasi, tuojau garažo nestatysiu. Dabar imsimės tvoros ir paties sklypo tvarkymo, o tuo tarpu garažas apsitupės ir su laiko pagalba ras savo vietą. Visi „diplomatai" sako (kai jiems pritrūksta argumentų), kad laikas yra galantiškiausias tvarkytojas.

Iš Dėdės laiško su Kunigiškių mokyklos antrašte sprendžiu, kad Papečkio pastangos nušuninti mums Vaižganto gatvės galą lyg ir be vaisių pasilieka. Aš juk irgi nenoriu atmainų, bet aš moraliai nesijaučiau galįs čia protestuoti ar priešintis, jeigu Papečkiui dabartinis išplanavimas atrodo per daug nepatogus ir žalingas. Bet kas gali garantuoti, kad mums tvorą, kapitalinę, pastačius, ims ir nepakeis gatvės? Ką tada mes darysime? Vėl griausime? Ar nepatartum man „oficialiai", kaip užinter[es]uotam, tuo reikalu nupyškinti laišką Miesto valdybai, kad ji patvirtintų kaip // [125v] galutinį esamą dabar Vaižganto gatvės pravedimą? Tada gal mes ramiau atsisėstume su savo stulpais. Tas man svarbu būtų ir dėl to, kad vartus į villą aš noriu turėti iš Vaižganto g., vadinasi, nuo Papečkio sklypo pusės, o ne nuo Algirdo (nuo ten aš norėčiau aklinai užsitverti, ir tik mažus vartelius padaryti kitam gale sklypo). Taigi jei čia gatvė būtų panaikinta – viskas sugestų, ko aš nenoriu, vengdamas daryti visai nereikalingų išlaidų. Tvorą aš manau daryti taip, kad visa apačia apie metrą aukščio būtų pamūrinta iš Vaižganto ir

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. VIII-14".

Algirdo gatvės (bent), o tarp stulpų – dėti medinę gražią specialiai pritaikintą tvorą. Plytos su geru cementu rasi čia būtų stipriau negu betonas, kurs greit apšempa. Bet apie visas smulkmenas aš parašysiu p. Vizbarui, Dėdę aš tik painformuoju.

Dar turiu vieną mažą reikalėlį. Nesenai gavau čia pridėtą pranešimą apie mokesnius už Palangos sklypą. Prašysiu apmokėti iš mano ein. sąsk. be protesto. Galų gale, mat, susiprato imti iš manęs // [126r] tą visų gerų piliečių duoklę! Kad ne tas pranešimas, būčiau ir užmiršęs, kad turiu statyti dar vieną villą...

Visus saviškius su visomis virėjomis ir kambarinėmis išveždinau į sodžių, čia pat netoli Paryžiaus, 25 minutės važiuoti traukiniu. Ten apsigyveno mažytėj villutėj pamiškėje, bent oras švaresnis. Bronė, man rodos, jau gerokai atsitaisė. Sūnus paaugo, Eglė pagerėjo, savo kaprizus apšvelnino – taigi, Dievas duos, ir toliau eis viskas tąja kryptim. O aš Paryžiuje dulkes ir benziną geriu, sekretorius paleidęs atostogų. Be to, baigiu mano senjorą de Lannoy tvarkyti, knisdamasis pavakarėmis Bibl[iothèque] nationale[1]. Knita tik mane Lietuvos reikalai – Voldemarą pakibirkštinus, vėl visos vapsvos sujudo. Jeigu Vyriausybė nesiryš dabar tuojau rinkimų Seiman paskelbti – mes atsidursime gana smaradnoj baloj – tas pats V. ims knistis po valdžios // [126v] legalumo pamatais ir nieks neturės argumentų tą legalumą įrodyti pasaulio akyse. Ta biedna Lietuva gaus nemalonų vardą krašto, kurs nesugeba tautinės atstovybės susidaryti. Lenkai, kurie daug geresni yra už mus psichologai, seimo ligi šiol nepaleidžia, nors jį visaip marina, ir dabar jau ima joti ant mūsų nesubrendimo. Vienus metus daryti eksperimentus dar nekenkė, bet per ketverius nerasti pastovaus krašto atstovavimo ir normalinio valstybės aparato funkcijonavimo, nepriklausant nuo vienų ar kitų asmenų – tai jau schwach[2]. Meldžiuosi dūšioje, kad Dvasia šventa apšviestų mūsų protą ir be baimės leistų tikėti tauta daugiau negu ta ar kita grupe.

Siunčiu daug labų dienų nuo visų, didelių ir mažų, ir sveikinu įgijusį tokių teisių kaip duoti dovanų, nes ligi šiol tatai, matyti, esi daręs nelegaliai...

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 96, 96a, 96b, l. 124r–126v.

366 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-08-15

Kaune, 1930 VDm. rugpjūč[i]o 15 d.

Mielas Petrai! Žolinė, Dangun ėmimo Šv. P. M. diena, Vytauto bažnyčios titulas, vyriausioji tad jos šventė – atlaidai, – o dangus lyja, o drėgna; o visi kauniečiai iškurnėjo į Palangą Birutės pagerbtų! Vytauto b. šiuo kartu išpuošėme taip, kaip nėkados dar: tai mano bažnytinio ir patriotinio darbo X metų. Niekur aš taip ilgai nerimau. Suskaityk tik mano neramybės etapus: Mintauja, Mosėdis, Kuliai, Micaičiai, Vadaktai, Ščodrobovo-Miškiai, Pamituvys-Stakiai, Vilnius, Laižuva, Amerika, Ryga, Petrapilis, Stokholmas, Kopenhaga, Vilnius ir – Kaunas. Rejestras – 16, kunigavimo – 37 metai, vidutiniškai – 2 metai bet-kuriai pozicijai, o buvo po metus ir po kelius mėnesius. Lyg vaizdas to nerimo, kurį Lietuvių Tauta jautė prieš susiformuodama į nepriklausomą. Susiformavome ir nurimome – tą reiškia X. Aš – praeities mielės; visur tik raugiau. Da-

[1] pranc. = Nacionalinėje bibliotekoje
[2] vok. = silpna

bar pilietinu su gen. Nagevičium. Vytauto bažnyčia šalia Vytauto muziejaus – Karo m. Pilietinau katalikiškai, nors ir liberališkai. Juokus krėsti, pasityčioti ar net brutalizuoti iš mano rektoriavimo niekas niekam negina. Tikruma gi tėra viena: šioje dešimties metų pozicijoje aš nesu nusidėjęs nei valstybei, nei Bažnyčiai. Sėjau tik gerą tvarkos ir idealizmo sėklą. Ir pinigų nesusikroviau, nors būč galėjęs susikrauti bent 100.000 litų.

Taip šia proga pats save pagiriu Jums, kurie man artimiausi, nes kas gi šuniui uodegą pakels, jei ne jis pats? // [1v]

Dėl garažo – fiat volunt[a]s tua[1]; tau gyventi, tau ir patogumų ieškot. Mudu su inžinierium težiūrime iš aistetikos punkto. Dažnai šis turi nusileisti praktiškumui. P. Vizbaro tuo tarpu nėra – ir jis išbirbė į Palangą – tai neturiu su kuo pasikalbėti. Tversime tvorą – tai pirmojo reikalo darbas – ir taisysime vieną kambarį aukšte jūsų baldams sudėti. Tu man išvažiuodamas nieko nesakei ir buvai žiopla ar aš tai pamiršau ir esu žiopla, kad šiuo tarpu kaip tik reiks patalpos jūsų baldams, kurie pas pp. Balučius. Gerai, kad tiek metų pralaikė. Bet dabar p. Balutienei įstrigo savaip stilizuoti baldai, įsigyti, pereinant į kitą butą. O kuo jūsų baldai blogi? Jų negėda bus ir aukštam buržujui. Būtų dar galėjusi p. B. juos panaudoti iki įsikursime viloje. Dabar ji griežtai pareiškė: iki rugsėjo 1 d. aš turiąs baldus išsigabenti. Bet kur? Baldų daug, iš keturių kambarių. Jiems tik sukrauti reiktų gero kambario. Dairiaus pasamdytų, bet Kaune butų ir patalpų dar nėra nuliekamų. Tai ir susitarėme su Vizbaru vieną kambarį aklinai užtaisyti ir nebekytravojant, nebetaupant sargą pasamdyti visai vilai. Kad ir bendrą su kaimyno sargu. Kad būtume pastatę garažą, būtų galima buvę kas ten apgyvendinti.

Dėl dokumento atsiklausiu p. Dir. Daniliausko. Mokestį sumokėsiu.

Seimas teks šaukti, tai – malum necessarium[2]. Bet – malum, ne išganymas. Jis nepakels Lietuvos prestižo, kai fanatikas Krupavičius ir bolševikuojantieji ims varžytis.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 275, l. [1r–1v].

367 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-08-17

Kaune, 1930 [V]Dm. rugpjūči[o] 17 d.

Mielas Petrai! Šiandie šventė. J. M. Prezidentas[1] buvo Vytauto b. Jis dažnai joje klauso pamaldų. O 5–7 val. aš išbuvau pas jį. Jis vienas. Žmona nachkuruojas[3] Palangoje. Tėra atvykę Valušiai ir tų nesimato. Tai dviese praleidom šventavakarį. Kalbėjomės apie visus rūpesčius ir sielavartus. Referuoju Tau tai, kas Tau, matau, itin rūpi, ką man paskutiniame laiške rašei, – apie būtinumą sušaukti seimą.

Interpeliuodamas, ar ir kada bus sušauktas seimas, išgirdau, kad nepameluočiau, šį nusistatymą.

Seimas bus sušauktas lygiai tą momentą, kaip tik pasireikš jau pribrendęs jo reikalingumas. Seimas bus, bet ne parlamentas. Šis atgyveno visur. Vienoje Anglijoje besilaiko stipra tradicija. Prezidentas turės nusverti seimą ⅔ balsų ir priversti jį dirbti realų darbą, ne rietis. Šaukiamas septyneriems metams, galės būti paleidžiojamas

---

[1] lot. = tebūnie tavo valia
[2] lot. = būtinas blogis
[3] vok. *Nachkur* = sanatorinis gydymas

ir šaukinėjamas tikrajam darbui. Dabar negalima pasakyti, kad seimas yra būtinas. Darbo žmonės be jo apsieina; net jo nenori. Kaimas nenori; kariuomenė (ji šiandie daugiau liaudininkiška, ne tautiška, ne kr[ikščioniška]-demokratiška, taip pat nenori. Seimo nori ne praktikai, bet teoretikai, ir tai kraštiniai: soc[ial]dem[okratai] arba kr[ikščionys]-dem[okratai] ir kurie į tai krypsta. Dar // [1v] tie, kurie e[ur]opiškai ja[u]čia, o lietuviškai neišmano. Kairys, s[ocial]d[emokratas], sakąs valdžia esanti nebloga, betrūkstą seimo. Kr[ikščionys]-dem[okratai] (Krup[avičius] ir k.) sako valdžia – dvokianti bala, seimo reikia, kad valdžia galima būtų pasiimti į savo rankas. Bet vargu bau kr[ikščionys]-d[emokratai] šiuo metu galės daugumą balsų laimėti.

O valdžia, tikrai, nebloga. Padarius perversmą, reikia gi tai išnaudoti nevaržomai. Ir ką dabartinė valdžia per ketverius metus yra padariusi, to nebūtų, dievaž, padariusi su seimu, kur temoka kliudyti, interpeliuoti, o darbo nepadirba. Pirma tenka reorganizuoti ūkis ir jis reorganizuojamas intensyviai. Plotas dirbamos žemės didinamas nusausinant. To darbo bus dešimčiai metų, o dirbamas sparčiai. Ūkio žaliava tenka versti fabrikatais. Prie „Maisto" pridėta visa eilė šaldytuvų: Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje. Du tūkstančiai tiltų pastatyta ir antra tiek pažymėta. Tiesiama šašiejai, gelžkelio tiltai Alytuje, Raudondvaryje, Babtuose, vis milioniniai. Gelžkelis su tiltais. Daugiau, visuotinis mokymas, sparčiai statomos mokyklos, tiesiamas jų tinklas, kovojama dėl valstybinio auklėjimo su „valstybe valstybėje" – kunigija, gal: katalikybe, kuri nori paimti ir mokyklą, ir kariuomenę, ir viską į savo rankas.

Eina reorganizacija miestų ir kaimų savivaldybių – tai pirmas etapas į rinkimus seimo. Bus paruošta – seimas sušaukti nebus sunku. Europa blogai žiūri į Lenkų „seimą"; vokiečiai juo nepasigiria. Tai ir Lietuvai iš Europos negali daug papeikimo kliūti, kad laikinai seimo reikalo nejaučia. J. T.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 276, l. [1r–1v].

[1] Antanas Smetona

368 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-08-19

Paryžius, 1930. VIII. 19[1]

Mielas Geras Dėde,

Ačiū už mažąsias „komisijas" ir rūpesnius. Jūsų planas padaryti vieną kambarį villoje baldams sudėti – žinoma, darosi neišvengiamas, kai p. Balutienė jų nesiima. Aš manau, kad tam geriausiai tiktų bokšto kambarys. Bet ar nebus bėdos žiemą, jei baldai sudrėks ir ims gesti paskui nuo džiūvimo. Gal geriausia tada būtų tiesiog juos užmūryti. Tada tenai būtų gera sukrauti ir visus daiktus (knygas, lėkštes etc.), kuriuos aš palikau pas Adolfą. Tai bent bus vienoj vietoj.

Aš seku visas šventes ir iškilmes, kurias dabar darote, bet man rodosi, kad jose trūksta tautinio entuziazmo ir jos nepasiekia pilno efekto. Mūsų dabartinis susitvarkymas toks šlubas, kad Vytauto dvasia, kuri taip troško Lietuvos konsilidacijos, turbūt, labai kenčia. Sakai, Seimas bus malum necessarium[2], bet malum. O kur tas

[1] Po data juodu Tumo rašalu pasižymėta: „Ats. VIII-23".
[2] lot. = būtinas blogis

parlamentas yra jau toks geras? Apskritai, kur rasi ideališką žemės tvarką? O tačiau tauta negali būti be organizuotos visuomenės paramos ir kontrolės, net jeigu jos vadai būtų angelai. Formaliai valstybinis gyvenimas nėra įmanomas be atstovų kolegijos, // [127v] net jeigu tie atstovai ir darytų kvailybių. Kitaip neišvengiama yra arbitralė jėga, amžinas slopinamas saugaliojimasis ir savo rūšies politinis dumping'as[1], kurs negalės sucementuoti tautos. O pasaulio akyse mes būsime nesubrendėliai, nes mes neturėsime sau argumentų nei mūsų didumo, nei jėgos, kaip Rusija, Italija ar net Lenkija. Juoba kad šitokia padėtis negali tęstis be galo – ji buvo labai pateisinama vienus antrus metus, bet ne ilgiau, t. y. ligi galėjo būti surasti kiti geresni parlamentinio tvarkymos[i] būdai. Juk Mussolini ir Sovietai turi visuomenės atstovavimą! Juk jie taip pat neapsieina be savo parlamento! Reprezentatyv[us] valstybės suorganizavimas visai nėra malum necessarium, tai yra jo conditio sine qua non[2] šioje gadynėje. Tiek to – negi mes ginčysimės dėl to, patys būdami demokratai ir tautininkai.

Bet kodėl Jūs – kunigai ir vyskupai – neišdrįstate prašyti Popiežių[1], kad jis beatifikuotų Vytautą už jo bažnytinius nuopelnus? Tai yra dabar puikiausia proga pasiimti Vytautą sau ir savo patronu. Aš manyčiau, kad taip pat tiktų per rugsėjo mėn. iškilmes simbolizuoti pomirtinį Vytauto karūnavojimą. Jei būtų baimės vainikuoti karalium, kodėl nepadaryti tatai formoj Lietuvos Vado karūnavojimo ceremonijos? Kaip dažnai visokiems karžygiams po mirties suteikia dekoracijas – čia būtų ta pati prasmė.

Daug labų dienų ir linkėjimų

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 97, l. 127r–127v.

[1] Pijus XI

369 | Juozas Tumas [Petrui Klimui], Kaunas, 1930-08-21

Kaune, 1930 VDm. rugpjūčio 21 d.

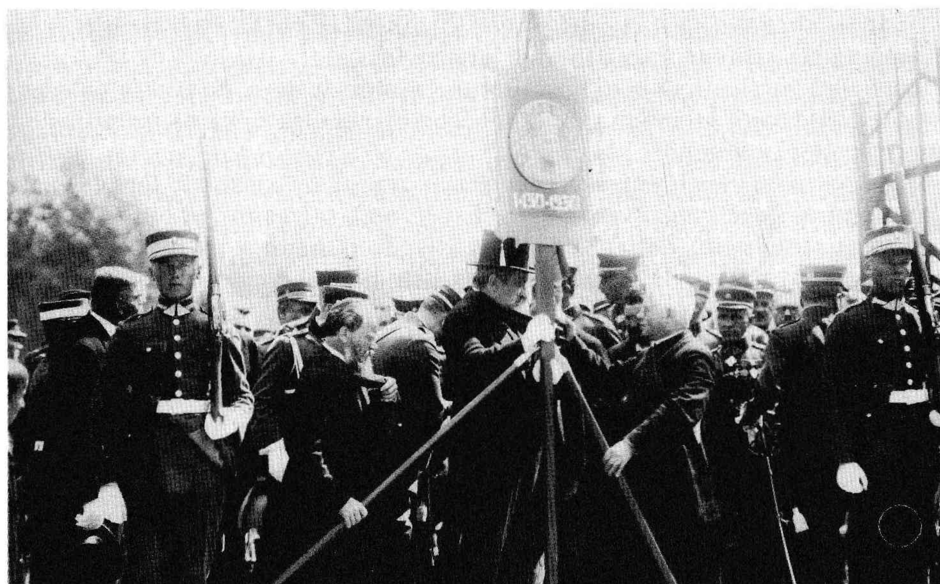
Buvau pas Kauno m. inžinierių Reisoną pasiteirauti apie Vaižganto g. linkmę. Miesto valdyba labai nepalankiai žiūri į p. Juozo sumanymą Vaižganto g. nusukti į pakalnę pro Pakštą, ne pro Klimą: ten žemės darbų būsią bent už 2,000 litų. Šitos sumos m. valdyba yra pareikalavusi iš p. Papečkio; jis raštu atsisakė. Tai m. valdybai belikę palikti taip, kaip yra, [ir] tai užfiksuoti posėdžio pro- // [2v] tokole rugpjūčio 20 d. Nežinau, ar jau faktas įvyko. Jis vis tiek įvyks, ir Tau nebėra ko tuo reikalu sielotis.

Esame prislėgti voldemarininkų skerdėjų ne mažiau kaip plėčkaitininkų strielčių. Pulk. Rusteika čia nukentėjo už svetimas nuodėmes[1]. Bet fanatikų esama, galima bet kam padaryti. Nejauku.

Jūsų kun. Juozas

[1] angl. = kainos užsienio rinkoms sumažinimas
[2] lot. = būtinoji sąlyga

Rašyta ant dviejų fotografijų: l. [1r] Petro Rimšos sukurtą Vytauto Didžiojo portretą neša (iš kairės į dešinę) Stasys Šilingas, greičiausiai – Konstantinas Šakenis ir Tumas; l. [2r] spėtina, kad nuotraukoje matyti, kaip eisenos dalyviai perduoda portretą Kauno miesto Burmistrui Jonui Vileišiui, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 277, l. [1r–2v]; adresatas priskirtas pagal aptariamus vilos statybos klausimus ir politines aktualijas.

I 1930 m. rugpjūčio 20 d. Augustino Voldemaro šalininkai įvykdė išpuolį prieš Kriminalinės policijos valdybos direktorių Steponą Rusteiką.

370 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-08-23

Kaune, 1930 VDm. rugpjūčio 23 d.
Mielas Petrai!
Gaunu atsakyti Tau dėl Vytauto D. „beatifikacijos". Tokios mintys – paskelbti Žemaičių Apaštalą katalikų šventuoju – nėra niekam parėjusios į galvą. Aš Tau siunčiu specialiai apie tai parašytą Dr. Totoraičio brošiūrą: „Vytautas katalikas". Rasi ten pagrindinę mintį, kad Vytautas tik mirė krikščioniškai, o gyveno visai nesivaduodamas krikšč. etika. Ką besakyti apie askezę, be kurios nėra galima pasiekti sielos tobulybės, už kurią Bažnyčia deda nimbų. Težinome, kad Vytautas buvo blaivininkas, tegėrė giros, o vyno ir midaus ne. Motyvų betgi nežinome, kad tai būtų iš principo.

Religija Vytautui buvo politinis veiksnys ir juo operavo taip pat suktai, kaip ir diplomatija. Trissyk krikštijos, abejojimų reiškė, penktadienių negavėjo – aniems laikams tai buvo lygu šiais laikais dešros demonstratyvai valgyti Didž. Penktadienį ar Kūčių dieną, kaip tai daro mūsų cicilikuojantieji bernai. Yra, tiesa, tamsi žinia, kad VD. nugalabijęs savo brolį (Alseika rašo). Incidentas su vysk. Kropidlo, kurs jį sutuokė su giminaite, kai savas vyskupas priešinos, vėl ne iš iš[t]ikimųjų Bažnyčios tvarkai. Bažnyčias statė, vyskupijas // [1v] steigė ir apdovanojo politikos sumetimais, gelbėdamos nuo Maskvos, Rygos ir kryžiuočių įtakos. Ypač gelbėdamas Žemaičius nuo kryžiuočių.

Vytautas tikrai didis genijus politikas, net stebėtinas, bet jam toli gražu nuo vietos šalia moralybės galiūnų pranciškonų ar kitų pavidale.

Vainikuoti karaliaus vainiku post mortem[1] galima ir dera. Aš tai esu pakėlęs per V[ytauto] D[idžiojo] komiteto posėdį ir stebiuos neradęs tinkamo pritarimo. O tai būtų centralinė ceremonija.

Tautiškos nuotaikos Lietuvoje pakanka. Ji gražiai reiškiasi per Vytauto kelionę aplink Lietuvą[I], per Birutės šventę. Vargu bau kitomis sąlygomis jos būtų daugiau.

Aš visgi nesuprantu, dėl ko socialistas Pilsudskis seimą – „w dupie ma"[2] (jo išsireiškimas, pakartotas „Muchoje"). Seimas, kaip iki šiol daugelyje atvejų kad buvo, buvo absurdas, kai 50 profesorių atsverdavo 1000 šoferių arba moterų kaimiečių. Apie naują rinkimų ordinaciją reiktų daug pagalvoti.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 278, l. [1r–1v].

I Vienas jubiliejinių Vytauto Didžiojo metų renginių – nuo liepos 15 iki rugsėjo 7 d. po Lietuvą pėsčiomis, arkliais, automobiliais ir laivais buvo gabenamas Petro Rimšos kurtas Vytauto Didžiojo paveikslas.

371 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-08-27

Paryžius, 1930. VIII. 27

Mielas geras Dėde,

Didžiausia, man rodosi, mūsų yda ne tik politikoje, bet ir bendrai visuomenės veikime – kad mes esame toki idealistai, kurie savo principus imasi ne iš savo sielos edukacijos, bet iš proto sumetimų. Jeigu tad mes pamatome kokiam nors institute

---

1 lot. = po mirties
2 lenk. = jam nusispjaut (pažodžiui: turi subinėje)

netobulumų, mes tuojau atsikreipiame prieš tą institutą, lygiai kaip mes labai greitai ir griežtai nuteisiame žmogų, jeigu jis padaro kokią klaidą. Nuosakiai iš to eina tas savotiškas paradoksas, kad mes arba pasyviai toleruojame didžiausias niekšystes, arba darome auto-da-fé[1] menkniekiams. Priešingai, jeigu mes turėtume gilesnės moralinės ir socialinės edukacijos, o ne žongliuotume vos paviršutiniai mums teprilipusiais principais ar rezonais, mumyse būtų dar taikios tolerancijos ir to aktingo plačiaširdiškumo, kurs karakterizuoja kiekvieną subrendusį ir kultūringą asmenį. Šitokiose apystovose aš norėčiau suprasti ir tą pasmerkimą, kurį dabar daug kas mėgsta pas // [128v] mus demonstruoti prieš Seimą ir Seimus. Būtų gana naivu norėti, kad seimai ideališkai eitų savo pareigas, kaip yra naivu laukti iš žmogaus, kad jis būtų skersai ir išilgai Dievo paveikslas. Bet išvesti iš to netobulumo, prigimto visiems padarams, patį tų padarų negavizmą – tai būtų lygu su nešvariu vandeniu išpilti pro langą prausiamą vaiką. O kad valstybė ir tauta šiandien negali būti kitaip suprasta kaip organizuota bendriems uždaviniams jos žmonių atstovavimo principu, tai yra tokia pat aksioma kaip kad valdžia tarnauja žmonėms, o ne žmonės valdžiai. Jeigu inteligentai, geri savo tautą mylintieji ir gerbiantieji tautininkai, mano, kad jie vieni, be atstovų bendradarbiavimo, daro gera ir tarnauja tautai, tai jie arba nepasitiki tos tautos bendradarbiavimu, arba tiesiog savivaliauja, nesiimdami tos tautos auklėti ir ruošti savarankiškam darbui. Kiekvienas valdytojas visų pirma turi turėti galvoje, kad jis gali numirti, išnykti, ir kad reikia viskas taip daryti, kad nepasiliktų tuščios vietos, kurią lengvai gali užimti tikri avantiūristai. Seimas su visais jo netobulumais ir yra toks „amžinas" tautos organas, kuris be sukrėto // [129r] pratęsia valstybės organizaciją ir sudaro joj pastovų patvarumo elementą. Kitaip mes galime virsti sezonine pramoga net su ideališkais darbais. Lietuvos internacionalinė padėtis yra dar per daug nestabilizuota, kad šitoki absoliutizmo eksperimentai lengva širdžia būtų galima daryti, neįtraukiant į valstybės tvarkymą visos tautos formalių atstovų kaip permanentinio gaivalo. Nemanykite, kad užsieniai yra indiferentiški, kaip mes valdomės, nors jie formaliai nesikiša į tuos klausimus. Tai yra didžiausia iliuzija, kuriai mes per daug greit pasidavėm. Kaip apie žmogų sprendžia iš jo šeimynos gyvenimo, nors į jį nieks formaliai nesikiša, taip ir tautą vertina iš jos sugebėjimų būti tauta, o ne valdytojų medžiaga.

Dar noriu porą žodžių tarti dėl Vytauto katalikiškumo. Žinoma, tai ne mano darbas, aš tikiu, kad Totoraitis, kurio brošiūros aš dar neskaičiau, šiuo atžvilgiu yra kompetentingesnis. Bet kai Dėdė savo laiške tarp kita ko pamini, kad Vytautas net penktadienio nelaikęs – tai aš truputį nujaučiu, iš kur tas išeina. Lenkų istorikai kaip papūgos čia kar- // [129v] toja greičiausia iš to mano senjoro de Lannoy paimtą posakį, kurio jie visai nesuprato arba tyčiomis iškraipė. De Lannoy būdamas pietų pas Vytautą 1421 metais mini, kad penktadienį Vytauto stalas turėjo žuvį ir mėsą, bet iš to visai neina, kad Vytautas valgė ir žuvį, ir mėsą, nes tame kontekste aiškiai yra pasakyta, kodėl ta mėsa atsirado. Būtent todėl, kad tą dieną su Vytautu valgė ir Totorių chanas!, kurs ne tik penktadienio nelaikė, bet, priešingai, būtinai turėjo tą Allacho ir Mahometo dieną valgyti mėsą. Šit kodėl de Lannoy sako: „et parquoy (t. y. dėl to tad, kad ten buvo tas mahometas) je vey mangier char et poisson à sa table"[2]... Aišku, kad Lannoy tuo visai nesakė, kad ir Vytautas valgė mėsą: jis ja vaišino tik savo netikėlį svečią, pagal jo papročių. Lenkai istorikai išpūtė tą neteisingai suprastą posakį ir apšmeižė Vytautą

[1] port. *auto da fé* = autodafė, tikėjimo aktas – viešas inkvizijos nuosprendžio paskelbimas ir įvykdymas.
[2] pranc. *et pourquoi je veux manger chair et poisson à sa table* = ir dėl to aš noriu valgyti mėsą ir žuvį nuo jo stalo.

dėl jo nekatalikiškumo. O mes dabar kaip koki beždžionės einam paskui juos! Net kritiškai neįsigilinę į šaltinius. Tas pat yra su jo kitais indiferentiškumais. Vokiečiai jį apšmeižė dėl santykių su Ordinu ir Zigmantu, nes jiems tat reikėjo jų kryžiaus žygiams populiarizuoti. Man rodos, jau laikas paliauti rašius mūsų istoriją iš lenkiškų ir vokiškų kompiliacijų.

Daug labų dienų
Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 98, l. 128r–129v.

[1] Ulu Muchamedas

372 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1930-09-05

Kaune, 1930 VDm. rugsėjo 5 d.

Mieloji Eglute! Beskaitydamas mūsų Prezidento p. Antano Smetonos knygą: „Vienybėmis gairėmis" (ją tėvelis turi), 251 p. aptikau gražiai nusakytą ir giliai reikšmingą pasaką: „Kartą vilkas, pamatęs einant per mišką šventųjų būrį, šv. Petro vedamą dangun". Aš šitą pasaką atmintinai išmokti paperšu Tau, Eglut. Gražių pasakų nedaug. Ar jau daug šiaip jau išmokai? Šiandien krikštiju p. Zauniaus dukrytę tokio pat amžiaus, kaip Tu. Krikšto tėvas bus p. Tūbelis. Pasveikink, pabučiuok mano lūpo[m] is savo tėvelius!

Kun. Juozas // [1r]

Mlle Eglé Klimaité
Legation de Lithuanie
14, Place Malesherbes
Paris, XVII

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 282, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

373 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-09-08

Paryžius, 1930. IX. 8[1]

Geras Brangus Dėde,

Emilija Grebauskaitė (seniau mūsų auklė, dabar hof-virėja[2]) mane prašė išaiškinti jos turtų-indėlių padėtį. Š. m. rugpjūčio 13 d. laiške Jai rašei, kad ji atsiųstų Kredito banko lapą. Bet aš visus lapus, kuriuos dar prašei 1929. X. 24, esu išsiuntęs, būtent № 0188*718 sumai 1226 litams (1928. X. 3 d. indėlis) ir kitą lapą № 0220*750 sumai 300 litų (1928. XI. 22 dienos indėlis). Po to jokių kitų lapų nei knygelių iš Kredito banko negavome. Jie tad turėtų būti pas Dėdę.

Kad viskas būtų aišku kaip diena, čia paduodu visas sąskaitas, kaip jos man atrodo pagal esamų pas mane dokumentų:

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. IX-11".
[2] vok. *Hofküche* = dvaro, rūmų, aukštuomenės virėja

Emilija Grebauskaitė turi:
I. Ūkio banke
a) Indėlis 1928. X. 20 — 1031, 40 litų
b) - " - 1929. X. 23 — 700, 70 - " -
c) - " - 1930. VIII. 13 — 650, - - " - (vietoj 548, 35)
d) %% už 1929 20. - } apie šituos
e) %% už 1930 111,12 - } %% težinome iš Jūsų laiškų
Iš viso 2.513, 22 litų // [130v]

NB: Iš Ūkio banko Emilija Grebauskaitė turi indėlių kn. Nº 3072 su įrašyta tik pirmąja indėlio suma (1928. X. 20) - 1031, 40, ir dvi kvitas: № 177 (1929. X. 23) sumai 700,70 litų ir № 108 (1930. VIII. 13) sumai 650. - litų.

II. Lietuvos kredito banke:
a) Indėlis 1928. X. 3 — 1226, - litai
b) -"- -"- XI. 22 — 300. - - " -
c) %% už 1929 116,18 - " -

NB: Iš L[ietuvos] kredito banko dabar neturime jokių dokumentų. Šitas sumas aš čia paduodu tik pagal Jums pasiųstų 1929. X. 29 d. to Banko lapų, o procentus pagal Jūsų laiško 1929. X. 24 (bet tame laiške Jūs kalbate apie indėlį 1226 lt. ir procentus nuo jų; apie antrą indėlį - 300 litų, ten nieko nebuvo minėta).

Prašysiu tad, Dėde, visus tuos davinius patikrinti ir sutvarkyti dalykus L[ietuvos] kredito banke, t. y. geriausia iš čia atsiųsti tokią pat indėlių knygelę kaip iš Ūkio banko. Tada kas kartas papildant naujų indėlių kvitais - viskas bus labai aišku. Aš manau, kad gale metų kas kartas galima būtų paprašyti tokių pat kvitų iš kiekvieno Banko ir procentams.

Dėkodamas už rūpesnius

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 99, l. 130r–130v.

374 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1930-09-11

Kaune, 1930 VDm. rugsėjo 11 d.

Mieliausieji! Prašom Emiliją nuraminti šiais sumetimais: 1, kad aš, Jo Prakilnybė kan. dr. Juozas Tumas, esu kunigas, tai vagystės grieko labai bijau; 2, be to, esu daug turtingesnis už Emiliją, tai man nė reikalo nėra jos skatikais naudotis; 3, kad esu labai griežtas darbuose, duoto apsiėmimo įvykinime; 4. kad tebesu greitas ir tuojau bėgu padaryti to, ko esu įprašytas; 5, kad tą pačią dieną atsiskaitau, tą pačią dieną atsakydamas į laiškus. Ir paskutinis indėlio į Lietuvos kredito banką lapas buvo 1929 m. gruodžio 3 d. pasiųstas. Jo № 1043/513, o suma 1688 litai; terminas gi 1930 m. gruod. 2 d. iš 10 %, kurie tą dieną ir bus įskaityti į sumą; turbūt, apie 160 litų (atmetus valstybei uždą). Pas mane to lapo nėra; jis turi būti pas Emiliją ar pas jus, nes aš geriausia atmenu, kad išsiunčiau, o man dar nėra buvę, kad kas būtų Europos paštuose

žuvę. Dėl visa ko to lapo pražuvimą paskelbiau „Vyriausybės žiniose" (N 35052) ir iš L[ietuvos] kr[edito] banko gausiu duplikatą; jį nusiųsiu jums jau apdraustu laišku, kad būtų tikra.

Liet[uvos] kred[ito] banke Emilijos Grebauskaitės sąskaita tokia: 1226 + 300 + 135.24 + 29,21 - 2,45 = 1688 litų. Jei Ūkio banko apyskaitą priimat, tai Emilijos kapitolas = // [1v] 2513,22 + 1688 = 4201,22 + 160 % gale metų iš Kr[edito] banko + % gale metų iš Ūkio banko. Po Naujų metų bus duota jums žinia, kiek iš tikrųjų bus užaugę. L[ietuvos] kr[edito] bankas 10 % skaitys iki apsiimto termino, paskui tik 8 % metams (ar 5 % be termino); o Ūkio bankas 10 % jau nutraukė pavasarį ir teužmokės 8 %.

Belieka man iš Emilijos gauti 10 doll., kurius aš daviau jos seselei, įdėdamas į banką visus atsiųstuosius 65 doll. Gauk man tuos 10 doll.

L[ietuvos] kr[edito] bankas knygeles teduoda ein. sąsk., o indėliams – tik lapus. Taip ir bus.

Vytauto šventę atšventėm neblogiausia. Spaudoje per visus metus buvo straipsnių ir šiai iškilmių dienai jų nebeteko. Tokio banalumo, kaip pasirodė spauda, reta rasti. Sulygink „Dzień Kowieński" N 204; aš Jums tą N tyčia pasiunčiu. Užtat „D[zień] K[owieński]" per metus nerašė.

P. Avietinaitė gyrė gyrė man Jūsų Petriuką, kad net ėmiau jo pasiilgti pamatyti. Barbora rašo, Petras jau esąs dantytas, o jos Pranas dar ne. Užtat esąs svaresnis už Petrą.

Šv. Kaz[imiero draugija] įmokėjo dar 1,000 l.

Baldų dar neperkėlėm: vis dar nebaigia p. Balutienei buto.

Per rautą raginau p. Dir. Daniliauską, kad duotų butvietės papildomą dokumentą. Jis juokias ir ramina: bus bus! O Vizbaras nenori dirbti, kol dokumento nėr. Dalykas, žinoma, tikras.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 283, l. [1r–1v].

375 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-09-18

Paryžius, 1930. IX. 18

Mielas Dėde,

Man rodosi, niekados neabejojai nė valandėlę, kad kas nors iš mūsų būtų kaip manęs įtarinėti dėl sąskaitų. Pati tokia mintis jau būtų kiaurai bedieviška.

Prašau iš mano sąskaitos paimti skolą, kurią Emilija Grebauskaitė pasidarė ir man grąžino, būtent 116 litų 65 c. Tuo būdu dabar jau absoliučiai viskas yra tvarkoje.

Kaip visada, matau, ir šį kartą mano laišką išnaudojai[1]. Prieš tokį fait accompli[1], žinoma, nieko nepadarysi. Aš tik kartais pabijau, kad visai nemanydamas savo epistolarinį stilių viešumon išnešti, galiu kartais šituo keliu nusikalsti savo „literatinei skaistybei". Arba – dar gali būti kita išeitis – šitaip pamokytas, turėčiau vengti visokių „pratrūkimų" net privatinėj korespondencijoje. Bet kuo tad bepaliks pasiguosti? // [131v]

[1] pranc. = įvykusį faktą

Kadangi taip susiinteresavai savo jaunais giminaičiais, tai čia pridedu vieną iš paskutinių mano „poltratų". Jis ne visai nusisekęs – bet bus ir geresnių. Kaip matai, Petras junior jau nemažas vyras ir jau susiraukęs kaip senior.

Turime dabar naują auklę, tik iš Kauno atvažiavusią, kuri bus prie abiejų ir, be to, Eglę mokys angliškai (ta panelė, mat, yra lietuvaitė, bet Amerikoj augusi).

Ateinančią savaitę išvažiuosi[u] kelioms dienoms Genevon. Šiaip nieko naujo. Tuo tarpu visi esame sveiki ir ruošiamės žiemos rūpesniams.

Ponui Vizbarui nusiunčiau šiokį tokį tvoros projektą, bet iš Vizbaro nesu gavęs ligi šiol jokių žinių, kaip jam atrodo tos villos baigimo darbai. Aš manau, kad nuo pavasario jau labai reikės pasiskubinti ją nors tiek pribaigti, kad galima būtų pagyventi.

Daug labų dienų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 100, l. 131r–131v.

[1] 1930 m. rugsėjo 3 d. *Lietuvos aide* spausdinama trumpa Tumo žinutė, kurioje cituojamas Klimo laiškas (J. T. [Juozas Tumas], „Dėl Vytauto katalikiškumo", *Lietuvos aidas*, 1930-09-03, nr. 200 (981), p. 3).

376 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-09-22

Kaune, 1930 VDm. rugsėjo 22 d.

Mielas Petrai! Žinoma, bedieviška būtų mane įtarti sukčiavimu, kai visam svietui yra ryški mano teisingumo cnata. Jei tačiau tą cnatą išdėsčiau keliais punktais, tai kad Emilija, net kai nebūtų dokumentų, būtų rami dėl savo indėlių ir nevargintų Tavęs raustis po dvejų metų mano korespondenciją davinių, kurie visados ir tiesiai gali būti jums nurašyti iš bankų. „Vyriausybės žinios" 140 n. išėjo vos šeštadienį, tai duplikatą tegalėjau išsiųsti pirmadienį. Už skelbimą kanaljos pareikalavo 15 lt. Sumokėjau juos iš savo kišenės, kaip pabaudą už nerejestravimą siuntinio. Bet kai malonėjote man prie 100 lt. skolos asignuoti dar 16.65, nežinau už ką, tai paėmė didelė pagunda pasigviežti ir jų, nes esąs kaltas aš nesijaučiu: indėlio lapą esu išsiuntęs.

Privatinę korespondenciją aš laikau lygia gyvai kalbai: kalbame ir rašome numanydami, kad tai kiti pakartos, pacituos. NN man rašo ar rašė, paprastas išsireiškimas epistoliarinėj kalboj. Epistola toli gražu nėra raštas apie virtuvę, šeimą, jos ligas ar statomus namus, kaip aš darau. Tai tik komercinė epistola. O mokslo ar dar ko žmonės nestygsta nepasisakę, ką jie apie šį tą yra sugalvoję, ką nauja patyrę. Kiek tokių žinių išsigraibęs esu iš a. a. Būgos ir kitų! Kiek tokių davęs jam, Skardžiui ir k. Matas Grigonis, rašytojas ir pedagogas, andai „Švietimo darbui" yra surezgęs visą straipsnį apie mano veikalus iš manogi laiškų. P. Balutis gi man iškalbėjo, kai pacitavau Tavo gerus įspūdžius Genevoje apie p. Voldemarą. Jis, žinoma, ir Tau parašė apie tai. Dabar Tu pyksti už pacitavimą Tavo argumentų, kad senosiomis kronikomis neverta pernelyg tikėti, nesuderinus jų žinių // [1v] su randamomis kitur. Nei [B]alutis, nei Tu manęs neįtikinote ir mano nusimanymo apie epistoliarinę medžiagą neatmainėte. Už žinias, paduotas laiške, atsako paduotojas; už jų tikrumą; bet jokiu būdu neatsako už literatinę jų formą, nei už tikslą, kuriam kito buvo panaudotos. Žinia-nuomonė apie p. Voldemaro orientaciją buvo itin naudinga ir daug nusvėrė jo ir lietuvių delegacijos naudai, o Tu, nors pavardė nebuvo paminėta, likai visiškai nuošaly. Jei kas ir atspėjo, iš kur ta žinia, tai tik Tavo garbei, ne diplomatiniam netaktui. Iš visa to tebuvo gera,

ir p. Balutis-diplomatas man liko nesuprantamas. Jei dabar pacitavau dalį Tavo rašomo darbo, tai tik Tavo ir Tavo darbo naudai. Ag nuolat korespondentai teiraujas, ką rašai, ką gi apie tai manai, ir duoda kronikoje, taip tik sudomindami skaitytojus. Jokia etika, nei dorinė, nei mokslinė, nesuvaržo epistolos gavėjo nuo jos panaudojimo. Tėra viena išimtis: nenori, kad kas žinotų, ką manai, nesisakyk nei gyvu žodžiu, nei rašytu. Jei tenori, kad kas vienas težinotų, dėk restrikciją: inter nos loquendo[1]. Mes, Petrai, galime pasitenkinti ir statomųjų namų bei asmeniniais mudviejų reikalais. Medžiagos pakaktų, kai rūpi ir tie dalykai. Vis dėlto moksliniai ar politiniai „pratrūkimai" tiek paįdomina korespondenciją, tiek aukštai ją pakelia, o scripta manent[2] ir turi būti kai kada ir kai-kieno panaudoti, kad aš prašyčiau Tave nebūti skrupuliatingu ir pernelyg bailingu. Quis scit[3], kada ir kam privatinis laiškas gali nusverti daugiau, neg ištisa aplaižyta disertacija...

Jei jauties mano „pamokytas", žinoma, neberašyk geriau, nes aš – nepasitaisysiu, savaip nuvokdamas, kur gera, kur bloga. O nuvokiu daugiau, neg suprantu.

Tuus tuissimus[4] kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 286, l. [1r–1v].

377 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1930-09-23

Kaune, 1930 m. rugsėjo 23 d.

Mieloji Brone! Nugi, bra, ir išauginai savo Didžpetrį: penkerių mėnesių, o tokia ilgybė! Ir koks jo panašumas su Pranuku, kurį auklė taip laiko, kaip Tu laikai! A. a. Kaziukas buvo toks pat, kaip jo pusbrolis Černiukas. Vadinas, Mėginių kraujas tvirtas, pastovus. Fotografija menka; turbūt temokėjote jai 750 frankų, nes gerą fotografiją Paryžiuje tepadirbą, sakėtės, už 800 frankų. Pas mus jų gerų pridirba už 80 ar net už 8 frankus. Znočijas, šimtą kartų pigiau ir neblogiau. Jei tai Petro ėmimas, tai jo fotografo amatui garbės nedaro ir jis turi pasistengti geriau. Užtat Tu pati čia artistiškai, meniškai gera. Gaila, kad neveiksli. Aš iš tos fot. duočiau papiešti Tavo portrietą su visa veido išraiška ir poza. Ot, nežino, kad fotografuojant reikia duoti fotografuojamam ką į rankas: moteriškai vaiką, mados dalyką, vyriškam liuiką, baslį ar butelį. O da geriau – gražią merginą, kuri jam nusišieptų fotografavimo momentu. Šiaip jau pakomandovat: darykite linksmą ar protingą miną, yra niekai. Ir Tavo visos kitos fotografijos, nors gražios, tašytinės, standžios, sulyginus su šia, visai natūralia ir motiniškai // [1v] reikšminga. Žinai, tik dabar Tu pradedi būti panaši į mane: lūpomis ir dviem bruožais palei lūpas ir nuo nosies. Senyn panašyn. Ne veido gražumu graži fotografija esti, tik veido ryškumu.

IX-21 d. sekmadienį 1 val. „pašvenčiau" naujai perdirbtą mūsų teatrą. Žinai, ir pats nejaučiau, kaip jis man artimas. Kai ėmiau kalbėti, tai rodės dangų jam lenkiau, su savo aptarnaujama bažnyčia sulyginau. Klausė 200 teatro šeimos, kai rekomendavau ir kojomis kultūrą apaštalauti (baletui). Gavau už tai I eilės bilietą į premierą „André Chenier". Gražus, reikšmingas, rimtas kūrinys; betgi ir išpildė jį K. Petrauskas, A. So-

---

[1] lot. = tarp mūsų kalbant

[2] lot. = raštas lieka, lotyniškos frazės *Verba volant, scripta manent* (= žodžiai nuskrenda, raštas lieka) pabaiga.

[3] lot. = kas žino

[4] lot. = tavo taviausias

deika, Grigaitienė ir k. taip, kad Europa paplotų, jei matytų. Po 3 akto direktorius Oleka-Žil[inskas] davė Prezidento foyer[1] šampaniškio, vaisių ir gardžių buterbrodžiukų. Teko ir man, netyčiomis ten užrioglinus.

Laukiu kokios premieros dramoje.

Bučiuoju Petriuką. Gaili, kad negaliu jo pakankinti. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 287, l. [1r–1v].

378 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, [Kaunas], [1930-09]

Mieloji Bro[n]e! Buvo šv. Teklios diena. Buvo five o clock[2] pas pp. Papečkius. Buvo p. Tūbelienė. Buvau ir aš. O žinodamas ją ten būsiant, pasiėmiau Tavo „poesie", jos iliustruotą „Naši za granicej"[3]. Tai buvo nemaža susidomėjimo ir skaitymo. Aš pats paskaičiau p. Voldemaro dievobaimingus Tau patarimus. Manau, kad ir Tau bus malonu senieji dalykai atminus, tai pasiunčiau tą albumėlį. Ar būsi gavusi?

Jo istorija štai kokia. Kai gyvenome Vilniuje drauge, ten buvo likę Tavo knygelių, vadovėlių ir skaitymo prancūzų ir vokiečių kalbomis. Buvo likę ir mano knygų. Kai „Polski Lloyd" siuntė man ir kitiems visokius daiktus, skrynia knygų dingo. Ieškojom – neradom. Praėjo aštuoneri metai. Susitinka mane kaž-koks labai mandagus rusas Kobylin, rodo keletą mano exlibrisu pažymėtų knygelių ir sako, tokių esą visa skrynia. Parsivežiau ir radau keletą vertingų dalykų, raritetų; tame skaičiuje ir Tavo albumėlį.

Knygas suskirsčiau trimis dalimis. Vienas pasilikau sau, kitas pasiunčiau Kunigiškių mokyklai, kitas Neo-lituanijos knygynui. Tai ir tavo knygelės atsidūrė arba Kunigiškiuose, arba Vytauto kalne. // [1v]

Atskiru pakietu nu[ė]jo rudų gaurų siuntinys. Iš pradžių maniau, kad tai Tau kokio kavalieriaus souvénir[4]; paskui pasirodė tai kažkokia sumaninga ašutinė pynė. Jos paskyrimo nenuvokiu – atsimink pati.

Ir dar buvo trys gabalai – jūsų mokyklos fotografijos su a. a. M. Gustaičiu. Jis čia geras. Manau, kad tai sutarties skutai: suvažiuoti, sudėti ir patirti, ko trūksta čielybei – ko nebėr gyvo ar kas negalėjo atvažiuoti. Bent taip daroma ir tokie skutai geroj paliūdžioj laikomi. Tik kam jų trys pas Tave?

Manau Juozo Broniuką atsikviesti ir atiduoti į jėzuitų internatą. Ir Donė jau parašė man laišką. Ir ji ar ne dešimtus metus eina, tai ir ji reiks dėti į gimnaziją.

Pranas Tumas (Jono sūnus) ir Bronė Namikaitė, užpalietė, Nokutyčios duktė, abudu klauso Medicinos fakultete.

Visokių gerybių! Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 288, l. [1r–1v]; datuojama pagal turinį: metai priskirti pagal frazę: „Manau Juozo Broniuką atsikviesti ir atiduoti į jėzuitų internatą", mėnuo pagal šv. Teklės dieną.

---

[1] pranc. = fojė
[2] angl. = popietės arbata (pažodžiui: penkta valanda)
[3] rus. *Наши за границей* = Mūsiškiai užsienyje
[4] pranc. *souvenir* = suvenyras, atminimo dovana

379 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-10-12

Paryžius, 1930. X. 12

Mielas Dėde,

Matau, kad nutarei mane barti net už netikusias mano fotografijas. Bent šituo atžvilgiu pasiskubinau pasitaisyti ir čia pridedu naują irgi mano darbo „chef d'œuvre"[1]. Tas, žinoma, nereiškia, kad netrukus dar nebus padaryta geresnių. Jau iš to tad gali spręsti, kad pabarimai nenuėjo niekais. O kai dėl mano privatinės korespondencijos spausdinimo, tai aš visai sutinku su Dėdės išvadžiojimais. Man tik atrodė, kad kai kas Lietuvoj gali pamanyti, kad tuo būdu aš pats ieškau tribūnos. Tiesą sakant, aš kiek įklimpau anuomet su Voldemaru, kurs pasirodė pagaliau visai nevertas tokių ditirambų. Nors reikia vis tik sakyti teisybė – tuomet Voldemaras visai gerai pasirodė internacionalinėj šeimynoj. Sukriko ir sumišo jisai tiktai vėliau – o tas su kiekvienu gyvu žmogum atsitinka.

Savo darbą apie Gilbertą de Lannoy // [132v] aš jau galutinai pabaigiau. Išeis bent 100 spausdintų psl. Janulaitis mane baudžia jam į „Praeitį" pasiųsti. Manau taip ir padaryti – gaila tik, kad ta „Praeitis" retokai rodysis.

Iš laikraščių matau, kad mūsų „žygiai" Genevoj[1] daug prigadino kraujo. Visai be reikalo – jeigu aš ten pats nebūčiau buvęs, gal ir man taip atrodytų. Bet jeigu kas giliau pastudijuotų tą klausimą, turėtų greičiau ne prieš delegaciją šiauštis, o prieš patys save. Mums bepigu daryti visokių eksperimentų pas save, bet ne Klaipėdoj, kurios teritorija turi visai atskirą statutą, į kurį gali visi kištis su savo kontrole. Jeigu šitai bus užmirštama – mums teks gauti dar piktesnių smūgių. Dabar tebuvo tik mažoji pamoka, su plonu bizūnu. Reikia dabar rimtai susimąstyti, kad negautume vytinio.

Labai ačiū už naujus sklypo dokumentus – vis tik gerai praturtėjome Vytauto kalne jo jubiliejaus metais! Dabar beliks tik tvarkytis. Vizbaras žadėjo atsiųsti visus tolesnius papildymus, ir jei nepravalgysime visus pinigus (nes Paryžiuj viskas labai pabrango) – tai nuo pavasario mėginsime nors dalį įrengti.

Geriausių linkėjimų
Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 101, l. 132r–132v.

[1] 1930 m. rugsėjo mėn. Lietuvos diplomatai dalyvavo Tautų Sąjungos Tarybos posėdžiuose dėl Klaipėdos klausimo.

380 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-10-16

Kaune, 1[9]30 VDm. spalių 16 d.
Mielas Petrai!

Tavo artizmas didėja kas dieną – tai matos iš sugrupavimo. Deja, proporcingai nedidėja Tavo aparato jautrumas, kad tesėtų bent akis pagauti. Nei Bronės, nei Petrá Petroviča akių nėra; jei reiktų padidinti abrisas, tai nors verk. Profesijonalai moka ir akis pagauti ir tuo didžiuojasi. Dar ko balta įtepa, kad būtų demoniškesnės.

---

[1] pranc. = šedevrą

Ogi Eglės kojų ilgumas! Ogi liesumas! Ar tokiom nuogom kojom ji po visą Paryžių vaikščioja? Nepremijuota? Петр Петрович истый цѣловальник, самоварник[1]. Turbūt, ėdrus. Už visus labai dėkui! Džiaugės ir p. Balutienė ta fotografija. Jai vertėtų dažniau parašyti – ji tai brangina.

Vakar buvome Radio stotyje susirinkę visi sklypelninkai. Miestas, spaudžiamas, kad duotų stočiai vandens, o su ja ir kitiems, lapkr. m. pasižadėjo pravesti vandentiekį Trakų gatve, Ūkio ir Altų g. Ir labai neaišku, ar iki kalno, ar į pat kalną. Nuo ten, girdi, teks patiems pasiimti. Sutikome, nebe kiek ten atsieis. // [1v] Provizoriškai, silpnu spaudimu, kol rezervuarą įtaisys Žaliakalny. Pareikalavom ir kanalizacijos, nes kurgi dėsi – vandenį su priedais? Gerai, kad tas dalykas parūpo Radijui – pasinaudosime ir mes.

Vizbaras nieko nedirba. Ketinome tvorą tverti, o kai jis suniekino Tavo medinę komplikuotą, tai aš daugiau nebežinau, ką Tu jam beatsakei. Medinė nestatinė – labai brangi ir labai veikiai pūva. Paskui nebegražu. Reiktų visur betoninės ar plytinės – ažūrinės. Tai kaipgi, ar mūryti aplink, ar ir su tuo laukti pavasario?

Mums nejauku dėl Klaipėdos ir dėl katalikų. Vyskupai Reinys, Paltarokas, pasitelkę Krupavičių, suka tikrą barakatą. Labiau revoliucinti žmones, padedant Ap[aštalų] Sosto delegatui[1], nė nebegalima. Gali nutrūkti santykiai su episkopatu ir su Vatikanu. Tenka ir man su Maironiu, kam esame tautininkų Garbės Nariai. Bus ir man kai ko nauja. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 289, l. [1r–1v].

[1] Riccardo Bartoloni

381 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-10-20

Paryžius, 1930. X. 20[2]

Mielas Dėde,

Šit ir vėl visokiais žemės reikalais pavarginsiu. Gal tuo būdu ir įkyrėsiu, bet ką gi padaryti, kad Dievas žmogui davė ne tik dūšią, bet dar ir tą nelemtą kūną, žemės padarą. Taigi čia pridedu visą savo turtą, kurį įnešk į Banką mūsų namų statybai ateinančiais metais. Gal ir %% dar šiek tiek priaugs. O Vizbaras tegu išgalvos, ką jis gali padaryti tų lėšų ribose. Aš apskaitau, kad pagal jo paties paduotą sąmatą, už visus pinigus, kurie dabar bus Banke Dėdės žinioje, jis galės sudėti langus, grindis, įvesti šildymą, pristatyti garažą ir nuvesti tvorą. Kitaip sakant, „pabaigti". Mano tikslas būtų – taip padaryti, kad minimum gyvenimui reikalingas būtų atliktas. Visi „dailės" atributai turėtų dar būti atidėti. Bet jau būtų galima tokioje viloje apsigyventi, ergo[3], parsamdyti. Kaip matai, noriu iš fantazioro pasidaryti realistu... // [133v]

Dabar kita bėda. Sužinojau, kad motina varžosi imti pinigus iš banko – visos tos formalybės ir pasirašymai jai atrodo nepergalimas galvosūkis. Taigi būk, Dėde, geras, sutvarkyk šitą reikalą taip: paskambink Sergijui į namus ir paprašyk motiną užeiti pas Dėdę, o paskui pareikšk Jai, kad dabar išmokinėsi jai avansu iš karto kas pusmetis po

[1] rus. = Piotras Piotrovičius storutis kaip tikras smuklininkas, pirklys.
[2] Po parašu Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. X-25".
[3] lot. = vadinasi

600 litų gyvais. Vadinasi, sausio 1 d. ir liepos 1 d. Man rodosi, kad už šiuos paskutinius mėnesius ji dar neatsiėmė, taigi reikėtų pribaigti ir šiuos metus. Sužinojau taip pat, kad Sergijus motiną labai nepadoriai laikąs, nors jis, kaip visų po tėvo likusių turtų valdytojas, yra notarialiu aktu apsiėmęs duoti motinai visą išlaikymą, visai tinkamą. Aš, žinoma, tiesiog dar priminsiu Sergijui, bet aš manau, kad čia pirma būtų gera tiksliai ištirti ir iš pačios motinos sužinoti, kuo ji nusiskundžia. Mano tas priedėlis tėra tik šiaip jau kokiems pirkinėliams, bet ne išlaikymui, o aš girdėjau, kad motina net tuos mano „zuikio pyragus" turinti išleisti maistui. Tai yra jau visai neleistinas // [134r] dalykas. Sergijus visus mus „apėjo" savo elgesiu, ūkį pardavęs, tuo tarpu kada mes visi jam darėme visokių nuolaidų tik tam, kad jis laikytų tėviškę ir motiną išlaikytų, kaip tat privalu ir kaip pritinka josios rangui. Dabar jau dar toliau jis eina – užgrūdęs motiną į palėpę, net išlaikymą siaurina ir visaip maltretuoja. Šitai jau yra visai nepakenčiamas dalykas ir nors negražu yra bylotis su broliu, bet aš nemanau tokio elgesio tylomis praleisti, net jeigu reikėtų viešai bylotis. Man be galo skaudu yra rašyti apie tatai, bet aš dar tikiu, kad galima padaryti moralinės presijos. Prašysiu tad Dėdę konfidencialiai ir švelniai išsiteirauti iš motinos, kaip ten yra su tuo išlaikymu, ir pranešti man, nes kai aš buvau Kaune, man motina nieko apie tai nekalbėjo, o laiškais visa tat išsiaiškinti motinai sunku. Norėjau tą „tardymą" padaryti per Adolfą, bet aš manau, kad Dėdė, turėdamas atatinkamo prityrimo ir kaip kunigas, lengviau galėsi tų visų nelaimių išpažintį išklausyti. Pagaliau man atrodė, kad su Adolfu buvo kažin kokių nesusi- // [134v] pratimų, kurie gal varžytų motiną.

Prašysiu dar nuraminti ją, kad ji nesigraužtų dėl savo būties, kad nesinervintų, kad aš iš savo pusės padarysiu viską, kas bus reikalinga, ir kad jos niekados ir jokiose sąlygose neapleisiu. Be to, pasakyk jai, kad jeigu jai ko prireiks, ji visada atvirai gali pasisakyti per Dėdę ir niekuo nesivaržydama prašyti, ko ji norėtų. Pagaliau įgalioju Dėdę, jei motina prašytų, išduoti jai pinigų ir virš tų 100 litų (mėnesinių).

Atsiprašau už visus tuo žemiškus rūpesnius, kuriais savo gerąjį Dėdę varginu, bet tikrai neturiu kito tokio artimo, kuris galėtų pavaduoti.

Mes visi tuo tarpu sveiki, kiek susirūpinę Kauno maišatimis dėl Klaipėdos ir visokiais keitimų planais. Kaip matai, skubu ir pats grįžti Kaunan – tik, žinoma, ne Užs[ienio] r[eikalų] Ministeriu. Visai rimtai galvoju apie savo „karjeros" mainymą.

Daug nuoširdžiausių linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 102, 102a, l. 133r–134v.

382 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1930-10-22

Kaune, [19]30 VDm. spa[l]ių 22 d.

Miela Braniokai! Niekas mane nekvituoja, ar Tu gavai iš manęs paminklinę poezijų knygelę? Siuntinius aš pavedu knygynui aptaisyti ir išsiųsti, tai man reikia žinoti, ar pasiųsta.

Žinai, aš Tavo bendravardį Broniuką Mėginaitį parsisiųsdinau Kaunan. Jam šiemet spalių 15 d. suėjo dešimts metų. Per tą „jubiliejų", pas mus tai priimta, norėjau jį įdėti į priešklasę Jėzuitų gimnazijon: ji pas mus garsėja geru auklėjimu. Visa mūsų „aristokratija", net patys bedieviai, ten auklėja savo vaikus. Smetoniukas Julijonas šie-

met gavo ten matūrą ir įstojo į juridinį. Gimnazija turi 400 moksleivių; jų 110 ten pat bendrabutyje, o kiti ateiviai. Mokėti: 300 litų už mokslą metams, 125 l. už išlaikymą mėnesiui, dar už mokslo įrankius. Ekvipuoti taip pat nepiga.

Pasirodė tačiau, kad Broniuko tebesama labai vaikiško ir maža teparengto. Jis gerai rašo, skaičiuoja, bet kuo blogiausiai skaito. Kaip a. a. Tavo motina: pirma patylomis sudeda, ir tik paskui pasako žodį. Trūksta kažkokio reflekso. Taip skaitė ir a. a. Liudvikiukas.

Be to, dar jo tebesišlapinama naktimis į lovą. Kaip jo tėvas Juzas. Tai baisiai nepatogu bendrabutyje, kur tiek daug žino tą nešlovę. Tai pirma idėjau į vaikų ligoninę. Dr. Tercijonas ištyręs rado ir kitą jeibę – padidėjusius auglius. Teko jie išpjauti; viso trys. // [1v] Operaciją greit, per 10 minučių, ir puikiai padarė dr. Alekna. Bronys laikės kaip vyras. Už 2 savaites ligóninei už operaciją sumokėjau su viršum 200 litų. Dabar Broniukas jau internate ir su kitais mokos pas tėvą Bieliūną S. J. kamajiškį; jis metus mokytojavęs Svėdasuose prieš įstodamas į Jėzuitus.

Tėvai labai simpatiški, tik visi jauni. Direktoriaus Kipp'o S. J. tendencija – kuo greičiausia pradėti apsieiti savomis, lietuviškomis pajėgomis. Jis ir Tėvas Ministeris (vienuolyno administratorius) Fängeris puikiai kalba lietuviškai ir dėsto. Vis dėlto internatas tokiems mažiems nėra patogus. Anot Dr. Gylio, kurs ten nuolatinis medikas, vargu bau gera dėti internatan jaunesnius, kaip 14 metų. O ką gi darysi? Kaime neprirengs jeibingo vaiko. Reikėjo ir sveikatėlė taisyti. Gydytojai sako, kad auglių pašalinimas padėsiąs atminčiai ir visiems galams sustiprėti. Nors tiek būsiu padaręs.

Praną Tumą, mano augintinį, kurs buvo įstojęs į medikų fakultetą, padavė kariuomenėn, tai jo vieton paėmiau Bronį. O kitąmet tiesiai į pirmą klasę Kunigiškių mokytojas ruošia Danutę. Ji nuo gegužės 22 d. eina devintus metus, linksma, gabi, riebi ir meili. Tėvas ja neatsidžiaugia. Ji ir dabar daug daugiau moka už Bronį. Rašo laiškus, kaip senė.

Likite sveiki! Jūsų Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 290, l. [1r–1v].

383 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-10-25

Kaune, 1930 [V]Dm. spalių [2]5 d.

Mielas Petras! Aš taip ir maniau, kad motinai bus klapatingiau parašyti čekį ir juo pasiimti pinigų. Jos sąskaiton įdėta pinigų iki galo šių metų ir yra dar 400. Kitus pasiėmė. Aš nemaniau, kad ji visus pragyvens. Pasiteirausiu, kas ten dedas.

Įdėjus 29.955 l., dabar turi savo sąskaitoje 40.484.32.[1] ir 1,000 avansu Vizbarui. Lai sveiki auga! Tarėmės susidėję visi trys: deleguotasai p. Kajetonas, Vizbaras ir aš. Aš tik klausiau, kada ir kas bus daroma. O p. Kajetonas kamantinėjo bent dvi valandas. Manau, kad jau viskas bus aišku. Sutarta esamą sumą suvartoti namui, o priedus paskui, nes visiems galams to nepakaksią.

Susitikau p. Sergiejų. Kalbėjomės. Jis skundės, visi jie esą invalidai, o didžiausias – jis pats. Šiaip jau nieko. Paprašiau, kad atsiųstų man motiną. Buvo tik dabar. Išsiteirauti buvo nesunku. Resumée[2]: Sergijus esąs visiškai korektingas žmogus ir su juo esą galima šiaip ir taip gyventi. Visi negerumai motinai ir jam pačiam esą iš marčios. Ji juk psichiškai nesveika. Nuolat skundžiasi Sergijum, šmeižia jį nebūtais įtarimais

[1] Labai ryškiai pasibraukta mėlynu pieštuku, greičiausiai Klimo.

[2] pranc. *résumé* = santrauka

(Sergijus nėra patvirkęs), gyvą ėda jį ir anytą. Tie nuolatiniai šmeižtai baigią nervinti motiną. Valgą jie visi labai blogai ir pats Sergijus nuolat keliąs audras dėl to valgio. O marti tik sau ko ne ko prasimananti skyrium, kitiems – visai nerūpestingai. // [1v]

Svajojamasai motinos idealas – atsiskirti nuo sūnienės nors į menkiausią bakūžėlę, bet-tik sau vienai, neneraminamai bobiškais, tuščiais plepalais ir šykštavimu. Motina prašiusi Sergijų, kad iš aukšto nukeltų ją žemyn į atskirą kambariuką. Nuomos už jį S. gaunąs 70 litų. Motina išsižadanti dėl jo to kambario pelno netekimo viso išlaikymo. Sakosi, pati viena galėsianti iš Tavo 100 litų daug geriau gyventi, neg dabar, kada nenormali sūnienė visa suka, vynioja, slepia, rakinėja net ir duoną; net riebalą nugriebia nuo viralo.

Matai tad, kurioje plotmėje teks su Sergijum „bylinėtis". Jis nieko nekaltas, jo nebark, bet gražuoju susiderėk, kad motina būtų izoliuota nuo marčios.

Sakiau motinai, kad Tu ja rimtai esi susisielojęs, neapleisiąs, padėsiąs etc. Motina dėkoja už visa ir sako daugiau jai nereiksią pinigų – ji išsiteksianti, nes ramybėje ir duona gardesnė. Taigi ir pati brolienė čia tiek tekalta, kad ji histerikė; teks ir ji traktuoti kaip ligonis, kuri „sarginti" ar ką – ne motina privalo.

Su Adolfais motina visai normaliai gyvena vėlgi dėl to, kad – skyrium. O krūvoje „dvi motkos", girdi, būtų užsiriejusios viena antrą. Amžinoji moterų problema.

Visokių jums gerybių!

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 291, l. [1r–1v].

384 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-10-26

Paryžius, 1930. X. 26[1]

Mielas Dėde,

Kad jau pagyrei už geresnes fotografijas, taigi dabar atsiunčiu dar geresnių. Čia jau matysi ne tik akis, bet ir perdrėkstą nosį su visais mikroskopiškais bruožais.

Albumą su „poezijomis" ir paslaptingais plaukais gavome ir džiaugėmės nors tą atminimą iš senesnių laikų atsiradus archyvuose. Dabar imame tikėti, kad ir daugiau kas atsiras.

O dabar mažas prašymėlis. Aš atsimenu, kad pral. Dambrausko „Draugijoje" kadai (gal dar prieš karą) buvo atspausdinti vieno kunigo atsiminimai apie Napoleoną Lietuvoje. Aš dabar noriu iš tų atsiminimų padaryti čia propagandos Lietuvai. Turėdamas ryšių su čionykščiais Napoleono studijų vyrais ir rašytojais galėčiau suteikti tos, nors dar niekur nespausdintos, medžiagos kaip naujien[os]. Taigi būk geras, pasikalbėk su pral. Dambrausku (ta proga atidavęs mano ir Bronės kuo nuoširdžiausių pasveikinimų ir admiracijos pareiškimų), ar jis negalėtų nurodyti, kuriuos „Draugijos" numeriuos tie atminimai buvo, ir man atsiųsk tuos numeriuos (išnaudojęs – tuojau grąžinsiu, o jei galima // [135v] juos nupirkt – tai ir nupirk). Atsimenu dar, kad tie atsiminimai originališkai buvo lenkiškai surašyti, o kadangi iš lenkų kalbos išversti į prancūzų būtų lengviau, nes p. Milašius moka geriau lenkų kalbą, tai ar negalima būtų gauti to

[1] Po parašu Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. I-1". Data netiksli, turėtų būti: „XI-1".

rankraščio. Garantuoju, kad jis neprapuls – o jei reikia, net ir kauciją apsiimu sudėti. Už to prašymo išpildymą būsiu labai dėkingas ir Dėdei, ir pralotui Dambrauskui.

Tuo tarpu visi esame sveiki – kaip maty[si] iš pačių poltratų.

Janulaitis rašė, kad Dėdei įduosiąs „Praeities" T. I man persiųsti kaip Istorijos D-ijos nariui. Nors aš jį jau perskaičiau gavęs 1 ekz. Pasiuntinybės bibliotekai, bet, žinoma, noriu turėti ir sau. Įspūdis neblogas. Kalba kiek kai kuriuose straipsniuose ne visai išlyginta, nesklandi, bet šiaip jau medžiaga visai padori ir bene pirmą kartą pasirodo rim[to] tyrinėjimo formomis. Dieve duok, kad taip toliau eitų. Bijau, kad mano Gilbertas redakcijai pasirodys nepakankamai sausas ir pedantiškas. Tada turėsiu leisti skyrium, juoba kad aš noriu įdėti daug iliustracijų.

Geriausių linkėjimų

Jūsų Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 103, l. 135r–135v.

385 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1930-11-01

Kaune, 1930 VDm. lapk[r]. 1 d.

Mieliausieji! Ačiū už geras ir įdomias šeimos fotografijas! Nors į „Hausschatzą" dėk. Pasidalijom su Inžinierium Kaziu. Jis jau Atsargos Leitenantas, tai nebe taip betoli ir nuo Generolo, ir universiteto Laborantas. Vietos dar negavo.

„Draugijos" komplektas man yr. Aš dar kartą peržiūrėjau kun. Smigelskio raštus, 1908–10 m. įdėtus, – jokių žinių apie Napoleoną neaptikau. Paskaičiau Tavo laišką Dambrauskui per telefoną. Jis taip pat atsakė, Smigelskis nerašęs apie prancūzmetį, o jo rankraštis, lenkiškai rašytas, užsimetęs pas vertėją. Aš manau, jis ir negalėjo apie tai rašyti: Sm. žemaitis įsišventęs 1851 m. (+ 1876). Vadinas, pavėlavęs gimti ir akis atsikrapštyti.

Apie prancūzų kapus Jurbarke yra rašęs Dr. Kazys Ambrozaitis „Ryte". Jo straipsnį kažkas išvertęs į esperanto ir įdėjęs į „Litovo Stela". Aš tą raštą silpnai beatmenu. Kai sustiksiu Ambrozaitį, pasiklausiu, kur rasti, ir paskaitysiu. Tada ir Tau pranešiu.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 293, l. [1r], [1v] be įrašų.

386 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-11-06

Paryžius, 1930. XI. 6[1]

Mielas Dėde,

Kiek atmenu, savo laiške aš nekalbėjau apie kunigo Smigelskio atsiminimus, bet apie kito, rodos, irgi kunigo daug senesnius atsiminimus. Jie „Draugijoje" buvo atspausdinti irgi vėliau negu 1908–1910 metais. Bet kad ten tikrai buvo atsiminimų apie Napoleoną Lietuvoj – ir gana ilgų bei įdomių, aš tą atsimenu beveik visai būdamas tikras, kad neklystu. Todėl dar kartą prašysiu paieškoti – jie man dabar labai praverstų. Aš

[1] Po parašu Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. XI-11".

taip gerai atsimenu tą straipsnį, kad beveik visą galėčiau atpasakoti, kaip Napoleonas atvyko į Vilkaviškį, kaip tas atsiminimų autorius su savo tėvu (tuomet jis buvęs dar mažas vaikas) matė Napoleoną apžvelgiant savo kariuomenę Vilkaviškio dvare, kaip Napoleonas Skriaudžiuose gaudė klebono vištas ir t. t., ir t. t. Atsimenu puikiai, kaip Napoleonas Seinų apylinkėje gavo nuo lietuvaitės žandan už kibinimą ir už tai paskui nuverstas Napoleonas atsiuntė savo žiedą už narsų moteriškės garbės gynimą. Taigi matai, kad viena fantazija negalėtų man palikti tokių atminties tikslumų... Ir man tikrai atrodo, kad tatai buvo „Draugijoje". Nebent // [136v] šį kartą atmintis man kokį šposą iškrėstų. Gal mūsų bibliografai galėtų padėti tą str. surasti. Aš negaliu tikrinti, kad tie atminimai buvo pavadinti kokiu Napoleono vardu. Gal autorius tik vienoj kurioj daly palietė Napoleoną, o bendrai kalbėjo apie visus įvykius, k[aip] a[ntai] krakusmetį[1] ir t. t.

Taigi, dar nenusimenu ir tikiuosi, kiek užsispyręs ir Dėdę pavarginęs, savo įkyrumu išpainioti tą mįslę. Labai būsiu dėkingas už pagalbą.

Mes visi tuo tarpu laikomės gerai. Mažasis Vytautas eina vis didyn, jau sveria arti 10 klg., sėdi, knygas ima plėšyti, o Eglė tai ir visai jau pasidarė didelė merga, tik labai nemėgsta rašyti laiškų – turbūt, nebus raštininkė.

P. Dobkevičius smulkiai išpasakojo Jūsų tarybas su Vizbaru – dabar laukiu paties Vizbaro konkrečių pasiūlymų.

Daug labų dienų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 104, l. 136r–136v.

[1] 1831 m. sukilimas

387 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-11-06

Kaune, 1930 VDm. la[p]kr. 6 d.

Mielas Petrai! Inž. Vizbaras visaką yra susakęs inž. Kajetonui Dabkevičiui, ko ir kaip bus dar reikalinga vilai pabaigti. Jis vėl negaloja. Dabar kreipės per telefoną, skatindamas pasiskolinti iš Žemės banko 30,000: 1, dabar esą patogiausia, o dėl ko, nežinau, gauti paskolos, ilgametės pastatui pabaigti; 2, vilai, garažui, tvorai dar reiksią 70,000, o mes teturime 41,000, kuriais galima pradėti, bet tektų sustoti nei šiame, nei tame statybos etape. Geriau, sako, visus darbus šokus padaryti išsyk. Paskolos sumetimų aš nežinau. Lieptas nueisiu pas p. Radušį ir pasiteirausiu. Jei vis tiek būtų skolintis ir pavasarį, tai darbus galėtume drąsiai dirbti, nes medžiagos galima gauti į kreditą pusei metų. Gal man ką atsakysi arba pačiam Vizbarui. Mes nežinome, ar p. Kajetonas jau sugrįžo ir referavo Tau.

Jonas Vileišis, burmistras, gavęs iš Kauno m. dovanų Pakalnės gatvėj duobę (šalia p. Žmuidzinavičiaus), // [1v] pastatė gražius trimis aukštais namus ir visą atitvėręs išnuomojo Amerikos J. V. atstovybei penkeriems metams. Bepiga! Dabar ruošias antroje pusėje pasistatyti sau „особняк"[1] gilumoje kiemo, o iš fronto – lupti kailiui nuomininkams. Bepiga!

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 294, l. [1r–1v].

[1] rus. = vila

Kaune, 1930 VDm. lapkr. 11 d.

Vargais negalais, rodos, būsime aptikę Tavo norimą rašinį „Mūsų žinyne" 1921 m. N 1, 129 p. „Napoleonas Lietuvoje 1812 m.", kun. Butkevičiaus rašytą, o „Русская Старина"[1] paskelbtą.

Išvartęs keletą komplektų, mūsų žurnalistikoje aptikau nemaža medžiagos Napoleono laikams. „Draugijoje" 1923 m. 321 p. yra prof. kan. Antano Aleknos originalus straipsnis iš Žemaičių vyskupijos archyvo „Napoleono armijos okupacija Telšių apskrityje". Šitą „Draugijos" N pridedu prie „Mūsų žinyno" N. Abudu sugrąžinsi man, kai pasinaudosi, honoraro pridėdamas Kapsuko knygą – pasiskaityti: aš ją Tau taip pat sugrąžinsiu.

Dar „Mūsų žinyno" 1922 m. II t. 382 p. yra kap. V. Steponaičio „1812 m. kapai Lietuvoje" (neoriginalus)

Ibidem. III t. 159 p. jo paties: „Prancūzų persikėlimas per Nemuną 1812 m. birž. 12 (24) d."

VII t. Vac. Biržiškos: „Lietuvių kariuomenė 1812–14 m."

VIII t. 25 p. Žuko: „Napoleonas // [1v] ir moralis elementas kariuomenėje"

1929 m. XVII t.: S. Zaskevičiaus: „Napoleono gimimo 160 metų sukaktuvės"

„Karo archyvo" IV t. 81 p.: „Napoleono karas Lietuvoje".

Rodos, dar „Vadove", kan. Augustaičio aprašyme Seinų (Augustavo) vyskupijos parapijų aprašyme.

Zapyškio bažnyčioje yra daugybė parašų už altoriaus, ką prancūzai darė šiai bažnyčiai. Nesuprantu, kam jie ypatingai profanavo bažnyčias, versdami jas arklidėmis, išeinamomis vietomis ir pan.

Zarasuose tebėra gražūs namai, kur stovėjo Napoleonas, kur jam buvo „opera" giedota. Apie tai galėtų pranešti Dr. Steponavičius, mok. direktorius. Kauno m. archyve esą medžiagos apie kontribucijas etc.

Manau, kad Lietuvos medžiagai surinkti praverstų vienas ypatingai atsidėjęs Forscheris[2].

Mano gimtinėje buvo prancūzų kareivio „tesak", ilgokas dviašmenis dicinas, lyg puskalavijis, prisisegamas prie šono, ir giveris. Likę užmušus maroderį. Pasakodavo ir apie nuožmius furažerius.

Vakar kotik nepaskendo mano inž. Rimkus, išvažiavęs matuoti Nemuno vandens debito. Vienas darbininkas nuskendo, tris išgelbėjo: Rimkų, mano zokristininką Cibulską, jo padėjėją, ir darbininką. Rimkus sužeistas į ranką.

Jūsų kan. J. Tumas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 296, l. [1r–1v]; adresatas priskirtas pagal 1930-10-26 Klimo laiške prašomus surasti atsiminimus apie Napoleoną Lietuvoje.

[1] rus. = „Rusiją senovėje"

[2] vok. *Forscher* = tyrėjas

389 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-11-22

Paryžius, 1930. XI. 22

Gerasis Dėde,

Ačiū už Napoleono literatūrą. Vis tik pasirodo, kad žmogaus atmintis labai prastas instrumentas, nes tas straipsnis, kuris atrodė „Draugijos" paskelbtas, iš tikrųjų buvo „Žinyne". Kai tik išnaudosiu – knygas grąžinsiu. O kad atsirastų Lietuvoj koks jaunas vyras, kuris surinktų visą Napoleoniados medžiagą – būtų dalykas visai pravartus. Šituo specialiu keliu galima būtų įtraukti prancūzus interesuotis mūsų istorija, nes kitaip jie savaime tuo interesuotis nemoka.

Iš p. Vizbaro tuo tarpu nieko dar negavau. Tik gavęs jo sąmatą su visų darbų planais aš turbūt būsiu priverstas prašyti paskolos trūkstamai sumai. Tik šitaip galėsiu baigti tą statybą – o tai bus jau didelis daiktas.

Šiaip nieko naujo. Sūnus auga gražiai, jau ir galybes dantų prasimanė. O mes dabar pačiam visokių priėmimų sezone – taigi be darbų, susikrovusių man // [137v] iš visos mano „imperijos", turime dar palakstyti ir po „svietą". Toks jau amatas.

Savo darbelį aš nors baigiau, bet Janulaičiui dar nepasiunčiau, nes noriu padaryti dar šiokių tokių patikrinimų, o tatai baisiai daug atima laiko. Bet apie gruodžio pradžią jau tikrai pasiųsiu.

Tiek tuo tarpu. Iš visų mūsų daug labų dienų ir linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 105, l. 137r–137v.

390 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-12-10

Kaune, 1[9]30 VDm. gr[u]odžio 10 d.

Mielas Petrai! Gilbertą Užs[ienio] r[eikalų] min[isterija] tuoj man įteikė ligi tik gavus. Aš tuojau jį įteikiau prof. Janulaičiui ligi tik su juo pasikalbėjęs. Jis Tavo laiško dar nebuvo gavęs, tai aš savąjį pridėjau. Jis sutinka su visomis Tavo sąlygomis. O veikalas mūsų istorijai duos kiek nauja ir mes kiek atsilyginsime ponui grapui bent po 500 metų atsivertę jo rapurtų lapus. Gerai padarei, kū parašei; manau, sintaksies sąskaiton.

Nesigirk labai trukdomas. Aš ne keturių valstybių politikas, o dėl to einu minu, kaip asilas malūną sukdamas. Maniaus būsiąs laisvesnis, pasiliuosavęs iš universiteto, o čia tau dar daugiau – visi naudojas laisve. Šiandien skaitau Dotnuvos studentams, o liko tą pat dieną du vakaru: 1, Latvių atstovybėje ir 2, pas Dambrauską. Matai, kiek nuostolio, kai visako neaprėpi.

Vizbaras pagijo. Imsis darbo. Bloga jo širdis, kad bent mūsų // [1v] pastatytų.

O pabaigti reikia – geri žmonės ima pasityčioti. Antai, susitinku p. Rapolą (Skipitį), kurs pradėjo ir pabaigė savo namus ties Įgulos bažnyčia. Baikit, sako; o ne, tai pramanysime ir jums vardą. Antanas Tumėnas, septintus metus bestatąs, Kauno martyrologijoje jau gavo savo vietą, įvardytą:

+ Antanas Statytojas.

Šiaip jau viskas gerai. Mūsų šv. Bažnyčia traška braška. Kunigai iš sakyklų keikia tautininkų valdžią, o valdžia moka griauti vyskupų autoritetą ir krapštos pakaušį, kad autoritetas autoritetą žlugina. Aš jau nuo 1919 m. esu nusistatęs nesikišti į politiką. Ir nesikišu. Bet kad dabartinė valdžia mane respektuoja, o aš jos nesišalinu ir jos leidiniams duodu raštų, tai mano dangus apniukęs. Nebepagaliu laviruoti, o galas neaiškus. Gali pasibaigti kuo aštresniu.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 299, l. [1r–1v].

391 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1930-12-18

Paryžius, 1930. XII. 18[1]

Gerasis Dėde,

Jeigu Kaune jau juokiasi iš Antano Statytojo, tai, žinoma, bus greit lengva pasijuokti ir iš mano „Trakų pilies". Bet ką gi aš padarysiu? P. Vizbaras ligi šiol man neatsiuntė nei savo planų, nei sąmatų. Kai tik jas gausiu, tuojau įgaliosiu Dėdę, jei tik apsiimsi, užtraukti paskolą visai trūkstamai sumai taip, kad ligi pavasario būtų Trakų pilis restauruota... Kaip matai – iš mano pusės jokių kliūčių nėra.

Dabar mes jau ruošiamės visus Jus sveikinti Šventoms Kalėdoms laimingai švęsti ir dar laimingiau Naujų metų sulaukti. Tegu tie nevytautiniai metai Jums geros rimties atneša, gal kiek plačiau protą prašviečia santykiuose su Dievu ir Mamona, geresnėms // [138v] precizijoms padaryti: kas Cezario, ir kas Dievo. Ypatingai praverstų liovus konkurenciją su Sovietų Internacionalu Romos Internacionalo naudai, kol lietuvių tauta dar nesuspėjo savo tautinės pozicijos sustiprinti. Būtų gera, kad tas misticizmas susimoderuotų purvabridžių klumpių idejai, be kurios ir į dangų nebeįlipsime.

Nesenai buvau Belgijoje, kur uždėjau sunkų kryžių karaliui ir pasišnekėjau su Jo Didenybe gerą pusvalandį visai kaip su Dėde. Po N. m[etų] važiuosiu dar į Luxenburgą su Didžiąja Kunigaikštiene[1] lietuviškai pabyloti. Visos tos karališkos dulkės pasiliks ant mano frako, kurį ketinu padėti į būsimąjį muziejų, nes jau bent devyni Majestotai į jį pasitrynė, čia skaitant Amanulą.

O tuo tarpu prašau Dėdę užmokėti mokesnius už tą Meilės sklypą Palangoje pagal čia pridėto įsakymo...

Daug sveikinimų ir linkėjimų Kalėdoms ir Naujiems metams nuo visos šeimynos

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 106, l. 138r–138v.

[1] Liuksemburgo Šarlotė

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. XII-22".

392 | Juozas Tumas Bronei, Petrui, Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, 1930-12-18

Kaune, [1]930 VDm. g[r]uodžio 18 d.
Mieliausiasis Kvartiete!
Skubu man pasiųsti Jums nuo savo stalo pašvęsta plotkelė. Mūsų tradicijomis – ženklan santarvės ir vienybės. Teesie!
Prof. Mykulą Biržišką siunčiame Amerikon Vilniui vaduoti sąjungos vardu. Ji – neitrali, tai bene galės per ją prisiderinti prie visų kolonistų, pikčiau suskydusių, kaip mes metropolijoje. Ne rinkliavų tikslu, o gaivinimo. Geresnio delegato nė neturime.
Šiomis dienomis išleisime naują iliustruotą apolitinį laikraštį „Naujoji Ruomuva", susispietėm visi neitralieji kunigai ir šiaip jau katalikai. Norime, kad ji nebūt abuoja nei Valdžiai, nei vyskupams. 1 N pasiųsiu. O ir šiaip jau tegul jums eina pusę metų.

Banzaj!

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 301, l. [1r], [1v] be įrašų.

393 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1930-12-22

Kaune, 19[30] VDm. gruodž[io] 22 d.
Mielas Petrai! Berods, aš jau esu Tau vieną kartą rašęs, kad su inž. Vizbaru yra nesusipratimo. Sąmatą jis gi yra įteikęs Tau pačioje pradžioje darbų; pilnus braižinius langų ir durų yra taip pat įdavęs, o Tu pasisakęs dar nėsąs galutinai priėmęs decizijos. Vizbaras langų schematinį braižinį ketina Tau šiomis dienomis pakartoti; būtent, parodyti kitą modelį – kaip jis suplanavęs naujojo pašto angas. Kad nebūt laukta ir iki šiol nesulaukta tosios Tavo decizijos, angos jau būtų buvusios padirbtos. Deciduokis tad, galų gale, nes mes visados esame pasiruošę darbus pradėti. Taigi esi kiek kaltas, prisipažink.
Nuodėmė tačiau atleistinoji – dėl to neužtruksime. Tuoj po N. metų Vizbaras pradeda statyti centralinį šildymą, gal ir vandentekį (šis nekomplikuotas). Paskui tvorą ir garažą, galop, balandžio mėnesy tinkavimą vidaus ir oro. Anksčiau mūsų klimate nėsą galima tinkuoti – tebėra šalnų. // [1v] Darbai ga[l]i būti pabaigti pradžioje vasaros, ne į pavasarį, kaip norėtum.
Šis Tavo „ligi pavasario" ir pasiryžimas atstovo fraką į muziejų kabinti lyg patvirtina Kauno savo darbo politiką. Jos sumetimais Tu esąs griežtai pageidaujamas Užsienio r[eikalų] ministeriu, Zaunius gausiąs iškilti į Berlyną, o Sidzikauskas į Tavo vietą. Tą žinią gavau iš Vizbaro, ne iš pirmųjų šaltinių. Tai matai, kad Tavo diskrecija nieko negelbsti.
Už Palangos sklypą sumokėta penkeriems metams ir Tau kvita nusiųsta. Apeliavau į Kretingos mokesčių inspektorių, kam jis nedavė žinios Palangos savivaldybei.
Nuncijus Bartoloni Lietuvoje taip elgėsi, kaip kominternas – vedė savo, sako, lenkišką politiką; bent nėmaž nestabdė Lietuvos provincijos episkopato „ofensyvos, ne defensyvos". Inde ira[1]. Valdžia, žinoma, ardo partijas; tačiau jei Bažnyčia nebūt įkišusi

[1] lot. = iš čia ir pyktis

savo piršto tarp partijų durų, nebūtų nuspaudę. O dabar eina ir visos rankos spaudimas. Ir gali giliai nueiti.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 302, l. [1r–1v].

394 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Vilaras, 1930-12-27

1930. XII. 27 d.

VILLARS PALACE
VILLARS S/ BEX[1]

Brangus Dėde,

Mes su Egle siunčiame Dėdei linkėjimus Naujiems metams. Kuo daugiausia sveikatos ir geros nuotaikos!

Rašau Dėdei iš Šveicarijos, iš aukštų kalnų, kur atvežiau Eglę į specialų vaikams institutą „enfants delicats"[2]. Ji yra be galo liesa, išblyškus, nerviška, nevalgo, nemiega. Daktaras nerado kito būdo ją sustiprinti, kaip išsiųsdamas // [103r] į kalnus, į tyrą orą. Aš manau, jai bus labai sveika pabūti tarp vaikų, svetimose rankose! Jie čia ištisą dieną čiužinėjasi, ilsisi, valgo, daktaro prižiūrimi.

Aš išbuvau dvi dieni, rytoj grįžtu Paryžiun.

Petrelis, ačiū Dievui, gražiai auga, stipras vyras! Jau turi 6 dantis, o 2 dar kalasi. Tas jį šiek tiek suvargino! –

Ateinančią vasarą rengiamės Palangon, kur krikštysime Petrelį. O gal Kaune, kaip Dėdei bus patogiau?

Vila vis stovi ant vietos! Kad tik nebūtų, anot p. Urbšio, antroji Trakų pilis!

Bučiuojame Bronė ir Eglė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 79, l. 103r–103v.

395 | Petras Klimas Juozui Tumui, Vilaras, 1931-01-14

HOTEL BELLEVUE
VILLARS SUR BEX[3]

1931. I. 14

Geras Dėde,

Pusantros dienos „darau vizitą" Eglei važiuodamas į Genevą. Nors pirmą kartą atsiskyrė nuo savųjų, bet jau apsiprato ir geriau atrodo. Išmoko jau čiužinėti ant ledo kaip didelė. Šiek tiek jau priaugo ir svorio, spalva nebe paryžiška. Tikimės, kad jai tas padės, jei toliau taip seksis. Šiaip ji labai brava, pati čia knygas skaito, nors rąšyti ne-

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] pranc. *enfants délicats* = silpni vaikai
[3] Spausdinta firminiame blanke.

mėgsta – gal iš to reiktų spręsti, kad užaugusi bus skribomanė... Tas pensijonas man labai patiko, švarus, rūpestingas ir disciplina kieta nebūdama įkyri. Pensijono vedėjas ir vedėja negali atsigerėti Eglės tvarkingumu, paklusnumu, mandagumu – taigi mat, o namie mes kartais ir padejuodavome. Tarp viso pasaulio vaikų (čia yra net iš Kolumbijos) lietuvaitė, pirmutinė ir vienintelė, visai esą gražiai reprezentuojantis.

Rytoj išvykstu Genevon – kur visos mūs bėdos.

Siunčiu daug labų dienų iš tų sniegų ir kalnų

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 126, l. 158r-158v, [158ₐr-158ₐv] be įrašų.

396 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-01-14–16

Kaune, 1931 m. sausio 14 d.–16 d.

Petrai, p. Papečkiai skandalija!

Šį Viešpaties metą ir dieną lygiai 12 valandą (gink, Dieve, ne nakties!) su dideliu triukšmu įpuolė visa uždusus ponia Juozienė ir pareiškus man savo simpatiją, o man jai, ir kiek apsigraibius, pasipylė pusės valandos tirada, kaip p. Juozas visados buvęs p. Petrui geras ir nuolaidus ir kaip Tu dabar pasirodąs nebegeras. Causa[1]: pp. Papečkiai sumanė vis dėlto statytis namelius, bet „saloje" nėsą galima. Taigi būtinai reikią panaikinti senoji Vaižganto gatvė kalne ir perkelti ją pro Pakštą į Algirdo g. pakalnėj. Ir tai aš turįs padaryt, nes turįs visus įgaliojimus Tau vilą pastatyti ar sugriauti, planus keisti, garažą kitan galan sodybos nugrūsti etc., etc. Žodžio negaudamas, norėjau apalpti; neapalpęs vos ištariau, kad nei aš, nei pats rangovas ir projektuotojas inžinierius tokių įgaliojimų neturime; kad gatvė yra užfiksuota ypatingu miesto valdybos nutarimu vasaros posėdyje, kad garažas jau suprojektuotas // [1v] ir prilipytas prie namų, [o] įvažiavimas nuo Pakšto. Į visa tai tebuvo vienas atsakas: Tai kas? Ar p. Petras negali savo garažą kitur nusikelti? Tiek Juozelis geros širdies jam parodė! O jis nieko, nieko...

Galvoje tebeūžia, veidai tebedega man...

Pasitariau su p. Vizbaru. Jis sako, nebūtų ko prieštarauti, kad gatvę ties mūsų sklypu atiduotų (nuosavybėn) mums vieniems įvažiuoti į vilą ir į garažą; jį tada būtų galima pastatyti gale gatvės su gražiu frontu į miestą ir gerą butuką pataisyti. O p. Papečkys tegu sau atsiimtų gatvę kalne mainais už gatvę šalia Pakšto.

Taip aš miesto Statybos skyriui ir pareiškiau. Taip-pat buvau pas p. Papečkienę (p. Juozo neužtikau) ir paaiškinau, kad čia nei mano, nei Tavo kaltė: jei miestas sutiks, tai mes galėsime ir toliau draugiškai gyventi.

Pusė garažo namelio paliktų taip, kaip suplanuota.

Atsiųsk inžinieriui priedo butvietės planą: jau reikia užbrėžti tvorai ribą.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 304, l. [1r-1v].

[1] lot. = priežastis

397 | Petras Klimas Juozui Tumui, Ženeva, 1931-01-21

HÔTEL DE L'ÉCU
GENÉVE[1]

Geneva, 1931. I. 21

Mielas Dėde,

Čia tarp kitokios rūšies rūpesnių gavau laišką dėl Papečkių skandalijų. Tikrai aš nesuprantu, kaip išmintingas juristas, koks turi būti Valstybės Tarybos narys, gali galvoti apie naują gatvės išplanavimą tada, kad jau namas pastatytas pagal oficialaus seno išplanavimo. Žinoma, Papečkiams gali rūpėti savi reikalai, bet tada aš būsiu priverstas jau tuojau padaryti pareiškimą p. Vileišiui, Miesto Burmistrui, kad bet koks perplanavimas gatvės vers mane reikalauti iš Miesto nuostolių atlyginimo už tokį pakeitimą man fronto. // [162v] Šitokius projektus miestas galėjo daryti, kada dar nebuvo pastatyto namo, o ne dabar. Dar kam ateis į galvą gatvę vesti užpakaly mūsų villos ir tada mes gražų turėsime frontą! Tai yra vaikų išdykavimai, o ne miesto tvarkymas.

Tegu Papečkiai negalvoja, kad aš čia ką tyčia prieš juos darau. Tai būtų tiesiog juokinga. Bet jie per daug pasivėlino. Tokius planus reikėjo atlikti susitarus su manim dar 1929 m., prieš tai, kai buvo namai statomi.

Pono Vizbaro idėja, kad galima būtų sutikti su perplanavimu, jeigu visa gatvė tarp tų sklypų būtų atiduota mums privatiniam įvažiavimui ir nuosavybėn – viena dar ir tegalėtų būti svar- // [163r] stoma. Bet tatai reikėtų tuojau ūmai atlikti, nes tuojau reikės ten statyti garažas ir nuo to priklausys jo statyba. Kitaip ir kitokiomis sąlygomis visa ta istorija man atrodo tiesiog šikana neskanios rūšies iš p. Papečkių pusės.

Aš labai prašysiu Dėdę mano vardu jau dabar įteikti p. Vileišiui pareiškimą, kad gatvės perplanavimas vers mane pakelti bylą prieš Miesto Valdybą dėl nuostolių, apie ką aš laikau reikalingu jau dabar įspėti.

Tik jeigu p. Papečkys ir Miesto valdyba sutiks atiduoti visiškon nuosavybėn kelią, pakankamai platų, aš galėčiau sutikti paaukoti jau pastatytos vilos frontą nuo // [163v] Vaižganto gatvės. Bet man šita auka visai nėra lengva ir maloni, nes visa vila buvo kaip tik taip statoma, kad jos frontas būtų nuo Vaižganto gatvės.

Mes čia laukiame daugiau dar nemalonumų – ir šis, žinoma, tik priedas. Mūsų reikalai bus svarstomi penktadienį, o gal ir ketvirtadienį.

Daug geriausių linkėjimų

Jūsų Petras

Sugrįžęs į Paryžių – atsiųsiu planą, kurį turiu. Bet naują aš neatsimenu, ar esu gavęs.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 130, l. 162r–163v.

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

398 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1931-02-03

Kaune, [1]931 m. vasari[o] 3 d.

Mieliausieji! Eglei, manau, svetimųjų globa ir kūno mankšta sustiprins nervus ir valią. Pas tėvus, žinai, kaip pas tėvus – bepataikaujant visiškai atrofuojasi varžomieji centrai. Aš labai džiaugiuos, kad taip padarėte, ir laukiu kuo simpatingiausių išdavų.

Brone! Paieškok savo archyvuose, ar nerasi kokių atviručių ar albumėlių Aix-les Bains ir La Grande Chartreuse reginių. Aš parašiau kiek apie tas vietas, bet mano įgytosios atvirutės kažin kur dingo. Džiaugiuos Tavo Didžpetriu ir nekantriai laukiu, kada aš jį pamatysiu. Barboros Pranas jau saliutuojąs kareiviškai. Pakrikštyti būtų garbingiau Vytauto Didžiojo bažnyčioje. Bet jei pirma visi, su kūmais, susispiestumėte Palangoje, neblogiausia bus ir ten, kur susituokėte.

Petrai! Šv. Kaz[imiero] dr[augija] sumokėjo Tau visą honorarą, 4,000 litų. O Puida nesumokės: jis bankrotas. Prie to jį privedė // [1v] vaikai ir žmona. Trys asmens nuolat gyvena užsieniuose! O vyresnysis sūnus Algirdas, 25tų metų, fat i lodyr[1], nesimoko, o pinigų skolinasi kur tik pagriebdamas. Jis vienas turįs stipendiją ir dėdės prelato subsidiją; su tėvo priedu – 1,100 litų mėnesiui ir vis dėlto skolų daugina. Žmona tokia pat: nei saviems, nei svetimiems pinigams saiko neturi.

O ir pats Kazys geras! Antai, pavelija mane mažučiu automobiliuku. Sėskis – pavėžinsiu! Įsisėdau. Kazio pirktasi nuosavas automobiliukas išmokant rakais. Kam jam, kur jis važinės, tiek darbo tarnyboje turėdamas? Girdi, vis tiek skolų neišmokėsiu, tai ar daug jų, ar maža, vis tiek, kaip tam beduoniui žydui vaikų.

Tavo sąskaita dabar, priskaičius 627,30 l. nuošimčių, yra 42.402.47 +1600 išmokėtų inž. Vizbarui, kurs jau prisivežė žvyro.

Papildomąjį butvietės planą aš tau nusiunčiau. Nejaugi ir tas bus žuvęs? O gal jį suradai?

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 306, l. [1r–1v].

399 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-02-06

Paryžius, 1931. II. 6

Gerasis Dėde,

Ieškojau savo archyvuose prašomų paveikslėlių, bet teradau tik Grande Chartreuse. O iš Aix-les-Bains tegalėja[u] surasti greičiau paties ežero Bourget vaizdelį, kurį taip apgiedojo Lamartine. Jeigu to neužtektų (čia juk ir yra Aix-les-Bains) – galėsiu paieškoti krautuvėse.

Daug labų dienų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 129, l. 161r, 161v be įrašų.

---

[1] rus. = pliuškis ir tinginys

400 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-02-08

Paryžius, 1931. II. 8

Mielas Dėde,

Tikrai, matyti, koks kipšas įsisuko į paštą tarp Kauno ir Paryžiaus. Rašai, kad man esi atsiuntęs papildomą butvietės planą. Nu, dievaži, nesu gavęs. Gavau tik papildomąjį „Žemės perleidimo aktą" № 43146, bet be plano. Teturiu seną planą pagal seno Akto № 38275.

Beje, pagal tų planų mūsų butvietė susidaro
1) iš 1.212 kv. metrų (senasis aktas № 38.275)
2) -"- 357 -"- -"- (papildomas aktas №43.146)
Iš viso 1.569 kv. m.

Aš manau, kad nesunku bus paprašyti miesto inžinierių, kad nutrauktų naują planą, jei anas prapuolė. Tą naują planą jau prašysiu laikyti pas save – man jis nereikalingas.

Dėdė nieko nerašai, kaip su paskola – ar galima tikėtis gauti. Man pats Tubelis kadai siūlė imti iš Taupomųjų kasų. Aš manau, kad tik iš ten ir galima būtų gauti, nes Žemės bankas, kiek man aiškino jo juriskonsultas Petkevičius, tegalįs duoti 50% turto vertės paskolą tik tada, // [156v] kai jau namas pastatytas ir duoda pelną.

Prie dabar esamos Banke sumos (42.402 litų) aš dar galėčiau iš bėdos prikrapštyti iš mano likučių Romoje 8180 litų. Vadinasi, dar reikėtų žūtbūt 30.000 litų (jeigu Puida jau yra tikras bankrotas).

Šiaip nieko ypatingo. Dabar baisiausias Paryžiuj sezonas svečiuotis – todėl per dienų dienas turime tai pietų, tai vakarienių ir svetur, ir pas save. Doro darbo žmogus nei imtis nebegauni atvangos. Tik tris valandas šeštadienio popietėj tegaliu pašvęsti savo dūšiai. Noriu šį tą sukrapštyti čionykštėse bibliotekose apie Venecijos senatorių ir ambasadorių Ambrosio Contarini, kurs grįždamas iš Persijos užsuko į Trakus 1473–4 metais ir aprašė savo įspūdžius, pas Did. Lietuvos Kunig.[1] valgydamas pietus. Paskui būtinai noriu platesnę studiją padaryti apie Austrų ambasadorių Herbersteiną, kurs buvo Lietuvoj 1506 ir 1526 m. Taigi matai, kad šiokių tokių planų turiu, bet vykdyti tegalėsiu tik straksėdamas kaip velnias švęsto vandens dubeny.

Daug labų dienų ir linkėjimų nuo visų didelių ir mažų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 124, l. 156r–156v.

[1] Kazimieras Jogailaitis

401 | Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Paryžius, [1931] 02-17

= kunigas tumas aleksoto
gatve kaunas

paris 17 22517 25 17 1152
Priimta II/17 1931

= prasome uzdeti musu vardu kuo greiciausia gyvu
geliu vainika ant marytes[1] kapo ir atlikti
pamaldas amzinam atilsiui nuramink motina
= petras brone.+

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 128, l. 160r, 160v be įrašų; metai priskirti pagal Tumo 1931-02-19 laiško turinį.

[1] Marija Elena Kamantauskienė (Klimaitė)

402 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-02-19

Kaune, 1931 [m]. vasario 19 [d].

Mielas Petrai!

Tad ir palaidojau Tavo seselę Marijoną... Vakar 4 v. iš Raud[onojo] kr[yžiaus] nulydėjau į Karmelitų bažnyčią: ji čia pat, o manoji už dviejų kilometrų; be to, iš ten vis tiek reikia imti visa, reikalinga procesijai. Šiandien 8 v. ten pagiedojau egzekvijas, palaikiau Mišeles ir nulydėjau į kapus. Vainiką nupirkau patį brangųjų, už visą šimtą litų, labai turtingą; bet kas, kad šaltis per dvi dienas sunaikins... kaip ir pačią Mariją kuris ten gyvenimo šaltis sunaikino. Buvo buvo „krepka ir duža" moteriškė; rodės, šimtui metų išteksianti, o čia činkt per vieną mažą dalyką, ir jos nebėr... Nejaugi taip visiems: man, Tau, Bronei?? Buities problema. O būti norisi, nors ir numirus. Aš visomis pajėgomis protestuoju prieš nebuitį. Aš – būsiu, Tu – būsi, Marijona – bus. Tik nutolusi, kaip amerikantai už vandenyno. Su jais yra komunikacija – paštas, telegrafas, telefonas ir aš ramus, nors jų niekados nebepamatysiu. Mirusieji žemėje nutolsta dar labiau. Bet man vis tiek pat, // [1v] per 10,000 k[m] ar per tiek [a]stronominių metų, jei komunikacija su jais yra. Metafizika geras daiktas. Šventųjų Bendravimas – reikalo dogma. Tikintieji jausmais labai gerai komunikuojas – meldžias už kits kitą, pasiilgę dūsauja ir laukia pasimatymo valandos. Netikiai taip pat turi ilgėtis savo artimųjų. Jei nesimeldžia, tai nors konterfektą privalo laikytis, kad kartais meilės jausmas pasireikštų. Bjaurūs man žmonės, kuriems duobė uždengia visus atminimus.

Dėl to aš nepildžiau Tavo įsakymo – raminti motiną. Ji gaili tos vienos savo dukters, ji verkia, jai širdis plyšta. Bet nuo to nemiršta. Taip turi būti. Bjauri man būtų motina, kuri savo vaiko negailėtų. Tegul pagaili ilgai ilgai... Kas gi daugiau? Broliai – vyriški, tai kietaširdžiai. Nueisiu, kai kiek aprims. Vyras nusiminęs. Adolfas labai susigriaužęs. Manau, ir Tu. Neguodžiu. Taip turi būti. Bet užjaučiu, suprantu jus visus, nes ir pats laidojau daugelį labai artimų žmonių.

Amžiną atilsį Marijonai!

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 307, l. [1r–1v].

403 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Vilaras, 1931-02-21

Villars 1931. II. 21 d.

HOTEL BELLEVUE
VILLARS SUR BEX[1]

Dėde,

Mes su Egle siunčiame Dėdei linkėjimus iš Šveicarijos. Eglė labai pasitaisė: į du mėnesiu priaugo 3 kilo, pasidarė apvali, ružava ir saule nudegusi. Direktorienė ja patenkinta, nes esanti be galo paklusni, lengvai suvaldoma mergytė. Be to, ją visi mylį, nes esanti labai gyva, judri ir sąmojinga mergiotė. Nepraleidžianti nei vienos progos, kad nepa- // [104v] sijuokus. Tas tai jau aukštaičių ypatybė! –

Kaip pasirodo, vaikai daug geresni svetimų žmonių rankose. Namie Eglė buvo sunki auklėti, čia-gi nereikia nei sakyti: ji supranta direktorienės pasižiūrėjimą, kurios įsakymai yra šventenybė. Taip įsakyta, ir tiek! Eglė net špinatus valganti, nes tai yra liepta. Be to, viskas pagal skambutį: keliasi, maudosi, valgo, mokinasi, čiužinėja, ilsisi, žaidžia, gula. Nei vienos minutės liuosos!

Šitas vaikų institutas man labai patinka. Eglę dar manau palikti vienam ar dviem mėnesiam. – // [104_ar]

Išbuvus tris dienas, rytoj grįžtu Paryžiun. Nors čia gražu, ramu, daug sniego ir nemažai su kvailoms fizionomijomis sportininkų, bet jau nuobodumas neapsakytas. Kad nereiktų, niekados aš į juos nevažiuoč! –

Paryžiuj Petrą palikau labai nuliūdusį dėl netikėtos jo sesers Marytės mirties. Nuo ko ji mirė, mes dar nežinome! Gaila Motinos!

Petriukas, ačiū Dievui, gražiai auga – didelis ir storas vyras.

Bučiuoju Bronė ir Eglė // [104_av]

P. S. Gal Dėdė Eglei parašysi laišką, ji labai mėgsta jų gauti. Jos antrašas:

Mlle Eglė Klimas
„Beau Soleil"
Villars s/Ollon
Suisse[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 80, l. 104r–[104_av].

404 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-02-21

Kaune, 1931 m. vas. 21 d.

Mielas Petrai! Tu esi mane 1925 m. II-18 d. įgaliojęs pasirašyti sutartį su miestu dėl sklypo. Kitokio įgaliojimo nesu gavęs. Tai ir nežinau, nuo ko pradėti paskolinimą. Dalykas neskubus. Pinigų turime, tai kelius mėnesius jais versimės, o pasiskolinus reiks ir % mokėti.

---

1 Spausdinta firminiame blanke.
2 Po adresu Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. II-24".

Iš kurgi skolinsimės ir kiek? Kiek, pasirodys, kai bus sutarta dėl apšildymo ir angų. Iš kur? Galima gauti iš dviejų šaltinių. Buvau pas Žemės banko dir. Radušį. Jis mielai skolina ir kiek tik norint 8%, su amortizacija per 15 metų – 12%. Buvau ir pas Min.-Pirm.[1] Jis taip pat pavelija duoti iš Taupomųjų kasų 6%, bet amortizacija per 10 metų; išeina 16%, mokamų mėnesiais ligi tik pradeda namas duoti pelno. O laukia be % iki bus įrengtas. Čia geriau, nes greičiau dyla skola, o galima ir pagreitinti. Pasiėmus 30,000, tektų mokėti 4.800 arba po 400 litų kas mėnuo. Ne taip jau daug. Už vieną apačią galėtume gauti // [1v] 5–600, [o] už abu auk[š]tų 1200–1500. Reikia baigti ir pradėti ką ne ką gauti už įdedamą kapitolą. Jei galėtumei savo mobilizuoti 8,000, tai gal tereiktų skolintis 20,000. Tik tas garažas su gyvenimėliu viršuj, jei sutartume atitraukti jį į pat įvažiavimą, atsieitų brangiau, bet būtų daug gražiau. Vas. 24 d. Departamentas kviečias visus mus sklypininkus, dėl sienų pertvarkymo (gatvės). Rezultatą parašysiu.

Aš dar gyvas, tiktai labai kosu. Чего и вамъ желаю[1].

Jūsų kun. Juozas

P. S. [S]ejūras tebėra ir, rodos, laukia Tavo vilos.

Jei būsi įdėjęs 150.000 ir norėsi gauti 10%, tai už visą vilą reiks prašyti 15.000 metams arba 1.250 mėnesiui.

JT.

Bet miestas dar reikalaus mokesčių, tai gal ir 1.500 mėnesiui praverstų, tik ar galima bus tiek gauti?

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 309, l. [1r–1v].

[1] Juozas Tūbelis

405 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-02-22

Paryžius, 1931. II. 22.

Mielas Dėde,

Dėkoju už visus rūpesnius sesers Marytės taip skaudžios ir netikėtos mirties nelaimėje. Ta žinia buvo mums tokia nelaukta, nes mes nieko nežinojome, kad ji būtų sirgusi. Dar visai nesenai turėjau jos laišką, kuriame neįstebėjau jokių ženklų, kad taip greitai ir ūmai tektų atsiskirti su šiuo pasauliu. Tas smūgis mūsų šeimynai ypatingai buvo skaudus, kad teturėjome tą vieną seserį ir visi mes ją labai mylėjome, nes ji buvo visada su visais gera ir maloni. Niekados tarp mūsų nebuvo mažiausio susipykimo, net jokio nesusipratimo. Rami, linksma, geraširdė – iš visų mūsų geriausia turėjo nuo mūs atsitolinti, neleidusi mums, išsiblaškiusiems po visus pasaulio kampus, net pasidžiaugti jos būtimi. Filosofija, žinoma, geras yra nuraminimas, bet visų pirma reikia ja tikėti...

Tikėsime, nes nieko daugiau nebelieka

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 127, l. 159r, 159v be įrašų.

[1] rus. = ko ir jums linkiu

406 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1931-02-27

Kaune, 1931 m. vasario 2[7] d.

Išmintingoji Brone! Už palaikymą Eglutės „Beau Soleilėje", už atitolinimą jos nuo savęs, nuo motinos pataikavimo tegaliu sakyti - bravo! Eglė, kaip Tu: esate valdomos. O jūsų geroji pusė - kad pavaldomos. Išmintinga ir malonu. Aš Eglei parašiau, savo fotografiją nusiunčiau, kad galėtų kuo pasipuošti sieną, apie ką kalbėti. Prašiau, kad pati man pasveikinimą atsiųstų. Parašysiu ir dažniau. Juk ir man ji brangi ir aš noriu, kad jai būt gera pasauly gyventi, o su ja ir kitiems.

Buvau pas jūsų motiną. Ji sveika ir gyva. Ji neverkia moteriškai, bet kenčia tikrai vyriškai. Kenčia skaudžiai, nes jos su nabašninke būta glaudžių santykių: Marija kas savaitė jai rašydavusi visa, gera ir bloga, net visokių juokų. Dabar m. kasdien lanko kapą ir tuo džiaugias. Sako, šimtą kartų būt buvę sunkiau, kad būtų palaidota buvusi Joniškyje. Nabašninkės liko turto. Joniškio bankelyje 9750 litų jos vardu, motinos duoto kraičio, jai dovanų - jūsų ir kitų. Man rodos, kai vaikų neliko, mūsų papročiu // [1v] kraitis turi grįžti nabašninkės motinai. Sakiau, kad pasitartų su Adolfu ir su kuriuo juristu.

Mirus 5 dieną po operacijos, lyg rodyte rodo, kad nebūta rūpestingai ir sumaniai prižiūrima ir užkrėsta. Dr. Mažyliui tai sekas; juo nesidžiaugia taip, kaip Dr. Kuzma arba Dr. Hagentornu.

Apie vidurį kovo pas jus užvažiuos inž. Vizbaras visoko galutinai aptartų. Gatvė galutinai liko prie mūsų, tai dar padidins sklypą. Ž[emės] ū[kio] min[isterija] ketina ir visus kitus sklypus pagerinti, taip pat ir Vaižganto gatvę ištiesti per Radio st. kampą.

Laisvės alėjoje kv. metras butvietės jau siekia 800 litų, o Vaižganto g. - 35 litų. Skaityk dabar, kiek jau verta jūsų butvietė! Jūs daug uždirbsite, pabaigę statybą. Panorėję, tuojau galėsite kapitolą atsiimti, nes namai pašėlusiai brangsta ir brangs. Žinoma, iki насыщения[1]. Paskui pamažu ims atpigti.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 310, l. [1r-1v].

407 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-03-01

Paryžius, 1931. III. 1

Mielas Dėde,

Ministerijos kviečiamas apie kovo 15 d. žadu atvykti Kaunan, kartais gal ir anksčiaus. Taigi noriu paklausti, ar galėsi mane „viešnagėn" priimti. Nors bendrai buvai „visiems amžiams" man prižadėjęs kampą palikti, bet kadangi rengiesi apleisti butą – tai imu ir abejoti. Kaune teks tur būti kelias savaites išbūti. Ta proga galėsiu tad aptvarkyti ir visus vilos statymo reikalus.

---

[1] rus. = prisotinimo

Parašyk taip pat, koks Lietuvoj oras – ar turiu dėl jo su kailiniais atvykti, ar užteks lengvesnio palto (rudeninio). O dviejų nesinori taračkyti.

Tiek tuo tarpu. Mes esame dar gyvi ir sveiki. Eglutė vis dar Šveicarijoje. Priaugo šiek tiek, pastorėjo – Dievas duos, tie kalnai, rasi, bus padėję.

Geriausių linkėjimų

Petras.[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 125, l. 157r, 157v be įrašų.

408 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-03-02

Kaune, 19[3]1 m. kovo 2 d.

Mielas Petrai! Iš dir. Aukštuolio patyriau Tave į Kauną atvažiuosiant apie š. m. 13–15 d. Jei taip ir bus, tai suk į mane. Jei mano buities nepatogumai Tau, paryžiečiui, įmanomi, kambarys laukia. Man tik malonumą padarysi. Nebent kur patogiau būtumei sukalbėjęs.

Šiaip ar taip, atvykimo laiką norėčiau žinoti, kad galėčiau inž. Vizbarą persergėti. Aš jau rašiau Jums, kad jis kaip tik apie vidurį kovo buvo pasiryžęs iš Pireniejų pavažiuoti į Tave pasitartų apie vilą.

Atvežk man pasiskaityti Kapsuko knygą. Grįždamas vėl pasiimsi.

Jūsų kun. JT.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 311, l. [1r], [1v] be įrašų.

409 | Juozas Tumas [Petrui Klimui], Kaunas, 1931-03-05

Kaune, 1931 m. kovo 5 d.

Laukiamasai Svety! Aš piktas ir susiraukęs: vakar šventėm šv. Kazimierą pas prelatą Šaulį iki 12 v. Tenušvitau gavęs pasiskelbimą, kad tikrai atvažiuosi. „Atsaką" aš jau prieš 2 dienų išsiunčiau. Labai prašom. Namų savininkas nevarys per tą laiką – pradės krapštyt tik po Velykų, kai prasidės statybos sezonas. Pavalgyt pakaks, o nusišikt galėsi ir Ministerijoje. Pas mus šis pastarasis dalykas daug brangesnis už pirmąjį.

Apie Kauno šalčius Tu, pasirodo, tiek teturi sveikos nuovokos, kiek ir kiti paryžiečiai, kuriems -10° R jau antarktika ir žmonės turį mirti. Visa žiema šiemet buvo nešalta; net langų neužsikitavom. O dabar po -10° R testi naktimis, per policeištundas[2]. Tikiuosi, Tau neteks nuovadoje nakvoti. O dienomis teturime po -2–4° R. Kaune nesimato kailiniuotų. Aš savo jenotus tepavartojau dukart ir tai daugiau juos vėdindamas, neg jais dengdamos. Nereikia kailinių! // [1v]

[1] Dešiniajame apatiniame l. 125r kampe greta parašo Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atr. III-5".
[2] vok. *Polizeistunde* = čia įvardijama komendanto valanda

Užvakar viešėjome pas pp. Zaunius. Smuikavo Ukrainos čigonas Erdenka, skambino „теперешняя его жена"[1] Holzeraitė, tikrieji bolševikai ir tikrieji virtuozai. Buvome: aš, Maironis, Vaitkus ir univ. vicerektorius Česnys, – keturi kunigai. Dėl to aš ir visą vakarą pavadinau: музыкально-вокально-клерикальнымъ[2]. (Giedojo p. Zaunienė).

Šiandie važiuoju į Klaipėdą su paskaita: švęsime „Aukuro" dešimtmetį.

Visa kita susakysiu į ausį.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 312, l. [1r], [1v] be įrašų; adresatas priskirtas pagal 1931-03-01 Klimo laišką, kuriame žadama atvykti į Kauną.

410 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-[03]

tumas aleksoto 6 kaunas =
+ paris 17 36917 11 5/5 17 =
Priimta 5 v

tegalesiu but kaune desimta arba
vienuolikta = petras +

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 107, l. 139, 139v be įrašų; datuojama pagal Tumo 1931-03-02, 1931-03-05 laiškų turinį.

411 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-04-12

Kaune, 19[31] m. bal. 12 d.

Mielas Petrai! Tau išvažiavus, oras nepagerėjo: dar šiandei pasnigo. Neberimstame.

Rašau dėl Tavo bibliografijos, paskelbtinos leidiny. Aš nesupratau, ko Tu iš manęs norėjai: ieškojau Chrestomatijos (aš jos, pasirodė, turiu du leidimu), o čia reikėta visós mokslinės bibliografijos. Šios man yra; aš ją pr. Janulaičiui daviau, bet manom, kad tai ne visa, dar nėra Tavo diplomatinių veikalų, bent Tavo redaguotų. Jei turi ko pridėti, tuojau pranešk pačiam Janulaičiui. Aš pažymėjau, turėdamas:

1. „Mūsų kovos dėl Vilniaus"
2. „Liet[uvos] žemės val[dymo] istorija (iki lenkm[ečių])"
3. „Muravjovo laikmetis Liet[uvos] žemės ir žemininkų istorijoje"
4. „L[ietuvių] senobės bruožai"
5. „Istorinė Lietuvos valstybės apžvalga"
6. „Trumpos žinios apie mūsų gim[iniečius] Prūsus (Iš kovo 20 d.)"
7. „Lietuvos Valstybės kūrimas ligi Vyriausybei susidarius". Be pavardės. Juk tai Tavo?
8. Verbēlis... // [1v]

Ar gerai?

[1] rus. = dabartinė žmona
[2] rus. = muzikiniu-vokaliniu-klerikaliniu

Ar prie to pridėti Tavo
1. „Skaitymus" ir
2. „L[ietuvių] kalbos sintaksę"?

Atsaką Janulaičiui.
Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 313, l. [1r–1v].

412 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-04-14

Paryžius, 1931. IV. 14

Gerasis Dėde,

Grįžau Paryžiun be jokių nuotykių – radau visus sveikus ir pats grįžau tvirtas kaip ąžuolas, turbūt net nusipenėjau pas Jus. Čia jau visai pavasaris ir vaikščiojam be paltų.

O ko prašiau, tai ir nesupratai: matai, paskutiniame (VI-tam) „Skaitymų" leidiny buvo pradžioj vienam puslapy atspausdintas lapas su visų mano knygų sąrašu. Taigi ir norėjau, kad tą sąrašą nurašęs nusiųstum Janulaičiui. Bet dabar ir aš pats jau jį tiesiog nusiunčiau, nebėr tad reikalo tuo besirūpinti.

Tuo tarpu nieko naujo. Skubu atsipalaiduoti nuo užsigulėjusių raštų ir Kaune padykavęs vėl įsirausiau į savo kasdieninį darbą.

Siunčiu nuo visos šeimynos maišus labų dienų ir geriausių linkėjimų užsigulėjusiai žiemai iškęsti

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 110, l. 142r, 142v be įrašų.

413 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-05-01

Kaune, 1931 m. geg. 1 d.

Petrai! Rengdamas žinių Liet[uviškajai] enc[iklopedijai] apie Mikalojų Akelevičių-Akelaitį, chłopą z powiadu Marjampolskiego[1], mirusį Paryžiuje 1887 m. rugs[ėjo] 27 d. (apie jį Tu žinai), norėčiau paklausti, ar kas iš lietuvių nepasirūpino surasti jo trejetą paliktų vaikų ir pažinti, kas jie tokie dabar. Kitas mūsiškis Vištaliauskas paliko sūnų inžinierių Belgijoje, o mes ir apie jį nieko nežinome. Geri gi ir tie „prancūzai", kad nėmaž nepasidomėja savo tėvo kraštu.

Viloje darbai eina.

Tebesu apsemtas. Namų dar negriauna. Nemunas toks smarkus, kad mūsų garlaiviukai nepaveža krovinių prieš vandenį.

Prof. Tamošaitį ark. suspendavo, liepė atlikti 8 dienų rekolekcijas, uždraudė kalbėti ir rašyti, o paskui pažadėjo „šeimerį" (toks asmuo, kurs šabe žydytes lydi spaceruo-

[1] lenk. *chłopą z powiatu Marjampolskiego* = valstietį iš Marijampolės pavieto, tai Mikalojaus Akelevičiaus-Akelaičio slapyvardis.

jant), надзоръ полиции[1]. Raštais Tamošaitis prigriešijo, tai tiesa; bet kita kuo ne ir su juo pasielgta su mažesne ceremonija, neg pasielgiama su paprastais komendoriais.

Sveikinu Bronę ir jaunimą.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 315, l. [1r], [1v] be įrašų.

414 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-05-07

Kaune. 1931 m. gegužė[s] 7 d.

Mielas Petrai! Pabaigėm pastangas ne iš eilės gauti Radio kalne kanalizaciją ir vandentiekį. Visi susitarę, paspaudėm inž. Kairį ir burmistrą[1]. Šieji sutiko, dėdami pirmykščią sąlygą: jei įmokėsime už vartojimą 50% darbo vertės. Sutikome. Darbas įvertintas 25,000, tai gavome miesto valdybai įnešti avanso 12.000.

Vakar šitaip susitarėm, kam kiek avansuoti:

1. Radio stotis –	4.000	
2. Šmulkštys –	1.500	Jie jau turi
3. Klimas –	1.500	pastatus.
4. Mačiokas –	1.000	
5. Miniotas –	1.000	
6. Busilas –	500	
7. Valiukėnas –	500	
8. Purickis –	500	
9. Jasiukaitis –	500	Jie dar nieko
10. Papečkys –	500	neturi pastatę.
11. Jankevičius –	500	

P. Juozas atsiuntė savo žmoną į posėdį. Laiku numaniau, kad bus chryja[2]. Nagi ir buvo! Kad pasiuto boba, tai prišiko trobą. Tokio ordinariškumo dar nesu girdėjęs. Anopus // [1v] Algirdo gatvės, matyk, statos aviacijos kapitonas inžinierius Mačiokas. Besuvežant medžiagą, kažkas dukart pervažiavo Papečkių iš niekur neaptvertą ir nieko nekultūrintą sklypą. Tai kaip tai galėję svetimame sklype šeimininkauti, neatsiklausę savininkės? Ir dar kariškis!! Aš iš jo reikalauju garbingumo, o to jis neparodė... Viešai pareiškiu jis ne karininkiškai pasielgė... Ir taip be galo. Stebėjaus Mačioko kantrybe. Jis tik burbtelėjo, kad ne tai sudaro karininko garbingumą. Ir tam nebuvo galo. Man net širdį ėmė plakti. Paskui užsispyrė, kad Papečkiai teavansuosią 300 litų. „Kaip kromely", pasakiau. Nežinau, kaip bus. Išėjo p. Papečkienė baisiai karinga. Dievulėliau, turėti tokia ragana! Tu, Petrai, gausi pabučiuoti Bronę, kad ji ne tokia – turi bent namie ramybės.

Pinigus sumokėjau. Už savaitės laukiame darbo, nes vandens nei kalkėms lėšoti nebėra. Iš rūsio ir iš šulinio, ir iš grabių suvartota.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 316, [1r–1v].

[1] Jonas Vileišis

---

[1] rus. = policijos priežiūra; administracinė kontrolės forma, nuo XIX a. taikyta Rusijos imperijoje. Prižiūrimasis asmuo neturėjo teisės keisti gyvenamosios vietos, dirbti valstybinėje ar visuomeninėje tarnyboje etc. Taikyta vieša ir nevieša bei laikina ir iki gyvos galvos policijos priežiūra.

[2] lenk. = skandalas

415 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-05-13

Paryžius, 1931. V. 13

Gerasis Dėde,

Atsidėkodamas už visas informacijas, pareiškiu taipo pat užuojautos dėl visų emocijų, kurių gauni patirti taip tiksliai taikindamas paveikslingus lietuviškus priežodžius bobiškoms donkišotijadoms. Visi pilvus susiėmę raičiojomės juokais netverdami ir, žinoma, dar kartą įsitikinome, kad nieko nėra taip tikslingo ir pastabaus kaip mūsų sodietis, tikras aristokratiškos „finezzos"[1] atstovas. Pagaliau galėsi nusiraminti kada nors tuos faktus pritaikęs mūsų inteligentiško luomo feljetonui.

Klausi dėl Akelevičiaus vaikų. Apie visa tatai ponia Urbšienė kuo plačiausiai informavo p. Janulaitį ir šis viską žino, ko tik galima žinoti. Pridėsiu tiktai, kad aš pats kreipiausi net oficialiai su nota į Prancūzų Vyriausybę, prašydamas ją padėti man suieškoti tų vaikų pėdsakus. Dabar tiek tik // [155v] esu gavęs atsakymą, kad visos pastangos jiems surasti pasiliko be vaisių. P. Pautienius, senas knygnešys ir paryžietis, betgi spėja, kad po Akelevičiaus mirties mažus vaikus (5–7 m.) kažin koks giminietis iš Lenkijos, rodos, bus išsivežęs į Lenkiją, nors motina buvusi prancūzė. Šita versija man atrodo labai galima. Apie Višteliausko vaikus Belgijoje – pirma proga pasiteirausiu.

Dabar vykstu į Genevą ir ten išbūsiu turbūt ligi gegužės kokios 25–26 dienos. Taigi jei rasi ko parašyti, gali adresuoti man Hotel de l'Ecu, Genève.

Mačiau „N[aujojoj] Romuvoj" pastabėlę apie mano de Lannoy[1] – labai ačiū. Už tokius optimistiškus prognozus ir praeities įvertinimus net pats susisarmatijau, kad pasijutau neužsitarnavęs. Su dedikacija išsiunčiau vieną ekz. Dėdei. Reikia pripažinti, kad Janulaitis labai padoriai ir gražiai išleido.

Siunčiu daug geriausių linkėjimų nuo visos šeimynos

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 123, l. 155r–155v.

[1] J. T. [Juozas Tumas], „P. Klimas. Ghillbert de Lannoy. Dvi jo kelionės Lietuvon Vytauto Didžiojo laikais (1413–14 ir 1421 metais)" [recenzija], *Naujoji Romuva*, 1931-05-10, nr. 19, p. 461–462.

416 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-05-28

Paryžius, 1931. V. 28[2]

Mielas Dėde,

Vėl su smulkmenomis! Bet kadangi jau esi pasidaręs mano bankininku – kitaip ir negaliu savo bėdų tvarkyti. Čia pridedu Palangos savivaldybės reikalavimą mokėti mokesnius už 1931 metų I pusm., bet pats Dėdė jau esi užmokėjęs ir net man kvitas atsiuntęs. Gal čia jie norėjo prašyti už II pusm. – tada užmokėk.

Taip pat prašau apmokėti (jei dar neapmokėta) Ekon[ominei] karių B-vei už atsiųstą portfelį. Portfelis – tai labai jau gražus, su tokiu nebūtų gėda ir ministeriu būti.

[1] it. = delikatumas

[2] Po data Tumo pieštuku pasižymėta: „A[t]s. V. 31".

Nesenai tegrįžau iš Genevos, kur turėjome gana įkyrių valandų. Bet, rodosi, bylas išvežėme pusėtinai gerai. Dabar tik turėsime su alijantais pasiimstyti dėl visokių interpretacijų. Taigi vėl visoki demaršai, kamantinėjimai. Jiems niekad nėra galo. 31 d. važiuoju Haagon ir vežu pirmą mūsų exposé[1] dėl bylos dėl Tranzito (ir Vilniaus...), kurį Vyriausybė įteiks tiems orchontams.

Iš Haagos dar grįšiu Paryžiun, o tik pas- // [154v] kui ruošiuosi Kaunan, jei pašauks. Bronė su vaikais tik birželio antroj pusėj žada atvykti Lietuvon.

Ar gavai mano Gilbertą? Berods, labai ačiū už palankią (o gal net ir per daug) recenziją; stengsiuos ją pateisinti tolesniais darbais, o tuo tarpu tik pilnas pasiryžimo. Kurgi dabar gyveni, jei namus jau remontuoja?

Be to, ar mano vila „gražėja", „baigiasi" – Vizbaras tuo tarpu dar nieko nepranešė, ką jis padarė.

Tikėdamas, kad greitai vėl pasimatysime, siunčiu geriausių linkėjimų nuo visų maniškių

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 122, l. 154r–154v.

417 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1931-05-31

Kaune, 1931 m. geg. 31 d.

Mieliausieji! Palangos valsčiaus savivaldybė – beraštė: ji nepajėgia nesipainioti savo sąskaityboje, kaip viščiukas pašukose. Apibariau. Man būtų įdomu, aš to nebeatmenu, kuriam galui esu sumokėjęs Kretingos uždo rinkėjui už penkerius metus už sklypą. Paieškok tos kvitos ir atsivežk. Pats rinkėjas, paklaustas, neaiškiai atsakė.

Už portfelį užmokėta tuojau. Kvitą įdėjau, nešdamas jį į Užs[ienio reikalų] min[isteriją], kad pačiam nusiųstų, taip sau, kad žinotumei, kuo džiaugtis. Gal portfelis tikrai bus pranašingas ir atves ministeriją, deja, ne visados laimei ir garbei.

Gilbertą gavau du egz.: vieną iš leidėjo recenzuoti, antrą su autoriaus parašu. Pirmąjį dovanojau mano vardo Kunigiškių mokyklai, tai nebeatsiskaitysiu. Jei tikrai nudirbtumei ir kitu du darbu, atrastumei dar du šaltiniu tikrųjų istorinių žinių. Vertėtų tuo susirūpinti nieko neatidedant. Quis scit co za górą...[2]

Viloje darbai dirbami, kol kas, tik viduje. Ir kanalas jau nukastas iki pat Busilo. Vizbarą pabariau, kad nieko // [1v] Tau apie tai neparašo. Sakos, nebuvę kuo pasigirti. Bet viskas tvarkoje, šildymas baigiamas, vanduo įvestas, aplink kanalizuota. Ims tinkuoti, nes angoms staktos esančios gatavos.

Laikas gražus. Saulėj iki +41° C., ūksmėj +32° C. Man to jau per daug – ir laukams per daug. P. Kiprienė seniai Palangoje, nors šiaip jau dar niekas nevažiuoja.

Lesauskis sugrįžo Kaunan, o Barbora sugrįšianti tik birželio pabaigoje.

Laukiame jūsų –

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 317, [1r–1v].

---

[1] pranc. = ministro pranešimą parlamentui

[2] lot., lenk. = *nežinia, kas laukia (pažodžiui: kas žino, kas už kalno).*

418 | Petras ir Bronė Klimai, Vaclovas Sidzikauskas Juozui Tumui, Haga, 1931-06-02

Haaga, 1931.VI. 2

Mielas Dėde,

Vienai antrai dienai atvykome su Brone čionai uostyti Teismo pakampių ir siunčiame daug linkėjimų

Petras ir ⌜Bronė⌝[1]

⌜Iš šios pakampės, kurioje turbūt teks ne kartą atsidurti, drįstu ir aš jungti savus geriausius linkėjimus

V. Sidzikauskas⌝[2]

J. S. kun. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su Nyderlandų provincijos Zelandijos kaimo vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 121, l. 153r–153v.

419 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-06-15

Paryžius, 1931. VI. 15

Mielas Brangus Dėde,

Visai teisingai pastebėjai, kad ta Palangos valsčiaus valdyba visai beraštė arba per daug raštinga: iš tų čia siunčiamų kvitų pastebėjau, kad jau bent kelis kartus esu dvigubai savo pareigas atlikęs ir mokesnius tam pačiam reikalui sumokėjęs ir baltais, ir raudonais popierėliais... Raminuosi vis tik tuo, kad jeigu kvitai įvairių spalvų, turbūt mokesnis eina į kitokias kišenes.

Jau ruošiamės skristi Lietuvon, bet vis tai viena, tai antra kliūtis pasipainioja. Dabar čia turiu reikalų su Klaipėdos klausimais – tikiuosi betgi, kad šią savaitę pabaigsiu. Tada greičiausia su visa šeimyna išvažiuosime ateinančios savaitės pradžioj. Eglė važiuos pas Stulginskius į dvarą, Bronė dar nežino – ruošiasi į Pažaislį, nes Palangoj mums per daug brangu. Antra – mažam berniukui Palangos oras nieko naujo neduoda, juoba kad jūroj maudytis jam dar per anksti. Aš pats turbūt visą laiką išbūsiu Kauno „sodžiuj", ir geriau prižiūrėsiu vilos baigimą. Tiesą pasakius, man ne visai suprantama, ko kauniškiai važiuoja atostogauti į Palangą, kada pats Kaunas jau atostogų miestas-kaimas. Nebent išsitingi- // [152v] niavę per metus ieško kur pasidarbuoti ir pasivarginti...

---

[1] Rašyta Klimienės ranka.
[2] Rašyta Vaclovo Sidzikausko ranka.

Šiaip nieko naujo. Mūsų bernas jau vaikščioja ir kuone lenktynių eina su savo sesute. O šilta Paryžiuj, matyti, taip pat kaip ir Kaune. Užtatai perkūnijų turime kaip už pinigus. Nesenai man rašė kažinkoks Merkelis iš Šiaulių, prašydamas jam duoti privatinę korespondenciją Dėdės autobiografijai rašyti. Man pasirodė kiek keistokas toks prašymas – aš jam, žinoma, atsisakiau atskleisti savo archyvus, nes privatinė korespondencija paprastai naudojama raštams tik labai vėlai, kada jau visi siuntėjai ir adresatai silsisi pas Abraomą ir nebėra kam žodžiu pasisakyti ar papasakoti, ko reikalinga biografijai.

Tikėdamiesi greitai pasimatyti, visi siunčiame geriausių linkėjimų

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 120, l. 152r–152v.

420 | Eglė Klimaitė Juozui Tumui, [Paryžius], [1931-06]

Mielas Bočiali

mes greit atvažiuojame į Lietuva, Buk atsargus nes krikštisi tokį didelį poną. Petrelis jau vienas bėgioja

Eglė[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 81, l. 105r, 105v–106v be įrašų; datuojama pagal Tumo pasižymėtą gavimo datą.

421 | Juozas Tumas Bronei, Eglei, Petrui ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, 19[31]-10-03

Kaune, 19[31] m. spalių 3 d.

Mieloji Brone! Mieloji Egle! Mielasis Petriukai-Vytautukai! O visgi aš Jūsų išleistų buvau iš Jonavos atvykęs, tik pavėlavau viena vienatine minute: traukinys jau ėjo. Minutė – menkniekis. Tai įskaityk ir mane į didžiulę minią lydėtojų. Ar laimingai parvažiavote? Ar jau daug saldainių Eglė suvalgė, kuriomis ją kaunėnai apkrovė.

O dabar, Mielas Petrai! Nors Tavęs laukiame Kaunan neilgai betrukus, vis dėlto ryžomės su Barbe Tau parašyti. Viloje pasirodo dvi atskiros šeimos prie tos vienos plytelės, kur tėra trys kiaurinės, jokiu būdu negali sutilpti – reiktų dviejų virtuvių, o viršuj jai lyg ir nėra vietos. Buvo atsiradę mėgėjų, kurie už visą viršų būtų davę 500 litų, bet kai parodė mažutę plytelę ir tai apačioje, ir rankas nukratė. Barbė dabar nei pakarta, nei paleista. Ji bevelytų turėti kur kitur visai nepriklausomą būstynę, bent už 350 litų, viloje gi lyg malonė, o ambaraso daug. Viršų tebus galima išnuomoti vienišams ir visa atiduoti savininkui. Manau, kad tuščia nestovės, o apačioje tegyvenie Barbė ir bent už kurą ir sargą užmoka. Nežinia, kaip bus: ji baisiai svyruoja, be to, negaloja tulžim – tai jau nustatyta ir reiks važiuoti į Karlsbadą. // [1v] O kur dėsi Vytautą? Fabrikos galo dar nesimato. Parkietą baigia, o durų vis dar nėra. Aš nebenoriu nė žiūrėti

[1] Po tekstu Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „At. 1931. VI. 28".

į tokią fabriką. Sakė per 3 savaites pabaigsią, o kai tos trys praėjo, tai dar prireikė 4.

Vaižganto gatvės miestas netaiso, o vis kryžiuojas – šiemet pataisysiąs. Galbūt. Bet dabar užpirkto anglies niekas nesutiko vežti per tokį neregėtą marmalyną. Nenori nei žvyro vežti. Anglį pardavė kitiems. Tai kuo kūrenti?

Paklausęs p. Vizbaro, kurs ir pats savo vilą yra šimtu tūkstančių apdraudęs nuo gaisro, ėmiau ir Tavo vilą apdraudžiau šimtu tūkstančių Valstybinio apdraudimo įstaigoje Mickevičiaus g. 5. Mokestis po 2.50 nuo tūkstančio; tad metams premijos 225, apdr[austų] turtų mokesnio 67.50 ir žyminio 5. Viso metams mokėti:

297.50 litų

Tai nedaug, o bus ramiau; nors, tiesą pasakius, nedaug kas ten tegali degti. Darant kurias spekuliacijas, namai reikia pirma apdrausti.

P. Kerpauskis vis nesulaukia nuosavybės dokumento, nes Vyr. Notaras reikalauja įgaliojimo, kuriuo p. Pakniene šį plecių pardavė. P. Starkus sako, ji ir neturinti formalaus įgaliojimo. Kažin kaip ten bus.

Atvažiuok stačiai į mane: aš jau remontuotame bute. Tavo kambarys liuosas.

Bučiuoju visus Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 319, l. [1r–1v].

422 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-10-11

Paryžius, 1931. X. 11[1]

Mielas Dėde,

Nors vieną kartą gavau pesimistišką laišką – o retais daiktais žmogus greičiau turėtų džiaugtis. Dėl tos vilos statybos ir aš jau rankas atkračiau. Vis tik visi tie meisteriai yra dideli molio Motiejai. Petriko šposai su durimis – tikrai vodeviliui medžiaga. Žadėti, apsiimti ir šitaip pasielgti – tikrai ne tik šventi, bet ir prakeikti raštai neleidžia. Ir Vizbaro autoritetas, kurs juk tiek turi priemonių paspausti ir pagąsdinti, būdamas visokių statybų šefas, čia labai nukenčia mano akyse. Labai ačiū Dėdei, kad apdraudei – kadangi dabar Kaune įėjo į madą degti, tai buvo labai pravartu. Kai pabaigsime įrengimą, reikės dar pakelti draudimo kainą. Tuo tarpu užtenka.

Apie virtuvę antram aukšte mes patys galvojome ir ten padaryti ji visai būtų nesunku. Bet ar verta? Kas iš to, jei kokį žmogų ten įsileisi, o paskui patiems reikės ūmai įsikraustyti. Tuo tarpu jei Lesauskai apsigyventų, jiems užteks ir tos virtuvės, kur yra. Ji numatyta tik vienai šeimynai, kaip ir visa vila.

Šiaip ar taip, aš pats dar atvažiuosiu // [143v] Kaunan, rasi, visai netrukus ir turėsiu progos pagalvoti. Kadangi savo namuos sustoti dar negalėsiu, tai labai džiaugiuosi, kad žadi mane priimti į savo naują palazzo[2]. Atpyškėsiu be ceremonijų – tikiuosi kada nors tokiu pat būdu atsilyginti, kai durys bus įdėtos...

Bronė dabar jau labai rimtai užsiima vilos įrengimais; jau galvoja apie baldus, apie portjeras, firankas – matyti pati įgijo skonies gal net ir Kaune pagyventi. Taigi, jei nei

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. X-13".
[2] it. = rūmai

dangus, nei žemė nesugrius – gal kas nors panašaus ir įvyks. Aš jaučiuosi vis tik nieko nepralošęs, nes dabar toki renkasi kriziai po visą pasaulį, kad pinigai gali visai vertės nustoti. Gerai, kad viską išleidau nors į plytas.

Paryžiuje visas gyvenimas prapuolė – visi tekalba apie akcijų puolimą, apie finansines katastrofas. Nei dailė, nei literatūra, nei diplomatija dabar nebeturi jokios vertės – visi pasidarė finansininka[i,] pirkliai, ir pačios juodosios rūšies, su surūgusia melanxolija. Ar ir Lietuvoj dabar taip? Čia kartais laikraščiai iš pavydo parašo, kad tik viena šalis Pasaulyje yra, kur medus ir pienas iš dangaus kiekvienam į gerklę čiurškia – tai Lietuva...

Vaikai tuo tarpu visi sveiki kaip ir mudu su Brone. Siunčiame ir Jums geriausių linkėjimų

Petras.

⌈P. S. Ar negalėtum man atsiųsti paskutinę sumą, kuri dar yra mano sąskaitoje Kredito banke.⌉[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 111, l. 143r–143v.

423 | Juozas Tumas Petrui Klimui, [Kaunas], 1931-10-13

1931 m. spalių 13 d.

Mielieji Petrai! Šių metų ir mėnesio 10 d. Jo Malonė Respublikos Prezidentas Antanas Smetona surengė five o clock'ą[2] tiems „Vairo" bendradarbiams, kurie Jį pagerbė 10 n. Kam davė konjako, kam benediktino, o man davė silpno, bet gardaus vynelio. Aš, jo gerokai patraukęs, tapau didelis optimistas. Tai labai patiko Dr. Jakševičiui, „Eltos" redaktoriui, Alantui – autoriui ir kitiems jo sėbrams ragavusiems. Šitą dokumentą įsidėmėk, Ženteli, ir daugiau manęs pesimistu nebevadink.

Anas raštas buvo rašytas iš Kauno šiukšlyno. Kai dunsti peluose ar šiukšlėse ir kalbi atatinkamu tonu, tai nereiškia kalbi pesimistiškai, bet tik kauniškai. Kaunas susipainiojo pagreitintoje statyboje ir tvarkyboje ir troškina savo piliečius. Visi pykstame, baramės, kišenes čiupinėjame, bet sielos gelmėje visiems mums šviečia tvarkos ir nuosavybės saulė. Ateis laikai, kada Kaunas bus pagalam susitvarkęs ir jau toks ordinariškas, kaip Jūsų Paryžius: nebus ko beeiti į gatvę, nebebus nė vienos nesudorotos krūvos šiukšlių ir neįstatytų durų. Aš laimingas, kad man teko gyventi lietuvių kultūros, valstybės ir sostinės kūryboje. Tai įdomu. Būk ir Tu, Petrai, laimingas: kai vilą pabaigs, laimingesnis vis tiek nebūsi, nes teks pra- // [1v] dėti remontuoti.

Vizbaras taip pat painiojas nuobraukose: ketino pasitaisyti aukštą savo fligely, kur dabar Tavo baldai, ir negalėjo, dėl to Petriko, kurs jau dešimtą terminą skiria. Galop, pasiryžo vienas duris visai užkalti, antras puodakiliais užtaisyti ar lentgaliais ir įleisti Smilga su visais įnamiais, kurių kirbinės laukia. Virtuvės jiems nereiks.

Teisybė, geriau šiuo metu nuosavybė nejudoma, neg judoma: ši pradeda krutėti, tai ir išslysta arba velniai ją renka. O prancūzai tegul nesivaipo – kipšas jų nerinks, kaip nerinko ir mūsų, kai trejas valiūtas pralaimėjome.

---

[1] Rašyta kairiajame viršutiniame l. 143v kampe vertikaliai.

[2] angl. = popietės arbata (pažodžiui: penkta valanda)

Tavo kasoje gyvais beliko: 1.133.86. Bet motinai iki N. m[etų] teks iš jų išmokėti 400. Be to, pasirašiau krūvą vekselių sumoje 4.500 litų, išdėstytų pusei atenčių metų. Tai minus. Kiek Tu besi kaltas inžinieriui, nė jis nežinąs, nes Tavo reikalavimu buvę daug kas nauja padirbta. Jis dar nesuvedęs sąskaitų.

Likvidavus K[atalikų] a[kcijos] k[omitetą], suimta keletas žmonių. Be kitų ir „Ryto" redaktorius Radzevičius, o jo žmona gimdė ir kaip tik šiandie turėjo pargrįžti namo. Dr. Gylys prirėkė, kad aš jį išimčiau iš arešto, o V[idaus] r[eikalų] Ministerio[1] niekaip nepagaunu. Ir man darosi įkyru, kai visur mane siunčioja: Tu tą padaryk, tą, o aš ne wielmożny[1]. Tavo ir Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 320, l. [1r–1v].

[1] Steponas Rusteika

424 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-10-22

1931 m. spal[i]ų 22 d. Kaune.

Mielas Petrai! Centraliniame Vytauto Didžiojo komitete, kur aš dalyvauju rinktiniu (ne skirtiniu) nariu, teko man dvi naujos pareigos. 1, Ekscelencijai Stasiui Šilingui išstojus, aš gavau apsiimti būti pirmuoju vicepirmininku. (Pirmininkas Švietimo Ministeris Kastas Šakenis, antrasis vicepirmininkas burmistras Jonas Vileišis, sekretorius pulk. Braziulevičius). 2, įeiti į Vytauto D[idžiojo] muziejaus sta[tu]to komisiją (antras narys J. Vileišis, trečias pris[iekusysis] adv. Z. Toliušis). Visi mes norėtume pasimokyti, kaip tos rūšies įstaigos valdomos kitur, seniau jas įsisteigus. Man pavesta pauostinėti ir parinkti medžiagos Paryžiuje, Berlyne ir Stokholme. Pradedu nuo Paryžiaus.[2]

Grįždamas Kaunan, nepamiršk mums atvežti statuto National Musée ar kaip ten vadinas pas jus muziejus, kur sukrauti etnografijos ir istorijos daiktai. Karo muziejų, rodos, turite bent keletą, pradedant nuo Invalidų. Kuris jų tipingesnis? Mat Vytauto Didžiojo muziejus, nors sudaro vieną vienetą, turės keletą skyrių: patriotinį + karo m., etnografinį + archeolijos m., o gal ir istorinį + dailės (ši atmetama; belieka salė parodoms). Dar auditorija paskaitoms. // [1v]

Didžiųjų valstybių muziejų valdymo schema iš viso mums netinka; mes neturėsime departamento; mums bus gana direktoriaus ir skyrių vedėjų; be to, specialistų mokslavyrių žinovų. Sumesk tad, ką jūs ten Paryžiuje turite panašaus į mūsąjį ir pasiųsk iš savo pasiuntinybės gauti keletą statutų.

Lesauskienė rengiasi įsigyventi Tavo viloje lapkr. 1 d., nes durys iš oro, rodos, jau bus rytoj. Vizbaras sakos širdies ligą padidinęs dėl tų durų. Nesuskuba ir tiek aprūpinti visą Kauno statybą. Vaižganto gatvės kryptis jau nustatyta ir Reisonas pradėsiąs grįsti molynę.

Pas mus kalba apie prezidento rinkimą. Kunigai baisiausiai nusistatę prieš Smetoną, o ir tautininkai sako, jis sulepšėjęs ir bevelytų Tūbelį. Krikdemai savo kandidatą slepia; jį teparodysią pačiame rinkimų momente, kad nebūtų laiko ką bloga jam padaryti.

Prie KAKos dabar niekas nebeprisipažįsta; sako tai buvusi vien studentų akcija; tų, kurie iš ateitininkų išsiskyrė, kaip vilkai iš tautininkų.

---

[1] lenk. *wielmożny* = gerbiamas, šiuo atveju greičiausiai norima pasakyti „visagalis".
[2] Klimo raudonu pieštuku pasižymėta: „Išsiunči[au] 1931. XI. 3".

Mane nuolat erzina neištikimumu. Paskutinis įsišokimas buvęs, kad sakydamas pamokslą a. a. Dr. Radzvickui, Katalikų Bažnyčią pavadinęs – „maža apeiga". Buvo kažkas panašu, bet ne visai. Kas kunigas – tai man vilkas, o vis už tautininkus, už kurius aš niekur galvos neguldau. Fe!

Jūsų kun. Juozas

O Petriuko ilgėjuos – geras vaikelis. Laiminu jį iš tolo.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 321, l. [1r–1v].

425 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-10-25

Paryžius, 1931. X. 25

Mielas Dėde,

Dėl mano atvažiavimo aš ir visai pradedu abejoti. Kasdien atsiranda naujų reikalų, naujų klausimų, o kai įsivažiuoji, tai ir sunku besusilaikyti. Iš laikraščių sprendžiu, kad esate dabar labai patenkinti, džiaugiatės Haagos laimėjimais, turite daug didelių vilčių. Laimėjimas tai laimėjimas, tas teisybė, bet išvados, kurias daro iš to kai kurie žmonės, vis tik perdėtos ir iliuzoriškos. O kiekviena iliuzija gimdo nusivylimo, kai tik susiduria su realybe. Haagos sprendimas yra taip atsargus, taip rezervuotas, kad jis eliminuoja visas politines satisfakcijas. Visur, kur tik Teismas mini politinius sumetimus, ten jis tik cituoja šalių pareiškimus, pats niekaip nepasisakydamas, jokio savo argumento nepateikdamas. Todėl ir jo reikšmė pasilieka siaurai tekniška-juridinė be jokio atuto išvadoms daryti. Džiaugtis, žinoma, reikia ir tuo, bet akių užmerkti į tikrenybę vis tik neprival[ė]tume, nes mūsų laukia daug sunkesnis uždavinys, kuriam mes dar smarkiai ir labai smarkiai pasidarbuoti turime. Vilniaus problema visai paliko nepaliesta, nepriartinta prie išrišimo. Džiūgauti šituo atžvilgiu dar visai neturime pamato. Gyvensime tad ir toliau apsisunkinę rūpesniais. Pagaliau, juo jų daugiau, juo gyvenimas // [144v] turiningesnis.

Na, o kaipgi su mūsų „palazzo"[1]. Atsiųsk nors kokią fotografiją. Gal paprašytum brolio Sergijaus, kad jis nutrauktų, kaip dabar atrodo villa ir mums atsiųstų bent pasižiūrėti. Gal jau ir duris įdėjo!

Berašant atnešė Dėdės laišką. Iš jo matau, kad duris jau šeštadienį turėjo įdėti. Ačiū Dievui. Mes dabar čia rūpinamės visokiais vidaus įtaisymais. Bet tuo tarpu tegu Lesauskai įsikuria su visais senais mūsų baldais. Netrukus ir mes jiems šio to įtaisysime. Tik vienas daiktas man yra neįmanomas: koks interesas Dėdei mokėti 500 litų už savo butą, kada gali gyventi pas mane užsimokėdamas tik už išlaidas kartu su Lesauskais. Aš tikras esu, kad galėsi sutaupyti kas mėnuo jei ne 300, tai bent po 200 litų. O koks būtų „mocijonas" pasivaikščioti į Vytauto bažnyčią! Kiek iš to būtų „šiko"[2] ir sveikatos!

Visas žinias apie prancūzų muziejus surinksiu ir mielai čia padėsiu. Aš pats čia turiu pažįstamų muziejų direktorių ir dar asmeniškai jų paprašysiu patarimo.

Labas dienas Petriukui perdaviau su palaiminimu. Jis geras vyras, linksmas, juokdarys, tvarkingas ir ramus. Dieve duok, kad toks užaugtų.

[1] it. = rūmai

[2] rus. = prašmatnumo; elegancijos

Mes visi sveiki, ko ir Jums visiems geidžiame siųsdami visokių gerybių

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 112, l. 144r–144v.

426 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-10-25

Kaune, 19[31] m. spalių 2[5] d.
Mielas Petrai! Susirinko daugybė reikalų – gausi juos patenkinti. 1. Atvažiuodamas Kaunan, nepamiršk man atvežti dovanų – tutą antigripino. Rudens metu tai itin reikalinga, o Kaune nėra.

2. Kas daryti su Emilijos kapitalais? Šiuo metu geriausiai jį garantuoja nejudamasis turtas. Imk ir pasiskolink iš jos tuos kelius tūkstančius, įkeisdamas jai savo vilą. Seniau visi taip darydavo – pod zastaw majątku[1], kai nebuvo bankrutijančių bankų. % bankai moka menką. Kojinėje laikyti pinigai irgi neverta – jie ir ten gali niekais pavirsti.

3. Taip pat ir Barboros kapitalai gautų atsidurti vilos sienose ar butvietėje, jei būtų Lesauskiai sumanę pasistatyti trobelę.

4. Inž. Vizbaras, paklaustas, kiekuo yra užsiangažavęs, būdamas Tavo vilos rangovu, atsakė: 30,000. // [1v] Pusę privaląs šiemet išmokėti smulkesniems kreditoriams, pusę kitąmet. Neskaitant anų 4.500. Tai tie 15,000 eis Tavo galvon. Emilija ir Barbora tiek turėtų. O aš, bra, šiuo mėnesiu išdalijau 11,000 litų ir nebeturiu nieko. Jei tektų gydytis, tai reiktų ubagauti. Dr. Kuzma ir Dr. Steponaitienė konstatavo man žarnų calitis. Ką tai reiškia, nežinau, tik nieko gera, nors apetitą turiu, kaip griešninkas, ir viduriai dirba neblogiausiai.

5. Vakar Vizb. telefonavo dideliu triumfu: pats buvęs prie nepaprastų iškilmių – kaip fabrikantas Petrikas į vežimą krovęs Tavo vilos duris. Raginau, kad rangovas pataisytų savo opiniją, visomis keturiomis kibdamas į darbų galą. Kuo gi jis esąs kaltas, kad kai durų nėra, kūrenti negalima, kai nešildai, malevoti negalima, kai malevoti negalima t. ir t. nuobodžio pasaka. Įsakiau nors tris kambarius išskusti, parkietą išlyginti. Pasižadėjo.

6. Kasoje beliko: – 200 (tai aš savųjų pridėjau).

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 322, l. [1r–1v].

427 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-11-03

Paryžius, 1931. XI. 3

Mielas Dėde,

Atsakau į laišką, rašytą spalių 22 d., ir siunčiu žinių apie Prancūzijos muziejus, visus juos liečiančius dekretus ir bendrą jų „ierarchijos" aprašymą. Tikiuosi, kad tų žinių pakaks Vytauto Didžiojo muziejaus komisijai susiorientuoti, kaip tas klausimas yra tvarkomas Prancūzijoje. Maštabas, žinoma, čia yra kiek kitoniškas, negu tat mums pritiktų, bet pats tvarkymas gal ir galėtų kiek patarnauti pavyzdžiu.

[1] lenk. = užstačius turtą

Jeigu dar prireiktų kokių žinių – mielai parinksiu, bet tada jau visai tiksliai praneškite, kuriuo punktu norite informacijų.
Siunčiu geriausių linkėjimų

Petras

P. S. Apie kitus reikalus parašysiu skyrium.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 113, l. 145r, 145v be įrašų.

428 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-11-04

Paryžius, 1931. XI. 4

Gerasis Dėde,

Siunčiu čekį su 500 dolerių, kuriuos gali suvartoti vilos reikalams. Daugiau tuo tarpu neturiu ir nesitikiu greit turėti. Taigi aš visai būčiau patenkintas, jeigu pp. Lesauskai man galėtų iš savo pinigų paskolinti nors trumpam laikui ir lygiomis sąlygomis, kaip jie gauna savo banke, sakysime, ligi ateinančių metų vidurio. Aš galėčiau jiems kas mėnuo grąžinėti, o reikalui atsitikus imčiau ir kitokių priemonių jiems visą sumą atiduoti. Būtų, rodos (iš laiško sprendžiu), reikalinga dabar ligi metų pabaigos prie tų 5000 litų dar 10.000. Jeigu pp. Lesauskai sutinka, tai šiuo įgalioju mano vardu išduoti jiems tai sumai atatinkamą raštelį. Ta pačia proga prašysiu Dėdę padaryti man mažą sąvadą visų pinigų, išduotų p. Vizbarui ar kam kitam vilos statybos reikalams nuo pat pradžios, su datomis. Aš kadai buvau gavęs iš Dėdės tokią sąvadą, bet kažin kur ji nusimetė. Labai atsiprašau už tokį varginimą, bet, rodos, jau einame prie galo ir galėsiu pats imtis savo reikalų.
Prašytas muziejaus tvarkymo informacijas // [146v] turbūt jau būsi gavęs. Šiaip jau pas mus nieko naujo, tik pasidarė labai šilta. Esame visi sveiki, ko ir jums linkime. Antigripino išsiųsiu netrukus, kad dar geriau galėtum apsisaugoti nuo bacilų.
Nuo visos šeimynos geriausių linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 114, l. 146r–146v.

429 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-11-06

Kaune, [19]31 lapkr. 6 [d].
Mielas Petrus! Už „Annuaire des Musées Nationaux"[1] 1930 m. ir „Bulletins des Lois"[2] keturius NN dėkui: jie man bus davę gero supratimo, kad Prancūzija turi 17 Tautos muziejų, kad kiekvienas jų turi „Société des amis du"[3]... Louv[re] etc., bendrą

---

[1] pranc. = Nacionalinis muziejų katalogas
[2] pranc. = Įstatymų naujienos
[3] pranc. = Bičiulių draugija

tarybą, konservatorių komitetą, administraciją, garbės funkcionarus, labdarius, o Louvre'as turi šešis departamentus, mokyklą, vieš[uosius] meno ist[orijos] kursus ir technikų.

Tai labai daug, bet ne visa. Mums reikia pavyzdžio, kaip surašomas statutas, kuriuo gyvuoja viešoji įstaiga – muziejus. Tai tegalima gauti pačioje kurio muziejaus administracijoje, ne magazinuose. Tiek to.

Išdaviau dar 9,500 litų vekselių, mokamų dalimi (5,000) XII-15–20, dalimi (4.500) 1932. I. 2.

Viloje durys įstatytos. Baigia malevoti. Jau šilta, tik elektra dar neveikia (o gal jau ir veikia – vakar nebuvau), bet Barbė nesikelia, vis bijo dėl vaiko, kai laiptuose paramsčių nėra etc. Nufotografuoti apsiėmė pats Vizbaras. Gatvės netaiso, nors Purickis tuo sielojas. Man net nebepatogu Reisonas ūdyti, o burmistras[1] serga mirtinai.

Ruduo tebėra skaistus ir šiltas.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 323, l. [1r], [1v] be įrašų.

[1] Juozas Vokietaitis

430 | Juozas Tumas Petrui Klimui, [Kaunas], 1931-11-06

Iš Petro K[li]mo einam. sąskaitos 1448 nr. Lietuvos kredito banke vilos statybai:

1928 m. X.-23. K. Rimkui tvorai tverti	200 l.
1929 m. 1.7. Bankui už butvietę	219,60
– II.22 Vizbarui – žvyrui	200
– II.28 Vizbarui	300
– III.7. Vizbarui	405
– III.12 Vizbarui	5,000
– IV.19 Vizbarui	5.000
– V.17 Vizbarui	5.000
– V.21 Vizbarui	5.000
– V.27 Pamatų šventimo pokyliui	100
– V.31 ——— " ———	fotograf. 54
– VI.20 Vizbarui	10.000
– VII.8 Vizbarui	10.000
– VII.26 Vizbarui	10.000
– VIII.2 Vizbarui	10.000
– VIII.7 Fotografui	32
– X.31 Vizbarui	10.000
1930 m. IV. 16 Vizbarui	700
– VII.8 Vizbarui (vekseliais, išpirk)	4.700
– VIII.25 Vizbarui	1.000
– IX. 29 Bankui už butvietę	64,80
1931. I. 24 Vizbarui	600
– II.4 Vizbarui	1,000
– IV. 11 Vizbarui	5.000

- IV. 27 Vizbarui 5.000
- V.7 Kanalizacijai .... 1.500[1]
- V. 16 Vizbarui 2.000
- V. 16 Vizbarui 3.000
- V. 31 Vizbarui 2.000
- VI. 6 Vizbarui 2,000

100.075,40

1931 m. VI. 6 Vizbarui 3.000
- VI. 8 Vizbarui 5.000
- VI. 20 Vizbarui 1.500
- VI. 23 Vizbarui 2.000
- VI. 27 Vizbarui 1.000
- VII. 2 Vizbarui 5.000
- VIII. 13 Vizbarui 515
- VIII. 18 Vizbarui 2.000
- VIII. 28 Vizbarui 7.000
- IX. 5 Vizbarui 5.000
- IX. 5 Vizbarui 1.000
- IX. 9 Vizbarui 1.500
- IX. 19 Vizbarui 1.000
- X. 3 Valst[ybinei] apdraud[imo] įstaigai .... 297,50[2]
- X. 8 Vizbarui 1.000
- X. 17 Vizbarui 500
- X. 24 Vizbarui 800

137.687[3]

- X. 31 Vizbarui (vekseliais) 4.500
- XI. 3 Vizbarui (vekseliais) 9.500

= 14.000 .... viso: 151.687,90

Nevizbarui: 2.467,90
Vizbarui: 149.220

1929 m. - 70.905
1930 m. - 6.400
sienoms - 77.305 (-1.000 avanso įrengimui)
1931 įrengimui 61.815 (+1.000)

Inž. Vizbarui iš šio sąrašo nuorašas duotas.
Jo parašai yra po visomis pozicijomis.
Prašiau Inžinierių, kad patiektų galutinę sąskaitą.

1931. XI. 6. Oberbuhalteris: DrJTumas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 322, l. [1r–1v].

[1] Visi pabraukimai raudonu pieštuku greičiausiai atlikti Klimo ranka.
[2] Pabraukta raudonu pieštuku greičiausiai Klimo ranka.
[3] Sumos ženklas parašytas ir sumavimas atliktas pieštuku ne Tumo ranka.

431 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-11-[09]

Kaune, 1931 m. lapkr. [9] d.

Mielas Petrai! Papildau vilos išlaidas. $ 500 pardaviau už 4965 litus. Iš to išmokėjau: skolos 200 litų, Palangos vals[čiaus] savival[dybei] už II p. 4.57, už įvedimą telefono N 3008 - 102 lit., už prijungimą prie srutų kanalo 678 l., už anglis kurui - 480 l. Tūkstantį litų be to sumokėjo Barbora: pirkta 1 tona à 100 litų (seniau, bandymui apšildymo) ir 15 tonų à 92 litu, inžin. Vizbarui daviau 1,000 (jis vis laukė tos sumos atvežant). Motinai dar gausiu sumokėti šiems metams 400 l. Viso: 2.86.57. Kasoje beliks 2614.29. Vekselių šiemet gausiu išpirkti už 4000. Ko trūks, pridėsiu, kai susirinks, savų. Tai išsiversiu su $ 500. Kitiems metams, pasibaigus termininiam indėliui, iš Barboros gausiu 10–11.000 paskolos. Tai ir vėl išsiversiu. Manau jai vekselį išduoti metams, kad gautų 6%, kaip iš Žemės banko. Mėnesiais išmokant, suirs procentinė apyskaita. Vilai laikyti Barbora nuo savęs skiria 250 litų. Vadinas, mokės pečkuriui ir kiemsargiui po 100 litų ir tarnaitės kambarėlį (sargas sutinka) ir už kurą. (Lig laiku įmokėjo 1,000 litų. Žiūr. viršiau). Ji neina, kol nebus laiptams padaryta užtvarų, kad jos bolševiks Vytukas nenudribtų - vaikas gyvas, kaip pasiutęs. // [1v]

Viloje darbų tebėra pilna: molevoja, drožia, duris (antrines) stato.

Gatvei akmenų jau privežė. Tenka nukabinti Purickio purvai ir pripilti smėlio. Tačiau gatvių plano dar nėra.

Prašom pasirašyti abipusį „pasižadėjimą" Pašto valdybai – toks jau formalumas – ir man sugrąžinti.

Taupyk kas mėnuo, kad tesėtumei iš to rangovą užmokėti.

Sargas-pečkuris priimtas iki šv. Jonui.

И прочая и прочая и прочая.[1]

Jūsų kun. Juozas

Старшій дворник[2]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 324, l. [1r–1v].

432 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-11-10

Kaune, 1931 m. lapkr. 10 d.

Mielas Petrai! Šio mėnesio 27 d. pas mane bus „XXVII knygos mėgėjų" paskutinis šių metų susirinkimas, paskutinis terminas kandidatams įnašais pareikšti savo pasiryžimą prisidėti prie lietuviškos bibliofilybės.

„XXVII" iniciatorė yra p. M. Urbšienė, iki pat galo metų užsimokėjęs (220 l.) narys. Be jos taip pat pilnai užsimokėjęs adv. V. Cimkauskas (nežydiškas žydas), karin. P. Jakštas, kar. V. Steponaitis, kun. J. Tumas. Baigią užsimokėti: prof. Vacl. Biržiška, Al. Puida, Juozas Paknys (bankin.), A. Rucevičius, M. Sleževičius ir J. Strazdas. Kandidatai: M. Biržiška, Vl. Daumantas, P. Galaunė, J. Savickis (?) ir P. Klimas. Beje, Ad. Staneika (?). Viso būtų 18. Bet Staneika ir Savickis pinigų neturi, Tu užkalbintas nieko neatsakydavai.

---

[1] rus. = ir taip toliau, ir taip toliau, ir taip toliau; tikėtina, kad Tumas apžaidžia Rusijos caro Nikolajaus II titulą, kuris po ilgo vardijimo baigiasi kaip tik tokia eilute.

[2] rus. = vyresnysis kiemsargis

Tai belieka 15. Ir iš jų dar bent du neaktyvūs. Užuomazgą turime vos iš 13, ir pinigų 2.500. Ketiname po N. m[etų] kai ką bibliofilišką išleisti.

Gal man iki tam laikui duotumei griežtą žinią, ar sutinki būti iniciatorių grupėje ar ne. Įstojamųjų 100, nario mokesčio po 10 litų kas mėnuo. Jei sutiktum, o aš ir p. Urbšienė tikrai patartume, tai įmokėčiau.

Lauksiu atrašo.

Kun. Juozas

P. S. Šie žmonės turi rinkinius knygų ir privalo būti bibliofilai – kultūra reikalauja.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 325, l. [1r], [1v] be įrašų.

433 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-11-13

Paryžius, 1931. XI. 13

Mielas Dėde,

Ačiū labai už visus taip kruopščiai suvestus bugalterijos darbus. Po to galėtum būti tikrai jau „aukštosios bugalterijos" daktaras. Iš savo pusės galiu tik painformuoti, kaip bendrai „stovi" ar „guli" vilos finansai. Taigi yra taip: pagal Vizbaro sąmatos, juodiems darbams buvome susitarę ir su šiokiais tokiais priedais (kaip visada) išsilyginę sumai 76.373 litai ir 16 centų (žinoma, su centais, kitaip neatrodytų rimta...). Šitas lavonas jau paguldytas ir nebekalbama apie jį. Dabar – vidaus visam ištaisymui Vizbaras davė sąmatą 53.103 + 7.721 (honorarų) = 60.824. Šią vasarą Vizbaras išdėstė kai kuriuos „priedus" (šildymui vietoj 10.000 – 16.000, kanalizacijai ir vandentiekiui maždaug 2.000 daugiau ir dar visai eilei visokių pagerinimų iš viso arti 20.000) ir susitarėme visam ištaisymui su visais patogumais nustatyti 80.000. Vadinasi, visa vila turėjo apsieiti 156.373 litai ir 16 centų. Pagal Dėdės aritmetikos, Vizbarui išduota 149.220, bet pagal manosios – 149.720 (oberbugalteris vis tik bus padaręs klaidą 500 nepriskaitęs!). Kadangi vasarą aš pats Vizbarui dar esu davęs 1500, o dabar // [147v] Dėdė (pagal laiško XI. 9 d.) dar davei 1000, tai iš viso Vizbaras sąmatos sąskaiton yra gavęs 152.220. ⌜Įskaitant čia, žinoma, ir tuos 14.000 vekseliais, kuriuos aš turėsiu išpirkti ligi XII ir 1932. I.⌝[1] Vadinasi, su visokiais priedais ir išgerinimais ir susitarimais sąmatos pamatu dar tektų išduoti Vizbarui 156.373,16 – 152.220 = 4.153 (centus nusuksiu!) ir galas! Taigi mataigi, užtai ir noriu dabar įspėti, kad be tų vekselių, kuriuos Dėdė jau išdavei, dar galėtum angažuotis mano sąskaiton 4.153 litams, bet ne daugiau. Kitaip bankrūtiju slaptai ir viešai.

Tai toks yra šio be galo poetiško ir įdomaus pranešimo pirmas punktas.

Dabar antrasis. Skolinti vekseliais iš Lesauskų visiems metams po 6%, dievaži, negaliu – man per brangu. Taigi dar nesiangažuok. Gal aš pajėgsiu dar pačiupinėti kai kuriuos mano skolininkus ir 1932 metų pradžioj per sausį, vasarį ir kovo mėnesį pervesiu visas reikalingas vekseliams išpirkti sumas ir be jokios paskolos.

Trečias punktas. Sakyk man, kam Lesauskams reikia laikyti pečkurį ir dar sargą? Juk mes čia, pvz., Paryžiuj turime vieną sargą, kurs ir pečius iškuria, ir visą atstovy-

[1] Rašyta l. 147v apačioje.

bę daug didesnę apvalo, ir duris atidarinėja, ir dar dažnai į stalą patarnauja. Nejaugi Kaune pečiui pakurti (tam reikia daugiausia pusva- // [148r] landžio per dieną) jau reikia net specialisto. Juk pečių puikiausiai gali pakurti ir ta pati tarnaitė, net visai be sargo, o jeigu jau yra sargas, tai ką jis veiks pečių nekūręs, visų kambarių nevalęs ir visų kitų darbų pačioj viloj nedirbęs? Mums atrodo ta kombinacija su pečkuriu ir sargu visiškai neįmanoma. Žinoma, Lesauskai gali daryti, kaip jie nori, bet kam mes už tai turime mokėti?

Ketvirta. Į tuos 27 bibliofilus gali mane įrašyti ir pajų įnešti. Ką bepadarysi, „noblesse oblige"[1].

Penkta. Prisiunčiu atskiru siuntiniu dar medžiagos apie Muziejus. Bet tokių statutų, apie kuriuos Jūs galvojate – čia visai nėra. Įstatymai nustato muziejų valdybą, švietimo ministeris ją paskiria ir jie dirba savo galva ir pasitikėjimo bei atsakomybės sąlygose. Čia pridedu tik reglamentą (vidaus) ir finansinių atsiskaitymų sutvarkymą. Naujai sutvarkytas dekretų sąsiuvinėlis yra absoliučiai viskas statutiniu atžvilgiu. Pats darbas eina ne statutais, o protingos galvos dėka. Šituo reikalu aš kuo kruopščiausiai esu išsiteiravęs pačių muziejų administracijose.

Šešta. Telefono „pasižadėjimą" pasirašytą čia pridedu, bet nežinau nei savo namo numerio, nei nesu tikras, kaip galų gale tas gatvės galas vadinsis.

Septinta. Siunčiu daug geriausių linkėjimų nuo visų mažų ir didelių, kurie tuo tarpu sveiki ir gyvi

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 115, l. 147r–148r, 148v be įrašų.

434 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1931-11-20

Kaune, 1931 m. lapkr. 20 d.

Mielas Petrai! Tenka kai kas paaiškinti, nes ilgasai Tavo laiškas kai ką klaidingai nusakė. Pirmiausia, nenumanau, kokių 500 l. nesu įtraukęs. Nebent apsirikęs sumuš-damas sumą ar ką. Antra, Barbės pinigus administruodamas, aš kalbėjau Žemės banko kalba, tad ir apie %. Kai tai patyrė Barbė, tai mane apibarė. Girdi, negali būt kalbos apie % tokiam mano geradariui Petrui. Ji be jokių % skolina Tau 10,000 litų visiems metams ar net ilgesniam laikui. Imti po N. m[etų] ar neimti tą sumą iš banko. Trečia, didisai nesusipratimas, Tau neįsiskaičius mano rašymo. Kalbėjau apie dabartinį sargą ir pečkurį, vadinas, viename asmeny, kad jis sutinka tuos darbus dirbti už kambarėlį ir 100 litų mėnesiui. „Ir" čia nereiškė dviejų asmenų. Barbė sakos, jai ir to nereikią – ji turėsianti dvi tarnaites ir viena galėsianti katilą pakurti. Aš su tuo nesutinku: čia centralinėj reikia prityrimo ir žinojimo; kitaip galės mašinas sugadinti. Be to, ir gatvė turbūt bus kada. Be kiemsargio nė miestas nepavelija namų laikyt. Barbė nuo jo rankas krato – žinokitės. Aš moku gyvais tiek ir tiek (250?) ir galas. Kurui davė 1,000 l. atsiskaitytinai kas mėnuo, kiek to kuro išeis.

Bėdų bėdos ir su Barbės apgyvendinimu. // [1v] Ji beveik neužlipa stačiaisiais laiptais – šoną imą diegti, o į kitą šalį purvynas. Vos dabar puolėme burmistrą Pikčilingį, kad imtų grįsti. Ir grindžia blogąją vietą. O kada išgrįs visą, dar nėra žinios. Dau-

---

[1] pranc. = padėtis įpareigoja

giau, Lesauskai, sako Barbė, jau pusę metų laukia buto ir nesulaukia. Nei mėblių, nei ramios vietos Pranui dirbti, o darbo jam yra daug. Dabar atkilus į vilą, sako, vėl bent pusė metų bus netvarkos, nes darbus dirbinėja, ne dirba, o apie laiptus nieko nesigirdi. Jų Barbė bijo dėl Vytautuko, kad neužsimuštų. Vizbaras keistas: Petrikui nemoka ir sakos nemokėsiąs (12.000), o pyksta, kad tasai nedirba ar dirba paskutiniems.

Sąskaita Vizbaro būsianti didesnė, ne 80,000: ši suma buvusi ne precizuota, taip sau, o pakeitimų buvę daug daugiau. Patariau tuo reikalu kalbėtis tiesiai su tavim, nes aš nieko nenusimanau. Parašysiąs.

O Lesauskiams Šončiuose po tris kambarius su patogumais, tik be kuro, 3 kamb. siūlą po 125 ir po 150 l. mėnesiui ir arti Prano biuro. Tai nenoromis eina į vilą, lyg iš pareigos, ne dėl ko gera. Toli, kad ji bala, ta vila – reiks keleto metų, kol ten pasidarys miestas.

Tavo ir Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 326, l. [1r–1v].

435 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-12-01

Paryžius, 1931. XII. 1.

Mielas Dėde,

Labai ačiū už geras žinias. Tą 500 litų mano apskaitymuose aš atradau tik netiksliai sumuštą sumoje. Taigi tik norėjau pasirodyti prieš Dėdę geresniu matematiku, bet gal ir pats suklydau. Kad Barbė tokia geraširdė – kas gi to neįkainuotų, ir kas bus toks vėpla nepasinaudojęs! Reikės jau į ranką pabučiuoti, ar ką. O apie pečkurį, tai paaiškėjo; tik aš ne visai gerai įsivaizduoju, kur jis ten pasidės su visais vaikais. Jau geriau būtų turėti kokį vienišą. Bet tiek to.

Mus čia labai nudžiugino žinia apie Prezidento rinkimus. Dar labai džiaugsimės, jei p. Smetona bus išrinktas ir įeis į normalias konstitucines darbo vagas. Lietuva bus tikrai sala mizerijų baloj – nes visi dabar seni kraštai traška braška ir paskutinius marškinius velkasi. O mes ramybėje ir tvarkoje ištversime.

Į Kauną nebežinau, ar beatvažiuosiu, // [149v] nes sulipo visokių naujų uždavinių į krūvą. Tik Barbė jau iš anksto barasi, jei atvažiavęs ne „pas ją" sustočiau, savo, vadinasi, viloje. Ką gi, gal ir teisybė, o tolumas juk tas pats.

Visi sveiki būdami siunčiame Dėdei sveikatos linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 116, l. 149r–149v.

436 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1931-12-04

Kaune, 1[9]31 m. gruodž[i]o 4 d.

Broniuk! Tau nurašau liūdną naujieną: mirė kun. Dzidaras Gudavičius-Valys, jūsų katechizatorius ir mylėtojas, kaip jūs nė nenusimanėte. Aš su juo kurį laiką buvau miesto ligoninėj. Ilgai pasišnekėdavome. Tai įsakė jums, kai jis mirs, o kad mirs, tai jis

gerai žinojo, pasakyti paskutinį labą dieną. Jis nebuvęs daugiau aptikęs tokių simpatingų žmonių, kaip svėdasėnai. Maždaug tokie buvę tik josvainėnai. O kiti nei rokiškėnai, nei žemaičiai nė iš tolo nebesą tokie.

Vila gatava, Barbora švilpauja viena pati su savo Pranuku-Vytautu, nes Prano I dar nėra. Šiandien, šv. Barboros dieną, buvome su dėde kun. Liasauskiu arbatėlės. Aš jos gėriau, micado[1] valgiau, obuolį valgiau; jis – nieko, nes 4 v. vakarą tebeatminė savo pietus, o būsimoji vakarienė buvo dar toli. Taip ir nepalietė padėto jam banano vis dėl to, kad pilvas // [1v] būtų reguliarus, kaip laikrodis. Geras žmogus tas ekstremistas, bet koks nuobodus draugėje! Buvo dar Maculevičiai ir Kisielienė. Mes juos palikome.

Buvo jau naktis. Pro langus žiūrėti į tūkstančiais žiburių šviečiantį Kauną kažkur lomoje toks žavėtinas dalykas, kad atsitraukti negali. Viloje dar tebedulkina dailidės. Dar nėra laiptams baliasnikų ir spintos. Bet jau ir dabar – kunigaikščio rūmai, jau ką gi!

Dar išmokėjau „XXVII" 220, elektros B-vei už prijungimą 1[6]7,14[1] l., išpirkau vieną vekselį už 1000 l., sargui 100 l. Ir kasoje beliko: 1381,59 išpirkti dar vienam vekseliui už 1.000 l. ir motinai 400 (ji dar nebuvo). Savo pinigais aš galėsiu išpirkti dar vieną vekselį už 1,000. O kitiems, N. m[etams], gausiu arba iš Barboros beprocentinės paskolos paimti arba iš jūsų sulaukti, kad kasą papildytumėte į N. m[etus].

Nemunas jau stovi, šalčio iki -9° R., dideli, pikti vėjai iš Aleksoto pusės kaip tik pro mano gabinetą. Tačiau esu sveikas, nes central. šildymas duoda vienodai +14° R man, seniui, pasirodo, reikalingų, kad nekosėčiau, kaip pirmiau prie +12° R. ar žemiau.

Kūrijoje ir kunigijoje mano popieriai nebekotiruojami. Kulminacinį garbės laipsnį jau esu pergyvenęs. Tarp pasauliečių jis tebesilaiko, gal kad nesikišu į politiką. Jūsų kun. Juozas

Bučiuoju Petriuką

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 327, l. [1r–1v].

[1] Greičiausiai kalbama apie armėnišką pyragą „Mikado".

437 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1931-12-18

Paryžius, 1931. XII. 18[2]

Mielas Dėde,

Visi, dideli ir maži, siunčiame pasveikinimų Šventėms ir Naujiems metams; bet kadangi mūsų jausmais ir troškimais negali abejoti, tai jų čia su visomis smulkmenomis ir neišdėstome.

Rytoj rytą aš išvažiuoju į Luxenburgą tenykštės Didžiosios Kunigaikštienės[1] rankos pabučiuoti ir pietus pavalgyti – mat tik dabar įteikiu jai kredencialus. Tenai išbūsiu ligi XII. 22.

Eglė išvažiuoja truputį gryno oro pakvėpuoti į Šveicarijos kalnus ten pat, kur buvo pernai. Norime, kad pabūtų nors 3–4 savaites. Šiaip ji labai stipri ir sveika, bet vis tik Paryžiaus oras, tai ne Kauno.

[1] Skaičius taisytas, neaišku, kurį Tumas paliko kaip galutinį, 6 ar 8.
[2] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atr. XII-22".

Petras Didysis tuo tarpu į jokias keliones nesiruošia – jam Paryžiuj oras geras, nes čia jis yra gimęs.

Mudu su Brone kaip „seni tėvai" pasėdėsime prie pečiaus, nebent vienai kitai dienai ištrūksime kur prasivėdinti apylinkėse.

Kaune dabar, matyti, esate labai patenkinti. Bet sakyk, kodėl nei „L[ietuvos] žinios", nei „Aušra" taip niekuo nemoka pasidžiaugti; argi tie visi žmonės jau taip surūgo? Apie ką gi jie galvoja? Čia mes negalime atsistebėti tų laikraščių keista pozicija.

Toks buvai geras, Dėde, kad mano skolas net įsižadėjai mokėti. Bet aš manau, kad neturi „teisės" į taip toli einantį gerumą. Todėl sukrapštęs iš avansų // [150v] ir gerų žmonių siunčiu vekseliams apmokėti čia pridėtą čekį. Kaip bus toliau – dar nežinau, bet kaip nors išsiversiu. Tik Vizbaras man prirašė tiek visokių sąskaitų, kad jeigu nebūčiau toks liesas, tai būtų apopleksija užmušus. Parašiau jam prašydamas paaiškinimų.

Be to, būk geras, duok iš mano sąskaitos Vizb[a]rui pagal čia pridėto prašymo kokią nors auką Prūsų namams, kokią 50–100 litų.

Geriausių linkėjimų

Petras.

P. S. Jei nesuspėsiu pasveikinti – pasveikink už mane Barbę ir visus gimines.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 117, l. 150r–150v.

[1] Liuksemburgo Šarlotė

438 | Petras Klimas Juozui Tumui, Liuksemburgas, 1931-12-20

Liuksemburgas
1931. XII. 20

Gerasis Dėde, siunčiu labų dienų iš tos senoviškos pilies (IX), kur jau romėnai turėjo savo tvirtovę. Rytoj įteikiu Kunigaikštienei[1] savo kredencialus. Poryt grįžtu Paryžiun. Pasigrožėk pašto ženkle taip pat jaunąja valdove, kuri jau 6 vaikus turi kaip pipirus. Šalis vis tik be galo graži – viskas labai maža, bet jauku, paprasta ir simpatinga.

Petras

J. S. kun. kan. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su Liuksemburgo gatvės vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 119, l. 151r–151v.

[1] Liuksemburgo Šarlotė

439 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1931-12-22

Kaune, 193[1]. gruodžio 22 d[.]

Mieliausieji! Sveiki sulaukę šv. Kalėdų! Jūs neužsigaukite, kad mano širdyje daugiausia afektų Petrui Didžiajam, paskui Eglei-Liudvikai ir tik galų gale judviem, tėvam. Aš nežinau, dėl ko man taip darosi. Gal senelio instinktas – mylėti vaikaičius, ne

vaikus. Šiaip ar taip ir vaikai – Jūsų padaras, tai vienų laimėjimai yra drauge ir kitų. Eglutė per liesa. Jos kuris aparatas turi negerai veikti. Vaikų kolonija geras bus jai daiktas. O ir Petrui D. metas roveru[1] važinėtis. Danų vaikai treigiai jau pavaldo vairą ir nebevirsta, o švedų dveigiai sportuoja sniege – šliaužiojo nuo kalnelių rogutėmis dideliu greitumu.

Ir mūsų Tėvai (dvasiškieji) sportuoja, kurie su liaudininkais greičiau pasieks netakto finišą. Petras manai, kad jie giliai apgalvoję ir toli numatę sabotuoja Valstybę? Vieną sykį niekus padarę – paneigę rinkimus į savivaldybes, dabar turi toliau kvailiuoti ir savo takto klaidą padengti sistema. Ji nepateisinama. Jei visi jos laikytųsi, kuri gi partija pavaldytų? Ir kokia logika. Čia valstybės tarnyboj būti, čia per laikraštį tą v. tarnybą neigti.

Krikščionys tempias būti „samowystarczający"[2], // [1v] sudaryti valstybėj valstybę su visomis dekasterijomis: krikšč. universitetu, kr. vidur. mokslu ir pradiniu, krik. sportu, kr. ekonomija, kr. pramone. Kaip žydai kad daro. Bet šieji nors dėl gešefto laikosi.

Šiaip jau pas mus taiku, ramu. Iš „Aušr[os]" ir „L[ietuvos] žinių" šypsos, kai jos gera valia skęsta nežinioje. Gal jos ir mirs su panieka ant lūpų, kam rinkimai nedemokratiški, kam prezidentauja Smetona, ne Leonas ar M. Biržiška. O širdy mano, kad šiaip versk ir taip, o dabartinėmis sąlygomis geresnio prezidento nesurasi. Geresnieji tebeauga; jų gadynė dar neatėjo.

Panaikinus bačkininkus, kaimas surimtėjo. Daugiau ne iš bačkininkų gauna, iš visuotinio liaudies mokslo.

Čekį pardaviau. Teišverčiau 4.970. Išpirkau 4 vekselius po 1.000. Kasoje liko dar 3.049,55 – trims vekseliams. Kitiems paimsiu iš Barbės.

Kūčiojame pas Arkivyskupą[1], pas Lesauskius ir Kalėjime.

O tų nabašninkų nabašninkų – nė apsidirbti negalima: čia J. Vokietaitis, čia J. Yčas, čia Pr. Penkaitis, čia A. Faidutti. Visų gaili, visi teko pagerbti bent pėsčiavimu iš vakzolo, iš priemiesčių į bažnyčią ir atgal į kapus. Kiekvienam bent po mylią.

Aš norėčiau atsigulti Svėdasuose grapų Marikonių kriptoje; ji ten dabar tuščia. O tai tyčiom, kad kas mane mylėjo ir gerbė, kad pasifatigavotų automobiliu atbirbti, o kitų kad nė nematyčiau: potam da karste apsiversiu.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 328, l. [1r–1v].

[1] Juozapas Jonas Skvireckas

440 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1931-12-27

Paryžiuj 1931. XII. 27 d.

Brangus Dėde,

Visa Klimų šeimyna sveikina Dėdę Naujais metais, linkėdama ilgo amžiaus ir geros sveikatos. O kad tie linkėjimai pildytųsi, aš noriu Dėdę įspėti: žiemos metu per šalčius reikia šiltai rengtis, nenuvargti ir nepersivalgyti. O kaip lengva Lietuvoj persivalgyti, kada taip pigios antys ir kalakutai! Mūs Paryžiuj tas pavojus negresia! Ir tas gerai! –

---

[1] lenk. *rower* = dviratis
[2] lenk. = nepriklausomi, savarankiški

Prieš pačias Kalėdas Eglė išvažiavo Šveicarijon viena // [107v] be manęs, lydima to pensijono profesoriaus ir dar keleto vaikų. Tikiuosi, kad ji ten pasitaisys, nes išvažiuodama be galo blogai atrodė. Tiesa, per tuos 3 mokslo mėnesius ji gerokai dirbo, ar, geriau sakant, buvo užimta. Be mokyklos (kurią lankė iš ryto nuo 9 lig 11½ ir nuo 2 v. lig 4 v.), kiekvieną dieną dar šį tą turėjo: 2 pamokas į savaitę anglų kalbos, 2 pam. – muzikos, 2 pam. – lietuvių kalbos ir 1 pam. katekizmo (eidavo bažnyčion). Eglė esanti gabi, greit pagaunanti, suprantanti...

Petriukas, ačiū Dievui, gerai auga, gerai valgo ir miega, ir visuomet gero ūpo. Be galo malonus bernelis! Jį visi myli, nes jis yra gerai išauklėtas: su visais // [108r] sveikinasi pritūpdamas, nebirbia, mėgsta žaisti ir bėgioti. Mėgina kalbėti, bet nelabai sekasi. Jeigu iš valgio kas nors jam patinka, valgo ir glosto sau pilviuką, sakydamas: „A a, kaip gardu". Jis labai atsimainė per tuos 3 mėnesius, surimtėjo! –

Petras vakarais ką tai rašo ir rašo, net prie stalo negalima prieiti. Vakar naktį buvo apsirgęs, bijojau, kad nebūtų apendicito. Daktaras nuramino! –

Aš ypatiškai gerai jaučiuosi. Nieks neskauda, turiu gerą apetitą. Tik retkarčiais jaučiu, lyg širdis nebūtų tvarkoj. O pas daktarą bijau eiti. Kaip jie man atsibodo!

Petras, rodos, tuojau po pirmo // [108v] važiuos Kaunan, o paskui, rodos, Ženevon.

Paryžiuj Kalėdos šlapios, lyja, rūkas. Nesveikas oras!

Linkėdama Dėdei viso gero

Bronė Klim

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 82, l. 107r–108v.

441 | Petras Klimas Juozui Tumui, Berlynas, 1932-01-09

= kan tumas kaunas =
berlin /10 914 8 9/1 1145
Priimta 1932 m. I 9 V val. 22 min.

barbei atvykstu sekmadienio ryta = petras.+

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 131, l. 164r, 164v be įrašų.

442 | Petras Klimas Juozui Tumui, [Kaunas], [1932-01]

Kan. Tumui

Buvau neradęs, atsisveikinu. Rytoj 2[40] išvažiuoju Genevon. Bronę dar palieku – kol čia, paglobok. O aš prašau // [165v] būti sveikam ir dėkosiu už rūpesnius mano namais. Palieku visus įgaliojimus, taip pat Vaižganto gatvei išvesti.

Petras.

Vizitinė Petro Klimo kortelė, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 132, l. 165r–165v; datuojama pagal Klimo 1932-01-09 telegramos ir Klimienės 1932-02-01 atviruko turinį.

443 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Ženeva, 1932-02-01

Ženevoj 1932. II. 1 d.
Brangus Dėde,
Labai ačiū už žąsį, kurią valgėm 3 dienas.
Atvažiavau Šveicarijon Eglės paimtų, ir užsukėm abidvi Ženevon pas Tėtę.

Bučiuoju
Bronė
⌈Petras
Eglė⌉[1]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su Šiljono pilies vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 133, l. 166r–166v.

444 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kopenhaga, 1932-02-20

PALACE
HOTEL
DIREKTION
WALD · NIELSEN.

1932. II. 20 d.

Pagaliau, išviešėję visą oktavą Švieduose, grįžtame per Daniją. Gaila man švedų – tiek jų dar buvo pasiryžusių mus priimti ir iškilmingais priešpiečiais pavaišinti: Lindhagenai, Ericksonai, Schückai, Nermanai etc. Vis tai žymūs profesoriai arba valstybės vyrai. Nepaprastas švedų meilumas. Kai mes būsime turtingi, tokie būsime, nes mūsų būdai atitinka. Danai, sako, esą diržingesni. Nežinau. Tebuvome pas mūsų generalinį konsulą Hartmaną, baisiai turtingą ir gražų senį, mano metų. Jis mums davė gražią ir gyvą savo sekretorę, davė jai pinigų, savo mašiną ir liepė mums žinotis. Puiki mergina – tikras draugas mieste ir restorane. Pas mus dar nėra tokių tipų. Ji kalba visomis kalbomis ir viską žino. // [1v] O konjaką varo lygiomis su vyrais, tuo pačiu žygiu diktuoja žurnalistams korespondenciją. Visur mus fotografuoja – tokie netinginiai, naujienų ieškotojai. Iškarpų vežamės po gerą buntelį. Rytoj rašys „Berlingske Tidende". Lietuvių vardo esama žinomo ir gerbiamo, ypač kad mes savo bekonais sudarome danams „pavojingą" konkurenciją.

Danuose esama 12 lietuvių studentų. Visi jie (beveik) labai gerai atestuojami: per 3–4 mėnesius išmokstą daniškai ir atsidėję dirbą mokslo darbą. Šį vakarą kai kurie su mumis pietaus (7 val.), tai arčiau patirsime, kas jie ir ko pasiryžę pasiekti.

Mūsų išmanymu, Skandinavijoje galima ne mažiau laimėti, kaip ir Vokietijoje; tai kam mums važinėti // [2r] ten pažeminimų? Čia kiekvienu mumis džiaugias ir visokių lengvatų teikia, o grynieji ir praktiškieji mokslai stovi ne žemiau, kaip Vokiečiuose, kur taip sunku jie pasisavinti.

---

[1] Kiekvienas pasirašo savo ranka.

Kopenhaga senienų dailės dalykų atžvilgiu ne mažesnė už Romą. Danų Gliptoteka – tai Romos Kapitolium – tiek čia „benosių" biustų iš Romos ir Graikų laikų. Taip pat iš Rytų. Švedai to neturi. Danai turėjo jų prisivogti, nes gera valia niekas jų nebūt davęs už jokius pinigus. Puikiausia dailės akademija, tik studijuok. Parvažiavęs propaguosiu tą idėją.

Atvažiavome per Stralsundą, grįžtame per Warnemünde. Anuokart buvo ramu, o dabar nepaprastas vėjas, nes kvapą gniaužia. // [2v] Gal neapvers su ferry[1], kurs veža visą mūsų vagonų gurguolę. Įdomus tai prietaisas. Jis keliais aukštais ir su nepaprastu komfortu, kaip tikrame jūros laive.

Alus niekam nevertas – be alkoolio. Užtat pavalgoma čia skaniai. Danai skaniau, kaip švedai, užtat švedai įvairiau ir pretensingiau. Frakus čia, bra, vilki ne tie vieni kelneriai, bet ir visi ponai. O ordenais dekoruotų niekur tiek nesu matęs.

Etc., etc.

Iki pasimatymo!
Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 329, l. [1r–2v]; adresatai priskirti pagal 1932-02-29 Tumo laišką, kuriame tęsiamas pasakojimas apie kelionę.

445 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1932-02-29

Kaune, 193[2] m. vasario 29 d.

Mieliausieji! Iš savo kelionės į Šiaurę aš tesugrįžau 22 d., o Petras susirgai 20. Iki šiam laikui aš nieko apie tai nežinojau. II. 28 d. „Sekmadienis" paskelbė operaciją jau padarytą, o Tavo, Brone, laiškas Barbei sakė – dar ne. Susitarėm tai patikrinti, ir min. Zaunius per Londoną gavo žinių, kad Petras namie tebelaukia operacijos. Tai mus neramina. Aš jau vakar sumą už Tave giedojau. Nenusiminu tik dėl to, kad ir kitiems taip daroma: pralaukiama karščio nupuolant (Jonei Šernienei), ir tada apendiksas išpjaunamas arba gydoma dieteliškai, nepjaunant. Dabar medikų vis labiau linkstama į tai, kad daugumas susirgimų nereikalingi operacijų, pasiduoda ramiam gydymui (prof. B. Sruogai). Jei dieta pataiso susirgusį apendiksą, tai dieta, turbūt, ir nepri- // [1v] leidžia jo susirgti. E[r]go, kai Petras išgysi, įsakau: трубки некурить, вина не пить[2], daug nevalgyti, virsti kone vegetarianu. Sveikatos, matai, reikia, kad nesirgtumei, по глубокому выраженію извѣстнаго философа[3].

Na, padėk, Dieve, šiaip ar taip apendiksą nuraminti ir daugiau skausmo nekentėti. Nes kai Tau sopa, tai ir man sopa...

O čia sveikatos reikia. Aš sumaniau mažą studijėlę apie lietuves moteris rašytojas ir raštuose ir apie tai kalbamės labai didelėj auditorijoje: sueina po 150 ir daugiau mergų ir bernų klausyti ir bendradarbiauti.

Kurgi Eglė? Ar vis tebėra Šveicarijoje? Ar ne geriau jai būtų Lietuvoje pas tetą?

---

[1] angl. = keltas
[2] rus. = nerūkyti pypkės, negerti vyno
[3] rus. = anot garsaus filosofo gilios ištarmės

Petriukui нижнайшій поклонъ[1]. Mano krikštasūnis nesiduoda pažaisti – nervingas, tuoj rėkia cypia. Jis auga panašiai, kaip Eglė augo – motina pernelyg jam pataikauja ir nebepatenkina.

Aš nenoriu matyti tokią kentančią miną, kaip Genėvos fotografijoje...

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 330, l. [1r–1v].

446 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-03-04

Paryžius, 1932. III. 4.[2]

Gerasis Dėde,

Kaip matau, Kaune Jūs bent laikraščiuose jau išoperavote mane nuo visų nereikalingų apendicitų[1] – o man tad beliktų tik sveikti. Deja, šį kartą gazietos pasirodė greitesnės už faktus. Aš dar tik ruošiuosi, kaip geras bekonas, skerdyklai. Bent 10 dienų pabadavęs ir ant kupros išgulėjęs su ledais ant pilvo, dabar kiek imu judėti, kad neatprasčiau nuo savo prigimties, o sekmadienį eisiu klinikon. Pirmadienį dar radiografuos tirdami, kas yra ir ko nėra mano pilve, ir tik antradienį ruošiasi pjauti. Matai, pjauti reikia, nes pasirodo, kad tas apendiksas pas mane „slaptai veikė" jau bent 4 metų kaip kokia „komunistų jačeika"[3], jau bent tris kartus buvo išėjęs viešon kovon, bet buvo numalšintas, o dabar kritęs į desperaciją paleido nuodingų dujų po visą papilvę. Daktaras atrado net, kad jis apvertė vieną žarnagalį ar jį išpūtė nelemtai ir turbūt turės jį atstatyti į teisėtas vagas. Kaip seksis – tuojau parašysiu. Dabar jaučiuosi kaip Balaikienė po dvynukų, bet užtat nerūkau jau dvi savaitės, negeriu nė lašo piktosios – tik kilnųjį šampaną, ir imu suprasti, kas tai yra gerai pavalgyti. Bet tiek to su tomis mizerijomis! // [169v]

Besitrankydamas ir šen, ir ten aš visai užmiršau, kaip yra su mano vekseliais, t. y. jų terminais, ir ar yra dar mano pinigų. Kad neišeičiau bankrotu visų jūsų akyse, aš čia pridedu bent šiek tiek, kad Dėdė įneštum į Kredito banką mano rezervon ir, reikal[ui] esant, naudotum (5000 šveicarų frankų, vadinasi, arti 10.000 litų).

Linkėdamas Jums visokių gerybių

[Klimo parašas]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 136, l. 169r–169v.

[1] 1932 m. vasario 28 d. *Sekmadienyje* publikuojama žinutė, kurioje rašoma: „[P]ereitos savaitės vid. Paryžiuj jam buvo padaryta apendicito operacija, kuri gerai pavyko" ([Be autoriaus], „Ženevoj susirgo Klimas", *Sekmadienis*, 1932-02-28, nr. 9 (208), p. 1).

---

[1] rus. = žemiausiai lenkiuosi

[2] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atr. III-7".

[3] rus. *Ячейка* = ląstelė; kuopelė, grupė, grupuotė

447 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-03-07

Kaune, 1932 m. kovo 7 d.

Broniuk! Vakar, žinau iš telefono ir Tavo laiškų Barbei, turėjo būti Petras operuotas. Man nejauku nežinioje. Laukiu depešos, bet Tau tai, žinoma, ne galvoje, kai vien Petru susisielojus. Jei jam taip bus lengva po operacijos, kaip lengva buvo p. Balučiui, ir jis tuojau ims savo Molierą skaityti, tai bus galima ir apie skolas pakalbėti. Jei bus sunku, dar galima bus dvejetą dienų palaukti.

Matai, Petro vardu, bet mano parašu, yra išdalyta 17,300 l. vekseliais (sausio 20 d.) visokiais terminais, bet daugiausia II. 28 ir III-15 d.

Iš Barbės paimta 10,500 litų; už juos vekselių išpirkta (nuo I-15 d. iki III-1 d. už 9.500). Gruodžio mė[nesį] išpirkta už 4,000, o sausio 2–15 = 5,000 l. Einamojoje sąskaitoje tad iki mokėjimo laikui bebuvo 371,78 litų, o pašalinių išlaidų: už kronšteinus 350. Barbė įnešė į kasą 500 už butą. Vis dėlto kasoje man beliko 58,03 litų ir skolos padariau: asmeninei savo kasai 500 litų (beliko viso mano kapitalo: 80,35 litai) ir minėtieji virš pakvitavimo Barbei 500. // [1v] Viso: 1,000. [D]augiau neb[ė]ra iš ko beimti: Barbės beliko 56,20 litų.

O vekselių kitam terminui jau paleista į apyvartą (mokėti III-15) už 5.800. Galbūt dar bus paleista. ⌈Trumpai sakant, iki III-15 d. aš turiu turėti iš likusių 7.800 skolininkams... 6.800, jei ne daugiau.

Petras išvažiuodamas įsakė pakelti trukšmą, ateinant mokėjimo terminui. Tai skambinu į didįjį varpą: III. 14 d. aš turiu inkasuoti čekį, kurį turite man tuoj, ligi gavę šį laišką, parūpinti.⌉[1]

Tfu! Reikia gi tokiuo laiku skolininkui susirgti, o man tokiuo laiku rekonvalescentui apie skolą kalbėti!.. Bet mes čia Kaune kitokių kreditų neturime, o mirus A. Matulaičiui, gal ir iš Taupomųjų kasų nebebus galima gauti.

Tai скрепя сердце[2] ir rašau Tavo vardu, o Tu pasielk taip, kaip matysi tinkamiau, kaip ir kada.

Prašau Dievą, kad Petrą pasveĩkintų
Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 331, l. [1r–1v].

448 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-03-07

Kaune 1932. kovo 7 d.

Petraai!!! Tik ką į skrynutę įbrukiau Madame Petras adresuotą buhalterinio turinio laišką, o štai ateina Tavasis atsakas, kurs mane net perviršpatenkina. Už tuos pinigus ne tik išpirksiu visus išduotuosius vekselius, bet dar liks gerokai Petrikui, kurs juk nesiliaus gaminęs visokių priedų prie vilos.

Apendiksai Tave su Brone dar sykį sugiminiavo: juk ir jai buvo trilinkas ir pasislėpęs. Dabar lauksiu operacinės dienos ir depešos, kas girdėti. Tikėk mumis, mes strošniai nerimstam. Tikiuos betgi, kad dar laiku bus nutvertas tas galgonas.

---

[1] Teksto dalis pasižymėta raudonu pieštuku greičiausiai Klimo.
[2] rus. = skaudama širdimi

Aš iš džiaugsmo nebeturiu noro beaprašinėti, kaip adjutantas maj. Šakmanas vakar vedė ir pas pp. Tūbelius arbatėlę gėrėm; kaip tą pat dieną vakare aš šlovinau Herbačevskį, 25 m. jub. sulaukus. Visa tai niekai, sulyginus su geromis Tavo naujienomis.

Ačiū Ponui Dievui.

Jūsų kun. J. Tumas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 332, l. [1r], [1v] be įrašų.

449 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1932-03-09

kanauninkui tumui
aleksoto 6 kaunas
+-+ paris 13417 14 9/3- 14-45=
Priimta 1932 m. 9/III 17 val. 2 min.

= siandien padaryta operacija laimingai neisduokit buto
didelei seimynai = brone

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 134, l. 167r, 167v be įrašų.

450 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-03-14

Kaune, 1932 m. kovo 14 d.

Petreli nabagėli! Nejaugi Tave taip ligelė suspaudė, kad nė nekrust? Nieko nežinom ir vaikščiojam kaip apglušę. Su Barbe sudarome dvi nuomones. Ji sako, kai viskas gerai, tai gerai: niekam nerūpi skųstis nei džiaugtis; o kai blogai, tai visiems skundies, ieškodamas užuojautos. Kalba apie Bronę. Aš tai imu tiek tragiškiau: kai labai bloga, žmogus absorbuotas, jam nėra laiko nei noro ką nors kitiems sakytis, kai ne taip bloga, galima ir su kuo kitu pasikalbėti.

Katras mudviejų gilesnis psichologas? Aš mielai pripažinsiu Barbės autoritetą. Nuo trečiadienio, III-9, jau penkios dienos; tai daug kas jau galėjo paaiškėti. O mes vis nieko nežinom, kuri temperatūra ir nuotaika.

Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 333, l. [1r], [1v] be įrašų.

451 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-03-19

Paryžius, 1932. III. 19[1]
(jau iš namų)

Geras Dėde,

Pasveikinimui ir pats pasveikau – dar ne visai, kopūstų su lašiniais dar nevalgau ir foks-trotų nešoku, – bet jau kambary šiek tiek pasivelku. Visa bėda, kad visą viršų pa-

[1] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atr. III-30".

ėmė tokia pikta nevralgija, kad nė miegot, nė kvėpuot negaliu. Taigi ir vėl turiu lovoj voliotis – kaip matai, jau šiandien lygiai mėnuo. Herbačiauskas ne juokais man tatai išpranašavo jau prieš keletą metų, iš žvaigždžių išskaitęs. Taip ir pasakė tuomet: jei 1932 metais nenumirsiu, tai dar gyvensiu... O pilvą man pjovė labai plačiai, nes radiografija, be to, rodė dar žarnos „caecum"[1] išsigimimą. Taigi turėjo visas žarnas iš pilvo išmatuoti pro tą plyšį // [170v] ir kažin ką buvo bemaną su tuo „caecum" daryti. Bet jo nenormalumai vis tik pasirodė ne toki, kad ir jis reiktų darinėti. Užtat dabar turiu būti labai atsargus, kad žarnas nepamesčiau... Tik antradienį leido iš buto išeiti ant savo kojų. Stebiuosi, kad prieš operaciją tris savaites badavęs ir apendix'ą šaldydamas, ir dabar ne ką beėsdamas, vis tik esu dar į žmogų panašus. Iš to išvada: ne tiek jau žmogus valgiu gyvas.

Tikiuosi, Dėde, dabar tikrai įvertinsi mano pasveikinimus šv. Juozapo vardu, nes mano linkėjimai, mano paties prityrimu pamušti, negali skambėti nei kaip paprotys, nei kaip galanterija.

Drauge dėkoju už gerus žodžius, kurių tiek daug man pasakėte visi tos mano nelaimės proga. O aš įsitikinau, kad savo sveikata niekados negalima per // [171r] daug pasitikėti – priešingai, juo žmogus manaisi esąs sveikesnis, juo greičiau gali Abraomą pamatyti. O man jau ir visai maža betrūko, nes Genevoj, nepaisant karščio ir kitokių negalavimų, man vis rodėsi, kad tai niekis. Ir pribrendinau, anot Dėdės, galgoną.

Dabar kiek patrainiotas mintimis giliau lendu į filosofiją, kuriai absorbuoti labai tinka ilgas gulėjimas ant nugaros, be teisės judintis, kaip Indijos kontempliatoriai kad daro. Nežinau, ar pats dabar praktikuoji kada tokį metodą – nepriverstas, o aš beveik esu patenkintas visu tuo, kas su manim taip ūmai atsitiko. Viskas apvaizdos rankose...

Duok daug linkėjimų mano mielai ir geraširdžiai švogerkai Barbei, // [171v] nes tuo tarpu dar niekam laiškų nerašau, nebepajėgdamas nei minčių tavalioti, nei liežuvio. Prieš operaciją jie ten mane taip užmarino, kad su dideliu vargu visus tuos nuodus dabar išvarau. Matai, mužiko organizmas ilgai nesidavė marinamas ir turėjo dėl to duoti dvigubą porciją visokių nuodų.

Daug labų dienų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 137, l. 170r–171v.

452 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-03-20

Kaune, 1932 m. kovo 20 d.

Nu, vot, žnočijas, Tu, Petrai, ir baigi sveikti... Ačiū Ponui Dievui! Nekokio aš tikėjimo žmogus, vis dėlto kasdien Dievo prašiau, kad Tau dar pavelytų Vaižganto gatvėje pagyventi, savo vila pasidžiaugti; ypač gi savo biblioteką panaudoti mokslo tikslui. Apveizda, sakoma, žiūrinti tikslumo. Kam gi ji būtų Tau pavelijusi tokį turtą susikrauti ir juo nepasinaudoti? Juk tai netikslu. Aš ir maniau, kad Tau dar ne laikas nieku virsti.

Min. Zaunius, dėkui, kiek galėdamas, dalydavos savo žiniomis apie Tave. Taip pat gerą laišką parašė ir p. Urbšys. Dėkui ir jam. Šiuo ir užmezgu Tavo ligos rūpesnius.

Dabar grįžtu prie gyvojo gyvenimo.

[1] lot. = akloji žarna

Vakar vardinių nebekėliau – nebeturiu iš ko. Vis dėlto sveikintojų buvo bent kelios dešimtys. Visus vaišinau „Double'u" ir vaisiais. Ir buvo patenkinti; net daugiau reiškė prietelingumo, kaip už mėsą ir žuvis.

O sveikino, bra, pats Respublikos Prezidentas[I]. Ponia Prezidentienė[II], susidėjusi su prof. Tamošaičiu, atsiuntė baisiausį krepšį pačių rinktinių vaisių. Barbė su Pranu dovanojo dar neregėto didumo azalėją etc. etc.

O vakarienę valgėme 13 su Adolfais Klimais ir su mano giminėmis: Tumais, Lesauskiais, Maculevičiais, Namikais.

O kapininkai vis miršta. Laidojau Aleksandrijoje draugą Matulionį, šiandien išlydėjau į Balbieriškį Juozą Marčiukaitį, didelį savo garbintoją. Man gaili jų. // [1v] Dar lieka kan. Prapuolenis, prel. Dambrauskas, Palukaitis, prel. Maironis. Tada ir man bus eilė. Logikos dėsniais aš juos gaučiau palaidoti, ne jie mane. Tik ta Giltinė dirba be jokios logikos.

Pradėjau rekolekcijas. Šiandie kalbėjau apie gyvenimo tikslą tobulėti. Kai pastudijavau, įdomu. Pasirodo, kad dora, sąžinė, tėvynės meilė, jei žmogus nebūtų atsakingas už savo darbus, pavirstų niekais ir negalėtumei sudaryti nei šeimos, nei visuomenės, nei valstybės.

Pas Tūbelius negalėjau būti, o ten man esti itin gera. Pirmininkas patenkintas amerikiečio Rostkur[1].

Mano paveikslų galerija praturtėjo keletu nemažos vertybės exponatų. Ponia E. Sklėriuvienė dovanojo man a. a. Kajetonui atminti (už jo palaidojimą) tokią akvarelę[III], kokios, tikrai, nėra visame Paryžiuje. Įsimylėjau ją (akvarelę, ne našlę); vaizduoja šlapią ir perregimą vandenį. Pirkaus Naruševičiūtės Madoną[IV]. Ji reprodukuota „N[aujosios] Romuvos" 12 n. 280 p.: kompozicija iš bizantikos ir modernizmo. Pridėk Macatkevičiaus (Vilniečio) „Po kryžium"[V] ir gautus iš Vilniaus Žmuidzinavičius, gausi nepaprastai įdomiai dekoruotą butuką.

Ar jau gana? Šį laišką – vermišelį aš Tau – rekonvalescentui suredagavau, o Eglutę padidinau ir nustebinau visą Kauną. Varnas imas ją piešti. Jūsų JTumas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 334, l. [1r–1v].

I Antanas Smetona
II Sofija Smetonienė
III Paveikslas „Laivelis upėje" (1931).
IV Halinos Naruševičiūtės-Žmuidzinienės „Madona su kūdikiu" (1930).
V Greičiausiai kalbama apie Tumo turėtą Balio Macutkevičiaus paveikslą „Nukryžiuotasis" (1929?).

453 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-03-30

Kaunas, [19]32 m. kovo [3]0 d.

Mielas Petrai! Ačiū sveikas pagijęs. Ačiū sveikas Bronę mums atsiuntęs. Ji nardo Kauno ore, kaip lašiša srauniame vandenėly. Ji sveika, graži ir labai linksma, tai ir mums gera žiūrėti. O myli ją visi. Antrądien švenčių pietavom pas mane. Buvo Putinas. Jis įdomus. Pirmądien pietavom pas Lesauskius. Buvo Mickūnaitė su savo sužadėtiniu italu. Jo nekenčiame, kam mums paveržia būsimąją primadonną, kokios dar nebuvome turėję. Trečią dieną Bronė su Barbe pietavo pas p. Balutienę, o paskui visi buvome pas p. Sklėriuvienę. Koki ji nelaiminga, likus našle, tai net ašaras traukia.

---

1 vok. *Rosskur* = drastiškas, nesaugus gydymas (pažodžiui: arklio gydymas).

Ačiū už paskutinį Tavo laišką – III. 19! Nebijok, aš jį mokėjau tinkamai įvertinti; skaičiau, kaip kokią įdomiausią novelę, nes turinį sudarinėjai Tu pats, kurs tiek man rūpėjai. Tavo pasveikinimas, rašytas ligonio ranka, man buvo pats brangiausias.

Po visų švenčių teko atsigerti seneso, o šiaip jau praleidžiau gana laimingai. Šventės tėra geros bažnyčioje, // [1v] o papročiuose – žemiau kritikos, – tokios nekultūringos. Skundės Prezidentas[1] dėl stalo. Sueina, girdi, visas Kaunas ir geria konjaką. Geria, geria, geria. Už daug pinigų išgeria ir visai nereikalingi, abejingi žmonės. Aš stalo seniai nebe-rengiu ir retai kur nueinu. Dar yra tokių, kurie tradiciją nori palikti savo vaikams.

Dabar kiek biznio.

Andai, gavęs 5,000 šveic. frankų = 9.700 l. (III. 8), jutaus krėzus, visiems galams išteksiąs; o kaip reikia, motinai sumokėjau už gruodį ir balandį 500, už apkaustymus 231,85, už anglis kurui 905, už prijungimą prie vandentiekio 712. Viso pašalinių išlaidų 2.349. Vekselių iki šiai dienai išpirkau už 14.700, pristigęs 400. Pridėjau. Gal turės Bronė. O ne, tai palauksiu. Ir liko neišpirktų už 2.600 tolimesniais terminais: 2000 li. – IV.15 etc. Znocijas, dar teks pridurti trejetas tūkstančių litukų be smulkmenų vilai išlaikyti. Užtat ji pradės duoti pelno: Krėvė įsigyvens nuo IV-15 d.

O tuščios knygoms lentynos daro blogą įspūdį – reikia jos prikrauti. Manom, kad smulkiojo formato knygelių jau galėtumei ir dabar parsiųsti bent 1.000–2000, o mes jas sustatinėtume provizoriškai.

Nu, i ostańtes zdoroveńki![1]

Dėdė Juozas

Eglutę myliu ne mažiau kaip Petriuką, ir labai ją nabagę užjaučiu, kad ji negaloja.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 335, l. [1r–1v].

[1] Antanas Smetona

454 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-04-01

Paryžius, 1932. IV. 1.[2]

Geras Dėde,

Skubu patį gelbėti iš svetimų bėdų, žinodamas, kad kiekvienam ir savų užtenka. Skoloms tad ir vekseliams mokėti čia pridedu čekį 4000 šv. frankų. Gal ir Bronei dar teks duoti, nes ji su savim bemaž visai pinigų nepasiėmė. Beje, pasakyk, kiek dar iš viso man yra likę skolų išmokėti tai biednai vilai – noriu pamatyti, ar betesėsiu, juoba kad dar ir Barboros paskola ateis pasibarškinti.

Dabar vienas su vaikais pasilikęs labai pasiilgstu laiškų iš Lietuvos ir todėl labai džiaugiuos, kad parašai šį bent kartą pats „žvirbliams pabarstydamas", nevaromas. Nors aš dabar noriu save jaustis visai pasveikusiu, bet vis tik peilio pamaišytas pilvas dar taip greit neužsičiaupia rezignacijoje. Daug rimties teduoda vaikai, kurie vis tik be galo geri ir malonūs padarėliai. Petriukas ir Eglutė labai gražiai mylisi ir juo toliau, juo labiau viens antrą ima branginti. O kai namuose ramu ir // [172v] miela – visos ligos išnyksta. Net visi politiniai rūpesniai nenugali pusiausvirumos. Šeimos vėžiai yra dėl

[1] rus. *и останьтесь здоровеньки* = būkite sveikutėliai
[2] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atr. IV. 4".

to baisus daiktas, kam jų tenka pritirti. Jau dėl to vieno aš save skaitau sibaritu, likimo ištvirkintu, kuriam tikrai nepakenktų dar penkis apendicitus papjaustyti. Visi džiaugiamės, kad mūsų mamutei Kaune gẽra – jai Lietuvos oras geresnis už Olimpo ambroziją. Tik Eglutė labai susirūpino, bene per daug mamutė valganti, liniją prarasianti, o ir sveikatai toks valgymas jai neatrodo patartinas.

Siunčiame visi maži ir dideli daug geriausių linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 138, l. 172r–172v.

455 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-04-04

Kaune, 19[3]2 m. bal. 4 d.

Mielas Petrai! 7,720 litų gavau ir inkasavau. Turiu dispozicijoje 7,327 litus. Vekselių buvo duota: 1, 1931. X. 8 – 4,500 li., 2, XI. 3 – 9,600, 3, XI. 29 – 4,000. Viso: 18,000. 1932 m. I. 20 – 17.300. Viso: 35.300. Terminu: iki VII. 30.

Išpirkta už 25.300. Lieka išpirkti – 10,000. Pareikšta IV. 15 – 2,000. Sumokėsiu. Kiti dar nepareikšti.

Mano daviniais vila iki šiol apsiėjo 160.477.03 litų ir dar 10.000. Viso: 170.000 su kaupeliu. Jei niekur kitur nereiks įkišti, tai su atsiųstaisiais versiuos: V-15 – 1,000, VII. 30 – 1000, VII/30 – 1,000; daugiau nežinau terminų. Iš viso nebebaisu; su kitais galais galės ir lukterėti. Dėl bendros kainos galiu pakartoti bendrą Kauno statybų normą: kiek plytų, tiek litų; 166.000 plytų. Dėl technikų darbo: su kauniškiais technikais geriau nėra galima padaryti. Pats inž. Vizbaras plytas gabenos iš pat Tauragės, o jos trupa ir tinko nelaiko.

Aš manau, kad Tavo vila nėra įbranginta ir visados bus verta 20,000 dollarų. O kad savas namas tenka išlaikyti, argi to nežinota? Juk gera valia pasirinkta sau skiriamas separatinis namas, ne dėl pelno. Bronė tad be reikalo nervinas, kad viskas atsieina per brangiai. // [1v]

Barbė [n]egvaltavos. А[х]ъ, да![1] Dar jai 10,000. Tai jau bus 180.000... 6% nuo to kapitalo sudarytų 10.800 metams, 900 litų mėnesiui. Vileišis Jonas, atmeni, Tumėnui tik už vieną butą mokėjo 1,000 mėnesiui. Turtingam žmogui tai lyg ir normalu.

P. Sidzikauskienė kviečias mane į Londoną ilgesniam laikui. Kas jai parėjo į galvą? Mūsų maldininkai, tiesa, važiuoja, bet aš pinigų nebeturiu ir dalyvauti kelionėj į Irlandiją negaliu, nors būtų įdomu.

Turime p. Barboros Didžiokienės šaržų parodėlę. Na, kad žinotumei, kiek ten sveiko jumoro; sveiko, reiškia, neužgaulingo. Viskas iš popierėlių. Tik kur ne kur primolevota veidai. Siunčiu Tau keletą fotografijų pasijuokti. Nepaprastai vykusios kortos.

Buvome su dr. Purickiu pas naująjį burmistrą[1] ragintų, kad nepamirštų pabaigti Vaižganto gatvę grįsti. I owszem![2] Tik pinigų teksią gauti iš kur nors, nes visi pelnai sueisią į skolos mokėjimą. Bet tikisi, kad miesto gerinimo darbai nesustosią.

Velykos buvo šaltos. Per rezurekcijos procesiją buvo -12°C. Su balandžiu atšilo. Rytoj naktį prof. Kolupaila pranašauja grandiozinį potvynį. Gaila man Vytauto D. bažnyčios.

---

[1] rus. = o, beje

[2] lenk. = žinoma

Tam kartui viskas. Eglutė dėl mamos tegul nesirūpina – nepastorės, per daug laksto. Nei į mane neužsuka.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 336, l. [1r–1v].

[1] Antanas Gravrogkas

456 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1932-05-02

Kaune, 19[3]2 m. gegužė[s] 2 d.

Mieliausieji, aū, kur jūs esate? Sako Genevoje, o kaip reikia, ir ten neberandam.

Seniai berašiau. Esu sveikas, tik krizės paliestas – vis mažiau pelnų, vis sunkiau buržuiškai gyventi, o reikalai tie patys.

Dienos skaisčios, o medžiai dar nesprogsta. Sako, tai pranašaują karštą ir trumpą vasarą.

Kasoje beturiu 2.458.31, o V-15 d. gausiu išmokėti 2.500. Bus išmokėta 31.800. Šiuo mėnesiu extra išleidžiau: Barboros sąskaitos atidėjau 422.30 (tai buvau paėmęs virš anų pakvituotųjų 10.000), knygoms ir k. smulkm. 21.57, už virtuvės plytą 375, kiemui aptvarkyti 50. Viso: 858.87. Kiti vekseliams išėjo.

Ir dar bus viena išlaida. Viloje jau apsigyveno Barkauskų šeima, o skalbtis jiems kontraktu uždrausta. Tenka katilas laikinai įtaisyti rūsyje. Jis lengva ir pigu bus kur kitur nukelti. Taigi V-30 d. gausite man atsiųsti dar motinos – vekseliams (V.3 – 500, VI.30 – 1.000, VII-30 – 1,000. Dar, rodos, 1000 kur užsislėpęs). Viso 3.500 + Motinai + katilui +.... O kaip ten su stalium Petriku? Girdžiu, ir jis norįs gauti. Fui!

Jūsų kun. Juozas

Anksčiau kaip į galą gegužės pinigų nereikia.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 337, l. [1r], [1v] be įrašų.

457 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-05-06

Paryžius, 1932. V. 6[1]

Gerasis Dėde,

Berods, jau geras galas kaip nesu gavęs laiško nei pats rašęs. Bet kadangi Bronė parvažiavusi tiek visko pripasakojo, kad suprantama. Tik viena, kas mane nenudžiugino, tai kad Bronė pasiliko labai nepatenkinta mūsų vila. Jai pasirodė, kad ten viskas netikusiai, nelemtai įtaisyta, kiaura, kreiva, šleiva, burliokiška, neprižiūrėta ir t. t. ir t. t. Teisybė, atvažiavęs sausio mėnesį ir aš turėjau to paties įspūdžio. Vis tik mūsų meisteriai ir, žinoma, tie, kurie juos prižiūri, t. y. ponai inžinieriai, dideli peckeliai, be skonio ir be reikalingo estetikai pedantizmo. Tai, žinoma, ženklas bendrai žemos dar kultūros, bet ką gi padarysi. Bronė bemaž verkė sugrįžusi – kiek galėdamas raminau, sakiau, kad viską perdirbsiu, nugriausiu, naujai padarysiu vėliau, kai įsigyvensime patys. Tiesą sakant, ramindamas ir pats nuliūdau. Už tuos pinigus galėjo vis tik padoriau

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. V. 10".

smulkius darbus atlikti, ne taip atmestinai. Tiek to. Dabar per vėlu lamentavoti. Dabar tik noriu // [173v] kuo greičiausiai atsipalaiduoti nuo vekselių. Rodos, jau ir nedaug belieka; pagal susitarimo sausio mėnesį – tebuvo 19.000, iš kurių, rodos, jau didesnė pusė apmokėta. Petrikui juk taip pat ten yra už langus ir kitus medžio darbus, išėmus laiptus ir spintas. Bet Petrikas dar turi peržiūrėti visus langus ir duris, pertaisyti visus trūkumus, panaikinti plyšius, pertaisyti duris į balkonus (jis ten įdėjo tik provizorines plonas lentytes ir užtai šaltis eina kaip per rėtį), kitaip aš pinigų nemokėsiu. Gana! Ir taip mokėjau per daug palaidai už darbus, kurie nė šuns neverti.

Barbei parašysiu, kad viską namuose padirbdintų, kas kvartirantams būtinai reikalinga, taigi ir skalbyklą. Dabar nuomą mokant – iš tų pinigų jau nuolatos šis tas bus galima įtaisyti, pagerinti.

Tai matai, per tą biznį žmogus nė žodžio doresnio negali parašyti. Bizniai žmogų suėda aršiau negu liga. Ne dyvai, kad kiti ir galą sau pasidaro.

Daug geriausių linkėjimų nuo visų gyvų ir sveikų

Petras.

⌜Kuriai sumai atsiųsti čekį galui gegužės?⌝[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 139, l. 173r–173v.

458 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-05-10

Kaune, 1932 m. geg. 10 d.

Mielas Petrai! Už virtuvės įtaisymą – visokius nuvedimus ir įvedimus kanalizacijos – nelaukiamų sumokėjau 850.10. Beliko man 1,608.21, o V-15 turiu išpirkti vekselių už 2.500 ir V.30 už 500. Viso man reikia 3.000 litų. Jei man tuojau atsiųstumei 1.500, tai būč patenkintas visam gegužiui. Mažmenos gal pradės lygintis iš nuomų. Beliktų išpirkti: VI-30 už 1.000 ir VII.30 už 1.000. Daugiau aš nebeturiu užsirašęs.

Dėl vilos, manding, netenka tiek daug nervintis, kiek jūs. Pats matei, kas gera ir kas negera, tik Bronė įspūdžius sutirštino. O ir ji pati iš pradžių džiaugės be galo. Trūkumų yr. Pirmasis ir didysis – tai stogas. Ir tiek. Langų ir durų angos dailidiškai padarytos visai gerai, 100% geriau, neg kitur: mano bute etc. Čia Petrikas nekaltas. O pūsti pro langus visur pučia. Dėl to Kaunas // [1v] kamšosi, kaip išmano: pakulomis, kitu, popieriais, smėliu. Tai bjauru. Tada tėra viena geresnė priemonė – vieni pielčiai padaryti ąžuoliniai, aklinai suveriami ir nesudžiūstą, arba guminės kamšos. Kitokių priemonių nėra. Tokioje aukštybėje langai teks, manau, kas ruduo kituoti. Yra ir tam specialistai. Kad didelė troba būtų galima pastatyti tobulai, nebūtų asignuojama jai palaikyti pinigų ir tai kasmet. Mūsų vila ne išimtis. Su tuo tenka lig laiku sutikti.

Vila darosi brangi nejaugi to vieno inžinieriaus kalčia? Gal bendra? O žinovai pat pradžioje lojo ir įlojo, kad pabaigimas atsieinąs dveja tiek, kiek pradėjimas (sienos). Taip Kaune visur, kas magnatiškai statosi pilis. Kuklus Mačiokas pasistatęs, sakės, už 87.000. Du butu sumoką jam % už paskolą, jos amortizaciją ir miesto uždą, o sau butą turįs veltui. Bet tai – Mačiokas, ne Klimas... Nurimkite: ko norėta, tai ir gauta. Gauta – gražus dalykas, o kai gražus, tai ir brangus. Skatikais menui nepatarnaujama. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 338, l. [1r–1v].

---

[1] Rašyta kairiajame viršutiniame l. 173r kampe įstrižai.

459 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-05-13

Paryžius, 1932. V. 13.

Gerasis Dėde,

Skubu čia pridėtą čekį 1500 šveic. frankų siųsti, kad neišlicituotų. Žinoma, dabar negi ką padarysi dėl tų visų vilos darbų. Pikta tik, kad meisteriai Lietuvoj dar nežmoniškai blogi arba, tikriau, snargliai. Tokioj statyboj kaip Kaune, aš maniau, jau turėjo išsidirbti ne tik gero meisterio tipas, bet ir skoningo, mėgstančio savo darbą. Šit, mes viską, sakome, rūpinamės gerinti, o meisterio ligi šiol ir nepastebėjome, ypatingai tokio, kurs ne plytas nešioja, bet mažus kampelius apdailina. Aš visai sutinku už meno dalykas ir permokėti, bet kad tai tikrai būtų meniškai bent pabaigtas, kad jaustum, kad meisteris į darbą įdėjo ne tik formalų minimumą, pagal įsakymo, o savo sielos dalį ir savo siela jam tam darbui suteikė arba įkvėpė dūšią. Juk ir Dievas, rodos, nėra tenkinęsis molio darbo dalim, o dūšia, kurią jis įkvėpė į žmogų. Imkim iš Jo pavyzdį, vis tik autoritetas. // [174v]

Atsikvošėme kiek po Prezidento užmušimo[1] – atsitikimas skandalingas, ir čia Paryžiuje vis daugiau ir daugiau įsitikina, jog tatai yra vokiečių dešiniųjų (kurie, berods, nesiskiria nuo kairiųjų...) inspiruotas ir sukurstytas darbas. Vokiečiai dabar imasi visų vadinamų „kultūringų“ (vokiškai suprastų) priemonių, kad tik visur būtų sumišimų, demoralizacijos, prisidengdami bolševikais, anarchistais etc. – o tikslas – atgauti savo prieškarinę hegemoniją ir visą Europą po kojų laikyti, atsikratyti Versalės sutarties, skolų ir t. t. Vokietija dabar aiškiai eina į apoteozės filosofiją, kuri dievina veidmainiavimą, plėšikavimą, neapykantą – visas destruktyvias protestantiškas dorybes. Bet ar daug kas tą supranta? Mažiausia turbūt prancūzai, jau nekalbant apie mus.

Tuo tarpu visi sveiki ir gyvi. Tik dabar nutariau atsikratyti visų nereikalingų daiktų ir daviau ištraukti visus nereikalingus dantis – operacija menka, bet įkyri.

Daug geriausių linkėjimų

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 140, l. 174r–174v.

[1] 1932 m. gegužės 6 d. nužudytas Prancūzijos prezidentas Paulis Doumeras.

460 | Juozas Tumas [Petrui Klimui], Kaunas, 1932-06-18

Kaune, 1932 m. birželio 18 d.
Его Степенству Горе-Домовладельцу[1]

Raportas.

Vilą statėme pačiu brangymečiu, kad šėlo statybos aistros. Jei būtume dabar statęsi, būtų atsiėję dvigubai pigiau. Mes, sakysime, mokėjome po 9–10 litų už bėgamojo metro aptinkavimą; o dabar Šmulkščiai bemoką po 3 litus, o Vizbaras po 1 litą (?); to dar nepatikrinau.

[1] rus. = Jo Malonybei Nevykėliui Namų Savininkui

Vila už poniškumą palaikyta bruto pelningumo 14.220 metinio; todėl mokesčio 1.422, mokamo nuo š. m. sausio mėn. Znocijas, 1.422 litai arba 711 kas pusmetis! Aš užprotestavau dviem punktais:

1. Petro Klimo namo pelningumas daug mažesnis. Už patalpas moka:

Maj. Lesauskiai už 2 kamb.	200
Dir. Barkauskas už 4 ½ k.	425
Grigas už 1 k. –	90
Baranauskaitė už 1 k.	80

Viso už 8 k. 795 l. mėnesiui arba 9.540 metams, tai mokesčio būtų 954 litai.

2. Namai dar nebaigti – tebetinkuojami, viena virtuvėlė tebestatoma, gatvė nesutvarkyta, neleidžia garažo ir aptvaro statyti. Tad pradžia mokesčio tektų nukelti į antrą pusmetį. O pritaikius įstatymą, kad pirmą pusmetį, pabaigus įrengimą, nemokama, tai pradžia mokesčio nukyla į 1933 m.

Nežinau, ką atsakys. Kiti sako, reikią džiaugtis ir tuo. Vizbaro vilos „pelningumą" apskaitę... 25.000. // [1v]

Išpirkus vekselių už 3.500 litų ir išmokėjus už darbus ir kromo daiktus 203, beliko kasoje 959.51, o VI.30 gaunu išpirkti vekselių už 1.500. Buvau andai apsiskaitęs. Bet Barbė VII.1 duosianti 600–700, tai išsiversiu, jei nebus naujų išlaidų.

Raporto pagyna.

Barbė nerimsta; vešianti savo Vytuką Palangon – užgrūdyti. Aš gi nevažiuosiu niekur. Turiu primesto svetimo darbo – L. Didžiulienės raštus redaguoti, Vytauto D[idžiojo] komiteto liter[atūros] jury[1] pagirtuosius leidinius koriguoti, savo „Vaižganto gyviai" spausdinti etc. Nebent kada nekada pašokėsiu į Pažaislį miškeliuose padūkti ir nuogam prisiminti laukinę būklę.

Pirm. Tūbelis atgabeno man į Vytauto D. b. 16 tautininkų vėliavų pašvęsti. Pašvenčiau, pabučiavau vėliavas ir vėliavininkus. Buvo įspūdinga. Tai paskelbė „Rytas"[I], o kunigai politikanai pareikalavę, kad mane už tai suspenduotų. Arkivyskupo[II] nėra, gen[eral]-vikaras[III] nieko dar nesako. Prasidėtų „chryja"[2], kuriai dar nebuvo lygios.

Arata išvažiavo griežtų instrukcijų, o žinovai sako, nieko nebūsią, kol šis papa[IV] gyvas. Jis pro-lenkas; girdi, nemestų anatemos, jei lenkai Lietuvą okupuotų, kaip okupavo Ukrainą, o konkordatas ją atidavė lenkams suėsti. Aš pagyrimų Bartoloniui nepasirašiau; metrop. Šeptickis pagyrimų Papai už konkordatą nepasirašęs. Mudu...

Kaip tą čigonėlį.

Jūsų kun. Juozas

⌜oi, duos duos, / prisirišę prie tvoros...[13]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 340, l. [1r–1v]; adresatas priskirtas pagal rusų kalba parašytą paskyrimą.

[I] [Be autoriaus], „Kan. Tumas šventina tautininkų vėliavas", *Rytas*, 1932-06-14, nr. 115, p. 2.
[II] Juozapas Jonas Skvireckas
[III] Kazimieras Steponas Šaulys
[IV] Pijus XI

---

[1] pranc. = žiuri, komisija
[2] lenk. = skandalas, maišatis
[3] Rašyta l. [1v] kairiajame apatiniame kampe.

461 | Petras Klimas Juozui Tumui, Ženeva, 1932-06-26

Geneva, 1932. VI. 26

Geras Dėde,

Kaip matai, rašau iš Lemano ežero, kuriame dabar daug vandenio, nes kasdien lyja. Matau, kad turi didelės satisfakcijos pasijuokti iš mūs kaip savininkų. Čia tai turi racijos. Bet vis tik mes nenusimename. Antra, aš visos vilos naudojimąsi atidaviau Bronei, vadinasi, aš moku visas išlaidas, o ji ima visus pelnus... Gaila visgi, kad pelnai mąžta, o dar susigalvojo lupti tokius mokesnius. Prašau Dėdę tikrai čia nenusileisti ir mano vardu pareiškimą remti, nes ko gi jie nori – kol nėra gatvės, kokių čia miestas gali turėti pretenzijų? Juk tai dar tušti laukai, kaimas, kol miestas gatvės nesutvarkė, ergo, jis negali čia taikinti to paties masto, kaip, sakysime, tiems, kurie gatvę turi tvarkoj. Jei jie tų mokesnių reikalaus, to nepaisydami, aš griežtai protestuosiu. Aš apsiimu mokėti tik tokius mokesnius, kokius moka kaime kampininkai, pasistatę namą kur pamiškėje. Antra, tikrą nuomą jiems galima dokumentaliai notifikuoti. Jei miestas man paims vilą už 14.220 litų metams, tada tas pelnas (brutto) galės būti notifikuotas kaip tikras.

Gal ir gerai darai, kad niekur atostogų // [175v] nevažiuoji – vis tat bereikalingos išlaidos, o juk Kaunas irgi kaimas. Pagaliau, kai darbo žmogus pajudi, į naujas sąlygas persikeli, tai ir suyri. Užuot pasilsėjęs, tik pavargsti. Bent man taip išeina.

Aš čia mėginu nusiginkluoti, o pats, matau, labai ginkluojiesi. Straipsniukas dėl vėliavos pašventinimo drąsus ir džentelmeniškas. Bet kas gi vėl darosi – juk jau buvo beatslūgą. Gaila, kad mes taip nereikalingai jėgas eikvojame, nebent tiek tepateisintina, kad reikia bedarbiams duoti darbo... Kalbėti apie popiežiaus[I] prolenkiškumą, man rodos, sunku – Roma juk derasi ir su velniu, jei tat Bažnyčiai naudinga. Lenkija visada buvo ir bus didelė plantacija, su kuria Lietuvai lygintis nepajėgu, juoba kada mes patys, lyg to nesuprasdami, tarpusavy pešamės. Lietuva visada norėjo būti ideališkesnė už Romą ir todėl visada buvo pajuokiama tų įsisenėjusių realistų. Kas žino, gal Vatikanas turi didelio intereso, kad mes taip peštumės ir kad jis geriau tada galėtų dengti savo realistinius konšaftus[1] su Lenkija? Negi mūsų kunigija per savo idealizmą gali tat net pamanyti. Ji turbūt vis dar tiki, kad Romoj sėdi pats Dievo atstovas, tiesiog iš dangaus įkvepiamas.

Daug geriausių linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 141, l. 175r–175v.

I Pijus XI

1 lenk. *konszachty* = machinacijos

462 | Juozas Tumas Petrui ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, 1932-06-26

Kaune, 19[32] m. birželio 2[6] d.

Mieliausieji Petrai: Petras Didysis, Petras Gerasis ar antraip, vis tiek, nes mes su Barbe ir patys nebežinom, kaip savo širdis besuskirstyti jiemdviem. Sulig proporcijos, sulaukus vardadienio, tektų daugiau linkėjimų Petrui Didžiajam: na, jei tačiau Petras Mažasis beaugdamas pralenktų Didįjį, tai mes būtume pralaimėję – ne tuo adresu nukreipę savo dovanas. Tad mudu abudu su Barbe elgiamės dėl visa ko atsargiai: sudedame abudu Petru į vieną ir tą keimarį lygiomis sveikiname.

Jei tačiau Petriukas taip gerai auklėjamas bus ir paskui, tad jums, vyresniesiems, teks iš jo pavyzdys imti ir rausti, kad nelaiku kelate gulate, ne tiek valgote, kiek dera, pyktaujate ir panelių neklausote. O jei kartais koks petras ir paklauso, tai dar aršiau...

Iš viso aršus gyvenimas – vis mažiau besiranda to, ko galėtumei drąsiai tikėti, tvirtai pasikliauti: nei kultūros vadais, nei Dievo tarnais. Juo žmonija kyla, juo smunka, ir nujau, bene geriausia gyventi – sliekui.

Valio Petrai! Bučiuojame judu
kun. Juozas. Barbė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 341, l. [1r], [1v] be įrašų.

463 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-07-07

Paryžius, 1932. VII. 7

Gerasis Dėde,

Tepaskubomis šį kartą dėkodamas už gražų alegorišką pasveikinimą Petrinių, dvigubų, proga, dabar tesusirūpinęs esu mano skola p. Petrikui už langus ir duris. Jis man pristatė sąskaitų dar ligi šiol neapmokėtų net 12.216 litų, t. y. tokių, kurios praneša sąmatą (=11.000 litų).

Tiesą sakant, tas sąmatų prašokimas man jau taip įgriso, kad aš norėčiau kuo greičiau jas apmokėti ir nusikratyti. Deja, šį kartą man trūksta tiek pinigų, todėl siunčiu tik pusę (=15.000 pranc. frankų). Be to, noriu parašyti pačiam Petrikui dėl kai kurių sąlygų, nes patys darbai nėra pabaigti arba galutinai atlikti (pvz. durys į balkonus ne iš masyvės lentos, o tik iš fanieros, kas nieku būdu neleistina, paskui reikės dar užtaisyti plyšiai etc.). Taigi tuo tarpu iškeisk tuos frankus ir įmokėk p. Petrikui, paėmęs iš jo kvitą. Likusią skolą netrukus apmokėsiu, kai tik sumedžiosiu skatikų ir kai Petrikas duos garantijų dėl atliktų darbų // [176v] arba atliktinų pataisymų, kaip tat yra visur priimta prie medžio darbų.

Tiesa, būk geras, pasakyk, ar jau viskas išmokėta be Petriko. Mane net baimė ima, kad, nepaisant mūsų su Vizbaru galutinio atsiskaitymo, dar kas neatsirastų...

Daug geriausių linkėjimų ir ramios, sveikos vasaros

Jūsų Petras.

P. S. Tiesa, p. Vizbaras prie Petriko sąskaitos pridėjo savo pastabų pieštuku ir pasirašė patikrintų sąskaitų apmokėti ne 12.216, o tik 9.227[20] litų. Tik šitą sumą aš ir laikysiu autentiška. Tuo būdu 15.000 frankų iškeitus maždaug į 5.000 litų, beliks skolos apie 3.000.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 142, l. 176r–176v.

464 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-07-14

Kaune, [1]932 m. liepos [1]4 d.[1]

Mielas Petrai! Liepos 2 d. Barbė įnešė 700 litų. Bet man vekseliams išpirkti buvo pritrūkę 550 ir už telefoną sumokėjau 36.10. Sąskaitoje liko 123.41. Už 15,000 fr. VII.11 d. išverčiau 5850. Viso turėjau 5973; Petrikui sumokėjau 6,000 pridėjęs savo 70 li. ir sąskaitoje beturiu 43.41 smulkiems mokėjimams. Nuo 1931 m. gruodžio 1 d. išpirkiojau vekselių už 34.300. Belieka išpirkti paskutinis 1,000 litų VII.30 dieną. Pas mane jokių netikėtumų nėra. Iš paskutinį kartą Vizbarui duotų 17.300 vekseliais šis tūkstantis pažymėtas knygelėje VII.30 d., tik aš anandei knygelės nebuvau atsivertęs, kai rašiau apyskaitą VI.30 dienai. Šis tūkstantis Vizbaro duotas tam pačiam Petrikui, o šio parduota Bankui. Norėjau tą tūkstantėlį pasilikti iš atsiųstųjų, bet Petrikas išverkė neatskaityti, nes pinigų visiems reikiama ūmai. Vizbaro sąskaitų iš viso ir su Petriku ypačiai aš nežinau. Vizbaras nesukė, tai faktas; bet kad jis apskaitymus darė daug daiktų pamiršdamas ir tik paskui surasdamas, tai taip pat faktas. Petrikas tuo ir aiškina, kad Vizbaras tiesiog gėdėjęsis paduoti // [1v] dvigubą sąskaitą Petriko. Jo „numušimai" esą nieko nepagrįsti, nes daug dalykų (laiptai, spintos) esą naujai sumanyti; tai ant jo sąskaitos nesutinka ir reikalauja sulig savo sąskaitos. Tada ir visas garantijas duosiąs taisyti tai, kas paskui per tam tikrą laiką feleruos[2].

Et bien[3], malonėkite man „išgadyti" vieną tūkstantėlę VII.30. Daugiau po cheirim[4] nebereikalausiu... Tik motinai jau esame skalni... Ji neprašo. Andai pasiūlijau šimtą, tai pasakė dar turinti ir neėmė.

Šio VII mėn. 18 d. 50 metų sukaktis G[arbės] Kanauninko V. Jarulaičio. Važiuoju į Aukštelkius (ties Būbjais), vežu jam ąžuolinę lazdą dovanų. Jam 73 metai. Tai mūsų atstovas I Dūmoje. Pasveikink, jei ką bendrą turėjai. Šiauliai – Jarulaičiui.

Palangon neteks ilgam važiuoti. Vytauto bažnyčią su visu turtu atiduodu Pranciškonams. Aš liksiu prie jų tik Šv. Trejybės par. vikaru ekspozitu (kurs negyvena prie tos parapinės bažnyčios). Mano funkcijos lieka tos pačios, tik administracija patenka į tėvo Martiniano Bučnio – rektoriaus – rankas. Man bus ramiau, net pelningiau, nusikračius rektoriavimu.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 344, l. [1r–1v].

---

1 Greta datos dešiniajame kampe Klimo pasižymėta: „6.000 fr. čekį išsiunčiau 1932. VII. 32."
2 lenk. *feler* = defektas
3 pranc. = na, gerai
4 jid. *חרם* [kheyrem] = ekskomunika, greičiausiai šiame kontekste žodis reiškia kraštutinį įsipareigojimą.

465 | Nenustatytas asmuo Petro Klimo jaunesniojo vardu Juozui Tumui, Bjaricas, 1932-07-16

Biarritzas, 1932-VII-16 d.[1]

Mielas Bočeli!

Kai aš užaugsiu, tai gal man priminsite, kad aš mažas būdamas taip daug keliavau, nes aš neatsiminsiu Biarritzo ir jo uolų.

Siunčiu daug, daug linkėjimų

Petrelis

Kan. J. Tumui
Aleksoto g. Nr. 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su Baskų pakrantės ir Laruno kalno Bjarice vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 144, l. 177r–177v.

466 | Petras ir Eglė Klimai Juozui Tumui, Bjaricas, 1932-07-16

Biarritz'as, 1932. VII. 16[2]

Gerasis Dėde, mudu su Eglute išėjome į didelį lietų ir šlapi dabar atsiminėme Palangą – pavydime jums ne tik lietuviško lietaus, bet ir gero oro. Visų tų būdų čia visai dabar nėra – tik mes liūdnai žiūrime į bangas ir uolas. Visi sveiki siunčiame ir jums lietaus

Petras
⌜Eglė⌝[3]

J. S.
kun. Kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie
Via Allemagne

Atvirukas su Bjarico didžiojo paplūdimio vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 144a, l. 178r–178v.

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. VII. 22".
[2] Šalia datos Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. VII. 22".
[3] Rašyta Klimaitės ranka.

467 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1932-07-22

Kaune, 193[2] m. liepos 22 d.

Ponas Nepaprastasis Pasiuntiny ir Įgaliotasis Ministeri Petrai I ir Madame Petras! Visus supetrėjusius Klimus aš mielai prašau patarnauti man ir šį mano laiškelį įteikti Jo Malonei Petrui II ir Jos Malonei Eglei, viso Biarritz'o Miss'iukei.

Aš būč ir stačiai jiems adresavęs, ne par bonté[1], kad jųdviejų laiškuose iš š. m. 16 d. nors viename būtų paduotas gatvės ir vilos adresas. Dabar pasižiūrėjau į La Côte des Basques, kur tiek daug žmogiukų, liliputų, o Grande Plage tiek tiršta čigoniškų palapinių, kad visai nusiminiau, ar tame tiršty surasiu mažiuką Petrą ir pusmergę Eglę. Tai ir bevelijau kreiptis į didelius didelius Petrus; tiek didelius, kad net iš pat Lietuvos matos ir jų adreso nebereikia ieškoti.

Petraĩ Didieji, malonėkite pranešti Petrams Mažiesiems, kad jie žmonės nusidėjėliai. Antai, Eglė Petraitė jau turbūt romansinę korespondenciją pradėjo, o savo Seneliui neparašo nė žodelio savo ranka.

Egle, klausyk. Jei nori, kad aš Tave mylėčiau, tai tu kurstyk tą meilę gerais, savais žodžiais, neatsiklaustais iš kitų. Kai Tu buvai tokia pat, // [1v] kaip dabar Petriukas, Tu buvai raštingesnė. Mano archyve tebėra rinkinys Tavo sava ranka kraigliotų rašmenų. Aš Švediuose išmokau runas skaityti, tai paskaitau ir Tavo raštą. Dabar Tu, matau iš pasirašymo, jau stiprai nuvaldai plunksną, o galvoj, turbūt, jau kurios mokyklos visa programa, tai Tau būtų piga pradėti su savo seneliu betarpišką korespondenciją. Aš Tau prisiekiu visais lietuvių dievaičiais iki pat Pirdaičio-Perdoitos, kad į kiekvieną atsakinėsiu tą pat dieną.

Kai imu galvoti, tai pradedu Eglutės ir Petriuko pasiilgti; o kai negalvoju, tai esti širdy tuščia, nieko neatmenu.

Petriuk! Tavo sukcesai[2] Paryžiuje jau pasiekė Lietuvą. Sveikinu sveikinu. Ypač, kad Tau tai lengviau atsiėjo neg Verai Podėnaitei Italų scenoje. Tik ką sugrįžęs prof. Ig. Jonynas Tavo garbę triūbija kur tik koją keldamas. Tiesa, jis jau toks vaikamylis; jis ir savo vaikus myli, bet geruosius savumus tekelia Tavo, ponas Petrai II. Kad Tu Baskų (už ką aš juos myliu, ir pats nežinau) jūros neatminsi, tai nesvarbu; svarbiau, kad pats save pradėtumei kuo anksčiausiai atminti. Tam ir duodamas šis Tavo archyve laikytinas dokumentas, savuoju tikru parašu patvirtintas. Tavo senelis – Vikaras, nebe Rektorius, kun. Juozas Tumas, visiškai sumenkėjusios Garbės – Kanauninkas.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 345, l. [1r–1v].

468 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-07-23

Paryžius, 1932. VII. 23

Gerasis Dėde,

Matau vis tik, kad administracija įkyrėjo ir meti. Labai gerai, džiaugiuosi ir tik laukiu, kada pagaliau atsikraustysi į mūsų vilą, dėl kurios tiek turėjai rūpesnių ir nemalonumų ir tuo būdu galutinai patapai laisvu dailininku visos Lietuvos laimei. Kad aš galėčiau taip atsikratyti administracijos ir laisvai pasvajoti! Tiek to – dar anksti dėl to galvoti.

---

[1] pranc. = per malonę

[2] pranc. *succés* = pergalė, sėkmė, laimėjimas

Paryžiuj dabar esu vienas – nes Bronė su vaikais Biarritze. Turime mažytį butelį antram aukšte. Man ten labai patiko, ir oras be galo švelnus, nors lietaus netrūksta bemaž kiekvieną dieną. Aš pats mėginsiu ištrūkti apie rugpjūčio mėnesį, nes dabar atleidau savo sekretorius atostogų. Petriukas jau visai vyras ir geras vaikas kaip dar turbūt pasaulyje tokio nebuvo: ramus, paklusnus, visada linksmas – niekas namuos jo negirdi, niekam jis nekliūva ir visus juokina. Eglė jį be galo myli, nors dažnai ir susipyksta, nes nervingesnė. Bronė iš kažin kur gavo mažą dusulį ir net turėjo eiti pas daktarą; bet šis pasakė, kad nieko rimto nėra – tik nemalonu.

Šita pačia proga pridedu čekį 5000 fr., už kuriuos gausi maždaug 2.400 litų, iš jų tad apmokėk paskutinį vekselį (1000 litų), duok // [181v] paskirtą sumą motinai ir, be to, pakviesk pasiimti pinigų (500 litų) Stasį Dabušį – tai antra dalis jam pažadėto honoraro už „Skaitymų" naujos laidos priežiūrą (avansas, nors dar savo darbo nepabaigė – bet ką bedarysi, kad skundžiasi neturįs kuo savo skolų išmokėti). Paimk, žinoma, kvitą.

Pinigai dabar, bra, eina kaip vanduo per rėtį, o jų ir nėra. Ketinu vėl pulti Puidą, kad krapštytų, po šimts pypkių, mano skolą – juk kaltas bjaurybė 2500 litų (neskaitant procentų nuo 1923 m.). Be to, ir „Kauko" bendrovė vis dar negrąžino man 1000 litų! Taigi matai, kad bankrotas visgi dar nesu, jeigu yra skolininkų...

Daug geriausių linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 146, l. 181r–181v.

469 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-08-01

Kaune, 1932 m. rugp. 1 d.

Mielas Petrai! Persirgęs gripą, duok Dieve sveikatos jūsų antigripinui. Šiandien ruošiuos Palangon 4 dienoms. VIII.6 d. rytą grįžtu. Palangos bijau, kad nepakenktų ausims: jos daros labai jautrios vėjams. Būč visai nepasiruošęs, kad ne Barbora: rūpi aplankyti; ji ten gerokai nuobodžiuoja. Parašysime Tau abudu iš Palangos.

Už čekį gavau 2.340 (VII.26). Skolos atsiėmiau 70, sargui už VII m. 50 l., kaminkrėčiui 6 l. = 126. St. Dabušiui 500, skalbyklai 140, grindoms balkonuose 173.25., vekseliui 1.000, už elektrą VI m. 21.97. Kasoje liko 422.33. Iš tų rezervuoju 400 motinai. Ji buvo pas mane bažnyčioje per savo vardo atlaidus ir bučiavo kryžių. Iš karto nepažinau.

Vaižganto g. dar nedirba – dirba Orzeszkienės, L[aisvės] alėjos, Vytauto pr., kur buvo ir taip pakenčiama. Bet žada: zaraz zaraz[1]. Turbūt pataisys rudenį, o iki tol negali reikalauti mokesčių, kai negalima pilnai naudotis butu.

Mokesčio vis dėlto uždėjo metams 1.242 litu; tad po šimtuką kas mėnuo.

Šiuokart trumpai – ruošiuos į kelionę III kl. su plackartu ir 50% nuolaidos žurnalistui. Viso tad už 18 litų. Spekuliuoju, bra.

Tavo kun. Juozas[2]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 347, l. [1r], [1v] be įrašų.

---

[1] lenk. = greitai greitai

[2] Po parašu dešiniajame kampe pieštuku atliktas dalybos veiksmas kampu, 6,000 padalyta iš 2340, gauta: 25,6. Suklysta, turėtų būti 2,56.

470 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-08-03

Paryžius, 1932. VIII. 3[1]

Gerasis Dėde,

Tas gražusis laiškas mūsų vaikučiams padarė visai puikią kelionę. Aš jį dabar išsiunčiau į Biarritz'ą. Matai, mes niekur važinėdami neregistruojamės, o jeigu duodame policijai pavardes, tai niekuomet nesakome titulų, pirma dėl to, kad tai nepriimta, o antra, kad per daug esame biedni, kad galėtume tuo afišuotis. Pagaliau sustojame tokiuose viešbučiuose arba vilose, kad nepatogu sakytis. Todėl niekados nesitenkink pavarde ir titulu vietoj adreso, išėmus Paryžiuj, kur mums ateina laiškai tik su viena pavarde ar su vienu titulu.

Aš dar tuo tarpu „kepu" šaltam Paryžiuje. Į Biarritz'ą išvažiuosiu apie 12–15 d. Laikausi visai gerai. Apendicito operacija vis tik buvo geras daiktas. Rumbė per pilvą paliko, bet užtat pilvas be rumbės. Daug ramiau. Antra, visai atpratau rūkyti. Kokia ekonomija! Ir kiek kelnių nesudegintų! Gal ir galva pasidarys mažiau peleninga.

Pasakyk vis tik man tiksliau, kaip pasidarė su tuo re-vikaravimu. Argi čia pats jau taip išsistoravojai ar kas kitas išsistoravojo? // [182v] Jeigu pats, tai gerai, bet jei ne – aš būčiau labai piktas. Tiesa, jau senai aš siūliau vėjui pryšakin pūsti ir išeiti visai iš Rektorato. Bet tuomet nenorėjai, sakeis būsią nuobodu. O dabar? Ar ne geriau visai ir negyventi prie Bažnyčios ir visai niekuo neužsiimti ex officio[2]. Juk tarnyba Dievui ir žmonėms dabar visur duonos kąsnio varoma – kiti ieško, kiti stumia kaip alkani. Argi tam pats dirbai? Teimie tad alkanų minia, tesigrūdie. Pats esi laisvas Dievo ir žmonių tarnas, nors ir rašai visada buvęs spaustas, varyte varytas. Paklausyk tad mano patarimo, jauno, bet gal pakankamai prityrusio, ir lipk į mūsų meditacijų bokštą. Ten būsi ir arčiau prie dangaus, ir skaisčiau prie žemės, laisvas nuo jos mizerijų. Ir apgalvok tada Lietuvos golgotą, ir apmąstyk savo prietelių širdies perlus ir farizieizmą – sukursi idejų ir mizerijų sintezį, kurs vienas tėra realybė jaunai Lietuvai įtikinti ateičiai iš praeities kopti.

Geriausių linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 147, l. 182r–182v.

471 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Palanga, 1932-08-03

Palangoje, 1932 m. VIII. 3.

Mielas Petrai! Nuo vakar dienos esu Palangoje. Kaune persirgto gripo dar nepraradau, dar kelionėje atnaujinau. Barbė sveika, Vytukas linksmas, tik man nepatinka, kad jis labai prakaituoja, kai užmiega. P. Prezidentas[1] jaučias puikiai; sakos, gerai pasilsėsiąs. Man nebeteko čia kaitrų, bet nebeteksiu saulės – // [2v] debesuota. Už tat jūra stebuklinga. Palanga daug pagerėjusi: gatvės kietos, pro Tavo butvietę prakastas kanalas, tai nebėr balos, tiltas naujas, mielai lankomas, medinių vilų gana, erdvė dide-

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atr. VIII. 6".
[2] lot. = pagal pareigas

lė: 20 minutų į Birutę ir į tiltą. Tiltas turi 567 žingsnių, o aš turiu 63 metus ir tuo visai [n]esidžiaugiu. // [3v]

Palangą džiugina žydelis Kaganas, taisyklingai kalbąs lietuviškai, gabus karikaturistas. Nei nepalyginsi su juo ano ėsto[II], kurs čia Kaune kapitalą susikrovė visai menkomis karikatūromis.

Klebonija Tave sveikina.
Tavo kun. Juozas

Rašyta ant trijų atvirukų-šaržų: l. [1r] Juozo Tūbelio nespalvotas šaržas, apačioje Tumo ranka užrašas: „J. Tūbelis"; l. [2r] Liudo Giros nespalvotas šaržas, apačioje Tumo ranka užrašas: „L. Gira"; l. [3r] Augustino Gričiaus šaržas, apačioje Tumo ranka mėlynu rašalu: „A. Gričius, ‚Palangos' autorius"; VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 348, l. [1r–3v]. Archyvinėje byloje yra pastaba: „Trūksta Nr. 4 (Matulaitis) (Pagal P. Klimą)."

[I] Antanas Smetona
[II] Elmar Jaanimägi

472 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-08-04

Paryžius, 1932. VIII. 4.

Gerasis Dėde,

Aš vis tik dar noriu prašymą įteikti Finansų Ministeriui[I] dėl tos Komisijos nusprendimo. Ką gi jie mane skaito esant mieste, kad aš apsemtas purvyno per ¾ metų? Pagaliau – kai išgrįs Vaižganto gatvę – tada tesižinie. Tada aš būsiu mieste ir negaila bus miestiškai mokesnius mokėti. Taigi čia įdėtą prašymą įteik. Jam paskutinis terminas rugpjūčio 14 d. Tu gi nesuvėlink, nors mėnesio terminas eina nuo dienos gavimo, o liepos 14 tebuvo išrašytas pats pranešimas. Tiesa, didžiausias mano noras čia – tai priverst kaip nors išgrįsti gatvę. Jei ir kiti taip protestuotų – gal padėtų. Tiesa, prilipink prie prašymo reikalingą žyminį mokesnį.

Ketinu netrukus ir pats vykti kiek silstelėti į Biarritz'ą. Taigi nuo kokios VIII. 10–15 rašyk tiesiog Mr. Klimas, 19, rue Jean Jaurès, villa Fanny Baïta, Biarritz.

Daug visokių linkėjimų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 148, l. 183r, 183v be įrašų.

[I] Juozas Tūbelis

473 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-08-06

Kaune, 1932 m. rugpjūčio 6 d.

Mielas Petrai! Štai, aš ir iš Palangos. Dukart pasimaudžiau, Kastuką Meškauskytį prigirdžiau, pats dizenteriją gavau, dvi dienas kenčiau, daktaras klyzmą davė, o Barbė už kojų laikė. Daug gero prityręs, sugrįžau kaip į rojų – į savo butuką. Paklausykite manęs: norite būti sveiki, sėdėkite namie. Visi tie Palangos, Biarritz – vienas vargas ir skurdas.

Tavo pakartojamus pasiūlijimus apsigyventi vilos bokšte ir ten kažką pramanyti aš svarstau seniai, bet vis nukrypstu į centrą. Tariaus net su prel. K. Šauliu, mūsų vyskupo' general-vikaru. Jis labai inteligentingas ir man palankus. Abiejų tuo tarpu nuomonės sukrinta, kad aš dar „per jaunas" (63 m.) užsidaryti bokšte, atsiskirti nuo vidurio, nuo visa to, kur gyvenimas kunkuliuoja. Matai, aš dar tebesu daug kam reikalingas. Tebedirbu: Kat[alikų] blaivybės dr[augijos] vicepirmininku, Studentams šelpti draugijoje valgyklos pirmininku, Vilniui vaduoti sąjungoje valdybos nariu, Lietuvių latvių vienybės draugijoje valdybos nariu, Lietuvių švedų draugijoje pirmininku, Žurnalistų sąjungoje ir Liet[uvos] šaulių sąjungoje Garbės teisėju, Neolituanijos korporacijos ir L[ietuvos] t[autinio] j[aunimo] „Jaunosios Lietuvos" garbės nariu, XXVII knygos mėgėjų dr[augijos] kasininku, Vytauto Didž[iojo] universiteto Hum[anitarinių] m[okslų] [fakulteto] Mokslo dr[augijos] Literatūros skyriaus („Universitetas") kasini[nku,] // [1v] Vysk[upo] Val[ančiaus] paminklui statyti komiteto kasininku, kun. Strazdo, M. Pečkauskaitės pam[inklui] st[atyti] komiteto Garbės Pirmininku, faktinai ir pinigų parūpintoju. Draugijų, kurios man yra dovanojusios Garbės Nario diplomus, bet darbo retkarčiais tereikalauja, aš nebesuskaitau. Anot kun. Bikino, iki šiol Lietuvoje dar nebuvę nė vieno „skandalo", kur aš nebūč dalyvavęs; inž. ir kanaun. Prapuoleniai dėl to kažkaip išvedžioja, kad aš esąs visur esantis. Prel. Šaulys sakos taip pat esąs tautininkas ir ne blogesnis už mane; o skirtumo tiek, kad aš pritraukiąs į savo galvą daugybę srovių, o jis tik oficialiąją ir universitetinę.

Visur tampo, neramina, kurti-rašyti kliudo. Priimu kasdien po keliolika interesantų, kasdien bėgu į miestą bent keliais svetimais reikalais. Šiemet išleidžiau Vytauto Didž[iojo] komiteto, kur aš esu 1^s vicepirmininkas, keturius konkursinius veikalus, nei užmokėtas, nei dėkuotas, tik koliotas, kad per mažą skyrėm kainą ir autoriai gavo „per maža", nors aukščiausį Lietuvoje honorarą. NB. Tiesiog abuojas savo godumu (алчность)[1] pasirodė Vienuolis-Žukauskas.

Tai mano argumentai, drauge mano gyvybė ir garbė. Visi sako, kad senstąs žmogus, kai esąs išstumtas iš vagos, tuojau mirštąs, į kitą gyvenimo tribą nebeprisitaikąs, kaip jaunas. Taigi ir bijau, kad senąsias pozicijas palikęs, naujų nestengsiu // [2r] užimti. Ir beveliju smilkti taip, kaip yr. Aš dirbu daug, kad toks ministeris Variakojis nepasakytų, kam jis ima didžiulę pensiją (691.10 l.). Kiek tiek iš to dar atskaitys laisvųjų profesijų mokesčiui. Pats nedrįstu žengti; laukiu, kad kas pastūmėtų nuo to darbo ir garbės pjedestolo. Ir to, rodos, sulauksiu. Tada, gal ir džiaugdamos, nukeliausiu pas Tave, Petrai, nuomininku.

Mano būklė nebetvirta dėl susidariusių tarp tautininkų valdžios ir episkopato, o gal ir pačios Romos, santykių. X-16 d. švęsime „Vilties" ir viltininkų, tiek pat – pažangininkų-tautininkų jubiliejų, 25 m. sukaktį. Tiek laiko išėjo, kaip mudu su A. Smetona pradėjom planingai ir sąmoningai veikti, lietuvių tautos „dvasią" tvarkyti ir mūsų išvarytoji vaga dar neužžėlė. Kaipgi dabar man A. Smetona palikti? Negaliu jo palikti, negaliu ir visokio plauko tautininkų palikti, negaliu prisiskirti prie klierikalų; su šiais mano ryšiai ir santykiai visai nutrūkę. O kai nebedirbu episkopatui, pamažu nustoju jam vertybės; neužimu pozicijos, tai negaliu nė avansuoti. Nepriėmimas į Kapitulą mane smarkiai pažemino, bet visai teisingai – reikia pūsti į vieną dūdą, o aš pūčiau į kitą. Kunigai suopozicionuoti, varu verčia ir kitus į opoziciją. Vysk. Karosas, ark. Karevičius, aš, kan. Špakevičius, dekanas Pronckietis ir nemaža senųjų laikomės pozi-

---

[1] rus. = godumas, gobšumas

cijoje, užtat mus pravardžiuoja rządowik'ais[1], kaip seniau prie // [2v] maskolių, ar „ка[з]енный рави[нъ]"[2] (tai mane, kad valdžios įstaigos į mane kreipias šventimų ir prakalbų). Opozicija boikotuoja tautininkų įstaigas iš viso, o aš jas proteguoju, joms bent po vieną konferenciją per metus pasakau ir paveliju mano vardu dėtis, o jis, mat, populiarus ir visgi episkopate dar sveria. Tai dekanai sumanė unanimiter[3] reikalauti iš episkopato (tikriau vyskupai Paltarokas, Reinys ir Kukta su Staugaičiu), šiuo būdu daro presiją į arkivyskupą Skvirecką, kad mane sumaltų, стер бы съ лица земли[4], idant nebekliudyčiau. Taip buvo ir su pašventimu 16 tautininkų vėliavų ir straipsniu: „Šveskime, kol prašo". Dabar plaukia pakurstomų dekanalinių konferencijų nutarimai, kad mane už tai „nubaustų". O kaipgi baus, kad aš turiu cirkuliarą? Ir jie turi, tik neklauso? Ateina „роковой день"[5], š. m. 14 d., kada pašvęsiu niekur kitur nešvenčiamas „Jaunosios Lietuvos" draugovių vėliavas. Ji, kaipo „pavasarininkų" priešingybė, eina greta skautų – „ateitininkų" priešingybės, todėl ir episkopato nelabai pakenčiama. Prieš ją man anais metais buvo įteiktas ypatingas ekvivokiškas reskriptas, o mes juo nesivadavome. Kitur Jaun[osios] Lietuvos nė į bažnyčią su vėliava neįsileidžia; jie tad savąją palieka už durų, o įeina su valstybine vėliava. Šiai jau nieko nepadarysi.

Verda tikra velniava, укропъ[6], kuriame, turbūt, teks, galų gale, man išvirti ir pas // [3r] Tave pradėti karšti. Man būtų labai didelis užmokestis už visą mano 4[0] metų visuomeninį darbą šita prievarta. Be juokų, didelė sadistiška nuotaika.

O nuo Vytauto Didžiojo bažnyčios rektoriaus titulo aš, tikrai, atsisakiau pats, ta prasme, kad niekas man nieko stačiai nesakė. Užtat buvo kai ko iš šalies. Ark. Skvireckas, ligi tik atvyko Bartolonis, ėmė man pilti visokių kaltybių: 1, tai, kad aš esąs teatralas, vaikščiojąs už kulisų ir scenoje dalyvaująs sveikintojų minioje (sveikinęs 10 m. sukakties Žalinkevičaitės); tokios sukakties nėra buvę; sveikinau art. Kaktinį, kaipo Lietuvių-latvių vienybės dr[augijos] pirmininkas. Protestavau, Žalinkevi-Petrauskienė rašė raštą. 2. Tai, kad savo bažnyčion kviečiąsis solistes, o paskui su jomis orgijas keliąs. O aš, žinai, su moterimis nieko, nes jau senas, o ir jaunas santykių su jomis neturėjau, nors ir prieteliavaus su daugeliu. Pas mane moterų nesti ir aš, pavaišinęs pietums, jas tuojau išleisdavau. Protestavau. Dėl teatro lankymo buvo rimto ginčo su arkivyskupu. Aš tebebuvau literatūros docentas ir man teatras buvo reikalingas, o arkivyskupas tų dviejų dalykų nesuderino. 3, Ark. vieną kartą karčia šypsena prikišo, kad aš jo neklausąs, o klausyti privaląs, nors ir ką „kvailą" įsakytų. Neatsakiau nieko. O 4, nepaklausiau, kad mane paskyrė K. V. C. nariu. Padirbėjęs daugiau kaip metus, atsisakiau nepritarimu tai akcijai ir pirmininko Tumėno taktui; 5, kai episkopatas išleido agitacinį laišką, atsisakiau // [3v] jį „aiškinti", vadinas, agituot iš sakyklos, bet tai prieš paskaitydamas tekstą pasisakiau generalvikarui, pasiruošęs raštu motyvuoti. Gen[eral]-vik[aras] nuo raporto atkalbėjo, o neaiškinti pavelijo. 6, Vieną sykį arkivyskupas, išleisdamas mane iš savo kambarių, tarė: „Nu, jau tavo pamokslai!" Protestavau bažnyčioj sakąs iš jėzuitų ir „Tiesos kelio". ⌈Vieną sykį, paklaustas apie religinius mano straipsnius „N[aujojoje] Romuvoje" (jie man rodės visai padorūs), atkirto: „Sekli, kaip

---

[1] lenk. rządowiec (= valdančiosios politinės srovės šalininkas) ir rus. priesagos -ik vedinys, juo įvardijamas valdžią remiantis asmuo.
[2] rus. = valdiškojo rabino
[3] lot. = vienbalsiai
[4] rus. = nušluotų nuo žemės paviršiaus
[5] rus. = lemtingoji diena
[6] Kirilika parašytas lenkiškas žodis *ukrop* = labai karštas vanduo.

ir visa, ką tu iki šiol esi parašęs". Tai tiesa. Vis dėlto atmušė norą veltui, be honoraro rašyti tam laikraščiui, kurį pats įsteigė.

Ką gi, aš mažamokslis, de profundis[1] nesugebu jokiame moksle. Aš ir pretensijų neturiu. Mano pasižeminimą ir dažnai самоосговоръ[2] draugai rašytojai žino. Aš, mat, smulkmenų lasytojas.[13] 7. Sykį per celebrą, kai asistavau ad honores[4], tarė, aš nebemokąs giedoti himno į Šv. Sakramentą. Tai buvo per Dievo Kūno oktavą. Aš sakiau tebemokąs, tik kad į Vytauto b. šiokiomis dienomis nesusirenka 50 žm. kvorumas. 8. Kai Bartoloni išleisdami visi prelatai ir kanauninkai pasirašė jam kan. Dogelio ar kieno ten surašytą panegiriką, aš viešai atsisakiau padėti savo parašą, nepripažindamas jam tų nuopelnų: jis buvo causa[5] visų kaliamitačių[6], kurios ėda Lietuvą. 9. Kr[ikščionims]-dem[okratams] ir kitiems krikščionims kurstant, Vyt. Didž. b. patuštėjo. Beliko Sumos su geru skaičium maldininkų ir pamokslai, kurių klausyti užeina ir iš kitų bažnyčių grįžtą. Tai labai nejauku, net gėda, kai iki 10½ val. tuščia.

Tokiomis sąlygomis vesti bažnyčią diecezijos Ordinaro pašonėje nepatogu ir aš atsisakiau. Bet palikau funkcionarium šliubų, krikštų, laidotuvių su pelnais man. Tai materialio nuostolio neturėsiu. O bažnyčią vis tiek rengiau Tėvams Pranciškonams; aš pats esu netikęs Tretininkas. Tai didelė Ordenui dovana; už jos įrengimą betgi jau esu v. Kar[evičiaus] atlygintas Garbės Kanauninko titulu.

[r]Be bažnyčios įtaisymo laikau savo nuopelnu, kad surinkau lėšų Naujam Testamentui išleisti. Ir, tik nesijuok, aš pašalinau Kostą Olšauskį iš kapitulos – aš priverčiau jį atsisakyti prelato titulo. Jei nebūt atsisakęs, kapitulos iki šiol nebūt sudarytos. Tai visa mano „diplomatijos" istorija.

Pagaliau, Vytauto D. bažnyčia vyskupo kanceliarijai duoda apie 4,000 litų pelno taksomis už visokias fakultates[7]. Tai, rodos, nemažas man pliusas...

Ir dar pagalių pagalėlis. Aš labdarybei atiduodu griežtai visa, kas man lieka, o gyvenu, pats žinai, labai kukliai, tik vienų „abrozdėlių" turiu už 5–6 tūkstančius ir dvejeto tūkstančių tomų biblioteką. Nerūkau ir labai džiaugiuos, kad ir Tu atpratai nuo to idiotiško dūmais leidimo pinigų ir plaučių. O geriu tik svetimaičių pilstytuvės. Deja, nedaug tėra glušų, kad man į gerklę piltų ko brangaus iš užsienių.[18]

Norėjai žinoti, tai dėl visa ko į Tavo rankas paduodu šią savo išpažintį, laukdamas naujų nuotykių. Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 349, l. [1r–4r], [4v] be įrašų.

[1] Juozapas Jonas Skvireckas

---

[1] lot. = iš gelmės
[2] rus. = savikritiką, savęs apkalbėjimą; žodis vartojamas liudijimui prieš save ar melagingam parodymų prieš save davimui įvardyti.
[3] Tekstas įterptas pažymėjus išnašos ženklu l. [4r].
[4] lot. = garbingajam, šiuo atveju norima pasakyti, kad asistuojama celebracijai vadovavusiam arkivyskupui Skvireckui.
[5] lot. = priežastis
[6] lot. *calamitātis* = žalos, negandos
[7] lot. *facultās* = paslauga
[8] Tekstas įterptas pažymėjus išnašos ženklu l. [4r].

Biarritz 1932. VIII. 8 d.

Antrašas
Villa Fanny-Baïta
19, rue Jean Jaurès
Biarritz

Brangus Bočeli,

Prisipažįstam, esame kalti dėl taip ilgo nerašymo. Tai tam buvo įvairių priežasčių: lig įsitaisėm, susitvarkėm, šeimyna didelė. Dvi pirmas savaiti lijo, šalta buvo, vaikščiojom susitraukę, apipelėję. Dabar-gi prasidėjo karščiai, tai ir vėl negerai, laukiame lietaus. Dievas nebeįtaiko!

Tas slaunus Biarritzas, tik Dėdė niekam nesakyk, man suvis nepatinka: miestelis didelis, susikimšę, pliažas dviejų žingsnių gulti nugultas, aukštas uoluotas krantas, įvaro žmogų į melancholiją. // [109v] Nei miško, nei tos erdvės, kurią mes turim Palangoj. Tokius didelius plecus čia teturi tik karališkos vilos. Nesuprantu, ką čia randa šio pasaulio didikai, subėgdami iš vis[o] pasaulio į tą Biarritzą! Kiek čia karališkų vilų! O kokie viešbučiai[!] O jeigu, atvirai pasakius, tai niek[o] gražaus nėra! Aš-gi būdama karalium kiekvieni metai važinėč Palangon ir tik ten statyč vilą. Gal aš grožio nesuprantu, o gal lietuviškas mužikiškas skonis, kaip pasirodo, daug skiriasi nuo karališko skonio. Tiek to, daugiau, tikiuosi, čia nebeatvažiuosiu.

Eglė ir Petriukas įdegę sau[lėj] kaip negriukai. Eglė maudosi, ža[i]džia, Petrelis taip sau smėlyje kasa. Jis jau didelis vyras, šiek tiek kalba savo kalba: „pašau paleni // [110r] niamo, diunos". (prašau panele namo duonos) Akeli – arklys; bamba – batai; paša – paduška; maši – musė; dzia-niunium – saldainis; Ali – Eglė. Abelnai, žino visas mandagumo formas, moka pasakyti ne tik lietuviškai, bet francuziškai ir angliškai. „Bojour badame" (bonjour madame[1]). Užtai jį visi labai mėgsta, pliaže turi daug simpatijos. Tik ir girdim: „comme il est gentille"[2]. Tuo tarpu, jis turi vardą gerai išauklėto vaiko. Bet tam reikiama ne tik stipriai laikyti, bet ir lupti. Francuzai sako, kad už blogus darbus ir neklausymus vaikus reikią „corriger"[3]. Vadinas, laiks nuo laiko gerai įpilti į pasturgalį. Aš suvis sutinku!

Išbūsime lig rugsėjo galo. Petras Paryžiuj!

Laiks nuo laiko nueiname į domininkonų bažnyčią. Ten // [110v] yra vienas domininkonas, suvis panašus į Dėdę: žila galva, toks pat ūgis, greitas ir gerai pamokslus sako! Gaila, daugiau nebegalėsim nueiti, nes vakar pranešė per pamokslą, kad esą užginama įeiti bažnyčion nuogoms kojoms ir rankom, ne tik dideliems žmonėms, bet ir vaikams. O kur gi dabar tokiam karštyje gausim suknias su rankovėmis?

Petrelis dėkavoja Bočeliui už gražų laiškelį, Eglė rengiasi rašyti, tik dabar neturinti laiko.

Bučiuojame visi
Bronė, Petrelis ir Eglė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 83, l. 109r–110v.

---

[1] pranc. = laba diena, ponia
[2] pranc. = koks jis mielas
[3] pranc. = taisyti

475 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-08-11

Paryžius, 1932. VIII. 11.

Mielas Dėde,

Nors ir patarimas sėdėti namie geriau už visus kurortus – betgi rytoj išvažiuoju ir gana. Matai, Paryžius tai ne Kaunas, kur visada gera, o čia tai kaip pragare. Antra, aš čia likdamas nieku būdu negalėčiau atsipalaiduoti nuo visokių reikalų ir nė valandėlės kvepteleti. Taigi dabar jau, jei noro būtų, parašyk į Biarritz tik su visu adresu (19, rue Jean Jaurès, villa Fanny Baïta). Gal pasiseks išbūti bent vieną mėnesį mažiausiai.

Kai išskaičiau visą Dėdės Kalvariją, tai dar labiau įsitikinau, kad trauktis į vienuolyną Vytauto kalne yra geriausia išeitis, tik ne nuomininku, o „ponu-bajoru". Kas gi būtų, kad vaikai, kurie gal daugiausia Dėdę myli, nepaglobotų jo senatvės, kai ji ateis. Taigi tų rūpesnių nereikia turėti, kol mes dar ant savo kojų stovime. O antra, aš taip myliu Bronės gimines, kad galėčiau jiems viską paaukoti.

Jūsų Petras.

Pridedu vaikų fotografiją.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 149, l. 184r, 184v be įrašų.

476 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-08-21

Kaune, [1]932 m. rugp[.] 21 d.

Brone! Laiškas [sic!] Tu nesisielok: kultūringoje Lietuvoje jie nežūva. 1930 m. iš Tavęs esu gavęs 6, 1931 m. – 2 ir Eglės (VI. 28) vieną. Tavo paskutinis rašytas š. m. VIII. 8; jis šiemet tas vienas. Tokia statistika. Užtat Petras spragas užkemša: šiemet 17, perniai 21, užperniai 26.

Palangoje aš tebuvau 4 dienas; prigirdęs mieląjį Kastuką Meškauskį, ir pats susirgęs pilvine, grįžau namo. Niekur nėr taip gera, kaip namie. Tą patį pasako ir Barbė. Ji Palangoje labai pasitaisė. Gaila, kad Vytukas į pat galą nušalo, gavo baisios anginos ir kotik nenumirė. Dabar sveikas.

Aš juos lankau. Po trukšmingojo Dr. Purickio laiško „L[ietuvos] aide"! Vaižganto gatvę jau grindžia. Net Kabinetas, p. Pirm. Tūbelis sakė, jau priėmęs tos gatvės kryptį per Vytauto parką ir Radio teritoriją. Iš Šmulkščių dabar gražus reginėlis tiesiai į Perkūno alėją (kiek šianjuo). Ar daug nugrįs, vienas Dievas težino – medžiagos dar neveža toliau Purickio.

P. Tūbelis šiemet pirkos butvietę Kauko 5 vis à vis[1] Vizbaro, antrame šlaite, iš dr. prof. Landau. Dievuli-Tėveli, gra- // [1v] žumėlio – [k]aip iš jūsų vilos! Tik be trobų. Vakar p. Juozas buvo kūmas Morkūnų vaiko. Šis valdininkas iš prof. Landau atpirko antrą dalį, su namu. Buvo ir mane parsivežę pasirodyti ir pradžiuginti. Gražūs ir geri žmonės. Gaila, teviešėjau valandą – gavau išvažiuoti į Studentų valgyklos posėdį; ten aš pirmininkauju.

---

[1] pranc. = priešais

Katalikų akcija š. m. VIII. 28 d. rengias atidaryti Katalikų universitetą. Išsiuntinėjo pakvietimus visiems valdžios žmonėms, tik su pačia valdžia nieko nesulygo – atidaro pareiškimo būdu; valdžia net nežino, kas gi formaliai esąs atsakomas už šią Aukš[tąją] mokyklą. Nėra kaip nė įrejestruoti. Mūsų krikščionys lyg tyčia provokuoja valdžią ką priešinga daryti.

Esame nepaprastai susigraužę vokiečių reveliacijomis apie p. V. Sidzikausko nedorybes. Kaltina jį „pavogus" (!) 100,000 R[eicho] Markių iš Garbės Konsulų, kurie buvę tai skyrę moksleivių stipendijoms. Tai sudaro kone ketvirtį milijono litų – visą jūsų vilą. Gaila p. Vaclovo – tiek gerai jis gynė Klaipėdą. Vokiečiai pakeršijo už jo kalbas Klaipėdoje, Kaune ir kitur – už pribaigimą vokiečių garbės. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 353, l. [1r–1v].

[1] 1932 m. balandžio–rugpjūčio mėn. *Lietuvos aide* laiškas nerastas.

477 | Petras, Bronė ir Eglė Klimai Juozui Tumui, San Sebastianas, 1932-08-29

VIII. 29–1932

Ispaniškų linkėjimų, eks-karališkų labų dienų, toreodoriškų atsidūsėjimų ir lietuviškų mielų žadžių siunčia
Petras[1], ⸢Bronė, Eglė⸣[2]

J. S.
kun. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su Alderdi Eder parko San Sebastiane vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 151, l. 185r–185v.

478 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1932-09-01

[K]aune, 193[2] m. rugsėjo 1 [d].

Mieliausieji! Visós jūsų chevros[3], be Vytauto-Petro, atvirutę iš San Sebastiano gavau. Republicos Espan'olos nesama toli, jei iš anopus jos laiškai pareina į trečią dieną. San Sebastiano esama gražaus. Girdžiu, kad jau ir laisvo. Ar jau naudojasi autonominėmis teisėmis Baskai, kurių sostinė San Sebastiano? Aš nekoks geografas. O lingvistas dar menkesnis: baskiškai nesu girdėjęs nė vieno žodžio, kaip tariama ir kaip rašoma. Gaila, kad pirmiau nesusipratau įprašyti. O gal ir Biarritze galėtumėt gauti: atsiųskite man kokį baskišką elementorių ar polyglotte[4] su bet kuria Europos

[1] Po parašu Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. IX-1".
[2] Kiekvienas pasirašo savo ranka.
[3] hebr. *חֶבְרָה* [chevra] = bendruomenė, visuomenė, draugija
[4] gr. *polyglottos* = daugiakalbis, greičiausiai Tumas taip vadina daugiakalbį žodyną.

kalba. Sako, baskų kalbos gramatika esanti labai keista, vos vos pasidavusi formulavimams. Tu, Petrai, panagrinėk Baskų buitį ir parašyk apie jų buitį ir politiką. Tu, bra, ėmei neberašyti. Ar vis tai apendicito galvon? Išpjovė jį – išpjovė bet kurią pareigą šviesti mus, tamsuolius.

Buvau pas p. Prezidentą raginti, kad greičiau susitartų su m[onsinjoru] Arrata ir nuramintų katalikus. Aš kalbėjau vaikiškai, bet sąžiniškai. Max Band, Tau pažįstamas dailininkas, meilindamasis į mane, tarė: Gal T[amsta] nė nežinai, kad Tamstą // [1v] žydai yra praminę – lietuvių tautos sąžine? Aš to nežinojau. O patvirtinti Bando pasakymą, rodos, tegalėčiau, įpiršęs Čiurlionies galerijai bent vieną jo paveikslą. Veltui – nei Saliomonas, nei aš neišpilame iš tuščio.

Šitas Bandas gabus dailininkas ir filosofas. Jis mane daug ko nauja pamokė. Tuščia troba ar sėdyba – ne tuščia: ten viešpatauja tyla; tuščia ji pasidaro tik tada, kai kas vienas atsiranda. Ir iliustravo tai savo peizažu. Recht[1]. Tai digresija. O tęsinys štai. Ponas Antanas Smetona paklaũsė paklaũsė nesklandžios mano kalbos ir nusikvatojo. Man pasirodė, kad tuo momentu tarp mudviejų užsileido šlagbaumas: aš likau su mikro-visuomene savo širdyje, jis su makro diktatorybe savo. Jis eis griežtu keliu, nebijodamas to, ko aš bijau: jei opozicija taip susiorganizuos, kaip katalikai, tai diktatoriaus pusėje beliks ginkluotos kariuomenės, policijos pajėgos, dar skautai ir Jaunoji Lietuva, kur aš kiek kišdavaus. Matau, kad kištis nebėra ko. Ir pats Prezidentas lyg tarstelėjo: Išstok. Matyt, be manęs būtų konsekventingiau elgtis su tautiškąja jaunuomene, apsieinant be religinio auklėjimo. Man tai aišku, kad bent Lietuvos jaunimas pozityvistiškai ir pozityviai tegalima išauklėti su religija; jei be jos – išauklėsi kairįjį elementą, kurs nebesižinos savo krašto galo.

Man liūdna. Ar Petras atvažiuosi į Vold[emaro] bylą?[1]

Bučiuoju visus į abidvi burneles

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 354, l. [1r–1v].

[1] 1932 m. rugsėjo 27–29 d. vykusiame Vyriausiojo Tribunolo posėdyje Voldemaras pripažintas nekaltu byloje dėl valstybės pinigų pasisavinimo.

479 | Petras Klimas Juozui Tumui, Bjaricas, 1932-09-08

Biarritz, IX. 8[2]

Mielas brangus Dėde,

Kaip matai, mes visi dar čia, nes kaip tik dabar kuo gražiausia vasara. Bet ir mes jau baigiame savo „poilsius". Į San-Sebastijoną buvo[m] nuvažiavę pažiūrėti bulių rungtynių; papjovėm 6 bulius ir vienam arkliui pilvą prakiaurinom ir išvažiavom. Eglė, žinoma, nebuvo – ji mūs laukė viešbuty. Galutinai įsitikinau, kad niekas negali būti taip barbariškas kaip kultūringas žmogus. Pas mus ūkininkas sprandan duoda už botago kirtimą gyvuliui, o čia – grakščiosios ponios ir monokliuoti ponai rankomis ploja ir ūlioja už kankinimus durklais ir kraujo leidimus. Tiek bestiališkumo ir // [179v] tiek

[1] vok. = teisingai

[2] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. IX-16".

žiauraus džiaugsmo arba džiūgavimo teturėjo ištvirkę romėnai Kolizėjuje: nuo buliaus pereiti į žmogų vienas tėr žingsnis. Duok, berods, hitlerininkams laisvės – tuojau padarytų tokias pat žydų kovas cirkuose.

Po to spektaklio (rėkt ir vemt verčiančio) skubėjom atmėtavoti pas Loyolą Azpeitoje. Gražioj kalnų atkalnėj – jo tėviškė šalia nedidelio senoviško miestelio. Jo tėvo pilies vietoj dabar „casa santa"[1], kur gimė Juozapas. Čia pilna altorių, relikvijų – aukso, sidabro ir brangenybių, visokių nereikalingų dūšiai materialių turtų ir puikybės be jokio skonio, kaip visur jezuituose. Bazilika „nepadoriai" turtinga, „begėdiškai" išpuošta tarp skurdo ir purvo aplinkumos nuo grindų ligi stogo įvairiaspalviais marmurais – dusina žmogų kaip tos jaučių // [180r] skerdyklos „kultūros arėnose". Bet dabar vienuolynas tuščias: respublika išvijo jezuitus iš čia ir iš gretimų keturių vienuolynų, moderniškai pastatytų. Gal bus muziejus – užtat dabar jau moteris leidžia, kur pirma jos negalėjo ir kojos įkelti (dar viena barbarybė! Adoruojantiems Panelę Šv.). Nuostabu, kad čia nieks jezuitų nesigaili, nieks jų neužtaria – buvo, matyt, tikri veltėdros ir išpuikę barbarai „su Dievo pagalba". Man rodos, kad bendrai Bažnyčia užmiršta vieną svarbiausią daiktą: nieks nėra toks gyvulys kaip žmogus ir todėl geriausia institucija neišvengiamai turi velniui pasiduoti, jei ji manosi esanti amžina. Vienuolynai tad turėtų būti tik grynam ore, be jokių materialių šaknų, be tradicijos pelėsių ir be galingo įsisenėjimo hipokrizijai saugumo sąlygose.

Rašai Bronei, kad užsiimčiau // [180v] šviesti, rašyti apie šį ir tą, apie baskus. Bet kad, žinai, aš čia toli gražu nesu be darbo. Visą laiką sėdžiu ant „Skaitymų" korektūrų ir griežtai mankštinuosi anglų kalbai – tik angliškai dabar ir teskaitau, nors visai nekalbu. Atostogos – vienintelė proga, o Paryžiuj – žinai, kaip turguje, ten neatspėsi. O dabar šit koks projektas: visi čia nutarėm, aš, Bronė, Eglė ir Petriukas, kad po visų tų Kauno negerovių turi dabar atvažiuoti galvos ataušinti ir pagydyti širdies pas mus Paryžiun ilgesniam laikui. Bet būtinai, be išsisukinėjimų. Jei ne tuojau, tai rudenop ar žiemą – čia visada gera. O kaip pasilsėsi! Nieko pats nevaržysi ir paties nieks nevaržys.

Bučiuoju

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 145, l. 179r–180v.

480 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, [Petrui, Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams], Kaunas, 1932-09-12

Kaune, 1[9]32 m. rugsėjo 12 d.

Brone etc! Žymiausi paskutiniųjų laikų atsitikimai buvo šie. 1, Lipau į Vytauto Didžiojo medžioklės piliakalnį Birštone (jį pagarsino Kostas Olšauskis), ne takeliu, bet tiesiai ir stačiai, kaip į Alpių viršūnes, ir išsitempiau vieno pakinklio sausgyslį. Jau antras mėnuo sopa, o užvakar net gydytoją šaukiaus – toks smarkus pasidarė viso kelio uždegimas. 2. Lipau į Vytauto Didžiojo ordeno pirmąjį laipsnį: taip buvusi nusprendusi Ordino taryba; bet nuslydau į antrąjį laipsnį. Prezidentas[1] sako dėl to, kad būčiau tapęs didesnis už pačius didžiuosius. Ale vis tik – žvaigždė. Dabar pašonėje turiu dvi žvaigždes: Gedimino ir Vytauto, trečią L[ietuvos] šaulių sąjungos žvaigždę; pakaklė-

---

[1] isp. = šventi namai

je du kryžiu: Gedimino ir Vytauto; antrame šone Nepriklausomybės medalį ir Šaulių žetoną, o per pat pilvą Katedros distinktoriumą su aukso grandine. Viso 8. Kai visa tai IX. 8 d. per koncertą V[alstybės] teatre išvydo senis Dambrauskas, tai ko tik neapako; loštelėjo atgal ir nusprendė, kad tokiai daugybei Ordenų reiktų ir pilvo didesnio. O šis man kaip tik supliūško dr. Gylio pastangomis.

Vytauto žvaigždę tegavome su Vyr[iausiojo] trib[unolo] vicep[irmininku] M. Čiapu. Abudu nieko neprisitarnavę Tautininkų Valdžiai. Aš nesu // [1v] Hofrath[1]; [m]anęs jokių p[a]tarimų nesiklausia, kaip Mirono ir Tamošaičio; nei patarnavimų nelaukia, – tai tikrai dovana už visuomeninius darbus, ne už politinius ar administratyvinius. Be „казенный равинъ"[2] dabar, turbūt, vis dėlto gausiu „rządowik'o"[3] titulą, nors tai būtų netiesa. Aš tik ne priešininkas valdžiai ir tai laikau geresniu elgesiu kaip tų, kurie visados ir visur priešinasi.

Prof. Eretą mano ir v. Karoso pastangomis, o prof. Dovydaitį rekt. Čepinskio pastangomis paleido iš kalėjimo be mėnesio terminu[II]. Gerai ir tai: prasideda mokslas. Eretas už tai dovanojo man padėkos knygelę.

Kiti vaduoti ne taip sekas. Baigiau vaduoti jauną šnipą lenkiuką, kurs gražiai pramokęs lietuviškai, gabiai verčia į lenkų kalbą. Tai Zaleski; ale tiek subolševikėjęs, kad nuolat atkrinta į nemalonę. Kitą Julių Vaitkevičių, kurs subadė ministerį Rusteiką. Rusteiką atentatininkas atsiprašė ir padarė tokių prisipažinimų, kaip patriotizmas (vilnietiškasis) panaudojamas atentatams, kad ir už jį stojau pas Prezidentą ir Karo Teismo Prokurorą[II], kad bent sutrumpintų bausmę. Tačiau malonių iš viso nesigirdi. Min. R. sako: kas jau perėjo per kan. Tumą ir Prezidentą, tas jau – отъявленная сволочь[4]. O kas gi ir svolačius užtars? Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 355, l. [1r–1v].

[I] Antanas Smetona
[II] Juozas Eretas ir Pranas Dovydaitis buvo įkalinti už valdžios kritiką.
[II] Emilis Vimeris

481 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1932-09-14

Kaune, 1932 [m]. rugsėjo 14 d[.]

Mieliausieji! Vaižganto gatvę rimtai taiso. Bet kokios jos būta bjaurios! Kaip ji brangiai atsieis! Ties Šmulkščiu būta akivaro, parke antro; Papečkio moliakalnio nuima daugiau kaip metrą ir verčia į b. Algirdo gatvę. Sako reiksią ten moliui susigulėti; reiškia, Algirdo gatvė nebus šiemet ištaisyta. Du ąžuolu išrovė, Miniotas ir Radio tvoras nukėlė. Jau gatava nuo Perkūno al. iki Purickio. Nuo čia teks žeminti. Mes nuo Minioto įvažiuosime senąja gatve, nukasę kriaušių, kurs dabar pasidarė, nuolaidą taisant.

Prasidėjus liūtims, gavome visą stogą radikaliai perdirbti. Jo būta viso kiauro. Naujų skardos lapų teko pridėti 37. Visa atsiėjo 1045 litai. Vienai medžiagai 357 l., stogi-

[1] vok. = tarybos narys, tarėjas
[2] rus. = valdiškojo rabino
[3] lenk. *rządowiec* (= valdančiosios politinės srovės šalininkas) ir rus. priesagos -ik vedinys, juo įvardijamas valdžią remiantis asmuo.
[4] rus. = paskutinis niekšas

ninkui 528 ir kiemsargiui prižiūrėtojui ir tiekėjui 160. Tai pasakiau Vizbarui. Rodos, iš jo gausiu atlyginimą, nes buvo kaltas, kam neprižiūrėjo stogininko.

Kai stogas dabar geroj tvarkoj, p. Sergiejus sumanė tą stogą kelti ½ m. ir pastogėje įtaisyti skalbyklą. Jis turi argumentų. Bet žinodamas, koks Tu, Petrai, esi jautrus meno atžvilgiu, aš griežtai pasipriešinau ką nors virš namų prilipdyti. Paklaustas Vizbaras atsakė griežtu protestu: jo nuomone, skalbyklai vieta tetinka suterenose[1], ne pastogėje. Dabar žinokitės. Man rodos, kad tuo tarpu nereiktų nieko griauti. O pastatyti reiktų garažas; taip ir pasakiau Vizbarui. „Stebuklingasis dakta- // [1v] ras" jau sulygo su Barbora, o jis važinėja auto.

Sekmadienį pašvenčiau paminklą a. a. Jonui Brundzai. Penkeri metai suėjo nuo katastrofos, užtat paminklą Rap. Skipitis pastatė tikrai gražų – Dubeneckio suprojektuotą su aukštai menišku variniu B. bareljefu: figūra siekia saulės, o giltinė neleidžia. Brundzaĩ man tebėra dėkingi už laidotuves, o Tau už gražų laišką; jo kopiją brolis turi ir man padarė, nes originalą per teismą Nargelavičius kažin kur nujojo.

Projektas, ačiū už pakvietimą, gaus ilgokai palaukti. Man pasiekti Paryžius nebepiga. Pirmiausia, pinigų nebeturiu – paskutinį 1,500 išviliojo Martynas Kukta Vyskupo-brolio vardu. Manau, nebeatiduos. Antra, nežinau, kaip dar apsiversime su bažnyčia ir Ordinu! Labai ačiū visiems Jums keturiems už geras jūsų širdis!

Lapkritį švęsime Neolituanijos korp[oracijos] 10 metų sukaktį, o spalių 16 d. – „Vilties". Apie šį įžymų faktą šis tas rengiasi rašyti, man pradėjus „L[ietuvos] aide".

A. Smetonos renkamas 5 tomas – jo prezidentinių kalbų. Redaguoti pavesta Pranui Meškauskiui, nuskendusio Kosto broliui, ir man. Aš tegalėsiu tarnauti nurodymais.

Sveiki gyvi! Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 356, l. [1r–1v].

482 | Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Sen Žan Pje de Poras, 1932-09-21

Iš Saint-Jean-Pied-de Port, 1932. IX. 21

Šitoj baskų širdyje atsidūrę, kur netoli žuvo Rolandas[1] Pirinėjų viršūnėse ir tarpukalniuose (Ronceveaux) – savo mintis sukaupę prie tos kalvarijos, kuri mums priminė šv. Žemaitiją ir Aukštaitiją, bučiuojame

⌜Bronė⌝[2], Petras.

J. S.
kun. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su Sen Žan le Vjė aikštės, kurioje stovi kalvarijos kryžius, vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 152, l. 187r–187v.

[1] Prancūzų herojinio epo *Rolando giesmė* pagrindinis veikėjas.

---

[1] lenk. *suterena* = cokolinis aukštas
[2] Rašyta Klimienės ranka.

483 | Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Sen Žan Pje de Poras, [1932-09-22]

Dar iš Saint-Jean-Pied-de-Port (keistas tas seno miesto, statyto 716 metais, vardas, bet tai jau prancūzai jį taip pramanė XVII a.).

Bet užtat baskės čia atrodo visai kaip lietuvaitės. Sveikiname iš Pirinėjų aukštumos

⌜Bronė⌝[1], Petras

J. S.
M kun. kan. J. Tumas
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su trijų jaunų baskių vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 153, l. 186r–186v; datuojama pagal išsiuntimo antspaudą.

484 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-09-27

Kaune, 19[3]2 m. rugsėjo 2[7] d.

Mielas Petrai! Vydūnas Palangoje pyko, kam žmonės norį žuvimis virsti ir vandeny per visą dieną mirkti. Gerai būtų, kad jis kada ir Jus visus apšumytų. Aš medikas menkas, bet esu prityręs, kad jūros vanduo tėra geras kaipo trumpa Nachkur[2] po kurios kitos ilgos kuracijos. Kūnas jūros vandeniui labai reaguoja ir ilgai vargsta, kol atsisveria. Dėl to ir lysta. Silpniems žmonėms tedera oro kuracija, Lietuvos pušynai (Alytus), Alpių kalnai. Vandeñs pakaktų iš vonios ir šių nereiktų perdėti. Bronės plaučiams jūra ad nullum usum[3]. Tu ne geresnis ir Eglė ne geresnė. Vienas Petriukas geresnis, užtat da mažiau reikalingas visokių gvaltavojimų. Visur tas pats Dievas: Paryžiuje serga ir gyja tiek pat, kiek ir Biarritze.

Klysti, sakydamas, kad mes visi perdedame savo adoracijos Vakarų Europai. Kai aš pavažinėjęs anuomet tariau savo nuomonę visai priešingą, tai daug kas to mane sveikino. Reiškia, reakcija prieš Vakarų adoraciją yra prasidėjusi ir to tenka laikytis. Net sielos kultūra dažnai mes viršijame vakariečius.

Manai, kad vokiečiai imperialistais virsta iš didelio kultūringumo? Tada ir Attila buvo kultūrtrėgeris. Šiandien vokiečiai // [1v] ginklų siek[i]a, kad galėtų pasauliui nešti didžiausią amžių barbarybę – vokišką žiaurumą. Herriot sprendimas teisingas. Leidus vokiečiams ginkluotis, tektų visiems griebtis ginklų ir jiems sukišti visa, ką tik uždirbtume, kaip šiandien lenkai, kad net duonos kąsnelio nebeturi, nei bulbių, nei cukraus, nei arbatos. Prof. Kolupaila, 16 dienų keliavęs Nemunu su broliu, ko badu nenumirė. Гони въ шею[4] liūderius – Tu gi turi balsą.

Man svarbiau, kad bent Vaižganto gatvė kultūrėja. Ji išgrįsta jau iki Minioto dalies ir pakilumas per metrą nukastas. Ojoj, kokio brangaus esama tos gatvės darbo! Jei

[1] Rašyta Klimienės ranka.
[2] vok. = sanatorinis gydymas
[3] lot. = visai nenaudinga
[4] rus. = vyk šalin (pažodžiui: varyk į sprandą, posakis reiškia: vyti, išvaryti, šiurkščiai, su fizine jėga, išstumti)

tai būtų man pagerbti, šimtą kartų būč atsisakęs; bet kai dabar naujai miesto daliai kultūrinti, tai tyliu.

Turėjome nepaprastai gražių orų, karšta, kaip vasarą. Dabar vakaras, žaibuoja ir griaudžia. Lietuvoje rugsėjis tenka priskirti prie vasaros, gruodis prie rudens, o kovas prie žiemos. Taip ir padarysiu, kai man paves reformuoti Kalendorių.

Peršas švėkšniškis Plioteriukas. Jis šiemet išėjo jėzuitų gimnaziją ir įsirašė į teisių skyrių. Pareikalavau 300 litų su visu pensionu. Nelabai bijo. Gerai būtų – man būtų lengviau pragyventi, o 18 metų grapiukas turėtų gerą išlaikymą ir globą.

Mieluoju Tave. Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 358, l. [1r–1v].

485 | Juozas Tumas Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, 1932-10-02

Kaune, 19[3]2 m. spalių 2 [d].

Petriuk – Išsižiojėli! Eglute Rimtoji!

Tokių gražių fotografijų, kaip jūsų padarytosios Studio d'art du Printemps, aš dar nesu matęs. Labai jūs gražūs, kai įsižiūrėję; o kai susidomėję, tai dar įdomesni. Gaila, kad ir Eglutė nepadarei tokios minelės. Čia iš tikro – studio. Aš labai dėkoju judviem už tokį malonų siurprizą. Nuotraukos tiek delikatnios, kad aš net bijau jas sienon kabinti; laikysiu tekoje.

Man ateina galvon šis eksperimentas: kad Eglutė sektų Petriuko kalbą ir užrašinėtų kiekvieną naują jo pasakymą. Iš to būtų didelių dalykų – būtų parodyta, kaip susidaro žmogaus kalba, kiek jis vargsta, kol save nugali ir prisiverčia tai pasakyti, ką galvoja. Ilgai sako kreivai, nei šiaip nei taip, o juokingai, nors plyšk. Užrašant, tektų žymėti kurią dieną tarta.

Dabar Petriukas tetaria atskirus žodžius, kurie kažin, ar reiškia tai, ką jis vaizduojas. O kiek įdomiau bus, // [1v] kai jis pra[d]ės pinti mintį iš žodžių, nesutikti su kitais, ginčytis. Tai bent, Eglutei jau prikrovė galvą visokių svetimų dalykų, tai sunku ir beatskirti, kas jos sava. Tu jau didelė; dešimtų metų jau turime pirmoje klasėje, o vienuoliktų labai daug. Jie 8 klases išeina 18 metų ar net aštuonioliktų. Ponas Kastantas Jablonskis, profesoriaus sūnus, 7 realinės mokyklos klases išėjo 16 metų ir buvo visiškai sukvailėjęs. Dabar jis labai rimtas teisėjas.

O mamai aš patariu nesidomėti savo tariamuoju dusuliu. Daug kas pakosa; ė kūg darysi? Kitas pakosėdamas pagyvena ilgoką amžių: mano motutė 68, mano sesuo Ona Indrelienė 50 ir ne nuo to mirė. Kosulys nėra dar pagedimas. Ir aš jaučiu, kaip susidaro flegma trochėjose, tenka krankšti, kosėti ir nusispjauti, o ligoniu savęs nelaikau. Dar ir kiti manim pasidžiaugia, kad nesunykęs. Taigi nenusimink – gyvensi, kol numirsi.

Visus tris jus meiliai apskabinu ir lieku jūsų pasiilgęs kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 359, l. [1r–1v].

486 | Petras Klimas, Dovas Zaunius, Julius Smetona, [?] Juozui Tumui, Davosas, 1932-10-02

Iš Davos, 1932. X. 2

Atvykome per kalnus per slėnius į tą 1800 m. aukštumą atlankyti Juliuko Smetonuko ir siunčiame daug gryno oro su saule.

Petras ⌜Širdingai sveikinu Zaunius.
Juliukas
[neįsk. parašas]⌝[1]

J. S.

kun. kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lithuanie

Atvirukas su Davoso miesto ir kalnų vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F396, Nr. 95, l. [1r–1v].

487 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-10-09

[Ka]une, 193[2] m. spalių 9 d.

Mielas Petrai! Ačiū Tamstai, ponui Ministeriui Zauniui ir dar ketvirtam, kurio parašo nepaskaitau (Juliukui atrašiau skyrium) už kolektivinį atviruką iš Davos! Čia dr. Alseikienė labai rimtai žiūri į Juliuko akies tuberkulozą. Sako, infekcija paliečianti kurį ten kanaliuką į smagenis ir reikią operacija daryti, o iš 3 viena pasibaigianti mirtim. Gaila tokio gabaus, tiek daug žadančio ir tiek jau išmokslinto vyriuko.

Gavau dovanų: „P. Klimo Skaitymai, septinta laida" šita dedikacija: „Mūsų Tautos Genijui Rašytojui D-rui kan. Juozui Tumui Vaižgantui amžinai dėkingas kirčiuotojas Stasys Dabušis". Suskaityk, jei geras, kiek čia dabar randas titulų. Žiūriu, kad ir „Vairo" 10 n. 122 p. taip pat įrašyta: „toks mūsų tautos genijus, kaip Tumas-V." Nuvėjau į Šv[ietimo] ministeriją bylinėtis. Sakau, ar pakvailai? Juk kiti šitą titulą pradės imti man iškoneveikti. Gira sutiko, kad aš ne genijus; ir „Vairo" redakcija buvusi tos nuomonės, o Dabušis užsispyręs, kad ne vienas Tamošaitis esąs filozofijos genijus – esą ir daugiau, ir privertęs tą man skaudų pasityčiojimą įdėti. Rusų „народный гений"[2] reiškia daug mažiau – gerą tautos dvaselę: добрый гений[3], o pas Dabušį // [1v] tai reiškia t[a] lentą; jis ta[i] matąs iš proporcijos kūrinių, panaudotų Tavo skaitymams ir panaudojamų kitoms chrestomatijoms. Kiekybė, tikrai, imponuojanti; deja, kokybė negi geniali; taip, paprastas Tėvynėlės aprašymas. Ale ir kiekybės bene būsi Tu padauginęs: 50 p. iš 400 = aštuntadalis knygos. Bijau, kad nebūt nuobodi. Šiaip jau, gal dėl Dabušio aiškinimo, chrestomatija esanti labai perkama; girdi, kad būtų anksčiau paruošta, būtų jau išparduota. Dabušis kai kur persūdė, pridėdamas visai nereikalingų dzukizmų ir barbarizmų: valasai – ašutai ir k. t. Kam gi to reikia? Daug kas ir be jo aiškinimo aišku. Mano raštų jis rengias sudaryti ištisą paaiškinimų žodyną. Vis įsiteikia, nes nori mano protekcijos: jam valdininkauti už 360 litų ir iš to su žmona gyventi baisiai nepatogu, o daugiau jis nieko nesugeba, kaip žodžiauti; to jis specialistas. Deja, jo žodyno tuo

[1] Kiekvienas pasirašo savo ranka.
[2] rus. = tautos genijus
[3] rus. = gerąjį genijų

tarpu dar nereikia, kol nėra didžiojo Balčikonies žodyno. Balčikonis džiaugias, daug „gerų" žodžių gaudamas: dẽklė – kišenė, plastà – pulsas, kapõklė – sieczka, akselis; bet žodyną jis teprirengsiąs, sako kiti, per 50–60 metų.

Iš Tavo dalies 1000 litų „Kauko" bendrovėje belikę 430; tuos galįs aš atsiimti, sako dr. Grinius, o dėl to orderio neišrašo.

Tuojau einu į Gulbės salę kalbėti apie pavergtąjį Vilnių, bet lyja iš pat nakties, tai turbūt nieko nebus. Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 360, l. [1r–1v].

[1] Stasys Dabušis, „J. *Tumas*. Jonas Maironis-Mačiulis" [recenzija], *Vairas*, 1932, nr. 10, p. 122.

488 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-10-16

Kaune, 1932 [m.] spalių 16 d.

Bronyte! Šiandie man tiršta diena. 10 v. buvau krikšto tėvas medikių ir odontologių Draugovės vėliavos; krikšto motina – Dr. Paulina Kalvaitytė-rentgenologaitė; tai Bronė Namikaitė mane ten įsuko. 11 v. pats švenčiau vėliavą Vilniui vaduoti sąjungos Kauno m[iesto] valdybos skyriaus (Vytauto Didž. b.). 3 v. Neolituanijos Rūmuose vedžiau viltininkų susirinkimą; buvo gražus 25 m. sukakties paminėjimas. Susirinko apie 40 žmonių viltininkų ir antra tiek studentų. Referatą skaitė p. Gira. Jis bus „Vaire"; taip pat ir mano straipsnis. 5 v. five-o-clock[1] pas p. Prezidentą – gėrėm vyną, šnekėjomės, buvo labai gražu ir jauku. Abudu „Vilties" įsteigėjai buvome labai patenkinti. 8 v. studenčių vaišės; taip pat vaišės Gulbės salėje; bet jau nebetesėjau būti.

„Vilties" dėl to būta didelio fakto, kai pasižiūri perspektyvoje. Per „Viltį" gi perėjo 4 didžiuliai A. Smetonos vedamųjų straipsnių tomai, „Viltis" davė Krėvės „Šarūną", „Gilšę", „Bobulės vargus", Pelėdą, Š[atrijos] Raganą ir k. „Viltis" pirmoji iškėlė Vilniaus klausimą; jį gynė aržiai ir paliko aržiai ginti šiai kartai. „Viltis" stabilizavo tautinį pagrindą nepriklausomybei. // [1v]

Faktas [d]idelis; deja, padarytas tautininkų, tai dabartinėmis konjunktūromis neprivalomas žinoti daugiau niekam, nei kairiesiems, nei dešiniesiems. Krikščionys yra net pasirašę niekur nedalyvauti, kas tik ne krikščioniška; sulindo į savo urvelius ir ten, kaip pelės, tyčia glūdi. O kita bešalė publika kalba, kol „Viltis" neatgysianti, tol mes Vilniaus neišvaduosią; vadinas, tol vienybės nepasigausią.

Baigiau „Vilties" sukaktį šiais žodžiais, o ji man galvą laikė užėmusi visą pusę metų. Dabar „Viltim" laikom „N[aująją] Romuvą" su red. Juozu Keliuočiu.

Nuo šio mėn. 1 d. turiu įnamį grapą Aleksandrą de Broel-Plater'į iš Švėkšnos. Mes su Petru anais metais esame buvę pas juos. 18 metų teisių fakulteto studentas, gerai išauklėtas, gerai apsišvietęs, lietuviškai nusistatęs, tik nekokios sveikatos. Tas vienas pas savo tėvus. Už mano gulimąjį ir pansioną mokės po 300 litų mėnesiui; žinoma, tik 7–8 mokslo mėnesiais. Jei mokės, man bus lengviau verstis su butu. Lovą pasistačiau „salione" už širmų. Svečių man nesti.

Dabar labai susirūpinau Vysk. Valančiui paminklą Gulbės panamėj pastatyti. Projektuoja Grybas. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 361, l. [1r–1v].

[1] angl. = popietės arbata (pažodžiui: penkta valanda)

489 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-10-22

Kaune, 1[9]32 m. spalių [2]2 d.

Mielas Petrai! Nebežinau, kur Tau beadresuoti. Ale kad iš niekur laiškai negrįžta, reiškia – gauni. Ir aš gaunu. Tik vieno negavau, būtent, Barbei pažadėto čekio; turbūt, dar nesi išsiuntęs. Kai siųsi, siųsk mano vardu, nes vis tiek aš jį gausiu realizuoti ir į Barbės sąskaitą atgal įkrauti, kaip esame pasižadėję.

Kaip sveiki? Apie kokį Bronės bronchitį iš Biarritz rašei ir rengeis Paryžiuje pagydyti? Ar jau pagijo? Aš kiek nerimstu.

Dabar kiek kronikos.

1932 m. spalių 22 d. lygiai 12 val. 23 minutės pabaigė grįsti Vaižganto gatvę: nuo Perkūno alėjos iki Šmulkščių namo 200 žingsnių, nuo Šmulkščių iki Busilo namo 200 žingsnių ir nuo Busilo iki Petro Klimo sėdybos galo 200 žingsnių. Viso: 600 žingsnių, o bylinėtis teko penkeli metai, kiekviena pėda atkariauti. Paskutinę poziciją, ačiū inž. Reisonui, atkariavau palei sėdybą: buvo paketinę tegrįsti iki sėdybos, įvažiuoti pro Papečkį.

Kad žinotum, kaip dabar gražu ir jauku! Tektų tik apsitverti, trotuaras pakloti, buv. Pap. gatvė išlyginti ir išgrįsti. Ketina tverti ir Vizbaras, bet vis svyruoja; galbūt laukia iš Tavęs ypatingo paraginimo // [1v] ir asignavi[m]o. Tavo sąs[k]aitoje beliko 515.07 litų, o motinai teduota už rugpjūtį. Apdraudimo 297.60 l. sumokėjau, valstybės rinkliavos 645,84 sumokėjau, Palangos savivaldybei už II pusm. 3,80 c. nusiunčiau. Rugpjūčio m. buvo liūčių; buvo skandališkai pradėję tekėti. Ryžomės vieną sykį atsidėję perdengti stogą. Perdengimas atsiėjo 837 litai. Sutarėme tą remontą padaryti tylomis, Barbės surinktais iš nuomininkų pinigais. Ji VIII. 20 įdėjo į sąskaitą 425, VIII. 22 – 500, rugsėjo 20 – 1.200. Ir iš viso to beliko 515. Už stogą ir bokštą kaltas Vizbaras; jis turėtų bent pusę iš savo kišenės sumokėti; ir nesipriešino, o duoti dėl to nieko nedavė.

Garažo statyti šiemet nereiks: nuomininkas auto neturi. O buvome paketinę medinį pastatyti, lentų yra likę. Bet apsitverti metas; toks šedevras lauke stovėti neprivalo; tikriau, jai, vilai, netinka.

Altų gatvę išgrindo dideliais akmenimis; dabar išgrįs 2 metrų latakų vandeniui nuo kalno šalia laiptų nutekėti; kitaip jis baisiai ardo šlaitą.

Niveliuoja ir Perkūno al. Ten baisus pelkynas. O kiek ten milžinų ąžuolų gavo išrauti!

Grindžia ir Vilniaus gatvę tašytais akmenimis; jau išgrindė nuo Seimo g. iki Mapu g. Gražu, bra, bus ir senamiesty. Ir iš viso – Kaune gražu! Ir pasauly gražu, kad tik būtų sveikatos džiaugtis.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 362, l. [1r–1v].

490 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-10-25

Paryžius, 1932. X. 25[1]

Gerasis Dėde,

Po gražių filosofijų ir poezijų vėl imu proza varginti. Bet jeigu nebūtų gyvenime prozos, juk negalėtų būti nė poezijos. Kas gi ją besuprastų? Kaip sveikatą, jei nebūtų ligų! Taigi siunčiu gana prozaišką čekį 10.000 francūziškų frankų, kuriuos išmainyk mano sąskaiton ir, būk geras, užmokėk p. Petrikui, baldų ir medžių dirbinių fabrikantui, už senas skolas 3.447 litų 20 centų. Pasakyk jam, be to, kad inž. Vizbaro ir mano apskaitymais tai yra paskutinė ir galutinė skola už visus atliktus darbus. Kiek vėliau aš jam pats parašysiu visus paaiškinimus, kodėl aš negaliu pripažinti jo pretenzijų dar į 2.768 litus. Pagaliau aš visa tat dariau per p. Vizbarą, o Vizbaras pats tokią tik sąskaitą patvirtino ir su kitokiomis aš negaliu „skaitytis".

Grįžęs iš Genevos radau vaikus sveikus, tik Bronė vis kosti, nors jau gydome kaip tik galėdami ir pinigai daktarams plaukia kaip Nemunas. Tiesa, nieko per daug pikta jie gerklėj nei plaučiuose neranda - bet // [188v] toks neradimas menkas nuraminimas. Jau vėl į darbą įsivėlėme, vėl į visą bėdos ir sūkurio verpetą - nebėr kada nė dienų skaityti. Atvažiuotum nors pas mus, po šimts pypkių - negi nebūsi pasiilgęs. Žiūrėk jau kiek kartų mes buvome Kaune! Gyvenimas pas mus dabar labai įvairus. Eglutė vis eina didyn ir rimtyn, o Petriukas toks geras, toks linksmas - kad visiems jis kaip amžinas saulės spindulys.

Daug geriausių linkėjimų nuo visų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 154, l. 188r–188v.

491 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-10-26

Kaune, 1932. X. 26.

Broniuk! Pas mus prasidėjo sezonas visokių gripų, uždegimų. Barbė sargalojo trejetą dienų, kol nenusiunčiau antigripino, - tuoj pagerėjo, per vieną dieną, ir neranda žodžių tam stebuklingam vaistui pagirti. Dabar mane įsiprašė parašyti, kad p. Girdvainis, grįždamas XI. 15, parvežtų Tavo, Brone, įduotų mums visiems keletą tutkų Bactéricides „Antigrippine". Nuo to prigulės mūsų gyvybė. Kaip sveika esi? Kur [Pe]tras? Jūsų kun. Juozas // [1r]

Madame
Brone Klimas
14, Place Malesherbes
Paris, XVIIe

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 363, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „ats. X. 30".

492 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1932-10-30

Kaune, 1932 m. spalių 30 d.

Mieliausieji! 10.000 fr. čekį gavau ir išverčiau už jį 3.900 litų. Fabr[ikantui] Petrikui čekį ant 3.447.20 išrašiau, tik dar neįdaviau: skambinau, o niekas neatsiliepia. Mėginsiu rytoj. Sąskaitoje turiu 861.82. Barbė turi savo sąskaitybą.

Džiaugsiuos Jūsų vaikais, duok, Dieve, jiems sveikiems augti! Ir nerimstu, kad daktarai jūsų nenuraminą. Jei taip, tai kuriam galui pinigų nemunus jiems lieti? Nervina mane poniškumas – didelius honorarus mokėti dideliems specialistams, kurie tepriima didelius ligonis, suprask, pinigingus.

Man rodos, ir sirgti reikia rimtai. Ligas išmano daug kas. Pasitarius su vienu kitu, reikia gydytis, kaip šiaip jau – dirbti, o ne vien kalbėti. Kuriam galui kroniškai gedus, ūmai jo nepalopysi, – laiko reikia, tos pat kronikos ir kantrybės. To kaip tik stigdavai Tu, Brone, visados, o Tu, Petrai, jai pataikaudamas. Geriausiai mes gydomės Kaune. Mums tai atsieina skatikai, o rezultatai puikūs. Gerkles rodome Žilinskiui, Zubkui, Reklaičiui, plaučius Vl. Kairiūkščiui, Elkei, pilvus Gyliui; papjausto mus Kuzma ir visa eilė visai gerų chirurgų. Už visa tai mokame po 10 litų, po 15, // [1v] už operacij[a]s po 150 litų. Retai daugiau ir piktinamės, kai okulistas prof. Avižonis ima po 35 litus. Pinigų kas gailės! Smala jų nematai; gaili neracionalumo – kažkam išmesti dideles sumas, žinant, kad jis ar jie vis tiek nieko naujo neįstatys, tik padės kažkam ataugti. O jei kas nebenori ataugti, tai pinigais nepasilopysi. Reikia heroizmo sirgti. Nerimti ir blaškytis visai dykas galas. Broniuk, būk filosofė. Dievo valia. Kaip lemta. Tau buvo lemta gražaus gyvenimo; ačiū ir už tai. Lemta kiek nebe gražaus, liguisto, – ką gi padarysi. Laikykis kurio vieno mediko ir – gydykis, o ne tarkis, nes tai koktu ir neracionalu.

Aš labai norėčiau su jumis pabūti kokią savaitėlę. Deja, tegalėsiu advente, kai bažnyčią atiduosiu pranciškonams, būsiu laisvesnis ir pinigų susidėsiu; dabar jų nebeturiu; paskutinius 1,500 išviliojo Martynas Kukta „na wieczne nieoddanie“[1]. Bet pasimatysime: ne revizitu, tik širdies linkimu; ir ne pasiparyžėtų vyksiu, tik krūvelėje pasisėdėtų ir į akeles pasižiūrėtų. Gal kiek ramybės nuvežčiau.

Pax vobis.[2]

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 364, l. [1r–1v].

493 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-11-05

Kaune, 1932 m[.] lapkr. 5 d.

Mieloji Bronyte! Jaučiu nemalonią pareigą pataisyti, ką Tau p. Avietėnaitė rašė apie mūsų, kauniečių, būklę: ji nėra tokia gera. Aš, štai, vargstu kataru, o Barbė rimtai susirgo gripu. Gydžiau ją antigripina, apie tai rašiau – pageidavimą, kad atsiųstumėt jos daugiau; buvo lyg geriau, bet pajutus kažkokį sausumą, pasiskelbė abudu su Vytuku atvažiuosią unt mane. Atvažiavo, ale buvo nerami, nosis paraudusi. Vytukas užsimetė garlaivių žiūrėti. Nėjo, paskui pasidavė, o buvo vėjuota. Veikiai sugrįžo ir išėjo namo,

[1] lenk. = amžinam negrąžinimui, visam laikui

[2] lot. = ramybė jums

nes aš turėjau interesantų. Pasirodo, pabaigta važiuoti auto, nebegalėta. Gavo didelį ausių skaudėjimą; pareikalavo specialisto. Pasiunčiau dr. Zubkų, klinikos vedėją. Tas ausis nuramino, bet nosy pasirodė pūlių – kažkas rimto. Dr. norėjo pasiimti Barbę į kliniką, nėjo, nes // [1v] Vytukas bronchičiu susirgo ir reikėjo taurėmis nustatyti. Buvau pasiuntęs seselę, itin sumaningą, bet kaipgi be močios? Kitą dieną pasirodė rimti simptomai: ėmė tąsyti, apalpo – ženklas, kad smegenis užgavo. Daktaras tuojau išsivežė į kliniką ir padarė operaciją-ne-operaciją: atlenkė „kniauklę" ir išleido daugybę pūlių, susirinkusių kaktos dauboje. Ten esama didelės tuštumos. Pavojus buvo pašalintas, ligonis palinksmėjo; bet ir vėl pasidarė blogiau: pūlių susimesta tuštumoje už akies. Teko ir iš ten juos išimti. Dabar geriau, bet prisikentė nabagė ir silpna; perplovimai skaudūs. Atvažiavo Pranas, tai abudu labai pralinksmėjo, niekus tauškia. Pranas labai nutukęs. Gal duos Dievas, pasveiks, bet klinikoje gaus ilgiau pabūti. Vytukas sveikas.

O kaip Tu laikais? Tu ką nors parašyk Barboriutei į Ausių kliniką (Vytauto prosp.) – pasidžiaugs nabagė.

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 367, l. [1r–1v].

494 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1932-11-09

kanauninkas tumas kaunas
paris 13217 7 9 1440
Priimta
1932 m. 9 / XI 18 val. 3 min.

kaip barbes sveikata = brone +

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 85, l. 112r, 112v be įrašų.

495 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-11-09

Kaune, 1932 m. lapkr. 9 d.

Broniuk! Šiandei 12 v. lankydamas ligonį Barbę, gavau iš jos svarbią pareigą – atsakyti Tau į dalį paskutinio Tavo laiško; būtent, į tą, kur Tu skundies gavusi negana išrūkytą nugarėlę (polendvicą). Reikią tą mėselę pakabinti ant virvutės plytos, kur džiūsta indai, ir palaikyti dieną antrą; mėselė apdžiūsianti ir būsianti kaip išrūkyta.

Iš to spręskite, kokias svarbias problemas jau mes sprendžiame. Be visa to, aš publikai parodžiau ligonį, kuri ir merdėdama mūvėjo trimis žiedais; patariau ketvirtą užsimauti ant kojos piršto. O kai papeikiau susivėlusią jos frizūrą, tai tuoj šoko šukuotis.

Vis dėlto Barbutė tebeserga rimtai, skausmingai, nors pavojai lyg ir pašalinti. Jei kas nors vėl neužsidegs ir neteks operacija daryti: dabar tik plovimai, prakiaurinant kaulus... Tai nesančios operacijos, kad juos vilkai sudraskytų!

Dr. Zubkus – Prano moksladraugis; tai deda visą energiją, kad tik Barbė // [1v] pagytų. O sumanaus esama operatoriaus: kaulus skaldo, kaip mano kiemsargis pliauskas.

Domicelė Maculevičienė pagimdė sūnelį, gražų berniuką, tretį vaiką, tėvui pasidžiaugti, bet... karščiuodama gimdė ir dabar 4 d. tebekarščiuoja (39°). Jos padėjimas esąs rimtas. Dar bijoma, kad plaučių uždegimo negautų.

Petro čekius aš gavau ir visa padarysiu. Tuo tarpu įteikiau m[iesto] valdybai formalų prašymą, kad kalbamąją keliūtą priskirtų Klimų vilai.

Vizbaras baisiai patenkintas, kad jūs nepykstate, ir baisiai susigraužęs, kad taip brangiai atsiėjo namas. Nabagas, laiku visa ko nesumetė. Tuo argumentuoja ir Petrikas savo sąskaitų skirtumą.

Butvietę iš nauja permatavo, sudarydami formalų planą (inž. Bačelio įsakymu); daugiau nieko.

Dirbu trotuarą; jis gatavas; o Vizbarui įsakiau, kad padarytų betoninius laiptus ir taką į viešąjį įėjimą; sąskaitoje 861 litas.

Nesirkite, susimildami! Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 364, l. [1r–1v].

496 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-11-06–09

Paryžius, 1932. XI. 6–9

Geras Dėde,

Šiandien gavome iš Barbės labai nelinksmą laišką: ir ji, ir sūnus serga, ypač ji pesimistiškai kalba dėl savo operacijos. Moterys paprastai savo ligas perdeda ir „striokus" varinėja, bet vis tik tos gripės komplikacijos mus labai gąsdina. Čia nereikėtų gailėtis nieko – ir apsirūpinti gera daktarų priežiūra.

Bronės sveikata eina geryn. Galų gale, ieškodami visokių priežasčių, atsidūrėme pas širdies specialistą. Pačioj širdy nieko pikto neranda, bet glandų pakaklėj funkcionavimas plečiasi spausdamas simpatišką nervą ir afektuoja širdies veikimą. Dabar varome jodo gydimo metodą. Sykiu kanivolijame gerklę iš vidaus. Šitaip tikimės išvaryti ir astmišką kosulį, ir širdies „palpitacijas". Šiaip ar taip – kada Bronė pasirodo Paryžiaus salonuose – visi turi pripažinti, kad ji čia gražiausia ambasadorienė. Taigi, kaip matai, ligos ne visada kenkia moterims turėti pasisekimo.

Parašyk, kaip sekas Barbei, mes labai dėl jos nerimstame. Čia, be to, pridedu jos pusę skolos 5000 litų, apie kurią kalbi vienam iš laiškų. Kitą pusę grąžinsiu 1933 metų pradžioj. Kaip sakei, čekį išrašiau ne jos pačios vardu, nes rašei, kad pats turėsi į jos sąskaitą perra- // [189v] šyti. Dar prašysiu, iš mano sąskaitos įdėk Emilijai Grebauskaitei Kredito banke 520 litų ir paprašyk, kad visas jos indėlis ten būtų vėl pratęstas vieniems metams. Kad pati sąskaita Kredito banke neišdžiūtų, čia pridedu dar nedidelį 2500 fr. čekį: tik tegu Bankas žmoniškai įkeičia savo senam klijentui (1 litas = 2,50 fr., o ne 2,57, kaip paskutinį kartą!).

Labai apsidžiaugėm, kad galų gale sutinki atvažiuoti Paryžiun pas mus paviešėti. Petriukas bus labai patenkintas irgi, turėdamas su kuo pašposauti: jis toks linksmas ir juokingas. Visi jį čia labai myli, bet jis visai neištvirkęs dėl tos meilės. Priešingai.

Tiesa, Barbė rašė, kad vėl kažin kaip tvarkė žemės sklypą. Kas ten buvo – ar vėl sumanė mažinti? Man labiausiai rūpi, kad nuo Papečkio pusės nenukirstų nė pėdos (t. y.

kad visa senoji gatvė būtų mums), nes čia reikės statyti garažas ir pora naujų butų (kas žino, gal teks iš to tik pelnautis), kaip Vizbaras numatė savo plane. Beje, įtikink Vizbarą, kad nė aš, nei Bronė ant jo absoliučiai nepykstame (kaip kažin kas mums tą gandą paleido), priešingai, mes esame jam dėkingi už visus rūpesnius ir ateity dar pasistengsime tat įrodyti.

Bučiuojame visi

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 155, l. 189r–189v.

497 | Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, 1932-11-11

Kaune, 1932 m. lapkr. 11 d. Šv. Martyno diena, o žąsies nesimato; galbūt, kad penktadienis. Na, dalykas pataisomas: rytoj vėl šv. Martynas, dar didesnis, nes popiežius, o šiandien tik vyskupas Turonensis.

Piliečiai! Sąryšyje su ligonio padėtimi, įvyko sekantis Barbės pasikalbėjimas su daktaru (laikraštiškai stilizuojant):

– Tatai miela malonu savom kojom išeiti iš jūsų ligoninės...

– Tatai miela malonu sunkūs ligoniai išleisti iš ligoninės!

Pasisakę kits kitam komplimentus, prasiplovę nosis, abudu juokės. Žinai, Barbė labai simpatinga ligonis, o Zubkus dar simpatingesnis sargintojas, nors Barbei duoda smarkių pipirų за мнительность[1]: bet kas, oijoi, gvaltu, blogiausiomis pasėkomis!

Dvi savaites iškentėjus tortūras, Barbutė visai šviesi, nors dar nelipa iš lovos. Šiandien buvau, radau ir Praną, pasiryžusį atiduoti pusę savo nosies tai Universiteto klinikai. Patariau gulti čia pat prie pačios. Deja, su puse nosies dar neguldo, parvaro namo.

Mjr. dr. P. Lesauskis lietuviškai „Mūsų žinyne" atpasakojo „Apie bedūminių parakų degimo ir skaidymosi greitį", 15 p.[1]

Emilijos Grebauskaitės procentų susidaryta 3526,45; juos pridėjom prie 520 ir sudarėme naują indėlio lapą iš 7% termininių. Siunčiu jį.

Bankas teisinas sumokąs pilną kursą. // [1v] Už 2.500 fcs. malonėjo duoti 979.50 litų. Už trotuarą ir laiptus, viso 530 plytų = 107,5 kvad. metrų po 5 litus sumokėjau 550 litų. Vizbaras veža žvyrą apsibetonuoti.

Barbė pateisina Vizbarą – visur su statyba esą tiek pat: negalį apskaičiuoti ir tiek. Kaimynui Mačiokui, kurs giriąs pats esąs inžinierius ir turįs teisę statyti, buvo pažadėta pastatyti už 60.000 ir tai turėjo juos palaiminti; o kaip reikia, atsiėję... 100.000 ir dabar dėl skolų nebegalį užmigti. Vienas Čarneckis paskyręs 2 ar 3 šimtus tūkstančių su sąlyga gauti raktus. Ir gavęs iš inž. Kudoko. Bet Kudokas sakąs, kad statybai pabaigti pucinti reikia – dar kelių dešimtų tūkstančių. Taip man nupasakojo Barbutė. Gerai ir nepykstate – ką tai pridės...

Vizbaras turi užsakymų. Stato Lapėnui namus 5 aukš. ar ne už 600,000. Statybos sezonas šiemet ilgas – tebestato, tebekrauna sienas Prefektūrai L[aisvės] al., kur buvo bolševikai, ir kitur.

Vilniaus gatvę teišgrindė iki Mapu g. ir pristigo pinigų; tai man širdį nepaprastai gelia, nes gražus grindimas miestą pagražina ir pagerina 50 %.

---

[1] rus. = už nepasitikėjimą, įtarumą, baimingumą

Temperatūra tebesilaiko apie +10°C, geriausia gripui ir kitiem malonumams.
Jūsų kun. Juozas
Sąskaitoje 739.25.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 369, l. [1r–1v]; adresatai priskirti pagal su įvairiomis Klimų gyvenimo aktualijomis susietą laiško turinį.

[1] Mjr. dr. Lesauskis, „Apie bedūminių parakų degimo ir skaidymosi greitį", Mūsų žinynas, 1932, t. XXIII, nr. 90, p. 170–182.

498 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-11-22

Kaune, 1932 m. lapk. 22 d.

= Bronyte! Ar sveiksti? Girdžiu jau prakalbusi. Tai sveikinu. O pas mus nekaip. Barboriutė buvo visai pasveikusi, spaceravo su Vytuku. Šiandei buvau jiem dviem su Pranu, kurs rengiasi grįžti į savo Švediją, paruošęs pietus (prašiau dar, kad dalyvautų Vilniaus svečias p. Sakavičius, rašytojas, p. L. Gira, rašytojas, kun. Janilionis iš Buenos Aires, na, ir mano įnamis gr. Plioteris); žadėjos būti abudu, bet prieš piet Barbutė per telefoną pasisakė negalinti. Vėl jai blogstanti širdelė etc. Tebuvo Pranas. Jis sakės nuvežęs Barboriutę į nosies kliniką. Dr. Zubkus dar kartą skaudžiai perplovęs, bet nieko nešvaraus neberadęs; tai jam paaiškėję, kad širdies blogėjimas ne iš smegenų spaudimo, bet greičiau iš pilvo, ir prirodijo gerą pilvo specialistą. Šis konstatavo – pilvo gripą ir susilpnėjusius širdies muskulus. Liepė 3–4 dienas gulėti. Kas bus po to, parašysiu. Tuo tarpu Pranas labai liūdnas. Nei šiaip, nei taip; nei vežtis, nei palikti. Buvo manęs visą šeimą pasiimti; aš atkalbinėjau ir Barboriutė gynės. Švēduose jau seniai esą šalta ir ledas, o pas mus Nemune tik lytys plaukioja. Šįvakar turime + 3°R, rytoj būsią dar šilčiau.

= Susitvarkė Lietuvių rašytojų draugija ir mano bėdai jos pirmininku mane išsirinko. Dalyvavo 31, gavau 30 balsų. Vadinas, net tarp jaunųjų rašytojų esu populiarus. // [1v] Norėč jiems patarnauti, bet kad nebepagaliu. Vienas liežuvis beliko ir išvaizda, tai dėl jų tebevadina – jaunu, kai visi galai nebejauni.

= Vizbaras sumanė Vaižganto gatvės kampe pastatyti Vaižganto namelį ir mane ten laikyti iki gyvos galvos, o paskui padaryti muziejėlį iš mano palaikų + dar iš kai ko. Jo žodin aš paprašiau miesto valdybą, kad man pažadėtą sklypą cimbruvkoje ir Vandens g. pakeistų šiuo mažučiu sklypeliu. Ale ten netvarka, nežino, ko verti miesto sklypai. Be to, Vizbaras entuziastas, bet neilgam, o aš pats nieko neturiu pinigų. O sumanymas man patinka. Neblogiausia būtų ir Vaižganto gatvei.

= „L[ietuvos] aidas" paskelbė, kad Latviai ir man paskyrę Trijų Žvaigždžių ordino 2 laipsnį, bet aš jokios žinios neturiu ir, rodos, tai neįvyks: aš smarkiai reagavau prieš Bergo nusistatymą: „Nei mes, latviai, galime, nei norime padėti lietuviams Vilniaus ir Klaipėdos bylose". Latviai nė nebepasimuilindami lenda lenkams rūron.

= K[atalikų] v[eikimo] c[entro] Vilkaviškio rajonas (iš šalies – vysk. Rainys) pasiskundė Arkivyskupui[1], kad aš nesuvaldomas, pašventęs tautininkams vėliavą, tai „klaidiną katalikus, trukdą veikimą, erziną kat. visuomenę ir nešą dezorientaciją į veikėjų tarpą". Pareikalauta pasiaiškinti. Pasiaiškinau savaip XI-15. Pasėkų nėr dar. Arkivyskupas tyli.

Matai, kiek blogų naujienų.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 370, l. [1r–1v].

[1] Juozapas Jonas Skvireckas

499 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-11-23

Kaune, [1]932 m. lapkr. 23 d.

Brone! Kai Tu gauni iš manęs kokią negražią naujieną, tai ją visados priimk pasūdytą. Aš, mat, įspūdžių žmogus. Kai kas mylimas, sakysime, serga, tai man labai gaili. Kai Barbutė per telefoną padejavo, tai pabaigė mane ir aš Tau tuojau pasiskundžiau.

Šiandie ligonį aplankiau. Gulėti guli, bet žaidžia su Vytuku ir visokius juokus provija. Gydytojas teliepęs gulėti; niekuo kitu negydęs. Taigi būk rami, mes pasveiksme.

Be ko kito, iš Barbės gavau vieną gražią pliotkelę. Yra nutarta sustiprinti Radio. Ta próga visą radio stotį iš Vaižganto gatvės nukelsią kur kitur, o čia statysią puikių puikiausią prezidentūrą. Tada Vaižganto gatvė bus aristokratų gatvė ir Madame Petras vila bus dvigubai vertesnė.

Tiktai niekam nesakyk. O jei kam ir pasisakysi, tai vis sub secreto[1].

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 371, l. [1r], [1v] be įrašų.

500 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-11-25

Kaune, 1932. XI. 25 d.

Mielas Petrai! Barbutė vėl nublogo. Buvo įsakyta ramiai gulėti bent 3–4 dienas, ilsinti širdies muskulą. O ji, ožka, Pranui išėjus, šoko iš lovos Vytuko prausti ir gavo širdies priepuolį. 11 val. buvo baisi. Dr. Chaim Finkelštein iš Mickevičiaus g. 31 tuojau atvyko ir suvaręs ligoniui „visą aptieką" = 4 davinius vaistų į paskūrį, ataką sustabdė, įsakydamas daugiau nebesvavalyti. Dieną praleido ramiai. Ji labai bijo mirti, mini p. Salvatorienę, kuri lygiai nuo to pat, nuo gripo ir širdies, per valandą mirus. Turbūt, nebuvo kam nutverti, kaip Barbutę. Vakare paprašė dėl visa ko kunigo. 6 ½ val. aprūpinome šv. Sakramentais. Palikome visiškai ramią. Dežūruoja „Graue Schwester"[2] su šprica, jei pasikartotų širdies priepuolis. Padarėm konsilium[3] iš Ch. F. ir Mozės Bermano iš L[aisvės] al. 60. Fink. sako tai esą nuo užsinuodijimo pūliais, kurių tiek buvo galvoje, bet organizmas apsivalysiąs. Duok Dieve. Pranas negali išvažiuoti į tarnybą, nors laikas. Jis labai kenčia. Reta rast toks mylįs vyras. Po truputį ir aš gaunu nervų priepuolio – vis noriu verkti, kol neprigeriu vaistų. Neramu.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 372, l. [1r], [1v] be įrašų.

---

[1] lot. = slapta

[2] vok. = „Pilkoji sesuo", taip vadintos Šv. Elzbietos kongregacijos seserys.

[3] lot. *consilium* = pasitarimas, taryba

501 | *Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-11-26*

. KLIMAS 14 PLACE MALESHERBES
PARIS =

. DE KAUNAS 317 9 26 1310 =

. URA BARBE SVEIKA =. TUMAS

Telegrama, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 373, l. [1r–1v]; datuota pagal telegrafo spaudą.

502 | Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, 1932-11-26

Kaune, 1932 m. lapkr. 26 d.

Mielieji! Savo keistomis žiniomis aš, turbūt, Jus išdūkenau. O ką gi darysi? Laikiau savo pareiga davinėti Jums biuletenius ligos taip man, taip Jums lygiai mylimo ir brangaus asmens Barbutės. O liga šokinėja. Širdies priepuolis, kurs vakar taip mus išgąsdino, pasirodo, ne širdies liga – ji stipri ir gerai plaka – tai nereta pasėka gripo. Gudavičius Dr. net pyksta, kam tiek daug injekcijų padaryta širdžiai įraginti, kai ji ir pati dirba. Sako, būt gana buvę „tetutės Valerijonos".

Dabar Barbutė visai linksma, temperatūra normali, Pranas jau ruošias apie XI-29 išvažiuoti į savo tarnybą. Čia gelbėjimo kampanija suorganizuota, na, ir aš esu, nors toli – kasdien lankau.

Vis dėlto visai gerai nėr. Daktarai sako, kad reikią dar ieškoti kur pūlių. Zubkus jų neberanda kaktos tuštumose, o Gudavičius sako reikią ieškoti dantį išraunant, žemyn tekinant, ne aukštyn, kai // [1v] plauni per nosį. Rodos, bus dar gero gydymo. Kad tik mūsiškiai susivoktų.

Kol kas, būkite ramūs. Barbutė už poros dienų pati jums parašys.

Slanktai mus vargina visus, nes +2°R tebėra, o su jais atmosferinė drėgmė. Lyja nuolat ar lynoja. Fu!

Ruošiamės 100 m. period. spaudos sukaktį švęsti. XII. 4 d. 11 v. bus transliacija iš Vytauto b. visų pamaldų – giesmių ir mano pamokslo. Tai pirmą kartą – vis nebuvo sujungta. XII. 5 švęsime teatre – ten aš paskaitysiu apie kūrybą. Dar bus Rašytojų vakarėlis, kur paskaitysiu vieną sceną iš savo Robinzono.

XII. 11 d. esu šaukiamas į teismą: mudu su Rimkum pakrikštijom jau krikštytą kurvelę Volodžkaitę, kuria tikra motina pirkliavo. Bjauri bobos šventvagystė.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 374, l. [1r–1v].

503 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, 1932-11-28

kanauninkas tumas kaunas
lithuanie de paris 17 22417 7 28 16
Priimta
1932 m. 28 / XI 17 val. 50 min.
= kaip barbes sveikata = brone .+

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 84, l. 111r, 11v be įrašų.

504 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-11-28

Kaune, 1932 m. lapkr. 2[8] d.

Mielas Petrai! Jei būsi gavęs p. Vizbaro paraginimą reikalauti gatvelės prijungimo ir būsi dar neparašęs Žemės reformos valdybai, tai ir susilaikyk. Šiandien aš padariau ten pareiškimą, kad jei nenori P. Klimui užleisti šios dalies, tai kad ta gatvelė taip ir liktų vieša, nėkieno, abiem sklypam lygiai reikalinga privažiuoti. Pirma tuo reikalu buvau pas p. J. Papečkį. Pasirodo, tai jo pretenduojama į visas apylinkes už neva sugadintąjį jo sklypą. Mano išmanymu, tai aprietus jo sklypą gražia gatve, jo sklypas pakilo 150 %. Tačiau, sako jis, dėl privažiavimo susikalbėsime. Rytoj 8 val. jis ten ergeliuosiąs su žemės tvarkytojais. Žiūrėsime, kas bus.

Barbutę rytoj 9 v. išveža į Karo ligoninę – gydytojai sako jai reikią ilgesnio poilsio, gerai prižiūrint. Pranas išvažiuoja XII-1 d.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 375, l. [1r], [1v] be įrašų.

505 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-12-01

Paryžius, 1932. XII. 1.

Gerasis Dėde,

Vizbaras pranešė apie gresiantį pavojų mano sklypui. Bet juk, rodos, čia jau buvo galutinai sutarta, kad už bendrus rūpesnius pagerinti Papečkiui sklypą, t. y. pagal jo noro panaikinti gatvę, kaip ji seniau buvo numatyta, man bus priskirtas gatvės galas pro mano sklypą, o Papečkiui visas ilgas gatvės ruožas nuo Radio stoties. Kaip tat dabar jis gali kalbėti kitaip? Vadinasi, norėt[ų] gauti, nepaisant susitarimo, ir vieną šoną, ir kitą? Tai būtų jau per daug gobšu. Antra, man rodosi, kad tas kelias buvo paimtas iš mano sklypo – kaipgi tad jis dabar gali patekti Papečkiui? Tai būtų jau visai absurdas! Pagaliau, Žemės ref[ormos] valdyba man buvo prisižadėjusi daugiau duoti žemės už ekspropriaciją senojo sklypo, kurs daug buvo didesnis, ir paskui nedavė tik dėl to, kad šitoj vietoj neišteko. Tai kaipgi dabar ji gali dar siaurinti man ir taip susiaurintą sklypą, vis pridėdama Papečkiui, kurs jokių didesnių teisių už mane neturi į tą žemę?

Aš labai prašau Dėdę mano ir visos mano šeimynos vardu su pilnais įgaliojimais kreiptis į p. Aleksą ar į kitus asmenis, nuo kurių tat pareina, // [190v] ir juos prašyti, kad nedarytų man tiek žalos, kai jau aš tiek padėjau vargo ir lėšų savo namų statybai (Papečkis gi nė nepradėjo). Nes jeigu tas kelias nebūtų man priskirtas – aš neturėsiu vietos, kaip tat buvo numatyta, čia pristatyti reikalingo vilai flygelio, kad būtų galima padaryti dar vieną butą su garažais apačioj. Tai viską man pagadintų – kaip jau pagadino gatvės pakeitimas. Arba tada aš reikalauju, kad sena gatvė pasiliktų visa, nes su ana gatve buvo miesto man patvirtintas namų statybos planas. Aš labai gailiuosi, kad dar ir aš varginu Dėdę tais reikalais prie visų kitų bėdų, kurių dabar turi su Barbe. Bet ką gi padarysi. Gyvenimas – tai tik vargas, džiaugtis belieka kitam pasauly.

Mes šiaip taip laikomės. Bronė sveikesnė. Šimtas daktarų iš visų pusių remia, valo, tiria, trina, plauja, elektrizuoja, masažuoja, trauko, tampo, varinėja iš laboratorijų į laboratorijas – gyvenimas tuo būdu pasidaro pilnas judėjimo ir nėra kada sirgti...

Bučiuojam

Petras

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 156, l. 190r–190v.

506 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-12-09

Kaune, 1932 m. gruod[ž]io 9 d.

Mielas Petrai! Pamėginsiu Tau aprašyti vieną mano dieną. Ji toli gražu ne idiliška, nepanaši į Jul. Anuso dieną. Žiūr. „V[aižganto] r[aštų]" XI t. 184 p.

1. Vakar vakarą Ateitininkų salėje šventėme dešimties metų Lietuvių-latvių vienybės dr[augijos] sukaktį. Dešimtį metų išbuvau jos valdyboje; buvau net pirmas jos pirmininkas; o vienuoliktais netekau kantrybės ir išstojau: tokios bevaisės draugovės aš dar nesu aptikęs. Koncertas buvo gražus. Teko likti ir vakarienės. Reiškia, prasėdėti ištisas penkias valandas, sugrįžti namo 1 v., kitus palikus, atsikelti 6 ir mieguistam palaikyti 7 val. Mišias, kai jos buvo žadėtos 8 val. Kasakaičiams už jų Vytautą, nužudytą bolševikų. Suvažiavo, o aš – po visam. Ai-ai, kokios buvo sarmatos. Pirmą kartą per visą amžių.

2. Išpirkau Tavo telefono mėnesinį.

3. Paštų direktoriaus inž. Adolfo Sruogos pakviestas į pasitarimą, kurius įamžinti Lietuvos pašte ir filatelistuose spaudos veikėjus šio 100 m. per[iodinei] spaudai atminti. Sutarėm išleisti po N. m[etų] dvi serijas su Daukantu, Baranausku, Valančausskiu, Vileišiu, Kudirka etc. Direktorius pasisakė susitarę esą ir mane išspaus- // [1v] dinti. Aš [k]ukliai akele[s] nuleidžiau ir pirštu kiauroje kišenėje (dėkloje) paprotestavau: Žinote, ponas Direktoriau, lyg nepatogu, kai gyvam paminklai statoma, pačiam jį spręsti. Na, bet jei jau tokia načalstvos[1] valia, tai pridėkite ir Jakštą: vedu vienudu belikome iš patriarchų, spaudą plėtusių ir auginusių.

4. Užs[ienio] r[eikalų] ministerijoje gavau adresu Lietuvių-švedų dr[augijos] narių. Aš ten pirmininkauju, bet dirbu viską – už save, už iždininką (dir. Kregždę) ir už sekretorių (J. Vileišį) – tai jo žodžiai.

5. Švedų konsulate organizavau susirinkimą XII-11 d. Švedų karaliams pagerbti.

6. Ekspediavau pakvietimus 73 nariams.

7. Ligonei Barbutei nuvežiau knygų. Neradau, buvo išsivežę ištirti.

8. „L[ietuvos] aido" redakcijoje atsiėmiau korektūrą antros dalies „Kūrybos"[1]. Padariau sensaciją: šia paskaita sukėliau furorą vieną ir en petit cri[2] Čiurlionienės ir kitų snobų, kam kūrybą lyginau su gimdymu ir pavartojau keletą ginekaloginių terminų. Esama gi skaisčių širdžių, kurias užgauna toks paprastas gimdymo procesas. Gricius rengias pareikalauti, kad pado- // [2r] rioje draugėje neminėtų „tėvas" ir „motinos", nes tie terminai atmina visai ne saloninį dalyką.

9. Valstybės Taryboje ieškojau p. Papečkio, o radau Tarybą bediskutuojančią mano paskaitą: pirm. Šilingas beginąs, kiti bepuolą.

---

[1] rus. = valdžios

[2] pranc. *un petit cri* = tylus šauksmas

10. Pas Susisiekimo Ministerį[II] suėjome su p. Pap. dar vienu prašymu, kad sutiktų 200 kv. m. mums užleisti sienai ištiesinti. Sutiko. Dabar teks vėl eiti į Žemės ref[ormos] valdytoją Daniliauską, gal į min. Aleksą, kad tektų mums po 100 kv. m. (A. B plane). Naujuoju matavimu rastu Tavo sklype ar ne 1,546 kv. m. Pridėk dar 100 iš Radio st. ir 123 kv. m. kelio, gausi 1769. Oho!

P. Papečkys nustojo 900 kv. m., naują Vaižganto gatvę tiesiant, o nuo radio tegavęs 300; tai dabar liekąs „biednesnis" už Tave. Jau rengias statytis, sodą vaisyti, loon tenis[1] aikštelę plūkti etc.

Dėl gatvės vis dar nesutinkame. Jis tepasiūlijo 2 metru, paskui 3 m., nes reiks atiduoti 4 m., tai viso 123 m. bus ir jie bus verti pinigais pusę milijono, o sklypą dar sumažins. Mes reikalavome bent neutralizacijos buv. gatvės, abiem sklypam reikalingos. Pasirodė jam čia nebūsią reikalinga jokio privažiavimo.

Aš, pagaliau, įrodžiau šitaip. Mes // [2v] ir jūs statomės „vilas", tad reikia, kad abiem būtų gražu, o gražumas pareina nuo erdvumo. Su tuo p. P. sutiko ir palinko su Tavim pinigais atsiskaityti.

Jis sako gatvei iš jo sklypo paėmę 7 m., o iš Tavo – vieną ir tą pripliekę prie dabartinio matavimo. Vizbaras spurda, o aš manau, kad 4 m. mums pakaktų, o už kelius metrus tektų pamokėti, tai judu susitarkite. Bepiga, kad būtumei pats čia pat.

Pridedu tris popierėlius.

11. Konferavau su min. J. Savickiu dėl L[ietuvių] šv[edų] dr[augijos].

12. Rašytojų sąjungos valdyba fotografavomės pas Zinaidą – tokią gražią ir elegantišką žydę Bliumentalienę – meniškiausią fotografę Kaune, nevartojančią saulės šviesos.

13. Posėdžiavome ir skaitėme rašytojo Grūšo sudarytą premijų ir stipendijų fondo sudarymo projektą.

14. Vakarieniavo Deltuvos klebonas K. Kazlauskis.

Pas dr. Zubkų nueiti ir gerklę papindzliuoti[2] nebeteko. Ketinau šiaip jau pasirgti, ir to neteko.

O tokių dienų esti neretai. Ir visos tirštokos, įsipainiojus į visokius reikalus.

15. Rašau Tau reliaciją vakare, nešu į paštą tuojau ir –

16. Einu gulti 11 val.

Jūsų kun. J. Tumas – „rašytojas".

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 376, l. [1r–2v].

[I] Tumo paskaita, skaityta Valstybės teatre 1932 m. (Vaižgantas, „Kūryba (Paskaita valstybės teatre per spaudos aktą)", *Lietuvos aidas*, 1932-12-09, nr. 280, p. 3–5; 1932-12-10, nr. 281, p. 5).

[II] Vytautas Vileišis

[1] angl. *lawn tennis* = lauko tenisas

[2] lenk. *pędzlować* = dezinfekuoti gerklės

507 | Petras Klimas Juozui Tumui, Leisenas, 1932-12-11

Le Grand Hôtel - Leysin (Suisse) 1450 m.[1]

1932. XII. 11[2]

Mielas Dėde,

Gal ir negalvojai, kad mudviem su Brone čia reikės taip netikėtai ir nelauktai atsidurti. Bet toks jau likimas. Negalavo, vargo per ištisus mėnesius, šimtas daktarų šimtas specialistų tyrinėjo ir kepenis, ir inkstus, ir gerklę, ir širdį, ir plaučius - niekur vis nieko įtariamo nerado ligi gruo- // [191v] džio 5 d. O Bronė vis ėjo menkyn, vis labiau ir labiau jautėsi privargusi. Dar visai nesenai plaučių specialistas radiografavo ir vis nieko nerado. Ėmėme gydyti visokiais spinduliais, švirkštėme po oda įvairių stiprinamų vaistų ir šit pagaliau buvo konstatuota jau neabejojamai, kad tuberkulozo įsibrauta į dešinį plautį ir Kocho bacila visą viršūnę mėgina apimti. Analizai tat patvirtino ir nieko nebeliko - kaip bėgti kuo greičiausiai į kalnus į sanatoriją.

Šituo kuo būdu atsidūrėme Leysine, kur kadai prieš 7 met[us] ir aš pats buvau išbuvęs, visokių abejojimų pagautas, bent savaitę, laimingai tuomet ištrūkęs.

Rašau dabar iš Bronės kambario. Daktaras, čionykštis, jai tuo tarpu liepė gulėti, nesikelti // [191ar] ir ilsėtis kiek galima daugiau. Sanatorija čia puiki - net Bronei patiko, nes be galo švaru ir ramu. Todėl nesigailim, kad ir brangiai apsieina (dienai išeis mažiausiai 70 litų), kad tik sektųsi sveikti. Iš verandos į saulę reginys po kojų - kalnų amfiteatras, sniegas baltas baltutėlis ir tokia ramybė, tyla.

Aš pats čia irgi sustojau ir lauksiu tyrinėjimo rezultatų. Be to, teks kokią savaitę pabūti, kad Bronei nebūtų pradžia per sunki ligi apsipras viena tame aukštybių pasviety.

Tai matai, kaip kartais gyvenime netikėtai nutinka. Pasirodo, kad niekuomet nereikia pasitikėti savo likimu. Jis ne visada // [191av] geras ar gailestingas.

Rašyk Bronei, kaip sekasi Barbei. Tu man taip supulk abiem seserim negalauti! Bet Dievas duos, gal abiem visa tat laimingai pasibaigs

Bučiuoju
Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 157, l. 191r-[191av].

508 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-12-14

Kaune, 1932 m. gruodžio 14 d.

Mieloji Broniukai! Gavau, ačiū, Petro XII. 11 laišką ir nenustebau - to buvo galima tikėtis, kai buvo giminėj precedensų. Paskubėjau į ligonį Barbutę, ir abudu į Tavo, Broniuk, ligą pažiūrėjom gana optimistiškai. Tai 40 metų; tokio amžiaus nebeturi didelio apetito beėsti tos prakeiktosios Kocho bacilos. Blogiausia, žinoma, kad vargina ir neramina. Kad Tu Leysin'e pasitaisysi, mes visai neabejojame. Tengi, turbūt, turi ir visų naujųjų priemonių plaučiams valyti ir stiprinti: pneumatinę, švirkštinę etc., net

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] Po data Tumo žaliu rašalu pasižymėta: „Ats. XII. 14."

operacinę. Apie šią nekalbėsime, ale vieną klieriką Kauno operatoriai pasveĩkino, susiaurindami krūtinės narvą. Kalbu tai paženklinti, kad su tuberkuliozu šiandien sėkmingai kovojama ir Tu būk geros nuotaikos specialėje sanatorijoje.

Su Barbora beveik gerai. Liepta dar pagulėti bent porą dienų, kad bronchitis praeitų, paskui išsirašyti. Jai gripas labai pakirto pajėgumą, tai visas gydytojų rūpestis dabar, // [1v] kaip čia ji atgaivinus. Jai reikia sanatorijos. Ir kai nunešiau jai žinią, kur Tu dabar esi, tai susyk nusprendė važiuoti pas Tave ir būti su Tavim. Dabar mūsų prašymas, jei tebebus Petras, kad jis malonėtų ištirti gyvenimo sąlygas Leysine, ne tokias, žinoma, kaip Tavo, bet trissyk kuklesnes. Matai, jai reikia valgyti, kvėpuoti ir ilsėtis ar spaceruoti – pas Tave. O visa kita Karo ligoninė yra jau padariusi, visokius tyrimus, peršvietimus, fotografijas, ir defekto niekur neradusi: nosis pavyzdinė, kraujo 79 gerumų etc. Blogiausias tai reumatizmas, o iš to ir širdies nenormalumai. Dabar ir tai pagerėjo.

Taigi Barbora lauks informacijų, kas, kur, kaip ir maus pas jus į Leysin. Tik pro kur ten važiuojama?

Mes dar nenuliūdę, o Barbora ir visai geros nuotaikos, tai ir Tau būtų su ja maloniau. Tik ir jos neįvarginkite – ir ji tebėra vos vos rekonvalescentė.

Duok Dieve Tau, Broniuk, pagerėti. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 378, l. [1r–1v].

509 | Petras Klimas Juozui Tumui, Leisenas, 1932-12-15

Le Grand Hôtel – Leysin (Suisse) 1450 m.[1]

1932. XII. 15[2]

Mielas Dėde,

Nors visai neturiu ūpo rašyti apie visokius mano sklypo reikalus, bet kadangi p. Vizbaras buvo toks geras ir man pranešė visas smulkmenas apie paskutinį išmatavimą ir pažymėjo, kad aš kaip sklypo savininkas turiu teisės per 30 dienų užprotestuoti protokolą savo reklamacijų apgynimui, tai vis tik prašysiu Dėdę nors forma- // [192v] liai mano vardu padaryti rezervas dėl Papečkiui priskirtos senos gatvės. P. Vizbaras sako, kad jei aš to dabar nepadarysiu, paskui protokolas bus įsiteisėjęs abiejų kaimynų sutikimu ir jau nebebus galima net patogiai derėtis su Papečkiu apie kelių metrų perleidimą. Tai tiek dėl formalumo. O dabar dėl esmės.

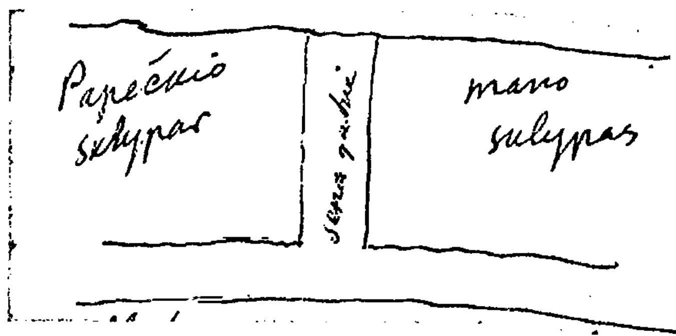
Jei Papečkys savo valia, t. y. geruoju, jau siūlo man 3 metrus (o čia vis tik jis privalo atsižvelgti į mano teises, nes jeigu mes nebūtume sutikę keisti gatvės, tai jis dar mažiau būtų žemės turėjęs, nes gatvės būtų pasilikusios iš trijų ir net keturių – radio reikalui – pusių!) – tai tas gerai, žinoma, bet to neužtenka mūsų planams. Vizbaras ir aš ten, kaip žinai, turėsime kada nors pristatyti garažą ir butą. Taigi aš prašysiu Dėdę pasiūlyti Papečkiui šitokį kompromisą: // [192_ar]

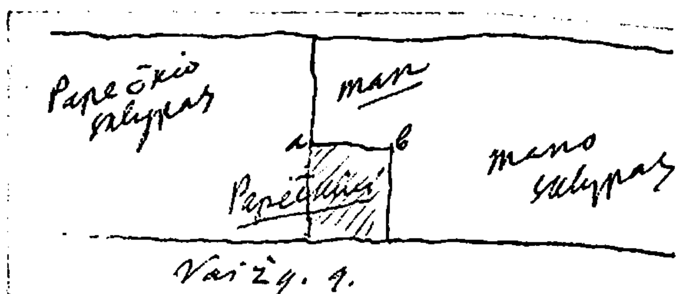
[1] Spausdinta firminiame blanke.

[2] Po data Tumo žaliu rašalu pasižymėta: „Atr. 20."

Dabar tie sklypai atrodo taip:

Matininkai seną gatvę priskyrė visą, t. y. 8 m., Papečkiui. Mes negalime su tuo sutikti. Papečkys geruoju siūlo 3 m., mes pretenduojame (nusileisdami!) [į] 4 m., bet su tokia sąlyga: vietoj 4 m. išilgai visą gatvę, 8 m. viso platumo, bet tik pusę. Tuo būdu draugiškas kompromisas būtų toks:

Matai, tas antras galas gatvės yra man būtinai reikalingas statybai, kitaip aš nieko negalėsiu padaryti, jei tik 4 m. turėsiu. Be to, reikia pažymėti, kad aš turiu teisę daryti langus į tą pusę, kur Papečkys gaus gatvę (a–b).

Prašau tą mano projektą-kompromisą parodyti p. Vizbarui ir aš, norėdamas taikos ir draugiško susitarimo su Papečkiu, laikau šitokią kombinaciją jam visai priimtiną, nors man kiek ir nepatogią. Jei Papečkys bus toks geras ir su tuo sutiks (reikia gi pagaliau susitarti) – aš tada jau tiesiog parašysiu ir prašysiu tai formaliai legalizuoti pas matininkus.

Rašyk man jau Paryžiun. Bronė jaučiasi geriau. Ilsisi tyram ore ir kovoja su bacilomis. Kova bus ilga, bet šį kartą mes neapsileisime. Tas mus kiek į bankrotą suvarys, bet sveikata brangesnė už viską.

Bučiuoju
Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 158, l. 192r–[192_av].

510 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-12-19

Kaune, 1932 m[.] gruodžio 19 d.

Broniuk! Mes labai džiaugiamės, kad Tau geriau. O reiks ilgėliau pakovoti su liga, tai ką gi darysi? Tik man vis neišeina iš galvos vienas pačių džiovos specialistų nutarimas: jei ligonys visus pinigus, kurius išleidžia kurortams, namie suvartotų sau, bet kuriame klimate galėtų pasveikti. Taigi, Lietuvoje ir Paryžiuje turint pinigų, vadinas, gerą būklę, galima gražiai kovoti su tuberkula. Svetur nuklydus, tarp svetimų žmonių, man rodos, neramu ir nejauku. Aš bent ilgai nepasirgčiau ant užmokamų rankų.

Na, jūs bent prie to pripratę, tai ir darote, kaip geriau, o aš ir Barbė tik laiminame jus iš tolo. Ypač besiartinant Kalėdų Šventėms. Sveiki jų sulaukę! Barbė užsakė jau Kūčias namie, nors pati jų nevalgys. Ji tebėra Karo ligoninėje, kur jai teikiami visoki patogumai beveik veltui, tai ir esti, // [1v] nes, anot Prano, namie Vytautas užjodo. O bernas, bra, oho! Tvirtas ir kresnas, tik vis dar nekalba. Petriukas, turbūt, daugiau kalba.

Pas mus vis drėgna +3–4°R., tai ir rodytis orie nepatogu. Aš vis sirginėju savo 17 senatvės ligomis, bet atrodau neblogiausia; net ir moterys tebesišaipo. Kaip gaila, kad Tu nepagali savo ranka mums aprašyti, kas Tau ir kaip jauties!

Valgyk mano pašvęstąją Kūčių duonelę – lai Tave ji stiprina ir gydo!

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 381, l. [1r–1v].

511 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1932-12-20

Kaune, 1932 m. gruodži[o] 20 d.

Mielas Petrai! Broniukui pasidžiaugiau pagerėjusia jos sveikatėle, ir plotkelės nusiunčiau. Gaila, kad jūs visi krūvelėje negalėsite pasidalyti krikščioniškosios rimties ir meilės simboliu. „Tylioji naktis" ar „ramioji naktis" puikus momentas tiems, kurie Rimties Karaliaus-Nazaretėno tikslą supranta. Nieko, bra, nebus iš nusiginklavimo konferencijų, kol žmonės skyrium kiekvienas „nenusiginkluos"...

Taigi, sveiki sulaukę Šv. Kalėdų! Sveikas Tu, sveika Eglutė, sveikas Petriukas, sveikas aš pats, jūsų draugės narys. Laužkimės plotkelę – aš savo dalį nusilaužiau.

Iš Tavo paskutinio laiško явствуетъ[1], kad storo mano laiško nesi gavęs; būtent, su aprašymu „vienos mano dienos", nes operuoji inž. Vizbaro nusakymu, ne mano. Iš esmės tai vis tiek – veikiame iš vieno.

Dabar su inž. V. pasitarėme dėl pasku- // [1v] tiniojo Tavo laiško ir nusprendėme: neklausyti ir p. Papečkio nauju sumanymu neerzinti. Pusė gatvės skersai mums nebūsianti patogi. Nepatogu man būt tą naują bylą užvesti ir Reformoje, kur aš pirmiau esu padavęs prašymą (ir Tau referavęs), kad buvusios gatvės skersinį neutralizuotų. Vizbaras tada spyrės, kad visa gatvė prideranti mums; dabar sutinka, kad neutralizacija būtų patogiausia, nes gauname visus 8 metrus erdvės, ne 2–3, maksimum 4, kurius mums žada ne iš malonės, bet su atlyginimu užleisti p. Papečkys. Kalbėjaus ir su p. Daniliausku. Ir jis sakos palaikysiąs tą mano propoziciją.

[1] rus. = atrodo

P. Papečkys nenuskriaustas – atlyginamas sočiai, o aimanų pilnos kerčios, kaip jis dabar nubiednėjo. Reformoje bent kiek piktinasi tuo jo godumu. Dabar jis turi savo gražumu ir erdve pirmą visame Kaune sklypą ir pavasarį žadas pradėsiąs statytis palocių.

Tavo ir Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 382, l. [1r–1v].

512 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Leisenas, 1932-12-23

Le Grand Hôtel ~ Leysin Suisse 1450 m.

le gruodžio 23. XII. *1932*[1]

Brangus Dėde[2],

Visgi, koks tai yra stebuklingas kalnų oras! Atvežė mane čia, galima sakyt, suvis aplėpusią, išvargusią, kosančią, be apetito, pageltonavusią, sumenkusią. O štai dabar aš daug, daug geriau jaučios. Jaučiuosi lig // [113v] atsilsėjus, mažiau bekosu, daug mažiau bespjaudau, temperatūra stabilizuojasi, ir – į 8 dienas priaugau 800 gr. Daktaras sako, kad tai esąs geras ženklas, kad plaučiai gyją „cicatrizuojasi". Tiesa, per tas 8 dienas aš ir valgiau! Jie čia pristoję kemša, barasi, pyksta, jei nevalgai. Nes esą tik valgiu ir poilsiu galima esą tą ligą nugalėti. Jokių vaistų, naturaliu būdu! Daktaras žiūrėjo, peršvietę, sako koncentruojasi vienon vieton. Jis esąs patenkintas, tik reikią daug daug valgyt ir gulėti. // [113_ar]

Leis atsikelti, kai nustosianti kosėt ir spjaudyt.

Jei viskas eis normaliai, reikėsią išbūti lig pavasario, t. y. „cure clinigue"[3], o paskui reikėsią vasarai į kalnus. Tik nežinau, kada pas jį pavasaris prasideda?

Daktaras rimtas žmogus, praktikuojąs šioj sanatorijoj jau 25 m. Didelis specialistas! Jam 64 metai, o atrodo ne daugiau 45–50 metų.

Tik ką gavau Dėdės laišką – ačiū. Žinai, Dėde, aš pinigų be reikalo nemėtau, ir jeigu mes pasistatėm vilą, tai tik // [113_av] mano nuopelnai. Bet šiame atvejy, aš jų nesigailiu, bet tik būtų! Kas man iš jų, jei aš kojų nepavelku. Sveikata brangesnė už juos. Sveikam žmogui jie malonūs, nes galima turėt daug „plaisir'ų"[4].

Žinai, Dėde, kaip aš nutariau, kad aš suvis rimtai sergu? Ne dėl širdies fokusų, ne dėl kosėjimo, ne dėl karščio ir blogo atrodymo ar nuvargimo, o dėl to, kad nebesinorėjo eiti pas siuvėjas, nebesinorėjo nieko siūtis. Čia tai man buvo suvis blogas simptomas – ir nutariau gydytis.

Kokių geresnių sąlygų bereikia, kurias aš turiu Paryžiuj: // [114r] valgom mes labai gerai, dėl to pinigų nesigailim, butas geras, o vis-gi ten nepasigydžiau. Šiai ligai reikiama sauso lengvo oro, ramybės ir „nianės", kuri penėtų. Apetito iš pradžių suvis neturėjau, bet vistiek su pagaliuku kimšdavo. Dabar aš ir pati valgau. Pamatysi, Dėde, kaip už poros mėnesių aš būsiu // [114v] suvis sveika. Pasirodo, kad už pinigus galima net sveikatą nusipirkti.

Barbė gi sėdės ant pinigų ir gulės Karo ligoninėj dar pusę metų ir tik tuomet atvažiuos į kalnus. Aš jos nesuprantu, kam jai tie pinigai, kad jų nepajėgia pakelti. Durna,

---

1 Kursyvu pažymėta spausdinta firminio blanko dalis.
2 Po data Tumo žaliu rašalu pasižymėta: „Atr. XII. 27".
3 pranc. = klinikinį gydymą
4 pranc. *plaisir* = malonumas

žiūrėtų daugiau savo sveikatos: jos amžiui jų užteks, Pranas uždirbs. Ji rašo, kad užtektų 200 dol. kelionei ir sanatorijai, tai važiuotų, o jei reikėtų pridėti dar bent 100, tai ji velytų mirti ar sirgti. Šitokia ekonomija brangiau kainuoja! // [114ar] Aš įsivaizdinu, kaip ją ten maitina! Torelka skystos zupės „wasserzuppe" ir sudegusį kotletą. O ji ten guli už tai, kad dykai duoda tą „wasserzuppe"[1].

Fa, suvis esu pasipiktinusi! Be to, aš nebesuprantu Dėdės! Dėdė visą savo amžių turto neturėjai ir pinigų nesusidėjai. Kodėl gi dabar pradėjai, kaip amerikonas, žmogų vertinti pagal jo turimų pinigų. Bent man taip atrodo! Dėdė gailiesi Petro, kad jis turės paskutinį algos grašį man atiduoti. // [114av] O už tą Petro sielos platumą ir nieko man nesigailėjimą aš myliu ir gerbiu.

Petrelis, jis pats save vadina „Peta Kimi", jau mėgina kalbėti. Geras ir mielas vaikas!

Gegužės mėn. Eglės bus pirmoji Komunija. Labai prašytumėm Dėdės atvažiuoti. Eglė gabi, gerai mokinasi. Ji dabar II kliasėj. Muzikos – tingi mokintis. Ji nuolat ir su visais ginčijas ir kovoja, nes kitaip, anot jos, nieko neišgautų ir nieko neturėtų. – Gerų ir Sveikų švenčių BučBronė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 86, 86a; l. 113r–[114av].

513 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1932-12-27

Kaune, 1932 m. gr[u]odžio 27 d.

Broniuk! Jei aptikai gamtos stebuklą, tai ačiū Ponui Dziẽvuliui. Už tokius stebuklus, žinoma, verta viskas atiduoti. Ir aš nėmaž ne iš šykštumo kalbėjau apie antikurortininkų nuomonę, bet iš racionalumo: jei visa tai būtų suvalgoma etc., kas pravažinėjama, bemaklinėjant iš kurorto į kurortą, tai rezultatai būtų geresni. Leysino klinika juk tai patvirtina: liepia valgyti, valgyti, valgyti. Vadinas, stiprinti kūną, kad jis pats lokalizuotų bacilas ir aptrauktų jas calciumu – kalkėmis. Jei viskas eina į tą pusę, tai ko gi daugiau bereikia? Aš dedu polemikos plunksną į penalą ir ramiai užsidegu drūtą cigarą.

Jo dūmuose matau Petro siluetą, kaip jis Tau, kad sumanytų, paskutinius marškinius nusivilktų. Už tai jis, žinoma, mylėtinas ir gerbti- // [1v] nas. Ir bene už t[ą] vieną? Jis [d]ar turi trejetą-ketvertą pliusų, kurie skiria jam tinkamą vietą visuomenėje ir valstybėje, o ne apžėlimas pinigais. Taigi aš ir Tu dėl Petro sutinkame. Man kištis į jūsų finansus nėra nei reikalo, nei racijos. Ne dėl to ir buvau prisiminęs.

Ne taip Tu nukalbi ir apie Barbę. Nei ji, nei jos Pranas nešykštūs ir sau nesigaili. Sveiki, gyvena taip, kaip galima gyventi teimant 1000 litų algos. Kaipgi kitaip? Atsargoje Barbė teturi 7,000 ir iš jų pasiims kelionei į Tave. Karo ligoninėje karininkų skyrius įtaisytas, bra, gal nemenkiau kaip Leysino sanatorijoje; šeria taip, kaip ji namie nepasišeria, – tai valstybės šelpiamoji įstaiga, ne gešeftininkų.

Iš ligoninės Barbė išeina rytoj gulėti savo verandoje. Jos plaučiai visai tvarkoje; ji serga – neurastenija ir visi daktarai yra priešingi tam, kad ji būtų su bacilininkais. Jei tad Barbė važiuos į užsienius, tai rinksis kurią „linksmesnę" vietą, pabuvus su Tavimi.

Vieši pas Barbę ir Juozas.

Nu, „molodiec baba"[2], kad gyji. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 383, l. [1r–1v].

---

[1] vok. *Wassersuppe* = žodis, įvardijantis vandens pagrindu virtas sriubas

[2] rus. = gerai darai, moterie (pažodžiui: šaunuolė boba)

514 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1932-12-28

Paryžius, 1932. XII. 28

Gerasis Dėde,

Prašau užprenumeruoti Bronei „Lietuvos aidą", „Sekmadienį" ir gal dar kokį linksmesnį laikraštį trims mėnesiams adresu: Madame Klimas, Le Grand-Hôtel, Leysin, Suisse. Ligi šiol vis siunčiau iš Paryžiaus, bet tas labai užtrunka. Daug geriau tiesiog – o be laikraščių ten gulėti labai nuobodu.

Šiaip, rodos, neblogai jaučiasi – per dvi savaites priaugo 1 klg. 400 gr. Reiškia, taisosi, nes ligi tol svoris vis puolė.

Siunčiu geriausių linkėjimų N. metams. Duok Dieve visiems sveikatos.

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 159, 193r, 193v be įrašų.

515 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1933-01-05

Paryžius, 1933. I. 5

Mielas Dėde,

Rodos, taip senai nerašiau, toks pasidariau nemandagus, rodos, net nepasveikinau, nė už plotkėlę nepadėkojau... Visai galva susimaišė. Bet atsigaunu. Bronei Leysine tuo tarpu gerai sekasi – per 3 savaites priaugo 2 klg. ir 100 gr. Jaučiasi geriau. Nuobodu – teisybė, bet kantrybė čia svarbiausia. Visos sąlygos atrodo kuo geriausios – belieka laukti Dievo palaimos.

Ketinu netrukus atvažiuoti Kaunan. Bet kadangi labai neilgam, tai kad galėčiau greičiau apsisukti, sustosiu „Metropoly". Nepykite, nebarkite ir nekritikuokite. Aš darysiu ekonomiją – nes paimsiu mažiausią kambarėlį į kiemą. O Ministerija juk mokės man dienpinigių apie 16 litų! Jei ne 20.

Ar pasiseks išvažiuoti jau I. 12, ar kiek vėliau – dar nežinau. Rytoj turiu išvažiuoti Briuselin pasikalbėti su Hymansu kai kuriais reikalais, paskui vėl dar grįžti Paryžiun. Šiaip ar taip, apie sausio vidurį būsiu Kaune. Nerašau tad daugiau, nes viską išsipasakosime netrukus. Pagaliau visos mano naujienos dabar Leysine.

Daug labų dienų

Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 160, l. 194r, 194v be įrašų.

Kaune, 1933 m. sausio 28 d.

Broniuk, kiek sveiksti, kiek sunksti? Terjokuose suomiai mokėdavę po 1–2 svaru per parą ligonį pasunkinti – pienu. Labai daug, po kelis litrus pieno išgerti duodavę.

Barbė visai išdyko – kasdien ko kito užsimeta, o tų daktarų, tai pro ją eina, kaip baliaus flirte kavalierių. Ir vis tas geresnis, kas paskesnis. Prisityrę gydytojai nepyksta – sako, tegul sau, taip turi būti. Vakar buvo susmislijus grįžti į Karo ligoninę, užvakar į Valstybinę ligoninę, kur aš. Gerai, kad Petras sudraudė. Šiaip jau ji, rodos, neblogiausia, moka net kitais rūpintis. Vakar atsiuntė Vytuką su dovanomis ir Broniuką: Vytukas – gražus vyras.

Nu, o aš pats tapau visai nebegražus. Rudenį kad buvau skaistaveidis, tai rekordą ėmiau tarp jauniklių. Būdavo, nusiprausi ir žydi. O tai kaip tik ir būta įsigalinčios anemijos. Dabar esu nuo ryto iki vakaro baltas, tik lūpos parausta, kai esti geriau.

Greičiausia esu nusidirbęs per 1928–32 metus. Daug knygų išleidžiau, daugely visuomeninių organizacijų dirbau, o pradžios anemijos būta iš seno. Anemija – tai mažėjimas maitinančių, raudonųjų kraujo dalelių. Iš 5 milijonų man belikta 2,700.000; vadinas, tik pusė. O hemoglobinų tik 62 %.

Dabar medicina daugina kraują jeknų vita- // [1v] minais, gaunamais iš žalių. Mėginau valgyti žalią kvošeliną su cibuliais – nesiduoda; tai geriu išspaudas su buljonu – labai gardu, kaip juka. Be to, man daro injekcijas iš tų pat jeknų preparato „Campolon". Amerika turinti labai gero preparato gerti, tik esąs brangus, 5–8 doll. Pirkčia, kad kur rasčia.

Buvau pradėjęs nebepaeiti – širdis nebedirbo ar dirbo kreivai, sopančiai, ir nuo I-17 atsidūriau Dr. Kuzmos ir prof. Buinevičiaus globoje. Gydo gana sutartinai. O gydymas nekomplikuotas. Šiaip jau nė vienu nariu nepasiskundžiu – visi geri, tebėra nenusidėvėję, nebraška; skaitydami mušimus, man ima normą 45 metų amžiaus.

Besirgdamas, viena supratau, kodėl ligonys taip prašo žalių kopūstų, jų sunkos, ir kaip kvailai daro, kad jiems to neduoda. Dabar visi Naujorko žydai esą užsiėmę preparavimu kopūstų rūgšties ir pardavinėjimu jos gatvėse vaikams limonado vietoje. Visi labai mėgstą tą rūgščią sunkelę.

O mano pilve nebesama jokios rūgšties. Palaidos 2 % vieton 60, o junginių – jokių. Tai krakmolų visai nevirškina ir jie tik žarnas erzina. Ak, lietuviškieji kopūstai su „šviežiom kilbosom"!! Tu sveik tik ir karšk unt mumus, o ne kur svetur. Mes ir lašinių duosime, nemislyk.

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 386, l. [1r–1v].

517 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Leisenas, 1933-01-29

Le Grand Hôtel ~ Leysin Suisse 1450 m.

le sausis 29 d. *1933*[1]

Brangus Dėde,

Perskaičius „Liet[uvos] aide" apie Dėdės susirgimą[1], buvau labai nusiminus. Bet Petras mane stengėsi raminti, sakydamas, kad tai esą nusilpnėjimas, kolitis, rūgščių stoka ir t. t. O dėl tų rūgščių – pastebėjau, kad jų „stoka" prasideda nuo Berlyno. Prieš // [115v] porą metų, važiuojant Palangon, mačiau, kaip p. Sidzikauskienė skaitė rūgščių lašus, p. Merkienė Klaipėdoj gėrė tuos pat lašus, Palangoj ponios agitavo už tuos pat lašus. O Paryžiuj daktarai kiekvienam pilve tų rūgščių randa per daug. Tai žinok dabar žmogus teisybę! – Aš manyčia (esu taipgi pusė daktaro), Dėdės amžiui – daugiau atsargumo: neperšalt, nepersivalgyt, su atsidėjimu kramtyt, ramybės, poilsio... Taip kalba visi geri daktarai, nesugebėję pas ligonį nieko ypatingo rasti! O vis-gi reikėtų ir Dėdei pačiam turėti daugiau respekto savo 64 metams! –

Man-gi pasiskundus „sesutei" // [115$_a$r] (kuri turi ne mažiau 70 metų) Dėdės liga ir taip tariama senatve, ji smarkiai nusijuokė, klausdama, jei jau jūs žmones skaitot senais 64 m., tai nebesą laiko būt ir jauniems! Mačiau jos pasipiktinimą! – Abelnai, mūsų giminei šįmet blogi metai! Ir tas Juza turįs kiauras žarnas. Ir nestebėtina, „baltoji" jas jau bus prakiurdžius! –

Vargšė Barbė vis dar tebeserga! Petras rašė, kad ji ne taip jau blogai atrodanti, tik gal bus nervai pairę. Tas matyt ir iš jos laiškų: taip prikreivelezoja, kad sunku perskaityti. Rašant, jai ranka dreba. O kai paprašau paaiškinti, tai taip privelia, kad jau tikrai nieko nebeįmanau. // [115$_a$v] Ir, abelnai, mažai yra žmonių, neskaitant Dėdės ir Petro, sugebančių supratlyvai laiškus parašyti. Ką jau čia kalbėti apie moteris: reta kuri, nors būtų ir inteligenčiausia, moka valyvai mintis išdėstyti. Tarp mūs kalbant – „лепетанiе"[2] ir tiek! Ne kožnas tą Dievo dovaną turi! Štai, kad ir tarp rašytojų ne kiekvieno galima suprasti jų išvedžiojimų. Labai gražiai, aiškiai, trumpai, dargi elegantiškai rašo Vienuolis. Neblogai nupasakoja ir Pivoša, matyt, stengiasi turėti jumoro gyslelę, bet ne visuomet vykusiai „užsuka". Jis dar jaunas, „Ça viendra"[3]!

Aš geriau jaučiuos. Laiks nuo laiko dar šis tas „užkliūva", bet tai tas niekis! Linkiu Dėdei daug sveikatos. BučBronė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 87; l. 115r–[115$_a$v]

[1] 1933 m. sausio 24 d. *Lietuvos aide* „Kronikos" skiltyje skelbiama: „Dr. J. Tumas-Vaižgantas jau kelintą dieną gydosi Kauno miesto ligoninėje. Paskutiniu metu, kaip teko patirti, dr. J. Tumas-Vaižgantas ligoninėje jaučiasi daug geriau, ir tikimasi, kad greit visiškai pasveiks" ([Be autoriaus], „Dr. J. Tumas Vaižgantas sveiksta", *Lietuvos aidas*, 1933-01-24, nr. 19, p. 6).

[1] Kursyvu pažymėta spausdinta firminio blanko dalis.
[2] rus. = vapėjimas
[3] pranc. = viskas savo laiku

518 | Petras Klimas Juozui Tumui, Leisenas, 1933-02-11

Le Grand Hôtel – Leysin (Suisse) 1450 m.[1]

1933. II. 11[2]

Gerasis Dėde,

Taip senai, rodos, jau nesimatėme, o jokių žinių neturime apie sveikatą. Nė Barbė nieko nerašė. Grįžęs iš Kauno po kelių dienų nuvykau į Leysiną, paskui turėjau vykti Genevon ir dabar vėl sugrįžau čionai. Vakar su Brone jau net buvome nusileidę žemyn į Montreux dar pas vieną gydytoją specialistą. Bronė žymiai pasitaisė. Priaugo nuo gruodžio 11 d. 4 klg. Nors to priaugimo iš viršaus visai nematyti, bet jau ji pati visai kitaip jaučiasi. Atsirado vėl juokas, prašvito akys, beveik visai nebekosti, nors pasispjaudo. Dievas duos, išbrisime iš tos nelaimės.

Bet kaipgi Jūs su Barbe? Laikraščiai rašė, kad pats pasitaisei. O kaip iš tikrųjų? Ar tos žalios kepenys dar neįgriso? Kaip nutarėt su buto likvidavimu? Kam be reikalo // [195v] leidžiat pinigus, kada galite be to apsieiti! Tegu Barbė sau galvos per daug nekvaršina, jei kas užkliūva su nuomininkais. Rūpinkimės visi dabar tik pasveikti ir gerai pailsėti – paskui, kai būsime visi kaip liūtai, galvosime apie kitus žemiškus dalykus. Jeigu aš Jums kitaip negaliu padėti, tai aš būsiu laimingas bent tuo, kad mano vila pataps Jūsų visų poilsio vieta. Disponuokite ja be jokių susivaržymų, be jokių rūpesnių, kurie peršoktų Jūsų pačių patogumus.

Čia ketinu pabūti dvi tris dienas. Paskui grįšiu Paryžiun. Bronei čia, žinoma, ilgu vienai. Bet ji dabar tiek skaito, kad gyvena kuo inteligentiškiausioj garsiausių rašytojų kompanijoj. Ji pasidarė dabar kaip kokia markyza de Sévigné, arba ta „dvasios dama", kuri savo prityrimu ir pažinimu galėtų sudaryti savo „amžių" literatūroj, jei imtųsi plunksnos. Aš negaliu atsidžiaugti jos tuo mokėjimu išeiti iš nelaimių ir net iš jų susikurti sau savo rūšies avantažų.

Nepatingėkite parašyti porą žodžių jai čionai, o man Paryžiun.

Daug geriausių linkėjimų

Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 161, l. 195r–195v.

519 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1933-02-13

Kaune, 19[33] m. vas. 13 d.

Mieloji Brone! Nežinau, ar šitie 4 kilo padarys Tau tiek sveikatos, kiek jie mums daro visokiausių vilčių. Duok, Dieve! O ko gi kito tversies? Vakar lankiau Barbę Karo ligoninėje, kur ji vėl nukilo daugiau dėl patogumų; ji pavydėjo man, kad taip sparčiai taisaus ir vėl apvalų pilvelį atgaunu. O pirmiau buvę nebegražu, kai buvau supliūškęs.

Mintu žaliomis jeknomis; jų gi preparatą ir į raumenis trieškia. Jau dešims kartų dūrė rūron, kad nei pasėdėti nebegaliu. II.15 paskirta patikrinimas kraujo, kokių pagerėjimų pasirodys. Pasigirsiu ir Tau, jei bus kuo.

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

[2] Po data Tumo žaliu rašalu pasižymėta: „Atr. II. 13".

Vytauto bažnyčios man gaili. Ji labai jauki ir neordinariška. Be to, atsiėjo man didelę krūvą pinigų. Po 13 metų aš išvažiuoju, nesutaupęs nė vieno pilno tūkstančio. Kiek likdavo, giminės iščiulpdavo nepaprastu atsidėjimu. Dabar Barbė baras, kad nepagalvojau, jog ir pačiam teks sirgti ar savo užgaidu kur pavažiuoti. Dabar surištos kojos. Gerai, kad ir mano nuotaika tam atitinka: aš manau, kad Lietuvoj kas gyja, pagyja, o kam laikas, tas ir be specialistų keliauja ad patres[1]. Tavo viloje aš manau padaryti nemaža stebuklų savo sveikatai. // [1v]

Knygą „Vaižganto gyvulėliai" 152 p. didesnio formato su Šepečio pagražinimais jau atmušė šv. Kazimieras; betrūksta spalvoto viršelio. Neilgai betrukus, ir Tau nusiųsiu kritikai.

Jei Adolfas Dygasińskis taip gražiai piešė gyvulių vaizdelius, tai kodėl aš negaliu pabandyti, kiek nusimanau apie biologiją paukščių, galvijų, arklių, kiaulių etc.

Jaunoji Lietuva, Dotnuvos Akademijos korporacija, sumanė supopuliarinti mano atvaizdą. Tegu sau, tik ne iš fotografijos. Deru savo portretėlį iš p. Sofijos Römerienės, kuri mane papiešė pastelėmis. Nežinau, kiek užkosės. O vykęs piešinys. Kad pavyktų spalvomis reprodukuoti, būt gražu ir dūmynėje pasikabinus.

Šiemet gi mano 40 metų kunigystės jubiliejus, o Tavo amžiaus. Susidėkime abudu ir atšvęskime „jubiliejų". Ton intencijon Šv. Kazimieras pasiėmė išleisti XVIII tomą (beletristiką), aš pats buvau priverstas leisti XIX tomą – „Naujieji nuotykiai literatūroje". Pažangos B-vė ketina išleisti didelę iliustruotą knygą, Al. Merkelio parašytą apie mano biografiją su daugybe iliustracijų.

Tai ir viskas tam kartui.

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 389, l. [1r–1v].

520 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1933-02-13

Kaune, 1[9]33 m. vasario 13 d.

Mielas Petrai! Maloningąjį Tavo laišką, paleistą man su Barbe iš Leysin II. 11 d., aš gavau, kaip visados, dideliu džiaugsmu ir susidomėjimu. Jis mus nuramins dėl Bronės sveikatos. Dideli Tavo įgaliojimai naudotis Jūsų vila jau mažesnį man padarė įspūdį, gal dėl to, kad aš ir be tų stačių pareiškimų ne kitaip nusimaniau. Tu mums palankus daugiau, neg giminė. Mes nesivaržysime, bet ir vilos neskriausime. Vasario 28 d. aš danginuos į Vaižganto 17, imu apačią, du kambariu sau ir mokėsiu į vilos kasą po 200 litų, o kabinetą išnuomoju dr. Plioteriui už 100 litų. Taigi už apačią temokėsime kasai 300, daugiau netesėsime. Be to, savo biblioteką liokuoju vestibiuliuose ir stataus gale jo ypatingą stalą su portabiliu. Tai marmuras su šv. Reliquijomis, ant kurio Mišios laikomos. Nors obligacijų neturėsiu, jų labai paretėjo, vis dėlto Mišias ketinu laikyti savo intencijon, tad ir Jūsų, bent tuo atsilygindamas už papigintą butą. Ten bus gražu, jau ką gi! Vis dėlto Barbė nelabai tiki, kad aš ten ilgiau išbūčiau, kaip pusę metų, jei taip sparčiai taisysiuos, kaip dabar. Girdi, pabėgsi prie savo Vytauto ir tiek. Nežinau, kaip bus. Antai, // [1v] ir generalvikaras prelatas K. Šaulys kiek stebėjuos. Nujau, sako, ar

[1] lot. = pas tėvus

ne per anksti pasiduoti į dimisiją. Aš dėjaus, kad bent pusės metų man reiks atsisverti nuo intensyvumo. Matai, reiks paskui dairytis papildomų uždarbių. Mano pensijos 690 litų, pripratus gyventi su 2,000, bus per maža su savo virėja. Ypač kad dar Pranas Tumas, Un. studentas, ant mano sprando ir daugybė kitų, kuriems ne taip lengva atsakyti pašalpos. Kai kuriais mėnesiais turėsiu Plioteriuką; jis man už pensionatą mokės po 150 li. mėn., – vis bus daugiau apyvartos.

Barbė vėl Karo ligoninėje, tačiau nebe iš reikalo, tik iš patogumo. Prano pareikalavome, ir jis atšauktas, nors Barbė jo nesanti reikalinga. Ji visai gerai jaučias, tik turi atsigulėti ir pilvą nuo dėlių išsivalyti – pasirodė jos turima apsčiai kirmėlių, o daugiau nė vienas jos šeimynoje neturi.

Aš gydytis visai nemoku. Ligi tik pagerėja, tuoj elgiuos, kaip ir visai sveikas ir vėl pablogėju. Šiandei negaloju, vakar padaręs monstrespacerį[1], o pirmiau ėjęs visokias pareigas gen. Nagevičiui ir Šv[ietimo] ministerijai, nors derėjo dar niekur neiti iš gryčios.

Bronei skyrium parašysiu; bet kad tingiu pasikartoti, tai pasiųsk jai ir šitą laišką.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 390, l. [1r–1v].

521 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1933-02-19

Kaune, 1[9]33 m. vasa[r]io 19 d.

Brone! Mūsų giminę šiemet ištiko nelaimės, priepuoliai, tačiau ne katastrofos, ir už tai dėkui Dievui. Tu gerėji, sveiksti, tai lyg ir mums tenka po biškį Tavo sveikatos. Barbė rimsta, Paryžiun į Eglutės iškilmes ruošias ir vis mane vadinas. Ji tebeguli, sakos, vaikščiojant širdį tebesopą, o medikai liepia vaikščioti. Kai mano būdu, niekaip nepagulėčiau, nors truputį turėdamas jėgų. Tai parodžiau ligoninėj; ten manęs buvo pilna, ligi tik pradėjau žingsnį žengti. Iš viso dėl Barboros nušalimo baimės nebėra. Belieka jos reumatizmas, gydomas injekcijomis, ir nepaprastas atsidėjimas rasti kirmėlių, kurių Karo ligoninės laboratorija niekaip nesuranda ir tuo labai pykina ligonę. Iš viso, Barbės ligoje, praėjus katastrofai, liko daug komiško elemento.

Aš. Aš! Visu trečdaliu sveikesnis. Spėjame, kad per du mėnesiu visai atsisversiu į normą; vadinas, pasieksiu bent moterišką kraujo kiekį 4.500.000. (vyriška norma esanti pilni penki milijonai). Kam ta moterims privilegija, norėčiau aš jūsų, moterų, paklausti? Kodėl man, vyriškam, bet ne vyrui, ilgiau tenka žalios // [1v] jeknos ap[ž]iaukčioti? Betgi stebuklėliai ant svieto! Leberpräparato keliolika injekcijų mane šitiek pataisė: Hemoglobinų dabar 70 (Barbei 78), o reikią bent 90; raudonojo kraujo 3.520.000, o reikią 5.000.000. Bet buvo hemoglob. vos 63, o kraujo tik 2.700 tūkstančių. Ir indeksas buvo kuo blogiausias: 1,16; dabar jis: 1, beveik gerai.

Kai Tau darysis geriau, tai ir Tu vis girkis mums, man ar Barbei, tai vis tiek – aš ją kas antra diena lankau. Šiaip jau kalbėtis apie savo ligas labai nuobodu, o visi klausia. Mano nesveikata dėl to visi labai suinteresuoti, pradedant Vatikano mons. Arata. Vakar jis buvo pas mane su vizita ar revizita. Aš jį su kun. Mironu aplankiau per N. metus; tada jis man teatsiuntė kortelę. Bet sergantį lankė per telefoną, o pagyjantį – asmeniškai. Su arkivyskupu[1] irgi gerai. Ir jis vakar išbuvo pas mane 3 valandas, bespręsdamas

---

[1] pranc. *monster* (=didžiulis) ir lenk. *spacer* (=pasivaikščiojimas) dūrinys.

modelių konkursą vysk. Val[ančiaus] paminklui. Jie nori per mane pagauti kaimo Jaunąją Lietuvą. Aš Tau pasiųsiu jos 5 m. apyskaitą, kur apie mane labai daug Al. Merkelis prirašė.

Šiandien sekmadienis, niekur neisiu – vakar gėriau antigripino nuo vas. 16 d. darbo.

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 392, l. [1r–1v].

[1] Juozapas Jonas Skvireckas

522 | Bronė Klimienė Juozui Tumui, Leisenas, 1933-03-02

Le Grand Hôtel ~ Leysin Suisse 1450 m.

le kovo 2 d. *1933* m.[1]

Brangus Dėde,

Prieš porą dienų gavau Dėdės siųstas dvi knygas. Dar nesuspėjau perskaityti. Knygos gražios, gražiai išleistos, geras poperis ir įžiūrimas šriftas. Vadinas, yra viskas, kas, maždaug, garantuoja, kad jos bus perskaitytos. Tai tokia mano knygų kritika! Suvis moteriškai! Teisybę sakant, ne visas, nors reikalingiausias ar gudriausias knygas tegaliu prisiversti perskaityti: užtenka mesti akį į viršelį ar žvilgterėti į mažas raides – knygos opinija gatava. Vat štai ir su žurnalu „Naujas žodis". Tas priteptas neaiškus futuristiškas viršelis // [116v] susuka galvą ir aptemdo akis! O kodėl aš jo ne tik neskaitau, bet nei neišpjaustau, nežiūrint Petro rekomendacijų. Nepatinka ir tiek. Kiekvienas žmogus, lietuviškai tariant, turi savo „bziką".

O dabar skaitau 6 tomą Chateaubriand „Mémoires d'Outre tombe". Kaip gražiai rašo! Bet kaip ir visi dideli žmonės ar rašytojai – pilnas puikybės: jei kas su juo nesutiko ar nepagyrė – baigta. Tokius Voldemaras! –

Džiaugiuosi, kad Dėdės sveikata gerėja ir kraujo lašai didėja. Tik reikia nenuvargti! O kaipgi Barbė? Be reikalo ji taip „striokavoja". Liga palengvo ateina, bet dar palengviau išeina!

Man pribuvo jau 5 kilai. „Sesutė" mane pravardžiuoja, vadindama „grosse dame"[2]. Atrodau neblogai: ir aš vakarais šviečiu – dega viena veido pusė. Daktaras sako, kad tai esąs glandų dalykas. – Jau buvau išėjus bent 3 kart. Paskutinį kartą nusileidžiau pakalnėn, o kai reikėjo užlipti – pritrūkau benzinos. Uždusau ir taip nuvargau, kad ištisą dieną nei kalbėt negalėjau. Gavau smarkiai barti už tokį „drąsumą". Plaučiai einą ⌈geryn, bet dar neužgiję. Geriu žuvies taukus! Petras iš Ženevos grįžta Paryžiun.– Aš labai norėč, kad Dėdė geguž. mėn. atvažiuotum Paryžiun Eglės primicijon.ˣ⌉[3] ⌈ˣTikiuosi, kad mane išleis nors porai savaičių. Gal lig tam laikui ir plaučiai užsitrauks. Bjauri ir ilga liga! Vienas mažas neatsargumas viską pagadina! Buč Bronė⌉[4]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F317, Nr. 88, l. 116r–116v.

[1] Kursyvu pažymėta spausdinta firminio blanko dalis.
[2] pranc. = storąja ponia
[3] Rašyta l. 116v kairiojoje paraštėje vertikaliai.
[4] Rašyta l. 116r kairiojoje paraštėje vertikaliai.

523 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, [1933-03]

Vaižganto 17, Jos Ekscelenc[i]jos Ponios Ambasadorienės Bronės Klimienės viloje, kai kada vadinamoje Vaižganto bokštu.

Farsteis[1] tu, ką tai reiškia? Gi kad aš Tavo viloje susisukiau lizdą jau nuo vasario 28 d. vakaro. Jau trys dienos, kaip mane sąžinė graužia, kad Tau ir Petrui parašyčia, o vis negaloju. Liepta bent keturios dienos pagulėti, o aš vos išguliu naktį; šiaip jau dūlinėju kosėdamas. Trocheitis, susitaręs su bronchičiu (storosios ir plonosios alsuojamosios dūdelės) parausta ir virpa, o žmogus gauni звуки издавать[2]. Mano muziką girdi visi namai. Dusulys ar ką. Kur čia bedirbsi, berašysi!

O tema pavydėtina. Tokio jaukaus reginio, kaip iš Vaižganto Bokšto, tikriau, iš visų kambarių, kurie į Nemuną, pavydėtų mums ir šveicarai. Jaukumą sudaro įvairumas, o to sočiai. Aukštybių visai nereikia.

Aš atsiprašau už trumpą laišką. Kai pasilsėsiu, pripleškinsiu Tau įvairiomis romantiškomis (literatūros krypties, ne erotinės) temomis: kaip aš tapau observatorius, kaip įsisteigiau paukščių maitinimo punktą etc.

O kaipgi Tu progresuoji?

Tavo kun. Juozas // [1v]

P. S. Aš pasiėmiau du kambariu į rytus ir pietus ir mokėsiu Tau 200; gabinetą pasisamdė grapiūkštis Aleksandras Broel-Plateri's, studentas, ir mokės 100. Tarp mūsų vestibiuliai, kur aš sukrausiu nemažą savo biblioteką ir stalą Mišioms laikyti. To neskaitau. Dar kambariuką rezervavo Barbė sau – Broniui Mėginiukui laikyti. Ištisa labdarybė, invalidų namas, kur tas vienas Herkules tevaikščioja, tai dručkis ir riebukšlis majoras Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 391, l. [1r–1v]; datuojama pagal laiške aptariamo persikėlimo gyventi į Klimų vilą laiką.

524 | Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, 1933-03-06/20

Vaižganto, 17
1933 m. kovo 6 d.

Eglute! Aš jau nuo vasario 28 d. gyvenu Tavo Mamos viloje. Ji labai graži, ypač apačia, kur aš turiu du suleidžiamu dideliu kambariu, vestibiulį, kur knygynas ir kur pavalgom su savo įnamiu grapaičiu Plioteriuku. Jis turi vieną dar gražesnį kambarį. Per savo kambarius aš nužengiu 20 žingsnių, tai man nė nereikia kitokios promenados. O sienas padabinti man yra kuo: aš turiu gerų meistrų paveikslų.

Kovo 20 d. Regi, Eglut, kada aš baigiu savo raštą Tau. Tas dvi savaites sunkiai prasirgau bronchičiu ir astma; šioji antroji, galbūt, ir liks man. Pataria važiuoti į Bavarijos Reichenhalį (už Müncheno), o kiti sako, prancūzai esą jau gudresni už pačius vokiečius, jie turį jau savo institutą Paryžiuje, kur astma taisoma. Tai ir nebežinau, nuo ko pradėti: pirma pabūti Reichenhaly, o paskui nuvykti į Tavo iškilmes geg. mėn., ar antraip: pirma pas Tave ir tik tada į vokiečius, kai nieko sau nelaimėsiu Paryžiuje.

Tu, Eglute, esi miestietė, tai nemoki džiaugtis gamta. Aš taip pat, nuo 1915 m. ne tiek nemokėjau, kiek negalėjau. Kai atkilau į Vaižganto gatvę, radau tyriausią žiemą;

---

[1] vok. *verstehst du?* = ar supranti?

[2] rus. = garsus skleisti

// [1v] visa žemė buvo apklota tokia vienodai balta antklode, kad nė zuikio pėdos nesimatė. Džiaugiaus ir net rengiaus Tau aprašyti, bet ėmiau sunkiai sirgti. Šiandien pirmą kartą inž. Vizbaras išsivežė mane į laukus. Lyg sapną būčiau pasapnavęs: atguliau žiemą, pakirdau vasarą. Buvome Pažaislio pušynėliuose, vaikščiojome, alsavome ir tik namie ėmė kirpti gerklę, bet ją nutvėrėm laiku, tai ir pirmas mano vizitas pavasario gamtai gal bus nevodingas.

Jūsų viloje dabar esame du ligoniu: aš ir tetulė Barbė. Ji sveika ir spaceruoja, bet kai įsivarė į gydytojus, tai skirto galo nebėra; net įkyru klausyti apie vis naujas jos ligas. Dabar važiuoja pas dr. Gylį, kurs pasistatė naują kliniką.

Vakar buvo mano vardinės. Sveikinimų gavau bent 70, o lankytojų, vis iš diduomenės, nuo 11 val.–8 v. vakaro. Labai nuvargau, nors nieko nevaišinau, ir naktį smarkiai kosėjau, o rytą – nieko.

Iš Tavo tėvelių seniau besu gavęs laiškų, nes ir pats Tau pirmai terašau. Kažin kaip Mamai sekasi?

Bučiuoju Tave ir Petriuką.
Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 393, l. [1r–1v].

525 | Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, 1933-03-21

Paryžius, 1933. III. 21.

Gerasis Dėde,

Jau, rodos, šimtai metų praėjo kaip nesirašėme, nors aš vis buvau informuojamas apie sveikatą ir kitus vargus ir bėdas. Bet dabar sužinojau, kad darai ekonomijas su daktarais. Tikrai, aš žinau tą daktarų lankymą, jis kartais nereikalingas, bet vis tik ramiau, kai jam šimtinę užmoki. Tai beveik savotiškas vaistas, ir nuo to nereikia atsisakyti. Todėl aš nutariau, kad kol Dėdė būsi mūsų viloj, aš neimsiu jokių nuomų, prašydamas tą sumą paaukoti tiems daktarams. O kai jau visai pasveiksi – tada pakalbėsime apie kitokius planus ir kitokius susitarimus. Pagaliau aš ir nemaniau nuomą imti bendrai – pats pasisiūlei. Bet kol daktarai reikalingi, jie yra reikalingesni už kitus dalykus. Tą aš žinau iš savo prityrimo.

Mes čia Paryžiuj su vaikais laikomės // [197v] vyriškai: šit ir vaikų paskutiniai portretai. Petriukas jau visai vyras. O Eglė – ką gi, visa panelė. Ganau juos kaip geras žąsytes. Tik Bronė vis skundžiasi negaluojanti, ūpo neturinti, nuobodžiaujanti, kartais į pesimizmą, melankoliją krintanti. Raminu kaip galiu – bet iš tolo be galo sunku. O kantrybės čia reikia daug, gal net per daug. Ta liga visada ilga, įkyri.

Tiek tuo tarpu. Nelinksmi metai – kad visi taip sugriuvote. Rodos, kodėl nebūt visiems stipriems, kada, rodos, tos sąlygos tokios pakenčiamos, net geros? Kas uždėjo tą kryželį taip negailestingai? Ar Barbė jau stipresnė?

Daug labų dienų, daug geriausių linkėjimų
Jūsų Petras.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 163, l. 197r–197v.

Šis laiškas nebaigtas.
Kaune, 1933 m. k[ov]o 24 d.
Mielas Petrai! Mano sugriuvimas nebepirmas; jis kartojasi kas metai – tai chronikinis bronchitis, jau 1929 m. išvaręs mane iš Universiteto. Šiemet prie jo prisidėjo dar ambicijos sukretai ir keblesnis už fizinį moralis sugriuvimas. Liko dilema: arba pamažu nusibaigti in dimissione[1], tai tikriau; arba suardžius 40 metų gyvenimą-darbą, užsibrėžti visai naują gyvenimo liniją; tai nebe taip tikra, nes jei gyvenimas, tai kova, o tam jėgų nebėra septintoje dešimtyje; draugų gi guodimas – dar ką nors mums parašysi laisvėje – yra tas pat pastūmėjimas į paskutinį galą. Ką gi beišsunksi iš astmos suplaktų smegenų!

Petrai, Tu geraširdis; geraširdžiai ir Lesauskiai. Jūs man iš pat pradžių į naująjį gyvenimą siūlote – pašalpų. Labai Jums ačiū. Tik jūs supraskite, dėl ko man tai nepriimtina neužmaskuota: tai kirste pakerta naująjį mano laisvą gyvenimą. Ačiū Jums, bet pavelykite man turėti nors iliuziją, kad aš dar savomis pajėgomis galiu kaparnotis. 200 litų, kurius aš dabar betesiu Tau mokėti už didžponio būstą, yra gi vis tiek maskuotas tiekimas man, tautos veteranui, patogumų bent senatvėje, bent paliegus. Man to labai gana, esu dėkingas ir tuo didžiuojuos. Daugiau apie tai nebeminėkime.

Dėl pašalpos kuracijai. Vizbaras buvo pradėjęs bizdinėti po ministerių buduarus, kad // [1v] valstybė asig[n]uotų tiek, kiek [n]iekam neasignuoja: 5,000, jei ne 10,000, litų visiems metams. Darė padarė, visai mano sutikimo neatsiklausęs, tuo vienu argumentu, kad kito Vaižganto pasaulyje nėsą. Ir padarė man daug skausmo, kai pradėta nuo biurokratinių sumetimų: 1, jau imu 700 litų (691.10) iš valdžios pensijos ir antra ranka semtis iš to pat aruodo neleistina; 2, už 700 litų ir užsieniuose galima pragyventi; 3, dabar krizės metai ir tokiomis sumomis šafuoti neleistina; 4, а что скажет Марья Алексѣвна[2] etc. etc. Sutik, Petrai, kad būti objektu tokioms diskusijoms man, ambicingam Vaižgantui, kurs daug ko tesėjo atsisakyti, buvo labai sunku. O tas ger[aširdis] Vizbaras to nesupranta. Jam gana: Kas gali pasakyti, kad Tu to nevertas. O man to negana.

Taigi ir su užsieniais dalykai taip stovės: Valstybės pašalpos nepriimsiu, kad ir duotų 1–2,000; iš prietelių nesiskolinsiu; jei savo nesudarysiu už vieną knygą bent 3,000, niekur nevažiuosiu. Ir Lietuvoje turime 11 kurortų, ypač man reikalingų miškelių.

Pensija užsieniams man nedaug tesveria. Stud. Pr. Tumui moku po 120 l., butui 200, tarnaitei, šviesai, telefonui etc. arti šimto; buto be priežiūros nepaliksi, tai reikia maitinti tarnaitė, – tai jau apie 400–500 ir išsivežti tegaliu 2–300. Lesauskienei įrodinėju, kad sirgti ir gyventi tenka sulig ištesėjimo. Ji ir kiti kitokios nuomonės: semkis, kieno tik kišenę pasieki.

Barbė sveika; man dar reiks dvejeta savaičių pakosėti. Taigi mūsų dalykai ne taip jau blogi, kad tik Bronės būtų tokie. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 394, l. [1r–1v].

---

[1] lot. = nuosmukyje
[2] rus. = o ką pasakys Marja Aleksejevna; fraze įvardijama asmens nuomonės, sprendimų priklausomybė nuo kito įtakingesnio asmens; pirminis šaltinis Aleksandro Sergejevičiaus Gribojedovo komedijos *Vargas dėl proto* paskutinė frazė: „Ak! Dievulėliau! ką pasakys kunigaikštienė Marja Aleksejevna!" („Ах! Боже мой! что станет говорить Княгиня Марья Алексевна!")

527 | Eglė Klimaitė Juozui Tumui, Leisenas, 1933-03-26

Paryžius 1933 m. kovo 26 d.

Brangus Bočeli,

Aš Tavęs labai pasilgau. Dabar aš vaikštau į kita mokyklą einu į klasę du kartu į savaitę. Mamutė vis geryn eina, šiaip mes visi sveiki. Petras, Petuliukas, Patukas, Pota Kimi (Petras Klimas) storas ir stiprus.

Kaip didvyris.

Bučiuoju

Tavo

Eglutė[1]

Laiškas rašytas ant specialaus laiškų popieriaus su paveikslėliais, vaizduojančiais šokančią mergaitę ir ją stebinčią supykusią moterį su rimbu rankoje, Klimaitės ranka virš mergaitės paveikslėlio parašyta „Peta", virš moters – „Alė", į šį paveikslėlį Tumas reaguoja 1933-04-05 laiške, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 162, l. 196r, 196v be įrašų.

528 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1933-03-31

Kaunas, 1933. III[.] 31.

Bronyte! Vakaras. Labai pavasaringa, o aš vienas Šv. Luko ligoninėje. (Ties Valstybės archyvu VII Forte). Tai ir ateina galvon visokios problemos rišti. Pavyzdžiui. Tau padaugėjo tiek ir tiek kilogramų. O kiek, paskutinio biuleteno neturiu. Bene 6? Tais šešiais jūs ten ketinote operuoti prieš tuberkulą, lyg kokia barikada prieš bolševiką ir jų komuną. Man per paskutinį mėnesį (kovą) dingo 6 kilogr., o medikai tik juokias; girdi, туда имъ и дорога[2]; apsieisime ir be jų. O iš viso, kiek esu turėjęs Micaičiuose, paskui Palangoje, nebeprisiskaitau 17 kilo arba viso a. a. buvusio „pūdo". Turėč būt be galo laimingas, sugrįžęs į jaunystės dienas, kada svėriau 65 kil.; tiek, kiek dera liliputiškam mano aūkščiui. Mano virėja kraipo galva ir nenori sutikti, kad tai labai gerai. Girdi, kai svėrei 75 kil., tai pakako ir rašyti, ir po Kauną bėgioti. Nebekoks čia sunkumas pasinešioti 10 kilogr. (Ji pati sveria 80 kilogr., jei ne daugiau). Kurgi teisybė?

Į tą klausimą atsako negausime; bet paklausti, su kiekuo kilogramų ir ką Tu darai, nebloga. Ar įgytieji kilogramai pastovūs? Ar nepabėga nuo karščio ir vidurių skystumo? Tada jie būtų menki sąjungininkai.

Kur Tu leisies žemyn? Sako, esąs didelis netaktas pavasarį būti – aukštai. Jei tai būtų intencija gėlių rinktis ar bulbų sodinti, tai ir aš pritarčiau tam, kad 2–3 kilometrų aukštumoje, dargi glečeruose, bulbos sodinti negaspadoriška; bet jei kėpsoti aukštyn pilvą išvertus, tai, berods, tiek pat patogu didelėje ir mažesnėj aukštumoje // [1v] ir nėra reikalo su t[ir]pstančiu sniegu [šl]iaužti vis žemyn. Tuo klausimu ypatingai susidomėjusios mūsų ponios. Jos, turbūt, ir Tave užverčia patarimais.

Mano šioje naujoje astmos gydymo kronikoje ši naktis turi būti pati sunkioji. Įtrieškia į veną kurių ten nuodų ir laukia, kad jis purtintų visą organizmą ir kratytų laukan

[1] Po parašu Tumo žaliu rašalu pasižymėta: „Ats. IV. 5".

[2] rus. = ten jiems ir vieta

flegmą. Jos ten prisirenka devynios galybės. Iki šiol ėjo gerai; po šios nakties būsią lengviau, bet toli gražu ne galas.

Tavo vilą „dopiero"[1] aš populiarinu – buvo daugybė didikų, visiems prie nosies prikišdamas rodžiau, kad Kaune nieko gražesnio ir patogesnio nėra ir nėra buvę, ir didelis klausimas, begu bus. Vila gerai pastatyta, tikrai poniškai; ko tik nusitveri, miela malonu.

Kada aš sugrįšiu? Vilioja, sako rasiąs dvigubai gražiau, žiemos langus atitaisius. Šiaip ar taip, pas Šv. Luką ilgai nebūsiu, nors čia ir stengiasi, kiek tik galėdami įtikti. Imponuoja, kad aukšti žmonės atvažiuoja. Užvakar buvo J. E. Telšių vyskupas Staugaitis. Tai lyg netikėjau, ale Jis žymiai nusileidęs „Smetonai". Kas gera, vis gera.

Barbora buvo su Rimkum; abudu išsišėrę, vienas žada vesti, kita visus apkudelnioti. Barbė sveika; bereikia jai koks mėnuo linksmai pagyventi, kad užmirštų savo ligas; dabar tik apie jas begalvoja, apie jas bešneka.

– Važiuokim, sako, abudu kur į užsienius!..

– Su Tavim – ne! – Atsakiau. Dabar ji kitokia.

Tavo kun. Juozas, dar tebepavargstąs

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 395, l. [1r–1v].

529 | Juozas Tumas Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, 1933-04-05

Kaunas, 1933 m. bal. 5 d.
Šv. Luko Ligon[i]nėje.
Gerbiamasis Pota Kimi!
Gerbiamoji Egle-Liudvika!

Lange su disciplina stovi, turbūt, Emilija, o balerina tratuare tai jau Tu, Egle, nesigink, nors padėjai „Petas" parašą. Simbolinės laiško iliustracijos davė man nemaža malonių valandų kombinuoti, nes šiaip jau man nieko neduoda, kas vargina; o medikai neatsigosta, kad tuštumas kaip tik didžiausis vargas. Aš kartais bijau, kad nepavirsčiau nusivažinėjusiu kuinu: stovi sau, galvą nuleidęs, lyg nebegyvas, nes pagaunu save tokioje arkliškoje pozoje.

Balandžio pradžioje, praleidus kaitriąsias kovo dienas, gerokai pasnigo; sniegas išbuvo bent tris dienas. Nei šis, nei tas; juk žiema vis tiek nebegrįš, tai kam čia ir žmones beerzinti? Aš laukiu nesulaukiu gražių dienų, kada būtų lengviau alsuoti sviegu oru, kame nors šilelyje. Buvome nužiūrėję Pažaislį; paskui prašiaus savo mediką Petriką, kad mane perkeltų į Raudonojo Kryžiaus sanatoriją Aukštojoje Panemunėje – ten aukštas Nemuno krantas ir pušynas; būtų kontrolė, kada naudotis oru, kada slėptis už sienų. Dr. Petrikas nudėjo klausimą, kad ten labai daug pacientų. Aš to klausimo nebekėliau, bet man jis teberūpi. Žinovai mūsų kalvų pušynus-smėlynus lygina juos su Švarcvaldo kurortais.

Kaip liūdna, Eglute, kad Tau iš tokių jaunų dienų tenka girdėti vis ligų aimanos, o ne džiūgavimai. O buvome, aš ir Tavo Mama, tokie linksmi. Kartais nė laiškai nebesinori rašyti, kai negali išvengti tos Lozoriaus giesmės. Nu, jūs, jaunieji „Kimi", nežiūrėkite visa to // [1v] ir iš gamtos atsiimkite pilną jums paskirtą saiką džiaugsmo.

---

[1] lenk. = tik

Mamai aš esu pasiuntęs paskutinę savo knygą: „Vaižganto gyvulėliai". Knyga skiriama ir Tėtei, kaip XXVII K[nygos] m[ėgėjų draugijos nariui]. Jei mamai gana jos, tai paprašyk, kad Tau atsiųstų, o Tėveliui padedant pasirink kai ką sau, pasiskaityk: „Mūsų bėrasai", „Mūsų tetirvinas" ar ką kitą.

Šok sau sveika, kol kulnai kruta.

Jūsų kun. Juozas,
jūsų senelis.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 394, l. [1r–1v].

530 | Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, 1933-04-09

Kaune, 1933 m. bal. 9 d.
Klimų vil[o]je.

Kur dabar, Broń, siųsti šių metų alleluja, visai nežinau. Nei Tu, nei Petras nieko nerašote apie savo sumetimus tolimesniam laikui. Mūsų moterys, o Tavo vis prietelės, daugiau daro kombinacijų už jus pačius. Mūsų moterys visa žino, ar buvusios, ar mačiusios Alpių kalnus: kada reikią aukščiau gyventi, kada žemiau ar net visai pabėgti nuo jų namo. Turbūt, ir Tau pakyrėja neprašomais patarimais.

Siunčiu ten pat į Leysin – tegul Tave suieško ir pasako štai ką: liūdėti dėl 50 % nesveikatos mažiau verta, neg džiaugtis 5 % likusios sveikatos. Alleluja tai ir yra paskatinimas džiaugtis gyvenimu – kas visu 100 %, kas 75 %, o kas ir dar mažiau. Nuliūsti dėl savo nesveikatos reiškia pačiam, nėkieno neprašomam išpilti už gyvenimo laivo borto visus likusius resursus. Kažkur skaičiau ar pats pamelavau sceną, būk jauna moteriškė, jausdamosi nebetolimą plaučių sugangrenavimą, dar sykį susikvietusi svečių, gėrusi su jais ir šokusi linksmai. Paskui išėjusi į mirties patalą su paskutiniais žodžiais: „paskutinį kartą... atsiėmiau kas man priderėjo... o rytą atveskite dvasiškį – atiduosiu, kas Dievui priguli". Svečiai atsisveikinę juokuodami, o linksmoji už dviejų dienų pasimirusi. // [1v]

Se non e vero, bene trovato[1]. Tau šokti, turbūt, nebeteks; gerti Tu negeri, ir kalbėt Tau pernelyg nereikia, nes ir be visa to galima dalyvauti sveikesniųjų geroje nuotaikoje. Net reikia ji, tokia nuotaika, sudarinėti – nieko neišmanau abuojesnio už lankymą sunkaus ligonio dirbtinai nuliūdnintomis minomis. Pirmiausia, kas jų prašo veidmainiauti, o, antra, ir be visa to sunku ir koktu. Geriau, kad kas valandėlei prablaivintų.

Šių metų mano alleluja Tau, sau ir visiems supuola su Petro; jis heroiškai šaukia: nenuliūskime... Ir jo tenka klausyti. Ačiū Ponui Dievui ir už tas dovanas, kurių suskubome gauti.

Barbei dr. Elkes griežtai pasakė: nuo tulžies gauni čia pat pasigydyti, paskui vėl čia pat sustiprėti, vadinas, pasitaisyti, ir tik tada svajoti apie „Европу и заграницу"[2]. Man ir be Elkės visados taip rodės: gimtoji šalis ir svečioji šalis sveikatai, nelyginant, buterbrodas; tik maitinančią dalį, duoną, juodą ar baltą, sudaro gimtosios sąlygos, o visokie Meranai, Alpės... waldai tai tik šmyras; gerai pasitepus sviestu, bet gyvenama ir viena duona. Tai ir aš taikysiuos į Barbę: kai būsime abudu maločiai, na, tai padavai mums

---

[1] it. *Se non è vero, è ben trovato* = Jei tai ir netiesa, gerai sugalvota.
[2] rus. = Europą ir užsienį

visas zagranicas[1]: ir kur saulė šviečia, ir kur oras skystas, ir kur „собаки танцуютъ"[2] ligonims gerą nuotaiką sudarydami. O kuracijai, gerai pasiteiravus žinovų, aš nei savo resursų, nei pašalpėlių, jei ir priimčiau, neištesėčiau. Užsieniai savo sumanumu pernelyg išnaudoją – medicina atsieinanti antra tiek, kiek visi kiti išlaidžiai. O viso vidutiniame kurorte 5–6 doll. dienai. Ar girdėta? Dar sykį Jums – alleluja!

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 397, l. [1r–1v].

531 | Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, 1933-04-10

Kaunas, 1933 m. bal. 10 d.

Jūsų viloje.

Mielas Petrai! Bronei Alleluja pasiunčiau vakar, o Jums šiandien. Lai jūsų kiaušeliai nevirinami raudonuoja – iš savos sveikatos! Šituo laišku lyg tęsiu anąjį, kuriam padėjau prierašą – nebaigtas. Sumokėdamas Tau už grapišką butą 200 litų, pusę tiek, kiek mokėdavau Aleksoto g., aš tik savo sąžinę raminau, kad nebūsiu pilnas parazitas, kad tuo menkniekiu prisidėsiu prie išlaikymo didžiulio namo. Lesauskių dalis, palyginus su manąja, dešimts sykių prasčiau reprezentuojas. Be to, buvo ir kitas sumetimas: iš pensijos aš galiu nebrangų butą užmokėti, kol nėra kitų extra-išlaidų; ubagauti pradėsiu, kai nebetesėsiu. Dabar Barbė už antrą mėnesį nebepriima. Ką gi darysime?

Aš toks jau buvau nevykęs, kai paskutinį kartą mus lankei, kad ir sąskaitą parodyti pamiršau, o Tu nepaprašei. Nebežinau, nė nuo kurios datos pradėti. Lapkr. 10 d. buvo kasoje 1530.20, nes buvo įnešta 979.50. Dar įrašyta 106.05, Barbės 525, % už 1932 m. 69,47, iš Barbės 200, Tavo čekis (III. 11) 4.[6]98, iš Barbės 800. Išleista šiuo tarpu: lapkr. 10 d. 205,07, Em. Grebauskaitei 520, už trotuarą 350 + 25, Udalovui Vizbaro įsakymu 260.07, smėliui V. įs. 105 + 80, už anglis Barbės įs. 800, Bronei literatūros 51, Vizbarui 184, miestui už 1932 m. II pusm. 621 + 18,63 pabaudos, kam pamiršau laiku sumokėti. Kasoje 4.928.65. // [1v]

Reiktų, galų gale, apsitverti – taip negražu tokiam šedevrui stovėti lauke. Inž. Jank[evičius] vis à vis[3] mano sklypo pradeda nuo apsitvėrimo – tam išteksiąs, o pačiai statybai neturįs. Tvorai asignavęs 20,000. Regi, kokia bus Vaižganto g.!

Gal vertėtų paminėti ir savo liga. Šv. Luko ligoninėj iškalėjau 12 dienų, o galą dr. Petriko kuracijos injekcijomis į veną baigiu šiomis dienomis jau namie. Būč jau ir nebekosėjęs, kad nebūt gripas nutvėręs. Nebetikiu į cudaunumą ir antigripino. Visą mielą gavėnią nuo kovo 1 d. iki bal. šios dienos, lygių lygiai 40 dienų, kaip ponas Jezusas, išbadėjau už stiklų, lauko oro neragavęs. Žada paleisti į Didįjį Ketvirtadienį, į Kunigų dieną – Komunijos įsteigimą ir Bendrą komuniją bal. 13 d. Data man patinka.

Bronchitis mane priėdė iki 65 kilogramų ir dar žemiau. Kelinės nebesilaiko, o savas kailis padribo, kad bjauru bepažiūrėti į kitąsyk veidą – „białą, jak pirogą, jak święta kukla"[4],

---

[1] rus. = užsienius
[2] rus. = šunys šoka
[3] pranc. = priešais, akis į akį
[4] rus., lenk. = baltą kaip pyragas, kaip šventoji statulėlė

anot Vilniaus davatkų. Veidas pajuodo, susiraukšlėjo. Bet kad Pondzius davė ir apetitą, tai spadževojuos[1] dalį rekuperuoti[2] ir svieto nors nebebaidyti.

Nenorėčiau veltui duoną ėsti, o dirbti dar nepagaliu; dar neužlipu ir į Lesauskius. Laiškus Jums parašau labai sunkiai ir paskui gaunu pusę dienos ilsėtis.

Laikyti Mišias privačiai pavelijimo dar nesu gavęs iš Vatikano. Sako Šventųjų Metų rengimas sukliudęs. O gal politika. Negavęs, jaučiaus dar sykį ark. Bartolonio pažemintas.

Visiems Alleluja. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 398, l. [1r-1v].

532 | Juozas Tumas Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams, 1933-04-11

Kaunas, 1933 m. bal. 11 d.

Eglute, Petriukai! Aš, rodos, jau esu Tau, Egle, rašęs, kad Tu, gimus-augus ankštame žmonių skruzdėlyne, Paryžiuje, tebūsi pusžmogis, jei augdama, bent vasaros metu, kai išvažiuojate kur tol nuo miesto, neatsisversi į kitą šoną; ne vienu kuriuo papročiu, bet visų visu gyvenimu.

Mieste žmonės gyvena, kaip pelės urvuose. Miega-miega ilgą miegą, bent 10 valandų, kol kurs skambalas nepažadina. Tada šoka-bėga į kitą urvą dirbtų: vieni, kur tarnyba reikalauja, kiti, kur mokykla, t. ir t. O džiaugsmų duoda vėl kuris dirbtinai apšviestas urvelis.

Kurie miestelėno džiaugsmai? Gatvė ir pats sau. Pasipuošia mergelė, kaip aguona, ir mano, kad visi turi ja džiaugtis, o ji – niekuo. Žiūrėti vien į save, tai lygu azijatų dievaičiui: atsisėdo, įsižiūrėjo į savo bambą ir galvoja, o matyti jam niekas nerūpi.

Ne, Eglute! Patys sau mes ne džiaugsmas. Ačiū Dievuliui už sveikatą, o daugiau nieko. Save praturtinti iš savęs negalima – tai būtų pilstymas vandens tame pat šulinėly. Turto ieškoma šalia savęs ir jis susinešamas į save.

Didžiausis žmogaus turtas, kurio jis nemokamai gali abiem rieškučiom semtis, tai gamta, mūsų pasaulis. Turtu vadinu ir džiaugsmą. Kokia mizerija, kai miestelėnas sau džiaugsmo tesiieško kur beau marché[3], kai to džiaugsmo neišsemiami šaltiniai gamtoje. // [1v]

Reikia kaimo, kad jis užpildytų miesto tuštybę, ne antraip; kaimo, kurs parodo mums, kaip bet kuris gyvis atsiranda, ką veikia ir kaip pasišalina.

Imkime katytę. Viliūgė-nešvaruolė, o štai kurį rytą randu jos guolyje – anderėlėje penkis pavestus jos vaikučius. Kaip gražiai pradžiunga visų veidai – vyresniųjų, senesniųjų, o tų vaikagalių nė nuvaryti nebegali. Visi nušvitę klykauja ir sutūpę aplink anderėlę tik juokias, tik juokias. Jie pitpilni džiaugsmo ir nebesižino, kaip katei-močiai beatsidėkoti už tokį gražumėlį. Vieni glosto mažiukus gyvulėlius, o tie dar tiek teišmano, kad valgyti norisi ir kruta juda ieškodamas motinos papo pienelio pačiulpti. Kiti vaikai bėga į savo mamą ir įtikinamai reikalauja katytei-mamytei bliūdžiuko pieno, kad turėtų iš ko tokią gausią šeimynėlę pamaitinti.

---

[1] lenk. *spodziewać się* = tikėtis

[2] lot. *recuperāre* = atkurti, atgauti

[3] pranc. *bon marché* = nebrangiai

Žiūrėk, koks katytės-motinos majestotas! Kaip ji jaučia, kad dabar, turėdama vaikučių, ji pirmoji persona (asmuo) visuose namuose. Ji tik tvarko, tik prausia savo mažiukus, visaip juos apvartydama. Nepavydi nė vaikučiams, kai ir jie švelniais savo delneliais glosto švelnius kačiukų kailelius, minkštus pilvelius. O kačiukai dar akli, dar juokingiau kraipo savo snukelius, kaip tikras aklas-neregys, stengdamasis apsieiti be to būtinojo organo, akelių.

– Julyt, klausia mažesnis Vytukas. – Jie gi mažiukai, o kodėl jie tokie švarutėlaičiai? Net ir aplink juos visur sausa.

– Gi žiūrėk: katė-močia tiek ir teturi darbo, // [2r] visus aplaižydama. Savas liežuvis jai praustuvėlis ir vy[st]yklai, kol vaikučiai patys tesės pasišalinti.

– Julyte, koks gražumėlis kačiukų liežuvėlių! Raudoni, kaip rožės lapeliai. – Ir Vytukas pridėjo savo pirštelį vienam prie snukučio. Kačiukas palaižė jį, o Vytukas prapliupo juoku, nepasakomu pasigerėjimu.

Visai neilgai tetruko laikas kačiukams akliems būti: jie praregėjo ir ėmė patys žaisti – kepėstuoti. Atvirs aukštinelkas ir visaip pina savo keturias kojeles. Į tą darbą įsimaišo Vytukas. Jis kyštelėjo savo pirštelį ir jo visom keturiom nusitvėrė gyvuliukas; tačiau neįdrėskė aštriais, kaip adatos, savo nageliais. Dar siekė kąsti, bet taip pat neįkando. Vytukas klykauja ir ilgai ilgai nenori savo rankiotės atimti, – tiek jam gera, kai meilinas prie jos švelnutis gyvulėlis.

Antai, kačiukai jau pabėgioja. Vėl nauja pramoga. Žmonių vaikai nemoka taip sutartinai žmoniškai žaisti, kaip kačiukai kačiokiškai. Mes tuoj susipykstam, net susimušam. Ar ką panašaus regėjai kačiukų buityje? Jie žaidžia trise. O kur dar du? Pasisuko piktoji Alė tarnaitė ir dviejų nebeliko. Girdi, neišžindys tokio būrio. Nieko nesakė nė katė-motina: ji nedaug temoka aritmetikos – tesumeta iki trijų. Atimk iš jos trečią, jau ji pasizges, ims šaukti, ieškoti, ilgai nenurims. Galop, nurims.

Trys likę tuojau pariebėjo; dabar tokie rubuiliai ir stiprūs. Kad genas kits kitą, tai kaip žebenkštės: tikt dulkt dulkt. Su vaikais dabar kačiukai, kaip broliukai. Be ceremonijų kabinas kojinių, kelinaičių, švarkelio, kol // [2v] įlipa į pat viršūnę, Vytukui ar Julytei ant pat petelių ar rankelių – da[b]ar tu su jais žaisk. Ir vaikai, apvartydami juos aukštinelkus, kutena jiems pilvelius, kad gintųsi. Kačiukai apsimeta besiginą, bet jiems patiems gera. Vaikai klykauja; matos, kad ir kačiukai norėtų paklykauti; jie išsižioję, dančiukai kaip ylytės, liežuvėlis raudonas ir taip gražiai lūpelėmis garniruotas (apvedžiotas), kad negali atsižiūrėti.

Vienų kačiukų vaikams pramogos kone pusei metų, kol jie katras sau išsiskirsto, sudarydami savas šeimas.

Eglute! Ar tau Paryžius yra davęs bent vieno tokio stiprau[s] ir ilgo džiaugsmo, kaip tasai m[ažas] gamtos padarėlis – katytė su savo v[a]ikučiais?

Eglute! Aš seniai esu pasiryžęs, k[a]i Tu imsi augti, rašyti tokių gražum[ėli]ų, kurie įbrangina mūsų Tėvynę Lietuvėlę. [Da]bar Raudonojo Kryžiaus jaunimas, ku[ris] leidžia savo laikraštį „Žiburėlis", [kurį] Tau užsakiau, užsimetė, kad jiems [ben]dradarbiaučiau. Tai manau sau: im[siu] ir Eglutei laiškus paskelbsiu viešai. Dabar nuo 5 n. ieškok sau adresuojamų laiškų.

Dar sykį Tau ir Petriukui Alleluja.
Jūsų kun. Juozas,
Senelis

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 399, l. [1r–2v].

533 | Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Leisenas, 1933-04-13

Le Grand Hôtel – Leysin (Suisse) 1450 m.[1]

Leysin'e, 1933. IV. 13

Geras ir mielas Dėde,

Mes dabar bemaž visi čia pas Bronę, t. y. aš ir Eglė. Petriukas pasiliko Paryžiuje vienas su trimis „bonomis". Čia praleisime Velykas, nes mamai jau labai pasidarė vienai nejauku tuose kalnų pasviečiuose. Be to, ir labai nekaip jautėsi paskutines savaites. Kaip // [198v] bus toliau – visi tikimės ir tikime, kad geryn. Širdis ilgokai pasimuistė, bet lyg aptilo tuo tarpu. Plaučiai kiek paskaistėjo ir gydytojas tikrina, jog daug geriau.

Turime čia šiokią tokią lietuvių koloniją: Kibirkštienę, Mačiuiką, prof. Stančių. Bet visi neilgai žada bebūti. Bronei gi teks ilgiau užtrukti. Manome vasarą čia pat kur pašonėj paieškoti vilos visai šeimynai.

Bronė labai dėkoja už knygas ir kitus siuntinius. Tik primena, kad padėtum adrese Grand-Hôtel, nes kitaip paštas per ilgai ieško.

Visi tad susirinkę siunčiame Jums mūsų Velykinių pasveikinimų. Kaip dėl to jos dar nelinksmos šių metų Velykos! Bet vieni kitam palinkėję gal ir greičiau išsikepurninsime iš tų negalavimų. Dieve duok Jums ir Mums. Bronė čia išbus ligi // [198$_a$r] birželio mėn. pabaigos.

Ar turėsime čia pas tuos bambizas Velykų kiaušinių-margučių ir „švenčiono" – sunku pasakyti. Bet dantis pakalensime bent nykščiu, kad geresnė velykinė nuotaika pasidarytų.

Tai tiek tėra mūsų naujienų. Beje, Bronė jau yra priaugusi nuo atvažiavimo 5 klg. be uodegytės. Kad reiktų tad iš svorio spręsti, nebūtų taip bloga. Pagaliau šit ir paskutinė fotografija.

Bučiuojame visi karštai.

Sveikiname Barbę ir Vytuką

Petras.

ᴦŠtai ir aš rašau gulėdama

Bronė˥[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F331, Nr. 164, l. 198r–[198$_a$r], [198$_a$v] be įrašų.

534 | Juozas Tumas [Petrui Klimui?], [Kaunas], [nedatuota]

Su Brone sutarėm rytoj (6) pas mane papietauti 2½ val. Tai ir pasikalbėsime rytoj. JT.

Vizitinė Juozo Tumo kortelė, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 173, l. [1r–1v]; knygoje *Laiškai Klimams* šis laiškas datuojamas 1928-09-05, bet šiam datavimui trūksta duomenų, todėl pasirinkta datos nepriskirti.

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

[2] Rašyta Klimienės ranka.

Juozo Tumo ir Lesauskių šeimos laiškai

1 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Nemunėlio Radviliškis, 1921-09-07

Nemunėlio Radviliškis, 21 m. IX. 7 d.

Gerasis Dėdyt!

Antra savaitė, kaip darbuojos N. Radviliškyje. Kokia graži vieta ir apylinkės, kad negali ir atsigerėti. Bet pats Radviliškis tai nekoks.

Atvažiavau labai gerai, nors pažymėjimą buvau palikusi, bet arklį Biržuose gavau. Apsigyvenau pas ūkininką Brazauską, mat, iš tų namų yra mokytoja. Turiu du kambarius su baldais. // [1v] Pragyvenimas nėra labai brangus.

Pamokų turiu 24 ir klasės auklėtoja. Algos gausiu 1,160 auk[sinų]. Darbo turiu daug, mat, paskyrė lietuvių kalbą mokyt, kurią aš pati mažai žinau, nors čia mokytojai ir tiek nežino. Tarmė kažin kokia, kad sunku su jais susikalbėti. Daug žodžių vartoja latviškų, pav., „Ona atnešk obuolių aš grobas noriu". Šiaip jau mokiniai simpatiški, klauso akis išpūtę. Šiandieną juokas buvo // [2r] pirmoj klasėj, liepiau sugalvoti kiekvienam po žodį, kuriame būtų raidė „y". Vienas atsistojęs sako: „karvė". Visi mokiniai lietuvių kalbą labai blogai moka, nežinau, kaip aš juos išmokysiu. Man būtų daug lengviau buvę, jei būčiau gavusi savo dalykus, būtent: geografiją ir gamtos mokslą. O dabar turiu 14 p. liet. kalb. ir 10 p. gam. moks.

Baisiai man stebėtina, kad žmonės čia laikraščių neskaito. Dėdė man išrašyk „Laisvę" ir „Lietuvių balsą". // [2v] Antrašas: Į Nemunėlio Radviliškį per Biržus.

Barbė

P. S. Pažymėjimus gavau, kuriuos Dėdė buvai išsiuntęs.

Barbė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 1, l. 1r–2v.

2 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Nemunėlio Radviliškis, 1921-09-26

N. Radviliškis, 1921 m. IX m. 26 d.

Gerasis Dėdyt!

„Lietuvos balsą" gavau – ačiū. Dėde, jei gali išrašyk „Švietimo darbą" ir „Skaitymus" aštuntas ir dešimtas knygas. Pinigus nusiųsiu, kai algą gausiu.

Barbė (Mieginaitė)[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 2, l. 3r, 3v be įrašų.

---

[1] Pavardė prirašyta pieštuku greičiausiai Mėginaitės ranka.

3 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Kunigiškiai, 1922-07-13

Kunigiškiai, 1922 m. VII m. 13 d.

Geras Dėdyt!

Jau trys savaitės, kaip namie, bet baisiai atsibodo žiūrėt į namiškius, kaip visi nebetiki.

Juzas sirginėja; kaklas pilnas guzų. Man rodos, kad ir jis paimtas tos ligos, kaip Liudvikiukas. Liepiu važiuot pas dak. Mu[r]ą. Mat, jam laiko nesą, tai tvarkos namie nebūsią be jo. O jau pati darbymetis. Nors mažai begali dirbti.

Tatulė taipogi nebetikus, kalba tik apie mirtį. // [1v] Iš tikrųjų sveikam žmogui, tai nė šias, nė tas.

Sužinojus, kad Kaune sviestas brangus, užsakiau 2 pūdu po 20 rub. Bet ir pas mus eina vis brangyn. Dėde, jei galit su Brone atsiųskit greit pinigų. Aš tiek neturiu, o reikia paimt, gali nebeduot. Nupirkčiau ir sūrių nebrangiai labai skanių.

Gavus algą, važiuosiu Kaunan, tai nuvešiu viską.

Barbė

P. S. gal dar daugiau sviesto pirkt? Pasakyk Emilijai, // [2r] kad aš nunešiu uogų čerešnių. Išvirtos labai skanios, o aš jų nemoku virti, tai ji išsivirs.

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. 396, Nr. 137, l. [1r–2r], 2v be įrašų; po parašu kita, greičiausiai Tumo, ranka atliktas skaičiavimas stulpeliu, 80 dauginama iš 40 ir gaunama 3200.

4 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Nemunėlio Radviliškis, 1922-07-30

1922 m. VII m. 30 d.
Radviliškis

Geras Dėdyt!

Siunčiu Dėdei dalį pinigų, t. y. 1000 (tūkstantį) auks[inų] per N. Radviliškio vidurinės mokyklos mokytoją p. Brazauskaitę.

Medaus kainos neapsakomos, pav., svaras cukraus 120 auks[inų], medus dar brangesnis. Jei atpigtų, tai nupirkčiau už savo ir už likusius pinigus. // [2r] Dėde, gal galėtų p. Brazauskaitė apsistoti vienai dienai pas Dėdę. Labai gera panelė, mat, aš pas jos motiną gyvenu.

Barbė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. 396, Nr. 138, l. [1r], [2r]; [1v], [2v] be įrašų.

5 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Nemunėlio Radviliškis, 1923-04-23

N. Radviliškis, 1923 m. IV m. 23 d.[1]

Gerasis Dėdyt!

Maniau, kad Dėdė būsi negavęs siuntinio, mat, buvo neįvertintas, tai nutariau nebeklausti.

Be reikalo rūpinies su pinigais, man suvis nereikalingi Radviliškyje, užsidirbu 353 litus į mėnesį. Gyvenu labai gerai. Sviesto buvo 30 sv.

Svaras po 2 l. – 60 lit.
Persiuntimas – 5 - " -
Medžiaga – 4 - " -

Viso 69 litai. // [4v]

Jei gali, tai įduok Klimienei pinigus, ji ketino važiuot į Berlyną, tai man šį tą parveš.

Ačiū už žadėtas knygas, nes be jų baisiai nuobodu. Radviliškyje nebėra knygų, kurių būč neperskaičius.

Dėdės raštus turiu I, II, III ir IV knygas. „Pragiedrulių" nė vieno tomo neturiu, nors esu skaičius.

Kaip Dėdės sveikata? Pirštai dar // [5r] nesveiki? Aš baisiai gerai jaučiuos. Per Sekmines manau būt Kaune.

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 3, l. 4r–5r, 5v be įrašų.

6 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Nemunėlio Radviliškis], 1923-07-05

1923 m. VII m. 5 d.

Gerasis Dėdyt!

Atvežiau jauną gražų linksmą taksiką, tik duok gražų vardą.

Taip-gi 20 sv. sviesto – svaras po 1 lt. [58] centus ir persiuntimas 5 litai.

Dėdės vardu atsiųs mano algą, už birželio mėnesį. Dėdė iš tų pinigų išsiųsk Juzai 80 litų, nes man neduoda ramybės, esąs baisiai suvargęs. Greit pereisiąs gyvent ant kalno. Kitus pinigus, jei važiuosi į Palangą, atvežk. Ryt aš išvažiuoju į Palangą.

Barbė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 4, l. 6r, 6v be įrašų.

[1] Po data neidentifikuotu braižu žaliu rašalu: „1/1736".

7 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Nemunėlio Radviliškis], 1923-12-28

1923 m. VII m. 28 d.[1]

Gerasis Dėdyt!

Sveikinu su Naujais metais, bet ką Dėdei palinkėt, tai nežinau, nes, mano nuomone, esat visuo kuom apdovanotas, jeg jau geresnės sveikatos.

Per šventes niekur nevažiavau, nors, tiesą pasakius, ir neturiu kur važiuot ir niekas manęs nelaukia. Nors reikėjo išvažiuot dantų gydyt, bet mano „generolo" buvo antrądien Kalėdų vestuvės. Šliūbą davė kalvinų kunigas, nors jos vyras katalikas, na, jau toks juokingas kalvinų šliūbas, vargiai išsilaikiau nesijuokus.

Po Naujų metų turėsim naują direktorių Dragunavičių. Dabartinę vedėją[I] atstatė Švietįimo] ministerija už dalyvavimą kokiam ten sukilime. Paskutiniu laiku buvo kratos, tardymai, sėdėjo vieną savaitę Biržų kalėjime. Tik jos // [7v] dėdė išėmė ant parankos, užs[ta]tydamas 2 000 lit. Aš manau, [kad] Švietįimo] ministerija atstatė už tat, ką ji buvo sąraše „Žemė ir laisvė", nes tie nariai, visi beveik, sukišti kalėjimuos. Prieš dabartinį direktorių manom pratestuoti, nes mums nereikalingas, mokytojų užtektinai, pasiskirsime vieną iš mokytojų, nes buvusiai vedėjai leidžiama mokytojaut toj pačioj mokykloj.

Dėdė taip-gi buvot vienai dienai areštuotas[II]. Mano nuomone, gerai pasielgei, nes paskutiniu laiku tai krikš[čionys] demok[ratai] siunta.

Bronė rašo? Aš su ja nesusirašinėju, nežinau ir antrašo. „Lietuvoj" perskaitau Scarabeo „Laiškus iš Italijos". Man rodos, kad Klimas rašos.

Dėde, aš taip mėgstu skaityt „Vairą", jei eis po Naujų metų, tai manau Dėdė vėl man užsakysit. Labai ačiū.

Pasveikink Kaukiuką su Emilija. Išsivaizduoju, kaip ji su tuo „kapitonu" susirūpinusi, kad tik vieną bliudelį pieno išlaka.

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 5, l. 7r–7v.

[I] Ona Puodžiūnaitė-Janulionienė

[II] 1923 m. lapkričio 11 d. Valstybės teatre Tumas viešai kreipėsi į prezidentą Aleksandrą Stulginskį, prašydamas iš kalėjimo paleisti Antaną Smetoną. Po šio incidento teisme Tumui paskirta vienos paros namų arešto bausmė.

8 | Juozas Tumas [Barborai Mėginaitei], Kaunas, 1924-01-13

Vytauto bažnyčios
(Dangun Ėmimo)
Rektorius
№........
1924 m. *saus.* m. *13* d.[2]
KAUNE

Nabagėle Tu mano! Gavęs Tavo raštelį pasijutau sąžinės graužimą, kam aš Tavęs prieš žiemos atostogas neatsikviečiau į Kauną. Tam buvo keletas gal klaidingų sumetimų. 1, Tu pati gerai žinai, jog pas mane duonos yra sočiai, ir aš jos negailiu, ypač Tau. Tai kokio čia kvietimo? Nusibos vietoje būti ir pasispardyk į dėdę, nors visados Tavęs lau-

[1] Po data juodu rašalu Tumo pasižymėta: „Atsakyta I-13".

[2] Kursyvu pažymėta datos dalis į blanką įrašyta ranka.

kia. 2, Yra ir daugiau kas Tavęs laukia. Bet tame dalyke aš nemoku nusistatyti taktikos, tai beveliju nei kviesti, nei nekviesti, paliekant Tavo orientacijai.

Kai paskaičiau Tavo žodžius dengiančiai stalą Emilijai, tai ji prapliupo verksmu. O mane paėmė juokas, atminus pramatomas senmergės nelaimes. Ale tai parodo, jog ir mano tarnaitė[1] Tavęs mielai laukia.

Bronė pirmą atvirutę atsiun- // [1v] tė Trims Karaliams. Adreso ir man nedavė. Bet aš ir be jos tai žinau: Italie. Roma. Corso d'Italia, 25. Legazione di Lituania. Esą šilta, gera ir Eglutė pasidariusi geresnė. Daugiau nieko. Petras padėjo: „Ir aš". Tai ir visas laiškas. Skaitau ir aš Scarabeo. Tai jis, jo senovinis pseudonimas, išverstas iš: Vabalas: šventas aigiptiečių vabalas.

Kaukiukas jau brendęs vyras. Jau jis ir į vakaruškas veržias. Andai sugrįžo vieną ausį kruviną parsinešdamas: matyt, didesnis konkurentas nusukė ausį.

P. Puodžiūnaitę (kaip gi ji dabar vadinsis?) pasveikink gero vyro. Tam pritariu. O jos „Земля и Воля"[1] nepritariu. Mes turime ir savo kairiumų, be atsineštinių. Ir su protestais reiktų susilaikyti...

Tavo dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 9, l. [1r-1v];
adresatė priskirta pagal 1923-12-28 Mėginaitės laiško turinį.

[1] Emilija Kriugždaitė

9 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Nemunėlio Radviliškis], 1924-02-02

1924 m. II m. 2.

Dėde!

Bronė rašo, baisiausiai ji mane bara, kad aš Dėdės vardadienyj nepasveikinau (Dėdė jai rašęs). Man rodos, kad Dėdės vardadienio nėkados nepražiopsosiu, kaip ji. Jei laiku negavot pasveikinimo, tai kaltas paštas.

Kviečia į ją važiuot. Dvi dieni nebuvau mokykloj, truputį pašalau, bežiūrėdama į einančius ledus, ir gavau slogą. Perskaičiau Dėdės paskaitas, labai įdomios.

Visi sako, kad aš labai pasitaisius, tai ėmiau ir pasisvėriau – 160 sv., 17 sv. daugiaus, kaip Palangoj.

Sveikink Kauką su Emilija.

Barbė.

Atvirukas su lauke sustatytų baldų ir fotelyje besibučiuojančių vaikų vaizdu bei vokišku užrašu: „Erdvės yra mažiausiame krėsle", VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 6, l. 8r–8v.

[1] rus. = „Žemė ir Laisvė"

10 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Nemunėlio Radviliškis], 1924-03-16

1924 m. kovo 16 d.

Širdingiausių linkėjimų Vardo dienoje!
Siunčiu Dėdei patiesalą, mano rankų darbą, tik nelabai „brokykite".
Barbė.

J. S.
Kan. Juozui
Tumui

Atvirukas (vokiškas) su nuo smarkaus lietaus skėčiu prisidengusios, gėles nešančios mergaitės vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 7, l. 9r–9v; atviruko apačioje – vokiškas gimtadienio sveikinimo užrašas, žodis „Geburtstag" (*vok.* gimtadienis) perbrauktas ir viršuje Mėginaitės parašyta: „vardo dienoje".

11 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Nemunėlio Radviliškis], [1924-03]

Dėde![1]

Paprašykite Amilijos, kad ji nupirktų, o Dėdė užmokėkite ir atsiųskite, atsiskaitysim, 5 metrus lininės drobės, storumo kaip paklodėms, platumo 2 m. ar 1¾ m., jei negautų lininės, tai tegu nuperka lenkiškos drobės, geriausios rūšies. Aš noriu išaftuoti ar išsiuvinėti lovai patiesalą. Šįmet turiu mažiau pamokų, neturėdama ko veikti, pamėgau rankų darbą. Dargi pati verdu pietus, nes mūsų „Mamūnė" „išprotėjo", po mirties p. Puodžiunaitės-Janulionienės vyro sesers – kraujo užnuodijimu, tai baisi liga ir mirtis.

Aš taip-gi buvau gerokai // [12v] išsigandus, eidama į mokyklą migtelėjau koją, sutino ir kelias dienas skaudėjo. Laimė, kad gydytojas važinėjo į tą mokinę, mat, ir ji truputį užgavus koją, bet jokios žymės nebuvo, sutino, išmėtę mėlynoms pūslėms ir per 5 dienas nuėjo į Abraomą.

Bronė rašo, kviečia nuvažiuoti. Vasarą gan galėčiau.

Dėdė, matyt, šįmet gerai jaučiatės, kad taip daug rašot.
Bučiuoju
Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 10, l. 12r–12v; datuota pagal 1924-03-20 Tumo atsakymo turinį.

12 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1924-03-20

Kaune, 1924 m. kovo 20 d.

Barboriute!

Rytą paleidžiau į Tave ir į Klimus didelio aliarmo balsą, kad Tu sergi. Lauk iš Rymo Mussolinio: jis pats atvažiuos Tavęs nusivežtų, jei pati neišsiruoši. Apie pietus gavau Tavo siuntinį – gardaus sviesto ir gražaus patiesalo. Kaip tik man jo reikėjo. Atsigerin-

[1] Iškart po kreipinio toje pačioje eilutėje Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta 20 / III".

damas, siunčiu Tau 4 savo paskaitų knygeles. 3 tebedirbamos. Drobės nupirksime ir atsilyginti nereiks – tai bus už sviestą.

Šventėms atvažiuok į mane – gausi sau visą salioną, nes administracija[1] tuo laiku neveiks. Ir sofą iš Vilniaus gavau ilgą – nenuvargsi gulėdama. O Tavo sveikatos reviziją aš turiu padaryti.

Aš savo paskaitas rašiau ir skaičiau kaip tik sirgdamas. Ši žiema man buvo labai sunki dėl darbo ir dėl bronchičio. Senstu, bra, tai žiemą labai kosu. Dabar esu sveikas ir Kaukiukas sveikas. Jis labai gudrus ir meilus. Tai buvo dokumentuota ir „Ryto" dienraštyje. // [1v]

Labai džiaugiuos, sulaukęs iš Tavęs laiško.

Tavo dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 199, l. [1r–1v].

[1] Tumo bute Aleksoto g. buvo laikinai įsikūrusi *Tautos vairo* redakcija.

13 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Nemunėlio Radviliškis], 1924-03-26

1924 m. kovo 26 d.

Gerasis Dėdyt!

Knygas ir du laišku gavau, ačiū. Išgalvok Tu man tokius niekus, kad aš „negaluoju", aš šįmet nė vienos pamokos neapleidžiau, dargi ir nepasivėlinau. Visą žiemą išbėgiojau su pačiūžomis. Dėstau mergaitėms gimnastiką. Žodžiu sakant, puikiausiai jaučiuos. Į jokius kurortus nė nemanau važiuot, jei ir pinigų turėčiau. – Dėl Dėdės sveikatos apsirikau, spręsdama iš paskaitų. Klimai senai kviečia ir bara už nerašymą – laiko neturiu. Pataria per Velykas važiuot su daktaru Alekna, o jei ne, tai vienai reikėsią. Taigi norėjau su Dėde pasitart, bet aš manau, nepatogu mest mokykla ir už atostogas negaučiau algos, nuvažiavus sėdėt ant jų sprando. Manau, tą patį ir Dėdė pasakysi. Žinoma, didžiausia laimė pamatyt Italiją. // [10v] Gal Dėdė važiuosit vasarą ar rudenį? Tai mielu noru. Kelionei pinigų turėsiu.

Velykoms, jei galėsiu nuplaukti į Biržus, tai būtinai nuvažiuosiu. Ir nuvešiu skanaus sviesto, jei ne – paštu nusiųsiu. Kalėdoms būčiau nuvažiavus, bet turėjau omenyj Romą, tai nenorėjau daryt išlaidų, bet aš moku ir kaime pinigus išleist.

Gaila, kad „Ryte" dokumentavo Kaukiuko gudrybę, nes aš jo nemėgstu skaityt.

Emilijai ačiū už labai skanius pyragaičius, valgiau ir mokytojas vaišinau.

Po šims pypkių Radviliškis, kaip atsibodo. Kitus metus jokiu būdu nebevažiuosiu, nors direktorius Dragunevičius ir kviečia.

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 8, l. 10r–10v.

14 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Nemunėlio Radviliškis], 1924-06-06

1924 m. VI m. 6 d.[1]

Gerasis Dėdyt!

Bronė rašė, kad Švogrius atvažiuosiąs į Kauną ir apsistosiąs pas Dėdę. Praneškite, kiek laiko bus.

Jie kviečia mane važiuot. Aš labai norėčiau, tik nežinau ar suspėsiu: mat mokslas užsibaigia birželio 24 d., o mok. direktorius turi teisę paliuosuoti vieną savaitę anksčiau, tai galiu būt Kaune 19 d. Nežinau, ar greit galėsiu užrūbežinį pasą išgaut ir iš Šv[ietimo] minis[terijos] algą paimt. // [11v]

Dėdė ban Švogriaus nesuagituokit dėl mano atvažiavimo, nors jie rašo, kad labai negudriai padaryčiau, jei nevažiuočiau.

Sveikink Švogrių ir praneškite, gal ir anksčiau galėčiau pasprukti.

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 9, l. 11r–11v.

15 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], 1924-08-06

1924 m. VIII m. 6 d.

Dėdyt!

Štai, jau visa savaitė, kaip Romoje. Aš baisiai patenkyta, kad atvažiavau. Tiek įdomių dalykų galiu matyt. Vis-gi gražus pasaulis! Ach, kokie Šveicarijos kalnai. Važiavom per Liucerną.

Milane mačiau gotiką. Nesinori tikėt, kad žmonių statyta – gražumėlis.

Šiandieną buvom Tirreno jūroje maudytis, 60 kil. už Romos.

Bronė išgražėjus. Eglutė taip-gi graži, linksma mergaitė. Atvažiuokite rudeniop.

Barbė.

Atvirukas su Viktoro Emanuelio II paminklo vaizdu Romoje, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 11, l. 13r–13v.

16 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1924-09-26

Roma, 1924 m. IX m. 26.

Gerasis Dėdyt!

Štai, jau visa savaitė, kaip Klimai išvažiavo, aš palikau su Egle ir dviem tarnaitėms, kurios taip man įkyrėjo. Eglutė dabar labai gudri, mamutei rašo laiškus, aš jai sakau, kad parašytų Dėdei, tai ji sako: „Nepažįstu šito Dėdės, turi šuniuką". – Aš jau Rymą

[1] Po data juodu rašalu Tumo pasižymėta: „Atsakyta 9 d."

gerai pažįstu, nes daug vaikščiojom, toks karštumėlis, kad aš netekau 3 kil. Šiandieną šiek-tiek vėsiau, nes pučia široko[I]. Iš muziejų geriausia man patiko Vatikanas ir Maderniškas. Pas popiežių[II] dar nebuvau, eisiu prieš išvažiavimą, gal neilgai bebus ir Klimai čia. – Iš Švogriaus, Dėdės leidimu, paėmiau jau 200 litų – ačiū, o už kitus nuvažiuosiu į Nepolį, Vezuviją, Pompėją ir į Kauną. Kaip Dėdės auklėtiniai? Rimkiukui vis rengi[aus] parašyti, nes prašė Romos vaizdų. Dėde, jei galit, atsiųskite „Qvadį" – Stankevičiaus[III], rodos, yra išversta į lietuvių kalbą.

Linkėjimus Rimkiukui, Tumukui, Emilijai ir Kaukiukui. Barbė.

Atvirukas su Pensionante del Saraceni paveikslo reprodukcija ir parašu „Šv. Petras išsigina Kristaus", ant atviruko nurodyta, kad tai Caravaggio paveikslas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 12, l. 14r–14v.

[I] Širokas - stiprus šiltas vėjas
[II] Pijus XI
[III] Henryk Sienkiewicz

17 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], 1924-11-03

1924 m. XI m. 3 d.

Gerasis Dėdyt!

Šiandieną grįždama iš miesto sutikau einant į sodną Eglutę, pastatėm ir nufatagrafavo. Tai Dėdei vieną siunčiu, nors nuo Klimienės gausiu pipirų, mat ji man [liepė] pas gerą fatagrafą nuimt ir Dėdei gražią nusiųst.

Iš tikrųjų Eglutė daug gražesnė ir ne taip susiraukus, kaip ant to atviruko.

Klimai dar negrįžo. Jau ir čia vėsoka.

Barbė.

Atvirukas su Umberto Verudos paveikslo „Būk dora" reprodukcija, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 13, l. 15r–15v.

18 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], [1924]-11-10

XI m. 10[1]

Gerasis Dėdyt! Labai gaila, kad Dėdės nėr Romoj, tai galėtumėt žymiai sveikatą pataisyti, toks gražumas šiltumas.

Ach, Dėde, Eglutė jau 6 diena labai serga pilvuku, sako, kad esą pavojinga. Tėvai baisiausiai nusiminę, nes taip myli. Švogrius vakar apėjęs net tris bažnyčias... bet melstis vis tiek negalėjęs, jis prašė mane, o aš – Dėdės.

Gal kas važiuos pažįstamų Dėdei į Romą, tai, žinoma, jei tas Dėdės ir prašančios neapsunkins, įduok apykaklę, kurią pernai padovanojai.

[1] Atviruko viršuje kairėje Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta XI-13".

Dėdei atsiųs mano abiejų mėnesių algą, Nem. Rad. vid. mok. Direktorius,[I] tai iš tų pinigų Dėdė išsiųsk 30 [t]atulei, ji gyvena pas Černioką (J. Černiui vientk.[II] Labdiškis m. Skapiški[s]). Jei nėra „Qui vadis" lietuvių kalbon, tai atsiųskite „Šv. Petras Ryme".

Barbė.

Atvirukas su vakarinę maldą kalbančio vaiko vaizdu ir juokaujamu užrašu angliškai ir prancūziškai: „Ir jei mirsiu miegodamas, prašau, atleisk man, kad į dangų atkeliavau su pižama", VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 14, l. 16r–16v; metai priskirti pagal 1924-12-01 Klimo laišką, kuriame kalbama apie dukters sveikatą.

[I] Jonas Dragunevičius
[II] Turima omenyje „vienkiemis", vartojama netaisyklinga forma „vientkiemis".

19 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], 1924-11-24

24. XI. 24.

Gerasis Dėdyt!

Labai atsiprašau, kad taip ilgai neparašiau, mat, vis laukiau lig Eglutė pasveiks, ji dabar sveika, darom gimnastiką, net ir kūlio virsta. Be reikalo taip tėvus pavargino ir privirkdė.

Klimai labai patenkinti už mišias.

Švogrius pasakojo, kad Dėdės Kryžius su rėtežiu, kuriuos jis užsakęs, būsiąs nepaprastai gražus, liepia, kai bus gatavas, nunešti popiežiui[I], kad pašventintų.

Labai nustebau iš Vitkų Valės, ji „Saulėj" vis skųsdavos džiova serganti, net po dvejus metus sėdėdavo tame pačiame kurse, ir, žiūrėk, ištekėjo dar [už] už save jaunesnio, matyt, jau koks „mulkis".

Aš maniau grįžti Kalėdoms, bet greičiausia pasiliksiu. // [17v] Užsimaniau būtinai išmokti italų kalbą, pasisamdžiau mokytoją, nors Klimai atkalbinėjo, patarė vienai mokytis, žinoma, galima būtų ir vienai išmokti, jei aš tą kalbą girdėčiau, kai išmoksiu, tai galėsiu gerų knygų (čia labai nebrangios) parsivežti.

Dėdei buvęs mano direktorius[II] nusiųs 874 litus, tai tik tatulei išsiųsk 30 litų, o kiti tegu pas Dėdę.

P. Januškaitė dar neatvažiavo.

Bučiuoju
Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 15, l. 17r–17v.

[I] Pijus XI
[II] Jonas Dragunevičius

20 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], [1924]-12-01

XII m. 1 d.

Gerasis Dėdyt!

Šiandieną Dėdei išvežė p. Staneika kryžių, bus Kaune, sako, gruodžio 5 d. Tai Dėdė nelaukite lig nuneš (nes, man rodos, dažnai jis užsimiršta, tai gali kas nors pavogti), nueikite ar į Užsienių reikalų minis[teriją], ar į „Mitropolį".

Dėdė mano sąskaiton duokit K. Rimkiukui pinigų ir tegu nuperka buhalterijos vadovėlį ir greit man išsiunčia.

Bučiuoju Barbė.

⌜Bučiuoju – Eglutė-Pupuliuka[s]⌝[1]

Atvirukas su Veneros sosto šoninių dalių nuotrauka, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 16, l. 18r–18v; metai priskirti pagal laiškų kontekstą, iš 1924-12-01 Klimo laiško žinome, kad distinktorius laiško rašymo metu perduotas Staneikai.

21 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1924-12-19

Roma, 1924 m. XII [m]. 19 d.

Gerasis Dėdyt.

Pinigus gavau, kuriuos siuntė direktorius[1], mat, aš prašiau išsiųsti, kaip jam patogiau, ar į Kauną Dėdei ar man.

Dėde, aš nebežinau, kas man daryti, ar važiuot mokytojaut? Ar pas Klimus prasistumdyti iki vasarai? Tiesa, be darbo jau man atsibodo ir nemalonu sėdėt. Nors Klimienė nenori, kad važiuočiau, sako, jei Švogrius bus perkeltas Paryžiun, tai gal gausianti vietą.

Aš labai Dėdės prašyčiau, žinoma, jei Dėdė manim pasitikit, išsiųsti Juzos vardu tatulei 30 litų, pasistengsiu sugrąžinti.

Šią žiemą, kaip Dėdė jaučiatės? Čia dar gana šilta.

Eglutė suvis pasitaisė. Kaip pamato mane rašant, tai vis klausia: tatulyte, kam rašai, Dėdei? Mat vieną ⌜kartą su jos ranka Dėdei parašėm, tai vis atsimena ir ji nori.⌝[2]

Barbė.

Atvirukas su Domenichino paveikslo „Dianos medžioklė" reprodukcija, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 17, l. 19r–19v.

[1] Jonas Dragunevičius

22 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1924-12-24

Roma, 1924 m. XII m. 24 d.

Linksmų Švenčių ir laimingų Naujų metų!

Barbė

Kan. J. Tumui
Aleksoto gat. № 6
Kaunas
Lituania
via Berlino

Šventinis atvirukas su kalėdines dovanas nešančių angelų vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 18, l. 20r–20v.

---

[1] Rašyta pieštuku l. 18v kairiojoje paraštėje vertikaliai Mėginaitės ranka.

[2] Rašyta l. 19v kairiojoje paraštėje vertikaliai.

23 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], 1925-01-27

1925 m. I. 27

Gerasis Dėdyt!

Ačiū už išsiųstus pinigus tatulei, taip-gi – už apykaklę ir buhalterijos vadovėlius.

Kaip Dėdė šią žiemą jautiesi? – Dabar Romoj baisiai bjaurus klimatas, vos saulė šviečia ir šildo, bet greit galima persišaldyti ir gauti bjauriausią slogą, kokio[s] Lietuvoj niekas ir neturėjo, pav., Eglutė sirgo dvi savaiti, vargšė Bronė, kiek ji pridreba ir privargsta su ja, o šiaip, kai sveika, gana linksma ir labai mėgsta dainuoti.

Aš taip-gi antra savaitė čiaudu ir karščiuoju.

Barbė.

Atvirukas su Siksto koplyčios lubų freska, vaizduojančia persų Sibilę, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 19, l. 21r–21v.

24 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Neapolis, [1925]-02-20

Napolis II. 20

Gerasis Dėdyt!

Šiandieną aplankiau Pompėją, Vezuvijų, bet V. buvo apdengtas debesimis, tai padarė mažą įspūdį, bet visgi įdomu. Napolio apylinkės labai gražios, bet pats Napolis, sako, bjaurus. Na, ryt pamatysiu.

Sudiev. Barbė.

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g. № 6
Kaunas
Lituania
Via Berlino

Atvirukas su kinkinio, kurį sudaro asilas, jautis ir arklys, nuotrauka, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 20, l. 22r–22v; metai priskirti pagal gavimo antspaudą.

25 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1925-04-07

Roma, 1925 m. IV m. 7 d.

Gerasis Dėdyt!

Linksmų Švenčių linkime!

Štai, ir Eglutė rašo, laiko mano ranką, siunčia Dėdei ir Kaukiukui fatagrafijas. Labai mėgsta, kai pasakojam apie Dėdę ir Kaukiuką ir su kuo vaišinsite, kai nuvažiuos, ji sako prašysianti: „Dėde, voll[i] the[1] su pyragiukais."

[1] it. *volli tè* = norėčiau arbatos

Klimai IV m. 2 d. išvažiavo Egyptan, mano – Palestiną, Jeruzalį aplankyti.
Į Lietuvą Bronė mano grįžt gegužės pabaigoj ir pasinaudoti Dėdės prašymu.
Labų dienų Emilijai

Bučiuojam Eglė, Bar[bė.]

Šventinis atvirukas su kiaušinius vežančiu vaikų traukiamu vežimaičiu lūžusiu ratu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 21, l. 23r–23v.

26 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, [1925]-05-16

V. 16

Gerasis Dėdyt!

Kaip sveikata? Kodėl nebeparašai? Ar gavai vaisius, siųstus per p. Oleką? – Bronė devinta diena labai serga, karščio iki 40º.

Gydytojai sako, kad nieko pavojingo, bet ji įsikalba, būk būsianti motinos liga. Eglė kiekvieną dieną vaikšto į bažnyčią ir sugrįžus sako „zenojaus zenojaus", t. y. žegnojaus. Barbė.

⌜Emilija tegu išverda uogyčių Eglutei, mano valgyt pas Dėdę.⌝[1]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g. № 6
Kaunas
Lituania
Via Berlino

Atvirukas su Neapolio panorama, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 22, 24r–24v; metai priskirti pagal išsiuntimo antspaudą.

27 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], [1925]-06-03

VI. 3.

Gerasis Dėdyt!

Su Bronės liga ir mūsų važiavimu planai iširo, būtumėme išvažiavę gegužio mėn., o dabar manom – 15–20. Bronė dar vis sirginėja, sako, po ilgo ir daugybės profesorių lakstymo, kad kepenų tulžės uždegimas ar kaip ten, o dabar dar viduriai neateina tvarkon. Labai sumenkėjo, nustojo 6 kil., besveria 60 kil., o Švogrius per jos ligą – 3 kil., aš 2 kil., o Eglutei prisidėjo 1 kil. Ponia prezidentienė[1] kviečia apsistoti Kaune, pas ją, daugiau patogumų būsią, gal ir sutiks.

[1] Rašyta l. 24v viršuje atvirkščiai visam tekstui.

Bronė mano, kad Kunigiškiuos tai tuojaus pasitaisytų, važiuosime, nes Eglė mini Broniuką, Danutę.

Barbė.[1]

Atvirukas su Cestijaus piramidės ir Šv. Pauliaus vartų vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 23, l. 25r–25v; metai priskirti pagal Tumo pasižymėtą gavimo datą.

[1] Ona Stulginskienė

28 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Tivolis, 1925-08-23

Tivolis, 1925 m. VIII m. 2[3]

Širdingiausius linkėjimus siunčiame iš Romos apylinkių

Barbė

[Onos Jablonskytės-Landsbergienės parašas]

[Vytauto Landsbergio parašas]

J. S.
p. B. Klimienei
(perduoti K. J. Tumui)
Baltoji villa
Palanga
Lituania
(via Berlino)

Atvirukas su d'Este vilos fontano vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 24, l. 26r–26v.

29 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1925-09-07

Roma, 1925 m. IX m. 7 d.

Gerasis Dėdyt,

Labai atsiprašau, kad taip ilgai neparašiau Dėdei, mat, atvažiavus nekaip jaučiaus biure: nes nieko nesupratau ir turėjau mažiausį dalykėlį klausti p. Staneiką, o čia darbo begalės, ir dar užsilikusio, tai gerokai turėjau pasidarbuoti ir, žinoma, darbas eina iš lėto, bet dabar jau pradedu ir pati orentuotis, kur esu ir ką turiu dirbti.

Gyvenu Atstovybėj ir valgau pas p. Staneikas, gana simpatingi ir gerai prie manęs atsineša, ypač p. Staneikaitė, kurios seniau nemėgau, bet dabar gal ir susidraugausime. Romon atvažiavus nė kiek nesigailiu, nors Rimkiukas mane atkalbinėjo ir gąsdino, kad nuobodžiausianti viena be savųjų, juk aš pripratusi, kad tik atlikčiau savo darbą ir manimi būtų patenkinti, bet kas svarbiausia dabar – kalbos, kuriom mažai laiko turiu.

Kaip Dėdė jauties grįžęs iš Palangos? Ar šįmet vėl pas Dėdę gyvens Tumukas su Rimkiuku? Ar jau atvažiavo?

---

[1] Pasirašyta kairiojoje paraštėje vertikaliai; greta parašo Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta VI-8-1925".

Širdingiausius linkėjimus siunčiu Dėdei, Rimkiukui su Tumuku ir Emilijai su Kaukiuku

Bučiuoju Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 25, l. 27r, 27v be įrašų.

30 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], [1925-09]

Gerasis Dėdyt,

Atsiminiau, kad Švogeris Dėdei kas mėnuo, rodos, siuntinėjo „Dedello", jei nebegauni ir nori, tai mielu noru aš siuntinėsiu. Parašyk.

Be reikalo Dėdė manai, kad mane kas nors palydėjo, gal ir norėjo – nepavėlinau, bet kažin kaip liūdna buvo.

Aš labai patenkinta dabar, gyvenu gana gerai, dirbu taip-gi nemažai, o vakarais einu į kino ar į teatrą. – Nerašiau Dėdei todėl, nes visą mėnesį turėjau užsilikusio darbo, o šeštadieniais išvažiuodavom pajūrin atsikvėpti. Dabar jau nebekaršta. Įduok, jei gali, Švogeriui nupirkęs „Lietuvos virėją", nes baisiai italų valgiai ikyrėjo. Bučiuoju Barbė.

⌜Klimienė nerašo, ar grįžo iš Palangos? Eglė sveika? Labai jos pasiilgau, tegu parašo „tietai".⌝[1]

Atvirukas su d'Este vilos Rometos fontano vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 28, l. 31r–31v; datuojama pagal Tumo pasižymėtą gavimo datą ir dialogo laiškų kontekstą.

31 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1925-09-18

Kaune, 1925. IX – 18 d.

Barboriute!

Kartais nereikiama būti per daug mandagiu, kaip aš pasirodžiau per Tavo išleistuves. Be to, kad mano rolė šalia Kazio[1] būdavo visad abejotina, man nebuvo jokio noro judu varžyti. Pasirodė, nebūta reikalinga. Tai aš ir prašau tas išleistuves užmiršti. Kitą kartą sulaukęs ūliotų būsiu mandagesnis; destis, tiek, kiek reikia, kad viešėjimas būtų malonus ir kad Tau rodytųsi, jog tebeturi ar- // [1v] timų ir prietelingų žmonių.

Gerai sakai: „Dedalo" man labai patinka ir aš užsirašau nuolatiniu jo prenumeratorium. Maža to: prašom įsakyti leidėjų firmai, kad papildytų mano komplektą; būtent, 1924 m. man yra visas, o 1925 m. man tėra 4. Aš stingu: Anno V. Fasc. VIII gennaio[2], ir pradedant nuo giugnio (Anno VI Fasc. I)[3] ir iki galo šių metų, ⌜ar iki galo leidimo metų (viso dvylika fascikulų[4]), kaip jie ima prenumeratą⌝[5].

---

[1] Rašyta l. 31v kairiojoje paraštėje vertikaliai; atviruko viršuje dešiniajame krašte Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta 1925. IX-18."
[2] it. = metai V, nr. VIII, sausis.
[3] it. = birželis (metai VI, nr. I).
[4] it. *fascicolo* = numeris
[5] Pridėta l. [1v] pabaigoje kaip išnaša.

Gal man kurį fascikulą „suskaitė" (kaip: sulaižė), o gal aš jų nesu gavęs. Dar pa- // [2r] kentėk truputį, neužsakius: aš nueisiu į mūsų Meno mokyklą, ar ten jų kartais neliko; aš juos duodu mokiniams pavartyti, ir jie labai džiaugias ir naudojas. Gal aš ir komplektus, aptaisęs ir pats jais atsigerėjęs, Mokyklos knygynui atiduosiu. Parašyk man: 1, kiek būsi sumokėjus, kad tuoj Tau grąžinčia; 2, kuri kaina metams su atsiuntimu į Kauną; kam gi Tu sielosies kas mėnuo? Ir akuratniau bus. // [2v]

„Virėją" įsakiau Tavo adresu išsiųsti, nes Petro jau nebėra Kaune; jis aną trečiadienį išvažiavo į Paryžių.

Palangą aš ir abudu Petru apleidėm aną pirmadienį. Trečiadienį buvome Kunigiškiuose. Ketvirtadienį sugrįžom ir aš su Brone atsirgom tą kelionę: Bronei ant nosies, kaip tam Gogolio „Alžyriaus Bėjui"[II], buvo spuogas iššokęs. Dabar pagijo. Dr. Radzvickas ketino jai gerklę pavalyti. Dar nemačiau.

Eglei įsakysiu, kad parašytų.

Spaudžiu Tave prie „dėdiškos" širdies ir p. Staneiką mielai sveikinu.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 27, l. [1r–2v].

[I] Kazys Kepalas
[II] Alžyro bėjus (vertimuose į lietuvių kalbą dvi versijos: Alžyro bėjus ir Alžyro dėjus) – Nikolajaus Gogolio kūrinio *Pamišėlio užrašai* (1835) veikėjas.

32 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1925-10-28

Roma, 25 m. X. 28 d.[1]

Brangus Dėdyt!

Galų gale užsakiau Dėdei „Dedalo" vieneriems metams, nuo š. m. birželio, iki 1926 m. birželio m. Su pinigais nesirūpink – menkniekį užmokėjau. Ačiū už „Virėją".

Atstovybė persikėlė į naują butą, tai turėjom labai daug darbo, be to, švogeris išbuvo visą savaitę.

Gyvenu Atstovybėj, turiu labai gražų, saulėtą kambarį, iš kurio matyt labai gražus reginys, p. Čarneckiui atvažiavus manau persikelt kitur, nenoriu būti varžoma, greičiausia apsigyvensiu su dainininke Avetenaite pas vieną rusų šeimyną; su p. Avetenaite mes labai susidraugavom, gana simpatinga.

Romoj dar gana šilta.

Tiesą pasakius, raštinės darbas nelabai man patinka, kartais taip norėtųsi mokytojaut, tik tiek gerai, kad nereikia tiek nervų sugadint, bet darbo daug yra.

Kaip šį rudenį Dėdės sveikata? Aš jau gana pasitaisiau – 59 kil. sveriu.

Bučiuoju Barbė

⌈Adresas: Via Nicoló Porpora, 20
Legazione di Lituania
Roma, 36⌉[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 26, l. 28r, 28v be įrašų.

---

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta XI-4".
[2] Rašyta l. 28r kairiojoje paraštėje vertikaliai.

33 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1925-11-04

Kaune, 1925 m. lapkričio 4 d. 10 val. vakaro

Rūkštele ar Smilgele, nebeatmenu, kaip Tave Kazys[1] rekomendavo! Ačiū Tau už „Dedalo". Gavau per dukart: sausio mėnesio sąsiuvinį ir paskui nuo birželio iki spalio incl[usive][1]. Kai gausiu dar du, vėl aptaisydinsiu visų šių 1925 m. ir turėsiu du komplektu. O moka jie daug, po 210 lyrų. Litais bus apie šimtą. Tai nemaža. Aš Tavęs nenoriu išnaudoti ir sugrąžinsiu.

Sveikinu naujo vardo. Kokie ten romantikai Tave taip saldžiai praminė – Smilgute? O Petras Kaunui paskelbė, būk Tu jau esanti kunigaikštienė ar arti to. Bronė turėjo daug džiaugsmo. Ir aš paketinau nusipirkti polyglottą[2], kad galėčiau su jumis, kunigaikščiais, susikalbėti.

Ir pas mus šilta. Dabar +6° R. Tai naktį. Dieną esti daugiau. Užtat vis lyja, purvo iki garšvų. Ligų kiek tik nori. Antai X-26 d. buvau išvažiavęs į Indrionišką. Kuo ne nuskendau. Buvo gražu, o pargrįžau taip užkimęs, jog prieš sekmadienį reikėjo pavartoti: // [1v]

1. ol[eum][3] Terebinticum 10 + ol[eum] eucalypticum 5. Jį rekomenduoju ir Tau išsitrinti, kad nušąli.
2. Taures Emilija pastatė ant visų galų.
3. Ems Kränchen su pienu.
4. Dr. Buinevičiaus miltelius.

Ak, kaip sunku esama senatvė „раскачать"[4] – vos po visa to pasakiau pamokslą ir, prisimeilinęs klausytojų kišenėms, gavau Vytauto b. varpams išpirkti apie 400 litų. Geri žmonės, dar klauso. Reiks dar patraiškyti, nes reiks sumokėti apie 1.500 litų, jei ne daugiau.

Aha, dar viena naujiena. Pirkaus naują lovą už 395 litus (su jūros žolių materacu), o savo lovį atidaviau Stasiui, lai skęsta. Lova, bra, dabar tokia, kad net Lietuvos Respublikos atstovui nebebūtų gėda įgulti.

Palaidojęs vieną mūsų rašytoją – Didžiulienę, ruošiuos laidoti ir antrą – Puidienę – jau kaire puse nebevaldo, nebepavalgo. Ji – bedievė. Kažin kas bus, kai numirs: ką aš bedarysiu.

Šiaip jau, ačiū, apysveikęs ir džiaugiuos Tavo korpulencija.

Продолжай[5] iki 80 kilo, kad būtų ko pažiūrėti. (Aš tiek sveriu) Tavo Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 28, l. [1r–1v].

[1] Kazys Kepalas

34 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1925-11-28

Kaune, 1925 m. lapkr. 28 d.

Barboriut, skubinuos duoti Tau žinią apie labai svarbius, gal visų svarbiausius atsitikimus Lietuvos Valstybėje, kurie, neabejokime, turės didelės įtakos į Europos politiką.

---

[1] lot. = imtinai

[2] gr. *polyglottos* = daugiakalbis, greičiausiai Tumas taip vadina daugiakalbį žodyną.

[3] lot. = aliejus

[4] rus. = išjudinti

[5] rus. = tęsk

1, Krizis pasibaigė. Kai prieš du mėnesiu aš buvau visiškai trumpai nusikirpęs, visos Kauno moterys pakėlė protestą ir tol netvarkavo, kol man plaukai ataugo. Moteris palaikė ir Lietuvių rašytojų be[i] žurnalistų (populeriai meiliai vadinamas: Razbainikų ir žulikų) klubas.

2, Ateitis aprūpinta. Tavo bendravardė Barbora Didžiokienė (NB. labai graži ir meili, nors neriebi, moteriškė) papiešė didžiausį mano portrietą su Kauku. Vieni sako, Kaukas esąs man priedas, kiti – aš esąs Kaukui priedas. Tiek to. Gana, kad dabar galiu pasakyti: ateitis užtikrinta: „нѣт, весь я не умру"[1]! Dabar ta pati ponia piešia Linartą. Abudu portrietu bus pakabintu Vytauto b. zokristijoje, kad per amžių amžius liudytų mudviejų žygius: знай нашу доброту![2]

3, Dar viena Kaune pinakoteka! P. Aldona // [1v] Didžiulytė Kazanavičienė mano chef d'oeuvre'ų[3] rinkinį praturtino dviem savo dailių dailės pavyzdžiais: Šventosios upės ir Juodųjų jūrių vaizdais. Aš pats pirkau iš parodos Eug. Kulviečio „nature morte"[4], bet neapsakomai „gyvą" arbatos servyzą.

4. Svieto pabaiga. Užvakar pradėjo šalti. Buvo -2, vakar -6, šiandien -11 R. Nemunas akyse nuo kraštų raukias ir, dabok, visai užsirauks. Astronomų sumetimu, tos ūmios meteorologinės atmainos įvyko dėl to, kad ant krikščionių demokratų valdžios ėmė rodytis vis daugiau dėmių. Tuo pat meteorologų sumetimu, jei šaltis tuo pat tempu progresuos, destis, po -5° R kasdien kris žemyn termometras, tai iki Šv. Kalėdų turėsime visą -100° R, termometras visiškai nukris ir suduš, ir bus „svieto pabanga", nes jam mokėta 4 litai.

Melskis už mus!

Sudiev, sudie, sudiev! Bepasimatysime kitame pasaulyje, kur, kaip Ryme, vis šilta.

Tavo dėdėpalaikis.

„Dedalo" gavau novembrio[5] Ɨ. Ačiū!

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 29, l. [1r–1v].

35 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1925-12-04

Kaune, 1925 m. gruodžio 4 d., Šv. Barboroj.

Barboriut! Taigi Tu šiandie gauti [sic!] savo vardadienį švęsti. Pavėlavau, kad Tave tuoj! Mano pasveikinimas nebepateks į rankas Tau, kai Tu sėdėsi už iškilmių stalo, apstatyta vazonais ar net vytelinėmis gyvųjų gėlių, dėžutėmis saldainių ir buteliais šalto šalto šampano. E iš už visų jų smailiai žiūrės bent tuzinas grapų ir kunigaičių, o gal net karalaičių akių. Žiūrės, pasitaisę meilias šypsenas ir palinkę visai išsižioti, ligî tik festino karalienė tars jam malonų žodį. Gaila, gaila, kad nei aš, nei mano laiškas nepateks tuo momentu!

Na, ne, tai ne! Atšvęskime Tavo vardines saviškai, miegiškai-tumiškai. Aš iš tolumos už Tavo sveikatą pavalgysiu varškiečius, nes mėsą valgyti man, seniui, vis labiau

---

[1] rus. = „Ne visas mirsiu aš" (vert. Sigitas Geda, eilutė iš Aleksandro Puškino eilėraščio „Exegi Monumentum").
[2] rus. = pažink mūsų gerumą
[3] pranc. = šedevrai
[4] pranc. = natiurmortas
[5] lot., it. = lapkričio

draudžia. Tu pasėdėsi su p. Avietynaite ir su p. Sk. už kakao stiklinės, žinodama, jog Tavo artimųjų širdys vis tiek pilnos // [1v] skaniai kvepiančių jausmų ir palankumo. Taigi būk sveika ir linksma, nors toli nuo savųjų!

Tik ką (XII-3 d. 4 val. vak. prie -8° R.) Vilija (vakar) ir Nemunas sustojo. Tur tur, išsigando mano pranašystės ir – sustingo. Gerai padarė, nes ilgas ruduo baisiai įkyrėjo nosims. Sniego irgi turime šiomis dienomis prisnigtų. Gal ir sodžius tuo pasidžiaugs; gal ir jam ten bent kiek pasnigs – sidabriniais litais, kurie, štai, užvakar paplūdo balta srove. Jie gražūs. Visi juos renkame, į kojines pilame ir į žemes pakasame. Gaila tik, kad vėl reikia atsikasti ir pasisemti dienos reikalams.

Tavo dėdė Žilius

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 30, l. [1r–1v].

36 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1925-12-13

Roma, 25. XII. 13.

Gerasis Dėdyt,

Ačiū už pasveikinimą, ir aš mielu noru būčiau savo vardadienį suvalgiusi varškiečių, o dabar turėjau pasitenkinti ricina ir konjaku ir žiūrėt, kaip p. Avetenaitė valgo bananus ir pyragaičius. Mat, pradėjau valgyt valgyklose ir taip sugadinau vidurius, kad sunku atitaisyt. – Ačiū už saldainius, kuriuos atvežė p. Čarneckis, jų tiek daug ir skanių buvo, kad net visą lietuvių koloniją pavaišinau.

Vakar išvažiavo, išbuvęs visą savaitę, Švogeris. Iš tikrųjų jis turi pasisekimą tarp žmonių, jo taip visi gailėjo. Mussolini pavadinęs savo draugu, o Karalius[I] pasakęs: „tikiuosi, kad pasimatysim".

Šįmet Romoj gana šalta, aš net ant vasarinio palto užsidėjau Amerikonišką opusum[1] ir amžinai turiu slogą ir karščiuoju.

Švogeris užsakė p. Jackevičaitei mano nedidelį portretą, kam Kaukui apsileisti, nesuprantu jo nuopelnų Vytauto b., jei bus pakabintas V. b. zakristijoj. – // [32v]

Už „Dedello" užmokėjau ne šimtą, bet 80 litų, taip padarykim: 30 litų esu Dėdei skolinga, o kitus, jei gali, nusiųsk Mėginienei.

Bučiuoju
Smilga-Ašarėlė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 29, l. 32r–32v.

[I] Viktoras Emanuelis III

---

[1] angl. (?) *opossum* = oposumas

37 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1925-12-23

Linksmų švenčių ir Laimingų Naujų metų!
Barbė

Roma, 25. XII. 23

J. S.
Kan J. Tumui
Kaunas

Šventinis atvirukas su dovanas nešančių angelų vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 30, l. 33r–33v.

38 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-01-07

Kaune, 1926 m. sausio 7 d.

Barbora! Žiūrėk, ką aš Tau pasakysiu.

Avantura. Kūčių vakarą, per pat vakarienę, ėmė kažkas ir nušovė mūsų kaimyną žydelį. Aš jį apverkiau „Lietuvoje"[I] ir taip sugraudinau visus, jog net Lietuvos (ne „Lietuvos") gamta atadrėgo ir Nemunas avantūrą ištaisė. Šį rudenį jis, galgonas, buvo tik apsimetęs rimtu. Neva užšalo, vietomis tačiau, kur srauniau, paliko skystas. Žmonės juo apsimetimu netikėjo. Tai tik aš, senas romantikas, tikėjau, lygindamas jį į netikusią meilę. Tegul sau iš pradžių silpna; pagyvensi, paprasi ir sustiprės... Ėnu jos imama ir visai ištįžtama. Lygiai per N. M. sukaktį, kada Nagevičius šaudė, o ministeris pirmininkas[II] šampaną klube gėrė, Nemunas visai tyliai pakilo ir be jokio triukšmo, nieko niekam nesakęs, išėjo į Prūsus. Tatai ir draugas! O vis ketinau kada nors pagerbti jį ir pasičiūžinėti. Atminčiai man ties Vytauto bažnyčia paliko kalną lyčių ir tas žydai išvaginėjo savo įkarščiams šaldyti. Temperatūra stovėjo +5 R. per kelias dienas, o dangus smarkiai lijo. Ir dabar vis šlapia, bjauru, gerklę užkimdo, influenzas daro. Fe, daugiau nieko! // [1v]

Mūsų vyskupas[III], sugrįžęs iš Romos, sakė ten pas jus esą net karšta. Gal dėl to Tu – karščiuoji? Jei tai yra padarę italų kunigaikščiai, tai gal kokį gabalą ledo įdėti į laiško vokelį? O jei tai iš kūno nesveikatos, tai man labai neramu. Tam vaistų aš esu nurašęs Bronei – reikia gintis nuo oro atamainų, dengiant visus plikumus, kol laikas. Paskui ir kailiniai nebemačys. Aš ir Tau tai pakartoju – jūsų visų plikumai nei šuniui nereikalingi, negražūs ir juokingi. Nors plonai, bet tik nuo oro viską pridengti. Taip sako prof. Radzvickas Bronei, jei ji norinti sveikesnė būti. Imk ir Tu pabūk protinga, tai žinosiu, kad jūsų nesveikata ne iš jūsų kalčios ir – užjausiu. Dabar kažko neima užjautimas.

50 litų Tavo įsakymu pasiunčiau Juzienei į Pagrubį. Lai džiaugias. O mes būsime teisūs dėl „Dedalo".

Kuo čia beužraukti šis laiškas... Ava! Turėjom daug kongresų. Sugaišau subuvau, nieko nepadariau, į paskaitas nieko nepasiruošiau, tai nors nebeik į universitetą. O čia, lyg tyčia, iš pat mūsų sprysko žiūrint akis erzina puikūs nauji un-to rūmai už Nemuno.

Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 32, l. [1r–1v].

[I] Kan. J. Tumas, „Tragedijos ir jų nejautimas", *Lietuva*, 1925-12-31, nr. 293, p. 3–4. Straipsnyje aprašomas Dovydo Kaplano nužudymas.
[II] Leonas Bistras
[III] Pranciškus Karevičius?

39 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1926-03-04

Roma, 1926 m. III m. 4 d.

Gerasis Dėdyt,

Ant manęs gerokai visi supyko, ypač Eglė už mano tylėjimą, o aš tiek daug darbo turėjau su sąskaitomis, kad dirbau dieną ir naktį ir per visas šventes, ir dar nekaip jaučiaus su viduriais. Dabar beveik sąskaitas baigiu ir gerokai jaučiuos, nes Bronės rimtai patarta nuėjau pas gerą profesorių, žinoma, jis man nieko gero nepasakė; užsakė baisiausią dietą, būtent, nevalgyt sriubų, kavos, arbatos, vyno, pieno negert, bet valgyt į dieną penkius sykius, nepavargt, daug nevaikščiot ir be to padaryt 40 inekcijų. Po inekcijų aš turiu neapsakomą apetitą, viską valgau ir daug vaikštau, šoku ir gerai jaučiuos.

Panelė Januškaitė koncertavo Romoj: paklausta, kaip mano Dėdė gyvena, tai sakėsi bijanti ir pagalvot, nes baisiai nusidėjusi Dėdei prieš išvažiuojant Romon.

Per Kalėdas su Liet. delegatais buvau atskiroj audiencijoj pas popiežių[1]; laimino, apdovanojo ir gražią labai prakalbą sakė, būk jis Lietuvą mylėjęs, mylįs ir mylėsiąs, ir t. t., bet aš gal ir sugriešinau, vis maniau neteisybę sakai.

Kad Dėdė žinotum, kokie geri simpatingi dėl manęs p. Čarneckiai, tai negaliu atsi- // [34v] džiaugt, tik poniai kartais ir nusidedu, mat, ji nori, kad eičiau su ja išpažintin, bet vis negaliu ar laiko neturiu išsirengt, tiesa, sykį p. Čarneckis ir nuo darbo paliuosavo, bet autas sugedo ir mes pasivėlinom, o būtumėm gavę Komuniją iš popiežiaus.

Juzas rašė tapęs blaivininku, kai Dėdė su Klimais pastatęs ant kojų, esąs daug linksmesnis ir laimingesnis, kai nebegeriąs.

Dar naujiena, egi p. Staneika apsiženino, paėmė aukštą, gražią, storą, baisiausiai išsitepusią italę, jį atkalbinėjo ne tik lietuviai, bet ir italai nuo tų vedybų, bet jis atsakęs „ar mirt, ar ženytis". Lietuvaitės visos nepatenkintos, nors jis kiekvienai piršosi ir gavo arbūzą, kad vedė italę ir civilį šliubą ėmė.

Jei Klimai Velykoms neišvažiuos iš Paryžiaus, tai važiuosiu.

Širdingiausius linkėjimus Dėdei, Emilijai ir Kaukui.

Bučiuoju Smilga.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 31, l. 34r–34v.

[1] Pijus XI

40 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], [1926]-04-03

3. IV.[1]

Linksmų Švenčių!
Kodėl Dėdė neberašai?
Kaip sveikata?

[1] Šalia datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta IV-7".

Aš šventėms pasilikau Romoj, nes Klimai manė išvažiuot Anglijon. Važiuosiu vasarą pas Juos

Bučiuoju Barbė

J. S.
Kan. J. Tumui
Kaunas

Šventinis atvirukas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 32, l. 35r–35v; metai priskirti pagal laiško turinį (1926-03-14 planuota vykti šventėms pas Klimus) ir Velykų šventės datą.

41 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-04-07

Kouni, 1926 m. bal. 7 d.

Mono Meila! Par pot Velykas Tovo išsiųstuosius gαidžia[1] keušinius ošenoi gavou kαip tiktai šiundei vokaro, kαi vištas keušinius jou pobαigėm. Vis delta labαi očiū ažu geru atminimu par tas brunges švintelas.

Klousi, kadel aš neberošus. Ė kūg berašysi, kad nieka nemočija. Rašai rašai žmogus, ė tou tik ban kiek šnipš, dougeu nieka. Kαi parašai geriem žmanėm: ar katram lαikraščiui, ar šeip jou mylimai asobai, tαi tou honorara ažmaku ar ban žadžeis pamieluoja. O kai parašai giminėm, tai tik pinigų paprošo, daugeu nieka. Ir mono suntikei su Tovim ar su Branė tik oficijolūs, rαikalui ištikus. Mylimų mergiačių aš nebėturiu, mat, pasenou, jūs, potys, artimiejie, mon sovo širdžių neparadat, tαi ir mon nėra su kuo senatvėj pasbėdat.

Belieka vieni išarinei dalykai – apē aru, apė pilvu ir kitus galus, paliekunt // [1v] širdi ir visu dūšiu pasilgima vanagam last. Apė tαi ir rašysiu.

Aras par mum tebėr šoltas. Vos anu paldieniku Nemuno ladai pobαigė išeit pra Veliuonu. Ė par mum lig pat Didžiajai Subatai ladai išgulėjo aplink visu švintarėli. Rαikė su točkom išvežt, kad būt golima par rezurekciju procesiju padaryt. Ė kakie kolnαi ladų tebestavi Marviankaj ir upės uosti ties Karmelitαis, tαi tou nei nesisapnovo. Jie gol nei parvosar nesutirps. Taks buva par mum potvynis.

Ė mono pilvas tαi, očiu Dievui, vis didesnis ouga. Vosaru buvo tik 77 kilo, po Palungos rodos 80 kilo, ė išposnykovus šiu švintu gavėnely, jou 82 kilo. Teip ir vargstu vargeli: nei susiriest, nei išsitiest; voikščiot rαike pilvu atkišus, anot Kozio Rimkiaka – smailu pilvu; ė čebotαi nusiaut ir viškai sunku. Dievui unt garbės su takiu sveikatu! Kad nors bodas užeitų ar tiek doug nebeaždirbčia, tαi ir ėst nebetiek ėsčia. E tovo gi pilvas kaks? Gol vis taks keuras, nieka nesulαika??

Tovo dėdė Smailapilvis.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 42, l. [1r–1v].

[1] Graikiškos abėcėlės raide alfa (α) žymimas redukuotasis balsis „a", alfa raidė šiuo atveju parinkta kaip labiausiai atitinkanti Tumo autografe specialia grafema žymimą garsą.

42 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-05-06

Kaune, 1926 m. gegužės 6 d.

Barbut! Tu mane labai nudžiuginai žinute, jog Juzas pasidaręs blaivus. Tu nežinai, kokia man dėl to pasidarė lengvybė. Matai, į mane „svietas" – visuomenė žiūri; aš jai esu atsakomas, ir ji mane patraukė savo opinijos teisman už tai, kad ir mano – kunigo naudą velniai gaudą; aš „prisiplėšęs" pinigų, mėtąs juos tiems, kurie su visuomenės atmatomis bernapalaikiais girtaują po dvi – t[r]is dienas per savaitę karčemose. „Kai gauna iš kunigo pinigų, kad drožia, kad drožia..." Imta rodyti ir į mane, kaip kunigai daug pinigų turį. O aš jų daug neturiu ir jei su kuo pasidaliju, tai, tikrai, paskutiniais. Aš iki šiol nieko nesutaupiau ir bažnyčios visai neišnaudoju – kasmet turiu bažnyčios sąskaitoje po kelis tūkstančius litų deficito. Juzukui aš visa tai parašiau, melsdamas jį, kad už mano prietelystę su Mieginiais jis manęs pasigailėtų ir manęs savo girtavimu nekompromituotų. Sveikas protas diktuoja // [1v] manęs paklausyti, nes kitaip reiktų man, gelbėjant savo šlovę ir prestyžą visuomenėje, tos giminystės išsižadėti. Tu, Barbut, apsimesk nieko iš manęs negirdėjus ir po kokio mėnesio nurašyk Juzui saviškai, sakau, apie mane nieko neminėdama, kad jis, tikrai, nešluostytų karčemų, nes koks gi malonumas giminiuotis, lankyti namus žmogaus, kuris neturi savo apylinkėje gero vardo, iš kurio tyčiojas, kaipo iš girtuoklio? Be to, jo gi sveikata niekai, visai ne alkoliui pakelti. Jis daug dirba, tai turi sveikatą taupyti. Tik Tu rašyk ne piktai, kad Juzui nebūtų per daug sarmata; tada iš atkaklumo ims daryt priešingai. Sunku bus jam, nabagui, susilaikyti – jis jau gerokai įpratęs. Stasiukas Tumas irgi degeneratas – bus alkolikas, į degtinę, kaip į kokį vylių, kimba. Aš jį auginu (auklėjamas jis nepasiduoda) tuo pat sumetimu, jog kunigo naudą vis tiek turi velniai išgaudyti, tai ar ne vis viena, ar Stasiukas pragers, ar Juzukas? Stasiuką auklėjuos sau priešginą; lyg koks nelabasis gundo jį eiti ne mano keliais: mokslo žmogaus, blaivaus, tautininko, humanisto, kataliko. Kažkokia Dievo nepalaima kori ant manęs – kunigo. Gal ir ant visos Lietuvos...

Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 47, l. [1r–1v].

43 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-05-08

Kaune, 1926 m. gegužės 8 d.

Barbor! Vakar rašydamas Tau laišką, nesukimšau visa ko; tai šiandien papildau.

Pirmiausia, pamiršau Tau padėkoti už Frutti Canditi, kurių dėžutę man atvežė p. Vincė Jonuškaitė. Aš su ja susitaikiau: ji man pagiedojo Vytauto bažnyčioje ir taip atpirko savo melagystės nuodėmes. O gieda ji gražiai. Be to, su smuiku. Taigi ačiuoju ir kvituoju suvartojimą:

Emilijai daviau du fruttų
Kaziui vieną
Stasiui vieną
poetui Dagilėliui du
dekanui Kirliui du
viso: 8

Sau pasilikau visą dėžutę, valgiau valgiau ir vis dar yra bent trys ir baigia sudžiūti. Jie labai gardūs, tik labai sukringi, o man sukraus nepataria, kad pilvas dar labiau nesmailėtų. Pabadavęs savaitę, nusikračiau trimis kilo, bet žymės jokios – toks pats esu pusbačkis ir gana. // [1v]

Paskučiausia, šiemet apie galą birželio mėnesio ar pradžią liepos m. (pranešiu, gavęs datą iš Palangos metrikų knygos) Klimų kartoninis jubiliejus[1], kaip jiedu yra susituokę sutartingon poron. Vadinas, sueina penkeli metai. Jie reiktų švęsti. Tu ketinais važiuosianti Paryžiun. Ir aš ketinu. Gerai būtų, kad sutroptume kartu, tai įdomiau būtų pasivazoti po Paryžiaus įdomybes. Aš tą projektą padaviau, Tavęs neminėdamas, Klimam, kai Petras mane pakvietė naujo jų buto pašvęstų. Turįs ir sodą – iš vieno medžio, tai reiksią jis „krikštyti" Nepriklausomybe ar laisve. Man tai labai patiko ir aš pasižadėjau. Belieka susitarti dėl laiko. Kai susitarsime, tai ir Tau pasisakysiu. Ar Tu apie tą laiką liuosa? Ir ar ligi to laiko sukrausi kapitolą nuvažiuoti ir parvažiuoti? Paryžiuje tai jau Tave apsiimu „vedžiotis". Ką manai?

Tavo Dėdė[1]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 49, l. [1r–1v].

[1] Bronė ir Petras Klimai susituokė 1921 m. liepos 6 d.

44 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1926-05-10

Roma, 1926 m. V. 10 d.

Gerasis Dėdyt,

Senai gavau iš Dėdės laišką, bet vis neprisirengiau parašyt. Be reikalo ant manęs taip užsipuoli, na, gal ir kalta truputį už nerašymą, bet tai nereiškia, kad aš su Brone nemylim, ypač aš, ką gi galiu daugiau mylėt?

Per p. Januškaitę siunčiau Dėdei vaisių, ar gavai?

Matyt, Dėdės pasninkauta, kad net batų nebegali užsisegt, tai maža bėda, turi kam užsegt, o kai aš parvažiuosiu, tai visados batus užsegsiu. Aš taip-gi gerokai buvau pasitaisius ir jaučiaus kaip niekados, bet dabar, t. y. prieš Velykas, ėmė skaudėt dantis, vaikščiojau vieną mėnesį pas geriausį dantistą, bet skausmo nenumalšino, ėjau pas antrą – už savaitės pasakė nežinąs kas daryt, dabar einu pas trečią – ta pati litanija, o neapsakomas skaudėjimas – netraukia, nes nežino, kas yra. Širdį sugadinau beimdama vaistus, kad net vienoj ausyj ūžia, o darbo aibes turiu ir popiet // [36v] buvau pradėjus p. Jackevičaitei pozuot, mat, švogeris užsakė j[ai] padaryt mano portretą, ji lab[ai] stengiasi, bet nežinau, ar užbai[gs,] kai taip gerai pozuoju.

[1] L. [1r] apačioje po Tumo tekstu, l. [1v] viršuje atvirkščiai Tumo tekstui ir apačioje po Tumo tekstu rašyta Barboros Mėginaitės: „Nuo Velykų skauda dantis, bet skausmo gydytojai nesustabdo, einu jau pas trečią dantystą, širdį suvis sugadinau beimdama ‚[...]'. Ryt darys fotografiją – netraukia. // [1v] Aš manau tik rugpjūčio mėn. gauti atostogas, bet p. Čarnienė sakė, būk p. Atostovas jai sakęs, kad aš paduočiau prašymą Ministerijon, kad esu pavarg[u]s, t. y. nuo didelio darbo, jis taip-gi patvirtintų, kad aš daug dirbusi – per žiemą, bet aš nei kiek nesijaučiu pavargusi – priešingai. Jei p. Staneika išvažiuos liepos mėn., tai tikrai negausiu, bet, manau, vargiai, iš kur jis ims pinigus, jis, be to, iki ausių nugri[m]zdo su savo gražia žmona – ji baisiai puošias."

Mokinuosi prancūzų kalbą, tur[iu] labai simpatingą iš geros šeimy[nos] „contessa"[1] mokytoją, supažindino [su] keleta italų šeimynų, vaikštau kar[tu] į svečius, bet man italai nepatinka, geriausias mano draugas ponia Jankienė, vaikštom dažnai į operą, vakar mačiau „Turandot", paskutinė opera Pucinio, koki[a] graži, kostiumai kokie.

Klimai dažnai rašo. Eglė neduodanti motinai ramybės, klausia, kada tėta atvažiuos, o susipykusi su motina važiuojant[i] tuojaus pas tėtą Romon. Atostogoms kviečia pas juos važiuot, bet nežinau, kada gausiu.

Juzas nerašo, bet ir aš jam ne per dažnai rašau.

Labų dienų visiems.

Bučiuoju

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 33, l. 36r–36v.

45 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-05-17

Kaune, 1926 m. gegužės 17 d.

Barboriute! Iš Tavo rašto V-10 aš matau, kad Tu kitų dviejų dar nesi gavusi, o aš ten rašiau daug gerų daiktų: ir apie Paryžių, kur rengiuos pats, ir apie Tavo „Frutti", kurių aš esu iš Tavo malonės ėdęs. Ačiū, esu davalnas.

Patenkino mane ir Tavo laiškas – ilgas ir turiningas. Dabar bent žinosiu, kad Tau bent dantys vargina, dantis sopa. Ar nesopa Tau kartais širdies ir ar nėra kurių viesulų sieloje, to žinoti nebepretenduoju, nes ta sritis tesanti „iškakėjama" (dzūkiškai – pasiekti dugną) visai pašaliečiams žmonėms, ne motinai ir ne dėdei. O be to geros širdingos korespondencijos nesti. Rašyti tik gyvenimo kroniką – tuščia ir be reikšmės; vienas gaištas.

Dėl Tavo dantų sopės tariaus su p. Antanu Sm[etona?]. Jis spėja, bene būsianti anemija ir bene reiksią klimatas mainyti. Dar užeisiu į dr. Vencių pasiteirauti ir, ką patirsiu, tuoj Tau pranešiu. Tik už akių gana // [1v] sunku diagnostui spręsti.

„Dedalo" redakcijai sumokėk už visus 1926 metus; aš taip prenumeruoju, nors jie metus skaito nuo birželio. Dabar aš turiu apsitaisęs 1924 ir 1925 metų. Jei dar būtų galima, tai mielai pirkčiau ir 1923 metų, kiek jų yra išėję. Pinigus aš Tau atiduočiau Paryžiuje arba tiesiai Tau pervesčiau į Romą – man pinigų yra, kaip mėšlo, nebesumanau, kaip beiškaišioti. Gerai, kad tas Paryžius priešakyje – bene jis pabaigs iškratyti, ir man, pranciškonui, bus lengviau.

Rinkimams pasibaigus, visa pas mus nutilo; belaukiame valdžios, o laimėtojai liaudininkai vis dar su niekuo nesidera[I]. Smetona, Voldemaras, Noreika bus valdžioje ar bent Seime. Dieve padėk!

Įšventėm 3 vyskupus, intronizavom metropolitą[II]. Pietų, vakarienių ir kalbų, kalbų, kalbų... toastų raudona ir geltona girele, net užsienių diplomatų gėda: nė vieno girtai rėkaujančio.

Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 49, l. [1r–1v].

[I] III Seimo rinkimai vyko 1926 m. gegužės 8–10 d., daugiausiai mandatų (22 iš 85) gavo Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjunga.

[II] Juozapas Jonas Skvireckas

[1] it. = grafienė

46 | Juozas Tumas [Barborai Mėginaitei], Kaunas, 1926-05-17

Kaune, 1926 m. gegužės 17 d. Secundo[1].

Buvau pas Tavo konsultorių Dr. Vencių. Jis Tavo „nasrus" atmenąs, tačiau diagnozą pastatyti už akių, neišsiteiravęs, žinoma, negalįs. Esą trys galimybės: 1, jei skauda tik naktimis, pradedant 8 v. vakaro, įsigalint 10 v. ir nebepakenčiamai 1 val. naktį, tai būtų dančio nervo uždegimas; 2, jei skauda nuolat, maudžia, tai būtų žandikaulio užsidegimas; 3, jei skauda drauge akį, ausį ir nosį, tai neuralgija; tada ir veido oda esti jautri, kaip nudegusi. Visam tam pamatas – anemija, kada organizmas blogai atsigaivina ir nebeatsispiria blogam. Tuberkula į dantis nesimetanti.

Dr. Vencius nuo dančio sopės niekados vaistų į vidų neduodąs. Girdi, dantų 28, o širdis ta viena, tai dėl vieno dančio neverta širdis gadinti, save nuodyti.

O ištirti, kas yra, tesą galima nufotografavus Röntgeno spinduliais.

Pamėgink. Ligą aprašyk Dr. Venciui. Aš dar kartą nueičiau pasitarti. Sočiai maitinkis – tai vaistai nuo bet kurių silpnybių.

Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 50, l. [1r], [1v] be įrašų; adresatė priskirta pagal laiško turinį: tęsiamas pokalbis apie dantų skausmą.

47 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1926-06-06

Roma, 1926 m. VI m. 6 d.[2]

Gerasis Dėdyt,

Senai jau gavau net keturis Dėdės laiškus. Baisiausiai nustebau dėl Juzos, nejaugi jis vėl būtų pradėjęs gert, o jis čia džiaugėsi, kad nebegeriąs ir esąs daug laimingesnis, galbūt, jis nesenai rašė, kad kiekvieną dieną vežąs į Svėdas[u]s pieną, išsitraukia, nors skundėsi su pinigais, nors ir neleidžiąs be reikalo nė vieno centezimo.

Dėl važiavimo Paryžiun, nežinau, kad[a] galėsiu, nors labai norėčiau būt tuo laiku, kai Dėdė būsi, kada Dėdė manai važiuot? Aš ar ne tik gausiu atostogas rugpjūčio pradžioj, nežinau, dar nekalbėjau su p. Čarneckiu, o važiuot dviem savaitėms ar net mažiau neapsimoka. Gal Dėdė atostogas praleisi kur nors Prancijoj, juk nėra dabar ten brangu.

Ačiū Dėdei labai, kad pasiteiravot pas dr. Vencių dėl mano dantų, o čia būtum ir nesupratę nufatografuoti, dabar beveik gerai – buvęs pradėjęs gesti viduj, o tuo tarpu paviršius sveikas. // [37v] O tų dantistų brangumėlis – už vieną paprastą plombą – 40 litų, tai dar pigus skaitosi, o aš beveik visus turiu taisyt, užtat širdis sveika sveikiausia ir niekas joj nesilaiko – nė vienas italukas, o čia jų yra aibės, bet mes su p. Jankiene užprotestavom ir jų draugystės vengiam.

---

[1] lot. = antra

[2] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta VI-12".

Panelė Jackevičaitė mano baigia piešt portretą, jau kol gyva būsiu niekam nebepozuosiu, toks nuobodumėlis, nors ir ji vakar pasakė, kad tik pro langą neiššoktų užbaigus mane iš to džiaugsmo.

Kada bus Klimų penk. metų sukaktuvės? Nesenai rašė ilgą laišką Švogeris, negali atsidžiaugt savo laime – Brone ir Egle. Iš tikrųjų, tai išimtis yra, kad taip gražiai sugyvena vedę.

Šiandieną buvau išvažiavus į Fraskati, koks gražumėlis, kai žiūri į gamtą, manai, nėr ko stebėtis, kad Italijoj buvo ar yra tokių garsių poetų.

Kada Dėdė sirgot ir kas buvo? Vakar buvo Pasiuntinybėj ponia Pfützner, ji sakė, kad Dėdė labai sirgęs, ⌜jai rašęs prof. Morkelis. Ar Dėdė ją pažįstat? Ji mokinasi dainuot, mane vis kviečia užeit, bet aš jos nepažįstu – t. y. nežinau, kas ji yra.

Labų dienų Kaziui, Stasiui, Emilijai ir Kaukui. Bučiuoju Barbė⌝[1]

⌜VI. 8 Man rodos, kad tikrai ir aš būsiu Paryžiuj VII m. 1 d., nes vakar sutikau p. Girdvainį, jis už [...].⌝[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 34, l. 37r–37v.

48 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-06-12

Kaune, 1926 m. birželio 12 d.

Barboriute! Juzą aš pabariau, kad mano garbės nepalaiko ir žmonės dantis kaišą – štai už kunigo pinigus kad šviečia! Nieko neatsakė. Jei buvo neteisybė, tai pyksta; jei teisybė, tai nėra ko atsakyti. Apie pasitaisymą aš nė nesvajoju: kas gėrė, gers; aš teprašiau jo, kad išlaikytų padorumą, kad bent karčemoje nesėdėtų su kitais, bet vežtųsi nuodų namie svaigintis. Dabar nieko nežinau, kaip ten yra.

Klimų 5 metų jubiliejus š. m. liepos 6 d. Jei būsi, būk į tą dieną. Ir aš rengiuos į tą terminą. Išvažiuosiu liepos 2 d., jei dalykai nepakryps. Mat, Už[sienio] r[eikalų] ministerijoje mane rimtai įtikinėjo, jog be Petro naujas Ministerių kabinetas neapsieisiąs, nors Petras labai spardos. Mačiau jo atsisakymo telegramą. Dir. Balutis sako, Petras greičiau būsiąs Kaune, kaip aš Paryžiuje, ir man paso tuo tarpu nedavė, kol paaiškės dalykai. Su Jumis pasimatyti // [1v] man visad miela, tačiau jei tai atkristų, jei Klimai gautų sugrįžti Kaunan, tai vieno Paryžiaus aš nepasigviešččiau – geriau būtų už tuos pinigus pabūti Palangoje; už pusę tiek, ar net už trečdalį.

Ne viskas man sekas paruošti Petrui ir atstovybei, nors lakstau: lietuviškų audeklų negaunu, nei kaišytinių žiurstų, nei „Smūtkelio" į atstovybės medį.

Džiaugiuos, kad dantį pasigydei (jei pasigydei).

Vieną Fitzner'ienę pažinau Rygoje prieš 30 m. Dabar jai būtų 60–70 metų. Tai mokytis giedoti nebegalėtų. O apie kitas Pfützner'ienes ar kaip ten, aš nė girdėti nesu girdėjęs. Ir sirgti aš visai nesirgau; bent rimtai; poros dienų influenza – ne liga, tokių dažnai užeina. Čia bus prasimanyta. Būk dėl visa ko atsargi – aš pirmą kartą girdžiu kaunietę ta pavarde.

---

1 Rašyta l. 37v kairiojoje paraštėje vertikaliai.

2 Rašyta l. 37r kairiojoje paraštėje vertikaliai, bet dėl įklijavimo į archyvinę bylą paskutinis sakinys neperskaitomas.

Stasys nusikirto iš lietuvių ir vokiečių kalbų. Neduok Dieve – jei negaus matūros, kur dings? Nieko nedirba, tik dabinas ir mergaitėms vaidinas. Visiškai tuščias, be charakteriaus, o gabus vaikinas. Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 55, l. [1r–1v].

49 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Šamoni, [1926-07]-30

Chamonix, 30[1]

Daug linkėjimų iš Chamonix. Kaip čia gražu. Monblanas blizga, kaip sidabras. Gyvenam Belvedere. Ryt išvažiuoju.

Bučiuoju Barbė.

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto, 6
Kaunas
Lithuania

Atvirukas su Belvederio viešbučio vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 35, l. 39r–39v; metai priskirti pagal iš kitų laiškų žinomą atostogų Šamoni datą, mėnuo – pagal neryškų pašto antspaudą.

50 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Netūnas, [1926]-08-15

VIII. 15[2]

Linkėjimai iš Nettuno

Smilga
⌜Jeva Jankienė⌝[3]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto, 6
Kaunas
Lituania

Atvirukas su Netūno panorama, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 38, l. 40r–40v; metai priskirti pagal pašto antspaudą.

---

[1] Po vieta ir data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta VIII-10, 192[6]".
[2] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta VIII-21."
[3] Rašyta kita ranka.

51 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-08-20

Kaune, 1926 m. rugp. 20 d.

Mano Musele! Ligi tik gavęs iš p. Irutės Jackevičaitės (š. m. 15 d.) laišką ir ištraukas iš laikraščių, tuojau jas saviškai pertvarkiau, kas nereikalinga, išmėčiau ir, štai, „Rytas" N 186 iš VIII-20 d. visa tai mielu noru padėjo[I]. Miela man konstatuoti, jog tariamųjų intrygų prieš p. Verutę Podenaitę čia niekur nesigirdi ir kaip Tau Paryžiuje, netikėdamas, kalbėjau, nei būti nebūta. Jei italų laikraščių balsai apie V. P. tinkamu laiku nebuvo įdėti į lietuvių laikraščius, tai tik dėl to, kad jie, rodos, buvo adresuoti Už[sienio] r[eikalų] ministerijai. Ji, žinai, su privatiniais reikalais galvos sau nesuka. Reikėjo adresuoti „Eltai", ji būtų visiems laikraščiams išsiuntinėjusi; o dar tikriau – kuriam laikraštininkui – tas nors į vieną, bet tikrai būtų savo laiku įdėjęs. Ar ką pridės mano laiškas „Rytui"? Mat, jis – katalikų laikraštis, o dabar, reikalui ištikus, reikia spekuliuoti – kunigų ir religijos neigimu. Tai tikriau... Aš betgi labiau pasitikiu Dievo Apvaizda, kuri tiksliai viską daro, neg mūsų šios dienos politikais. P. V. Podenaitė gali būti tikra lietuvių simpatijų; o su stipendija – nežinau. Jei kada bū- // [1v] čiau pas Ministerį Čepinskį, priminčiau.

Aš esu labai sveikas. Palangoje prabuvau 13 dienų; gal dėl to man ten nesisekė: buvo šalta, lijo, gavau misijas daryti Kretingoje, tai gavau influenzą. Namie viskas išbyrėjo. Nekarščiavau ir laringičiu nesirgau, net a. a. Petrui Vileišiui balsingą pasakęs pamokslą katedroje. Nu, ir buvo gi laidotuvės – karaliaus taip nelaidoja...[II] Lyg palydėdami paskutinį idealistą. Tačiau man bus gražiau žiūrėti Vytauto bažnyčioje, kai draugai, tikrieji draugai, lankys mane nemolevotame karste ir žemai žemėje, o ne palubėje, kur nieko nesimato. Kūnas turi būti matomas, kaip pas rusus – tai daro daug graudesnio įspūdžio... jei nesmirda. Ir aš noriu taip padaryti: пусть страдаютъ[1] – atvirai! Tik kadai tai bus! Maždaug rudenį 1937 metų, vadinas, už 11 metų, kai man sueis lygiai 68 metai. Mirties aritmetika netikra. Šiais metais mirti aš nusprendžiau tik iš solidarumo su giminėmis: 68 metų yra mirę: mano motina, sesuo Marjona ir brolis Jonas. Tėvelis išgyveno 85 metus. O kad šitaip juo pasekus? Kaip Tu manai?

Tavo Dėdėpalaikis.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 64, l. [1r–1v].

[I] Vaižgantas, „Menas. Veronika Podenaitė", *Rytas*, 1926-08-20, nr. 186, p. 3-4. Straipsnyje giriamas dainininkės talentas.

[II] Petras Vileišis mirė 1926 m. rugpjūčio 12 d., laidotuvės vyko rugpjūčio 16 d.

52 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-08-21

Kaune, 1926 m. rugpjūčio 21 dieną.

Mano Vabalėli! Šitą titulą Tau teikdamas, aš turėjau mintyje mūsų dėdę Vadakarą (Odoakrą), kurs IV šimtmetyje, jei mano atmintis, taip tol siekdama, neklysta, lietuviškumais apkrėtęs visas Italijos tauteles. Aš itališkai, kol kas, ačiū Ponui Dievui, dar nemoku: mane į tai tebegundo, be jokių išdavų, lektorius Narjauskas; vis dėlto man

[1] rus. = tegul kenčia

visai aišku, jog žemaičių vambuõlė (šūdvabalis) yra prototipas visai itališkai fonetikai. Prašom tik apsidairyti namie, lengvai patirsi ištisas krūvas itališkų: vam ir buol ar kiek kitaip. Kai išmoksiu itališkai, tai parašysiu disertaciją vambuolės tėma ir gausiu daktaro laipsnį, kurio man niekaip nesutinka pripažinti – už mano jumoristiką; nepripažįsta jos tada (sic!), kad pati mano tarnaitė[I] pasijuto giliai užgauta; vadinas, raštas giliai veikė. Tai mokslo dalis.

Belieka Tau išdėstyti dailės dalį. Jusdamas, kaip Tavo širdelė, o taip pat ir visos lietuvių kolonijos Ryme-Romoje širdys baigia džiūti, nematydamos Šventojo Tėvo Rūmuose ar kurioje kitoje lygiai viešoje vietoje, sakysime, Tavo buduare (gerojoj prasmėj) kabant sienoje mano konterfekto, aš pasiryžau palaiminti Romą žinomų // [1v] Kaune modernistų chef d'oeuvre'u[1]. („Modern" fotografiją valdo kreivažandis žydpalaikis, tikrai dekadentiškos išvaizdos, dėl to taip jam pavyko mane nufotografuoti"). Dabar – страдайте[2], dar man nemirus, žiūrėdami į jį! Aš spadžiavojuos[3], kad Tu nepašykštėsi lyros šiam paveikslui spelčiais apdėti, kad publika, džiaugdamasis, man snukio nesuteptų ir akių neišbadytų. Žinai, iš pavydo, kam Tu turi tokį dėdę, o kitos neturi. Toms kitoms patiešyti aš galėčiau pasiūlyti kitokių priemonių. Ale tiek jau to. Pagaliau žinokis. Į vidaus dalykus svetimos valstybės nesikiša.

„Linkėjimai iš Nettuno. Smilga. Ieva Jankienė" – tik ką gavau. Labai dėkui p. Ievai, kad ir ji malonėjo mane atminti. Bet Tau, susitikęs, andarokėlį pakelsiu ir su rykštele per vieną vietą perliesiu už tokį laišką. Juk aš nė girdėti nesu girdėjęs, kur tas jūsų „Neptūnas" ir ką jis veikia; jūroje braidote ar tvenkinyje. Kaipgi galima taip lakoniškai korespondenti? Jei ir toliau nepasitaisysi, tai ir aš tau imsiu tokius pat laiškus stilizuoti. „Einu gultu. Sudiev." „Esu sotus, net pilvas išputęs, ko ir Tau žyčiju".

O P. Klimas turės didelių nuostolių, M. Yčo bankui[II] subankrutėjus. Tfu!

Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 65, l. [1r–1v].

[I] Emilija Kriugždaitė
[II] Prekybos ir pramonės bankas

53 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1926-09-08

Roma, 1926. IX. 8.[4]

Gerasis Dėdyt,

Kaip Dėdė gerai pavažinėjai pavažinėjai, sugrįžai ir gerai, o aš po vieno mėnesio atostogų jaučiausi visą mėnesį blogiausiai su viduriais ir, be to, buvau Ledų jūroj peršalusi, išvažiavau iš Chamonix karščiuodama, bet Klimienei bijojau pasisakyt, nes barės, kai ėjau į Ledų jūrą, bet dabar geriau.

Ačiū už gražią fotografiją, tuojaus aptaisiau, ne tik man visos pavydi, kad turiu tokį gerą Dėdę, bet ir Dėdei gražumo.

[1] pranc. = šedevru
[2] rus. = kentėkite
[3] lenk. *spodziewać się* = tikėtis
[4] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta IX-12".

Romoj baisiausiai šilta, bet man patinka, šeštadieniais popiet važiuoju į Tirenų pajūrį, buvau Nettune ir Ostijoj maudytis, bet niekur tokio gražaus pajūrio nėra kaip Palangoj.

Pereitą šeštadienį buvau nuvažiavusi pas vieną gerą pažįstamą Contessa[1] į Corpineto-Romano, pasirodo, kad Corpineto-Romano yra tėviškė Leono XIII ir tos panelės // [42v] contessos artimi giminės su Leon[o] XIII šeimyna Pecci, taigi Leono XIII arba Peccių pilyj išbuvau pusantros dienos – koks turtingumas, gražumas, simpatingumas, išrodė visą pilį: muziej[ų,] knygyną, salės ir Leono XIII lopšį, drabužėlius, kai mažas dar buvo. Sena ponia Pecci padovanojo su p[a]rašu knygą apie popiežių Leoną XIII. Ten pasakoja, būk popiežius buvęs atvažiavęs, persirengęs vienuoliu į pilį, nes buvęs baisiai išsiilg[ęs.]

Sugrįžusi parašiau gražų padėkos laišką senei poniai Pecci (padėjo p. Staneika parašyt, nes ital[ų] kalba).

Italų kaimas padarė baisiausį įspūdį – neturtingumas, nešvaruma[s,] jautiesi, kad esi Arabijoj, ar kur.

Ar Tumukas išlaikė kvotimus? P. Podenaitė baisiai laimin[ga,] kad gausianti stipendiją, jai jau buvo blogai suvis su pinigais, net keletą sykių kviečiau pietaut, vakarieniaut. – Tai dėku Dėdei.

Bučiuoju Smilga

⌜P. S. Įdedu laiško tekstą, pasiųstą p. Pecci, kažin ar suprasi?⌝[2]

⌜Už „Dedalo" užmokėjau it. lyrų 99,50 iki š. m. XII m. – liko Dėdės pinigų pas mane apie 80 lyrų.

Juzas Bronei rašęs ir prašęs Dėdės atsiprašyti ir parašyti, kad tai buvęs davatkų prasimanymas. Jis man taip-gi nieko neberašo

Smil[ga]⌝[3]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 39, l. 42r–42v.

54 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-09-12

Kaune, 1926 m. rugsėjo 12 d.

Mieliausioji! Tavo laiškas iš š. m. 8 d. man itin patiko. Ar negalima daugiau tokio turinio? Nė neklausk, kodėl: užvakar, kaip tik Tavo išsiuntimo dieną, man suėjo 57 metai. Apie tai, žinoma, savo draugėms mergaitėms nutylėk. Kaune nė viena manim nebesidžiaugia; tai išgirdęs, jog kame ten už 3,000 kilometrų yra tokių, kurios „na niewidzianego"[4] dar džiaugias, sena širdis visai sukvailėjo. Paskaitęs, norėjo ūsą sukteleti, aiman, nieko nenutvėriau; norėjau pasipūsti – ratu krūtinę, – bet pusiau sugėlė.

[1] it. = grafienė
[2] Rašyta l. 42v kairiojoje paraštėje vertikaliai; minimas laiškas saugomas toje pačioje archyvinėje byloje: VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 37, l. 41r.
[3] Pirmasis sakinys rašytas l. 42r kairiojoje paraštėje vertikaliai, antrasis – kairiajame viršutiniame kampe įstrižai, atvirkščiai likusiam tekstui.
[4] lenk. = tuo, kas nematyta

Apsidairęs, kad niekas nemato, ėmiau seilę ant smakro varvinti. Nebereikia man nei tų mergaičių, nei jų pagyrų. O rimtai pasakius, tai ši prieš trejus metus darytoji fotografija – molinė; kita vizitinė to laiko kur-kas padoresnė, tik jų neturiu ir jomis jūsų širdžių gildinti negaliu.

O už „Ledų jūrą" gaila, kad Bronė Tau neįkirto skersai: ten gauna nušalti ir ne tokie silpni, kaip Tu. Tai buvo rizika, duok Dieve, kad pasibaigtų geruoju: gali ilgai jaustis nušalusia. Ir aš gavau taisytis sugrįžęs, kasdien maudytis Nemunėlyje ir dabar dar kasdien tebesimaudau; tai man labai sveika, ėmiau, bra, žydėti, kaip // [1v] senis bedantis, plutomis maitinamas. Man peilis mūsų drėgnas klimatas. Kad aš būčiau Ryme ar Kryme, aš, bra, dar būčiau su pretensijomis. Kaip pradeda lynoti lynoti, šalti ne šalti, tai ir suvystu, ir vasaros pataisos niekais nueina. Šiandie naktį turime +17° R. Labai gražu. Bažnyčioje buvo daug žmonių, nes giedojo p. Izabelia. Nu, bra, turima balsas ir mokykla – sužavėjo. Ačiū Tau, kad paraginai ją pagiedoti Vytauto b. Poryt jai mėginimas, ar tiks operai. Sako priimsią. Jei nepriimtų, ką nabagė beveiktų? Ji labai rimtai ir inteligentingai žiūri į savo amatą – dainavimą.

Stasį už ausių pervilkau. Užsirašė į Technikos fakultetą. Man rodos, bus iš to šnipštas. Geras vaikas, prie viso ko prisipažįsta ir prie to, kad jis silpnavalis: bijąs manęs, o vis dėlto neišturiąs nesivalkiojęs naktimis.

Aš Tavo vardu pasiunčiau Romos lietuvių kolonijai visus savo „Pragiedrulius". Kas norės man, autoriui, įtikti, tegul juos ištisai, kantriai paskaito ir randa šio to, už ką vertas būčiau pagirti. Tai bus rimčiau, neg pagyros už „pysk, bo to śmieszny"[1].

Laišką apie „exquisita hospitalite"[2] pas signorą contessą[3] supratau kiaurai. Pavyždžiu tokios pažinties. Lik sveika ir sveikink saviškes.

Dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 70, l. [1r–1v].

55 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-09-28

Kaune, 1926 m. rugsėjo 28 d.

Barboriute! Šiuo kartu parašysiu raštą rimtai, nes dalykas labai nemalonus: iš p. Podenaitės atėmė stipendiją. Buvau tuo reikalu pas stipendijų revizijos komisijos narius: dirigentą Gruodį ir prof. Grigaitienę. Į klausimą, kam taip padarę, kad stipendijų komisija buvo palikusi, atsakė: tam ir revizija, kad išeitų aikštėn motyvai. P. Podenaitė yra jau pabaigusi mokyklą, tai stipendijos motyvas atkrenta.

Bet tai išimtinų dovanų giesmininkė!

Nieko nežinome. Ji nė vieno karto nepasirodė Lietuvoje, jokių santykių su opera ir jos giesmininkais neturėjo. Tai mes neturime savo rankose medžiagos jai ypatingai ginti. (Grigaitienė).

Ji gi ruošia repertuarą!

Itališką, dainuoti ne Lietuvoje. Jei p. P. ketintų dirbti Lietuvos menui, ji parvažiuotų Kaunan ir čia pat rengtų – lietuvišką repertuarą. (Gruodis).

---

[1] lenk. = už snukį, nes juokingas
[2] lot., pranc. *exquīsīta hospitalité* = išskirtinis svetingumas
[3] it. = ponią grafienę

Prie visa to prisidėjo paskalos, būk p. P. ištekanti už italo ir į Lietuvą visai nebegrįšianti atidirbti net už tą valsty- // [1v] bės pašalpą, kurios gaudavo mokslui išeiti. Tai, girdi, dykai išmesti pinigai ir jokios nebėra racijos dar daugiau mėtyti svetimai kultūrai, kai mes patys tiek maža sau tesime.

Aš ieškojau užtarytojų, bet niekas nieko apie p. P. nežino. Tai būta iš jos pusės didelės klaidos; reikėta rodytis visiems, kas prašo ir neprašo – tegul žino, kas esu! Tai ir man išbyrėjo iš rankų lemiantieji įrodymai, nes ir aš jos visai nepažįstu. Babravičių dovanojom Amerikai – Šaliapinui, Podenaitę – italams, o patiems ir nebėra. Ką gi prieš tai pasakysi? O Podenaitė, iš tikro, ničnieko nepareiškė, kad ji domėtųsi Lietuva ir jos menais.

Komunikatas iš šalies. Oficialiai manęs niekas neprašė pranešti. P. P., jei panorės, pati viską atitaisys.

Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 73, l. [1r–1v].

56 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1926-10-13

Roma, 26. X. 13.

Gerasis Dėdyt,

Podenaitė labai nusiminė sužinojusi apie stipendiją, bet jai Šv[ietimo] m-ja iki šiolei nieko nepranešė. Žinoma, ji truputį kalta, kad šią vasarą Lietuvon nevažiavo, bet su kuom ji būtų važiavusi, juk taip brangiai kelionė kainuoja. Jei ji rengia itališksą repertuarą, tai labai gerai, galės ir Lietuvoj dainuot, ir visam pasaulyj, o jei išvažiuos Amerikon, tai tik[tai] kad galėtų užsidirbti ir grąžinti skolą. Tai tikrai plepalai, jei kalba Lietuvoj, kad ji rengiasi ištekėt už italo, ji ne tokia kvaila, kaip kas mano.

P. Kudokas, kuris man ketino atvežti juodos duonos ir dešrų, atvažiavo, nes negavęs Už[sienio] r[eikalų] m-joj dip. paketo, užtat nebeužėjęs ir pas Dėdę, butą atėmė vokiečiai.

Nors Dėdė nemėgsti, kad vis skundžiuosi su sveikata, // [44v] bet šį kartą dar parašysiu, grįžusi iš Prancūzijos vieną mėnesį su viduriais jaučiaus blogiausiai, paskui gerai ir vėl blogiau, nuėjau pas tą patį daktarą, pas kurį žiemą buvau, sakė, kad reikia žiūrėt su radio spinduliai[s,] nes nežinąs, kas esą, labai abejojąs su mano plaučiais.

Gerai, pasižiūrėjo plaučius, vidurius ir pasakė, kad aš turinti būtinai padiktėti, tai būsianti sveikiausias žmogus, dabar viską valgau, nes manau, kad esu visai sveika ir labai gerai jaučiuos, tas viskas man apsėjo 400 lyrų, žinom[a,] daug ką reiškia iš manos algos, būčiau paltą pasisiuvus.

Romoj viskas pabrango, lyra vėl labai pakilo, šiandieną sakiau p. Čarneckiui, jei dar daugiau kils lyra, aš nebeapsiėmu iš algos išgyventi, jei nepakels, tiesiog negalėsiu ir į kiną nueiti. Bet man užteks kiek turėsiu, nenusimenu. Romoj baisiausia duona neskani pasidarė – ne juoda, ne balta, manau, primaišo su kukurūzais ar kuom.

Bučiuoju Smilga.

ʳJuzas, taip ir neberašo.

Pon[ui] Staneika[i] atostogos, tai turiu labai daug darbo, šiandieną su p. Čarneckiu dirbom iki 8 val. vak.[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 41, l. 44r–44v.

57 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-10-20

Kaune, 1926 m. spalio 20 d.

Barbute! Тонкій намёк на толстое обстоятельство[2] supratau ir Tau paltui nusipirkti išsiųsiu 500 lyrų. Tik, susimildama, būk sveika! Tavo sveikata man rūpi lygiai tiek-pat, kiek ir Bronės. Tai iš kur Tu prasimanei, kad apie tai aš nemėgstu klausyti? Žinoti reikia, kaip kas ir kur yra. Nemalonu tik, kad sugyvenant kas tik apie savo ligas kalba, kai žmogaus visai neužjauti, o reikia apsimesti užjaučiant.

Tu, nieko netrukus, pasimatyk su p. Podenaite ir pranešk jai, jei dar nežino, jog Ministerių kabinetas, Švietimo Ministeriui[1] pristačius, o man jam, jai stipendiją sugrąžino. Taigi gaus visa, kas buvo sulaikyta. Taip man vakar sakė Vidaus reikalų Ministeris Požėla, kurio dukrą vakar krikštijau.

Aš kiek esu nustebęs, kad Tu nekvituoji, gavus aptaisytų „Pragiedrulių" knygą. Aš jais Tau reiškiau ypatingą malonę. Argi nebūtumei gavusi? Man tai reikia žinoti, nes siuntė knygynas, su kuriuo turiu atsiskaityti.

Tavo Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 76, l. [1r], [1v] be įrašų.

[1] Vincas Čepinskis

58 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], 1926-10-24

1926. X. 24 d.

Gerasis Dėdyt,

Podenaitę šiandieną matysiu ir pasakysiu, tai bus laiminga! Jei būtų ir negavusi stipendijos, būtų šįmet nebegrįžusi Lietuvon, nes baisiai pikta buvo ant operos artistų – direkcijos. P. Podenaitė ir pati supranta, kad tai būtų negražu nedainuoti Lietuvoj, nes ji taip-gi girdėjo, kaip italų publika, sužavėta it. garsiu dain. Gili, kuris dainuoja visados Amerikoj, o tik retkarčiais – italams, ėmė šaukt: „rimani con noi, sei nostro"[3] – jis pakreipė galvą – toliau iš publikos suriko – bjaurybės doleriai. Reikia žinoti, jei italams patinka, tai jie salėj sustoję rėkia, šaukia bravo, bis, o jei tik truputį ne taip paims gaidas, tai tuoj švilpia arba pamėgdžioja, taigi italams dainuot ne taip lengva, kaip kas mano.

Sakau ačiū už žadėtus // [45v] pinigus, bet šįmet palto nesisiūsiu, nežinau, kodėl Dėdei rašydama paminėjau, gal dėl to, kad buvo pikta dėl tų 400 lyrų, taigi man jų dabar ir nesiųsk.

---

[1] Rašyta l. 44v kairiojoje paraštėje vertikaliai.
[2] rus. = subtilią užuominą apie akivaizdžias aplinkybes (pažodžiui: ploną užuominą apie storas aplinkybes)
[3] it. = pasilik su mumis, esi mūsiškis.

Stebiuosi gavusi gražiai aptaisytą knygą, tuojaus Dėdei padėkavuojau ir studentams parodžiau – imkit skaitykit, tai dar sykį ačiū.

Bjaurybė Juzas, tai nieko neberašo.

Rimkiukui linkėjimus siunčia p. p. Bučis ir Urbas, nes sykiu mokinosi Panevėžio gimnazijoj.

Bučiuoju.
Smilga.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 42, l. 45r–45v.

59 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-10-28

Kaune, 1926 m. spalio 28 d.

Smilga! Atleisk, dovanok, pasigailėk! Žinai, жена, дѣти и прочее[1]: Kaukas, studentai, trys antys... Juk aš Tavo atvirutę – kvitavimą, kad gavai „Pragiedrulius", gavau jau prieš mėnesį, ale padėta man ant rašomojo stalo apsikrovė popieriais ir išgulėjo nepamatyta iki šiam laikui.

Jokio studento nematėm. O būtume įdėję tokios dešros, taip priprovytos česnokais, jog būtumei visą mėnesį vaikščiojus pasmirdusi. Jei bus kokia proga, aš vis dėlto ir pats susiprasiu tai padaryti.

Petras, paskaitęs „Pragiedrulius", pagiedojo jiems tokių ditirambų, jog man nebesinori nė tikėti, kad taip jau gerai padaryta. Tikras giminė. Svetimieji tiek daug nėra gyrę. Jis norįs „Pr[agiedrulius]" išversti prancūzams. Man būtų nemaža garbės. Ir tą darbą tegalėtų atlikti Atstovybėje – ten yra gerų kalbos žinovų.

Riebėk ir sveikėk. Smarkiai veikiantis, gerai maitinamas organizmas pats verčia lauk visas vidaus nedorybes, nepasiduoda ir tuberkulai.

Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 78, l. [1r], [1v] be įrašų.

60 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], [1926-11]

Gerasis Dėdyt![2]

Seniai jau gavau iš Dėdės 500 it. lyrų – ačiū, aš dabar nutariau kiekvieną mėnesį atidėt po $10, kad galėčiau pavasarį nusipirkt kailius, nes tuo laiku pigiau. – Buvau sumaniusi popiet vaikščiot Universitetan ir klausyt literatūros istoriją, bet p. Klimai prieš, sako, geriau, kad tą laiką mokinčiaus prancūzų kalbos. – Aš labai daug skaitau ir perku italų knygų, pirmiau skaitydavau mažai suprasdama, toliau – turinį, o dabar mažai yra nebesuprantamų žodžių.

Ach, sapnavau, kad Kaziukas Kauką užmušė, neteisybė! Barbė

Atvirukas su Kvirinalo aikštės vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 43, l. 46r–46v; datuojama pagal Tumo pasižymėtą gavimo datą.

---

[1] rus. = žmona, vaikai ir kita

[2] Toje pačioje eilutėje šalia kreipinio Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atsakyta 1926-XI-13."

61 | Juozas Tumas Kauko vardu Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-11-13

Kaune, 1926 m. lapkr. 13 d.

Geroji mano Augintojėle!

Ach, kas de laimė sutikti savo gyvenime minkštą širdį, kaip Tamstos, ponaite Barboriute! Nu, kas iš manęs būtų buvę, kad aš būčiau likęs Pamušiuose baronams tarnauti? Gal būčiau buvęs purvinas ir sušalęs; gal nei vidun būtų subankrutėję dvarininkai nebeįsileidę! Ė dabar! Vienam Dievui belieka dėkavoti! Mano princesa Emilija tiek mane myli, jog kailis ant manęs sprogsta. Kartais, kad žinotumei, tai net nebenoriu ir tik mandagumą reikšdamas suėdu, ką duodamas. Dar iš pavydo. Ė kūg darysi – nesuėsi – pašauks katelę, tai ji suės. Nu, ir ėdė šuva per visą dieną. Galiu aš ir miegoti kartais po 15 val., nuo 8 val. vakaro iki 11 val. prieš piet; kad neėstų, tai ir da pagulėčiau. Guliu, bra, su Emilija ir nieko nežiūriu, kad Banaičiai iš priešakio sarmatija mane, kam aš su mergom gulįs. Nu, tai kas? Ir jie // [1v] pagulėtų, kad kas priimtų. Ale negi visiems taip skirta. Antai, kad ir Tamsta: juk taip pat merga, o Kauko vis dar nelaikai. Tiesą pasakius, tai dažnai iš manęs ne kiek naudos toms „mergoms". Aš turiu labai jautrią širdį tik saviškėms – kalytėms, ne taip, kaip mūsų karininkai, kurie temyli – maskolytes. Tik man tos kalytės labai daug laiko suėda: nuo pat ankstyvo ryto, dažnai ir per visą naktį tenka visam sulytam ir purvinam dūsauti kur pavartėje ir dažnai veltui. O pareini namo, tai princesa ima skalbti, kol prisiima paduknin. Ė kai rašai, kad mane kas užmušęs, tai grynas melas; tikrai tik sapny tegali tokių dalykų būti. Visi mane pažįsta, tai kam čia muš. Vis dėlto aš labai sugriaudintas, kad ir Tamsta, panel, nors sapny mane pamatai. Ačiū, ačiū! Aš jau baigiu ketvirtus metus. Kai sukaksiu penkerius, tai Jo Prakilnybė Kanauninkas sako švęsiąs jubiliejų – tokia dabar Kaune mada: švenčiama 3, 5, 10, 15, 18, 20, 25 m. sukaktys kieno tik nori – artistų, rašytojų ir šiaip jau.

Lyžterėdamas Tamstai kojelę, lieku sveikas ir drūtas Tamstos Kaukas.

P. S. O p. Podenaitei, girdžiu, tepaskyrę stipendiją 4 mėnesiam, ne daugiau. Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 82, l. [1r–1v].

62 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-12-03

Vytauto bažnyčios
(Dangun Ėmimo)
Rektorius
Nr. *00*
1926 m. *gruod.* m. *3* d.[1]
KAUNE

Signorina!

Taip kaip Tau rytoj pripuola vardadienis, labai idėjingos kentėtojos Barboros, kurios vardas Tau betgi nepatinka, tai aš Tau sveikinsiu ne to barzdotojo vardo, tik laimės, kad Tu išvydai pasaulį, o pasaulis Tave. Lygindamas, svyruoju, katram iš to buvo ir yra daugiau garbės. Man ir dar kai kuriam kavalieriui matos, pasauliui buvę daugiau garbės. Spręsk galop pati ir man į ausį pasisakyk: ar Tave šis pasaulis dar vilioja, ar nebe. Jei dar, tai ir mano vardinių velijimai bus vienoki, jei ne, tai kitoki. Pirmuoju atveju, duok

[1] Kursyvu pažymėta teksto dalis į blanką įrašyta Tumo ranka.

Dieve Tau niekados neapsivilti, žmones sutikti vis tokius, kurie ko gera nešiojas už ančio: saldainių ar tyros širdies ar didelio džiaugsmo. Už tai, žinoma, tenka ir atsimokėti. Tai tegul Tau Dievulis duoda ištesėti ir taip pat kai ką džiuginti.

Atleisk, kad laiku neatspėjau šv. Barboros ir mūsų (su Kaziu ir Emilija) sveikinimai dviem dienom nueis vėliau. Ilgiausių metų!

Tave meiliau bučiuoja Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 84, l. [1r-1v].

63 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1926-12-05

Roma, 26. XII. 5.

Gerasis Dėdyt,

Dvi savaiti atgal rašė Klimienė, kad Eglutė labai serganti, o šiandieną gavau laišką iš p. Girdvainio, rašo, kad Klimienė gavusi gripe[1] ir užkrėtusi švogerį ir Eglutę, dabar jie visi sergą. Iš tikrųjų tos ligos taip įkyrėjo, kad nebegaliu.

Ach, Klimienė prašė, kad nors aš pasimelsčiau, kad Eglutė greičiau pagytų, geriau Dėdė pasimelsk už juos visus.

Turėdama laiko vaikštau universitetan, klausau italų literatūrą.

Pasisiūdinau labai gražų ir šiltą paltą – dar sykį ačiū už atsiųstus pinigus, nes dabar mums visiems nekaip su lyromis: už dolerį gaunam tik 22, o buvo 30–26 lyros, viskas taip-pat brangu. – Daug linkėjimų Dėdei ir studentams, Kaukui ir Emilijai. Bučiuoju Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 44, l. 47r, 47v be įrašų.

64 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1926-12-18

1926. XII-18. Kaune

Visi esame gyvi ir sveiki. Studentai šiandei išvažiuoja švenčių. Laikai daug vilčių duoda, duok Dieve, kad ir jos neužviltų, kaip ir kitos pirmesnės. Jokių neramybių nebuvo ir nėra. Viskas tepalietė kabinetą. Tavo Dėdė

Signorina
Smilga
Roma (36)
Nicolo Porpora, 20

Atvirukas su Gerardo Bagdonavičiaus kalėdiniu piešiniu,
VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 85, l. [1r-1v].

---

[1] pranc. *grippe* = gripas

65 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1926-12-22

1926. XII. 22.

Linksmų švenčių ir laimingų Naujų metų!
Barbė

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g., № 6
Kaunas
Lituania Via German[ia]

Šventinis naujametis atvirukas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 45, l. 48r–48v.

66 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1926-12-24

Roma, 1926 m. XII 24 d.

Gerasis Dėdyt,

Neturit supratimo, kaip mes buvom išsigandę, nes italų laikr[aš]čiai rašė, kad lenkai eina Kaunan, kad Pilsudskis sėdi Vilniuj ir mobilizuoja kariuomenę, kad Lietuvos ministeriai suraštuoti ir t. t. Na, gerai, kad viskas taip gerai baigėsi. Vakar buvau pas contessa[1] Pecci arbatoj (labai dažnai nueinu), tai vienas senas baronas sako: „Matyt, Lietuva yra kultūringa ir aristokratų šalis, kad taip puikiai mokėjo susitvarkyt – be kraujo, gali imt visa Europa pavyzdį". Iš tikrųjų, kur tik nepasisuksi, tai tik ir kalba apie Lietuvos įvykius.

Klimai, mat, buvo rimtai susirgę, dar ir dabar Klimienė nusiskundžia savo sveikata.

Yra atvažiavęs poetas Vaičiūnas, jis sako, kad niekur taip nešalęs ir taip blogai nevalgęs, kaip Romoj. // [49v]

Ponia Čarneckienė padovanojo labai gražų odinį maišiuką, apskritai, ji yra labai simpatinga ponia ir visiems patinka, pav., pas mane turėjo ateit contessina[2] Pecci ir dar jos pusseserė, man baisiai buvo nepatogu, nes pas mane mažukas, negražus kambarys, aš pasakiau p. Čar., tai ji pas save padarė arbatą ir mano svečius priėmė. Taigi aš šįmet turiu labai gerą kompaniją ir nenuobodžiauju, tik viena nelaimė, kad nekalbu prancūziškai, bet jau po Kalėdų rimtai pradėsiu mokytis.

Į Nemunėlio Radviliškį nebenorėčiau važiuoti.

Bučiuoju
Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 46, l. 49r–49v.

---

[1] it. = grafienė
[2] it. = mažybinė žodžio „grafienė" forma

67 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1927-03-15

Roma, 27. III. 15.

Daug daug širdingiausių linkėjimų Dėdės Vardo dienoje! Nejaugi Dėdė nemanot nei kados atvažiuoti Romon? – Tiesa, aš labai norėčiau vasarai parvažiuoti Lietuvon, bet mažai vilties turiu.

Bučiuoju Smilga.

J. S.
Kan. J. Tumui
Kaunas

Atvirukas su didelį šunį vedžiojančios mažos mergaitės vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 47, l. 50r–50v.

68 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], [1927]-03-21

III. 21.

Gerasis Dėdyt,

p. Čarneckaitės prašiau, kad prieš išvažiuodama Romon, atlankytų Dėdę, tai tuo tarpu, jei galit, įdėkit liet. dešrų ir dar gabalą palindvicos. Žinoma, daug tik neįduokit, nes nepatogu.

Kaip gražu dabar Romoj. – Čia sirgo labai gripu, bet aš nesirgau.

Bučiuoju Barbė.

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g. 6
Kaunas
Lituania (Via Germania)

Atvirukas su trijų šunų paveikslėliu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 48, l. 51r–51v; metai priskirti pagal neryškiai matomą pašto antspaudą.

69 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1927-03-30

Kaune, 1927 m. kovo 30 d.

Barboriute! Pagaliau, p. Čarneckaitė patrameno mane rytoj išvažiuosianti Romon. Aš, Tavo laišką gavęs, nubidzenau į mėsininkus ir ko gavęs Tau siunčiu – trijų rūšių. Valgyk į sveikatą ir garbink Lietuvos kiaules.

Šituo savo pareikalavimu Tu man pasaldinai visą mano šių dienų gyvenimą palaimintoje ir svajotojoje Lietuvos Respublikoje. Man abi ausi pravirbino skeptikų zyzimai – Lietuvoje nieko gera nebesą. Man dabar bus medžiagos jiems atsikirsti:

Jeszcze Litwa niezginęła,
Póki świnie żyją![1]
  Marsz, marsz į „Maistą"
  Kilbasų ir sviesto,
    Jųjų pasivalgę,
    Nebūsim pavargę!

Fiu! su savo gripu Tu gali mums nesigirti: mes patys juo sirgome, nors nemirėme. Emilija karščiavos, norėjo spaviedotis, bet dr. Žemgulys per telefoną mane, ačiū, pamokė boboms davinėti pono Valerjono, ne absoliuciją. Nereikėjo nei šio, nei to: būta apsirijusios visokiais rūgščiais. Mano studentai nesirgo. Aš juridiškai taip pat ne, o faktiškai bent // [1v] kelius sykius negalavau po 2–3 dienas. Ir dabar esu rekonvalescentas, dėl to ir linksmas, чего и Вам желаю[2].

O į Palangą Tu vis dėlto šiemet atvažiuok – padėsi Bronei pasveikti. Ji taisantis labai pamažu, ir man rūpestis, ar tik tas vienas apendicitas kaltas. Jei būtų jis, podlecas[3], kaltas buvęs, gerai jam, kad ir nupjovė galgoną! Tik kaip dabar bus: kaip Bronė parodys savo dekoltę – iki pat apendicito? Reiks visai neberodyti.

Pas jus, sakais, gražu, o pas mus tikrai – fe! Nemuną paleido anksti ir sniegą nutirpdė. Paskui kad pasnigo vėl, tai iki garšvų. Dabar vėl leidžia ir purvo iki ausių. Kai fordukas prapupsi pro šalį, tai Kauno buržujai gauna pasilenkti į rinštoką ir nusiprausti.

Laukiame Velykų, kitiems poilsio, o man rūpesčio, kaip čia įmasinus mano bedievių parapiją į šv. rekolekcijas, suraišiojus juos šniūriukais ir paleidus davatkauti. Aš davatkauju, o tikrosios Kauno davatkos sako, aš vis dėlto nesąs tikras davatka. Netikėk jomis: tai iš pavydo, kam ne jos arčiau Pono Dievo.

Alleluja! Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 92, l. [1r–1v].

70 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, [1927]-04-08

Roma, IV. 8

Gerasis Dėdyt,

Dideliai ačiū už labai labai skanias dešras, valgau ir kitus vaišinu, net daviau truputį savo profesoriui, prancūzų kalbos, senas kunigas prancūzas.

Jei neatmainysiu planų, tai š. m. 12 d. išvažiuoju į Palermą, Sirakuzą iki Tripolio, tik man baugu važiuot jūra. Kelionė labai pigi – ten ir atgal III-kl. bil. – 240,– lyrų, žinoma, viešbučiai daug daugiau kainuos. Aš nežinau, kodėl man taip įdomu nuvažiuot Tripolin, jei išvažiuosiu, tai Dėdei daug iš visur parašysiu.

Džiaugiuosi, kad Dėdė nesirgai gripu, nes varginanti liga, aš taip-gi nesirgau, bet dabar antra savaitė nekaip jaučiuos, taip dažnai skauda galvą // [70v] ir šaltis krečia vakarais ir iš ryto.

---

[1] lenk. *Jeszcze Litwa nie zginęła / Póki świnie żyją!* = Dar Lietuva nepražuvo, / Kolei kiaulės gyvos. Perdirbta patriotinė 1797 m. Józefo Wybickio sukurta daina, kuri 1927-aisiais tapo Lenkijos himnu (perdirbamas šis tekstas: *„Jeszcze polska nie zginęła,/ Kiedy my żyjemy. / Co nam obca przemoc wzięła, / Szablą odbierzemy. // Marsz, marsz, Dąbrowski, / Z ziemi włoskiej do Polski. / Za twoim przewodem / Złączym się z narodem."*)

[2] rus. = ko ir Jums linkiu

[3] rus., lenk. = niekšas

Pas Klimus tai bedugnė ligų, atsibodo už juos melstis ir kitus prašyt, šį kartą Bronės intencijon užlipau šventus laiptus, tikiuosi, kad daugiau nebereikės, – bus sveika.

Ach, girdėjau, kad galų gale apsivedė Kepalas, žinai Dėde, kad jis buvo net Romon rudeniop atvažiavęs? Beprotys, nors Romą pamatė.

Lietuvon labai norėčiau, bet jokiu būdu negalėsiu, nes kelionė brangiai kainuoja, o mums dabar nekaip suvis su italijoniška lyra, taip pakilo, o pragyvenimas vis-gi brangus.

Siunčiu per p. Čarneckaitę Dėdei arbatai puodeliuką, italų išdirbinį, žinoma, tik ne už dešras, už jas kitą sykį ką nors nusiųsiu.

Daug linksmų švenčių
Bučiuoja Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 69, l. 70r–70v; metai priskirti pagal 1927-03-30 Tumo laišką, kuriame kalbama apie siuntinį su mėsos gaminiais.

71 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1927-04-11

[K]aune, 1927 m. bal. 11 d.

Smilga! Mes turime Adomo Varno paveikslų parodą ir paskutinį jo šaržų šedevrą – vienuoliką apaštalų. Tai labai didelis, per visą salę paveikslas. Jo žiūrėtų eina minios. Kas pažįsta mūsų dailininkus, susiriesdami juokias. Aš kasdien einu papietavęs pasėdėti prieš jį – dėl konkokcijos – kad geriau virškintų. Paveikslas dažais. Ot, kam Dievas duoda talentą – kad ranka minties klauso. O aš, štai, turiu rekolekcijas, pats sakau konferencijas ir kartais tai nusakau, ko nenorėjau, arba to nepasakau, ko norėjau. Ale žmonių ateina nemaža, visi itin atsidėję šaukiam: Šv. Dieve. Tai labai gražūs vakarai 8–9½ val.

Tavo Dėdė

Atvirukas su laiške minimo Adomo Varno paveikslo reprodukcija, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 94, l. [1r–1v]; l. [1r] reprodukciją rėminančio balto apvado plote Tumo ranka pieštuku parašytas pavadinimas „Vienuolika dailės apaštalų", toliau viršuje ir apačioje prie konkrečios karikatūruojamos figūros surašytos dailininkų pavardės, pirmoji parašyta rašalu, toliau – pieštuku, nes plunksna sunkiai rašė ant blizgaus ir slidaus popieriaus; asmenų vardai sunkiai įskaitomi, nusitrynę: [G]aldikas, Janulis, [Ž]muidzinavičius, Sklėrius, Didž[iokas], Čiurlionis, Šileik[a], Kalpokas, Šlapel[is], Vienažindys, Var[nas].

72 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Sirakūzai, [1927]-04-15

IV. 15. Sirakuza

Dėdės gražų atviruką, prieš išvažiuodama, gavau – ačiū, sykiu atvažiavo į Sirakuzą.

Dėdė neturit supratimo, kokia graži kelionė iš Romos į Siciliją, na, kas nors nepaprasta nuo Messinos į Sirakuzą: iš vienos pusės jūra, iš kitos kalnai, įvairiausių vaisių sodnai. Šiltumėlis. Į Tripolį nevažiuoju, nes užsibaigė papigintų bilietų kainos. Apžiūrėjus Sirakuzą parašysiu.

Bučiuoju Barbė.

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto gatvė 6
Kaunas
Lituania (Via Germania)

Atvirukas su Virvių vijikų grotos Sirakūzuose vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 50, l. 53r–53v; metai priskirti pagal pašto antspaudą.

73 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [?], [1927]-04-17

IV. 17

Dėde, tokios gražios vietos niekur nemačiau, kaip Taormina. Gailiuosi, kad Dėdė negali matyt, bet reikia tikėtis, kad kitą pavasarį atvažiuosi. Nesulygint su Prancūzijos kurortais, kuriuos mačiau. Čia kalnai, jūra, sodnai, Etna padengta su sniegu. Bučiuoju Barbė.

ʳGerokai inpusėjau kiaulės snukį ir grįžtu šiandien į Romą per Messiną, Palermą ir garlaiviu Napoli[n].ˀ[1]

Kan. J. Tumui
Aleksoto g-vė
Kaunas
Lituania (via Germania)

Atvirukas su Graikų teatro Taorminoje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 51, l. 54r–54v; metai priskirti pagal pašto antspaudą; iš atviruko turinio galima spręsti, kad jis rašytas mažiausiais dviejose vietose, o išsiųstas greičiausiai dar iš kitos, išsiuntimo spaude vietovė neįskaitoma.

74 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Palermo, 1927-04-19

Palermo, IV. 19

Daug širdingų linkėjimų iš Palermo. – Baisiai esu pavargus, net man kojos sulaibėjo nuo vaikščiojimo.

Bučiuoju
Barbė

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6.
Kaunas
Lituania (Via Berlino)

Atvirukas su viešbučio „Villa Igiea" Palerme vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 52, l. 55r–55v.

---

[1] Rašyta l. 54v viršuje atvirkščiai visam tekstui.

75 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, [1927]-04-30

Roma, IV. 30.

Gerasis Dėdyt,

Štai, jau antra savaitė, kaip grįžau iš Sicilijos, bet radau aibes darbų. – Nors kelionė buvo be jokių patogumų ir gerokai pavargau, bet gražus įspūdis pasiliko. Tokia graži Sicilijos gamta. Sirakuzoj, Taorminoj ir Palerme yra daug įdomių vietų, bet man jau ta „antichita"[1] taip įkyrėjo, kad mažai įdomavaus. Charakteringa tai Sirakuzoj Dionizi ausis (kalėjimas), mažiausias šlamėjimas duoda garsų atbalsį. Graikų didžiausias teatras, duomo[2], kotokombos. Taorminoj buvau vieną dieną, nes labai brangu, pilna vokiečių, bet tokios gražios vietos pasaulis nematė: čia kalnai, įvairių įvairiausi sodnai, jūra, Etna sniegų padengta, kad aš užlipus į griuvėsius graikų teatro išgulėjau visą dieną ir gėrėjausi gražiais vaizdais, be to, galvojau apie // [74v] lietuviškus kopūstas, nes buvo Pirma diena Velykų, o baisiai valgyt norėjau.

Palermas gražus ir švarus miest[as.] Kokių gražių bažnyčiose yra mozaikų, kokia dailė, architektūra! Taip-gi labai gražio[s] apylinkės.

Tas visas malonumas kainavo 700 it. lyrų, tai daug, nes patekau tuo laiku, kuriuo buvo daug ekskursijantų.

Klimai rašė, kad Eglė serganti kokliušu.

Juzas labai kviečia parvažiuot, jei algas mums padidins, tai parvažiuosiu, nes iš gaunamų algų čia jokiu būdu nebegaliu išgyventi, lyra taip pakilo, viskas brangu.

Ach, kaip yra su „Dedelo", aš-gi turėjau šįmet užsakyt, ar gauni, Dėde? Gal palaukt kokį mėnesį, nes dabar neapsimoka keisti doleriai į lyras, pav., 1 dol. – 17 lyrų. Aš turiu Dėdės dar 7 dol.

Bučiuoju
Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 73, l. 74r–74v; metai priskirti pagal Klimaitės ligą.

76 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1927-05-23

Kaune, 1927 m. gegužės 23 d.

Mieliausioji! Apznaiminu Tamstą, Smilgele, kad tūkstantis devyni šimtai dvidešimt septintais metais gegužės mėnesio šią dvidešimt trečią dieną savo bute, kurs stovi Nemuno uoste, devintą valandą ir trisdešimt minučių ryto atsirado Tavo siunčiamoji man dovanų italų kaimiečių keramikos pavyzdys – puodelis su bliūdžiuku. Šitą gražų ir įdomų daiktelį Tu esi man pasiuntusi, rodos, neilgai trukus, kaip susidarė nepriklausoma Lietuvos valstybė. Tačiau panelė Čarneckaitė bevelijo, rodos, pati ją uživoti, ne man įduoti. Vieną kartą buvo jau pasiskelbusi pati ateisianti ir atnešianti. Iškilmingai susitarėme per telefoną susitikti 4 val. = 16 val. Aš išrikiavau savo svitą, abudu studentu, liepiau jiems persijuosti per petį barvomis, užsidėti šlikėmis. Ties namais pastačiau bromą, duris apkaišiau zalėsais ir – nesulaukiau oficialaus Tavo pasiuntinio. Gal

[1] It. *antichità* = senovė
[2] It. *duomo* = katedra

norėjo jis nusikvėpėti ultramontanišką kvapą, // [1v] gal bijojo pakvipti vaižgantiškai; gana, kad gavau griebtis represijų: siunčiau studentę Kaupelytę, kuri labai Tavim patenkinta sugrįžo – nieko; siunčiau Marcelę Kubiliūtę – nieko; siunčiau šį, siunčiau tą – vis nieko, bet kai pasiunčiau Šakenytę, o ji Ministerio[1] (!!!) sesuo, tai tuojau filižanka[1] atsirado mano bufete. Net nemačiau, kas ir kuriomis ceremonijomis ją įdavė.

Visa tai dokumentuodamas, aš nukreipiu nuo savęs Tavo perkūnus, kam aš Tau iki šiol vis dar nesu padėkojęs už įdomią dovaną.

„Dedalo" man nusibodo. Norėčiau prancūzišką „Illustration" – įdomesnis, nes įvairesnis. Iš kur tau liko 7 $, aš nesuvokiu. Na, liko, lai teesie – bus dar reikalų, o nebus, Tau užrašysiu testamentu. Daugiau nieko. Ambrazina Gečiūnaitė akvotija tekėti ir prašo „patarimo" – 5,000 pasogos. Atsakiau, būčiau didelis kvailys, jei turėčiau tokią sumą ir atiduočiau kuriam Samėnui, o ne pats pragerčiau.

Mūsų sodeliai dar tik rengias žydėti. Žydėk ir Tu drauge. Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 101, l. [1r–1v].

[1] Konstantinas Šakenis

77 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1927-05-27

Roma, 1927 m. V. 27.[2]

Gerasis Dėdyt,

Atostogas gausiu rugpjūčio mėn., nes tas mėnuo čia yra šilčiausias. Važiuosiu tiesiog pas p. Klimienę į Arcachon netoli Bordeaux. Klimienė rašė, kad labai graži vieta: jūra – Atlanto vandenynas ir pušynas. Be to, ji nori, kad aš palikčiau pas ją du mėnesiu, aš manau padaryt taip: (tai yra U[žsienio] r[eikalų] m[inisterijos] sekretas) mano vietoj, jei sutiks p. Čarneckis, p. Staneika sutinka, palikt p. Staneikaitė, nes ji jau pramoko biuro darbo, žinoma, jei sutiks už mano pusę algos, nes ji nedarys sąskaitų. Kokią gražią kelionę padarysiu!

Iš tikrųjų, maniau, kad p-lė Čarneckaitė daugiau išauklėta.

Dabar važiuos Lietuvon studentai, jei ko Dėdei reikėtų, tai nusiųsčiau.

Kas link $ 7, tai aš „apsimislinau", kaip suvalkiečiai sako, man viso tiek Dėdė esi davęs, bet // [56v] kiek liko neatsimenu – ačiū.

Vakar buvau Šv. Petre. Popiežius[1] laikė mišią nuo 9 val. iki 12½ val. Aš jau nebeturėjau kantrybės laukt pabaigos, taip šilta, žmonių aibės, kunigų, vyskupų, popiežiaus gvardija, aristokratai, įdomu pasižiūrėt.

Rimkiukas gal šįmet baigia universitetą?

Kur Dėdė vasarai važiuosi?

Viso gero
Bučiuoju
Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 53, l. 56r–56v.

[1] Pijus XI

---

[1] lenk. *filižanka* = puodelis
[2] L. 56r viršuje centre Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta V-31".

78 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1927-05-31

Kaune, 1927 m. gegužės 31 d.

Mano Miela! Nuo vakar dienos turime tikrą pavasarį. Labai šilta (pas mus - labai - reiškia +15°R), medžiai, kaip išdūkę, skleidžia lapus ir skubinas atžydėti. Vakar reikalu važiavau į dekaną Vilkijoje. Panemunės visos baltos - krūmai pilni ievų, o sodeliai vyšnių. Gražumas kaime, kaip saulė šviečia! Vilkijos bažnyčia ir klebonija, labai abidvi gražios, stovi 140 metrų aukštybėje. Iš sodelio į abipus Nemuno matos po 10 kilometrų. Imkis suolelį ir sėdėk atsiviepęs; nė valgyt nesinori! Taip sakydavo didelis egzaltantas Tavo dėdė, o mano brolis Jonas. Aš nekiek tesu nuo jo atsilikęs - egzaltacijoje.

Visa tai, mano miela, aš Tau išdėsčiau, kad žinotumei ir nusimanytumei, jog vasaros metu ir Lietuvoje neblogiausia ir jokių jūsų Anlantiko kurortų aš jums nepavydžiu. Nevažiuosiu niekur, nes pinigų nėra (bent taip didelių, kad galėčiau kasmet lankyti visas Europas). Maudysiuos Nemune, laipiuosiu po Aleksoto kalnus, o iki piet dirbsiu darbus. Jų prisirinko devynios galybės.

Laimingos kelionės Tau į Prancūziją! Tik kad Tau nepakenktų tarnyboje. Brangink ją - vis sunkiau dabar rasti gero darbo, vis daugiau randasi lepšių inteligentų, kurie // [1v] bevelija badmiriauti valdininkaudami, neg apsidairius imtis kurios spekuliacijos. Žydo, nebijok, nė vieno nepaviliosi 300–400 litų mėnesiui. Užtat tokių riebių piliečių, kaip Lietuvos žydai, nė nesimato. Jie ir inteligentų tiekia visoms revoliucijoms, nors šiuo atžvilgiu ukrainiečiai esą pesimistai. Paklausus, ar pasiseks bolševikams sukelti viso pasaulio socialinę revoliuciją, atsakę:

- Ny - židiv nechvatit.[1]

Garlaivyje vakar teko man paflirtuoti su dviem žydytėm 3–4 metų. Buvau nustebęs jų išsilavinimu. Pamilusios mane, prezentais atidavė man, ir atgal nebeėmė, visas panemunėmis susirinktas varliakiautes. Laikau jas atminčiai.

O p. Čarneckaitės vis dėlto Tu nebark, negi ūmus dalykas - aš puodelių turiu. O kai žinojau, kad Tu man siuntei dovanų, tai man jau buvo lygu ir gavus.

Klimienės kurorto vardo Tavo rašte nepaskaitau. Geriau spausdintą atvirutę iš ten atsiųsk, kad gerai adresuočiau. Ar Klimienė jau ten?

Studentai grįždami tegul man atveža Jo šventenybės Namų Paslaptybių Prelatūrą su fioletais ar laipsnį J[o] Šv[entenybės][1] Sosto Asistento, tai ir pakaks. Aš žmogus nedidelių norų, o Tau mane paproteguoti dykas galas, tiek dažnai būnant pas Popiežių.

Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 102, l. [1r–1v].

[1] Pijus XI

---

[1] ukr., rus. = ne, nepakaks žydų

79 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1927-06-11

Roma, 1927. VI. 11.

Gerasis Dėdyt,

Pas Dėdę užeis mano dideli prieteliai, p. Jankienė su sūnum, bet ponios nebeišleisk į Romą, iki padainuos Vytauto bažnyčioj, turi labai labai gražų balsą.

Aš taip-gi mielu noru pavaikščiočiau po Pagrubį, galbūt ir naudos daugiau, negu ką važiuoju pas Bronę.

⌜Bučiuoju Smilga.⌝[1] // [52v]

Bronės adresas:
Mme Klimas
Villa St Jean le Grand
allée Jeanne d'Arc
Ville d'Hiver
Arcachon
France. Girande

Atviruko formato kartoninė kortelė, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 49, l. 52r–52v.

80 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Florencija, [1927]-06-25

VI. 25. Firencija.

Dėdyt!

Galų gale vakar išvažiavau iš Romos ir apsistojau Firencijoj. Aplankiau dvi galerijas „Pitti ir Uffici". Gražumėlis neapsakomas, taipgi ir katedra Duomo geriau patinka net už Šv. Petrą, t. y. daug linksmesnė iš oro pusės. – Bronė šiandieną išvažiuoja.

Manau dar į Veneciją užvažiuot, važiuoju su p. Janulaitiene.

Bučiuoju Barbė.

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g. №. 6
Kaunas
Lituania
Via Berlino

Atvirukas su Mergelės galva iš Botticelio paveikslo „Madonna Magnificat", VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 54, l. 57r–57v; metai priskirti pagal labai neryškiai matomą pašto antspaudą.

[1] Įterpta l. 52r dešiniajame apatiniame kampe įstrižai.

81 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], [1927]-07-04

Siunčiu Dėdei migdolinių saldainių, ne dėl to, kad Kaune tokių nėra, bet man malonu yra ką nors Dėdei nusiųsti. – Eglė su Klimiene kviečia, kad greičiau važiuočiau, tai jau reikės š. m. apie 20 išvažiuoti. Bučiuoju.

Vizitinė kortelė su užrašu: „BARBĖ MEGINAITĖ", VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 88, l. 92r–92v; metai priskirti pagal 1927-07-20 Tumo laišką Bronei Klimienei ir Eglei Klimaitei.

82 | Barbora Mėginaitė, Veronika Podenaitė, [?], [Ignas Slabšys?], Vladas Skorupskis Juozui Tumui, Tivolis, 1927-09-21

1927. IX. 21
Daug linkėjimų iš Tivolo – Smilga.
⌜V. Podenaite
Daug labų dienų [iš] Tivoli [neįsk. parašas]
[greičiausiai Igno Slabšio parašas]
Vladas Skorupskis
Tivoli, 21. 9. 27 m.⌝[1]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
(Via Berlino
Lituania)

Atvirukas su Grigaliaus tilto vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 55, l. 58r–58v.

83 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, [1927]-10-07

Roma, X. 7.[2]

Gerasis Dėdyt,

Dėdė, tai suvis mane užmiršai, nei nebeparašai, mes Dėdei rašėm iš Archašono keletą laiškų, tai-gi savo atostogas rugpjūčio mėnesį praleidau pas Klimus, man taip buvo gerai, vis-gi Klimai tai labai simpatingi ir geri dėl manęs, nuvažiavau labai sumenkus, tai kokių ligų man Klimienė nebeprikalbėjo, galų gale gal turi džiovą, bet man pagyvenus dviem savaitėm ir gerokai, skaniai pavalgius prisidėjo du kilu, tai paskui užsipuolė, kad Romoj aš nevalganti, o pinigus išleidžianti batams, nieko panašaus, prie tokių karščių, tai ir nesinori ne tik valgyt, bet ir nieko pasigamint, lyrai pakilus aš pradėjau nebevaikščiot į pensioną, pietaut darausi, atėjus iš biuro, pati, gal pigiau neapsieina, bet geriau pavalgau. – Kaip Dėdės nauja tarnaitė[1]? Ar dar nesugrįžo Emilija iš Berlyno? Tai nelengvą vietą gavo.

---

[1] Kiekvienas naujos eilutės įrašas rašytas vis kita ranka.

[2] Kairiajame viršutiniame kampe Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atsakyta X-14".

Rugsėjo m. 1 d. sugrįžau Romon, // [43v] švogeris palydėjo per Lurdą iki Tuluzos. Kaip liūdna Lurde, aibės ligonių, jų meldimąsi ir aš meldžiaus su švogerium, gėrėm daug šv. vandens, nusipirkom metalikų, žvakių ir išvažiavom, pasipiktinę, kad negalėjom net geros šinkos pavalgyt. Pereitą mėnesį turėjom tiek čia darbų, laukiant Min. Pirminink. prof. Voldemaro, na, čia jį labai gražiai priėmė italai, net pats Mussolini Pasiuntinybėn atvažiavo pietaut, tai retenybė.

Per Pulkininką Skorupskį nusiunčiau Dėdei mažą dovanėlę, ar įteikė? Pulkininkui ir maj. Slabšiui turėjau padėti apžiūrėti Romą, na, aš jiems aiškindama gerokai ir primelavau, bet vis tiek buvo patenkinti.

Kažin Dėdė ar neatlaikytum, jei nelabai užimtas, mišių už tetą, aš taip dažnai sapnuoju ir vis manęs prašo supykusi pinigų.

Ar pas Dėdę gyvena ben[t] vienas studentas? – Ach, kaip-gi Emilija išsiskyrę su Kauku? Ar dar Rimkiukas nebaigė universiteto?

Bučiuoju Barbė

⌜X. 8 Šiandieną gavau iš Juzos laišką, labai skundžiasi, kad su žmona nesugyvenąs, manąs skirtis. Įsitaisęs radio, džiaugiasi, kad esąs naudingas daiktas. Barbė.⌝[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 40, l. 43r–43v; metai priskirti pagal Tumo pastaboje minimą jo paties laišką.

[1] Emilija Skeirytė

84 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1927-10-14

Kaune, 1927 m. spalio 14 d.

Barboriute! Galų gale aš susilaukiau iš Tavęs laiško. Laiško aš laukiau per visą vasarą; jo pasigesdamas, aimanojau laiškuose į Bronę, – visa buvo veltui; buvai kurčia į mano širdies šauksmą. Tegaudavau plikuckius parašus atvirtėlėse, kai mieloje kompanijoje svaistydavais po fransų gražybės vietas. Ir buvo mano širdelė sukietėjusi; ir susitraukė susirūkšlėjo Tau; ir tarė: palauk gi, kad Tave paibelis: kaip tu man, taip aš Tau nė žodelio! O kai parašei, tai mano įžadai ir sugriuvo. (Iš Arcachono aš nesu jokių laiškų gavęs, nė iš Bronės).

Sveika penkiais svarais pasunkėjusi! Iš to nors tiek naudos, kad kavalieriai nebesakys: o kiekgi tokių padrėkintų į svarą? Arba: nėr ko į glėbį. „Rie-ebì" – idealas pirmos rūšies; kitų rūšių tik paskui. Italai, manau, ne kitaip jus, donas ir madonas, sprendžia ir įvertina.

Ir aš netikiu, kad Lietuvos Valstybė // [1v] taip menkai mokėtų savo diplomatams, kad jie neturėtų iš ko nė pavalgyti sočiai. Vienam žmogui, man rodos, pakanka sočiai pavalgyti, kai nesti svarbesnių reikalų už pilvo patenkinimą; būtent, čebačiukų ir tokio apsivilkimo, kuris ir būtų ant kūno ir nebūtų jo. Problema nepigiai išsprendžiama. Imk Tu ir kurį laiką viską pravalgyk, ne pradėvėk, tai rezultatų bus oho!

Naujoji mano tarnaitė, vėl Emilija: tokia jau emilijų epidemija, Skeirytė, kamajiškė, 42-jų metų, sena, labai davatka, labai miega, bet gera: man į akis nelenda, durų nedaužo, verda dar geriau už senąją, su mano studentais, taip sakant, душа въ душу[2],

[1] Rašyta l. 43v kairiojoje paraštėje vertikaliai.
[2] rus. = ranka rankon (pažodžiui: siela sielon)

net pavydas ima. Tai rytą vakarą, ligi tik nutverdamas laiko galą, vis dėkoju Buddhai, rankas aukštyn pakeldamas, kad nebereikia pyktauti.

O senoji Emilija esanti labai patenkinta ponios Sidzikauskienės[I] tvarka: ji esanti geresnė už mano // [2r] klebonijos tvarką. Tik ji nuo jos gi priderėjo. Rašiusi zokristijonienei, o man rašė pati p. Pasiuntinienė.

Kad meldėtės Lurde, tuo aš pasidžiaugiau; bijau tik, kad jūs per materiališkai dalyką imate ir galite tapti dar didesni skeptikai. Man, romantininkui, skepticizmas, nihilizmas, anarchizmas, racionalizmas ir visi kiti tolygūs izmai – dvasios cholera. Idealizmą tepasilaikau, o aukščiausiu idealizmo pavyzdžiu laikaus didžiausį viduramžių romantininką, prancūzų poetų patroną Asizietį Pranciškų Bernadonę. Aš esu pranciškonas; žinoma, kiek kitokesnis, neg mano Emilijos.

Už ką mūsų ministerį pirmininką[II] taip pagerbė Italija – Karalius[III] ir Musolini, mus dar neaišku. Tai mums buvo labai malonu ir džiaugsminga; net politiškai naudinga. Visgi prof. Voldemaras Lietuvai svarbus asmuo.

Pulk. Skorupskio nė matyt nemačiau, tai nei Tavo divonėliu dar nepasidžiaugiau.

Šv. Mišias už a. a. Kastanciją ir k. pa- // [2v] laikysiu ypačiai, nors obligacijų maža tegaudamas Vytauto bažnyčioje, kuri neina parapijos pareigų, aš dažnai dykai laikau mišias už savo gimines, tad ir už Mieginius.

Kazys eina ketvirtą kursą ir jau tarnauja hydrometru vandens kelių rajone. Yra siunčiojamas tyrinėti Lietuvos upių. Jo ekspedicija šiemet nuplaukė visu Nevėžiu. Stasys eina antrą kursą. Per vasar buvo praktikoje Kretingoje prie kelių ir tiltų taisymo. Jis rimtėja ir simpatingesnis darosi. Kazys tiesiog įsimylėjęs savo dėdę Stasį. Abudu tebėra mano auklėtiniai ir peniukšliai. Duok Dieve jiem sveikatos.

Kaukas ir be savo mylimosios linksmas; myli Kazį ir mane, nebrokija Stasio; bet naujosios Emilijos – ne, – kam ji nebeprisiima į lovą sugulovu ir jo nebučiuoja: sako, Švenčiausį Sakramentą imant, griekas esą šunį bučiuoti.

Ačiū p. Podenaitei už atminimą. Ar ji vis teberuošia „repertuarą"? Pas mus kalba, ji visą savo repertuarą atidavusi anglui. Ar tiesa? Būk sveika ir linksma.

Tavo Dėdė. Apie Juzą skyrium

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 122, l. [1r–2v].

[I] Senoji Tumo tarnaitė Emilija Kriugždaitė įsidarbino Berlyne Sidzikauskų namuose.
[II] Augustinas Voldemaras
[III] Viktoras Emanuelis III

85 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1927-10-16

Kaune, 1927 [m]. spalio 16 d.

Barboriute! Vakar gatvėje sutikau pulk. Skorupskį ir smarkiai jį puoliau; jis dar smarkiau teisinos. Susitarėm susitikti šiandei. Na, pats atnešė Tavo dovaną – gobeleną su Šv. Petro ir Povilo bei forumo atvaizdu. Labai gražus; mano studentai salte apsalo. Man irgi labai patiko; aš juo gėrėsiuos, pasikabinęs valgomajame virš otomanos. Tik man nejauku, kad Tu gavai dėl jo susiaurinti savo resursus ir bent kelias dienas badauti. Tai man gadina nuotaiką; bevelyčiau išsižadėti dovanų, kad Tau būtų patogiau gyventi. Matai, Tavo sveikata reikalauja labai stipraus ir gausaus maisto, kad organiz-

mas nugalėtų visa bloga. Tam Tu nešykštėk, jei nori sveika ir linksma būti. Kaipgi aš Tau atsigerinsiu? Labai ačiū, kad atmeni savo dėdę, aiman, gerokai apsenusį.

Dabar apie Juzą. Šią vasarą buvau pas jį. Užpirkau vaismedžių Rygoje už pusseptinto šimto litų. Kažin, kaip pasiseks prigydyti. Viso 104 bus medžiai. Dar reiktų aplink sodelį apsodinti žalitvorė. // [1v] Juzas didelis darbininkas, [t]ik kad tos molynės visiškai bergždžios: vieni dobilai teauga. Verčias pienu ir neblogiausia gyvena. O vaikučiai – nors juos nusipirkęs laikyk – tokie gražūs ir ramūs. Man nei vienas, nei antras nieko nesisakė. Bet Juzas vis piktai, o Juzienė vis lyg nusigandusi jam pataikauja. Ėjom ant Gečiūną. Aš paraginau, kad vestumės ir Juzienę; ir ji, matyt, norėjo; bet išėjo už durų abudu, ir ji liko. Klebonas[1] skundės naują priešą turįs jo asmeny – bažnyčion niekados nebeinąs ir dar ką ten: susidedąs su kitais bedievukais, labai kairiaisiais. Patyriau jo esama stiprioje įtakoje bolševiko Povilo Sklėriaus; šis būtų besėdžiąs kalėjime, kad prof. St. Kolupaila nebūtų jo išvadavęs savo atsakomybe. Kunigiškiai ir svėdasiškiai iš viso, sakos, visoje parapijoje tesą du bedieviai: Sklėriukas ir Šiliniukas; pirmasis tiek kieto nusistatymo, jog nėsą jokios vilties jis pakreipti. Tiek pats patyriau. Be to, sustikau kun. P. Baltušką; jo irgi būta Kunigiškiuos. Beviešint, kaimiečiai tyčia atsikvietę Juzą, kad jį kunigas (svetimas geriau) pabartų, kam jis savo žmoną niekinąs, dažnai ir // [2r] iš namų išvarąs. Baltuška mokęs baręs, Juzas prisipažinęs kai kada taip padarąs. Jis dabar esąs kaip su broliu su Matulionioku, kurs sugrįžo iš pietinės Amerikos su dideliais pinigais. Sakos loterijoje laimėjęs, o kai kas kalba – tiesiog pasivogęs iš ko. Kas ten žino, kaip yra. Bet tie pinigai geran neišeis nei jam, nei Juzui. Matulionis, rodos, nešykštauja paulioti, o Juzas pirmiau buvo alkolikas – negyvai girtą parveždavę iš Kamajų. Mat, be to, be jokių principų: nei religinių, nei moralinių, nei valstybinių – bedievis ir anarchistas, pikčiau bolševiko. Dabar tasai M. diena dienon esąs pas Juzus, kiaurai per vakarus su Juzu tarybaująs; kaimiečiai saką, kad ir su žmona santykiai pablogėję dėl to pat nuolatinio M. sėdėjimo su Juzu. Juzienė ne prašmatni, bet rami ir nepasileidusi moteriškė; vaikelius myli ir jų daboja. Santykių pablogėjimas tad tegali būti iš vieno Juzos pusės. Ir man baisu: Juzas gali virsti netvarkos žmogum ir labai lengvai įsivelti į tokią bylą, dėl kurių mūsų dabartinė valdžia visai neglosto. Aš negaliu taisyti – aš per artimas // [2v] ir drauge per tolimas. Tu pati žinai ir nusimanai, kad aš, kaip ir tėvai kad esti, jums visiems nepatikimas ir su manim savo nelaimėmis ir laimėmis nesidalysite. Čia reiktų, kad Juzas prisipažintų, imtų ginčytis su manim ar ką; tai būtų ko nusitvert; o kai su manim tyli apie savo vidaus dalykus, tai iš vieno girdėjimo nedaug tepasinaudosi. Už girtavimą smarkiai apibariau laišku, dėdamasis, kad tuo jis man labai kenkia; o Juzas, matyt, nuveda smūgį ant suvedžiotojų. Su Kaunu daug santykių, ir man lengva patirti visi svėdasiškių žygiai, kad ir jie neturėtų intencijos įduoti. Juzo kairiumas ir nedorumas, matau, moralio pobūdžio. Tai labai pavojinga – gali Kunigiškių Pagrubys sugriūti, tokiuo vargu bestatomas. Aš nemaža esu įdėjęs, bet nepatogu dėti, kai viskas velniop žiūri ir iš to nėra jokio džiaugsmo; platoniškojo džiaugsmo, nes aš negi noriu ko kito – palūkanų ar net skolos. Tai mano dovanos. Juza senai skeptikas ir netikįs. Iš to visa bloga. Pagalvok, kas daryti, kad nesivaidytų su žmona. Rašinėk jam dažnai.

Tave mylėdamas, kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 124, l. [1r–2v].

[1] Jonas Kraniauskas

86 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, [1927]-11-12

Roma, XI. 12.

Gerasis Dėdyt,

Tai mat koks apsileidimas tos Smilgos, sakysi Dėdė, kad taip ilgai neparašiau, aš ir pati nežinau, kur tas laikas dingsta, o vis užimta, dirbu, bet ką, tai aš ir pati nežinau, mat, ponas Staneika atostogose pas Klimus, tai man tenka už jį parašyt ir pasirašyt, o čia dar sąskaitos supuolė, tai turiu ir popiet dirbt, o čia kalbų kursus lankau, dantistas, žinoma, kinas, į kurį labai dažnai vakarais vaikštau.

Džiaugiuosi, kad patiko tas menkas gobelėnas, jei pasakyčiau, kiek už jį sumokėjau, tai Kazio ir Stasio akyse nebeturėtų jokios vertės. Be reikalo Dėdė manai, kad aš čia badauju. Pavalgyt ir butams užsidirbu, drabužius panešiotus ir naujų atsiunčia Klimienė, bet mes Užs[ienio] reik[alų] m-jos prašom, kad padidintų algas, nes Berlyno tokia valdininkė, kaip aš, kur ir pragyvenimas daug pigesnis, ima 1 000 su virš litų, o aš 680 litų, bet labai nesiskundžiu, visgi labai mažai esam Lietuvoj, kurios galim užsieny gyvent, nors alga mano, iškeitus į lyras, mažesnė // [29v] yra už Pasiuntinybės porterio. Italai dabar, po įvykio p[raėjusių] m. XII m. 17 d.[I], labai gerai prie mūsų atsineša, nes jie mano, kad Lietuva tai yra fašistų šalis ir seka jų pėdomis, už tat taip greit paskyrė Kaunan savo Ministerį Amadorį ir taip gražiai mūsų Pirmininką[II] sutiko.

P-lė Puodenaitė vis mano patekti kur nors dainuoti, bet nesiseka, dabar ji yra Milane, rašė, kad „dalykai gerai sekasi", tikiu, kad jos balsą pagyrė ir pažadėjo kokią vietą, bet taip pas italus ir pasiliks pagyras ir pažadai, jie turi ir savų dainininkų, kam jiems svetimtaučiai. Mano nuomone, labai labai blogai darė ir daro nevažiuodama Lietuvon.

Dėl Juzos tai liūdna, nors Dėdė jį gerokai išbark, mūsų gi negi klausys, man rašė iš Kunigiškių, tai Juzą labai teisina, o Pranę jos apsileidime kaltina, ką ten žinosi, kas iš jų geras.

Visgi aš baisiai Lietuvos pasiilgau, ach, čia man jau antri metai labai vienas italuks peršasi, // [30r] baigęs aukštąjį mokslą, iš intiligentiškos šeimynos, tiesa, tik beturi seną motiną, o tėvas jo, daktaras, pernai mirė, turįs netoli Romos dideles žemes. Bet jau Dėdė nenusimink, aš už svetimtaučio, nors jis mane labai myli ir būtų materijalis gyvenimas aprūpintas, niekados neištekėsiu, aš jam sakau, gaila, kad ne lietuvis, „aš labai didžiuojuosi būdamas italu", „o aš taipogi būdama Lietuvaite", daugiausia laikausi lietuvių kompanijos, dažnai nueinu pas p. p. Jankus, italų kompanijos aš nemėgstu ir stengiuosi kuo mažiausiai su jais sueiti, pernai tai užeidavau pas Con[tessa][1] Pecci, šįmet nežinau, ką padarysiu, nes jau pradėjus vaikščioti, reikia ir dažnai užeit, nes pernai kiekvieną ketvirtadienį darydavo arbatą su šokiais, čia reikia daug laiko ir padoresnių drabužių, o čia Romoj Contai[2] ir Contessos nekažinkas, tik fasoną moka laikyt.

Daug linkėjimų Dėdei ir studentams. Bučiuoju Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 27, 27a, l. 29r-30r, 30v be įrašų; metai priskirti pagal laiške minimą 1926 m. gruodžio 17 d. perversmą.

[I] 1926 m. gruodžio 17 d. valstybės perversmas.
[II] Augustinas Voldemaras

---

[1] it. = grafienė
[2] it. = grafai

87 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1927-11-15

Kaune, 1927 m. lapkr. 15 d.

Barboriute! Aš dedu visas savo pastangas išvilioti iš Lietuvos atstovybės dvi privilegijas sau; būtent,

1, Bronės fotografiją

2, Eglės fotografiją

Abidvi kabinetinio formato, su teise pasikabinti jas savo salione ties gražiuoju Tavo gobelinieliu. Jei man šis diplomatinis žygis ištisai pavyktų, tai aš jau turėčiau tris. Jo Ekscelencijos Pono Ambasadoriaus Petro atvaizdas senai jau našlauja, pats vienas kabėdamas tarp senių: Basanavičiaus, mano ir a. a. J. Kubiliaus. Kadangi ir Tu esi Apvaizdos akredituota Klimų-Mieginių personalinei Sąjungai ir esi taip pat diplomatė, tai, man rodos, ir Tau derėtų paimti sau vietą mano sienoje. Sąlyga: kad būtumei – kabinetinė. Aš Tavo turiu labai gražią, destis, riebią fotografiją, nežinau, kurių laikų („Modern", Kaune); bet ji – tik vizitinė. Stilius reikalauja – gabinetinės. Imk // [1v] ir padaryk ją man – ponišką, gražią, su pretensijomis, fiu-fiu!

Juzas džiaugias užvedęs sodą, kokio dar nesą buvę visoje apylinkėje – 104 medžių. Rygos Vagneriui ir transportui sumokėjau 747 litus. Tegul Dievas padeda. Tik vargu bau padės: Juzas – galgonas. Savo žmoną dviem vežimais išgabenęs į tėvus; atidavęs visą jos kraitį. Bernas vieną vežimą vežęs per ulyčią, jis antrą – pakluonėmis. Jautęs, kad nepadoru. Dabar žmona vėl esanti Pagrubyje, bet jau be kraičio.

Toks Juozo moterų traktavimas, kaip Dilyčios ir Mierkyčios, manyje visus dūblius pavarto. Tai barbaras! Kaip jis gali bepasižiūrėti į akis tokiems ideališkai geriems vaikučiams? Geru pavyzdžiu būtų galėję jie padaryti idealūs žmonės; dabar nebent apkartėlių susilauksime. Juzui, turbūt, įsmigo kuri merga ar ką, kad pačios nebenori. Be moteriškos jis, 35 metų įpratęs vyras, vis tiek neapsieis. Tai turėsime dar vieną kompromitaciją. Negalėsime nė akių Kunigiškiuose parodyti. Myluoju Tave. Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 128, l. [1r–1v].

88 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1927-12-04

Roma, 27. XII. 4.[1]

Gerasis Dėdyt,

Šiandien mano vardadienis, kad jau šventėm, tai šventėm, pakviečiau arbatai liet. studentes ir studentus, atėjo p. Čarneckiai vienai valandėlei. Gavau šešius buketus gėlių ir keturias gražias dėžes čekolados, būtent, iš dak. Šaulio ir p. Girdvainio po dėžę, ir p. p. Čarneckių, ir iš p. Staneikos, kurį labai išbariau, nes jis absoliučiai neturi pinigų, o tie man saldainiai, tokie brangūs, suvis nereikalingi, nes aš jų nebevalgau, o kur aš juos dėsiu, beveik visi atliko, aš jau tų dovanų tai suvis nemėgstu.

Dėdei fotografiją mielu noru nusiųsčiau, bet čia pašėliškai brangiai kainuoja.

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta XII-8".

Romos laikraščiai apie Lietuvą labai daug rašo, mes daug dirbam, nervuojamės, kažin kuo tas viskas užsibaigs.

P. Staneika, kuris viešėjo pas Klimus vieną mėnesį, atvežė iš Bronės ir Eglės daug gražių daiktų.

Bučiuoju Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 58, l. 59r, 59v be įrašų.

89 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1927-12-08

Kaune, 1927 m. gruodžio 8 d.

Smilgele! Šv. Barboros dieną buvau aptikęs Breviariume, daręs jos komemoraciją. Bet man nė į galvą neparėjo, jog su ja Tu ką bendra turi: juk Tu dabar – Smilga, tai švęsime ir vardadienį, kai tos šventosios dieną minėsime.

Tai senio kreita, bet-tik kaltybę suvertus ant kito. O aš buvau kaltas, kad Tavęs tinkamu laiku nepasveikinau nors plikais, nesaldainintais žodžiais. Kažin kaip prašliaužė pro šalį, kaip prašliaužia šv. Bronislava: aš tos dienos iki šiol neįsidėjau dėmėn. Tai nenusidėjimas – jūs žinote, aš jūsų nepamirštu, jumis gyvenu, jumis džiaugiuos ar sielojuos; ag artimesnių man nėra. Vis dėlto konvenansas yra geras dalykas – jis nulenkia, nors žinai, kad ne iš širdies, iš vieno mandagumo. Ką besakyti, kai esi žmogus gerai nusitiekęs, o čia prisideda dar mandagumas! Aš Tave atsiprašau, ir šį mano laiškelį įsirejestruok XII-4 d. data.

Dovanos iš svetimų žmonių – našta ir // [1v] slogutis. Aš jų per visą amžių vengiau ir bijojau, kaip tikras smulkius - lietuvis, nusimanąs dovaną taip tik vadinantis, o iš tikrųjų esant paskolą, kurią tenka atlyginti šiokiu ar tokiu būdu. Mergaitės irgi gauna atsilyginti jei ne kuo didesniu, tai bent prietelinga šypsena lygiai saldžia, kaip saldus buvo dovanotosios čekoliadės.

Šiandien Vytauto b. atlaidai Nekalto Prasidėjimo. Rarotinės. Suma su p. Izabelia Avietėnaite-Gustainiene. Rodos, aš Tau rašiau ją išleidęs už žinomo publicisto, dabar „Lietuvio" redaktoriaus[1]. Kaip p. Izabelia gieda dailiai, koks jos švelnus balsas, kokia intriguojanti vibracija. Ji tikrai bus Lietuvos operos giesmininkė, nors šiemet jai užlindo Lipčiuvienė, perpus menkesniu balsu, per nosį.

Ach, kad Tu matytumei mūsų „Aidą" su Jonuškaite, Grigaitiene, Petrausku, Sodeika! Ką ten Rymo scena ar Mediolano! Nes tai – mūsų; bent viena sritis – mūsų, kur esame pakilę iki aukštybių.

Sveikatos Tau, Barbora, ir džiaugsmo!

Kun. Juozapas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 130, l. [1r-1v].

[1] Valentinas Gustainis

90 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1927-12-22

Roma, 22. XII. 27

Daug širdingų linkėjimų Šventėms

Barbė

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6.
Kaunas
Lituania (via Berlino)

Šventinis kalėdinis atvirukas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 59, l. 60r–60v.

91 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1927-12-27

Kaune, 1927 m. gruodžio 27 d.

Barboriute! Nors vieną kartą aš Tau norėčiau parašyti rimtą laišką, kaip dėdė-kunigas rašo klystančiai avelei, tik kažin ir tą vieną kartą ar pasiseks. O gerai būtų, kad pasisektų: štai santvare bestovią Nauji metai, slenkstis, kurį peržengiame į cnatos gyvenimą, negi kitaip.

Krikščioniškoji dūšele! Atmink savo išganymą, kurio yni priešininkai tie visi jūsų italai – comtai[1]. Jie, kaip velniai, rykaudami-grodami, sukiojas aplink mergeles, tykodami, kurią čia prarijus. Tai budėkite, kad neįeitumėte į pagundą!

Aš numanau, kad Tu ne su šventu vandeniu ginies nuo kavalierių, bet su gera lazdine. Ir gerai darai: kam gi ir sėti rūtelės per trisdešimt metelių, kad ateitų koks jautis ir nuėstų vainikėlį? Siu laukan! Taip juos!

Vis dėlto man nebūtų jauku, kad Tu taip ir liktumei su savom rūtelėm, su savo vainikėliu per visus šešias dešimtis metelių, // [1v] su ta viena, galų gale, patiekėle – tabakerkėle. Šitai, mūsų senmergėlės nors vėlai susigriebia: p. Kudirkaitė – sekretorė pasigavo Norkaitį, o ji Tavo metelių.

Išvada: šiais naujais metais Tu turi savo himeniejų užrišti kuriam pagonui ir tapti – madame, sinjora, fru[2], ar žmona; aš dispensuočiau net svetimtautį pavérgti paskučiausiame reikale, jei tikro krikščionies demokrato neišsiras iš Lietuvos.

Pagaliau, dabar svietas pabaigė pagesti, tai jokių dėdžių, net kunigų, nebeklauso, ir aš esu pasiryžęs priimti ir šį smūgį. Žinokis sau, jei geros rodos neturi noro klausyti. Sėk ir toliau rūteles.

Juozą aš pabariau. Bet ten rimtesnis dalykas. Pirmą ir paskutinį kartą, sakiau, kalbu: durniuosi, ištvirkausi – darysi man ir seserims gėdą ir nešlovę, ir mes gausime nuo tos garbingos giminystės suktis šalin. Taip ir teks daryti.

Sveiki sulaukę laimingesnių Naujų metų, Tu, ponai pasiuntiniai, p. Staneika, p. Girdvainis, p. Šaulys ir visi daidalai.

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 132, l. [1r–1v].

[1] it. *conte* = grafas
[2] pranc., it. *signora*, šved. = ponia

92 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1927-12-31

Roma, 31. XII. 27.

Dėde, rašei, rašei ir parašei, kad p. Kudirkaitė tų metų, kaip aš, tai jau tik prasimanymas. P. Girdvainis sako, kad ji esanti vienų metų su juo. Tiek to, man nesvarbu. – Antrą dieną Kalėdų buvo žemės drebėjimas Romoj, stipriai pajutom, koks bjaurus jausmas. Aš iš kambario tuojaus išdūmiau. – Naujus metus sutikome pas dak. Šaulį, kūčiavom pas p. p. Čarneckius.

Gavus iš Pranės liūdną laišką, Juzą taip išbariau. Jis prisipažino, esąs kairis tik iš prigimimo, nes kairia viską dirbąs, bet darbas esąs tiesus. – Linksmų Naujų metų – Barbė.

Atvirukas su Guillaume'o Seignaco paveikslo „Vaikystės draugai" reprodukcija, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 60, l. 61r–61v.

93 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-02-09

Roma, 9. II. 28.[1]

Gerasis Dėdyt,

Iki šiol nieko nerašiau, nes neturėjau ko ir rašyti, kas Dėdę galėtų įdomauti.

Galų gale nutariau būti ne Madame[2], ne Segnora[3], bet ponia, štai jau trečia diena rimtai esu susižiedavusi, bet Romoj nė viena atstovybė apie tai nežino ir nenoriu, kad žinotų, kas kam galvoj. Šliūbą paimsiu tada, kada Dėdei bus patogiau, norėčiau, žinoma, jei Dėdei tas nesudarys didelio sunkumo, – pas Klimus, nors Klimams nieko dar ir neparašiau.

Š. m. 16 d. mūsų Pasiuntinybėj bus didžiausias priėmimas visam dipl. korpusui ir šiaip aukštos kilmės žmonėms, aš taipgi būsiu.

Kaip aš išvažiavau // [65v] iš Lietuvos, tai lietuvių literatūrą taip ir apleidžiau, skaičiau ir pirkau daug italų knygų, o dabar prancūzų, prancūziškai skaitau jau laisvai ir suprantu, bet kalbėt dar negaliu, nors neturiu nė kur, aš prašyčiau, kad Dėdė vieną kitą savų knygų atsiųstum.

Tai tuo tarpu viso gero. Bučiuoju

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 64, l. 65r–65v.

---

1 Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. II-12".

2 pranc. = ponia

3 it. *signora* = ponia

94 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-02-12

Kaune, 1928 m. vaserio 12 d.

Gerbiamoji „Ponia" Barbora!

Pirštais sumetęs, spėju Tavo susižadėjimo dieną būsiant buvus Anno Domini – Roku Pańskiego[1] 1928, o mėnesio tai vaserio bene 6 dieną. Cifra gera; ir pirmadienis tam darbui tinkamas – poilsis po sunkių šventės darbų; Katzenjamerinė[2] diena – galima ir iš aukštos uolos žemyn į bedugnę nušokti.

Tavo decizija man labai patiko; iš visų Tavo raštų genialiausias buvo šis, neskaitant mažo trūkumėlio – kad nepasisakei, su kuo gi, galų gale, susižadėjai. Ėmęs ant pirštų kalkuliuoti: paminėjai abi atstovybes Romoje, dar pirmiau esi pacitavusi kažin kurį autoritetingą p. X pasakymą – tai spėju nebent jis bus mano žentelis. Kito dero Tau „žmogaus" – lietuvio Ryme aš nenumanau. Duok Dieve – tai būtų man didžiausias džiaugsmas, nors ir dėl kito kurio aš džiaugsiuos Tavo džiaugsmu.

Dėl sutuoktuvių dienos ir vietos. Abidvi man nepatogios. Darbams einant, iš Univer- // [1v] siteto aš galėčiau savaitei pasprukti tik per Velykas, balandžio 9 d. ir Paryžiuje būti 11 d. trečiadienį. Gavėnios metu aš neturėsiu laiko, o po Velykų vėl neturėsiu iki pat birželio 24 d., iki šv. Jonui. Taip toli atidėlioti nėra prasmės.

Paryžius man „nepatogus": 1º esu jau bent dukart ten buvęs, 2º toli. Geriausia man būtų – Kaune, garsiojoje Vytauto b. Už tuos pinigus, kurius pravažinėčiau, aš jums iškelčiau bealkolinę puotą su Prezidentais ir kitais generolais. Iš dviejų blogybių man geriau patiktų nuvažiuoti į Rymą, kur dar nesu buvęs. Pagaliau, Paryžius ir Rymas – man ratai ir važelis: atsieis brangiai, o pinigų aš neturiu nieko. Paskutinius 3,000 litų išviliojo Katalikų veikimo centras (aš ten vice-pirmininkas) kuriai ten skolai mokėti. Tai paskola, bet... ilgaterminė. Nu, kai reiks, rasis; Tau negailės.

„Mano" knygų Tau pasiųsti? Kurių? Naujų aš nesu pernai išspausdinęs, o senąsias Tu, turbūt, būsi visas jau skaičiusi. Aš Tau pasiųsiu svetimų.

Parašyk gi, kas Tavo karalaitis! Dar geriau – abudu ant vieno parašykite. Reikia pradėti giminiuotis. O dabar bent jį sveikink mano vardu.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 137, l. [1r–1v].

95 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-02-14

Roma, 14. II. 28.[3]

Gerasis Dėdyt,

Atvažiavo Romon dailininkas Šimkunas-Šimkevičius, aš pasisakiau, kad noriu padaryt gerą fotogr., bet tik brangiai kainuoja, tai jis nusijuokė ir sako, kad už tuos pinigus padarysiąs portretą, t. y. už 300,– lyrų. Žinoma, aš daugiau jokiu būdu negalėčiau

[1] lot., lenk. = Viešpaties metais
[2] vok. *Katzenjammer* = pagirios; prablaivėjimas po perdėto džiaugsmo; sąžinės priekaištai.
[3] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. II-17."

mokėti. Man rodos, kad Dėdė sakėt, kad jis esąs geras portretistas: ar nebūtų per didelis pasinaudojimas? Kaip Dėdė manot, sutikt? Nors jis pasigyrė, kad Kaune imdavęs už port. 1000,- litų.

Po 16 vasario parašysiu daugiau, nes dabar aibės darbų.

Tai tuo tarpu daug širdingų linkėjimų Dėdei ir švogeriui.

Bučiuoju

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 61, l. 62r, 62v be įrašų.

96 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-02-17

Roma, 17. II. 28.

Gerasis Dėdyt,

Jei aš neparašiau, kas tas yra neva mano sužieduotinis, prisipažįstu esanti kalta, o dabar rašyti dar daugiau negaliu, nes manyje kyla abejonės, ar ne geriau būti „signora".

O jei jis dar iki šiolei Dėdei neparašė, tai yra mano kaltė. O jei parašė, tai yra dar didelis sekretas, nenorėčiau jo statyti į keblią padėtį Generaliniam štabe ir tarpe mano pažįstamų.

Labai ačiū už pažadėtas knygas.

Vakar labai linksminomės, tiek buvo daug svečių Pasiuntinybėj.

Portreto nebemanau daryt, tai yra vienas nuobodumas.

Ar Klimienė Kaune?

Viso gero bučiuoju

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 62, l. 63r, 63v be įrašų.

97 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-02-17

Kaune, 1928. II-17.

Barboriute! Minėtas dailininkas yra dirbęs Prezidento[1] portrietą ir neblogai. Gal jis ir gavo tūkstantį, aš tuo abejoju. Geriausieji mūsų portrietistai ima po 500–700 litų. Š[imkūnas-Šimkevičius] – dar tebesimoko. Aš manyčiau, neverta tiek pinigų išpilti – geriau ką nors namams įsitaisyti už tuos pinigus. Paskui bus laiko ir progos gal ir geras dailininkas pasikviesti. Petras pas mus. Reiškia Kaune. Pas mane dar nebuvo. Susitinkame teatre, raute, pas Balučius.

Tavo kun. Juozas // [1r]

Petras gavo Gedimino ordeną ant kaklo ir žvaigždę ant krūtinės. Labai graži dekoracija ir kryželis labai gražiai lietuviškai stilizuotas.

Signorina Smilga
Legazione di Lituania
Roma (36)
Via Nicolo Porpora

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 138, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

[1] Kazys Grinius

98 | Pranas Lesauskis ir Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-02-20

Aukštai Gerbiamasai Kanauninke!

Kreipiuosi į Gerbiamąjį Kanauninką paskatintas ir padrąsintas jo daug gerbiamosios auklėtinės panelės B. Mėginaitės. Žinodamas iš jos, kad gerb. Kanauninkas yra jos globėjas, turiu garbės nuolankiai prašyti gerb. Kanauninko pritarimo mudviejų susižiedavimui ir sutuoktuvėms.

Kadangi aukšt. gerb. P-lė Barbė gerbiamojo Kanauninko, rods, nepainformavo apie mano asmenį, nuolankiai prašau atleisti man, kad aš pats gerb. Kanauninką trumpai apie save informuosiu.

Paeinu iš Žeberių kaimo, Tverų parapijos – Žemaičiuose. 1921 m. baigiau Lietuvos karo mokyklą, 1922 m. – I. Kauno gimnaziją ir 1927 m. – Lietuvos universiteto Matematikos-gamtos fakulteto Matematikos-fizikos skyrių. Dabar esu komandiruotas kaipo Krašto aps[augos] m-jos stipendininkas į aukštuosius artilerijos technikos kursus Torine, kame mokinsiuosi artilerijos technikos apie 3 metus. Mokslas prasideda balandžio 1 d.

Namie turiu tėvelį, brolį ir ištekėjusią sesutę. Tėvelis skiria man dalies – ūkį apie 40 dešimtinių. Brolis, buvęs Steigiamojo Seimo narys, vedęs ir ūkininkauja savo ūkyje. // [1v] Kaune gyvena mano dėdė kun. Dr. J. Liasauskis.

Mano mamytė mirė š. m. sausio 22 d. Tamstos brangioji giminaitė p-lė Barbė kiek galėdama padėjo man pergyventi šią skaudžią nelaimę.

Su p-le Barbe susipažinau 1924 m., būdamas komandiruotėje Romoje. Dabar, ruošdamosi kursams ir gyvendamas Romoje, arčiau pažinau ją ir visa širdimi pamylėjau. Jai sutikus tapti mano gyvenimo drauge, kreipiuosi į gerb. Kanauninką ir ponus Klimus, prašydamas Tamstų malonaus pritarimo.

Laukdamas prielankaus gerb. Kanauninko atsakymo,
prašau priimti mano aukščiausio pagarbos pareiškimą.

Kap. Pranas Lesauskis.

Roma, 1928 m. vasario 20 d.

⌈P. S. tai galų gale šis „Karalaitis", kol kas Kaune tebūna „sekretas". Barbė.⌉[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 1, l. [1r–1v].

[1] Rašyta Mėginaitės ranka l. [1v] kairiajame apatiniame kampe įstrižai.

99 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-02-23

Roma, 23. II. 28.[1]

Dėdė,

Šiandieną rašė man Klimienė ir baisiai pasipiktinusi, kad aš nieko rimta nenutariusi ir parašiusi Dėdei, o Dėdė visam Kaunui „apznaiminis", nesuprantu, koks malonumas svetimiems pasakoti ir duoti progos dantims galąsti. Man tas viskas vieni juokai, bet nemalonu dėl kapitono, jis sužinojęs, kad Kaune žino, bus jam nemalonumų, juk jis yra valdžios siųstas mokytis, o ne ženytis, užtat mes norėjom apsivesti niekam nieko nesakę.

Visgi aš prašyčiau niekam nepasakoti jo pavardės.

Pilnai suprantu, kad Dėdei važiuot Romon ar Paryžiun nepatogu, viena nuovargis ir didelės išlaidos, bet mums važiuot Kaunan absoliučiai negalima dėl daug priežasčių: dėl laiko, // [64r] išlaidų. – Taigi jei Dėdė per Velykas negalėsit atvažiuot, tai mes niekam nieko nesakę atidėsim.

Įdomu, kelinto laips. Klimas gavo ordeną, aš tuos ordenus mačiau, labai gražūs.

Tai tuo tarpu

Barbė.

P. S. Mano geriausia draugė Romoj, ponia Jankienė, ir tai nieko nežino, kad aš nutariau ištekėt.

B.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 63, l. 64r–64v.

100 | Juozas Tumas [Barborai Mėginaitei], Kaunas, 1928-02-26

Kaune, 1928 m. vaserio 26 d.

Nuo to, Madame, reikėjo ir pradėti: viską iš karto pasisakyt su restrikcija: halta Maul[2]. Dabar pasisakei, nedasakei pavardės, tuo suintrigavai etc. etc. Ir visgi iš to nieko bloga. Aš tepasakiau savo studentam, o jie Tavo pažįstamų neturi ir, panorėję sekretą išduoti, nepasiektų Vyriausiojo štabo. Pagaliau, jei Vyr[iausiasis] štabas ir patirtų. Ir patirs: tai ne į numerį nueiti, bet drauge gyventi. O Roma turi akių. Pasakiau ir Petrui, o Petras Bronei. Jei kas bus kaltas liežuvavimo, tai jis, galgonas, ne aš, ne aš; tetulyte, nelupk manęs! Paryžiun ar Romon paskirtu laiku aš nuvažiuosiu. Bet man pajudėjus iš Kauno, sekretas tikrai atsiskleis: žinos Balučiai etc. Pagaliau, štabas deleguoja mokytis ir vedusius žmones. O kad moksleiviai veda, tai turime priklodą – 10 % Lietuvos universiteto jaunimo ir jūsiškę Puodenaitę. Kaipgi jos pavardė? Ir keletą jau turi ji patiekusi „repertuarų" – berniukų ar mergyčių? Vyr[iausiasis] štabas, Šviet[imo] ministerija tuose dalykuose bejėgiai, ir aš manau Tavo karalaičiui nė slėptis nevertėtų.

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsakyta II-26."

[2] vok. *halts Maul* = užsičiaupk

Jis gabus, tai padirbs darbą ir vedęs – negi // [1v] visą dieną laižysitės. O kuris liurbis ar nedorėlis, tai ir nevedęs moka gaišti su signorinomis.

Petras tebėra Kaune. Per 11 dienų neprisirengė mane vizituoti. Tik per telefoną pasiskelbė atvežęs šiltas šliures į komplektą pirmiau atsiųstam šiltam šliafrokui. Taiso mane grybu būti. Tik vieną kartą priprašiau papietauti pas mane su Balučiais ir Bizauskais. Nebuvo buvęs ir pas motiną su broliu. Jie ėmė kelti lermą; manė jis tik pas mane gaišta, o jis kitur gaišta. Daug tai daug darbo. Vis dėlto pirmoji pareiga tai – vienai minutei kyštelėti nosį pas motiną, jei jau ne pas dėdę. Taksis greit nubogina. Man tai keista. Aš pasilgstu ir drauge nedrįstu įkyrėti, jei kam kitur maloniau. Į 24 valandų darbą per parą aš netikiu. Pagaliau, ką gi jis ir veiks su seniu?

Petras gavo 2 laipsnį: pakaklėn kryželį, šonan žvaigždę. 1 laipsnis tas pats, tik su kaspinu per petį, 3 l. tik pakaklėn, o 4 l. – krūtinėn.

Taviškiam skyrium atrašysiu, rytoj nusipirkęs papirūso, nes pristigau. O tuo tarpu judu abudu sveikinu ir myluoju.

Jūsų Dėdė – senpalaikis.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 139, l. [1r–1v]; adresatė priskirta pagal su įvairiomis Mėginaitės gyvenimo aktualijomis susietą laiško turinį.

101 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1928-02-27

Kaune, 1928 m. vaserio 27 d.

Mielas Ponas Kapitone! Miela man patirti Tamstos korektingumą, kad laiku mums, vyresniesiems, pasiskelbi turįs rimtų sumanymų vesti Barbutę. Mūsų žodis čia teturi palaiminimo reikšmės, o faktinai jūs – patys sutarėt, tėtės-mamos neatsiklausę, ir padarysite savo atsakymu, leidžiami ar neleidžiami. Nepritarti man nei Klimam nėra pamato – visi Tamstą, Ponas Kapitone, žinome tik geru ir rimtu jaunikaičiu. Rimtai, ne blozniškai pradėjęs, rimtai pasvarstysi savo žingsnius ir jau niekam nebeapeliuosi. Aš Barbutę myliu, kaip ir visus jos brolius, labai mylėtos mano sesers Severjos vaikus. Berods, su jais vienais tepalaikau artimus ir nuolatinius santykius. Jos likimas man rūpi, nors pats jai sudaryti ateitį negaliu. Jei kas to uždavinio imasi, tegul jam Dievas laimina.

Vakar apie visa tai plačiai kalbėjomės su p. Petru Klimu; jis rytoj tegrįžta Paryžiun. Ir jis džiaugės, Tamstą pažinęs Ryme. Jo nuomone, reikią laiko patirti, ar tikrai pribrendęs dalykas šią, ne kitą, dveitą sudaryti; maždaug pusės metų. Geriau laiku pasitraukti laisvam, neg // [1v] skandališkai post factum[1], kaip dabar kad esti. Bet ir ilgai vilkinant sutuoktuves, esą galima ataušinti gerai prasidėję santykiai. Ir jo nuomonė – geriausia arba per Velykas, arba po šv. Jono: tais tarpais aš tesu laisvas. Jei per Velykas, tai aš gaučiau į Romą nuvažiuoti. Mano biznišku sumetimu judum važiuoti Paryžiun ir ten susituokti neverta: tam vienam momentui išleisti tik gelžkeliui 1,600 frankų, dviem ten ir atgal, o iš viso apie 2,000 fr., nėra verta; jūsų resursai menki. Kas kita, jei pasiruoštumėte paatostogauti, o jungtuvės tebūtų priedas; tada galėtume ir Paryžiuje susidurti, jei ir Tamstai supuola atostogos. Man abudu terminu vienodu.

[1] lot. = po visa ko

Pasirinkite patys. Aš manyčiau – sėdėkite namie; Klimus Barbutė matė nesenai. O jei Klimai gudrūs, tegul jie patys paskirtu laiku atsiduria Ryme. Tai bent garbės būtų, kai giminės suskristų su visais keturiais vėjais! Ir vilkinti jungtuves, kai būsite jau visai rimtai apsisprendę, nebebūt ko. Sveikina Tamstą mano studentai Rimkus ir Tumas. Aš Tamstą atmenu, vis dėlto jei malonėtumei mainais atsiųsti man savo fotografiją, man būtų miela.

Visokių judum gerybių! Kan. Tumas

⌜Kodėl man nedavei atskiro savo adreso? Per rankas⌝[1]

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 140, l. [1r–1v].

102 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, 1928-03-02

Roma, 1928 m. Kovo 2 d.

Aukštai Gerbiamasai Kanauninke!

Nuoširdžiai dėkoju Tamstai už malonų ir prielankų atsakymą. Užtikrinu Tamstą, kad visa, ką galėsiu, padarysiu Tamstos brangios seserėčios ir mano sužiedotinės Smilgos laimei. Kas dėl mudviejų daromojo žingsnio rimtumo, tai manau, kad mudu jį įvertinova. Čia gal ne tiek vertės ir turi visų galimų „pro" ir „contra"[2] svarstymas, o nusveria abipusio gerbimosi, meilės ir pasitikėjimo jausmas. Nemanau, kad kiek trumpesnis ar ilgesnis laikas galėtų pakeisti mudviejų nusistatymą.

Turiu padėkoti Tamstai už garbę, kurios Tamsta suteiki mum, ruošdamosi atvykti mudviejų sutuoktuvėms ir asmeniškai suteikti savo palaiminimą. Mudu su Smilga įvertinava tai kaipo Tamstos gilios meilės jai pareiškimą, ir būsiva Tamstai nuoširdžiausiai dėkingu.

Kas dėl sutuoktuvių laiko, tai man patogiausias būtų Velykos. Prasidėjus mokslui $^{1}/IV$, aš manau, kad šią vasarą atostogų man neteks gauti. Viso per du metu mokykloje skiriama tik vienas mėnuo atostogų. Todėl man gali būti sunku, ar tiesiog negalima, išvažiuoti vasaros metu kad ir kelioms dienoms iš Torino. // [1v]

Sutuoktuvėms vietą Smilga pasirinko Paryžių. Man asmeniškai būtų patogiau, jeigu sutuoktuvės įvyktų Romoje. Priežastys sekančios. 1 balandžio, t. y. prieš pat Velykas, prasideda mokykloje mokslas. Todėl aš turėsiu prašyti mokyklos vyriausybę, kad ji man leistų išvažiuoti Paryžiun ir trejetą dienų pasivėlinti grįžti po švenčių. Esant nelabai draugingiems francūzų ir italų santykiams, kas tuo labiau jaučiama kariškių luome, mokyklos vyriausybė gali įtartinai pažiūrėti į mano, kaipo svetimšalio, važinėjimą Paryžiun. Gali pamanyti, kad prasidedant darbui mokykloje važiuoju pas francūzus direktyvų gauti... Gali dar neduoti leidimo išvažiuoti. Tuomi galėtų visa sutrukdyti. Tuo tarpu atvažiuoti Velykų metu Romon, nemanau, kad galėtų atsirasti rimtesnių kliūčių. Tačiau aš pasiryžęs prisitaikinti, kaip Smilga su Tamsta ir su ponais Klimais susitars.

Nuoširdžiai dėkodamas Tamstai už fotografiją, drauge siunčiu savąją.

---

[1] Rašyta l. [1r] dešiniajame viršutiniame kampe įstrižai.

[2] lot. = už, prieš

Dėl adreso prašau atleisti man, kad neprisiunčiau. Maniau, kad per Smilgą būsiąs tikriausias kelias. Jis tuo tarpu mažai skiriasi nuo Smilgos adreso: „Via Nicoló Porpora 20, Roma, Lesauskiui".

Prašau perduoti mano geriausius linkėjimus ponui stud. Rimkui ir ponui stud. Tumui.

Priimkite, Gerbiamasai Kanauninke, aukščiausios pagarbos pareiškimą.

Pr. Lesauskis.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 2, l. [1r–1v].

103 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-03-05

Kaune, 1928 m. kovo 5 d.

Barboriute! Kad nebūtų nesusipratimo, aš laiku turiu Tavo Kapitonui (kuo jis vardu?) pasakyti – mums, Lietuvos kunigams, griežtai, net per dukart įsakyta nė vieno karininko nejungti moterystėn, kurs laiku nebus gavęs tam tikro pavelijimo iš savo dalies viršininko. Karininkų konsorciumas reikalauja, kad jų šeimynos būtų sudaromos ne mezaljaniškai - kad žmonos būtų pakankamai mokytos, svietavos ir bagotos. Aš nežinau, kaip Tave kvalifikuotų. Manau, gerai, tinkamai. Mokslas nekliudo: ir Birutavičius, vedęs Tavo šefo seselę, mokės. Taigi, jei sumanytumėte kada tuoktis, tai reiktų laiku gauti kapitonui pavelijimas ir man pranešant įrašyti: gauta. Kitaip veltui būtų mano kelionė; paslapčiomis to padaryti negalima, daugiau būtų atsakomybės jam ir man. Nekliudys.

Petrą išlydėjome vos penktadienį.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 141, l. [1r], [1v] be įrašų.

104 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, [Kaunas], 1928-03-12

1928 m. kovo 12 d.

Mielas Pranai! Neužsigauk, kad aš Tave imsiu savybiškai vardu vadinti, be jokių titulų, ar būsi mano žentas, ar ne. 1, Šiuo tarpu aš jau laikau Tave savo žentu, kaip ir Petrą Klimą, ir ceremonijų nebedarau. 2, Aš tiek jau esu senas dvasiškis, kad tai mane jau įgalioja bent dvi kartas vadinti savo dvasiškais vaikais. Ir aš „tuuoju" visą diduomenę.

Labai dėkui už fotografiją – ji man atminė Tave atsilankiusį pas mano studentus. NB. jie labai geruoju Tave mini.

Šį laišką paleidžiu tiesiai Tau tuo pat reikalu, kuriuo jau rašiau Barbutei. Aš neramus, kad kaip kitaip neišaiškintumėte. Kalbuos tad – su Lietuvos Kariuomenės Karininku.

Matai, Pranai, paslapčiomis „Karininką" sutuokti moterystėn aš jokiu būdu nesutiksiu. 1, Esu labai griežtas šalininkas kariškos disciplinos. 2, Su Vyriausiuoju štabu esu artimuose santykiuose, ir man paskui nebūtų kur akys dėti, apėjus jo reikalavimą.

Tektų judum apsiversti be manęs. // [1v] Ir to aš nepatarčiau: Tavo, Karininko ir Žmogaus, verčia lyg sumažėtų, nors tai nieko bloga: nei klasta, nei išdavimas. Eini

tiesiu keliu į aukštybes mūsų kariuomenėje, tai turi būti grynas, kaip krikštalas, pasitikėjimo Vyras, kurs nė dėl moteries nedaro kompromisų. Mažmožis duotų progos pasakyti: ne visai atviras. Būčiau laimingas, visa to išvengęs. Geriau atidėti jungtuvės kuriam laikui, o tuo tarpu gauti leidimas iš savo viršininko.

Aš net apsiimčiau patarpininkauti ir iškaulyti leidimą, jei panorėtumei manim pasinaudoti ir prašymą per mane siųstumei. Pirma išsiteiravęs ir patyręs, kad nieko iš to nebus, nei prašymo neįduočiau. Tačiau, manau, laimėsi ir tiesiai kreipęsis į savuosius, o man pranešęs, kad iš šalies paremčiau.

Jei tuoktis važiuotumėte kitur iš Romos, reiktų iš tos parapijos klebono, kur jaunoji gyvena, pasiimti „Testimonium liberi status"[1], nuėjus su dviem liudytojais. Iš Lietuvos aš pats viską gaučiau, ko reikalaujama: metrikas (kada esi gimęs? Tveruose krikštytas?) ir liudijimus. Mylėdamas Judu ir garbės bei laimės velydamas – Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 144, l. [1r–1v].

105 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-03-12

Roma, 1928. III. 12.[2]

Gerasis Dėdyt,

Senai rengiuosi atsakyti į Dėdės du laišku, bet dabar apie juos kalbėti nėra jokio reikalo. – Jo Dėdė kun. Lesauskas, Dėdės puikiai informuotas, jam griežtai uždraudė mane vesti, nes aš vyresnė... Nors aš nebuvau dar rimtai nutarus, rengiausi su Dėde pasitarti.

Dabar pasilieka tik gailėtis, kad Dėdei pasiskubinau parašyt, nes nebegalėsiu Kaune ir pasirodyt, antra, kad neištekėjau už italo, tada savo vestuvėmis Dėdei negalėčiau padaryt nemalonumų, bet dabar grįžti, manau, turėsiu tiek puikybės, nors žinau, kad mane dar myli.

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 65, l. 66r, 66v be įrašų.

106 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-03-13

Roma, 13. III. 28.[3]

Gerasis Dėdyt,

Už vakarykštį laišką labai atsiprašau, nes buvau taip pavargusi, nervinga. Dalykas toks, kapitono laišką, apie kurį vakar Dėdei rašiau, pirm aš perskaičiau, nors gana gražiai ir teisingai buvo parašytas, bet visgi supykau ant visų žemaitiškų meškų, kad šiandien atiduodama jo laišką pasakiau, kad jis su visom savo žemaitiškoms gimi-

[1] lot. = laisvo statuso liudijimas
[2] L. 66r viduryje Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. III-16."
[3] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. III-18."

nėms greičiau duotų man ramybę. Išsivaizdink, patars, už ko aš turiu ištekėt (50 ar 60 metų), mano, kad aš jam peršiuosi, juokai, aš niekados šeimyniniam gyvenime nemačiau laimės. Jis mane su ašaromis atsiprašinėja ir visgi tikisi, kad aš po Velykų už jo ištekėsiu.

Aš jam visados sakiau, kad reikia pagalvot, nėra ko skubėt su „palaiminimais". // [68v]

Leidimo iš Štabo jis nusistatęs neprašyti, žinoma, kad pulk. Skorupskis neatsisakytų išduoti. Dalykas toks: formaliai imant, aš turėčiau aibes dokumentų pristatyti ir mokyklos diplomą. Kadangi aš esu Šv[ietimo] m-jos stipen[dininkė], ir nesu atitarnavus, nė pinigais grąžinus ir perėjus į Užs[ienio reikalų] m-ją tarnauti, turėčiau nemalonumų, ne tik aš viena, M-ja ir p. Klimai. Mat, Užs[ienio reikalų] m-ja iš manęs, priimdami tarnystėn, jokių dokumentų nereikalavo, pasitikėdami p. Klimams, Dėdei, formaliai imant, jie neturėjo teisės taip mane priimti.

Žinoma, aš be reikalo tą visą Dėdei rašau, vis tiek jau dabar neatvažiuosi. Jei Dėdė manytumėt atvažiuoti birželio mėn. vizituoti Romą, tai nepatartina, nes prasideda būt labai karšta.

Viso gero
Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 67, l. 68r–68v.

107 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-03-16

Kaune, 1928 m. kovo 16 d.

Barboriute! Iš Konsistorijos aš pareikalavau, Petrui prašant, Bronės metrikos, o podraug ir Tavo. Pareikalavau abiem vienu raštu, neįrašydamas, kuriam reikalui. Išduotos – registracijai. Pasirašė Dr. J. Liasauskis, Metrikų skyriaus viršininkas. Iš to jis, jei norėjo, galėjo Tavo metus žinoti, bet paprastai tuo nesidomėja, nes kasdien tenka pasirašyti po 40. Aš kunigo Liasauskio neinformavau: mes nepalaikome jokių santykių. Ir su nieku jis nepalaiko. Jį tegalėjo informuoti patsai kapitonas. Kaune apie Tavo susižadėjimą niekas nežino be mano studentų. Jie vėl neturi bendrų Tavo pažįstamų. Ir iš viso nereikia manyti, kad Kaunas domėjosi visai nežinomu jam karininku, o Tave užmiršo. Niekas manęs nėra paklausęs apie Tave, ypač apie Tavo ketinimus. Čia – mistifikacija, ar ne paties kapitono išsisukiojimas. Juokingas apsimetimas – dėdė nepavelija. O Tu manęs, savo dėdės, klauseis? O aš Tau artimesnis, kaip Dr. L. – Pranui. // [1v] Manau, ir paskui jis, kurią įsimylėjęs, dėdės nesiklaus; tereiks, ir tai būtinai, atsiklausti savo dalies viršininko. Apie tai aš jam skyrium paleidžiau raštą, dar niekam nieko nesakęs.

Ar žinai, gal Ponas Dievas Tave mylėdamas šitą jungę išardė. Petras labai kraipė galvą, ar nebus Tau Pranas per jaunas? Aš turiu dešimtimis nelaimingų porų dėl neproporcingo amžiaus. Antai ir Nagevičius padarė Bagdonaitę[1] nelaimingą – ji vis užsiverkusi, kaip Niobė.

Kad man pranešei, nieko bloga; bloga, kad ne viską išdėstei ir aš nemokėjau linijos laikytis. Bet kad tai niekam nieko nepakenkė.

Kokių man „nemalonumų" nepadarysi, tekėdama už italo? Aš tos frazės nesuprantu. Tekėk sveika už ko nori; man iš to nei malonumo, nei nemalonumo. Jei išmokysi

lietuviškai, bus malonus; neišmokysi - bus svetimas, nes nesusikalbėsiu. Ir tiek. Ir šliubo duot nemokėsiu. Be manęs apsiėjus, vėl nei malonumų, nei nemalonumų.

Tu, matau, susinervinus, o dalykas ne toks jau didis. Nurimk, šaltai pagalvojus. Porą sudaryti ne taip jau lengva. Kan. Tumas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 145, l. [1r–1v].

[1] Supainiota pavardė, kalbama apie Veroniką Baronaitę.

108 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-03-18

Kaune, 1928 m. kovo 18 d.

Nu, caca, caca, jau nebepyk!

Tu, Barboriut, vis daugiau imi rodyti moteriškumų: netikėtumų, nervingumų, specifinės ambicijos, o svarbiausia - moteriško, o taip vyrams patinkamo nelogiškumo. Sako, gerai esą, kai ir vyriškas nesąs kiaurai permatomas - greit nusibostąs. Moteriškai tai paprasta: vienas momentas jai nėra premisa antram; moteriškos gyvenimo būdas - tai benzino sprogimėjimas motore.

O pasaulyje viena tėra laimė - šeimyninė. Jei fizinį patenkinimą lydi būdų supuolimai, žmonės gauna draugą taip pat artimą, kaip motina pradžioje ir dar artimesnį paskui. „Paneigs tėvą ir motiną ir „прилѣпится къ..."[1] Rusų biblijos tekstas čia itin tikslus. Именно прилѣпится[2]. Jei nelimpa - bus katorga, ne gyvenimas, ne laukiamas, kada grįš draugas, ne žiūrimas pro langą, bet stukas prie kojos vergo, kurs tik kliudys judėti. Tai abiem lygiai - žmogui ir žmonai. Tuo nežaidžiama. Sulygink Klimus // [1v] ir Balučius. Šieji gyvena viename kambary, bet širdys jų - skyrium ir vienas kito nepasilgsta. Bent „žmogus". „Žmona" kenčia nepasiilgstama. Senmerge likti betgi dar sunkiau. Vienišas - niekados nieko švelnaus ir meilaus nepatyręs, niekam nepasisakęs, kas glūdi pačioje gilumoje širdies, net nepasiplepėjęs einamaisiais reikalais ir nuotykiais.

Mano bute dabar lyg moterystės ar vaikų sąjungoje. Rytą aš su Kaziu sakomės nakties įspūdžius, per pietus ir vakarienę - dienos. Aš visa vagrėju, ką pajutęs, jis ko patyręs. Stasys daugiau tyli, nors taip pat dalyvauja. Jis kiek varžos, nors taip pat tumiškai atviras.

Naivumu, būdo nesuktumu lygaus sau reikia rinktis. Vis dėlto fizinis patenkinimas yra gerai nuotaikai pagrindas, kaip sotumas. Papenėjęs, sako, gali didžiausį žvėrį nuraminti ir glaudžiu padaryti.

Tu turi net daugiau, kaip kitos moterys, davinių sudaryti laimingą dveitą.

Trokštu tau laimės ir drauge bijau ateities gal daugiau, neg Tu pati.

Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 146, l. [1r–1v].

[1] rus. = prilips prie...

[2] rus. = būtent prilips

109 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-03-19

Kaune, 1928 III-19.
Labai ačiū už pasveikinimą! Vakar turėjau 26 svečius – grietinėlę, šiandei bus dveja-tiek profesorių, artistų. Шумитъ, братцы, шумитъ[1] – bent kartą per metus. Dėdė.

Signorina Smilga
Legazione di Lituania
Roma (36)
Via Nicolo Porpora, 20

Atvirukas su karikatūrišku jaunavedžių piešiniu: grandine sukaustytą jaunikį tempia arklys greičiausiai pro bažnyčios duris vidun, jį drąsina laiminga nuotaka, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 147, l. [1r–1v].

110 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, 1928-03-22

Roma, 1928 m. III. 22[2]

Aukštai Gerbiamas Kanauninke!

Nuoširdžiai dėkoju Tamstai už taip malonų man Tamstos paskutinį laiškelį. Labai džiaugiuosi ir skaitau sau už garbę, kad Tamsta jau skaitai mane savo žentu. Labai dėkoju už Tamstos malonų sutikimą patarpininkauti prieš mano viršininkus leidimo gavimo reikalu. Su šiuo siunčiu ir raportą, adresuotą Karo mokslo valdybos Viršininkui[1]. Nežinau, kokių papildomų žinių ar dokumentų gali pareikalauti prie mano raporto. Tikiuosi, kad, kiek tai lies Barbutę, gerbiamas Kanauninkas paaiškins ir papildys. Mudu būsiva labai dėkingu. Be to, manau, kad ponas pulkin. Skorupskis jokių kliūčių nestatys.

Jau anksčiau norėjau kreiptis į Tamstą // [1v] leidimo išgavimo reikalu. Tačiau pirma – bijojau apsunkinti Tamstą, žinodamas, kad Tamsta ir be to labai užimtas, o antra – p-lė Barbutė, perskaičiusi mano dėdės laišką, visai be kurių nors priežasčių iš mano pusės, buvo užsigavusi ir nenorėjo, kad aš skubinčiausi su leidimo išsirūpinimu. Savo dėdei rašiau tik pranešdamas apie susižiedavimą ir prašydamas pritarimo, ne tam, kad mudu kritikuotų.

Su p-le Barbute esava vienos nuomonės, kad mudviejų sutuoktuvės turi įvykti tada, kad Tamsta rasi patogų laiką, ir ten – kame Tamstai bus patogiausia. Mudu nei nemanėva susituokti be Kanauninko. Jei būtų kokių nors kliūčių tuojau po Velykų, tai pageidautumėme, kaip jau Tamsta rašei, birželio mėnesį.

Reiškiu Tamstai giliausios pagarbos.

Tamstos Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 3, l. [1r–1v].

[1] Vladas Skorupskis

---

[1] rus. = triukšmauti, broliai, triukšmauti
[2] Po data raudonu pieštuku greičiausiai Tumo pasižymėta gavimo data: „g. III-25."

111 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-03-22

Roma, 1928. III. 22

Gerasis Dėdyt,

Pranas sakėsi, kad Dėdės prašęs rimtai patarpininkauti tarp jo viršininkų, man rodosi, kad būtų viena nesąmonė man už jo tekėti. Taigi aš Dėdės prašau su tuo jo raportu nesikreipti, o jam, jei tas reikalinga, atsakyti, kad Dėdė važiuoti tuojaus po Velykų negalėsi, taigi ir nesikreipei, o kreipsiesi, kada mes rimtai ir galutinai nutarsim. – Aš jam jau senai daviau suprasti, kad mano nuomonė apie jį pasikeitė, bet, matyt, nesuprato ar nenorėjo suprasti.

Klimai labai palankiai mums atsakė, bet kam kas galvoj, jų namas ir be to visokių nemalonumų, nelaimių pilnas.

Velykoms manau, jei bus Klimai Paryžiuj, važiuoti // [67v] pas juos.

Tai tuo tarpu tiek, manau, kad ir Dėdė būsi tokios pat nuomonės.

Bučiuoju
Barbė

⌜P. S. Raportos nereikėtų sunaikyti.⌝[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 66, l. 67r–67v.

112 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, 1928-03-24

Roma, 1928. Kovo 24 d.

Aukštai Gerbiamas Kanauninke,

Savo paskutiniam laiške užmiršau parašyti Tamstai, kad esu krikštytas Tveruose, gimiau 1900 m. lapkričio 17 d. Mano tėvai Jurgis ir Leokadija Lesauskiai.

Antradienį, kovo 27 d., išvykstu mokyklon į Torino. Su pasiilgimu lauksiu atvykstant Kanauninko, kad grįžti Romon, arba kur Kanauninkas ras patogiau, jungtuvėms su p-le Barbute.

Su gilia pagarba
Tamstos
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 4, l. [1r], [1v–2v] be įrašų.

---

[1] Frazė pabraukta raudonu pieštuku ir šalia pažymėtas klaustukas.

113 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-03-28

Kaune, 1928 m. kovo m. 28 d.

Barboriute! Iš p. Kapitono aš esu gavęs vieną laišką, III-22 rašytą, antrą pakartotinai, III-24. Jis prašo mane gauti iš Karo mokslo valdybos leidimą judum susituokti. Aš tai mielu noru padarysiu, bet iki švenčių nebesuskubsiu: be K[aro] m[okslo] v[aldybos] leidimo reikia dar gauti Testimonium liberi status[1] iš Svėdasų ir iš Tverų klebonų. Jie netrukus atsakę, bet aš teturiu vienos pusės pareiškimą: man būtinai reikia ir Tavo, Barboriute, parašo, kad galutinai sutarėta ir laiką pasiskyrėta. Gavęs Tavo teigiamą atsaką, aš su visais dokumentais (jei pavelys K[aro] m[okslo] v[aldyba]) nuvyksiu ten ir tada, kur ir kada jums bus patogiau: į Torino, į Romą, į Paryžių.

Tavo Dėdė Tumas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 148, l. [1r], [1v] be įrašų.

114 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-03-28

Kaune, 1928 m. kovo 28 d.

Tau!

Barboriute! Antrą laišką pasiųsk p. Pranui, pridėjus savo prierašą, kokį norėsi. Aš Jūsų nesutrukdysiu – rasiu laiko nuvažiuoti į Romą, kada tik pareikalausite. Man būtų maloniau, kad turėčiau žentą lietuvį, dar tokį daug žadantį Praną. Man rodos, Tu jį vis dėlto myli. Jo meile aš neabejoju. Jei taip, tai judum dar yra bent keliolika metų gražaus sugyvenimo ir verta būtų rizikuoti, nors galas gana tamsus nelygioje poroje. Tai reiktų atvirai abiem aptarti, deciziją paliekant atidėtą kuriam laikui.

Ko Tu važiuosi Paryžiun? Pasitarti galima ir laiškais, kasdien. Dar geriau. Vienu žygiu viskas galvon nepareis, ir Tu grįši su daugybe neaptartų klausimų, o pinigų išleisi.

Nieko neturiu ir aš po šv. Juozapui. Reiks imti avansu. Aha! Reiktų dar Pranui išaiškinti, kad aš negalėsiu palengvinti Jūsų gyvenimo, nes ant savęs turiu – devynetą moksleivių. // [1v]

Aš Tau parinkau lengvo skaitymo. Šv. Kaz[imiero] dr[augija] turėjo Tau pasiųsti porą siuntinių knygų. Ar gavai? Kai nebebus kam jas skaityti Romoje, tai parsiųsk Jonei Nokutytei Panevėžin, Mokytojų seminarijon. Žinai, ji – pirmoji mokinė II kurse, skaičių vadas, dailininkų šefas etc. Šauni, pravorna merga, duok Dieve jai sveikatos. Kviečiaus šventėms.

Nemunas tebestovi, bet jau trečia diena, kaip oras aukščiau 0º. O vis buvo šalta. Vis dėlto į pavasarį nebeįkyru.

Pridedu ditirambus p. E. Škliaro, žydelio poeto[1]. Turbūt Petras taip kilniai apie mane jį painformavo. Net koktu skaityti. „Turbūt ateis pinigų skolintis", pamaniau ir susigėdau: poetas, rodos, yra grynas entuziastas, ne su apsiskaitymu.

Jei myli, tai – stačia galva – buch. Kriticizmas be reikalo užnuodija gražiąsias valandas.

Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 149, l. [1r–1v].

[1] Kalbama apie laikraščio iškarpą, siųstą drauge su laišku. Iškarpoje Eugenijaus Škliaro (Евгений Шкляр) straipsnis, skelbtas laikraštyje *ЭХО*, nr. 73, p. 3. Straipsnis parašytas pakylėtu tonu, pradedant gyvenamosios aplinkos ir susitikimo su rašytoju jo namuose aprašymu, baigiant Tumo biografijos santrauka bei įvairiausių jo vaidmenų ir superlatyvais įvardijamos svarbos Lietuvos visuomenei aprašymu.

---

[1] lot. = laisvo statuso liudijimas

115 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-04-03

Roma, 1928. IV. 3.

Gerasis Dėdyt,

Kaip aš nudžiugau gavusi tiek gražių knygų, skaitau ir kitiems skolinu – labai dėkui.

Velykoms pasilieku Romoje, nes p. Salvatori, Pasiuntinybės tarnautojas, išvažiuoja Tripolin, tai negalėčiau nė dienos gauti atostogų.

Klimienė mane išbarė, kad „apsiznaiminus" visam pasauliui ir tik galų gale sugalvojus nebeištekėti. Juokinga, dabar aš dėl to „pasaulio" turiu ištekėt. Pagalvosiu.

Dėdė, kas link mano materialio gyvenimo – nesirūpink, aš uždirbu tiek, kad nuo nieko neatsisakau, o jei aš ištekėčiau, tai turės uždirbti dar daugiau, kas man.

Jei Jugosė tokia „brava", tai tegu iš Dėdės spintos pasiėma mano visas paliktąsias (apart baltinių) sukneles ir persitaiso, o ant drebužių // [69v] spintos palikau naujus geltonus batukus, taip-gi tegu nusiėma. O vasarai, aš jau jai ketinau, nusiųsiu šilkinės medžiagos suknelei, žinoma, jei pasitaikins proga.

Buvau Karališkoj operoj, girdėjau pasaulinius artistus. P. Puodenaitė jau rengiasi Lietuvon, čia nieko nepešus, žinoma, ji sako, būčiau galėjus Milane dainuot, jei turėči[au] po 5000 ar 6000 lyrų užmokėt, arba už dyka. – Neteisybė, ji ir nemano ištekėti, tai tik prasimanymas žmonių.

Linksmų švenčių

Bučiuoju
Barbė.

P. S. Jugosė tegu palieka baltą suknelę, nors jau man negaila, bet yra mano pačios išsiuvinėta. Tiek daug darbo buvau padėjus.

B.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 68, l. 69r–69v.

116 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, 1928-04-06

Geriausių linkėjimų
su Velykų šventėmis!

Tamstos
Pranas

Torino, 1928. IV. 6

J. M.
Kanauninkui
Tumui
Kaune[1]

Atvirukas su Turino panorama, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 5, l. [1r–1v].

[1] Greičiausiai Tumo ranka atviruko apačioje pieštuku parašyta: „Cap. Lesauskis / 3-o Corso Superiore / Academia di Artigleria"; tuo pačiu pieštuku pabrauktas kairiajame apatiniame atviruko krašte spausdintas miesto pavadinimas „Torino" ir prirašyta „Italia".

117 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-04-15

Roma, 1928. IV. 15.[1]

Gerasis Dėdyt,

Tai Jugosė nė žodelio neparašė, ar ji buvo šventėms pas Dėdę atvažiavus?

Velykoms, kaip jau rašiau, turėjau pasilikt Romoj. Pirmą Velykų dieną buvau kviesta pas p. p. Čarneckius, antrą – visi lietuviai – pas dr. Šaulį, kad jau vaišino, tai vaišino.

Galų gale sutikau papozuoti dail. Šimkūnui, ne portretą, bet paveikslą, mano nuomonė, bus gana gražus, su sodnu su šv. Petro kupola. Visgi jis turi nemažą talantą, kokios gražios spalvos pas jį. Susikalbėjau už 300 it. lyrų, t. y. $ 16, reiškia, čia Romoj už tuos pinigus galėčiau padaryt tris kabinetines fotogr.

Šitą paveikslą padavanosiu Dėdei, bet jau Dėdė nemanyk, kad aš nukentėsiu dėl tų 300 it. lyrų, nieko panašaus, // [71v] o tik ateinantį mėnesį panešiosiu senais sveikais batukais, nes kiekvieną mėnesį perku beveik po dvi pori. Mano nuomone, jis labai stengiasi, manau, norės pasirodyti abiejoms atstovybėms savo darbą. Jau pozavau 4 [kartus,] bet išeidamas jį taip paslepia, kad niekam ir norėdama negalėčiau parodyt, mat, čia ant kiekvieno žingsnio dailininkai, kol neužbaigtas – bijo kritikos.

Nieko panašaus, aš niekados nemaniau ištekėt už italo, nei aš jo matau, nei į jo ir jo motinos laiškus neatsakinėju.

Lesauskis ne tik po kelius laiškus į dieną man rašo, bet pas savo pažįstamus apie mane idomaujas, nesulaukdamas iš manęs.

Girdėjau, kad Avetenaitė – kaip ji, p. Gustainienė – debiutuos operoj, įdomu, kaip jai pavyks. Klimienė mane išbarus ir nutilo, nei šventėms neparašė, tylėčiau ir aš, bet kur tau ištylėsi.

Romoj jau gerokai šilta, vaikšto ponios be kailinių.

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 70, l. 71r–71v.

118 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-04-19

Kaune, 1928 m. bal. 19 d.

Mieloji Barboriute! Dideliu širdies pagavimu dėkoju Tau už pažadėtą Tavo portretą. Jis man bus kuo maloniausias turėti pasikabinus savo kambaryje, kur ir dabar ant stalo stovi paskutinioji Tavo fotografija. Ji labai įdomi savaime, egzotiška, anot Petro, ir įdomi technika. Aš nė nežinau, kaip tai daroma. Seniau mes tai vadindavome – platina, o dėl ko, taip pat nežinau. Portreto neskubėk siųsti; pirma pati atsidžiauk ir kiti tegul atsidžiaugia; o kai pakyrės, tai jau man pavesi džiaugtis.

Jonė Nokutytė viešėjo. Aš jai Tavo įsakymu atidaviau dvi sukneles: atlasinę ir megztinę. Visa kita gražiai laikau – savo bibliotekoje. O čebačiukų ant šėpos nebuvo jokių, neradom ir dabar. Nėra jų nė kupare. Turbūt bus kas pasisavinęs. Aš jų visai

[1] Kairiajame viršutiniame kampe Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atsak. IV-19."

neatmenu. Jonė Tau padėkos iš Panevėžio. Ji pir- // [1v] moji mokinė ir, žinai, tikra „деревенская красавица"[1]: rie-e-bi, raudona, sveika, tik žemutė. Tikra uogelė. Jau kažin koks ten pagonas taikąs tą uogelę nusiskinti, bet dar metai lieka iki matūros ir iki diplomo liaudies mokytojos. Kai pabaigs, turės 20 metų, tai ir pats nežinau, ar imti į Universitetą, ar tegul sau imtų gyventi savo šeimyna ir savo darbu. Jis vis norėtų tėvam palengvinti, gausingą savo šeimą išlaikant. Pradžios mokyklą šiemet išeina ir kita jos sesuo, sako, dar gabesnė mokytis, bet aš nebeištesiu - ir taip man visi mokiniai suėda po 1,000 litų kas mėnuo. Esu visai plikas.

Klimas dabar Compiegne - pavasario iešką. Ir pas mus tebesninga. Šį sekmadienį Anykščiuose, Vyžuonose rogėmis važinėję. Įkyru. Bepiga jums.

O už Prano, man rodos, tekėk, jei jis toks „nachalas" ir „приступомъ беретъ"[2], kaip tikras kareiva.

Tavo Dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 152, l. [1r-1v].

119 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-04-26

Roma, 1928. IV. 26.

Dėdyt,

Vakar buvau priėmime pas dak. Šaulį, buvo Lietuvos vyskupai su arkivyskupu[I].

Klimienė rimtai nutarus važiuot vasarai Lietuvon, jei aš gausiu atostogas patogiu laiku, tai ir aš manau parvažiuot, nes Užs[ienio] r[eikalų] m-ja mums padidino algas, dabar imsiu į mėnesį $ 100, darbo man čia ganėtinai.

Viso gero Barbė.

Atviruko formato kartoninė kortelė, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 71, l. 72r, 72v be įrašų.

[I] 1928 m. balandį pas popiežių su vizitu lankėsi arkivyskupas Juozapas Jonas Skvireckas, vyskupai Antanas Karosas, Juozapas Kukta, Kazimieras Paltarokas, Justinas Staugaitis.

120 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-04-30

Roma, 1928. IV. 30.

Dėdyt,

Šį vakarą išlydėjom į Lietuvą Vyskupus[I], aš taip-gi buvau stotyje, nes vakar, IV. 29. 7. 30, Arkivyskupas[II] ir Vyskupai, tarp kitų jų svečių, ir mane pakvietė puotaut į Villą San Francesco - vienuolyne, kuriame buvo apsistoję. Ach, kokius puikius pietus iškėlė!

Sėdėjau po dešn. Vyskupo Poltoroko. - Iš ponių tik pakvietė p. Čarneckienę ir mane.

Eglutei jau šešeri metai, pasiunčiau sveikinimus ir // [73v] paketą žaislų.

---

[1] rus. = kaimo gražuolė

[2] rus. = ima šturmu

Jei mano planai nepasikeis, tai š. m. rugpjūčio mėn. parvažiuosiu Lietuvon, nes šis mėnuo Romoj karščiausias.

Viso gero

Barbė.

P. S. Portretas dar nebaigtas, nes Ministeris Daukantas užėmė tą kambarį, kuriame pozavau, jei mano port. pavyks jam padaryt, tai Šimkūnas turės keletą užsakymų.

Atviruko formato kartoninė kortelė, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 72, 73r–73v.

I Antanas Karosas, Juozapas Kukta, Justinas Staugaitis, Kazimieras Paltarokas
II Juozapas Jonas Skvireckas

121 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-05-18

Kaune, 1928 m. gegužės 18 d.

Barboriote! Būtų gerai susirinkti visiems Kaune ir Palangoje; labai jus pagirčia, jei jums pasisektų tai įvykinti. Pasistenkite, aš labai lauksiu, nors visą laiką su jumis būti negalėsiu.

Ė par mum tai šitokios naujienos. Medžiai sužydo vos tik vakar – vis buvo šalta, niekas neaugo, gyvuliai neturėjo kuo misti lauke. Ir lietaus nebuvo. Dabar atšilo ir palijo. Jūs gal jau ir užmiršote pavasarį.

Ė antra naujiena, tai kad aš gavau drauge su Jakštu ir Maironiu Gedimino ordeną II laipsnio, znočijas, žvaigždę ir kryželį pakaklėn. Kai pasikabinu dar kanauninko aukso grandinę su distinktorijum, tai visas feldmaršalas; o kai žvaigždę prisisegiu prie juodo surduto, tai mažiausia senatorius. Zokristininkas, išvydęs žvaigždę, kai patraukė oro į plaučius, tai kuo tik neišvirto aukštielninkas. Studentai pavydi, nors Stasys jau turi bent kelias dekoracijas: už Klaipėdos vadavimą, nepriklausomybės medalį ir kelius sporto žetonus. Eisime fotogra- // [1r] fuotis, tai liepsiu visus susikabinėti. Tik jis netvarkos žmogus, išmėto. Pavydi ir inž. Vizbaras. Jis labai norėjo gauti kokią dekoraciją ir nuopelnų turi – sieną su Latvija išvedė. Bet ta jo pravoslavija neprileido. Užtat sakė Gediminui niekur nėsą tinkamiau kabėti, kaip ant mano krūtinės. Aš ir pats taip maniau, norėjau пофрантитъ[1]; žiūriu, gi kiti visai nesideda. Gavau ir pats nusiimti ir Gediminui garbę padaryti pūčkelėje.

Kokie kipšai mus gundo? Vienam geram seniui, atėjusiam į mane lietuvių taikinti, aš atsakiau lietuviai mėgstą per galvą mušami, tai kitaip jų nė nepavaldysi. O pačiam gėda, kad jie tenka in virga ferrea (gelžine lazda) valdyti. Ir aš pats susipykau su visais naujaisiais vyskupais, su visais „katalikais", dėdamasis už visus geresnis ir išmintingesnis. Nežinau, nė kuo visa tai pasibaigs. Aš labai norėč palaikyti valdžią ir palaikau, o Voldemaras tokių iškrečia dalykų, kuriems jokiu būdu negalima pritarti. Tikra tragedija.

Bučiuoju ir laukiu, laukiu, kad galėčiau pabučiuoti. Dėdė, labai pasenęs.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 154, l. [1r–1v].

---

1 rus. = pasipuikuoti

122 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-05-22

Roma, 1928. V. 22.

Gerasis Dėdyt,

Taip ir tikėjau, kad kas nors pas Dėdę įvyko naujo, tai sveikinu, ir aš manau, kad jis Dėdei geriausia tinka nešiot. Kai esti čia priėmimai ir svečiai kviečiami dekoruoti, tai galima matyt įvairiausių ir net ant užpakalio prikabintų, mat, visokių tautų sueina. Tikiu, kad ir man atsiųsit fotografiją.

Netikiu, kad Dėdė galėsit kada nors pasenti.

Į Lietuvą gal ir parvažiuosiu, bet kokiu laiku, tai dar ir pati nežinau. Pasigirsiu, turiu beveik jau $ 104, mat, išmokėjo priedus, padidintos algos, bet tų pinigų negi užteks kelionei.

Klimienė VI. 15 su Eglute išvažiuoja Lietuvon.

Aš manau, kad Lietuvos pavasaris šimtą kartų esti gražesnis, negu čia, mat, čia beveik vienodai, tik jau skirtinga vasara, nes karšta.

Ach, p-lė Avetenaitė, kaip ji dabar, neturėjo debiuto teatre? Galų gale važiuoja Lietuvon // [75v] p-lė Podinaitė pakoncertuoti, čia nieko nepešus, tiesa, dabar nesenai dainavus gubernatūroj, už dvi daineles gavusi 1000,– lyrų ir turėjusi gana didelį pasisekimą.

Kaip-gi Dėdės studentai, daug supuvusių kiaušinių išmetė? Čia pilni laikraščiai karikatūros.

Baigė jau senai neva tą portretą, bet tas bjaurybė p. Gird[vainis] taip iškritikavo, kad net nebesinori Dėdei siųsti. Dabar p. Šimkūnas daro p-nios Čar[neckie]nės portretą.

Daug linkėjimų Dėdei, studentams ir Kaukui, be abejo.

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 74, l. 75r–75v.

123 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-06-11

Roma, 1928. VI. 11.[1]

Gerasis Dėdyt,

Gavusi iš Dėdės atviruką tuojaus pasiunčiau p-nui Girdvainiui prašydama, kad jis Vatikano archyve pasidarbuotų, jis maloniai sutiko ir sakė, kad rezultatus pranešiąs Dėdei. Būtų gerai, jei Dėdė pats jam dar primintum.

Romoj jau kad karšta, kad jau karšta, kai išeini į gatvę tartum kad į krosnį įlindi, tuoj visą prakaitas išpilia. P-nas M-ris[1] su visa šeimyna š. m. 17 d. išvažiuoja į Lietuvą. Aš gausiu atostogas pabaigoj liepos ir manau atvažiuoti į Lietuvą, kur Dėdė tuo laiku būsi?

Tai iki pasimatymo

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 75, l. 76r, 76v be įrašų.

[1] Voldemaras Vytautas Čarneckis

---

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. VI-16".

124 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-06-16

Kaune, 1928 m. birželio 16 d.

Ak, Smilgele, kokia Tu laiminga, gyvendama karštame klimate! Kad Tu to karščio būtum nors žiupsnelį įbėrusi į siunčiamą Lietuvon voką – kiek mums būtų buvę džiaugsmo! Kaip tiems mano draugams, išeiviams Amerikon, kai įberdavau į laišką geros rusų tabokos bent vienai sigaretei. Mes baigiam šalti (+7° R) ir skęsti. Visa Lietuva paskendusi vandeny; vasarojus nepasėtas, bulbės jau supuvo ir teko miežiais užsėti.

Kas darosi Kunigiškiuose, nežinau. Su Juozu nekoresponduoju. Jis vėl ėmęs labai gerti, o žmona, sako, kažką kitą esanti pamėgusi, tai ne vienas Juza esąs kaltas negerų santykių.

Bronei apie negerus orus rašinėju. Ji ketino pusėje šio mėnesio atvažiuoti į mane, su manim į Kunigiškius, o liepos ir rugpjūčio mėnesius prabūti Palangoje. Dabar į Kunigiškius nėra ko važiuoti, jau užperniai važiuodami atsikandome kelio. O ir apie Palangą nieko man nebemini.

Aš nesu niekur pasiryžęs važiuoti. Jei orai pagerės, tai į Bronę, jei ji atvyks vasarotų Palangon, ir aš vieną kitą kartą nuvažiuosiu pabūti po savaitę ar daugiau. Bet jei Bronės nebus, tai ir aš Palangon nevažiuosiu. Nėra nei pinigų, nei // [1v] reikalo. Mano bronchičiui ir laringičiui reiktų Nauheimo ar kurio ten kurorto, kuriais visais aš netikiu. Kai mažiau reikia gerkle dirbti, tai ir Kaune nebloga paupyje.

Be galo būtų malonu, kad visi trys susieitume: Bronė, aš ir Tu. Bepiga būtų vasaroti. Miela man būtų ir Tave turėti Kaune. Du kambarėliu turėtum sau, nes aš išsikrausčiau į salonėlį, o studentai po 20 d. birž. m. visai išvažiuos. Aš jų nė nebelaikysiu. Kazys baigė, gal važiuos į užsienius, o vienam Stasiui neverta skirti pusė buto.

Ir iš viso aš, viską atiduodamas kitiems, pats pradedu būti tuo nepatenkintas; jaučiuos, kad ir man jau metas naudotis didesniais patogumais. O Stasys nepasieks nieko. Žuvęs žmogus, tik veltui mano duoną ėda.

P. Girdvainio neturiu adreso. Jis gal bus skaitęs „L[ietuvos] aide" mūsų ketinimą įraginti pasiuntinybę, kad pasirausinėtų archyvuose iš viso Lietuvos istorijai, ne vien Pažaislio steb. Paveikslo istorijai.

Apie kapitoną nieko nebekalbi?

Siunčiu Tau vieną vienatinį patį baisųjį portrietą su Gediminu.

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 161, l. [1r–1v].

125 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, [1928]-07-02

aleksoto gatve 6 tumas kaunas

Priimta 2 / VII

= praneskit kaip dedes sveikata = barbe +

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 36, l. 38r, 38v be įrašų; metai priskirti pagal Mėginaitės 1928-07-03 laišką.

126 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, 1928-07-03

Roma, 1928. VII. 3.

Gerasis Dėdyt,

Jau trečia diena, kai man niekas nepraneša apie Dėdės sveikatą, man taip liūdna, taip neramu, jau taip gaila Dėdės, iš tikrųjų, koks tas Kaunas bjaurus. Tai-gi truputį pasveikęs man parašyk, o aš tuo tarpu pasimelsiu Šv. Petre...

Tai gyk Dėdė greičiau!

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 76, 77r, 77v be įrašų.

127 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-07-03

Kaune, 1928 m. liepos 3 d.

Ačiū Tau, Barboriute, kad sudaužytą mano nosį ažujautei! Bet aš invalidas nesu buvęs: tą patį vakarą užsikaišiojęs žaizdas vata, klausiau p. Podenaitės koncerto. Visi tyčiojos iš tokio mano pasišventimo. O p. P. labai meili. Tik bijau, kad pinigų nepaprašytų: aš jų neturiu, o manys, kad meluoju, neskolin- // [1r] damas.

Bronė jau VII.-1 išvažiavo į Palangą, vila „Mohort".

VII-2. Pakėliau veselijas Ambrazinai Gečiūnaitei: ištekėjo už Kleofaso Šilinio į Zūbiškes. Labai mylisi ir uostosi. Laukiame Tavęs. Kun. Juozas

Signorina
Smilga
Legazione di Lituania
Roma, 36
Via Nicolo Porpora 20

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 163, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

128 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Kaunas], 1928-07-22

Roma, 1928. VII. 22.[1]

Gerasis Dėdyt,

Kaip gaila, kad Dėdės neradau Kaune. Šiandien atvažiavo švogeris. Miliukas išvirė labai puikius ir skanius pietus, valgėm džiaugėmės ir nutarėm, kad nėra ko skubėti, nes geriau niekur nerasim. Kada švogeris galės važiuoti Palangon, nežinia, gal ryt, gal už kelių dienų, bau jis taip man sakė. Mes Dėdę čia apvalgysim, subonkrutysim.

---

[1] Autografe, greičiausiai iš rašymo inercijos, kaip rašymo vieta nurodyta Roma, tačiau iš laiško turinio galima spręsti, kad rašoma Kaune.

Kaune šalta, lyja, bet daug maloniau neg kur kitur.

Daug linkėjimų Dėdei, Bronei ir Eglytei, aš jai atvežiau žalią didelę varlę.

Bučiuoju Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 77, l. 78r, 78v be įrašų.

129 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Palanga, [1928]-08-01

Palanga, VIII. 1.

Gailėkis, kad vakar Dėdė negalėjai būt tokiam gražiam koncerte, žmonių buvo pilna salė. Čia vis šalta, lyja, bet aš turiu apetitą, kaip vilkas valgau daug ir kada tik noriu.

Kada atvažiuosi Dėdė? – Viso gero

Smilga.

J. S.
Kan. Juozui Tumui
Aleksoto g-vė,
6.
Kaunas

Atvirukas su saulėlydžio Palangoje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 78, l. 79r–79v; metai priskirti pagal pašto antspaudą.

130 | Barbora Mėginaitė ir Bronė Klimienė Juozui Tumui, Palanga, [1928]-08-03

Palanga, VIII. 3.

Dėdės siųstą siuntinį gavau – dėkui. Palangoj taip šalta, vėjai, kad manau važiuot ar pas Dėdę, ar į namus. Atostogas manau prailginti, jei sutiks p. Čar[neckis], jie mano išvažiuoti š. m. 12 d.

Tai viso gero Smilga.

⌜Daug labų dienų nuo visų Klimų.⌝[1]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g-vė
6.
Kaunas

Atvirukas su Olando kepurės Baltijos jūros pakrantėje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 79, l. 80r–80v; metai priskirti pagal pašto antspaudą.

---

[1] Rašyta Klimienės ranka įstrižai ant Mėginaitės teksto.

131 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Antupelis, 1928-08-07

Antupelis, 1928. VIII. 7[1]

Aukštai Gerbiamas Kanauninke,

Nuoširdžiai dėkoju Tamstai už taip malonų priėmimą ir drauge kreipiuosi su prašymu: Iš Karo mokslo valdybos man telegrafavo, kad reikią Barbutės gimimo metrikų ir mokslo cenzo liudymo. Prisimindamas Tamstos malonų prižadėjimą patarpininkauti, nuolankiai prašau prisiųsti Karo mokslo valdybai papildymui mano raporto 82 nr. iš $^{s}/_{m}$ 4/VIII minimus dokumentus.

Prašau priimti mano giliausios pagarbos pareiškimą.

Pranas Lesauskis.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 7, l. [1r], [1v–2v] be įrašų.

132 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-08-11

Kaune, 1928 m. rugp. 11d.

Smilgele! Girdžiu Palangoje jūs tebešąlate. Dėl to ir mane nebeėmė noras pas jus važiuoti to paties vargo vargtų. Namie geriau, sau ponas, sau karalius. Ir darbo turiu labai daug. Žinai, šiemet atostogomis aš užlopiau labai didelę spragą, kuri buvo pasidariusi per mokslo metus.

Baigiu ruošti spaudai du tomu „Apie literatūros veikėjus", du tomu jau įdaviau spaudai ir dar du tomu galėčiau prirengti, kad būtų leidėjų. Šitais 1929 m. leidiniais aš noriu pats sau pažymėti savo kapos metų sukaktį IX-20 d. Kiti man vis tiek. 50 metų sukaktį aš pažymėjau „Pragiedruliais", ir tai, pasirodė, geriausia: darbas geriausia pagerbia. Tai ir dirbau tą darbą, džiaugdamasis, kad kaitros nekliudo. O Nemune maudaus kas dieną; jis beveik atstoja jūrą. Ir bronchitį pavariau – „Syrolynu". Gerų esama vaistų alsavimo organams palopyti.

O Tu – žiopla: nusipirkai labai pamačlyvų „Perdyna-minų" ir juos palikai // [1v] bufete. Be galo reikšmingas vardas – jis man daugiausia patiko, tik nebuvo kas Tau tų „minų" perdynui nuvežtų: būtumei furorą dariusi visame pensionate ir pačiam Dr. L[esauskiui] užimponavusi.

Pranas, kiek viešėjęs pas mane, išdūmė į tėviškę. Ketino atsidurti Palangoje. Gal jau yra? Ką-gi beveikiat? Ką ir kada manot? Kada grįžtat? Kazys vakar išvažiavo į savo Nemuno kilpą, pp. Stašiai sustojo viešbutyje, tai butą vėl turiu liuosą.

Patirk iš prelato[1], kiek Lietuvai pagražinti draugija turėjo pelno Birutės kalnui. O žydai – kiaulės. Reiks apie tai parašyti.

Alegi „L[ietuvos] aidas" подпустилъ[2] (lietuviškai: ažuvežė) man kvėpalų 155 Nr."! Turbūt maj. Vikt. Pr.(awdin) ar kuris kitas kaltas būdamas.

[1] Po data mėlynu rašalu Tumo pasižymėta: „Ats. VIII-12".

[2] rus. = įmaišė, įmiežė, įpylė

Kažin, ar į naudą Petram tas šaltas buvimas Palangoje. Ar jie neasistuos Tavo priesiekai? Derėtų atvažiuoti į tą laiką. Ką daugiau kviesies? Aš galiu vakarienę šliftuoti 14–15 žmonių. Daugiau neturiu nei vietos, nei indų. Gal ką man parašysi?

Sveikinu jus visus pasiilgęs

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 166, l. [1r–1v].

I Juozapas Šniukšta

II [Be autoriaus], „Menas ir kūryba Palangos padangėje", *Lietuvos aidas*, 1928-08-11, nr. 155, p. 3. Straipsnelyje gailimasi, kad koncerte Palangoje negalėjo dalyvauti „neišpasakyto gražumėlio žilaplaukis jaunuolis" Tumas.

133 | Barbora Mėginaitė ir Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Palanga, [1928]-08-11

Palanga, VIII. 11.[1]

Gerasis Dėdyt,

Vakar vakare atvažiavo Pranas ir su juo jo tėvas, brolis, brolienė ir švogeris, žinoma, padaryt man vizitą: tėvas labai malonus ir linksmas senukas, užkvietė į svečius.

Tai kada man grįžti Kaunan?

Pranas sakė, kad reikalinga pristatyti Karo mokslo v-bai mano mokyklos atestatas, bet dievai žino, kur jį nudėjau, ar Romoj, ar kur // [83v] nors pas Dėdę. Žinoma, kitas nieks negalės surasti be manęs. Jei būtinai reikalinga, galima paimt iš „Saulės" mok[ytojų] sem[inarijos] nuorašas arba pažymėjimą. Esu baigusi mok. sem. 1921 m. VI m.

Čia oras vis šaltas, bet malonus, man jau prisidėjo 1 kil.

Šiandien prašysiu, kad prailgintų atostogas iki VIII m. pabaigos.

Kaip Dėdės sveikata?

Tai viso gero

Barbė. // [84r]

⌜Aukštai Gerbiamas Kanauninke,

Šiuo siunčiu savo g. metriką ir „testimonium liberi status"[2]. Dėl Karo mokslo v-bos leidimo rašiau Tamstai savo pereitame laiške – be Tamstos pagelbos neapsieiname.

Prašau priimti geriausius mano linkėjimus.

Pranas.⌝[3]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 81, l. 83r–84r, 84v be įrašų; metai priskirti pagal Tumo pastabą ir jo 1928-08-13 laišką.

1 Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. VIII-13".

2 lot. = laisvo statuso liudijimas

3 Rašyta Lesauskio ranka.

134 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-08-13

Kaune, 1928 m. rugp. 13 d.

Smilgele! Prano laišką gavau šeštadienį, Tavo sekmadienį. Šiandie, pirmadienį, visa padariau: leidimą atsiųs. Taigi šiuo atžvilgiu kliūčių Jums susituokti nebėr: ligi tik pasirodysite Kaune, tuoj įkliūsite į gyvenimo spąstus ir žinokitės! Aš paspęsiu – bet už pasėkas atsakymo neimsiuos.

Kada ir kaip? Tai nuo Jūsų priderės. Man vis tiek pat, ar jūs Palangoje gyvensite, ir aš už abudu sumokėsiu: prašom tai pasakyti p. Pranui ir prelatui[1]: mes su juo turime sąskaitas; ar judu pas mane viešėsite. Orui pasitaisius, aš manyčiau geriau pabūti, kol galima, Palangoje. Antra vertus, ir Kaunui reikia kiek palikti: man jumis pasidžiaugti ir Juzui. Ag ir jis pasiilgęs jūsų, teiraujas manęs, teiraujas Kajetono Sklėriaus. Išvažiuosite nepasimatę, tai vėl bent dvejiem metam.

Tavo atestato pas save aš nesu aptikęs. Gal man nė nedavei. Karo mokslo valdybai aš paguldžiau už jį savo galvą ir to pakako. // [1v]

Tavo gražus atsiliepimas apie būsimojo savo vyro gimines man padarė nepasakomai raminančio įspūdžio. Iš Tavęs, Barbutės, aš visai nebuvau tikėjęsis išgirsti tokį barbariškai žiaurų pasakymą, kokį išgirdau Palangoje: „Aš (vyrui) griežtai pasakiau – nenoriu nė matyti jo giminių". Čia tau gal netyčia išsprūdo. Žmonijos nelaimė – siaurapročių moterų hegemonija. Žinai, jei iš tikro taip atsitiktų, kad Tu Praną apžergtumei, aš bevelyčiau nutraukti su jumis visus santykius. Man būtų gėda. Bet taip nebus. Tu gi iš Tumų giminės. Tu būsi saulytė Pranui ir visiems tiems, kurie jam artimi ir brangūs. Negi versi jį išsižadėti tėvelio ir brolelių.

Išpažintį atlikite Palangoje. Tai conditio sine qua non[1] visų tautininkų, fašistų ir kitokių valstybininkų, kurie nieko negriauna. Tu – per maža pasidarei katalikė. O religingumas – didelis veiksnys šeimos gyvenime ir vaikų auklėjime. Nesigriauši nepaniekinusi.

Lauksiu jūsų antroje pusėje rugpjūčio.
Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 167, l. [1r–1v].

[1] Juozapas Šniukšta

135 | Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Palanga, 1928-08-16

Palanga, 1928. VIII. 16.[2]

Gerasis Dėdyt,

Klimai gvoltu šaukia, kad šliubą imčiau Palangoj, kaip Dėdė manai? Man galų gale vis tiek. Jei Dėdei vis tiek būtų, tai atvažiuok, dabar gražesnės dienos, dar galėsi ir pasimaudyti. Pranas gyvena Klebonijoj, jis Dėdei labai dėkuoja, bet, man rodosi, galės ir pats užsimokėti.

---

[1] lot. = būtinoji sąlyga
[2] Kairiajame viršutiniame kampe įstrižai Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. VIII-17".

Gal Dėdė malonėtum, žinoma, jei tas Dėdės neapsunkins, // [86r] įteikti M-riui pirmin. prof. Voldemarui mano prašymą, gal jis uždės savo rezoliuciją, tas reikalinga, nes manau savo tarnyboj pasilikti.

Atostogas p. Čarn[eckis] prailgino.

Jei Dėdė važiuotum Palangon, tai tegu Emilija įdeda mano ružavą vilnonę suknelę ir mėlynas medžiagas, tas viskas randasi Dėdės komodoj tarp baltinių, gal iš Palangos važiuosim į namus, tai lauktuvių parvešiu. // [85v]

Pranas turi važiuot Londonan, jis norėtų, kad ir aš važiuočiau, bet aš griežtai atsisakiau.

Daug širdingų linkėjimų nuo Prano ir manęs.

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 82, l. 85r, 86r, 85v, 86v be įrašų.

136 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, [1928]-08-17

VIII-17 d.

Gerai. Jei taip Jums patogiau, aš pirmadienį būsiu su jumis. Ruoškitės kuriai dienai per savaitę.

Kun. Juozas // [1r]

J. M.
B. Mėginaitei
Palangoje
Klebonijoje.

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 168, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v]; metai priskirti pagal pašto antspaudą.

137 | Juozas Tumas [Barborai Mėginaitei ir Pranui Lesauskiui], Kaunas, 1928-08-17

Kaip svetur maitina.
Tegul privalgo – punta ir sprogsta.

—

Nuvažiavau į užsienius.
Užkandos davė pusę kiaušinio.
Suvalgiau ir dairaus į šeimininkę.
Ji susiprato.
– Duok, sako, ir antrą pusę – tegul privalgo!
Suvalgiau ir vėl dairaus į šeimininkę.
Ji susipranta.
– Duok, sako, dar pusę – lai punta!
Suvalgiau ir vėl dairaus į šeimininkę.
Ta susipranta. Ir nepasakomai nustebusi mano ėdrumu.

– Duok, sako, ir antrą pusę – lai sprogsta!

—

O kaip Palangoje?

Mintimis su jumis – kun. Juozas

1928.VIII-17.

Kaune

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 169, l. [1r], [1v] be įrašų; adresatai priskirti pagal adresatų buvimo vietą ir pagal tai, kad dokumente nėra skylamušio skylių (Klimams siųsti dokumentai turi skylamušio skyles).

138 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Berlynas, 1928-08-31

Berlin, 1928. VIII. 31

Brangusai Dėde,

Nerandu žodžių tinkamai padėkoti Dėdei už visą man su Barbute pareikštą rūpestį ir malonę. Atsiminsiva visumet su giliausia padėka.

Iš kelionės prašau priimti mano geriausius linkėjimus Dėdei laimės, sveikatos ir pasisekimo darbuose.

Su gilia pagarba

Tamstos

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 8, l. [1r], [1v] be įrašų.

139 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, 1928-09-11

Kaune, 1928 m. rugsėjo 11d.

Smilgele! Urra! Kardas atvaduotas. Dabar jei kapitonas atsiųs ką paimti, galės tai drąsiai padaryti. Tik mano nekapitonišku sumetimu jam, tam kardui, ne kapitonui, ir pas mane labai patogu stovėti. Kas kita, jei tektų jam, kardui, ne kapitonui, keliauti į svetimas šalis: aš jam palydovu nepabūčiau. Kažin kuris kapitonas A. jau teiravos per telefoną, ar jau yra; atsakiau: dar nėra, o dabar nebežinau, kam bepasakyti. Manau tiesiausia bus į Vyriausįjį Kauno štabą via Roma-London. Taip Tu, Smilga, ir padaryk.

Pas mus eina gražybių, rungtynės „Sekmadienio" laikraštyje atvaizdais. Mergiotės, miesčiunkėlės davinėja savo fotografijas ir parašus, o gešeftininkai darosi iš to sau reklamą – bulvarinis laikraštukas turi neblogiausį tiražą. Aš inžinieriui Kaziui pasiūlijau nunešti redakcijai Tavo bareljefą ir tikinau jį būsiant patį gražųjį. // [1v] Kazys, gelbėdamas Tavo cnatas, nes[u]tiko sulyginti su „miesčiunkėlėmis". Nesutiko, tesižinai. O man vis dėlto rūpi tas Šimkūno skulptūros pavyzdys reprodukuoti „Naujame žodyje" – jis, tas pavyzdys, ne žurnalas, tikrai gražus, futuristiškas ir labai panašus į originalą – Smilgą. Tavo veido bruožai geri; davus tau kiek lašinių ir sveikatingos odos, ne dažytos, Tu galėtumei ir su Kauno miesčiunkėlėmis konkuruoti. Dabar gi kai

kūda, tai nusižemink ir nebesisielok, kaip čia įgijus pasaulinės raudonų lūpų čempionės vardas. Pavergei karalaitį, tai ir teesie vìsa jo monopolizuota. Aš jam patarsiu, kad jis drąsiai mano ranka užmušinėtų ne tik tuos, kurie pasikėsintų Tave pabučiuoti, bet ir tuos, kurie tik vagiškai į Tave dairytųsi.

Kardą atvežė pats p. Kudirka. P. p. Žadeikiai tebesą ir dar būsią – buvo labai gražu. Išbučiuok mano lūpomis visus ponus Čarneckius nuo pat mažiausio iki pat didžiausio. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 174, l. [1r–1v].

140 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1928-09-12

Roma, 1928. IX. 12.

Gerasis Dėdyt,

Štai, jau ir Romoj. Kelionę turėjau neperblogiausią, tik baisiai buvo karšta, kad net man kojos subrinko.

Visą Romą nustebinau savo pasitaisymu, nors, tiesa, dar niekur ir nebuvau, mat, man atvažiavus ponia Čar[neckienė] iškėlė pietus ir sukvietė visus lietuvius. Romoj dar labai karšta – 30 laip. pavėsyje. Vis-gi Lietuvos gaila su juoda duona, o reikia pasakyti, kad atostogas puikiai praleidau, kaip niekados.

Dėl Eglutės aš labai nerimauju, nors Dėdė man parašyk, kaip jiems sekasi.

Pranas labai susirūpinęs savo mokslu ir esąs labai pavargęs besitrankydamas po fabrikus.

Tai viso gero ir širdingai dėkui už suteiktas mums malones.

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 83, 87r, 87v be įrašų.

141 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1928-09-12

Kaune, 1928 m. rugsėjo 12 d.

Mielas Pranai! Krūvos Tavo laiškelių suplaukė į mano butą ir buvo išdalyta adresatams. Smilga kai ką yra gavus Kunigiškiuose, iš kur į Londoną esą tiek toli, kiek iš Maroko dykynių. Iš Kauno bus daug arčiau, tai ir atrašau.

Giminės širdis parodyti pirmon galvon man pačiam buvo malonu. Artimesnių už Barboriutę aš kaip kad ir nebeturiu. Su vienais retai tesueinu, kiti man nepatinka, su kitais, kaimiečiais, maža kas bendra beliko – aš virtau miestelėnu, Kazys Rimkus jau išskrenda į nebepriklausomą gyvenimą. Beliekate jūs ir Klimai.

Aš džiaugiuos ir dėkoju Ponui Dievui, kad Jis man davė Tave, Pranai, žmogų, kurį aš galiu gerbti ir mylėti. Duok Dieve patvaros ir sveikatos ir kuo daugiausia didelio mokslo didelių vaisių! Šieji ypač man imponuoja.

Kur ta Tyne-upė ir jos Newcastle, aš // [1v] visai neorientuojuos. Dėdė Lesauskis sako kur ten ties Szkotija. Jei turėsi kiek laiko, parašyk man apie „Elswickworks", kas

ten darosi. Tačiau tai tuščias mano žingeidumas. Jei nepatogu apie tai daug kalbėti, tai ir nėra ko gaišti.

Barbora išvažiavo šeštadienį. Ji visai sveika, linksma. Išlydėjome nemaža minia: mes, atseit, aš, Kazys, Kaukas, Balučiai, Klimai, dar jos draugės. Išvažiavo patenkinta Lietuva ir visu pasauliu. Tegul Dievas ją laimina!

Gražu, kad ir dėdė Lesauskis išlydėjo mus iš savo buto į pat gatvę, širdingai velydamas visokių gerybių. Jis bloga niekam nevelija, o senas žmogus ir artimas turi savo teisę tarti verbum veritatis[1].

Kardą atvežė p. Kudirka, tik dabar nebežinau, kam jis beatiduoti. Gali jis ir pas mane stovėti. Jei ne, tai pasiųsk ką jo atsiimtų.

Turime bent kiek labai gražių „bobų vasaros" dienų. Nemune tebesimaudo.

Visokių Tau, Praneli, gerybių!

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 175, l. [1r–1v].

142 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1928-09-17

Roma, 1928. IX. 17.

Gerasis Dėdyt,

Kodėl man niekas neparašot apie Eglutę, ar jai jau buvo padaryta operacija? Ir kaip pavyko? Kaip laikosi p. p. Klimai?

Kardas tegu pas Dėdę pasilieka, kol jo nepareikalaus iš štabo Prano draugas, nes tas kardas, rodos, yra ne Prano.

Romoj, nors jau buvo audra, lietūs, bet vis dar labai karšta.

Užbaigiau valgyt juodą duoną, atsivežus visiems lietuviams daviau, kaip nemalonu pradėt valgyt italijoniška.

Tai viso gero, parašyk apie Eglutę.

Bučiuoju
Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 84, 88r, 88v be įrašų.

143 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Londonas], 1928-09-18

Hotel Regina,
17, Southwell Gardens,
18-th September 1928.[2]

Brangusai Dėde,

Rytoj apleidžiu Angliją ir grįžtu mokyklon į Torino. Per šias porą savaičių šiek tiek pavažinėjau ir iš traukinio langų pasižiūrėjau vaizdų, kurių esama gana gražių. Gražus šiaurės-vakarų pajūris, kuriame šaudėme. Atoslūgio metu vanduo atsitraukdamas

---

[1] lot. = tiesos žodį
[2] Kursyvu pažymėta datos dalis įrašyta firminiame viešbučio blanke.

palieka nuogus ištisus kilometrus šlapių smėlėtų plotų. Čia pat prie krašto // [1v] kalneliai, kurių dauguma uoloti, menkai apaugę. Bet po jais geležies ir akmens kasyklos. Visas kraštas marguoja fabrikais su nuolat rūkstančiais kaminais. Teko autu po Eskmeals (mažas kaimelis) apylinkes prie polig[ono] pavažinėti. Keliai meksfaltuoti, kaimeliuose gražūs mūriniai namai. Skurdo niekur nesimato. Gražų įspūdį daro visas gyvenimas. Begaliniai krašto turtai ir politinė bei ekonominė anglų gegemonija visai kitokias gyvenimo sąlygas sudaro negu, pavyzdžiui, pas mus yra.

Londone buvom tik keletą dienų. Ir tai ar sekmadienį, ar buvau užimtas tarnyba. Todėl tik gatvę ir vieną kitą namą mačiau. // [2r]

Kad Londonas didelis, tai niekam ne naujiena. Šiądien įsitikinome labiau, kuomet apie 1½ valandos važiavome auto, kol užmiestį pasiekėme.

Sekmadienį Hyde Parke klausėme su pulk. Pečiulioniu viešų kalbų. Įdomu, kaip įvairiausių pažiūrų ir nusistatymų žmonės kalba, ginčijasi ir nesusibaria.

Įdomu buvo pagyventi Anglijoje. Bet į Toriną grįžtu mielu noru ir net noriu greičiau // [2v] ten atsirasti. Rūpi prasidėjęs darbas.

Barbora rašė, kad Eglutė serganti. Labai gaila. Tokiai mažai ir protingai mergaitei būtų sunku pakelti sunkesnę ligą. O aš į ją visai įsimylėjęs.

Prašau perduoti mano geriausius linkėjimus ponams Klimams ir ponui Kaziui.

Laimės, sveikatos ir viso geriausio Dėdei!

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 9, 9a, l. [1r–2v].

144 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, 1928-09-21

Torino, 1928. IX. 21.

R. ACCADEMIA MILITARE
D'ARTIGLIERIA E GENIO[1]

Brangusai Dėde,

Tamstos laišką, rašytą į Newcastle, štai dabar gavau Torine. Aš ten daugiau 3–4 dienų vienoje vietoje nelabai teišsėdėdavau, tai ir su korespondencija sunku buvo.

Apie savo paviršutiniškus įspūdžius aš Tamstai jau rašiau iš Londono. Kas nors įdomaus pasakyti apie „Elswick Works" sunku. Ten dirbamos įvairių kalibrų patrankos, joms sviediniai ir nieko daugiau. Kitose tos pačios firmos – „Vickers Armstrong" – dirbtuvėse gamina sprogstamą medžiagą ir sviedinius užtaiso. Kad visas // [1v] darbas būtų pastatytas labai moksliškai ar moderniškai, negalima pasakyti. Anglai labai bijo prisiimti bet kurių naujenybių iš Kontinento ir todėl kartais nuo jo atsilieka. Tad ir iš anglų kai kada galima pasimokyti – kaip nereikia daryti.

Iš Barbutės laiškų gaudavau beveik kas dieną. Aš laimingas jausdamas iš jos laiškų, ir iš Dėdės tą patį patvirtinimą gaudamas, kad ji patenkinta savo likimu. Tikiuosi, kad Aukščiausias padės mums laimingai gyventi ir savo pareigas Dievui bei Tėvynei sulig

[1] Spausdinta firminiame blanke.

išgalėmis pildyti. // [2r] Aš bijau, ar sugebėsiu Dėdei bent dalinai atsilyginti kuomet už Dėdės meilę ir nuoširdumą. Tiek daug nesu užsipelnęs. Aš Dėdę gerbiau ir visa širdimi mylėjau pirma, negu Dėdė turėjo progos pažinti mane. Taip, kaip gerbia ir myli Tumą-Vaižgantą daugybė Lietuvos vaikų. Dabar toji meilė ir pagarba pasidarė dar tvirtesnė ir gilesnė.

Dėdė laukia iš manęs „didelio mokslo didelių vaisių". O kad aš dar visai ne mokslininkas ir dar mažiau mokslo darbininkas... Mokyklos suole tebesėdžiu. Be to, mano pasirinktoji ir, prisipažinsiu, pamylėtoji specialybė, nors kraštui gal ir labai reikalinga būtų, iš // [2v] humanizmo idealių aukštybių žiūrint, gali atrodyti kiek barbariška.

Na, bet kuomet bus idealūs laikai, bus idealūs ir žmonės. Tuo tarpu gi tenka šioje apyšiurkščioje realybėje gyventi.

Savo ekskursija Anglijon aš pilnai patenkintas. Tiesa, atsilikau per trejetą savaičių nuo savo kolegų. Bet šio to ir pasimokiau - kompromisas pateisinamas.

Kaszin kaip Eglutės sveikata?

Prašau priimti, Dėde, geriausius ir nuoširdžiausius linkėjimus.

Pranas.

Adr.
Via dell'Ospedale, 14
Torino.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 10, l. [1r-2v].

145 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1928-09-29

Roma, 1928. IX. 29.[1]

Gerasis Dėdyt,

Siunčiu Dėdei „Creditio Italiano" čekį sumai $ 37. P. Čarneckis mano, kad by kurioj bankoj išmokės. Išvažiuodama buvau iš Dėdės pasiskolinus 375,– litus, tai lieku kalta tuo tarpu tik 5,– litais.

Gyvenu, kaip ir pirm, Pasiuntinybėj, tik turiu kitą daug gražesnį kambarį.

Pranas yra grįžęs Torinan, esąs labai patenkintas savo kelione.

Ar Dėdė dar turi paskaitas Universitete?

Romoj dar labai karšta.

Kada p. Klimai mano išvažiuot? Kažin ar gerai daro, nedarydami Eglutei oper.

Tai viso gero

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 85, 89r, 89 be įrašų.

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. X-4."

146 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1928-10-04

Kaune, 1928 m. spalio 4 d.

Smilgele! Šv. Pranciškaus diena, Mažojo Brolio ir Neturčio. O aš iš Tavęs gavau visą turtą – 370 litų. Dievo meilė, kad dar penkių litų stigo: būčiau tapęs tikras Mamonos vaikas. Tuos penkius pragerk į mano sveikatą ir bus kvitą.

Universitete jau antrą savaitę skaitau, nes jis prieš Naujus metus nebus reformuotas, tik kiek sutrumpinau valandas, užtat ir atlyginimo. Manau kiek pakrapštyti nosį – reiksią savaitė pagulėti. Paskui manau atsidėti rašymui – vis vardan tos operacijos, paskaitų nelaikyti, o algą imti per du mėnesiu. Fakultetas gali tai padaryti – pavelyti savo autoritetu. Jei kas ilgiau serga, reikia kitaip.

Klimai išvažiuoja sekmadienį 7 d. Išleistuves kelia p. Balutienė, ir aš ten pietausiu; tikriau, antrus pietus valgysiu. Bronė, Puodenaitė tyčia liko mūsų teatro pasižiūrėtų. „Aida", sako, karališkai pastatyta, turtingiau, kaip užsieniuos, nes Finansų Ministeris[1] nusispjovęs. // [1v] Dramos artistai irgi pasirodė labai aukštai. Petras pagautas, vis giria visa, kas tik lietuvių padaryta, ir keikia tuos, kurie vis kuo nepatenkinti.

Eglutė tai skaisti ir stipra, tai vėl vidurius praskiedžia, tikros bėdos Bronei. Vežas Berlynan parodyti kuriam ten profesoriui ir pasiklausti, kas daryti.

Pas mus jau 0º, bet sniego dar nėra.

Iš Prano gavau dvejetą ilgų ir turiningų laiškų. Atsakiau. Sveikinau vardadienio.

Bučiuoju Tave ir sveikinu pp. Čarneckius. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 176, l. [1r–1v].

[1] Juozas Tūbelis

147 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, 1928-10-05

Torino, 1928. X. 5.

Brangus Dėde,

Nuoširdžiai dėkoju už malonius linkėjimus.
Iš savo pusės linkiu Dėdei kuo daugiausia sveikatos ir laimės.
Prašau perduoti mano linkėjimus ir ponui Rimkui.
Su gilia pagarba

Pranas.

J. M.
Kanauninkui J. Tumui
Kaunas.

Atvirukas su iliustracija iš Williamo Blake'o poemos *Telės knyga*, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 11, l. [1r–1v].

148 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1928-12-18

Kaune, 1928 m. gruodžio 18 d.

Gerbiamoji Poni Lesauskiene! Kadai aš Tau, Smilgele, berašiau! Ir pats stebiuos, dėl ko man neberūpi rašyti. Pagalvojęs sumečiau, bene bus tai tautinė mūsų psichologija, kuri veikia, kai, pagaliau, riekelė atriekta. Kol Tu buvai mergelė, kad ir pilnų metelių, Tu buvai mano duktė, sesuo, seserietė, vis tiek pat; man rūpėjai, aš sielojaus, tas dalykas patiko, tas ne. Jaučiaus moraliai atsakomas už globojamą giminaitę. Bet kai tapai moteriškė, kai atitekai kitam, tai lyg visi moraliai ryšiai nutrūko, ir aš nebetekau teisės ir pareigos domėtis, kas ir kaip. Visai taip, kaip kaime, išleidus už žmogaus dukterį. Žinokis sau ir daugiau į akis nebelįsk! Tu jau – atriekta riekelė!

Taip buvo kurį, gana ilgą laiką, ir su Brone. Ji man buvo tapusi lyg svetima, kai ištekėjo už Petro. Pamažu tačiau vėl ėmė driektis kažkokių jungės siūlų ir vis jų daugiau. Dabar aš su Klimais daugiau artimi, kaip pirma. Su Petru aš smarkiai koresponduoju, kai Bronė tingi ar netesi. Manau, kad // [1v] ir tarp mūsų prasidės grįžtanti vilnis banguoti. Tai įvyks, kai ir jūsų būklė bei padėtis pakitės, kai jūs imsite kuo sielotis, dėl ko nerimti. Tada aš vėl, jaučiu, jūsų sielą pasisavinsiu ir jos vėl nebeskirsiu nuo savosios.

Pirmiausia reikia, kad jums būtų vaikelis, kaip Eglutė. Tik jums bus pirmas berniukas 1930 metais. Jį praminsime Vytuku Vytauto jubiliejui atminti. Aš jį labai mylėsiu, nes jis bus sveikesnis už Eglutę, na, ir нашъ братъ мужчина. Признаться женщинъ вообще я недолюбливаю[1] už jų ypatingą būdą. Žiūrėk, kaip aš jas iškoneveikiau savo „Normanto vėžiuose"! Bet tai, ką jos duoda, vaikai, yra extra-fajn, excelsior[2] etc. Kad aš turėč sūniuką ir jis vis būtų tik treigys, aš nė šuniuko nenorėčiau. (Et bien[3], Kaukas nuo sugrįžusios iš Berlyno Emilijos nebegrįžta namo. Sic transit...[4]).

Ateina pulks švenčių (latviškai – daug). Tai Tau, Smilgele, veliju kuo geriausios tuo metu nuotaikos. Taip pat ir Tavo artimiesiems.

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 184, l. [1r–1v].

149 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1928-12-21

Kaune, 1928 m. gruodžio 21 d.

Smilgaite! Tik ką gavau iš Tavęs „La perfetta"[5], bet dar nevirėm. Konstrukcija neišmislinga, gal bus ir gera. Aš kažin ką panašu turėjau Laižuvoje. Mokėjo apie 100 litų. Bet kavos gaudavome visai silpnos. Tavojoje nėra kur daug vandenio pilti, tai gal bus stipriau.

O muilo, muilo! 5 gabalai. Tiek man sočiai pakaks iki gyvos galvos ir numirus dar kojom numazgoti. Aš į pirtį vaikščioju, tai joms nedaug tereiks. Ar nežinai, kodėl lietu-

[1] rus. = mūsų brolis vyras. [Turiu] prisipažinti, moterų aš apskritai nemėgstu.
[2] lot. = aukščiausia
[3] pranc. = na, gerai
[4] lot. = taip praeina..., lotyniškos frazės *Sic transit gloria mundi* (= taip praeina pasaulio garbė) pradžia.
[5] it. = tobula, nepriekaištinga

viai nabašninkams kojas mazgoja, o vadina – nuprausti? Gal kad paties, kai „prausias", tai tik nosies galą pasiekia. Turėdama laiko, pasiknisk archyvuose ir man į tą dalyką atsakyk.

Labai patenkintas siuntiniu. Rimkus kiek gavo Tavo kailiams. Tai tegul bus lygu.

Priedo siunčiu gabaliuką Vytautiškės plotkėlės.

Labai ačiū už atminimą tokių mažmožių! Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 186, l. [1r], [1v] be įrašų.

150 | Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Roma, 1928-12-22

Roma, 1928. XII. 22

Linksmų Švenčių
Barbė

⌜Malonių Švenčių ir laimingų Metų.
Pranas.⌝[1]

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
Lituania (Via Berlino)

Šventinis kalėdinis atvirukas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 86, 90r–90v.

151 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, 1929-01-02

Torino, 1929. I. 2.

SCUOLA D'APPLICAZIONE
D'ARTIGLIERIA E GENIO
—
CIRCOLO UFFICIALI[2]

Brangusis Dėdele,

Nuoširdžiai dėkoju už vytautiškę plotkelę ir nuoširdų pabučiavimą. Aš tik ką atvažiavau iš Romos. Ten maloniai ir smagiai sutikome ir praleidome šventes. Aš pas Barbutę geriau jaučiausi negu namie. Ir Dėdės pasakymą, kad „Barbutė tinginė", turiu užginčyti: ji dirba gana daug biure // [1v] ir pati valgyti gamina. Išbuvau pas ją du kartu po 10 dienų ir nė vieno karto į restoraną nėjome pietauti. Ir svečių kai kada turėjome: p. Girdvainį, p. Katkevičių, p. p. Staneikus, karininkus. Viskas buvo „splendid"[3] pas Barbutę.

---

[1] Rašyta Lesauskio ranka.
[2] Spausdinta firminiame blanke.
[3] angl. = puiku, nuostabu, prašmatnu

Gaila, kad Dėdei teko pertraukti paskaitas universitete. Bet suprantama, kad kiekvienam darbui turi būti atatinkamos apystovos – darbo sąlygos. Dėdė ir be universiteto daug dirba – literatūroje. // [2r]

Mokslo metų pabaigoje turėjau kiek daugiau darbo. Buvau išmokęs ir vakarais pavakarioti prie knygos ar braižymo stalo. Dabar, per kvotimų periodą, pavelijau sau šiek tiek „palengvinti" ir pas Barbutę pailsėti. Kol kas išlaikiau vieną tik kvotimą: išorinę balistiką. Šiomis dienomis laikau antrą: „ginklų konstruktavimą". Viso turiu 6 kvotimus, kuriuos laikome iki sausio pabaigos. Vasario ir kovo mėnesiams numatoma // [2v] siųsti mūsų kursą į Romą – praktikai gelžkelių d-vių laboratorijoje. Studijos iki šiol sekėsi pusėtinai. Colloquium'ų[1] išdavomis išėjau trečiuoju mokiniu kurse. Nežinau dar, kaip pavyks egzaminai. Pirmas sekėsi neblogai.

Malonu girdėti, kad mano buvusieji viršininkai neblogai atsiliepia apie mane. Kada nors manau vėl grįžti pas pulk. Pečiulionį.

Linkėdamas Dėdei tvirtybės ir visokios laimės

pasilieku gerbiantis

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 13, l. [1r–2v].

152 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1929-01-04

Roma, 1929. I. 4.

Gerasis Dėdyt,

Vis rengiausi rengiausi padėkavoti už paskolą $ 5, paskui – grąžinti, bet čia netikėtai užklupo sumokėti už visus metus už kambarį, nors labai mažai, tai Dėdei grąžinimą ir atidėjau, o Dėdė nesulaukęs nė vieno, nė antro ranka ir pamojai. Dėkui. Pasistengsiu ką nors gražaus nupirkus pasiųsti.

Tiesa, grįžus iš Lietuvos, tai suvis apsileidau darbe, manydama vis mesti tarnystę, bemanant užsibaigė metai, o darbus dabar reikia būtinai atlikti.

Mano varduvėms ir Šventėms buvo atvažiavęs Pranas, turėjo per abu atveju rengtis prie kvotimų. Man rodosi, kad mes labai gerai sugyvensime, nes Pranas labai geras ir gana gerą būdą turi, be to, gana nuolaidus ir rimtas.

Šįmet Dėdė vienas gyveni // [91v] ar su studentais?

Klimai taip-gi man labai retai rašo, bet ir aš neturiu laiko ir jiems rašyti.

Romoj Kūčių dieną kaip pradėjo lyt, tai vis ir tebelyja su perkūnija.

Ach, ar dar nepasiuntei p. Onai Palangoje romėniško šaliko, kurį buvau pasiuntus su p. Kudoku.

Tai viso gero
Bučiuoju
Barbė.

---

[1] lot. = kolokviumų

Dėdė Bronei parašei laišką ir adresą padėjai Paryžiaus at-bės, o tik parašei „Roma XVII", aš, užbraukus Roma, padėjus Paris, ir pasiunčiau.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 87, 91r–91v.

153 | Pranas ir Barbora Lesauskiai Juozui Tumui, Roma, 1929-02-11

Roma, 1929 m. II m. 11 d.

SCUOLA D'APPLICAZIONE
D'ARTIGLIERIA E GENIO
—
CIRCOLO UFFICIALI[1]

Brangusai Dėde,

Nuoširdžiai dėkojame už prisiųstą mums Dėdės knygutę apie Valančių[I]. Beveik pusę jau perskaičiau. Nuo vasario mėn. pradžios ir aš gyvenu Romoje: čia mus mokina pažinti plieną, geležį ir kitus „nebrangius" metalus, suvokti jų geras ir negeras savybes ir t. t. Gyvenu, žinoma, pas Barbutę – Lietuvos Pasiuntinybėje, ponui Černeckiui maloniai sutikus. // [1v] Iš ryto kasdien važinėju į pamokas, o popiečiais esu laisvas ir namie mokinuosi.

Torine egzaminai pasisekė neblogiausiai – pirmuosius metus baigiau trečiuoju. Be abejo, jeigu būčia buvęs darbštesnis ir nebūčia sugaišęs į Londoną bevažinėdamas, tai būčia galėjęs ir geresnių rezultatų pasiekti.

Romoje visi labai susidomėję turinčiu šiomis dienomis įvykti Popiežiaus[II] su Italija susitarimu ir „belaisvės" panaikinimu[III]. Be abejo, tai svarbus istorijos įvykis. // [2r]

Siųsdami Dėdei nuoširdžiausius linkėjimus sveikatos ir viso geriausio

Bučiuojame

Pranas ir Barbė.

⌜Štai ponia Balutienė prisiuntė man visą paltį lašinių ir dviejų metrų pol[e]ndvicą, susitikęs gerai pabark, be reikalo siuntinėja, nors neblogas daiktas.

Vasarai tai tikrai neparvažiuosim, kaip būtų puiku, kad Dėdė atvažiuotum // [2v] Prancūzijon, nes ir mes manom važiuot į Prancūziją, o dar geriau, kad atvažiuotum Romon, nejaugi Dėdės ji nei kiek neįdomauja!

Tiesa, laimė, kad kailius šįmet turiu, taip čia šalta, lyja, sniegas.

Velykoms, jei bus šilčiau, tai pasimatysim su Klimais, nes Bronė su Egle į Rivierą atvažiuos St. Raphael.

Aš pasidariau baisiai taupi, kad net pilną banką turiu dolerių, mat, anot Dėdės, mažiau „ryžų" besitaisiau.

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

Operoj tik sykį buvau, nes labai brangu. Kainuoja – 80 litų brangiausi ir 20 litų pigiausi. Bučiuoju. Barbė[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 14, l. [1r–2v].

[I] Motiejaus Valančiaus knyga *Pastabos pačiam sau*, parengta Tumo (1929).
[II] Pijus XI
[III] 1929 m. vasario 11 d. tarp Italijos ir Šventojo Sosto pasirašytas Laterano susitarimas, kuriuo įteisinamas Šventojo Sosto suverenitetas Vatikane.

154 | Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Asyžius, 1929-03-29

Assisi, 1929. III. 29.

Daug linkėjimų iš Assižiaus, štai su Pranu lankom jo patrono tėvynę. Gražumėlis neaprašomas. Linksmų švenčių

Barbė ir Pranas.

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
Lituania

Atvirukas su Giotto freska „Nekaltųjų žudynės" iš Šv. Pranciškaus Asyžiečio bazilikos, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 89, l. 93r–93v.

155 | Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Perudža, [1929]-03-31

Perugia, III. 31.

Lankom Perugia, puikūs vaizdai! Kokios freskos Šv. Petro bažnyčioj. Malonų įspūdį paliko Asižius. Ach, kad Dėdė galėtum matyt tuos visus gražumėlius: vaizdai, dailė, architektūra.

Bučiuojam

Smilga, Pranas.

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
Lituania

Atvirukas su Pietro Perugino freska valiutos keitėjų gildijos būstinėje Perudžoje, kuriame vaizduojamos personifikuotos dorybės – Išmintis ir Teisingumas, o apačioje – įvairūs žymūs asmenys, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 90, l. 94r–94v; metai priskirti pagal pašto antspaudą.

[1] Rašyta Lesauskienės ranka.

156 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1929-04-08

Roma, 1929. IV. 8.[1]

Gerasis Dėdyt,

Galų gale nutarėm, kad Dėdė gal sergi, arba mus užmiršai, kad nebeparašai.

Prieš Šv. [Velykas] su Pranu buvom Asižiuj, Peružioj, kaip įdomu, gražu, norėjom važiuot Venezijon, nes aš dar nesu buvusi, bet mažai laiko turėjom ir pagailėjom pinigų.

Pranas išbuvo Romoj du mėnesiu (vakar išvažiavo Torinan), abudu gaspadinavom, nevaikščiojom į restaronus, nes čia labai brangu, tai mano alga pasiliko, pragyvenom iš jo stipendijos. Š. m. gruodžio mėnesį jis jau baigs kursus, jei italai sutiks leisti jų dirbtuvėse praktikuotis, tai pasiliks dar metus ir per tą laiką mano parašyti diplominį darbą iš balistikos. // [95v]

Romoj buvo jau keletas dienų šiltų, bet dabar vėl gana šaltoka.

Šįmet į Palangą tai jau tikrai nenuvažiuosim.

Tai viso gero

Bučiuoju

Smilga.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 91, l. 95r–95v.

157 | Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, 1929-04-18

Kaune, 1929 m. bal. 18 d.

Ak, Tu Smilgapalaike! Lygia dalimi ir Pranapalaiki! Kaip Jūs drįsote mane įtarti tokiuo neviežlyvu dalyku, kaip liga?? Nejaugi dar nežinote šitos tiesos: „Kiedy starzec przeżył marzec, będzie zdrów. Kiedy baba w marcu słaba, pacierz mów"?![2] Ir dar neviežlyvesniu, kad aš Jus užmiršau?? Aš Jums stačiai atrėšiu: man sunkoka pragyventi ruduo ir žiema; o pavasaris ir vasara tai, bra, taip atjaunina, kad nė Voronovo nereikia. Цвѣтущее состоянiе[3] ir tiek. Tik paskaitos vis sunkiau duodasi. Valandą pakalbu, o antrą valandą kalbėti taip sunku, kad net raudonas daraus ir paskui negaloju. Dėl to ir dėl kitų kelių priežasčių atsisakiau nuo mokytojavimo ir einu į emeritus. Вотъ какъ![4]

O užmiršti Jus kas ten užmirš! Norėjau tik, kad manęs pasiilgtumėte, imtumėte vaikščioti kaip žemę pardavę ar juodi, kaip žemė, iš bailės. Sulaukęs tokio momento, atsileidžiu ir jau rašau. // [1v]

Gm! Bet apie ką? Extra tėmų nėra, reikalų nei į Vatikaną, nei į Kvirinalą neturiu ir esu linksmas, kaip pavasarį nenušertas galvijas, o darbo daug. Matot, aš užsimečiau šiais jubiliejiniais (IX – 8(20) d.) metais išleisti kuo daugiausia savo raštų – feljetonų. Jie nedaug kam verti, bet man malonūs, nes... savo nesmirda. Ar gavote XI tomą: „Tremtiniai, romantininkai"? Aš nebeatmenu, ar liepiau Jums pasiųsti. Jei ne, tai nusiųsiu. Spausdinu: „Aušrininkai ir šviesininkai"; jau 8 lankus surinko. „Beletristus"

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. IV-18".

[2] lenk. *Kiedy starzec przeżył marzec, będzie zdrów. Kiedy baba w marcu słaba, pacierz mów* = Jei senis išgyveno kovą – bus sveikas. Jei senė kovą silpna – poterius kalbėk.

[3] rus. = klestėjimas

[4] rus. = štai taip!

paėmė Švietimo ministerija. Ketvirtas tomas lieka rezervoje. Valančiaus „Maskoliams katalikus persekiojant" paėmė „Žinija". „Dėdes ir dėdienes" – „Dirva". „Normanto vėžius" ima „Vairas", tik nenoriu duoti. Dar lieka Juozo Kubiliaus „Raštai" ir dvejetas kitų dalykų, kuriems joks kvailys lėšų nepila. Taigi šiemet aš padirbėjau ir dar padirbėsiu apsiputojęs, ko ir jums žyčiju.

P. Šalčiuvienė sakė man Tu, Smilga, esanti nebe smilga. Ar teisybė?

Jūsų dėdė Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 203, l. [1r–1v].

158 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, 1929-04-28

Torino, 1929. IV. 28

SCUOLA D'APPLICAZIONE
D'ARTIGLIERIA E GENIO
—
CIRCOLO UFFICIALI[1]

Brangusai Dėde!

Štai gavau Dėdės laišką su Smilgos prierašu: „Dėdės laiško nepamesk". Tiesa, ji visą laiką nerimavo nesulaukdama žinutės iš Dėdės. Mat, moteriška širdis. Aš veik kasdien skaičiau ką nors iš Dėdės rašinių „Lietuvoje", ir todėl spėjau, kad Dėdė labai daug dirba ir labai užimtas. // [1v] Be abejo, reikia dirbti, kuomet darbas vyksta ir yra užsimojimo darbui. Juk tas duodasi ne visumet ir ne visiems. Tik aš bijau, kad Dėdė vis tik per daug neįsiveiktum, kaip atrodo galimu iš Dėdės laiške išskaitliuotų darbų. Gal reikia ir atsiminti priežodžiai: „Paulatim longius itur"[2], t. y. „Тише едеш дальше будешь"[3]. Man rodosi, kad Dėdė per daug dirba.

Dėdė linki ir mum dviem dirbti. Kas dėl Barbutės, tai ji tebetarnauja ir tuomi pačiu // [2r] dirba tiek, kiek išgalės leidžia. Aš galėčia dirbti daugiau. Bet nėra „ugnies". Gal ir darbas tokios rūšies. Kai greičiau padirbėju, tai įveliu aritmetikos klaidų ir iš naujo tenka perdirbinėti. Visas mano darbas dabar – paskaitų lankymas ir projektas. Iš projekto kol kas baigiu sviedinius ir tik dabar pradedu vidujinę balistiką. Metuose kartą parašau į „Mūsų žinyną". Paskui bijau net, kad nespausdintų – kad nepasirodytų su visomis gramatikos klaidomis! Galėčia rašinėti daugiau, bet manau, kad per daug siaura // [2v] mano specialybė, kad galėtų ką įdomauti. Kai gyvensiu Lietuvoje, labiau galėsiu suprasti, kas mūsų kariškai visuomenei įdomu ar reikalinga artilerijos technikos srityje.

Pavasaris dar šaltokas. Tik apie 16–17 laipsnių dienos metu. Ypač Torine.

Linkėdamas Dėdei sveikatos ir visokios laimės,

pasilieku su gilia
pagarba
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 15, l. [1r–2v].

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

[2] lot. = pamažu toliau nueinama, Ovidijaus eilutės iš poemos *Švenčių kalendorius (Fasti)* dalis (Ov. *Fast.* IV. 443).

[3] rus. *Тише едешь дальше будешь* = ramiau važiuosi, toliau nuvyksi.

159 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1929-04-30

Roma, 1929. IV. 30.[1]

Brangusis Dėdyt,

Laimė, kad esi sveikas, o mane jau trečia savaitė, kaip kankina tas bjaurusis [he]maroidas, net tris dienas turėjau lovoj su karščiu ir skausmu išgulėt. Buvau užsimetus padaryt operaciją, bet dak-ras užtikrina, kad imant į vidų vaistus nebepasikartos, man tiek kainavo nervų ir pinigų ir mažiau geriau. Taigi Smilga daugiau Smilga, nors pereitą žiemą jaučiaus gerai, bet taip prisižiūrėjau su valgiu.

Tik ką Dėdei nepasiunčiau nupirkus čekio, kad įdėtum Kaune į kurį nors banką, mat, aš turiu susitaupius truputį pinigų, čia valdiški bankai svetima valiuta mažų sumų nepriėma, taigi turiu laikyt pri- [97 v] // [va]tiškam banke su labai mažais nuošimčiais, o antra, bijau, kad neprapultų, jei Dėdė apsiimtum įdėt Kaune kuriam nors užtikrintam banke, žinoma, mano vardu, tai aš pasiųsčiau čekį – New York.

Iš savo raštų dabartinių Dėdė mums prisiuntei „Valančių". Labai būtų malonu, jei prisiųstum, aš tiek laiko turiu skaityt, ypač kai sirgau, atėjus iš biuro ir einu lovon su knyga.

Dėdė jau parašyk kun. Janulioniui, jis jau antras mėnuo vaikšto Pasiuntinybėn laukdamas iš Dėdės laiško.

Tiesa, Klimienė rašė dėl Eglės labai verksmingą laišką, bet manęs prašė tuo klausimu jai nerašyt, nes Petras skaitąs, o ji tuo klausimu nuolat su juo susibarant[i]. Aš manau, kad Eglė nėra jau tokia bloga, ji gal per daug iš mažo // [97r] vaiko reikalauna, nes Eglės ligos ir jos kaprizai, žinoma, motinai nervus išardė ir dabar jau kad neklauso ar truputį netaip pasielgia Eglė, Bronė verkia. Po to laiško Bronės, tai man rodos, kad Eglės aš taip jau ir nebemyliu. Aš ją, kad paimčiau į rankas, bet ką gi padarysi? Taigi ir Dėdė jai tuo klausimu nerašyk, tesižinai. Jei dabar kada nors nuvažiuosiu pas Klimus, tai Bronės pusę Eglės klausimu palaikysiu.

Tai viso gero

Barbė.

Ponia Balutienė tai man nuolat prisiunčia iš Kauno siuntinius su lašinukais ir polindvicomis, nežinau, kaip atsilyginsiu, tiesą pasakius, tokių sunkių daiktų mažai valgau.

B.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 92/92a, l. 96r–97r, 97v be įrašų.

160 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, 1929-05-05

Kaune, 1929 m. geg. 5 d.

Mieloji Smilgele! Deja, turiu tikėti Tavo prisipažinimu ir toliau Tave vadinti – laiboji smilgelė, ne kuplioji liepelė... Labai Tave užjaučiu ir manau visas priemones būsiant paliatyves; tą vieną operaciją – radikalę. Ji pigesnė, greitesnė ir mažiau skaudi. Taip pasielgė mūsų poetas P. Vaičiūnas ir žymiai pagražėjo.

---

[1] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. V-5".

Jei turi kiek pinigų, pas save nelaikyk, nei pigiam svetimtaučių bankui neduok: tegul jais verčias Lietuva. Gerų bankų Kaune yra. Metams padedant, jie moka 10%, trumpesniam laikui 8%, einamajai sąskaitai 6%. Prano pinigus aš perniai įdėjau į jo sąskaitą Lietuvos ūkio banke (Vailokaičių) L[aisvės] alėjoje 31 n. Ein. sąsk. 2426. Jo ten ir daugiau kiek yra. Tai niekus daro, kad termino neskiria – būtų daugiau nuošimčių. Kvitą N 160 lt. 1005 įdedu į Tavo laišką, o Tu nusiųsk jam. Gal norėtumei į tą pačią sąskaitą, tik terminui, padėti? O jei nori, tai ir skyrium galima terminui (pusei metų ar metams) padėti Vailokaičių ar Kredito banke (L[aisvės] alėja, 66 n.). Atsiųsk čekį ir skyrium ant popierėlio savo parašą, kuriuo bus išimama. Aš pareikšiu, kad ir mano parašu iš- // [1v] duotų. Nors labai lengva Bankui atsiųsti ir įsakymas: Atsiųskite paštu ar per kurį banką man tiek ir tiek. Arba: išduokite kan. Tumui. Visaip galima, kaip patogiau.

Knygų Tau pasiųsiu rytoj.

Pp. Sklėriai 2 mėnesiam važiuoja Venecijon. Būsią ir Romoje. Tai pamatysi. Norėjau ir aš Tau įdėti kumpio; tik kai sakais sunkių valgių nepavalganti, aš nededu. Aš stebiuos, kad Tau geriau gauti ko iš p. Balutienės, ne iš manęs. Ji labai geros širdies ir jums (su Klimais) labai atsidėjusi. Vis dėlto su ja skaitytis reikia, o su manim – ne. Juk man menkniekis keletas dolarų. Ko užsimetus, parašyk stačiai man – aš pasiteirausiu ministerijos progos ir nusiųsiu. Pats aš tuo atžvilgiu nesuma[n]us.

Apie vaikų auklėjimą daug būtų kalbos. Man viena aišku: buržujinės buities motinos dažnai esti pedagogikoj tamsesnės už kaimietes ir savo vaikus išauklėja jų ir kitų nelaimei. Sulig to: graži moteriška akim rojus, sielai pragaras, kišenei – skaistykla... Plačiau apie tai skyrium kada nors.

Pranas rašė. Ačiū jam Tu pasakyk.
Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 205, l. [1r–1v].

161 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1929-05-15

Roma, 1929. V. 15.[1]

Gerasis Dėdyt,

Siunčiu „American Express" № 6354452 $500, prašyčiau, jei galima, įdėt į „Lietuvos banką" vieneriems metams, tegu būtų nuošimčiai ir mažesni, bet geriau ne į privatinį banką. Tuo tarpu, nors šie pinigai Prano ir mano sutaupyti, bet įdėt mano vardu.

Knygas gavau, dėkui.

Kur Dėdė šią vasarą važiuo[s]i atostogaut? Aš dar nežinau, nes nežinau, kurį mėn. gausiu.

Visos ligos man praėjo, tikiuosi būti sveika iki rudens, nes kaip tik atmaina klimato, aš čia visados visą mėnesį sergu.

Tai viso gero

Smilga.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 93, l. 98r, 98v be įrašų.

[1] Kairiajame viršutiniame kampe Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. V-21."

162 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1929-05-21

Kaune, 1929 m. gegužės 21 d.

Barboriute! Labai mane pradžiuginai žinia, kad „visos ligos jau praėjo", ir nuliūdinai, nepasisakydama, kad dar viena „liga" neužeina. Ji turi užeiti geruoju ar bloguoju. Kitokios eventualybės aš nenoriu pripažinti. Jei šeima, tai su vaikais.

Ė man, bra, vasarą tai jokios ligos negresia. Dėl to ir „gydytis" neturiu nei nuo ko, nei kur, nei... kuo. Būčiau turėjęs keletą tūkstančių litų. Bet žadėtojai užvylė. Švietimo Ministerį inž. K. Šakenį dar perniai vasarą prašiau, kad, paduodamas Ministerių kabinetui savo sąmatą, paprašytų pridedamos pozicijos mano medžiagai lietuvių literatūrai, keturiems tomams, išleisti. Nepaprašė, o iš bendros sąmatos ima kam semti. Tą-pat buvo pažadėjęs ir Ministeris Pirmininkas[1]. O kaip prisireikė, tai H[umanitarinių] m[okslų] fakultetui patarė tai atminti – rudenį. Taip aš, pradėjęs pažadais, baigti turiu savo ištesėjimu, nors fakulteto vardu. Rudenį gal p. Voldemaras malonės išmokėti, o gal ir ne. Jis tai moka padaryti tiems galams, kurius ne pats // [1v] sumano.

A. a. Juozo Kubiliaus „Raštams" jau treti metai negaliu iškaulyti. O žinau, kad vienam kitam šlamštui išleisti suranda kai kuriuose utaruose. Taip ir liksiu plikas šiai vasarai, užtat patenkintas, kad keletas krūvų visokios „medžiagos" nebeužgriozdos mano bibliotekos spintų.

Jau baigiame „Maskoliams katalikus persekiojant". Tuoj Tau nusiųsiu. Paskaityk – tai labai įdomus istorinis dokumentas. Padaviau ir XIII tomą. Šv. Jonui bus gatavas ir šis. Tuo pat žygiu eis „Žinijos" (prof. F. Kemėšio) leidinys: „Šeimos vėžiai". Aš jį, XV tomą, pardaviau už 1.000 litų, nes labai reikėjo pinigų kitiems tomams leisti. Šiaip jau būtų priderėję 2.500. Teryžties geram tikslui – mokslo populiarizacijos draugijai Dotnuvos žemės akademijoje.

500 – dollarais įdėjau į Žemės banką termininiu indėliu (metams) iš 6%. Knygutės № 38 Barbės Lesauskienės vardu, bet mano parašu išimti. Nebent numirčiau, tada tik pati išsiimtumei. Ž[emės] bankas – taip pat valstybinis, kaip ir Lietuvos bankas, tik 1% brangiau už šį antrąjį moka.

Bučiuoju mieluoju, kad būtum sveika –

Dėdė tinginiu nebepaeinąs.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 208, l. [1r–1v].

[1] Augustinas Voldemaras

163 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, [Roma], [1929-06]

Gerasis Dėdyt,[1]

Su didžiausiu įdomumu perskaičiau Dėdės XI–XII knyg., baisiai gražiai ir įdomiai parašyta.

Gal Dėdei reikalinga pinigų, tai gali tais, kuriuos pasiunčiau, naudotis. Man ne taip greit bus reikalingi.

[1] L. 99r viršuje centre Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. VI-13, 1929".

Čia jau gana kepina, aš jau jūroj maudžiaus ir saule nusiplikinau.

Atostogas paimsiu VIII mėn. Nebežinau, kur važiuosim, ar Prancūzijon, nes pigesnis pragyvenimas, geriausia man patiktų į Lietuvą važiuot, bet ta ilga kelionė.

Ponai Škleriai suradę rojų – Capri, Romoj p. Škleris nekaip jaut[ė]s, aš jiems rakamendavau pensioną, gana patenkinti liko, bet ponia, tai tikra ponia – labai maloni.

Tai viso gero

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 94, l. 99r, 99v be įrašų; datuojama pagal Tumo pasižymėtą gavimo datą.

164 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1929-06-13

Kaune, 1929 m. birž. 13 d.

Miela Smilgele! Šiandei šventas Antanas. Nunešiau dovanų ponui Prezidentui[I] – tik ką išėjusią savo knygelę: „Maskoliams katalikus persekiojant". Aš ją Tau esu paminėjęs, o pirmadienį ir nusiųsiu drauge su XIII tomu.

Tu šarmantuoji[1] man: koks gi gali būti „baisu gražumas" rašto, renkančio médžiagą literatūros istorijai? Kas gi pati istorija. Ale ją tegul jau gudresni parašo; mano raštai tik trąša mokslo dirvai. Džiaugiuos bent trąšos davęs už tą algą, kurią per septynerius metus ėmiau iš Lietuvos valstybės.

Aš taip ir maniau, kad mano priminimas išlaidų ir Tavo įdėjimas bankan pinigų supuls ir pareikš, kad aš jų mandagiai kauliju, o Tu susipranti skolinti. Ne! Aš išsiverčiu savais, nes Fakultetas pripadeda. Tiesa, dabar einamojoje sąskaitoje nebeturiu nieko, sumokėjęs už XII t. Bet gausiu 3000 iš Fak. ir galėsiu sumokėti už XIV tomą. Jo dar nepradėjom. Taigi ačiū! Be to, // [1v] Tavo indėlis termininis, tai ir norėdamas nepaimčiau.

Pas p. Prezidentą five-o-clock'as[2] ir pas p. Antaniną Gustaitytę Šalčiuvienę. Ir šian ir ten kviečia. Eisiu pas ponią – ten patogiau; o pas Imperatorių visi diplomatai, daug ceremonijų. Aš retas svečias prezidentūroje; tik reikalu užeinu, kai kas įsiprašo patarpininkauti.

O to gero gana. Lietuvoje mano, kad aš esąs baisiai galingas; mano vardan nei Prezidentas, nei Premieras[II], nei ministeriai neatsisaką padaryti prieš įstatymus ar prieš tvarką. Kartais norisi keiktis, net muštis, o tos smālos vis savąją.

Tik ką nusikračiau p. Vienažinskiene, to žmona, kurs p. Kajetonui pridarė tiek blogybių, o duonos netekęs, nori atgal grįžti į Meno mokyklą. Nu, ką aš galiu padaryti, kad p. Justinas V[ienožinskis] įkyrus valdžiai ir draugams?

Vasarą sėdėsiu namie ir statysiu „Meilutės" vilą. Jau iki pusei langų. Tuojau einu į fabriką.

Lik sveika ir nesirk! Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 210, l. [1r–1v].

I Antanas Smetona

II Augustinas Voldemaras

---

1 pranc. *charmant* = žavingas, mielas, malonus

2 angl. = popietės arbata (pažodžiui: penkta valanda)

165 | Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Frankavila al Marė, [1929]-08-03

Francavilla al Mare, VIII. 3.
Albergo „Adriatico"

SCUOLA D'APPLICAZIONE
D'ARTIGLIERIA E GENIO
—
CIRCOLO UFFICIALI[1]

Gerasis Dėdyt,

Štai, jau antra diena, kaip mes prie Adriatikos jūros, gana graži jūra ir smiltys, tik viena, kad pragyvenimas gana brangus, mokam į dieną už abudu 90,- lyr. t. y. 50,- lit. Valgio nepalyginsi prie p-lės Onos Palangoj, pav., čia iš ryto tik duoda kavą su duona, be sviesto, be sūrio ir be visų kitų priedų. Tiek to, už keletos dienų išvažiuosim į Apeninų kalnus (Abruzzo), nes Pranas vienoj rankoj // [82r] turi revmatizmą ir negali maudytis.

Knygas gavau – dideliai ačiū.

Per visus karščius Romoj turėjau daug darbo, nes p-nas Staneika apie du mėnesiu sunkiai sirgo, o dabar turiu atostogų tik dvi savaiti, nes p. M-riai[1] yra išvažiavę į Prancūzijos kurortus, o šiomis dienomis išvažiuoja Lietuvon mūsų korispondentas, italas p. Salvatori.

Ar Dėdė buvai Palangoj šią vasarą?

Tai viso gero
Bučiuojam

Smilga ir Pranas

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 80, 81r, 82r; 81v, 82v be įrašų; metai priskirti pagal iš kitų laiškų paaiškėjusį kelionės laiką.

[1] Vytautas Voldemaras Čarneckis, Eleonora Čarneckienė

166 | Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Skanas, 1929-08-10

Scanno, 1929. VIII. 10.

Čia tai gyvenimas, daug vėsiau nekaip prie jūros, nors esam tik 1030 m. aukštumoj – yra didelis ežeras – kai kas maudosi. Valgom gana gerai. Moterys čia labai keistai apsirengusios, žmonės gana simpatingi. – Beje, čia kalnuose esą gyvačių.

Viso gero
Barbė ir Pranas.

---

[1] Spausdinta firminiame blanke, ši dalis adresantės perbraukta.

J. S.
Kan. J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
Lituania

Atvirukas su trijų kalnietiškai apsirengusių moterų vaizdu ir itališku užrašu: „Drabužiai – sugrįžimas iš kalnų", VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 95, l. 100r–100v.

167 | Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Pažaislis, 1929-08-17

Pažaislyje, 1929 m. rugpjūčio 17 d.

Mano Mielieji! Ačiū jums už laiškelius iš kelionės! Bent kiek pavydžiu Jums mokėjimo gražiai panaudoti nuliekamą laiką. Man tokio laiko niekados nėra. Nuo-pat 1896 m. aš nė per vieną vasarą nesijaučiau visiškai laisvas ir sans souci[1]. Vis susirūpinęs, jei nedirbąs; vis sargyboje tai kunigiškų, tai tautiškų reikalų. Kitas daug daugiau padirbs, o protarpiais ir sau papataikaus kaip vien reikiant. O man taip išeina, kad visados gurstu; net ir tada, kai nieko neveikiu.

Į galą amžiaus, kai visoki aistringi nerimai nutilo, dirbu itin atsidėjęs. Ir vėl nenutaikau saiko. Dirbu, kol tik pagaliu, 3–4 mėnesius, dienoje po keliolika valandų. Ir produktingumas esti nematytas. Bet nuolat ir forsuotai suvaromas į galvą kraujas padaro neregėtų slanktų, bronchičių etc. ir pusę metų gaunu nieko nebedirbti, kol viskas susinormuoja, kol fosforo atauga smegenyse. Belieku su tuo pačiu sielvartingumu.

Taip atsitiko ir dabar. Kvarčiai pasiryžęs šiemet išleisti dešimtį knygų, kad // [1v] ir seniau parašytų, aš gavau labai daug dirbti gan greit nuo praeitų atostogų, per ištisus metus, kol visa tai prirengiau ir iškorigavau. Nemačiau nei pavasario, nei vasaros. Ir štai, tas pats slanktas, smarkiausis uždegimas nosies, gerklės, bronchų, galop, abiejų ausių. Dešinės būgnelis pats prakiuro; sunyko ⅔ membranos ir nebėr iš ko beataugti. Dešinę [sic!] tyčia prakiurdė, kad ištekėtų. Ta užaugsianti. Bet vasaros sezono nebėra. Dr. Radzvickas iš tolo neleidžia maudytis, vėjuje būti, kiek pašalti. Esu per pusę kurčias, išdžiūvusia nosimi. Baisiai nemalonu. Dabar visas savo šventes atšventęs, atostogauju (nuo š. m. 16 d.) Pažaislyje su dr. Jurgiu Šauliu ir jo Birutyte. Čia gera, labai gera. Ir nuo Vytauto netoli – šventadienius pats atlikinėsiu.

Klimų vila jau po stogu ir su betoninėmis lubomis. Bet ir stop – nebėr pinigų. Jau sumokėta 7,000 dollarų, o reiks dar dveja tiek. Užtat gražumėlis nesvietiškas taip iš artie, taip iš tolie, iš Miškų gatvės. Pranui skyrium nerašau – Tu Jam atpasakok, kas aš dabar besąs – kurtinys.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 222, l. [1r–1v].

[1] pranc. = be rūpesčių

168 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, 1929-08-20

Roma, 1929 m. VIII. 20.

Brangusai Dėde,

Su giliu širdies skausmu sužinojome su Barbute apie Dėdės sveikatos pablogėjimą. Jau senai su baime sekėme Dėdės pernelyg įtemptą darbo tempą, tik nemokėjome įtikinančiai pareikšti tai Dėdei, nedrįsome pačiam kūrybos išvystyme priminti, kad pavojinga peržengti darbingumo ribos. Ir niekas iš tikro negali literatūros ar mokslo veikėjui jo // [1v] kūrybos darbe bet kuriais moderuojančiais patarimais kištis. Tačiau giliai tikime su Barbute, kad Dėdės sveikata pasitaisys, kad mes ir visa Lietuva džiaugsimės Dėdės sveikata.

Turiu prie Dėdės mažą prašymą. Jeigu tai Dėdės neapsunkins, prašysiu prisiunsti man mudviejų vestuvių metrikos ištrauką ar nuorašą. Tai reikalinga pristatymui mano vyriausybei, kad užskaitytų vedusiu.

Mudu su Barbute buvome išvažiavę 13 dienų už Romos – truputį prie jūros, truputį į Apeninų kalnus. // [2r] Barbutė labai daug dirba tarnyboje ir nelabai gerai jaučiasi su viduriais. Karštas Italijos klimatas ir nekoks valgis matomai blogai veikia į jos sveikatą. Gal būtų geriausia, jeigu mestų tarnystę. Tačiau bijome, kad iš mano mažos stipendijos sunkoka bus abiem pragyventi.

Man dar liko trejetas mėnesių mokyklos mokslo (rugsėjis, spalis, lapkritis) ir pora mėnesių egzaminų. Baigus mokyklą dar turėsiu atlikti vienus metus praktikos įvairiose italų ginklų dirbtuvėse. Darbo mokykloje gana daug. Daugiau negu paprastai dirbama universitetuose. Iš 22 mokinių mokslo pradžioje, dabar // [2v] belikome 11. Tikimės, kad likusieji visi iki galo išlaikysime.

Mane dažnai rūpestis ima, kaip bus su disertacija matematikos doktoratui, kurią turiu paėmęs. Iki šiol labai nedaug tepadariau, nes pirmoje eilėje stovi darbas mokykloje. Manau laike praktikos metų rašyti, jeigu tai neatsilieps kenksmingai į pačią praktiką. Tačiau manau, kad šiokiu ar tokiu būdu pradėtą darbą atliksiu.

Linkėdamas Dėdei sveikatos ir laimės,
pasilieku gilioje pagarboje

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 16, l. [1r–2v].

169 | Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, 1929-09-10

Kaune, 1929 m. rugsėjo 10 d.

Mieliausieji! Atšventęs savo jubiliejų, jo galas, to šventimo, nusitęs, galiu ir Tau, Pranai, atrašyti. Tavo ir Barbutės laiškus gaunu ir dėkoju sveiki atminę. Pasveikinimų gavau iki šiol 252. Lietuvių inertingumui tai reikšminga. Ir daug daugiau galiu patirti iš to jubiliejaus. Mūsų Arkivyskupas[1] netarė nė žodelio. Taip-pat Nunciatūra. Taip-pat visa krikščioniškoji opozicija, net neišskiriant Teologijos fakulteto. Anot dr. Jokanto ir prof. Jonyno, dabar mes ir „didvyrius" turėsime katrie sau: tautininkai savo, katalikai

savo, liaudininkai savo. Man gražių žodžių pakako. Bet pačiai visuomenei tai liūdna, jei net kultūros žmogaus neišskiria ir matuoja jį tokiuo nepastoviu dalyku – partiškumu. Aš griežtai nepartiškas; bet kam ne opozicijoje, „nepadedi mums dirbti"??

Su Tavo metrika, pasirodė, tikrai nelengva. Parašiau ją saviškai, bet datą praleidžiau nežinodamas. Nusiunčiau Palangon prelatui Šniukštai, kad papildytų. Jis vieną kitą papildė, o šio ne. Be to, atsakyti prašiau į Pažaislį; o kol jis atsakė, išvažiavau. Suvokęs, grąžinau prelatui, kad papildytų ar saviškai surašytų ir pasiunčiau 5 litus. Prelatas užsigavo ir pažadėjo man juos grąžinti. Tiek to; mes geruoju, tai susitaikinsime. Bet tik būtų, galų gale, padaryta tai, ko Tu prašei. Tai paėmė pusę mėnesio laiko, kai aš tą pačią dieną prašymus įvykdau.

Dėl Tavo disertacijos ir aš nerimstu. Disertacija mokslo laipsniui gauti pati savaime be reikšmės; jos niekam nereikia, jų prirašoma šimtai, o niekas jomis nesidomėja. Mūsų karininkas turėtų parašyti – veikalą, ne disertaciją; tokį, kad mūsų artilerijai būtų naujas žodis. Tam reikia laiko ir specialių tyrimų. Mokslo metu to nepadarysi ir veikalas gali susidaryti skystas. Tačiau, kai Tu toks darbštus, gal ir kitaip bus.

Barbutė sakos subobėjusi, ištižusi ir važiuojanti į Tave. Ką gi darysi, taip turi būti. Bjauru, bet paskui bus graži, jei tai tikras „subobėjimas". Tu man, Pranuk, ką tikra pasakyk apie savo Barbutę. Aš ją myliu ir ji man labai rūpi. Bent Dievulį paprašysiu jai stiprybės.

Aš pasveikau Pažaislyje, jaučiuos gerai, tik apykurtis. Tai jau ir liksią. Kurgi matei senį – nekurčią?

Karštai judu bučiuodamas ir laimindamas

Kun. Juozas

P. S. Dėdė Juozas Lias[auskis] buvo sveikintų. Jūs jam retkarčiais rašykite: jis tuo labai džiaugias ir girias. Juk – dėdė.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 225, l. [1r–1v].

[1] Juozapas Jonas Skvireckas

170 | Pranas ir Barbora Lesauskiai Juozui Tumui, Turinas, 1929-09-12

Torino, 1929. IX. 12.

Brangusai Dėde,

Nuoširdžiai ačiū už prisiųstą metriką. Nemalonu tik, kad Dėdei teko tiek daug klapato turėti dėl to.

Barbutė dabar pas mane, Torino. Ji iš tikro šiek tiek suvargo. Dalinai dėl blogos italų virtuvės, jos nesirūpinimo drūčiai pavalgyti ir iš to paeinančio vidurių pairimo. Bet šį kartą bene bus nemaža prisidėjęs ir jos „tikrasai subobėjimas", t. y. Dėdės pranašystės dėl 1930 m. pildymosi...

Kas dėl disertacijos, tai Dėdės pažiūra teisinga: disertacijos paprastai lieka archyve ir dulkėse pražūva. Tačiau tas darbas kartais esti naudingas tuo žvilgsniu, kad priverčia susipažinti su darbo metodu, paskatina papildyti žinių bagažą. O jeigu pasisektų kad ir mažas žingsnelis padaryti artilerijos mokslo srityje, mokslo, kuris dabar

yra tapęs tarptautinis ir vienodai prieinamas lietuviui, italui, anglui, tai ir tas suteiktų nemažą moralį pasitenkinimą. Kaip būtų gera, kad galėtumėme pasakyti, kad mes, lietuviai, ir čia bent vieną akmenėlį statybos reikalui pridėjome. Faktinai aš vienodai džiaugčiausi, ar tai pasisektų padaryti man, ar kuriam kitam mano kolegai tautiečiui. Konkurencija, // [1v] lenktyniavimas bet kuriame darbe reikalinga – tai paskatina vieną – kitu. Bet tas lenktyniavimas turėtų būti mūsų lietuvių tarpe „sportiškas", draugiškas, o ne partiškas. Kaip gera būtų, kad ir mūs politinės partijos bent kultūros darbe rastų bendrą kelią, suprastų bendrą reikalą dirbti, ir net sparčiai dirbti mūs silpnos, pusiau pavergtos, daug kame dar atsilikusios Tėvynės labui. Kaip nemalonu konstatuoti, kad net mūsų visuomenės viršūnės, neišskiriant net dvasiškos Galvos – Metropolito ar Arkivyskupo[I], trumparegiškumo slogučiu užsikrečia ir gal net prisideda prie to, kad kitus užkrėsti... Bet aš jau per daug įsiplepėjau.

Pulkininkas Pečiulionis man pranešė, kad man pavesią Lietuvoje tvarkyti balistikos reikalus: teoretinę, skaičiavimų pusę, ir net balistikos bandymams poligoną duosią. To darbo man pilnai pakaks, kad tik pasisektų jis pilnai atlikti, t. y. pastatyti atatinkamoje aukštumoje pas mus artilerijos mokslą ir jį suderinti su praktikos reikalavimais. Čia faktiškai ne vieno asmens darbas, reikalingas didesnio artileristų bendradarbiavimo.

⌜Dėl Dėdės kun. Lias[auskio] senai Dėdei noriu Praną įskųsti, aš jam nerašau, bet Pranui nuolat primenu, o žinai žemaitišką nerangumą, taip beketinant ir beveik metai praėjo, juk labai nemalonu. Tesižinai!

Tai viso gero bučiuojame⌝[1]

Pranas ir Barbė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 17, l. [1r–1v].

[I] Juozapas Jonas Skvireckas

171 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, 1929-10-05

Torino, 1929. X. 5.

SCUOLA D'APPLICAZIONE
D'ARTIGLIERIA E GENIO
—
CIRCOLO UFFICIALI[2]

Brangusai Dėde,

Nuoširdžiai dėkojame su Barbute, kad neužmiršti apdovanoti mus taip visų mėgiamomis savo naujai išleidžiamomis knygomis. Štai nesenai gavome „Su bėgliais ir tremtiniais" – ačiū už knygą, ačiū už malonią dedikaciją.

Barbutė neilgai pabuvusi Torine vėl išvažiavo į Romą, nors man širdį labai skaudėjo išleisti ją. Ne per geriausiai jaučiasi, ten beveik viena, be priežiūros. // [2r]

---

[1] Rašyta Lesauskienės ranka.
[2] Spausdinta firminiame blanke.

Siunčiu Dėdei fotografiją – fotografuota prie upės Po, Valentino sodne, Torino.
Torine jau ruduo ir dažnai dangus debesuotas. Kai kada pasirodo tirštas, vos permatomas rūkas, panašiai kaip Londone.
Siųsdamas Dėdei kuo geriausių ir nuoširdžiausių linkėjimų
pasilieku aukštai Dėdę gerbiantis

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 18, l. [1r; 2r], [1v, 2v] be įrašų.

172 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, 1929-10-14

Torino, 1929. X. 14.

SCUOLA D'APPLICAZIONE
D'ARTIGLIERIA E GENIO
—
CIRCOLO UFFICIALI[1]

Brangus Dėde,

Labai ačiū už fotografiją. Tik užraše įsibrovusi klaida: užrašyta „inžinieriui". Aš šito titulo neturiu, o greičiausia ir nebeturėsiu. Mokyklos suolas pradeda nusibosti ir turbūt nebenorėčiau stoti kurion dar mokyklon, kad gauti titulą. Tuo labiau // [1v] kad darbo ir be mokyklos suolo, manau, turėsiu užtekamai. Paruošimo darbui – laikas bus ieškoti nebe mokykloje, o pačiam darbe, gyvenime. Iš kitos pusės turimuoju mūsų Universiteto matematik[os]-fizikos titulu aš didžiuojuosi. Jis, mūsų Un. Matematikos-gamtos fakultetas, man davė pakankamai paruošimo, kad sekti artilerijos technikos mokslus lygiomis su Italijos mokyklų diplomuotais inžinieriais. // [2r]
Barbutė rašė iš Romos, kad paskutiniu laiku jaučiasi kiek geriau.
Manau per Visus Šventus nuvažiuoti Romon. Paskui, gruodžio mėn., kai baigsis mokslas mokykloje, vėl ten važiuosiu.
Su geriausiai linkėjimais – Dėdei, pasilieku

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 19, l. [1r–2r], [2v] be įrašų.

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

Torino, 1929. XI. 11.

SCUOLA D'APPLICAZIONE
D'ARTIGLIERIA E GENIO

—

CIRCOLO UFFICIALI[1]

Brangus Dėde,

Šiądien italų karaliaus' varduvės, šv. Martynas - ir todėl į mokyklą neiname. Gerai gyventi krašte, kur yra karalių ir karališkų švenčių. Bet štai turint neužimto laiko ir pasklaidžius nesenai senų knygų magazine nusipirktą „Metafisica del bene" iš 1863 m. - visokių visokiausių minčių prilindo į galvą. Dauguma tų minčių pasirodo besą tos pačios, ką prieš 10–15 metų vargindavo dar vaikišką galvą neišsprendžiamais klausimais. Tuomet atrodė, kad visus klausimus gali išspręsti mokslas. Todėl tas mokslas // [1v] atrodė toks visagalis, paslaptingas, kurio paslaptis pasiekti atrodė koki tai svajonė, rodos, jis turėjo duoti raktą į visas užburtas pilis. Mokslo gilumų nepasiekiau. Kai kurių jo šakų visai nepažįstu. Tačiau užburtąjį raktą į „pažinimo pilį", ar jį galima rasti? To pažinimo nėra prasmės ieškoti pritaikomuose moksluose: inžinerijoje, kalbotyroje, medicinoje, jurisprudencijoje ir t. t. Pritaikomieji mokslai padaro žmogų naudingu visuomenei, įgalina ką nors naudingo padaryti. Bet žmogaus juk nesudaro. Matematikos mokslai patys savaime sudaro grandiozinį rūmą, liudija apie žmogaus proto našumą, bet patys savaime nieko protui nesako. Jų pritaikymas fizikoje plačiau praplečia gori- // [2r] zontą, duoda galimybės pažinti mus apsupančius įvykius fiziniame pasaulyje, leidžia apskaičiuoti ir bandymais patvirtinti molekulų, atomų ir elektronų dydį, judesį, energiją, numatyti iš anksto chemijos reakcijas, nagrinėja energijos, masės, laiko problemas, imasi spręsti pasaulio begalimumo ar ribotumo problemą, neva apskaičiuoja „pasaulio diametrą" (apie 1.400.000 šviesos metų...). Tas viskas stebina žmogaus protą, bet - neduoda atsakymo į paprasčiausius klausimus - iš kur tas visa, kam tai, kam mes patys? Gal į tuos klausimus gali atsakyti filosofija, teologija? Man net noras kyla susipažinti kada nors su filosofijos pagrindais, o jeigu reiktų ir su teologijos. Tačiau ir iš filosofų ir teologų veido dažnai matyti, kad ir jie nėra radę atsakymo į pagrin- // [2v] dinius gyvenimo klausimus: iš kur ateiname ir kur einam. Teologijos ir filosofijos išdavomis turime pagrįstą etiką, kuri skelbia gyvenimo taisykles. Bet priežastis ir tikslą ar gali paaiškinti?

Sako, kad kiekviena tauta turi savo filosofiją: esanti vokiečių, francūzų, italų filosofija. Kasžin lietuvių filosofija ar jau bus įgijusi apčiuopiamas formas?

Esant dideliam ryšiui tarp filosofijos ir teologijos, ar nėra įmanoma lietuvių, vokiečių, italų teologija ir religija? Juk žmonės dažnai klaidingai vadina vokiečiais visus protestantus. Ar nėra tam klaidingumui gilesnio pamato, nekalbant apie asociacijos dėsnį?

Dėdei, gyvenančiam mūsų tautos gyvenimu, giliai pažįstančiam // [3r] lietuvišką psichologiją ir manymo būdą, „lietuvišką dvasią" - tie klausimai, [be] abejo, nėra svetimi.

Man rodosi, kad daugelyje dalykų, kalbant apie mokslą, dėstymo būdą, sistemą ir bendrai mokyklą daug kame dar galėtume ir turėtume sulietuviškėti, prisiartinti lie-

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

tuviškam supratimo būdui. O jeigu ieškoti panašumo ir nepanašumo lietuvio su užsieniečiais, tai man rodosi, kad lietuvis labai nepanašus vokiečiui, francūzui ir kiek panašesnis rusui, italui. Mane dažnai stebina italų panašumas į mus. Net Torino // [3v] turi labai daug paviršutinių panašumų Kaunui. Ir Torino ženklas (gerbas) yra tas pat tauras kaip ir Kauno. Torino pirmiau vadinos „Taurimum" – panašiai kaip Tauragė – irgi nuo tauro.

Nenorėdamas Dėdės brangaus laiko gaišinti skaitymui šiokių pakrikusių minčių baigiu linkėdamas

Dėdei viso geriausio.
Su gilia pagarba

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 20, 20a, l. [1r–3v].

[1] Viktoras Emanuelis III. Viktoro vardadienis švenčiamas tą pačią dieną kaip šv. Martyno diena.

174 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1929-11-15

Kaune, 1929 m. lapkr. 15 d.

Mielas Pranai! Ilgasis Tavo laiškas iš XI-11 d. daugeliu atžvilgių mane pradžiugino. Pirmiausia sveikinu Tave, kad junti nėrimo dėl savo specialumo. Patapti žmogum, kurs temoka gerai šaudyti, kurs tuo vienu gyvenimą sau užpildo, yra lygu atgulti į šaltą karstą. Karininko tipas: drąsus, patvarus, fiziškai stipras, vidaus gyvenimą tepapildąs lėbavimu, kortavimu ir mergavimu, seniai sukarikatūrintas. Vidus reikia labiau praturtinti humanistika: literatūra, istorija, menų istorija, jei ne pačiu menu, ir filosofija. Šių bendrų kultūros dalykų ignarus[1] yra baslis, „kółko w płocie"[2], palaikyti zomatams, – mechanizmas. Tereikalingas vienam kuriam galui, o gyvenimas toks šakotas, komplikuotas, toks gilus! Kas, pats seklus ir vienašalis, jį paliečia, tik labiau sugadina. Šeima ypač reikalinga tokio abiejų pusių vidaus turto. Lytinis gyvenimas ir jo pasėka – vaikučiai taip pat mechaninis, parcialis dalykas. Iš to nieko gera, jei nepaturtinamas intelektu ir moralybe. Negi galvijų banda esame: susiieškoti maisto ir visti.

Tu teisingai nugalvojai, pajutęs filosofijos trūkumą. Griežtieji mokslai yra pagrindas didžiam intelekto rūmui statyti, la- // [1v] bai tolimų perspektyvų siekti, per fiziką į metafiziką. Metafizikoje absurdų pasiekti tegali tas, kas nerimtas matematikas ir gamtininkas. Tertium non datur[3]. Bet jaustis suvaržytu nesugriaunama logika ir neišskiriama konsekvencija ir taip įbristi net „по ту сторону досягаемости"[4] yra lygu dievu tapti. „Jūs esate dievai" – manai, veltui tai įdėta į šventraštį?[I]

Reikia pažinti Aristotelis, Platonas su Sokratu. Jie dar nesugriuvo ir nesugrius. O kiti visi – „filosofai" kabutėse, žodžio ir minčių ekvilibristai, pasistoję ant graikų. Ir pati teologija šv. Tomo Akviniečio asmenyje („Summa Theologiae") iščirškinta ant Aristotelio soso. Ji pačirška net ant poezijos (Dantės Alighierio „Dieviškoji Komedija": iš jos paim-

[1] lot. *ignārus* = neišmanantis
[2] lenk. *kołek w płocie* = tvoros kuolas
[3] lot. = trečios galimybės nėra
[4] rus. = anapus pasiekiamumo; anapus suvokimo

ta, kad pragaras ne tik aukščiausis karštis, bet ir aukščiausis šaltis. Apie šaltį Šv. Rašte nėra). Teologija teįdomi apreiškimais to, kas yra anopus filosofijos. Tavo reikalui tereikia žmogaus „sielos" (animus) išfilosofavimo. To rasi pirmame šaltenyje – pas graikus.

Užsigriozdoti Spinoza, Kantu, Nitzsche ir daugybe minties spekuliantų, manau, dykaduonių pour passer le temps[1]. Ir teologija – spekuliatyvė – Tau jos nereikia. Tikėkime ir gana. „Patikrinėjimai" tik pagadina. O giliai tikėti – vienas pozityviškiausių veiksnių.

Apie tautų filosofiją kitą kartą. Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 233, l. [1r–1v].

[1] Eilutė iš *Senojo testamento* (Ps 82, 6).

175 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1929-11-29

Kaune, 1929 m. lapkr. 29 d.

Barboriute! Na, gerai: jūs man nieko nesisakote, kaip jums klojas – nei Tu, nei Bronė; apie šią nors iš šalies kai ką išgirstu; tai ir aš jums nieko nesisakysiu, kad mane vargina rankų artritizmas, kad gydaus pas dr. Parčevskį, kad imu labai karštas iki 40°R vonias rankoms, kad esu laikomas „ant režimo", vadinas, kad nebeturiu teisės valgyti nei mėsos, nei žuvies, nei grybų, nei žirnienių, ir visai nedaug sviesto ir smetonos. Už tą mano tylėjimą gal ir Tu imsi ir pasisakysi, kaip gi eina Tavo „ištižimas" ir kada laukiamoji diena. Tu nemanyk – man tai labai rūpi, ir nėra dienos, kad aš apie Tave nepagalvočiau ne tik per Mišias, bet ir namie.

Pranas dukart parašė, bet apie Tave nieko.

Šiuo kartu yra ir reikalas. Ar Tu pasiėmei iš Kauno jenotinę apykaklę – kailelį, likusį nuo mano kailinių? Jei pasiėmei, ar sunaudojai? Jei nebūtumei sunaudojus ir kandys nebūt suėdusios, tai grąžink man – aš ją dova- // [1v] nočiau kan. Penkauskui. Jis pirkos tokiuos pat jenotus, kaip mano. Bet vyras didelis, ir pritrūko kailiukų. Išieškojo visą Kauną – niekur nėra tos rūšies kailių. Tai ir kreipės į mane, ar nelikę.

Reikalas, mat, joks. Tu juo galvos sau nesuk – nebėr, tai nebėr. O jei yr, kodėl žmogui gerai nepadaryti?

Tebeturime gražų, šiltą rudenėlį. Žolė tebežaliuoja, temperatūra nekrinta žemiau zero[2]. Buvo pasnigę, bet vėl nutirpo. Tai net langų nebaigiame užkituoti.

Petras ketino advente parvažiuoti ir dėl pabaigimo vilos susitarti. Tačiau rašė bene reiksią vykti į Ispaniją ir Portugaliją tenykštėms valdžioms įteikti kredencialų.

Pridedamą čia kortelę įteik konverte p. Ministeriui. Kai laidojo Jo Tėvelį[1], kurį aš gerai pažinau, aš rimtai sirgau ir negalėjau per abi dieni išeiti lydėtų.

Laukdamas maloningo Tavo atsakymo apie savo sveikatą, lieku nusižemintu tarnu, reiškiančiu Tau aukščiausius pagarbos ir amžiniems laikams atsidėjimo žodžius. Amen.

Tavo Dėdė

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 236, l. [1r–1v].

[1] Kalbama apie Vytautą Voldemarą Čarneckį ir 1929 m. mirusį jo tėvą Antaną Čarneckį vyresnįjį.

---

[1] pranc. = laikui praleisti

[2] it. = nulis

176 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1929-12-03

Roma, 1929. XII. 3.

Gerasis Dėdyt,

Labai man liūdna ir nemalonu, kad Dėdė sirginėji, ar negerai būtų kur nors pavažiavus rimtai pasigydyt. Sakysi, pinigų nėr, bet aš galiu Dėdei pagelbėt, tai tik man būtų vienas malonumas.

Dėl Bronės tylėjimo, tai aš ją pateisinu, nes jos menka sveikata, tai gali niekais, kaip ji man rašė, ir prie geriausių norų ir saugojimosi, nueiti, rodos, panašus dalykas su ja buvo atsitikęs. (Tegu bus sekretu). Bet šį kartą manau jau bus praėję visi pavojai, ir aš jai peršuos būti kūma, bet ji vis tyli.

Kas link manęs, tai, manau, bus viskas gerai, nes neturiu didelių norų ir nebijau pavojų, jau blogiau nebus, kaip buvo tris mėnesius, kažin kuom būtų užsibaigę, jei ne p. Čarneckienė paėmus mane į savo rankas; ji rūpinosi ir valgiu, ir daktaru, ir drąsino, dabar aš jaučiuos gerai, bet vis-gi aš jai norėčiau, už jos gerą širdį, truputį atsilyginti // [101v] bet kokiu būdu, manyčiau, ir aš būčiau Dėdei dėkinga, jei Dėdė Poniai Č-nei padovanotum savo raštų knygą, manau, ir jie būtų labai patenkyti turėt – su Dėdės užrašu. Kaip manai Dėdė?

Tiesa, kai aš jaučiaus blogai, tai mane Bronė kvietė, bet ji jaut[ė]s dar blogiau už mane, važiuot pas juos, Pranas – Torinan, bet gudriai padariau neišvažiuodama, kam malonu turėt svetys išsišiepęs, o Torinan – nevažiavau, nes žinojau, kad reikės labai taupiai gyvent iš jo vienos stipendijos, nors dabar padidino, gauna $ 100, kaip aš. Tokiu būdu, aš pasiteiravau pas daktarą, tai jis pasakė, kad aš esanti gana nervinga, ir kad man nevarginantis darbas ant sveikatos, paimsiu 8 sav. (manau nuo III m. 15 iki V.15.) atostogų, sulyg įstatymu, gal paskui ir nebegrįšiu, bet reikalui esant, kad aš galėčiau gauti pašalpos, t. y. apmokėjimui ligoninei, daktarui, svetimam krašte, tas apsieis nemažai, o paskui gali pratęst atostogas sveikatai pataisyt – su alga. Aš tą visą apgalvojau (dar pasitariau su p. Klimu) ir likau, nes tas darbas manęs nei kiek nevargina. // [102r]

Kas link kailinės apykaklės, tai kiek atsimenu, buvai atsiuntęs Romon, bet aš jos nesunaudojau ir parvežus Kaunan įmečiau į aukštą plieninę dėžę, kur laikai geometriniai uždaręs savo kailinius, jei niekas nepasidovanojo, ir jei mes niekam nepadovanojom, tai turėtų būti ant pat dugno dėžės.

Kol kas Ital[ijos] kr[ašto apsaugos] m-ja tyli dėl Prano, jei neduos praktikos, tai grįšim vasario mėn. Kaunan ir lig gausim butą, tai būsim Dėdės svečiais. Lietuvon tai rimtai norėčiau grįžti.

P-nui Ministeriui[1] Dėdės kortelę įteikiau.

Beje, jei bus Vytautas, ar atvažiuotum krikštyti – kitą rudenį Šv. Petro bažnyčioj ar kur. Neduok Dieve, jei duktė, tai nebūtų nei kam padovanoja, žinoma, reikėtų augint.

Tai viso gero, rašyk, kaip sveikata – nuo vonių.

Bučiuoju

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 96/96a, l. 101r–102r, 102v be įrašų.

[1] Vytautas Voldemaras Čarneckis

177 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1929-12-[03]

Kaune, gruo[džio 03] d. 1929 m.

Mieloji Barboriute! Rytoj Tavo vardadienis. Mano pasveikinimą tegausi poryt. Būsiu kaltas aš, būsi kalta ir Tu, kam tokį neznočną vardą pasirinkai. Tai dėl vardinių šventimo. Šiaip jau šv. Barboros Panos ir Mučelninkės vardas itin reikšmingas, apgaubtas legendomis. Mučelninkystę atmesdamas, norėčiau, kad teliktų viénos legendos Tau. Kad legendomis moteriška būtų apsupta, visai nereikia bent-kokių nepaprastumų – gana, kad ji tampa motina. Tai kilniausias ir paslaptingiausias įvykis. Per „tėvus" aš, sakysime, nieko daugiau savo gimdytojų gyvenime nematau ar, tikriau, man nesimato. Viską uždengia – mano tėvai; tai mano garbė, mano džiaugsmas, mano dėkingumas už pusėtinai sveiką man duotą organizmą ir visai sveiką nuotaiką bei religinį jausmą.

Matai, kokiomis legendomis apsuptą aš Tave norėčiau matyti – motinystės aureolia.

Tavo Dėdė Eskulapas Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 237, l. [1r], [1v] be įrašų.

178 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1929-12-09

Roma, 1929. XII. 9[1]

Gerasis Dėdyt,

Dėkui už sveikinimus ir linkėjimus mano vardo dienoj. Čia šv. Barbaros d. yra švenčiama, prieš kelias dienas pasirodo ilgiausi straipsniai ir jos atvaizdai laikraščiuose, sako, kai kuriose bažnyčiose iškilmės – artileristų paradas ir baliai, tokiu būdu ir Pranui teko pietaut su Princu Umbertu[1]. Be to, tą dieną Pranui, kaipo art., italai sutiko leisti atlikti stаž[ą], tik jis nelabai esąs patenkintas, vieton prašytų 12 m., leido 8 m. ir suvis kituose fabrikuose, jei ras mažai naudos, tai rašys diplominį darbą – iš balistikos, tokiu būdu tik grįšim Lietuvon apie 1930 m. XI m.

Beje, Pranas baisiai atkalbinėja, kad galų gale mesčiau tarnystę, nežinau, kaip reikės padaryt.

Kaip Dėdės sveikata? Ar pagelbėjo šiltos vonios, bet nesuprantu, kaip galima daryt šiltos vonios tokiam šalty, juk galima įsivaryt 100 kitų ligų.

Bučiuoju Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 97, l. 103r, 103v be įrašų.

[1] Umbertas II

---

[1] L. 103r viršuje centre Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. XII-14".

179 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, 1929-12-14

Kaune, 1929 m. gruodžio 14 d.

Mieloji Barboriute! Gaunu atsakyti į abudu Tavo laišku: iš XII-3 ir iš XII-9 d. Pirmiausia dėl savo sveikatos. Esu sveikas visais galais. O artritismus uraticus[1] rankų pirštuose – dalykas chroniškas, vargu bau bepataisomas ir tai natūraliu būdu: obuoliais, vegetarizmu, o ne vaistais. Bent kiek ketinu važiuoti į Wörishofen Bavarijoje kneipiškai[I] pasigydyti. Kiti su min. Tūbeliu varyte varo į Niederlindenwiesę Čekijoje, į vadinamąją Rosskur[2] – arklišką kuraciją. Nežinau, kur nusvirsiu. Bet šiaip ar taip pinigų man ir savų pakaks. Suvedęs visus galus, pasijutau dukart turtingesnis už Tave – tiek mano uždirbta šiais metais. Taigi ir Tau dėkui už pasisiūlijimą būti mano kreditore!

Bronės „sekretą" man seniai išdavė p. Sidzikauskienė: Bronei antrą kartą atsitikęs abortas. O Tu молодецъ-баба[3], kad esi kantri ir žadies gerai savo žygį pabaigti. Tik man neaiškus terminas. Žadies, paėmus atostogų nuo III-15 iki V-15, būti pas mane svečiais su Pranu vasario mėnesyje. Man būtų itin malonu su jumis pagyventi. Labai // [1v] prašom. Antrame gi laiške jau besižadat grįžti Lietuvon tik lapkrity atenčių metų, o kvieties mane laukiamojo Vytauto krikštytų taip pat rudenį. Kam gi manęs bereiks?

Aš Ryman ruošiuos, ir visi mane ragina nuvažiuoti. Tai man piga bus Tavo noras patenkinti. Tik ar beverta, kai jūs grįžtate? Geriau šitaip padarykite: kas bus, tas bus, bet tik Tu pati būtumei sveika, sugavę kur kunigą, liepkite jam pakrikštyti vienu vandeniu. Tai gali padaryti bet-kas, mokąs galvelę kryžiškai aplieti tyru vandenėliu, tariant: „Aš tave, Vytaute, krikštiju vardan Dievo ir Sūnaus ir šv. Dvasios". O kai visai sugrįšite, galėsime papildyti krikštą su visomis ceremonijomis ir su priderama vakariene jūsų pačių bute.

Bus Vytautas, apie tai nėra ko nė abejoti. O jei atsitiktų Gražinė, tai Tu taip-pat ją mylėtumei. Tuo aš neabejoju.

Apykaklė atsirado ant aukšto, bet jau suėsta ir nebenaudinga.

Knygas ligi tik gavęs Tavo laišką padaviau aptaisyti ir šiandie ekspediavau Tavo vardu. Įteiksi pati. Labai malonu Tau patarnauti.

Sveikindamas jus ir pp. Čarneckius –

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 240, l. [1r–1v].

[I] Žodis padarytas pagal Sebastianą Kneippą – vieną iš gydymo šaltu vandeniu, masažu ir dieta pradininkų.

180 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1929-12-24

Kaunas, 1929 m. gruod. 24 d.

Mielas Pranai!
Ramybės Tau,
geros valios Žmogau,
ženklelį
siunčia Vaižgantas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 241, l. [1r], [1v] be įrašų.

---

[1] lot. = podagra
[2] vok. = drastiškas, nesaugus gydymas (pažodžiui: arklio gydymas).
[3] rus. = šaunuolė boba

181 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, 1930-01-03

Torino, 1930. I. 3.

SCUOLA D'APPLICAZIONE
D'ARTIGLIERIA E GENIO

—

CIRCOLO UFFICIALI[1]

Mylimas Dėdyte,

Maloniai dėkoju už Kalėdų duonos šmotelį ir ramybės žodžius.

Buvau per šventes pas Barbutę – Romoje. Ji kiek pasitaisiusi, svorio priaugo apie 10 kg. nuo vasaros. Kūčias palydėjome pas p. p. Čarneckius, o Naujus metus sutikome pas D-rą Šaulį, pas D-rą Šaulį buvome // [1v] ir Kūčių vakarienės valgyti.

Pas mane dabar patys egzaminai. Prieš Kalėdas laikiau vieną, rytoj laikau kitą. Tarp važinėjimų Romon (buvau du kartu), egzaminų ir ruošimosi egzaminams, ir Dėdei ilgai neparašiau. Prašau man tai atleisti.

Pirmas egzaminas sekėsi gerai. Tikiuosi, kad ir kitus kaip nors išlaikysiu. Be to, ir metų bėgyje neblogai sekėsi, nes išėjau antruoju. // [2r] Jeigu Dėde atvažiuosi į kurortus Čekoslovakijon ar bendrai kur į šiuos kraštus, tikimės, kad ir mudviejų su Barbute nepralenksi atlankyti. Mudu labai lauksiva. Be to, jeigu viskas gerai eis, gal ir proga susidarys Dėdę rimtai pakviesti...

Bučiuoju ir siunčiu nuoširdžiausius savo ir Barbutės Dėdei linkėjimus.

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 21, l. [1r–2r], [2v] be įrašų.

182 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Fontana Liris, 1930-03-01

Fontana Liri, 1930-III-1.[2]

Brangus Dėdyte,

Štai aš baigiau mokyklą, praleidžiau Romoje atostogas ir šiądien pradėjau praktiką dirbtuvėse. Pirmoje eilėje patekau į parakų ir sprogstamųjų medžiagų d-ves Fontana Liri, apie 2 val. gelžkeliu ir 12 klm. nuo gelžkelio link Neapolio. Tokiu būdu // [1v] šeštadieniais galėsiu atvažiuoti Romon pas Barbutę.

Ji jau nebegyvena pasiuntinybėje, nors ten tebetarnauja. Gavome gana gražų kambarį už 400 lyrų netoli pasiuntinybės. Ir šeimininkė labai simpatiška, maloni, prižiūri Barbutę. Gal bus neblogiau aprūpinta, negu gyvenant pasiuntinybėje.

Dirbtuvės, kur dabar gyvenu, gana toli nuo gyvenamų vietų. Čia tik darbininkų ir tarnautojų // [2r] d-vėse susidaro kaip ir mažas miestelis. Dabar jau beveik pavasaris.

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] Po data mėlynu rašalu Tumo pasižymėta: „Ats. III-12".

Be galo daug paukščių čiulba apie namus apsodintuose medžiuose. Mat čia sprogstamų medžiagų rajone niekas negali šaudyti ir visi paukščiai, nuo medžiotojų bėgdami, čia sau koloniją sukūrė. Šiaip tyluma aplinkui. Šiądien upe važiavome keletą kilometrų laiveliu. Aplinkui mažesni ir didesni kalnai. Dauguma sniegu apkloti ir šventadieniais daugybę iš Romos čiužinėtojų sniegčužomis pritraukia. Specialūs traukiniai šeštadieniais išeina. // [2v] Pradėjau po truputį savo diplominį darbą rašyti. Manau, šiuo praktikos laiku pasinaudosiu. Per atostogas Romoje veik nieko nepadariau. Bet jau pradžią neblogą buvau Torine padaręs su prof. Burzio, specialistu balistikoje.

Siųsdamas Dėdei nuoširdžiausius linkėjimus iš abiejų mudviejų su Barbute, pasilieku

Dėdę mylintis
Pranas.

Adr.:
Via Nicolò Porpora, 20
Roma.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 22, l. [1r–2v].

183 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1930-03-05

Kaune, 1930 V. D. m. kovo 5 d.

Barbora! Kad ne jūsų grupė „L[ietuvos] aide"[1], būč nieko nebežinojęs, ar Tu dar gyva. Bet ir ta grupė balamutija. Tu ten gal dar kūdesnė, neg pirmiau, o mūsų sumetimais Tu gi turėtumei būti įdužėjus ir deformuota: juk Tu negi beužilgo laukianti. Tai kaip Tau einasi? Ar jau numanai, kada Tau ateina didžiosios bėdos? Bent pasimelsiu per Mišias, kad Dievas duotų jėgų.

Daktaras Gylys sako, kad deini moteris turinti kas antra diena pabūti vonioje, o paskutiniu mėnesiu ir kas diena, – tai esą labai sveika visam organizmui. Pridėk dar judėjimo.

Lauksiu ko tikra iš Tavęs.

Šiandien Pelenija, badauju. Tai būtų nieko, kad ne oras: prasidėjo pavasaris, drėgna, purvina, tamsu. Tikrai, kad mirčiai atminti. Tai daugiau ir neberašau. Aš visados, diena dienon Tavim sielojuos.

Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / I, Nr. 248, l. [1r], [1v] be įrašų.

[1] 1930 m. kovo 1 d. *Lietuvos aido* nr. 50 (831) publikuota lietuvių kolonijos Romoje nuotrauka iš Vasario 16-osios minėjimo.

184 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-03-09

Roma, 1930. III. 9.

Gerasis Dėdyt,

Tai jau rimtai kalta už tokį ilgą tylėjimą, mat, maniau susitvarkyt, o paskui tik apie viską parašyt. Pereito mėnesio 22 perėjau į gana gražų kambarį, nes Pasiuntinybėj gal buvo ir daugiau patogumų, bet kambarėlis buvo per mažas; už kambarį moku 200 litų mėn., bet negaila: šeimininkė labai maloni ir simpatinga, kas retai tarp italių pasitaiko.

Tuo tarpu aš neblogiausiai jaučiuos, sveriu 70 kil., t. y. 15 kil. // [105v] daugiau, ne kaip seniau. – Grupėj atrodau murzina ir liesa, nes, matyt, sujudėjau, o be to, reikia pripažint, kad esu gražiai „deformuota". – Paskutiniu laiku pradėjau su šefais peštis, jie užsimetė žinot, kada imsiu atostogas (tam reikalui duodama 2 mėn. laiko), o po atostogų ar begrįšiu tarnystėn, maža kvailių, kad pasakyčiau, ar grįšiu, ar ne po atostogų, mat, nebesiskaitant valdininku ir reikalui // [106r] esant negaučiau nė pašalpos, nė prailginimo atostogų su alga sveikatai pataisyt. Vaikštau pas geriausį specialistą daktarą, jo ligoninėj manau ir gimdyt, skaitosi pirmos rūšies – dienai kainuos 60,– litų, be daktaro, o kiek daktaras kainuos, tai nežinia, tai priklausys nuo reikalingumo. Į biurą vis vaikštau, nes man tas nesudaro nei kiek sunkumo, o, be to, nė kojos nepabrinksta, kas retai pasitaiką. Atostogas paimsiu pabaigoj balandžio, jei iš ministerijos neatsiųs // [106v] manęs pavaduot, tai Pasiuntinybėse nekaip bus, mat, paskutiniu laiku, p. Girdvainiui išėjus iš Pas-bės prie Šv. Sosto, aš turiu tiems „Ponams" mašinėle parašyt, t. y. tarnauju dvejose Pasiuntinybėse. D-ras Šaulys visų lietuvių ir studentų labai yra mėgiamas ir gerbiamas, be to, reikia pripažint, kad ir simpatingas, paprastas, neužduoda tono.

Italų kr[ašto] ap-gos m-ja pranešė mūsų M-jai apie Praną kaipo karininką gabų, darbš[tų,] rimtą visuose atvejuose ir gerai 2-ju baigusį mokyklą.

Pranas šeštadieniais atvažiuoj[a] iš Liri, mat, dvi valandi nuo Romos. Tokiu būdu sekmadieniai[s] iš ryto man viską superka ir padeda virtuvėj gaspadinaut, kartais pasitaiko, kad ryžiai, jam beverdant, tampa sprogs⌜[t]ama medžiaga.

Bučiuojame Barbė ir Pranas.⌜[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 99, l. 105r–106v.

185 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-03-16

Roma, 1930. III. 16.

Gerasis Dėdyt,

Mudu su Pranu sveikiname Vardo dienoje, linkėdami sveikatos ir ilgiausių metų!

Šį rytą Praną siunčiau bažnyčion, kad pasimelstų nebe už mane, bet už Klimienę, dalykas toks, gal Dėdei ji ir nerašė, man vis rašinėjo po sekretu apie savo sveikatą, bet vakarykščiam laiške labai nusiskundė ir aš ja labai susirūpinau, Dėdė žinai gal, kad ji laukia sūnaus balandžio m. apie 15–20 d., jei ji Dėdei nerašė, tai ir nesakyk, kad aš

[1] Rašyta l. 105r apačioje.

Dėdei parašiau, skundžiasi, kad per tą visą laiką sėdėjus ant didžiausios dietos ir, nežiūrint viso to, analize vis didėją bereikalingos medžiagos, kas ją dabar labai vargina, o gimdant gali susidaryt komplikacijų, net-gi jos daktarė, kuri patariusi namie gimdyt, // [104v] dabar patarianti gimdyt ligoninėj. Tai tiek apie Bronę. Kas dėl manęs, tai jaučiuos neblogiausiai, visas blogumas, jei ką sunkaus ir daug užvalgau, o tas pasitaiko dažnai. Beato![1] dr. Lesauskas, kuris prisitaikė prie graužikų dietos ir turi kantrybės po visą valandą kramtyt, tuo tarpu aš, grįžus iš biuro, per pusę valandos išverdu ir persivalgau. Nuo balandžio 22 d. imu priklausančias 8 sav. atostogų, apie ką pranešiau M-riui Čar[nec]kiui, o tas Ministerijon. Man paskutiniu laiku pradėjo brinkt rankos ir kojos. Ligoninėn manau kraustytis IV m. apie 29 d. ar gegužės 1 d.

Kada Dėdė manai važiuot pasigydyt, sako, kad Čekaslavakijoj su mūsų valiuta esą galima neblogai pragyvent, tuo tarpu Vokietijoj ar kur kitur daug daugiau kainuoją.

Tai tuo tarpu viskas

Bučiuojame

Barbė ir Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 98, l. 104r–104v.

186 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Fontana Liris, 1930-03-21

Liri, 1930 m. kovo 21 d.

Brangusai Dėde,

Štai sekmadienį-trečiadienį buvau Romoje. Išvažiuodamas iš Romos palikau Barbutę nelabai gerai besijaučiančią. Matomai, ko nors netikusio užvalgė ir naktį vėmė. Jai jau paskutinis mėnuo ir vienai nelengva gyventi. Truputį patino kojos. Nors šiaip neblogai laikėsi iki šiol. // [1v] Aš galiu atvažiuoti tik sekmadieniais. Ir tai Italų karo m-ja žmoniškai pasielgė paskirdama praktiką pirmoje eilėje Liri, nes buvo numatę pirma į Torino. Pakeitė man prašant dėl Barbutės.

Šiomis dienomis buvau pas savo diplominio darbo profesorių Levi-Civita. Jis pripažino, kad to, kas mano jau padaryta, užtenka diserta- // [2r] cijai pripažinti. Tokiu būdu dabar su „ramesne sąžine" ir geresniu ūpu galėsiu tęsti darbą, kurio gal tik trečdalis iki šiol tepadaryta. Be to, dar turėsiu pasiruošti apginti tris mintines tezes. Todėl manau, kad liepos mėnesį nespėsiu baigti ir reikės ginti lapkričio mėnesį.

Pirmadienį dalyvavau Pasiuntinybėje vakarienėje, laike kurios buvo įteiktas Gedimino ordenas italų karo ministeriui gen. Gazzera ir vienam pulkininkui. // [2v]

Linkėdamas Dėdei viso geriausiojo.

Bučiuoju.

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 23, l. [1r–2v].

---

[1] it. = palaimintas

187 | Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, 1930-04-16

Kaune, 1930 VDm. bal. 16 d.

Smilga, Pranai! Alleluja!

Nors turiu prieš jus daug ko.

Anandei aiškiai buvau įsakęs, kad su karžygiais Vytautais pasirodytumėt tą pačią dieną, susitarę; o kaip reikia, štai, Bronė jau IV-15 susilaukė Vytauto, o Smilga, turbūt, dar vilkins bent dešimtį dienų ar dvidešimtį. Žinoma – dėdė, senis, giminė, – tai kur čia klausysi!

Visgi šios šventės bus man per pusę ramesnės, kad bent Bronei praėjo bėdos. Apie kokias komplikacijas nieko nerašo. Norėčiau patirti, koks ten dabar triumfas ir ar džiaugias Eglė broliuku. Jums įsitęs į poetingąjį gegužės mėnesį, tai Vytautas turės būti rašytojas-beletristas ar iš viso poetas, kai Klimų Vytautas bus kareivis, Vilniaus vaduotojas. Turime gi sulaukti idealistų generacijos! Tada Jūsų Vytautas parašys maršą, kurį giedodami ir grodami įžengsime į Vilnių. Aš // [1v] tada turėsiu 80 metų ir eisiu nusitvėręs šluotą, ne ginklą, arba šlakstiklį: abudu geru piktosioms dvasioms iš Vilniaus iššluoti ir iššvęsti.

Pranai! Baigdamas savo disertaciją, pridėk dar vieną punktą apie balistiką. Matau, abudu judu neišmanote, kaip nėščias pilvas tuštinas: kad moteris vemia ir vidurius turi užstotus visai ne dėl persivalgymo ar apsivalgymo. Ten mechaninė perturbacija. Tai ant valgymo, gero ar blogo, daug ar maža, bėdos neverskite – Smilga gali būti šiaip jau visai normali.

Tai būtų geri metai, kad ir Smilgai pasisektų! Kitais metais ketinu jau abudu Vytautu leisti muštynių – žinai berniokų buitį, turi ruoštis gyvenimo kovą kovoti.

Švenčių šiemet sulaukėm itin gerų. Niekas Kaune neserga, nekosa, – ypatingai sveikatingi metai; taip pat ir aš. Į jokius kurortus nesirengiu. Ir iš viso dar nepasidariau jokių planų vasarai.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 251, l. [1r–1v].

188 | Pranas ir Barbora Lesauskiai Juozui Tumui, Roma / Fontana Liris, 1930-04-16

Roma-Liri, 1930-IV-16

Mylimajam Dėdei

linksmų Velykų!
Alleliuja!!!

Pranas ir Barbė

J. M.
D-rui Kanauninkui
J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
Lituania

Velykinis atvirukas su kiaušinius krepšelyje nešančių vaikų vaizdu, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 24, l. [1r–1v].

189 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, 1930-04-19

= kanauninkas tumas kaunas

Roma 25599 8 19 0920

Priimta 19 / IV 1930 m.

siandien gime sunus vytautas = pranas. +

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 25, l. [1r], [1v] be įrašų.

190 | Juozas Tumas Vytautui Lesauskiui, Kaunas, 1930-04-19

Kaune, 1930 VDm. bal. 19 d.

Gerbiamasis Ponas Vytautai!

Pasakyk savo tėveliui Pranui ir savo motutei Smilgai, kad aš atsiprašau, įtaręs juos atkaklumu ir nepaklusnybe savo dėdei, būtent, man, literatūros daktarui. Aš jiems buvau įsakęs Tave, Ponas Vytautai, į šį pasaulį atgabenti balandžio 15 d., drauge su ponu Vytautu-Petru Klimaičiu; o jie Tave teatgabeno balandžio 19 d. Na, kad tarpelis labai nežymus, tai galima jiems tai atleisti.

Aš Tavo gimtuvėms pažymėti nusiųsiu Tau Lietuvos poetų antologiją[1]. Skaityk ją atsidėjęs, gerėkis Putinu, Vaičiūnu, o Žengė ir Rimydis, žinau, Tau nepatiks. Jei tačiau nepatiktų ir mūsų klasikai, tai galvok, kaip čia tapus Lietuvių literatūrai Majakausku, kuris kaip tik šiuo metu, kada Tu gimei, iš šio pasaulio gera valia pasišalino. Sako, iš gero buvimo bolševikų rojuje.

Nu, o tėveliam Tu, Vytautai, visai geras šių metų Velykaitis. Duok, Dieve, augti ir stiprėti, labai rėkti, kad plaučiai būtų dideli, labai spardytis, kad ne bet-kas drįstų su klasta // [1v] artintis.

Aš, Tavo Bočius, taip-pat labai nudžiugau; pirma, kad Tu atvažiavai prieš šventes ir nuo visų nuėmei rūpestį; antra, kad Tu esi Vytautas, ne kas kitas. Tiesa, aš tai žinojau iš pat pradžių; vis dėlto mano specialybė, literatūra, nekaip autoritetinga ginekologijos srityje. Tikėkime, kad ir kitkas įvyks, ką esu nusakęs, kaip įvyko pradžia. Tai pasakys atenti karta: Vaižganto turėta neblogiausia intuicija.

Sveikina Tave Vytautas Klimaitis.

Margutį turėčiau Tau, bet iki rytdienos, turbūt, laišku nebepaspės į Romą, o telegrafu jis siųsti nepatogu: per apvalas.

Reikšdamas Tau, Ponas Vytautas, giliausią savo pagarbą, lieku iki ausių nusišiepęs –

bočius Juozas

P. S. Papildyk man tėvo telegramą laiškeliu, ar labai prikankinai mamą ir ar ji, ko gero, ir rankas nukratė nuo Gražinės ar k. k.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 253, l. [1r–1v].

[1] Tikriausiai kalbama apie antologiją *Aš deklamuoju!* (1929, red. Liudas Gira), kurioje iš išvardytų poetų publikuojama Vinco Mykolaičio-Putino, Petro Vaičiūno ir Antano Rimydžio tekstų, bet nėra Juozo Žlabio-Žengės eilėraščių, arba antologiją *Pirmas dešimtmetis* (1929, red. Petras Kubilevičius), kurioje publikuojama Vaičiūno ir Žlabio-Žengės tekstų, bet nėra Putino ir Rimydžio eilėraščių.

191 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, 1930-04-20

Roma, 1930-IV-20.

Mylimasai Dėde!

Barbutė sako, kad jos Vytautas tai jau tikrai būsiąs „didysis". Ne veltui gimęs didįjį šeštadienį. Be to, naktį, kuomet gimė, buvo tikra audra su perkūnija ir žaibais.

Su Klimų Vytautu mūsasis galės kitą metą eiti tiktai lenktynių, nes eiti muštynių jam neapsimoka: jis gimė vienu kilogramu lengvesnis, negu jo 4-mis dienomis vyresnis broliukas. O kad jis lenktynes laimės, tai beveik garantuota. Iš prigimimo, mat, skubus, net visa dešimčia dienų // [1v] pasiskubino anksčiau į svietą ateiti negu jam buvo numatyta. Tokiu būdu gal jis ir į Vilnių bent dešimčia metų anksčiau nusiskubins.

Tačiau Vytukas gimė sveikas, gerai sudėtas, visi pripažinsta, kad gražus vaikiukas. Turi labai tvirtą balsą. Gal iš tikro bus poetas ar dailininkas. Tačiau tai nereiškia, kad negali būti drauge ir geras kareivis.

Švogeris rašo, kad Klimienei šį kartą pavykę greit pagimdyti. Barbutė gimdė ilgiau ir su daktaro pagelba.

Per visą gimdymo laiką buvau prie jos. // [2r] Labai daug padėjo ponia Čarneckienė. Dieną ir naktį važinėjo pas ją į ligoninę, apkrovė dovanomis ir gėlėmis, ir dabar po kelis kartus į dieną atvažiuoja.

Vardą jau užrašėme Gimimo akte, nes čia tuojau reikalauja užregistruoti „anagrafe". Sulig italų papročiu užrašėme net tris vardus: Vytautas-Romano-Pranas. Dabar laukiame, kada Dėdė atvažiuosi krikštyti Vatikano mieste. Gegužės ir birželio mėnesiai yra gražiausias laikas Italijoje, ir Dėdės sulaukti mums būtų labai, labai malonu. // [2v]

Barbutės pavaduoti atvažiavo panelė Šakenytė, labai simpatiška, sako Barbutė.

Bučiuojame.

Pranas ir Barbė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 26, l. [1r–2v].

192 | Juozas Tumas Vytautui Lesauskiui, Kaunas, 1930-04-21

Kaune, 1930 V. D. m. balandžio 21 d.

Vytautai! Nuo to laiko, kaip aš Tau rašiau pirmąjį laišką, jau praėjo dvi dienos. Šitą Tavo jubiliejų švęsdamas, aš Tau pasisakau pasiilgęs; be to, šiuo laiko periodu tiek man prisirinko medžiagos apie Tave, kad gavau sėstis ir paleisti į Tave antrą laišką.

Man rodos, per tą laiką Tu jau pailgėjai visu centimetru. Kažin gi koks besi ilgas? Petras-Vytautas, dviem vardais, Klimaitis esąs 54 cm. ir sveriąs 4.5 klg. Aš nenorėčiau, kad Tu veltui ėstumei žemės duoną. Išauk didelis. Tačiau, tai nesvarbu; „kūnas – tai molio puodas", no Vydūno tariant; svarbiau mažinėti dvasia. Tuo kaip tik reikalu ir ryžaus į Tave kreiptis.

Man patiko Klimaičio sumetimas pasivadinti savo tėvo vardu ir Vytautu; girdi, jei ne vienu, tai antru galėsiąs pasekti. Imk ir Tu analogiškai prasimink: Pranciškum-Vytautu. Abudu itin geri patronai, o Pranciškaus vardas Tau kaip dėte pridėtas. Juk Tu būsi poėtas, vates-propheta[1]; o šv. Patriarchas // [1v] asizietis Pranciškus Serafiškasis, „Saulės Dainius", buvo kilnus ir žymus poetas. Jis ir visų Prancūzijos, tikinčiosios ir bedievės, poetų Patronas, lyg Šefas. Turėti prieš akis romantiškąjį Saulės Dainių tiek kilnu ir reikšminga, kad aš Tau tik pavydėti galėčiau tos garbės. Šiaip jau apie Asizio fenomeną, vienatinį duonos ėdiką-angelą, aš šiuo tarpu nekalbėsiu.

Vakar pas Arkivyskupą[I] susitikome su dėde Juozapu II Dr. Liasauskiu. Tuojau jam skėliau į galvą šia jo dar nelaukta naujiena:

– Jau!

Dėdei patiko. Stebėtina, kad ir jo esama romantininko. Jis tarė griežtai: pakrikštyti reikia Romoje, kad turėtų Jos dokumentą, ir jos kuriuo žymiu vardu: Petru (Povilu, Pranciškum). Aš mačiau, kad ir „antra dėdė" taiso Tave kaž-kuo nepaprastu, ne eiliniu piliečiu.

Taip mes „abidvi dėdės" ir palaiminome Tave, Pranai-Vytautai, į didelį gyvenimo žygį ir norėtume aplink Tave sudaryti kilnią atmosferą jau iš-pat pradžių, kad banalumai nepaverstų niekais.

Pirmą Velykų dieną laikiau Mišias už Tavo Mamos sveikatą. Tikriau, dėkojau Dievuliui, kad sveika.

Tavo bočius kun. Juozas I.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 254, l. [1r–1v].

[I] Juozapas Jonas Skvireckas

193 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Liri, 1930-04-25

Liri, 1930-IV-25.

Brangusai Dėde!

Į Tamstos malonų laišką Vytautas įgalioja pranešti štai ką.

Jis savo močiutės labai varginti nenorėjo ir pasistengė gimti visai normaliai, be jokių komplikacijų. Be abejo, be skausmų neapsiėjo, bet visi sako, kad dažniausia pirmagimiai duoda daug daugiau skausmų, negu pakėlė jo motina Smilgutė.

[1] lot. = dainius-pranašas

Smilgutė nuvyko ligoninėn ketvirtadienio vakare, apie 4 val. Ji patėmijo, kad jai vanduo pradėjo išeiti, labai išsigando ir nubėgo pas p. p. Čarneckius, kurie ir nuvežė ligoninėn. Aš buvau Liri ir gavau telegramą 7 val. vak. 3½ val. ryto išvykau į Romą ir buvau ligoninėje 7 val. ryto penktadienį. Apie 4 val. ryto penktadienį Smilgutei prasidėjo mažesni skausmai. Paskui jie didėjo ir pasikartodavo kas 5–6 minutės. Smilgutė iki 9–10 val. vak. nenustojo ūpo ir praėjus skausmui juokaudavo sakydama „kai tik tu gimsi, tai aš tau mušiu". Prieš galą ir jos kantrybė buvo beišsisemianti. Todėl nepaprastai nudžiugo, kuomet apie 12½ nakties pranešė, kad jau veš į gimdymo salę. Ir dideli skausmai jau perėjo. Nuvežėme į salę, paguldėme ant stalo ir laukėme atvykstant gydytojo. Tuo tarpu akušerė ruošė visas priemones. Labai lijo, net su perkūnija, ir Smilgutė tik rūpinosi, kad gydytojas atvyktų. Gydytojas atvyko apie 1½ val. Ją pradėjo migdyti // [1v] eteriu. Ji ilgą laiką neužmigo ir jai supylė beveik visą stiklinę eterio, tuo tarpu kai dažniausia užtenka kelių lašų. Pagaliaus užmigo ir už poros minučių sūnus Vytautas rėkė visu balsu protestuodamas, kad jį palikę ant lovytės visi rūpinosi tiktai jo motina. Jai dar vis pylė eterio, kad nepabustų, ir tvarkė apie ¾ valandos. Iki gimė Vytautas aš visą laiką buvau prie jos. Paskui palikau gydytojo rankose ir grįžau prieš pabundant. Ji sakosi per miegus girdėjusi, kad kieno tai vaikas rėkė, bet bijojusi pabusti, kad nebūtų skaudu. Maniusi, kad vis ją teberuošia gimdymui. Atidarė akis tik kuomet d-ras įtikinančiai pranešė, kad gimė sūnus. Neapsakomas buvo džiaugsmas, kuomet jai parodė berėkiantį sūnelį.

Dabar Smilgutė taisosi, o sūnelis Vytautas auga. Temperatūra svyravo tik tarp 37º,2–36º,6. Vakar, trečiadienį, pradėjo duoti jai žmoniškiau pavalgyti. Iki šiol pieno buvo pilnai pakankamai.

Vytautas nuo pirmos dienos rodo nepaprastų gabumų. Tuo tarpu kai kiti vaikai gimę laiko pirštus suspaudę į kumštį, jis tuojau pradėjo pirštais kėtoti. Tai esąs ženklas, kad bus toks geras, kaip Dėdė.

Kuomet akims per daug šviesos, tai užmigdamas užsidengia rankomis. Paprastai rankas laiko labai gražiai sunėręs, arba susineria virš galvos. Jau antrą dieną nosine patsai sau lūpytes nusišluosto. Jeigu neturi nosinės, tai gražiai nusišluosto rankytėmis. Žiovaudamas užsidengia rankyte. Savo sunkią // [2r] galvą ne tik sukinėja kur nori, bet ir nuo pagalvės pakelia, kad vandens šaukščiuką pasiekti, kai nori gerti. Tai jau Smilga iš viso to spėja, kad iš tikro būsiąs Didelis Vytautas. Ir Vytuku niekumet nevadina, o tik Vytautu. O bendrai visi pripažinsta, kad sūnelis labai gražus, turi gražias lūpytes, gražų veidelį, gražias rankytes ir kojytes.

Svėrė antrą dieną 3,5 kg. ir turėjo 52 cm. ūgio. Gimė sveikas, ir tikimės, kad Aukščiausias padės jam sveikam augti ir stiprėti.

Smilgutė išbus ligoninėje iki antradienio–ketvirtadienio.

Pasisamdėme tarnaitę. Rekomendavo vokiečių vienuolės. Aš vakar – trečiadienį – grįžau į Liri tarnybon. Šeštadienį atvažiuosiu ir gal pabūsiu, kol parvešiu į namus.

Bučiuoju. Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 27, 27a, l. [1r–2r], [2v] be įrašų.

194 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-04-27

Roma, 1930. IV. 27.
Policlinica Morgagni.

Gerasis Dėdyt,

Vytauto įgalinta dėkavoju už jam rašytus gražius laiškus.

Vytautas didelis išdykėlis: valgo kaip tikras žemaitis, rėkia aukštaitiškai, atsilygindama jam pakviečiau geriausį vaikų daktarą, tai jau jį taip išmatavo išvartė ir rado gimusį gana stipriu ir sveiku, tik viena yda, manau, iš manęs paveldėjo, valgo nepaprastai greitai. Pav., vaikas turi per 15–20 min. paimt maisto 30–40 gr., o jis per 5 min. paima 50 gr., tokiu būdu labai sunku sureguliuoti. // [1v]

Šiandien jis turėjo vizitą, atėję buvo visi Čar[nec]ki[a]i su gėlėmis, oranciais ir bananais.

Bandžiau atsistoti, bet kojos dar linksta, visgi aš gana stipri, po operacijos tik kartą turėjau 37,3, paskui pradėjo kankyt gimaroidai, vidurių užkietėjimas, tai ir nusilpnino. Visgi manau už 3 dienų išeit, nes čia moku į dieną „gyvus" pinigus, bet jokios priežiūros nė man, o Vytaut[as] tiek ir to negauna.

Vardai Vytauto gal bus galima perstatyti. Kada Dėdė atvažiuosi? Bučiuojame.

Barbė, Vytautas ir Pranas.

⌜P. S. Be to, jau ir vienuolė jį apskundė, kad jai veidą draską s.⌝[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 28, l. [1r–1v].

195 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1930-04-29

Kaune, 1930 VDm. bal. 29 d.

Smilgele! Pranas, ačiū, prirašė man apie Vytautą daug niekų. Sako jis jau esąs su kojytėm ir su pirščiukais. Ar tai tiesa? Jei būtų tiesa, tai būtų aiškus ženklas, kad bus nepaprastas, na, sakysime, kad ir didvyris. O kad rankom jau kemėruoja, tai bus boksininkas, tai poetiškumui visai nekliudo, o ne į mane panašus, kaip tvirtina Pranas. Šiuo atžvilgiu jis klysta. Jei nosytę pats jau nusišluosto, tai irgi gerai – neteks kitiems jam nosis šluostyti. Ot, viena man nepatinka, kam jis žiovauja: bijau, kad nebūt žiopla, panašus į „dabartėłės" – a. a. Antaną Tumą, kurs pirma ką pasakydamas, nusižiovaudavo rankas atmesdamas už galvos ir pradėdavo nuo: – Dabartėłės... – Taip jį a. a. dekanas Normantas ir vadindavo: Antanas buvo jo šeimininkas.

Kad Vytautas yra gražus ir bus gražus, aš tai laiku žinojau, o pagrindo spėti davėte jūs, tėvai. Tik tos „gražios lūpytės, gražus veidelis, gražios kojytės, rankytės" vyriškam neperreikalingos: // [1v] anksti tenka pradėti gintis nuo moterų. Tu jį laiku perspėk: poezijas apie moteris terašo tie, kurie jų dar nepažįsta; sveika todėl poėtui kuo ilgiausia jų ilgėtis ir tiek... Ale apie auklėjimo metodiką teks vėliau pasikalbėti. Pagaliau, ir Tu gi specialistė pedagogė.

---

[1] Įterpta l. [1v] viršuje atvirkščiai likusiam tekstui.

Pas mus jau labai gražu. Jau medeliai sprogsta, tuoj pradės žydėti. Aš pavasario laiko šiemet sveikas sulaukiau ir su nedideliu slanktu atamainą lydžiu. Į kurortą vykti nesinori, kai nėra prievartos, o mažų užkliuvimų nariuose, kurius padaro artritizmas, tuo tarpu galiu nepaisyti. Ir dar viena: Bronė ketinanti šiemet Palangoje ilsėtis. Tai kaipgi bus: aš turėčiau bėgti ir unt jumus, ir unt ją. Kad tik nelikčiau Buridano asilu – nė su viena nepabuvęs. Dar nieko nežinau. Laukiu Petro apie V-5 d. Jis ką tikra pasakys.

Olšauskui teks kalėti bendroje blakynėje, katorgoje, drauge su kitais[1]. Viešpatie, papratus gyventi palociuje!...

Na, gyk, būk sveika! O ar pati žindysi?

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 255, l. [1r–1v].

[1] Prelatas Konstantinas Olšauskas 1929 m. spalio 13 d. buvo nuteistas kalėti penkerius su puse metų dėl Stanislavos Ustijanauskienės nužudymo, o 1930 m. balandžio 26 d. bausmė padidinta iki šešerių metų sunkiųjų darbų kalėjimo. 1931 m. Olšauskas pripažintas kaip neteisingai apkaltintas ir paleistas.

196 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-05-26

Roma, 1930. V. 26.[1]

Gerasis Dėdyt,

Labai mums būtų nemalonu, jei Dėdė negalėtum atvažiuoti Vytauto krikštyti.

Grįžę iš ligoninės pradėjom abudu „dvasioj milžinėti", dabar ypač Vytautas pradeda smarkiai diktėti, vargiai bepanešu. Ligoninėj užmokėjom virš 4.000 it. lyrų, manau, jei ne visus, tai dalį grąžins Užs[ienio] reik[alų] m-ja. – Manęs pavaduoti atvažiavo p-lė Šakenytė.

Tiesa, nuolat ponai // [109r] Čarneckiai primena, jei Dėdė atvažiuotum, kad pas juos apsistotum, tuom suteiktum jiems didelį malonumą, be to, ketina ne tik Romą parodyt, bet ir jos apylinkes, mat, jie turi savo asmeninį automobilį, dažnai ir aš su Vytautu pasinaudojam. Mano nuomone, labai Dėdė ir nepavargtum. Berlyne įsėstum, Romoj išliptum. Įdedu ligoninėj fatografuotą mudviejų fatografiją.

Tokiu būdu Dėdės laukiam.

Daug linkėjimų Dėdei ir prašau sveikint švogerį.

Barbė ir Vytautas

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 101, l. 108r, 109r; 108v, 109v be įrašų.

197 | Juozas Tumas Vytautui Lesauskiui, Kaunas, 1930-05-29

Kaune, 1930 VDm. gegužės 29 d.

Ponas Vytautai! Na, važiuoju Tavęs krikštytų, nors Petras sako nėsą verta tiek išsileisti dalykui, kurį gali ir kiti padaryti.

[1] Dešiniajame viršutiniame kampe Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. V-29."

Aš ir svyravau, kol gavau paskutinį jūsų laišką. Jei jums taip svarbu, kad aš būčiau, tai būsiu.

Petras prabuvo pas mus kelias savaites ir tik rytoj išvažiuoja. Jo nuomonė buvo – Romon nuvažiuoti reikia, bet tik tinkamu laiku ir ilgesniam laikui. Man netinka nei vienas, nei kitas. Važiuoju, kai reikia ir neilgam.

Kad pp. Čarneckiai tokie malonūs, tai aš nė nežinau, kaip atsidėkoti. Žinoma, jiems padedant, aš daugiau laimėsiu. Mačiaus su senąja ponia Čarneckiene[1]; ji man taip-pat sakė, jog ten Romoje jau esanti man žalia broma statoma. Tai kaipgi nevažiuosi žmogus? // [1v]

O kad Tu, ponas Vytautai, diktėji, tai nieko bloga. Nepaneš Tavęs, tai paveš, nebepaveš, tai parìtins, – vis šiaip taip versis. O atrodai rimtas, kaip kapitonas. Vieno Tau pavydžiu – gilaus miego. Aš temiegu, kai labai ramus esu ir įsitinginiavęs arba kai labai privargstu fiziškai.

Taigi jei kas netikėtai nesukliudys ir Dievas padės kelionėje, šiomis dienomis pasimatysime. Jau nekantrauju.

Tavo bočius kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 257, l. [1r–1v].

[1] Juzė Čarneckienė

198 | Juozas Tumas Barborai, Pranui ir Vytautui Lesauskiams, Berlynas, 1930-06-18

Berlyne, Friedrichstr. stotyje 1930 V. D.m. birželio 18 d. 6 v. vak.

Smilga-Barbora, Pranai-Pranciškau, Pranai-Vytaute etc etc.

Tatai pirmadienio vakarą iš Romos išvažiavęs, vos tik trečiadienio vakarą 7.34 v. išvažiuosiu iš Berlyno. Visur reikėjo laukti, vėluotis, ir mano traukinys išėjo 9.07 v. rytą, kai aš atvykau 10.30. Mūsų delegacija per Šveicariją būtų suskubusi, bet nenorėjo. Aš ją sutikau mūsų atstovybėje. Ir vėl išvažiuojame ne drauge: aš anksčiau, ji 11 val. arba ir rytą. Gaišta, lyg per daug laiko turėdama. O aš būčiau laimingas, kad bent į Dievo Kūno procesiją patekčiau (ketvirtadienį). Visą laiką važiavau vienas elegantiškoj kupėj; neteko nė vieno žodžio vamtelėti į ką nors, be palydovo ir bufetininko. Maniau, kažin ką prigalvosiąs, o iš tikrųjų nieko; kai esti į ką žodis pratarti, daugiau mintis darbuojas. Beliko tik džiaugtis Tirolium, kurį andai naktį pravažiavau. Tai bene gražiausi dalis Alpių; nemenkesnė už šveicariškes. // [1v]

Tai asmeniškoji dalis šios korespondencijos. Seka oficiališkoji. Būtent, atsisveikinimas išvažiavus iš vaišių ir peržengus sieną. Laikaus konvenanso. Bet ir be konvenansų būčiau Jums, mano mielieji, taręs iš širdies padėkos žodžius už tokias vaišes.

Pirmiausia Tau, Barbora, ir Pranciškui. Aš kviečiamas važiavau, nors Petras gerokai stabdė. Man buvo baisu padaryti jums nemalonumo. Apie malonumą sau aš negalvojau. Juo mieliau man, kad radau to, ko nelaukiau, ko ir reikalauti nebūč reikalavęs. Važiavau kaip Kunigiškiuosin; ten nededa sąskaiton nieko. Pabuvus pas Jus, tenka sąskaiton įdėti labai didelis pliusas; būtent, tikro giminiškumo ir meilės dalykų. Petrai mane gerbia, gal net myli; vis dėlto pas juos Paryžiuje aš jaučiaus kiek svetimas. Trūko vieno biš- // [2r] kelio, ko jūs sugebėjote duoti – širdingumo. Savaitę, pragyventą via-

lėj Liegio, laikysiu viena maloniausių savo amžiuje. Aš, mat, vienišas; iš manęs giminės pinigų telaukia ir ničnieko man neduoda. Be Kazio. Šis tikras man giminė. Dabar man ir liūdna bus, kad jūsų taip ilgai nebus Kaune. Dabar man rodos mums būsiant labai malonu, kad sūkį apsukę galėsime į kits kitą užbėgti. Taigi nieko man negaili už tą patirtą giminišką širdį. Ir tik begaili, kad ne visą laiką su jumis buvau, bet klaidžiojau.

Ir dar suprantu Tavo, Smilga, giminišką palankumą padarius man ir kitų palankumą. Savaime to nebūt atsiradę, kas pasireiškė ir iš kitų. Tu manai, kad aš nemoku analizuoti ir viską imu, kaip tikrą monetą? Moterys nemačiusios jau nusistato, kad reikia ir verta pasižiūrėti Tavo dėdės ir rasti jį tokį pa- // [2v] dorų ir mielą, koks Tau yra. Jų palankumo ir džiaugsmingo komplimentingumo pareiškimus ėmiau, kaip Tavo pareiškimus. Šiaip jau moterų afektai būtų man pavėluoti, ir aš jų neieškau. Tai žino visas Kaunas. Man dabar net nemalonu, kad man teko per džiaugsmingai priimti tie afektai, man, žilam, senam žmogui ir dar dvasiškiam. Raminuos tik viską suversdamas Tavo galvon, Smilga.

Dar negaliu užmiršti, kad Tu man neišnešei Vytuko peržegnoti ir pabučiuoti, o aš apygirtis paskui jus išmoklinau ir tik apačioje susigriebiau. Būč grįžęs, bet rodės per maža beliko laiko. Nu, nieko! Aš Vytuką vis tiek laiminu bočiaus širdimi; dažnai tai daugiau esti, kaip tėvo. Ir bučiuosiu jį dažnai iš tolo, kad sveikas augtų ir diktėtų.

Klimus aš labai myliu. Tai viršiau padėtieji apie juos mano žodžiai tegul Jūsų nesuklaidina. Aš nieko iš nieko nereikalauju; tik juo džiaugiuos, kai gaunu. Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 266, l. [1r–2v].

199 | Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, 1930-06-20

Kaune, 1930 VDm. birželio 20 d.

Mieliausieji! Tatai jau ir Kaune. Vakar dalyvavau Dievo Kūno procesijoje, vos nušlubavau per tą keikiamąjį Kauno grendinį: vis tebesopa pirštelį, o žinovai guodžia, kad sopėsiąs bent pusę metų. Ačiū!

Dėdė Lesauskis baisiai patenkintas, kad atvežiau kieliką: jo bijota, kad aš gausiąs sumokėti per daug muito. 1,000 lyrų sumokėjo; $ 52,60 įdėjau į jūsų sąskaitą N 38. Dabar bus 568 $. Taigi 1,000 lyrų sumokėkite kun. Reklaičiui ir padėkokite // [1v] jam.

Dėdė Lesauskis dar labai patenkintas, kad Barbora jo nepamiršo ir įdėjo fygų. Girdi, Kaune jų nė negalima gauti šviežių. Ir vėl gėda, girdi, kad aš nieko neįdėjau Pranams.

Mane, rodos, kelia tikruoju kapitulos kanauninku, o apie Dr. Lesauskį nesigirdi.

Žmonių pas mane pusė milijono. Tai sudieu!

Jūsų Kanauninkas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 267, l. [1r–1v], [2r–2v] be įrašų.

200 | Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, 1930-06-28

Kaune, 1930 VDm. birželio 28 d.

Mieliausieji! Abidvi krikšto fotografijas gavau. Jos labai gražios, paveikslėliai; deja, nėra tikros. Romoje mokama padaryti taip pat, kaip Kaune „Modern" kreivažandis žydelis padaro: pas jį visi gražūs, neraukšlėti, net simpatiški.

Kad mudu su kūma Eleonora[1] simpatiški, apie tai visi žino ir niekas neneigia. Bet kad aš būčiau toks jaunas, apie tai nepasakys mano 1869 m. rugsėjo 8 d. metrika. Liudytojas ir veidrodis, kai nesu buvęs pirtyje arba Romos saulėje.

Juokinga mano sėdinčio poza: kiek čia bailės prisišlieti prie kūmos! Iš kur ta bailė, kad aš visai nebailus net su moterimis? O kūma pasidavusi likimui. Derėjo supozuoti taip, kad būtų kūmiška.

Užtat Tu, Barbora, čia visai gerai ir teisingai atrodai. Pranas taip-pat. Nusiųskite Eglei – aš jai tai pažadėjau.

O už vieną nutraukimą moku aš. // [1v] Taip savo buhalterijon ir įsirašykit.

Petras atsiuntė savo Didžpetrio atvaizdus. Gal ir jums. Koks begalinis panašumas tų dviejų brolių Vytautų! Lyg būtų dvyniai buvę.

Vos tik devynios dienos, kaip iš Romos išvažiavau, o man rodos labai seniai; tiek čia buvo pergyventa: paroda, dainų šventė, dvi misterijos, Dievo Kūno oktava – kasdien celebravau katedroje.

Dabar daug dirbu plunksna – praleidęs mėnesį, turiu oficialių remanentų[1]. Šį tą parašysiu ir apie savo sumetimus iš svetimų kraštų.

Šaliką Domicelei nuvežė Jonė. Atsako negirdėjau.

O kai Emilija susirišė, tai nušvietė visą Aleksoto gatvę – lyg Laumė būtų uždegusi ugnį. Gaila, kad jai 46 metai – darytų furorą.

Tai ir viskas. Dar sykį dėkui už fotografijas. Sveikinkitės ir sveikinkite.

Jūsų Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 270, l. [1r–1v].

[1] Eleonora Čarneckienė

201 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, 1930-06-29

Roma, 1930 m.-VI-29.

Brangusai Dėde,

Mes jau nežinome kaip ir savo dėkingumą pareikšti Dėdei už tokį mums parodytą gerumą. Dėdė nepasigailėjo visą savaitę išbūti traukinyje, padaryti dideles pinigines išlaidas vien dėl to, kad mums savo tėvišką globą ir meilę pareikšti. Tai Dėdės duotas geriausias pavyzdys, kad gerumas neranda nei materialių, nei fizinių kliūčių. Mes norime ir tikime, kad mažutis Vytautas, pačiose pirmose savo gyvenimo dienose patyręs tokio gerumo, užaugęs bus taip pat geras ir kilnios minties. Dėdės gerumas jam bus paskatinimu ir pavyzdžiu.

Dėde mums dovanok, kad gal neužtenkamai rūpesčio, atatinkamos pagarbos taip brangiam svečiui pareiškėme. Širdyje mes Dėdę mylime ir Dėdė savo gerume dovanos mums paviršutinius, ne iš blogos valios paeinančius trūkumus.

Mes visi tuo tarpu gyvename neblogai. Vytukui nuo šilimos ar persišaldymo virškinimas truputį sugedo, bet jis auga ir nieko pavojingo nėra.

Dabar turime jau gana gerą tarnaitę. Anksti keliasi, greitai dirba viską, moka prižiūrėti Vytuką ir neblogai valgyti gamina. // [1v] Gaila, kad neturėjome jos, kai

[1] lot. *remanēns* = pasiliekantis

Dėdė pas mus buvai. Būtų buvę geriau patarnauta ir Dėdė būtumei patogiau pas mus jautęsis.

Kun. Reklaičiui 1000 lyrų užmokėjome. Jo paties namie neradau, bet priėmė kunigas Bronikowski ir išdavė parašą.

Sutartį su firma pasirašiau. Bet prašiau, kad paskirtų priiminėti ką kitą. Turiu skubėti su diplominiu darbu. Straipsnis, regis, išeis labai įdomus. Kai atspausdinsiu, tai pirmą atspaudą Dėdei prisiųsiu.

Gaila, kad Dėdės koja taip ilgai skaudi. Tikimės, kad dabar bus jau pagijusi.

Bučiuojame.

Barbora Pranas ir Vytukas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 29, l. [1r–1v].

202 | Kauko nekrologas [Barborai Lesauskienei], [Kaunas], [1930-07]

Nekrologas

1930 Vytauto Didžiojo metais naktį iš birželio trisdešimtos dienos į liepos pirmą dieną Aleksoto g. 16 N kieme šunų veselijoje neramų savo amželį pabaigė –

Kaukas,

vos aštuonerius metus tesukakęs.

Kauno laikraščiai savo kronikose vis žymėdavos nepaprastą Kauko ištvermę – per dešimtį dienų suklomis veselioti. Sulysdavo sukūsdavo nabagas, bet apetitą gerą turėdamas, // [1v] vėl lengvai atsigaudavo. Juo senyn, juo aiškiau nabašninkas jautė savo pašaukimą tarnauti gražiajai lyčiai, nepraleisti nei vienų veselijų visame senamiestyje. Pirmasis Lietuvos poetas

Maironis

apibūdino Kauką niekad nepamirštamais savo teisingumu žodžiais: „Kaukas, girdi, Kaukas... buvo Vaižganto gyvumo ir temperamento".

Nebent tuo skirtumu, kad aš jokiose veselijose nedalyvauju. Išimtį sudarė Prof. Skardžius, kurio vestuves atšokome // [2r] Kybartiškiuose.

Kaukas negalavo. Net manęs sugrįžusio nepasveikino. Vis neturėjo laiko. Bet nebeturėjo ir apetito. Matyt, dvėstinoji artinos ir, kaip kultūringas šuva, dvasią išpūtė ne namie.

O buvo man geras. Visur sekė. Namie žinojo, kada su manim žaisti – kai man nusibosdavo prie staliuko sėdėti. Pasivalgė jis už tai geros duonos. Naudojos viso miesto pagarba. Pavydelninkai sako net policistai, kanauninko taksą sutikdami, „козыряли"[1]. O garsus buvo visoje Lie- // [2v] tuvoje. Ypač įgarsėjo po vienų muštynių, kada nuo kartuvių paleistas, jis tučtuojau sugrįžo atgal į šunų veseliją.

Daug pasidarbavęs, pilnas nuopelnų, – jo ainių liko daugybė – buvo palaidotas istoriškame Kauno „Gojuje". Laidotuvių ceremonijas atliko Vladas Cibulskas, zokristininkas.

Rimtai sakant, Kauko labai gaili.

---

[1] rus. = atiduodavo pagarbą

O mano kojos pirštelis, dr. Kuzmos ištyrimu, atplyšęs. Sausgyslė tesugysianti per tris mėnesius. Liepta basam gyventi.
Jūsų nuliūdęs Vaižgantas

Laiškas rašytas ant laiškų popieriaus dvilapio su juodu apvadu, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 271, l. [1r–2v]; datuojama pagal Kauko nugaišimo mėnesį; adresatė priskirta pagal susirašinėjimo kontekstą: Lesauskienė Tumui šunį dovanojo, žiniomis apie šunį keičiamasi laiškuose.

203 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, [1930]-07-03

= kanauninimkui tumui
aleksoto gatvė 6 kaunas

torino 53563 14 5 7 55
Priimta 3 VII

= prasau priimti giliausios ir nuosirdziausios uzuojautos = pranas lesauskis. +

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. F312, Nr. 6, l. [1r], [1v] be įrašų; greičiausiai telegrama reaguojama į Tumo siųstą Kauko nekrologą, pagal tai priskirti metai.

204 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-[07]-04

Roma, 1930. VI[I]. 4.

Gerasis Dėdyt,

Šį rytą Vytautas palydėjo mane į biurą, o pats nuvažiavo žiobaudamas sodnan, mat, aš turiu darbą pradėt dviem savaitėm anksčiau, nekaip buvo manyta, bet manau, progai pasitaikius, pasinaudosiu, negi dovanosiu, kas man priklausė.
Vytautas jau 12 d., kaip serga viduriukais, sako daktaras, ar nebūsią nuo karščio, mane ramina, kad nesą didelio pavojaus, bet taip išvargino.
Fotografijos, ir mano nuomone, išėjo neblogai, be reikalo kaltini fotografą, Dėdė išėjai taip, kaip atrodai jaunai.
Eglutei pasiųsiu tuo tarpu vieną – visų, o kitą vėliau, nes neturiu.
Klimų Petrelis, bra, gra- // [107v] žus.
Labai nemalonu dėl Dėdės kojos, ar vis dar skauda.
Turiu neblogą – greitą, sumaningą virtuvėj ir prie vaiko – signorina[1] 42 m. amžiaus.
Liūdna mums buvo, kad Dėdė taip greit išvažiavai.

Tai tuo tarpu
Bučiuojame
Barbė ir Vytautas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 100, l. 107r–107v; pagal laiško turinį ir artimiausių laiškų kontekstą matyti, kad Lesauskienė suklydo rašydama mėnesį, manytina, kad laiškas rašytas liepos mėnesį ir atsakoma į 1930-06-28 Tumo laišką.

---

[1] It. = panelė

205 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-08-21

Roma, 1930. VIII. 21.[1]

Mielas Dėde,

Matai, vis rengiaus Dėdei parašyt, bet maniau, kad sėdi Palangoj. – Vytautas arba Pranas II-sis sparčiai auga, sirgo viduriukais, kaip rašiau, 12 d., 10 d. gydė vaiką žinomas specialistas, bet veltui, pakviečiau, kuris mane gydė, per 2 dieni ir sulaikė viduriukus. Jau balsiai nusikrizena, mėgsta kalbėtis, lovoj paguldytas apsiverčia kelis kartus, vieno nebegalima nė lovytėj, dar kurios neturim, nė vežimėlyj bepalikt. Jo auklė labai gera, linksma, mėgsta jį švariai gražiai aprengti ir sodne klausytis komplimentų, be to, mane ramina, kad blogos akys, mat, italai baisiai prietaringi, nepakenks, nes ji visados nešiojant[i] kišenėj ragelį, o jei ne, tai tuojaus, atsiprašant, kai kas pasižiūri ir pasako „quanto bello"[2], ji už užpakalio turinti nusitvert. // [111v]

Dabar pas Dėdę turiu aibes prašymų, būtent: 1) nutarėm su Pranu dėt Vytautui renda į mėnesį po 50 lit. arba metams 600 lit., kažin ar apsimoka, jei taip, tai gal sužinotum, kokiam banke ir kaip geriau įmokėt, ar visus iš karto, ar kas mėnuo. 2) Dėdė pasiųsk tetai Černiuvienei 50,– lit. (J. Černius, vient.[1] Labdiškės, Skapiškio pašt.) iš tų 500 it. lyrų, kurias pridėjau Dėdei biletą perkant, kiti tegu liekasi pas Dėdę.

Vakar mačiau Vyskupą Bučį, nei šioks, nei toks, su bar[zda], plačiom rankovėm. Mat, ir pas mus negalėjo ateit dėl barzdos.

Pranas, baigęs darbą, išvažiavo į Torino.

Eglutė pati jau man laišką parašė. Be to, rašė man labai malonų gražų laišką kun. Z. Gudavičius.

Dabar Romoje tai galima gerokai paprakaituoti.

Bučiuojam abudu su Vytautu Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 102a, l. 111r–111v.

[1] Turima omenyje „vienkiemis", vartojama netaisyklinga forma „vientkiemis".

206 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1930-08-25

Kaune, 1930 VDm. rugpjūčio 25 d.

Miela Barbora! Ačiū už žinias ir krikšto sūnaus fotografijas! Džiaugiuos, kad jis pasveiko ir toks jau rimtas ant tėvo rankų, – lyg jo paskaitos klausytų. Auklė Margherita tikrai simpatinga, tik kad ji neužkutintų Pranuko bejukindama. Ir dar ačiū Margheritai už pamokymą, kaip reikia gintis užkerėjimo: juk taip esama piga nusitverti už rūros; žinoma, sau, ne kerėtojai. Mėginsiu praktikuoti; deja tik, kad septintoje dešimtyje vargu kas bebandys kerėti. O italams Tu netikėk: jiems, rodos, bet tik bombino[3], tai ir quanto bello[4]. Jūsų bernas kaip bernas; tėvams tik stebuklas.

Dėti kraitį vaikams per 20 metų tiek išmintinga, kad Klimai savo Eglei yra jau sudėję kelioliką tūkstančių. Tokius fondus rengia Lietuvos bankas. Aš imsiu ir padary-

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. VIII-25".
[2] it. = koks grožis
[3] it. = vaikas
[4] it. = koks grožis

siu pradžią. Iš tų 500 lyrų = 250 litų, pasiuntęs 50 litų Černiuvienei, 200 padėsiu į L[ietuvos] banką, kad būtų nuo gegužės 1 d. Mokėti galima visaip. Kiek įmoki, nuo tiek eina nuošimčiai. Galima ir gale metų įmokėti. Geriau tačiau nesitęsti per ilgai. To aš pridabosiu, kol sugrįšite.

Kun. Gudavičius buvo pas mane, vis tebemini jus, vaikus, tebesidžiaugia, tai prikalbėjau, kad parašytų. Atsakyk jam, tai geras žmogus ir geras kunigas. Jau tris bažnyčias pastatė. // [1v]

L[ietuvos] bankui pareiškimą padaviau. Tegu apsvarsto valdyba. Tik nuo pereito laiko nėsą galima mokėti, nes už tai nėr kaip % skaityti. Sako būsią įsteigta nuo dabarties.

Visokių Jums gerybių.
Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 279, l. [1r–1v].

207 | Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, 1930-08-26

Kaune, 1930 VDm. rugpjūčio 26 d.

Mieliausieji! Kraičio krovimas moraliai privalomas krovėjams. Jie moraliai pasiryžta kas metai ar kas mėnuo įdėti po tam tikrą sumą, po minimum. Padidinti įdėjimą visados galima ir bet-kuriuo laiku. O faktinai privalomas – nebeišsiimti gyviems ir numirus iki parodyto rako. Nebebus įdedama, tai augs nuošimčiai. Pasitarkite, sutarkite ir padėkite dviejose vietose datą. Aš manau, Pranas į gimnaziją įstos 9–10 m. ir išeis ją 17–18 metų. 1947 m. bal. 19 d. pinigai tektų perkrauti jau į einamąją sąskaitą, kad būtų iš ko eiti aukštieji mokslai. Antra gera data, bet nebe taip gera, mano išmanymu, tai penkeriais metais vėlyvesnė, kada Pranas bus išėjęs mokslus, turės susidaryti šeimą ir pradėti savarankiai gyventi; tai 1952 m. Geresnė už tą yra data 1940 m. bal. 19 d., kada Pranukui bus dešimts metų ir teks pradėti mokslas, o nėra garantijos, kad tėvai ir po to bus pasiturį ar bent gyvi ir jiems nebus sunku ištesėti. To neduok Dieve; bet visam kam laimingai klojantis, negi sunku pinigai palikti ilgesniam terminui. Gana pareikšti nauja atsiėmimo data. Susitarkite, pagalvokite ir man pareiškimą sugrąžinkite – aš jau padarysiu.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 280, l. [1r], [1v] be įrašų.

208 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-08-29

Roma, 1930. VIII. 29.[1]

Karšta savaitė atgal Dėdei pasiunčiau laišką su trimis Vytauto fatografijomis, ar gavai? Esam sveiki, tik Romoje baisūs karščiai, Vytautas suvis neteko apetito, norėjau išvažiuoti iš Romos, bet daktaras nepataria, liepia anksti [iš] ryto ir vakarop išeiti sodnan, o dieną būti tamsiam kambaryje.

Viso BLesauskienė

---

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. IX-2".

J. S.
Kan. Dr. J. Tumui
Aleksoto g-vė 6
Kaunas
(Lituania)

Atvirukas su pagrindinio įėjimo į Romos zoologijos sodą vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 103, l. 112r–112v.

209 | Juozas Tumas [Barborai Lesauskienei], Kaunas, 1930-09-02

Kaune, 1930 VDm. rugsėjo 2 d.

Ir man keista. Aš į laiškus atsakau tą pat dieną. Atsakiau ir Tau ir po to dar du laišku pasiunčiau apie Vytauto kraitį. Nusiunčiau ir pasirašyti pareiškimą. Nejaugi visa tai žuvo? Tai būtų pirmas atsitikimas mano amžiuje: laiškai pašte nežūva. Čia bus kaltas adresas: Viale Liegi, 4. Buto numero neatmenu, taip pat nežinau, kuris rajonas. Atstovybė 36 rajone. Papildyk man šį adresą. O gal Tau patogiau gauti raštus iš Atstovybės, neg iš savo konsjeržo?

Tris fotografijas gavau ir komentavau: viena linksma linksmos auklės rankose; kad tik jo neužkutintų. Antra rimta – ant tėvo rankų, lyg jo paskaitos klausytų. Trečia sočiai indiferentiška – ant močios kelių. Kažin, kaip jis beatrodo per karštį nabagėlis?

Jūsų kun. Juozas

Jei negavai mano laiškų apie kraičio dėjimą, // [1v] tai pakartosiu, gavęs neigiamą pranešimą.

JT.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 281, l. [1r–1v];
adresatė priskirta pagal laiško turinį: tęsiamas pokalbis apie sūnaus ateities santaupas.

210 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-09-07

Roma, 1930. IX. 7.[1]

Gerasis Dėdyt,

Grąžinam pasirašę lapą, tai gal ir geriausia bus iki 1940. IV. 19. – datą Dėdė savo ranka įdėk.

Dėdės laiškus ir spausdinį gavau, dėkui. Kuriuo adresu rašyt, tai man vis tiek – gal patogiausia į Liegi, 4.

Romoje dar labai karšta, Vytautas laikėsi neblogai, tik pametė apetitą, bet svoriu pralenkė savo pusbrolį Petrelį, kuriam jau išdygę dantukai. – Su manim tai nekaip, sveriu 72 kil., mečiau gert alų, kurį man daktaras buvo prirašęs.

Margherita, tai rimtai gera linksma moteriškė, ją labai mėgsta Vytautas. Manau, dėka jai ir Vytautas laikėsi gerai, nes ji labai prižiūri mane su valgiu, netingi padaryt valgyt net 6 kart., tai ir Vytautas gauna iš manęs beveik užtektinai. // [113v]

[1] Virš datos Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. IX-11".

Ji Vytauto nejukina, tik jau dainų jos, tai prisiklauso, amžin[ai] jam dainuoja, pasakoja, o tas ausis pastatęs sėdėdamas ant kelių ir klausosi. Nuolat ji man primena, kai vaikam pasirodą pirmi dantukai, tai ponios duoda auklėms dideles dovanas.

Juzas tai nieko neberašo, kažin, kaip jis ten verčiasi. Kaip Dėdės koja, ar jau pagijo?

Tai viso gero

Barbė ir Vytautas

Ištrauką iš Dėdės straipsnių atsispausdino net keli laikraščiai[1].

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 104, 113r–113v.

[1] Po kelionės į Italiją Tumas 1930 m. liepą ir rugpjūtį *Lietuvos aide* publikavo straipsnių ciklą *Svetur pabuvus* („Dėl ko nerašau", „Man nebe gėda", „Viskas reliatyvu", „Viskas ne taip", nr. 161–174).

211 | Juozas Tumas Barborai Mėginaitei ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, 1930-09-11

Kaune, 1930 VDm. rugsėjo 11 d.

Mieliausieji! Taip tatai: „Lietuvos Bankas. Termininis indėlis N 387 Prano-Vytauto-Romano Lesauskio vardu, terminu 1940 m. Balandžio 19 d. Rugsėjo 11 d. įdėta 200 litų", ir Pranas pradeda būti kapitalistas! Bereikia jums nuliekamus centus mėtyti ne į molinio senio pakaušį, bet per mano rankas į tą L[ietuvos] banką.

Tos rūšies termininis indėlis tėra L[ietuvos] banke antras. Pirmas – Eglės-Liudvikos Klimaitės vardu. L[ietuvos] bankas tokių indėlių nesigviešia, gal kad nepaslenka komplikuotesnę sąskaitą vesti. Knygelę palieku pas save reikalui.

Žindyvės moterys sveria daug, kol turi būti mašinos maistui perdirbti, skiriamam vaikui, ir ūmai sukrinta, kai ta rolė pasibaigia. Tu nenusigąsk – tai bus ne iš kokio negalojimo.

Margaritė, jei gera, verta bus gratifikacijos – jos nepašykštėkite, jei Pranui (žinoma, mažajam) su ja gera, ir tau nebloga. Jei daug sako ir dainuoja, tai Pranas bus geras italijonas. Ir tai gerai. Tik ir Tu jam plepėk ir dainuok, kad būtų dar geresnis – lietuvonis.

Juzas man atsiuntė tris milžiniškus obuolius iš jauno savo sodelio. // [1v] Jis iššalo, teko atsodinti. Juozas turįs skolų, nes geria, o šiaip jau galėtų gyventi. Sūnus jau reikia mokyti; abudu vaikučiu einą į kan. Tumo vardu [pavadintą] mokyklą.

Pirštelis pasitaisė, o sopėjo visus du mėnesiu, ne tris, kaip Dr. Kuzma lėmė. Daug buvo su juo ruošos: vonių, pritvėrimų, aukštyn pakėlimų ir – keiksmų.

Pasilgstu Romos karščių: jie geresni už mūsų liūtis ir šaltį. Pas mus jau šalnos naktimis, o dieną tėra +10°R.

Atspausdinu kelionių vaizdus XVII tomu. Nusiųsiu ir Jums, nors tai nebe naujiena.

O tuos laikraščius, kurie mano korespondenciją pakartojo, būtų gera gavus. Ale tiek to – per daug sielavarto. Matai, ir didelėms tautoms patinka, kai apie jas gražiai kas rašo. Tik man dyvai, kad aš išlaikiau konkurenciją su tikrais publicistais. Pasaulio garsenybės juk dar gražiau išdėsto mintis. Ačiū p. Salvatoriui, kad nepatingėjo atpasakoti. Aš turiu dar daug ko pasakyti, tik, turbūt, maža ką bepasakysiu. Yra kitokio darbo.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 284, l. [1r–1v].

212 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Čiriė, 1930-09-24

Ciriè, 1930-IX-24.[1]

Brangus Dėde,

Jau visas mėnuo kaip aš, palikęs Barbutę ir Vytautą Romoje, gyvenu Artilerijos bandymų centre, kitaip sakant, šaudymų poligone, Ciriè. Gyvenu miesčiuke, kas rytas dviračiu važiuoju 4 klm. į tarnybą. Dirbame nuo 9 val. ryto iki 6 val. vak. Pietaujame 10½ val., paskui važiuojame šaudyti, paskui grįžtame į biurą ir skaičiuojame, rašome. Gyvenimas // [1v] gana sveikas ir dienos greit bėga.

Taip laikui bebėgant prisiartino ir spalių mėnuo, egzaminų ir dizertacijų mėnuo. Dar nežinau, ar šį kartą spėsiu prisiruošti ginti savo darbą. Gal ir galėčia, nes turiu parašęs apie 80 puslapių ir yra vilties, kad darbą įvertintų neblogai. Pasiekiau rezultatų didesnių, negu pradėdamas darbą galėjau tikėtis. Pasistatytą uždavinį išsprendžiau. Tai bus bene pirmas jaunosios Lietuvos artilerijos indėlis balistikos moksle, kuris, tikiuosi, neliks nepastebėtas užsienio balistikų tarpe. Tai, be abejo, nepriklauso // [2r] nuo to, ar darbą pristatysiu kaipo dizertaciją ar ne. Be abejonės, būtų geriau, jeigu pristatyčiau. Tik labai daug mechaniško darbo ir laiko reikia perrašymui, sutvarkymui ir t. t. Gali liepos mėnesiui likti atidėta. Nors ilgas atidėliojimas dažnai prie jokių rezultatų nepriveda.

Vytukas buvo apsirgęs viduriais. Bet dabar Barbutė rašė, kad vėl pasitaisė. Spalių pirmose dienose važiuosiu į Romą atlankyti savuosius ir gal dėl dizertacijos. // [2v]

Gal jau Kaune ruduo? Čia dabar geriausias laikas. Alpių viršūnės jau senai sniego kepurėmis apsimovė. Bet oras įsitaisė gražus ir vėsus, kad net malonu.

Ciriè visai netoli Alpių, apie 20 klm. Skaidrią dieną tai rodos, kad visai arti tos kalnų uolos, link kurių kasdien keletą desetkų, jei ne vieną-kitą šimtą sviedinių paleidžiame.

Dėdės kojos pirštas turbūt sugijo? Aš vis prisiminu ir man labai nemalonu, kad Dėdei toki nelaimė pas mus atsitiko.

Linkėdamas Dėdei sveikatos ir kitų gerybių pasilieku,

Dėdę mylintis ir gerbiantis,

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 31, l. [1r–2v].

213 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-10-15

Roma, 1930. X. 15.[2]

Gerasis Dėdyt,

Siunčiu dar vieną laikr. iškarpą, anksčiau pasiųsti negalėjau, nes p. Salvatori buvo atostogose. Sakė, kad bent trijuose laikr. buvę atspausdinta.

Be to, siunčiu Vytauto sąsk. $ 50. Jis jau sodnan važiuoja sėdėdamas, gana gyvas, judrus, bet amžinai turiu kovot su valgiu – nevalgo, šiandien eisiu paklausti jo daktaro, gal reikės pakeisti maistas, jis pusės to nesuvalgo, kiek turėtų suvalgyt.

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. X-28".
[2] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. X-28".

Pašalpos sąsk. apmokėti už ligoninę negavom nė iš Kr[ašto apsaugos] m-jos, nors sakė, kad kiek tai (Šančių III-kl. ligoninės normą) davę, Pranas su didžiausiu pasipiktinimu atsisakė priimt.

Romoj dar gana šilta.
Viso gero
Barbė.

ʳP. S. dėl sąskaitų dar prašiau [p]. Girdvainio – apsiėmė ir aš jam pasiunčiau, bet kol kas gal kišenėj [te]besinešioja.ˡ[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 105, l. 114r, 114v be įrašų.

214 | Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, 1930-10-28

Kaune, 1930 VDm. spalių 28 d.

Mielas Pranai! Mieloji Barbora! Vieno iš Ciriè, antro iš Romos laiškus gavau ir abiem vienu ypu atsakau.

Mane ima nerimas – kaip Pranui praėjo „egzaminų ir disertacijos mėnuo", šis spalinis. Aš bevelyčiau matyti ką nauja susekus disertacijos formoje, kad mokslo laipsnis būtų laimėtas ne už erudiciją, visokias svetimųjų proto kompiliacijas, bet už savo protą. Tegul bus ir atidėta kuriam laikui, bet tik išspausdinta itališkai ir lietuviškai. Dar geriau būtų, kad nebereiktų dėl to vieno dalyko dar sykį grįžti Romon.

Франц-францовича[2] fondą padidinau 500 litų: 499.50 Barboros atsiųstų ir 0.50 litų mano. Знай нашу доброту![3] Įsirašykite tai, koks jo krikšto tėvas dosnus ir kaip stengias iš savęs aprūpinti jo gyvenimą.

Iškarpa iš italų laikraščio teko parodyti Šv. Tėvo Nuncijui Arkiv. Bartoloniui. Paskaitė, tarė: placuit italianis[4]. Aš su juo negeruoju. Mat, aš – smetonininkas, krikščionių nepalaikau, dėl to ir unt Jį nevaikščioju su išmetinėjimais tautininkams. Gal jis mano, kad ir Romon keliavau intriguoti prieš jį. O aš, patys žinote, nė neišsi- // [1v] žiojau prieš jį. Vis tiek, niekas nebūt patikėjęs, kad objektingai nukalbu.

O apie Vytuko pilvą mes dvi dėdės šitaip nutarėme: kad jis išmintingesnis už popierių ir higijenistus bei fiziologus, kurie tokie pat sausi, kaip ir popierius. Lengviau įrašyti, kiek ir kada pilvas turi perdirbti maisto medžiagos; sunkiau ji suvirškinti. Tai ar nebūtų geriau žiūrėti faktinio ištesėjimo, o ne teoretinių sumetimų?

Pašalpos vargu bau gausite. Fin[ansų] Min. p. Tūbelis baisiai taupus. Tai ne Voldemaras, kurs kai nedavė, ne; o kai davė – tai visas mergas aprūpino. Nedavė nė man Vytauto Didžiojo bažnyčios kailiniams aplopyti. P. Girdvainio dar nesusitikau, tai neteko nė su juo pasitarti.

Aš pasiėmiau Juzo Broniuką. Jam X.15 d. suėjo 10 metų. Ir įstačiau į II įžengiamąją klasę Jėzuitų gimnazijon. Apgyvendinau pas juos internate. Pirma teko kiek pagydyti, augliai išpjaustyti. Dabar sveikas. Jo klasė – Perkūno name, 10 žingsnių nuo manęs.

Gyvenkite sveiki! Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 292, l. [1r–1v].

---

[1] Rašyta l. 114r kairiajame apatiniame kampe įstrižai.
[2] rus. = Prano-Pranovičiaus
[3] rus. = pažink mūsų gerumą!
[4] lot. = patiko italams

215 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-11-05

Roma, 1930. XI. 5.[1]

Gerasis Dėdyt,

Jei taip, tai ir aš grįžus atiduosiu Dėdei Vytautą, manaus, kad jo ir Jezuitai negalėtų suvaldyti. Tiesiog nė vienos sekundos nepasėdi ramiai, ritas, lipa, ką rankose turi, tas jau jam neįdomu, vieno nebegalima ir miegančio bepalikt. Dvi savaiti atgal, išeidama biuran palikau miegantį, nes lijo, pabudęs nuo sienos paėmė neizoliuotą elektros vielą, tiesiog buvę užtrenkę, laimei, kad M., kuri buvusi virtuvėj, išgirdusi riktelėjimą bėgusi. Be to, Margherita taip buvusi išsigandusi, kad pusę valandos ant grindų gulėjusi be žado. Vytautas atgavęs žadą labai rėkės. – Jo daktarui grįžus tuojaus pakeitė maistą, dabar taip valgo, daugiau neg jis turėtų suvalgyt, bet neduodu, bet stebėtina, kad tučtuojaus susitvarkė viduriukai, nebevemia, ma- // [115v] tyt, tas maistas jam netiko, nes mažai įėmęs išvemdavo ir suvis nevirškino. Dantukų dar neturi.

Pranui egzaminų spalių mėn. nebuvo, sako, tik š. mėn. apie 20.

Romoj jau gana šalta, lyja.

Su manim nekaip, gavau keliuose tokį reumatizmą, tik tik begaliu bepavaikščioti, dvi dieni gulėjau lovoj su kompresais. Reikėtų važiuot į purvo vonias, bet kam-gi Vytautą paliksiu, nors Margherita labai jį žiūri, bet bijau, žinoma, jei Pranas būtų, tai jau drąsiau būtų išvažiuo[t.] Vienas dak-ras užtikrina, kad imant vaistus, (nes acido urico[2]) nėra, pereis, kitas sako, kad gali būti žiemą dar blogiau. Nežinau nė ką daryt.

Dėl pašalpos aš nepriklausau nuo p. Tubelio. M-ja būtų davusi, jei turėjusi tam tikslui, nes buvę jau išdalyta, jei ne šįmet, tai gausiu kitais metais.

Mačiau filmoj spalių mėn. 27 d. iškilmes[1], gana gražiai, žinoma, ⌜sulyginant su didelių vals., tai labai kaimiškai atrodo, italai žiūri ir sako: „che brutta strada", kokia bjauri gatvė. Geriausiai išėjus tai ponia Tubelienė. Nunz. Bartaloni tegu pasiskaito Dėdės straips. apie Italiją lietuviškai! Italų kalboj tik komplimentai – be kritikos.⌝[3]

Barbė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 106, l. 115r–115v.

[1] Iškilmingas Vytauto Didžiojo mirties dienos minėjimas.

216 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1930-11-10

Kaune, 1930 VDm. lapkr. 10 d.

Mieloji Barbora! Urinos rūgštims pašalinti aš pusę metų vargau: šildžiaus kvarco šviesoje, elektrizavau „diatermia", elektra, pakeičiama šilima; bet geriausiai man padėjo paprasčiausia rusiškoji pirtis. Kas savaitė eidavau vanotis bent 5–10 m. Pavanos, pabraukys labai karštai, šliukšteli šaltu vandeniu kur skauda, ir vėl ten pavanoja. O paskui susisupu vilnone kaldra, apsikloju paltotu ir ten pat priepirtyje prakaituoju visą valandą, kai širdis leidžia. Sušlampa visa paklodė.

---

[1] Po data Tumo juodu rašalu pasižymėta: „At. XI-10".
[2] lot. = šlapimo rūgšties
[3] Rašyta l. 115v kairiojoje paraštėje vertikaliai.

Sumetimas pigas: su prakaitu išeina druskos. Darbo žmonės nuolat ir gausiai prakaituoja; mes, bedarbiai, turime dirbtinai išprakaituoti. Dabar artritizmo nei rankų pirštuose, nei kelyse, nei letenose nebejaučiu – tiek mačijo. Jei Romoje nebūtų rusiškų pirčių, gerai būtų elektros pirtys prakaitui varyti – tai tokios skrynios. Jų Romoje yra. Tai nekomplikuota, o geriau veikia kaip purvas. Pasitark su kuo nors. Aš niekur nevažiavęs pasigydžiau.

Ar aš nesakiau, kad vaiko pilvas ne benzininis motoriukas, kur laikro- // [1v] džiai viską parodo. Geriausia – kaimiškai: kemšas ko į burną, lai: reiškia, priima (bet tik ne molius). O iš šalies ir gydytojas neatspės, ko trūksta.

O gal „paelektrizavus" taip mačijo? O kas gi viduj matė neizoliuotas vielas? Tai kriminalas!

Pas mus vis šilta, iki +10°R ir vis lyja. Nemunas patvinęs iki pat Vytauto bažnyčios.

Broniukas vis kosa, lyg iš krūtinės. Kad tik nebūtų tuberkulininkas. Sveikinu visus tris.

Jūsų kun. Juozas

Broniukas bučiuoja rankelę

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 295, l. [1r–1v].

217 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Čiriė, 1930-12-02

Cirié, 1930-XII-2

Brangus Dėde!

Štai vakar grįžau iš Romos, kur vėl išbuvau porą savaičių. Pagalios baigiau ir dizertacijos rūpesčius. 25-XI apgyniau ir man pripažino daktaro titulą.

Dizertacija labai patiko. Mintines tezes truputį silpniau teapgyniau. Mat, tos mintinės tezės tai man primestas dalykas, kurias // [1v] jau šiądien džiaugiuosi galįs nebeatsiminti. O dizertaciją tai aš su malonumu rašiau. Bendras pažymys gauta 105/110. Esą tai „karališkas laipsnis", nes čia vadiną „karališku laipsniu", kai gauna daugiau ne 90.

Dabar kiti darbai ir kitos studijos, nebesurištos su egzaminų formalumais. Vytukas auga sveikas ir greitas. Barbutė turi truputį reumatizmo kojose. // [2r] Aš iki 20 šio mėn. būsiu Cirié. Paskui iki stažo pabaigos (20/IV) Torino. Gegužės ar birželio mėn. grįšime visi Lietuvon.

Bučiuoju

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 30, l. [1r–2r], [2v] be įrašų.

218 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-12-02

Roma, 1930. XII. 2.

Gerasis Dėdyt,

Bijodama, kad bankas Romoje nesusibonkrutuotų, siunčiu čekį № 89404 – sumai 450 $. Įdėk į kurį nors banką, kad būtų tikra.

Pranas p. mėn. 25 apgynė savo disertaciją, gavęs 105 iš 110. Be to, esąs pakeltas į majorus. Ton intencijon p. mėn. 29 d. padarėm visai lietuvių kolonijai arbatą.

Vytautas jau gana didelis, savotiškai kalba, katutes ploja. Savo lovytėj įsikibdamas vaikšto. Namie įdomaujas muzika, mažoji Leticija jam vis skambina, be to, Pranas jam nupirko mažą granifoną, gatvėj – elektros stulpais.

Romoj dar gana šilta.

Viso gero

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 107, l. 116r, 116v be įrašų.

219 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1930-12-03

Kaune, 1930 VDm. gruodžio 3 d.

Mieliausioji Barboriute!

Tu man ir šiemet atleisk, kaip ir kitais metais, kad šv. Barborą aš prisimenu tik tada, kai ją aptinku savo Brevijoriuje, ir Tave vardadienio pasveikinu vis pavėlavęs. Tai juk nesvarba; dieną anksčiau, dieną vėliau, bettik pareikšta bettik iš širdies velyta. O tai žinai ir be pareiškimų.

Buvau aptingęs korespонduoti, nes lapkritys pas mus gripų mėnuo, kurie ir manęs niekad neaplenkia. Be to, pas mus dar didesnis „gripas", tai vyskupų rietenos su valdžia. Aš laikaus neitraliai veiksmu, bet aiškiai tautininkų pusėje takto pripažinimu. Kaip iš to išeisiu, neatspėju. Manau, turėsiu ir aš konfliktų, kam nesilaikau „krikščionių" vienybės. O kaip aš laikysiuos, kad jų taktą smerkiu? Tai savo raštus duodu // [1v] tautininkams, nors neatsakau nei „Tiesos keliui", nei „Šaltiniui", nei kuriam Kauno jaunimo laikraščiui. Aukų taip pat jiems gausiai duodu. Bet reikia gi kai ko ir sau rezervuoti, nors moralės srityje.

Šiemet aš Tave sveikinu (o drauge ir Praną) gero vyro. 1, kad jis jau oficialiai Majoras, reiškia, aukštosios kategorijos karininkas, kai kapitonas tik vyresnysis tarp jaunesniųjų. 2, kad išlaikė doktoranto kvotimus ir apgynė disertaciją. Ar jau? Gal tai klaida? Juk tada visa būtų jau baigta, o jis baigimą atidedąs net į gegužės mėnesį. Gal jis pats man parašys, nors aš raštus ne tiesiai jam siunčioju, bet per Tave.

Geriausių linkėjimų Kūmai[1]!

Jūsų Kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 297, l. [1r–1v].

[1] Eleonora Čarneckienė

220 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1930-12-06

Kaune, 1930 VDm. gruodžio 6 d.

Mano Ponia Majoriene!

Mūsų laiškai apsilenkė. Vos savo sveikinimus abiem išsiunčiau XII-4, štai jūsų abiejų gavau. Ypatingai malonu man buvo rasti čekis; kad ir ne man, vis dėlto kiek tiek gardumo palieka, kaip tam žydui beskaitant svetimus pinigus.

450 doll. pridėjau prie kitų ten pat Žemės banke N 38. Dabar ten jau krūvelė „Barbės" uždarbių – viso 1018 doll. arba 10.180 litų. Nuošimčių už juos gale 1931 m. būtų 610. Susitikau direktorių Radušį. Jis sako po Naujų metų būsią Žemės banko = Hipotekos lapai, mokami po 7%. Būtų metams 712. Tiek nepatogu, kad lapai bus terealizuojami biržoje, kur kursas svyruoja. Direktorius sako neleisią smukti. Gal būti gerai ir 6%.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 298, l. [1r], [1v] be įrašų.

221 | Juozas Tumas Barborai, Pranui ir Vytautui Lesauskiams, Kaunas, 1930-12-17

Kaune, 1930 VDm. gruodžio 17 d.

Mieliausioji Trijule! Skubu man pasiųsti Jums nuo savo stalo pašvęstą plotkelę į ženklą šventos santarvės ir vienybės. Telaiminie Jus visus tris Viešpats ir teparvedie visus sveikus atgal į Chanaano žemę!

Tai Kalėdoms.

O šiaip jau papliaukšiu Jums kiek Valstybės teatro naujienų. Žinote, jis nori rungtis su Scala! Mes tiek jau turime geros mokyklos gerų giesmininkų, kad „Kaunui ne bet-kas jau tinka". Šitaip išdidžiai kalba mūsų primadonos. Yra ir faktų, kad ne bet-kas tinka. Barbora, žinai p. Karvelienę, sugaišusią daug metų Romoje; pasirodė, jos eita tokio fušerio mokytojo mokykla, kad geras balsas pasirodė papjautas. Per bandymą Kauno operoje ji позорно провалилась na wieki wieków[1]. Į mūsų operą stoti jai nebėra jokių vilčių. Taip pat ir Vyčui, taip pat Romoje papjautam, o maniusiam, kad jis antras P. Caruso. Ir jam amen. P. Galaunienė ir Dvarionaitė iš primadonų atsirado antrinėms rolėms, atsarginės, su sumažinta alga; daugiau, kaip išsitarnavusiems. Jas papjovė kauniškė Paulovienė, giedojimo fušerė. Nebe- // [1v] padėjo Galaunienei nė metai Paryžiuje sugaišti. Bieliūnas seniau pasipjovė, Italijoje pasapnavęs, kad jis tenoras, ne baritonas. Dabar tarnauja operos administracijoje susičiaupęs. O kyla mūsų pačių parengtos Dičiūtė ir Dambrauskaitė.

Aha, dar pasipjovė Dievaitytė, Paryžiaus mokinė, Valstybės stipendiatė.

Užtat įstojo Babravičius, puikus tenoras.

Aš, matote, bent kiek teatralas – gausiu padirbėti mūsų teatro dešimties metų sukakčiai.

Kūčiuoju pas Arkivyskupą[!]. Malonu nebus su ark. Bartoloniu.

---

[1] rus., lenk. = gėdingai apsijuokė amžių amžiams.

Да здравствуетъ Францъ Францовичъ![1]

O judum – banzaj!
Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 300, l. [1r–1v].

[1] Juozapas Jonas Skvireckas

222 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-12-27

Roma, 1930. XII. 27.

Gerasis Dėdyt,

Dėkui už plotkeles ir sveikinimus, Dėdei taip-gi linkime laimingų Naujų metų!

Labai susirūpinusi dėl $ 450, šiandien, nes dvi dieni buvo uždaryti bankai, buvau pas Carpi, jie mane užtikrino, kad esą klaida, kad jie mokėję, net kvitą rodė. Aš bijau, nes Amerikoj tiek Bankų bankrutuoja, jei nebūtų dar gauta, tai man patelegrafuok, tiesa, Carpi patys ketino pranešti Ūkio bankui. – O jei būtų // [118r] žuvę Amerikoj, kaip reikėtų pasielgti, ar Carpis atsakytų už tai?

Klimienė nerašo, kažin, ar sveiki.

Vytautas gana išsitempė, bet menkutis, dantukų dar neturi, kreipiaus pas daktarą, sako, kad tai niekis.

Pranas Lietuvon turi važiuoti gegužės mėn. Ar ir mums su Vytautu važiuoti, ar likti, iki butą įrengs.

Viso gero

Bučiuojame visi
Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 108, l. 117r, 118r; 117v, 118v be įrašų.

223 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1930-12-31

Roma, 1930. XII. 31.

Gerasis Dėdyt,

Galų gale sutvarkiau dėl $ 450, siunčiu naują čekį, kurį prašau įteikti bankui. Senasis čekis reikalinga grąžinti „Banco Carpi", tokiu būdu Dėdė man jį persiųsk. Kodėl taip įvyko su pirmuoju, tai jokiu būdu negalėjau suprasti jų aiškinimosi.

Kalėdos buvo saulėtos, šiltos, kaip Lietuvos Velykos, bet šiandien lyja ir šalta.

Dėl Vyskupų nesantaikos su valdžia, tai gana // [119v] nemalonu, gerai, kad Dėdė laikaisi nuošaliai, nemanau, kad daug galės laimėti.

Dėl artistų, tai negaliu suprasti, kuriam tikslui siunčia į Romą, sako, kad čia neėsą nė mokyklos, tiesa, Šv. Sicilija tik balsams gadinti, nė mokytojų tinkamų. Šįmet atva-

[1] rus. = Tegyvuoja Francas Francovičius!

žiavo jaunas dain. mokytis, p. Sprindys, turįs nepaprastą balsą, sako, tik apie jį ir kalbą Šv. Sicilijoj ir pašaliniai mokytojai, gaila, jei ir jo, kaip p. Karvelienės, // [120r] laukia toks likimas.

Vytautas dar dantukų neturi, net klausiau patarimo Eglės, kuri dabar Šveicarijoj mokinasi čiužinėtis.

Pranas balandžio pabaigoj grįžta Kaunan, aš su Vytautu manau likt iki suras butą, norėčiau pačiam Kaune ir moderniškam name, o kiek tas kainuos?!

Dar sykį laimingų Naujų metų linkime ir Bučiuojam

Barbė, Vytautas, Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 109, l. 119r–120r, 120v be įrašų.

224 | Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, 1931-01-06

Kaune, 1931 m. sausio 6 d.

Mieliausieji! Šiemet pirmąjį laišką siunčiu Jums. 450 doll. įrašyta atgal. O antro čekio nereikėjo: anasai čekis neužmokėtas dėl to, kad tasai Amerikos bankas nebuvo gavęs iš Italijos banko, davusio čekį, pranešimo, kad mokėtų; vadinamos – „avizos". Tokia esanti bankinė tvarka: davei čekį ir įsakyk kuriam bankui, kad jį realizuotų. „Caprio" bankas pasirodė žiopla: jis pamiršo pranešti. Jei neduos „avizos" ir šiam čekiui, tai ir jo nerealizuos, arba realizuos abudu čekiu „Caprio" nenaudai. Tegul tad pats „Capri" pareikalauja pirmo čekio atgal. Jei čekis sugrįš į „Žemės banką" (ne: „Ūkio": „Lietuvos ūkio bankas" yra kitas, Vailokaičių), tai aš sugrąžinsiu. Šiaip ar taip, čia daugiau suinteresuotas „Banco Capri", ne Tu. Tad būk sau rami.

Neitraliu išbūti, kai tiesioginė mano vyresnybė kovoja su gerbiamąja mano vyriausybe, nėra galima. Aš nesikišu į pačią kovą ir dėl to esu kalti- // [1v] namas, kam nesu solidarus su Lietuvos vyskupais ir ardau vienybę, bent faktinai dirbdamas kultūrai su valdžios žmonėmis. Man dabar uždrausta dėti raštai, sakyti prakalbas tautininkų laikraščiuose ir organizacijose. Taip pat ir kun. prof. Iz. Tamošaičiui. Jam dar sunkiau: jam dedama prevencinė kurijos cenzūra, ir kitur spausdinant; man gi ne. Dabar aš vieną įdėjau į „Gaisų" žurnalą, o kitus į „Naująją Romuvą". Ją įsakiau Tau siuntinėti.

Turime naują žvaigždę – Vilniaus konservatorijos išauklėtą p. Prancuzevičaitę. Girdėjau ją vakar, pasibaigus Blaivaus ugdymo kongresui. Augalota, sveika, graži ir pavydėtinu balsu. Ji jau priimta į mūsų operą. Kuriam galui „Italija" šitokiems paties Dievo padarytiems artistams? Technikos moka ir kiti kraštai. Reiktų ir Sprindys persergėti.

Pranukui bus geriau, kad vyresnis gaus dantų: lengviau perkęs jų augimą.

Žinoma, Pranas I turi pirma gūštą susinešti, kol patelę parsikvies.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 303, l. [1r–1v].

225 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1931-01-15

Roma, 1931. I. 15.[1]

Gerasis Dėdyt,

Ar šiaip ar taip, reikia vienas čekis Carpi grąžinti, nes tik už vieną pinigai sumokėta; antrą čekį Carpi išdavė dideliai pasitikėdamas manimi, kad pirmutinis ar antrasis bus jam tuojaus sugrąžintas.

Jis pats išdavęs čekį negali nė į Ž[emės] banką, nė prie Dėdės kreiptis. Suprantama!

Jei pinigai ir už II-jį čekį būtų deponuoti (kas neturėjo būti), tučtuojaus parašius čekį mano vardu grąžinti man, nes aš galiu turėt nemalonumų, vakar man priminė, jei aš negrąžinu čekio, gal už jį pinigus įkasuosianti, nenorėčiau turėt nemalonumų!

Jei pinigai buvo gauti I-ju čekiu, tai Dėdei nebereikėjo II-sis čekis bankui rodyt, o tuojaus sugrąžinti. // [121v]

Bra, kojos vėl man ėmė skaudėt, į Birštoną būtų gerai, bet Vytautui ne, Palanga revmatizmui suvis netinka. Greičiausia turėsiu čia pasiieškoti kokio kurorto, kad ir man, ir Vytautui būtų sveika.

Vėl bėdos. Prano skoniui dėl buto ir jo įrengimo nepasitikiu. Bet ar šiaip, ar taip liepos mėn. turiu grįžti, kad Vytautas priprastų iš lengvo prie klimato. Vytautas jau sveikinasi romietiškai.

Kaip Braniukas? Beje, mano sąskaiton Dėdė jam nupirk šiltų baltinių, žinai, iš namų negi aprūpino.

Tai viso gero

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 110, l. 121r–121v.

226 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, 1931-01-19

Kaune, 1931 m. sausio 19 d.

Barboriute! Kas gi tai gali būti? Aš pirmąjį neavizuotą čekį apdraustuoju laišku N815 pasiunčiau š. m. 6 d. Tu dejuoji dėl to laiško š. m. 15 d. Tarpas – 9 dienos, o laiškai Romą pasiekia per 3 dienas. Ir iš viso matau, kad Tu bent dviejų mano paaiškinamųjų laiškų būsi negavusi: buvo pranešta, kad pirmuoju čekiu nebuvo gauta pinigų, nes Banco Capri neįsakė mokėti. Tai jo apsileidimas. Čekį grąžinti nė kiek nedelsėm – ligi tik gavom, grąžinom.

Ramatui kojas sukant, geriausia būtų pabūti Latvių Kemeruos arba Romoje papraktikuoti vadinamoji diatermia. Tai naujas būdas gydyti elektrą pavertus šilima. Didžiausio įtempimo elektra per tam tikrą prietaisą taikoma tik kaip šilima. Man ji visai pataisė rankos pirštus. Tai nebe naujiena ir kurortuose. Italijoje jie, rodos, per brangūs. Latvijoje pigesni net kaip pas mus.

[1] Po data Tumo pasižymėta: „At. I-19".

Kaune geras, moderniškas gyvenimas // [1v] rasti nėra piga. Ir brangu. Dabar aš moku 200 litų, o pavasarį ketina mūsų namą perdirbti – įvesti centralinį šildymą, vandenį, tai su juo ir visus būtinus patogumus – klozetą, vonią. Už tai ketina pakelti kainą dvigubai – už 3 kambarėlius. Apačioje bus kitas toks butas, o du labai dideliu. Apačioje nuobodu – pačiame patvoryje.

Kitą namą pastatė Rotušės aikštėje. Reiks pasiteirauti. Ale Pranui I senmiestis gal per toli bus nuo jo darbo biuro. Vėl ar tikras jis, kad gaus būti Vyriausiame štabe? Gal artilerija kur kitur ir jis gaus dirbti ne Kaune?

Broniukas buvo namie Kalėdoms. Nenoroms važiavo, nesidžiaugė ir sugrįžęs. Jis visu kuo aprūpintas. Jam išleidžiau jau apie 2,000 litų. Kažin, ar bus kas. Aišku, jis iš Juzos bus paveldėjęs kai kurį negerumą. Šiaip jau meilus ir gražus vaikelis. Metų vienuoliktų.

Aš sargaluoju slanktu ir sielavartu dėl vyskupų peštynių su tautininkais.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 305, l. [1r–1v].

227 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1931-02-13

Roma, 1931. II. 13.

Gerasis Dėdyt,

Dėdės grąžintą čekį gavau, taip pat bankas Carpi grąžino $ 270.

Dabar Pranas siunčia čekį № 89435 sumai $ 230, prašo, kad Dėdė jo sąskaiton deponuotum (Ūkio bankas ein. sąsk. № 2426) $ 200, likusius-gi $ 30 Vytauto sąskaiton.

Vytautas jau gana didelis, bando netgi vienas stovėt, mėgsta labai į veidrodį žiūrint daryt šposus, // [122v] mėgsta taip-gi svetimus žmones, tuojaus parodo visą savo gudrumą.

Pranas gyvens Kaune, geriausia būtų gauti butą apie Žaliąjį kalną – dėl Vytauto patogumo. Dėl revmatizmo pradėjau daryt inekcijas.

Beje, it. laikraščiai rašo, kad Bartaloni nebegrįšiąs Kaunan.

Yra atvažiavęs Pranas. Vytautas tuojaus apžiūrėjo, ar su abiem // [123r] ausim atvažiavo.

Klimienė ketino laikinai paskolint baldus. Greičiausia grįšim kartu gegužės mėn.

Beje, su p. Girdvainio pagalba Užs[ienio reikalų] m-ja davė pašalpos $ 50.

Viso gero.

Bučiuojam

Barbė ir Pranas.[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 111, l. 122r–123r, 123v be įrašų.

---

[1] L. 123r iškart po Lesauskienės parašo kairiajame krašte Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Ats. II-19".

228 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1931-02-19

Kaune, 1931 m. vas. 19 d.

Mielas Pranai! Aš kelius kartus ryžaus Tau parašyti ir vis gavau susilaikyti, neturėdamas dabartinio Tavo adreso. Žinoma, vis tiek būtų, kad Barbora būtų labiau linkusi plepėti per plunksną ir atpasakoti, ką jos adresu parašau. Dar geriau, kad visą laišką Tau pasiųstų pasiskaityti.

Pinigus gavau ir tą pačią dieną į Ūkio banką įdėjau 2,000 litų; dabar sumą žiūrėk antroj pusėj. Tik Tu ten esi pasidėjęs kažin kokiais, mažais nuošimčiais, o metams padedant galima turėti 8%.

300 šiandei įdėjau į Lietuvos banką. Dabar Pranas-Vytautas turės pilną tūkstantį. Gerai darote; jūs nepajusite, o bernužėliui susirinks kokiai dienai.

Šiandei palaidojau vienatinę Klimų seselę Mariją Kamantauskienę. Sergijus ir Adolfas labai rūpinos laidotuvėmis. Bet giliausiai liūdi Adolfas ir jos vyras. Šis tikrai nelaimingas. Petrai irgi labai pajutę tą nuostolį.

Jūsų sugrįžimo terminai vis kitoki, grįžtate tai po vieną, tai abu drauge. Drauge geriau, tik reikia, kad kuris Ta- // [1v] vo draugas laiku parūpintų butą. Jei tinka Žaliakalnis, tai ten už 200 litų galima turėti bent 4 kambarius, tik be patogumų: tame rajone dar nėra vandentiekio ir ne visur kanalizacija. Moderniškai namus testato senamiesty. Aš butu jums negaliu pasirūpinti – netesiu sukalotis po tolimą priemiestį.

Nuo balandžio mėn. ir aš nebeturėsiu buto Aleksoto g. 6: dr. Musteikis šį namą aukština ir visą restauruoja: pertvarko kambarius ir įtaiso visus patogumus. Užtat ir kainą kelia iki tiek, kiek aš negaliu mokėti: už 4 kambarėlius – 500 litų! O aš pensijos teimu 800. Trečiame aukšte (IIe ét.) 3 kambariai 400 litų. Ir tai nori daug gauti laiku, nes pinigų stigs.

Kambarį gavau pas pp. Galaunius Rotušės aikštėje Fišerio namuose, tuoj už jėzuitų, visai vasarai. O kas toliau, nė pats nežinau.

Buvau nuo kelerių metų kandidatas į kapitulą; bet paskutinieji vyskupų kivirčai su tautininkų valdžia visa pagadino: aš atvirai palaikau valdžią, už tai kunigija man duobę kasa. Kuo pasibaigs, irgi nežinau.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 308, l. [1r–1v].

229 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1931-02-23

Roma, 1931. II. 23.[1]

Gerasis Dėdyt,

Kvitą gavau, dėkui. Su tais čekiais, tai jau Dėdę pavarginom, dar kovo mėn. algą Pranas prašė pasiųsti, bet tegu pats nusiveža.

Sykiu būtum važiavę, jei būtum galėję kokiai savaitei pas Dėdę apsistoti. Dabar tegu Pranas vienas važiuos, nors man bus didelis vargelis – vienai su „gyvuoju sidabru". Vytautui jau du dantukai pasirodė, paskutiniu laiku gana nervingas, nemiega,

[1] Kairiajame viršutiniame kampe Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. II-27".

šiaip jau turi neblogą apetitą ir neblogai jaučiasi. Aš taip-gi pradėjau geriau jaustis su kojomis, Vytauto daktaras prirašė nuo revmatizmo inekcijas.

Žinai ką, jei Dėdė nebepaimsi senojo buto, tai imsim sykiu senajam mieste, didelį (bent 7 kamb. ar kiek) gražų butą. Paimčiau gerą virėją, kambarinę. Žinoma, iš mūsų // [124v] Dėdei būtų tiek naudos, kad atitrauktum nuo darbo, o mums su Vytautu būtų labai malonu Dėdės kampanija. Jis mažiausiu daikt[u] džiaugiasi ir įdomaujas.

Italų laikraščiai piškina ap[ie] Bartalono sugrįžimą Romon ir spėlioja, kad nebegrįšiąs Kauna[n] dėl incidento su valdžia. 16 vasario buvo bažnyčioj, bet priėmime nebuvo, sako, koją migtelėjęs. Manau, greitu laiku valdžia susitaikins su Vyskupais, jie turės nusileisti. Juk čia taip gerai gina valdžios reikalus Dr. Šaulys.

Kodėl a. a. M. Klimaitė mirė, ar turėjo vaikų? Sako, Petras labai esąs nuliūdęs.

Ar Braniukas pereis į kitą klasę, kaip jam sekasi mokslas?

Viso gero Barbė ir Vytautas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 112, l. 124r–124v.

230 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, 1931-02-26

Torino, 1931-II-26.[1]

UFFICIO TAVOLE DI TIRO
TORINO[2]

Brangus Dėde!

Štai Barbutė persiuntė Tamstos laišką. Ji pati begaliniai patenkinta, kad Vytukui dantys išdygo. Jisai jos didžiausias rūpestis ir patieka.

Ačiū Dėdei už nuolatinį rūpinimosi įvairiais mūsų reikalais. Dėdei tiek tenka vaikščioti po visokius bankus, kad padėti vieną šimtą vienur, kitą kitur. Aš Ūkio banke sąskaitą atsidariau 1926 ar -27 metais. Kartais iš algos gavęs atidėdavau, kartais vėl atsiimdavau. Todėl einamoji sąskaita be apriboto termino. // [1v] Buto klausimas Kaune, tai be abejonės aktualiausias klausimas grįžtant Lietuvon. Kad kas man paieškotų buto pirm grįžtant, savo draugų tarpe nematau. Jie beveik visi kariškiai ir nedaug apie butus tenusimaną. Be to, mažai su kuomi ir besusirašinėju. Trijų metų laikotarpis ir kameratizmo ryšius pailgina. Bet aš manau, kad grįžęs netruksiu surasti butą. Pavaikščiosiu kelius pusdienius, gal laikraščiuose paskelbsiu.

Nežinau, kaip Dėde žiūri į tai, kad ieškoti didelio buto, kuriuo galėtumėme Dėdė ir mes pasidalyti? Aš manau, kad tai būtų galima suderinti su tuo, kad mes Dėdei nekliudytumėme dirbti ar naudotis ramumu ir, iš kitos pusės, būtumėme // [2r] arti prie Dėdės. Vytukas darbo valandomis Dėdei vizitų gal nedarytų.

Kivirčas tarp vyriausybės ir krikščionių partijos iš tikro yra labai nemalonus dalykas. Rodos, lyg ne visi būtų krikštyti, kas vienu būdu, kas kitu. Gaila, kad Lietuvos kunigija, kuri visumet buvo ir tautinių idėjų platintoja, dabar opozicijos vardu nebeįvertina Tautos ir valstybės reikalų. Truputis tolerancijos iš jų pusės išeitų ir tautos, ir bažnyčios naudai. Kaszin, kada tas viskas baigsis?

---

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Via Nizza, 5 / At. III-2".

[2] Spausdinta firminiame blanke.

Aš patekau į nelauktą polemiką su prof. Vabalu Gudaičiu. Mane p. prof. savo atsakyme nori tiesiog „sumušti"[1]. Gaila. Aš p. prof. V. G. labai gerbiu, kaip ir visus mano buvusius profesorius ar mokytojus. Bet aš negalėjau iškęsti, kad būtų mestas nepamatuotai šešėlis ant žemaičių, o tuomi ir ant lietuvių bendrai. Dabar // [2v] baigiu rašyti atsakymą, kuriame, vengdamas atakuoti patį p. prof., tikiuosi patvirtinti savo nuomonę, kad antropologistų spėliojimai neturi mokslinio pagrindo. O kuomet spėliojimai, neprilankiai mus charakterizuoją ir skelbiami svetimšalių, neturi pagrindo, tai mūsų pareiga tuos spėliojimus ne kartoti, o įrodyti jų nemoksliškumą ir, jei galima, klaidingumą. Tai yra kaip ir tautiškos ambicijos reikalas. Nė vienas italas, anglas, nei francūzas nekartotų kieno nors spėliojimus apie jų tautos inteligencijos stoką ar panašiai.

Linkėdamas Dėdei sveikatos ir viso geriausiojo, pasilieku Tamstos
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 32, l. [1r–2v].

[1] 1931 m. sausio 27 d. *Lietuvos aide* publikuojama trumpa Jono Vabalo-Gudaičio paskaitos apžvalga (K. B., „Spėjamos žemaičių psichinės ypatybės", *Lietuvos aidas*, 1931-01-27, nr. 21, p. 4), kurioje pasakojama, kaip pagal galvos matavimus profesorius priskyręs žemaičius brachikefalams (trumpagalviams) bei tuo pagrindęs jų būdo bruožus, tarp jų ir žemą intelektą. Lesauskis šias mintis kritikuoja (Dr. P. Lesauskis, „Dėl žemaičių psichinių ypatybių", *Lietuvos aidas*, 1931-02-07, nr. 31, p. 2), o 1931 m. vasario 18 d. *Lietuvos aide* Vabalas-Gudaitis reaguoja į Lesauskio kritiką gindamas savo poziciją (J. Vabalas Gudaitis, „Dėl žemaičių psichinių ypatybių (Atsakymas dr. P. Lesauskiui)", *Lietuvos aidas*, 1931-02-18, nr. 39, p. 2–3).

231 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, 1931-03-05

Torino, 1931-III-5.

UFFICIO TAVOLE DI TIRO
TORINO[1]

Brangusis Dėde,

Nuoširdžiai ačiū už „N[aujosios] Romuvos" n-rį su Tamstos straipsniu „Pažinkime save"[1]. Dėdės pasiūlymas, be abejo, labai konkretus: ieškoti literatūroje, rašytojuose tų skirtumų, kurie skiria žemaičius nuo suvalkiečių, pastaruosius nuo aukštaičių ir pan. Yra neabejotina, kad skirtumas yra, kad žemaičio tipas skiriasi nuo aukštaičio tipo. Tie tipai yra kaip ir patys savaime susidarę mūsų sąvokoje, visai nesiremiant jokiomis moksliškomis teorijomis. Jeigu kuris etnografas ar antropologas suvokia tą tipą, jį užfiksuoja savo aprašyme, tai, be abe- // [1v] jonės, atlieka naudingą darbą. Bet su tokiais aprašymais ir galime skaityti tik kaipo su asmenišku aprašytojo kūriniu, neapibendrinant aprašomųjų savybių ant visų kitų panašių antropologinių individų.

Iš savo pusės gal aš ir nesiūlyčiau konkrečiai istorinio metodo tautinių tipų diferencijacijai pravesti. Tai tik pavartojau kaipo neigiamą argumentą pažymėti, kad nėra jau visi žemaičiai siaurapročiai ir be idealų (be idealų ir be dorovės žmogų juk vadiname „niekšu"). Aš manyčiau, kad laboratorinis metodas, sąmoningai taikomas, galėtų duoti įdomių rezultatų. Be abejo, ne inteligencijai matuoti, nes čia kažin ar rastume skirtu-

[1] Spausdinta firminiame blanke.

mo, bet kitoms savybėms, kurios nustato tipą: lėtumas ar greitumas judesių ir galvojimo, valios pastovumo ir t. t. Tai yra dalykai, kuriuos laboratorija gali išmatuoti ir kurie galėtų duoti pagrindo tipų diferencijacijai. Bet tai ponų psichologų darbas, ne artilerijos // [2r] technikų ir ne matematikų. Nusikalsčiau prieš savo prof-ius Italijoje, jeigu sakyčia, kad tie matavimai man svetimi. Pereitais metais išlaikiau iš tų dalykų egzaminus prie It[alijos] karo m-jos komisijos. Bet tokios plačios studijos galimos tik v-bės mokslo įstaigose, ne kokioje nors mažoje karo m-jos psichotechnikos laboratorijoje.

P-as prof.[II] neigia visus matavimus ir remiasi tik pasenusiais antropologų darbais. Ar bereikia geresnio įrodymo, kad siauras intelektas ir pas prof-ius yra neigiama savybė? Patikėdamas senai antropologijos knygai, nepriimdamas domėn (ar nežinodamas?), kad konkrečiai įrodyta, kad toji teorija pasenusi ir juokinga, patiekia ją kaipo gryną pinigą Lietuvos visuomenei, ją tuomi klaidina ir žemina jos savigarbą. Aš vengiau panašių aliuzijų savo antram atsakyme, nes esu jo mokinys ir nėra mano tikslas jam nemalonumų daryti, nežiūrint to, kad jis kaip tik // [2v] labai diskredituojančiu tonu man atsakė. Be to, jis faktinai remiasi kraniografija, nes ima tik galvos indeksą, ir neigia tai pačiai kraniografijai moksliškumą. Turbūt nepasižiūrėjo į žodyną, ką reiškia kraniografija. Vienu žodžiu, netikėjausi iš p. prof. tiek maža profesoriško rimtumo ir moksliškumo.

Beje, aš savo atsakymą pasiunčiau 24/II ir manau Red. turėjo gauti apie 1/III. Bet dar nepatalpinta antradienio numeryje. Jeigu mano ats. „Liet[uvos] aide" nebuvo, prašyčiau Dėdę labai patelefonuoti į „Liet[uvos] aido" Red. ir sužinoti, ar gavo mano atsakymą[III].

Šiądien man persiųsta vienas straipsnis, atsakymas prof. V. G-iui, kurio Red. netalpino, nes esą per daug nukreiptas prieš prof. asmenį. Rašė V. Steponaitis, generalio štabo akademiją Bruxelyje baigęs kap., baigęs Liet[uvos] univ[ersiteto] teisių fak[ultetą] – mano draugas.

Su geriausiais linkėjimais Dėdei.

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 33, l. [1r–2v].

[I] Tumo straipsnis „Pažinkime save" – ironiška reakcija į Vabalo-Gudaičio intelekto matavimus. Jo studentams siūloma išanalizuoti lietuvių literatūros tekstus ir ten ieškoti aprašytų įvairių regionų lietuvių būdo bruožų (Dr. J. Tumas, „Pažinkime save", *Naujoji Romuva*, 1931-03-01, nr. 9, p. 201–202).

[II] Jonas Vabalas-Gudaitis

[III] Kovo mėn. *Lietuvos aido* numeriuose Lesauskio atsakymas nepublikuotas.

232 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1931-03-06

Roma, 1931. III. 6.

Gerasis Dėdyt,

Jei taip, tai siunčiu dar čekį № 89444, sumai $ 220; $ 200 prašom įdėt į Prano sąskaitą, o likusius-gi į Vytauto.

Dėl buto, tai toks dalykas, jei tame pačiame name, žinoma, Dėdei patogiausia, bet Vytautui ir man, tai netinka, nes arti Nemuno. Geriausia mums bus ieškotis ties Saboru ar už jo, arčiau sodno. Be to, nemanau ilgai gyvent svetimuose butuose, stengsiuos butą bent iš 5 kamb. nusipirkt arba su kuom nors statytis namą, sako, butas iš kam.

5 kainuojąs apie 30 tūks. 40 tūks. Jei Pranas gautų žemės, tai skolintum pinigus ir statytum namą.

Vytautas labai ištįso, labai sumenkėjo, išblyško, nes kartu pradėjo dygt 4 dantukai. // [130v]

Beje, ar Dėdė negalėtum pasitairauti pas p.lę Oną ar kaip ten Palangoje – Klebonijoj, ar ji galėtų duoti vieną gražų saulėtą kambarį liepos ir rugpjūčio mėn., žinoma, reikia primyt išdykėlis Vytautas, be to, atskirūs pietai ir t. t.

Pranui pasiunčiau Dėdės straips. „Pažinkime save". Visi žemaičiai V. Gudaičiu pasipiktinę.

Tai viso gero
Barbė ir Vytautas.[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 116, l. 130r–130v.

233 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1931-03-15

Roma, 1931. III. 15.

Gerasis Dėdyt,

Sveikinam vardo dienoje, linkėdami viso gero, svarbiausia, kad Dėdės straipsniai pasirodytų „Lietuvos aide". Vardadieniui norėjau pasiųsti patį Vytautą, bet labai blogai išėjo, pozavo vieną koją įsikandęs, juokinga, kaip tik pastačiau be batukų ir pancekų, tuojaus už kojos ir į burną. O šiandien abudu nusifatagrafavom, jis taipgi ne geresnėj pozoj. Be to, aš pati nusipirkau fatogr. aparatą, bet dar nepradėjau fatagrafuoti.

Vytautas jau turi keturius dantukus.

Ar gavai paskutinį čekį su 220 dol.?

Romoj jau prasideda gražios, šiltos dienos, bet man kojos vėl pradėjo skaudėt.

Tai viso gero, siunčiam daug linkėjimų iš Romos
Barbė ir Vytautas

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 113, l. 125r, 125v be įrašų.

234 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1931-04-06

Roma, 1931. IV. 6.

Gerasis Dėdyt,

Siunčiu Dėdei mudviejų su Vytautu nevykusias fotogr.

Prieš šventes Vytautą ičiepinom, tai per šventes turėjom Romoj sėdėt, o buvom sumanę su Pranu pavažiuot Venezijon, nes Vytautas karščiavo, zirzė, naktimis nemiegojo. Dabar jau geriau, bet tokie dideli šašai dar tebėra ant rankų.

---

[1] L. 130v pabaigoje Tumo pasižymėta: „Į Palangą nurašyta III-12 / Ats".

Užs[ienio] reik[alų] m-ja mane paskyrė Pas-bei prie Šv. Sosto, tokiu būdu turiu kas rytą gana toli važinėt, bet esu gana patenkyta, gal šiek tiek mažiau darbo, be to, suvis kita atmosfera.

Pranas jau galutinai nutarė grįžti Kaunan apie 15 gegužio. Man gal dar per anksti // [131v] važiuot Palangon, o be to, tegu apžiūrės butą.

Tiesa, p-lė Ona atsakė, kad mus lauks, tik kai kurioms sąlygoms nenorėtųsi sutikti, gal nuvažiavus susitarsiu, ji taip-gi norės skaityt Vytautui už pietus, bet jis iš jos jokių pietų nereikalaus, o reikės man pačiai rūpytis. – Skaito už 2 mėn. už kambarį 300,– litų arba už mažesnį 220 litų; valgiui už pietus po 3 litus. Aš manau, reikia padėkavot ir sutikt?

Ar švogeris grįžo jau Paryžiun, laikraščiai rašo, būk esąs paskirtas į Berlyną.

Dėdė man prašom rašyt į Pas-bę prie Šv. Sosto (Legazione di Lituania presso la Santa Sede Via Valadier, 42 – Roma ir man), nes Pranui išvažiavus turėsiu pakeisti butą.

Daug geriausių linkėjimų nuo Vytauto, Prano I-ojo ir manęs

Barbė – Barbara.[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 117, l. 131r–131v.

235 | Juozas Tumas Vytautui Lesauskiui, [Kaunas], 1931-04-15

Venecijoje, 1931 m. bal. 15 d.

Ponas Vytaute! Kai Tu gausi šį laišką, jau būsi mitulys, metinis. Šį pirmąjį Tavo jubiliejų aš švenčiu gana keistai: jau trečia diena kaip esu „Venecijoje", iš visų šonų pasemtame name, kad net savu reikalu nebeišeiname už gurbų.

Vytauto bažnyčia pilna vandens, kone sulig altorium. Dairomės, ar nereiks Švenčiausis išgabenti į jėzuitus; jei taip nutiktų, visas Kauno senmiestis būtų po vandeniu. Tavo Tėveliai gailis, k[ad] dėl Tavo čiepų netekę pabūti tikrojoje Venecijoje. Tegul jie nesigriaudžia: kitais metais aš ir jiems galėsiu parūpinti Veneciją Kaune, nors tai ir nuostolinga.

O Tavo, Vytuk, fotografijos abidvi labai vykusios, bet meilesnė ta, kur Tu ceremonijų nedarai: teko nusitverti už kojos pačiame kritiškame momente, nusitvėrei. Tai ir kas? Ką Tau reiškia viešoji nuomonė, kai sąžinė gryna! Taip ir daryk, nors Tau netektų pakliūti į kapitulą, kaip man. Visiems neįtiksi.

Pas mus Vyskupai kelia revoliuciją, o kai Valdžia pasiskundžia Romai, tai ji mūsų Arkivyskupą[I] už tai pakelia grapu, o valdžios galvai atsiunčia aukso pinigėlių, kurių ir Tu gali gauti // [1v] ir bet kas. Mūsų Prezidentas[II] Šv. Tėvo Nuncijaus Bertulionio („Kultuvės" terminu) nepriėmė, nes buvo pareikšta, kad jis yra persona ingrata[2], o jis sugrįžo toliau kelti revoliucijos; be to, aplenkė Užs[ienio] r[eikalų] Ministerį[III]. Laukiame naujo konflikto. Jaučiame, kad Šv. Tėvas[IV] veikia per kardinolo Pacellio galvą, ir diplomatiniai santykiai su Vatikanu tokiuo būdu lyg ir negalimi. Taip aš kombinuoju, ne kas kitas.

Petras, pagyvenęs pas mane beveik visą mėnesį, pagaliau, išvažiavo pereitą penktadienį. Jį siunčia į Genevą, o gale gegužės m. šaukia vėl Kaunan bent trims mėne-

[1] L. 131v prieš parašą Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats. IV-15".
[2] It. = nepageidaujamas asmuo

siams. Bronė su vaikais teatvažiuos Palangon birželio m., kai sušils, ir apsigyvens pas p. Balutienę pensionieriais: virtuvės nenori.

Aš gale šio m. iškylu pas pp. Galaunius; gaunu kambarėlį ir visa, o Emilija gaus kaip nors pasibaladoti. Neturėdama ko veikti, nori sau apendicitą nusipjauti ar ką kita malonaus pasidaryti.

O aš, Vytuk, turiu du kanariuku, abudu patinėliu; vieną geltoną, antrą margą su kuodu. Vienas gieda kaip p. Galaunienė, antras kaip p. Zauniuvienė, mezzosopranu. Kai atvažiuosi, parodysiu.

Auk sveikas! Tavo krikšto tėvas kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 314, l. [1r–1v].

I Juozapas Jonas Skvireckas
II Antanas Smetona
III Dovas Zaunius
IV Pijus XI

236 | Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Kapris, 1931-05-02

Capri, 1931.V.2.

Sveikinimai iš Capri

Pranai

J. S.
Kan. Dr. J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
Lituania[1]

Atvirukas su vaizdu iš Kaprio, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 35, l. [1r–1v].

237 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1931-05-28

Roma, 1931. V. 28.[2]

Gerasis Dėdyt,

Kodėl gi mums nieko neberašai? Pranas jau senai Kaune. Skundžiasi dėl butų.

Mes likę suvis nekaip jaučiamės. Vytautui ant veidelio, sako, gal nuo saulės, egzema, jei nepraeisią, reiksią nešti pas odos specialistą, šiandien rodės jau geriau, nes nebelaikom saulėj.

Dalykai nekokie, mes kantrūs ir geri žmonės, Romoj kitaip elgiasi // [126v] su Kat[alikų] akc[ija], fašistai studentai jiems, tiesiog gatvėj, ženk. nudrasko ir tų, kurie priklauso prie K[atalikų] akc[ijos], nepriėmą prie fašistų, nors Popiežius[I] valdžios

[1] Atvirukas rašytas Lesauskienės ranka.
[2] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Ats VI-5".

prašės ir ji jam prižadėjus, bet elgiasi taip, kaip jiems tinka. Jei greit neiškraustysit iš Kauno N[uncijaus] Bart[olonio], aš liksiu be kojų, turiu sėdėt biure, vieton kad galėčiau nors popiet važinėt į vonią. Viena koja sutino. // [127r] Daktaras sako, kad kelyje vanduo, tai baisus dalykas, kad tik nereikėtų ligoninėn kraustytis.

Beje, Vytautas, dėka p. Lozoraičiui, buvo praturtėjęs, nors dar visų pinigų neišmokėjo, mat, išsisteigė iš Užs[ienio] r[eikalų] m-jos vaiko priedą prie mano algos po 190 litų mėn. nuo jo gimimo dienos.

Vat, kad drožė, tai drožė palankią prakalbą Popiežius lenkams (savo audijancijoj), gaila, kad jo kalbos iškarpos iš laik. po ranka neturiu, pasiųsčiau „Cara Pologna"[1] ir t. t. // [127v]

Kada grįšiu Lietuvon, tai tikrai nežinau, priklausys nuo Bart. ir nuo kojų.

Būk toks malonus, kaip tik švogeris atvažiuos Kaunan, pavaduoti Dr. Zauniaus, man pranešk, nes aš turiu pasitarti dėl mano grįžimo Lietuvon, mat, aš noriu pati, kad M-ja man įsakytų grįžti, tai visas išlaidas apmokėtų, o jei aš paprašysiu, tai nieko negausiu.

Paklausk p. Galaunienės, gal nori kokių „stebuklų", kad parvežčiau iš Romos? Gal Dėdė pats nori ką užsakyt?

Viso gero   Bučiuojam   Barbė ir Vytautas.

⌈Vytautas jau pats vežimėlį stumia, bet jo kojos kreivos.⌉[2]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 114, l. 126r–127v.

[1] Pijus XI

238 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1931-06-04

Roma, 1931. VI 4.

Gerasis Dėdyt,

Baigtos dienos Italų Kat[alikų] akcijoms, ne tik jas uždarė, bet jų ir turtus būk konfiškavę, tai baisus smūgis Vatikanui. – Šiandien be jokių procesijų mieste.

Kaip Dėdė gyvuoji, kada manai važiuot Palangon?

Vytautas jau didelis, bėgioja, bet aš viena be tarnaitės Palangoj neapsieisiu. Pereitą sekmadienį su Vytautu ir Margherita (kuri kiekvieną dieną verkia, nes greit turės su Vytautu skirtis ir jis labai prie jos prisirišęs) aplankėm Šv. Petro Baziliką, bet Dėdė neturi supratimo, koks // [128v] jo buvo džiaugsmas, šauksmas ir bučkių siuntimas Šv. Petro aikštės statujoms; Šv. Petre laikėsi labai rimtai, bet kas mane stebina, kad jis pats norėjo Šv. Petro koją bučiuot, taip plauškėjo, net visa Bazilika skambėjo. Paskui važiavom į Genikolį, Garibaldi paminklas jokio įspūdžio nepadarė. Be to, aplankėm aikštę Venezia, Emanuelio paminklą, čia jis taip su rankom mostikavosi, šaukė, bet bučkių nesiuntė, nors prašiau.

Jei viskas bus tvarkoj ir Užs[ienio] r[eikalų] m-ja sutiks, grįšiu liepos pirmose dienose. // [129r] Beje, iš Šiaulių seminarijos kreipėsi per laišką (pavardės neįskaitau[1]) prašydamas Dėdės laiškų, rašytų man, dėl jo rašomos monografijos, jei Dėdė sutiksi,

---

[1] it. = „Brangioji Lenkija"
[2] Rašyta l. 126r kairiajame viršutiniame kampe įstrižai.

tai kai kuriuos, ir kai kurias ištraukas galėčiau duot, bet tik galėčiau tą atlikt Lietuvoj, dabar esu per daug užimta su savo kojomis ir Pasiuntinybe.

Viso gero

Bučiuojam
Vytautas ir Barbė.

⌜P. S. Šias pridedamas mažas fotogr. prašom įteikti Pranui.⌝[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 115, l. 128r–129r, 129v be įrašų.

[I] Aleksandras Merkelis

239 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1931-06-0[5]

Kaune, 1931. VI. [5][2].

Mieliausieji Kreivakojai! Iš kur jums kojų nesveikata? Butai puikūs, esate sočiai pavalgę ir šiaip jau sveiki. Rachitizmui lyg nebūt vietos. Bet jei yra, tai reikia šiltų Palangos smėlynių.

Man baisesnės dėmės veidely. Daukšų ir Strazdų vaikai turi po žaizdą – „vilką" ir niekaip nebepagydo per daug metų namie ir svetur. Tuojau rodyk odos ligų specialistui. O gal tai menkniekis?

Pas mus katalikai smarkiai organizuojasi, prisidengdami Eucharistiniais kongresais, ir skelbia kovą net per „Šaltinį" (Dr. Raulinaitis)[I]. Organizuotų katalikų auka gausiu ir aš kristi, nes atvirai palaikau tautiškąjį jaunimą ir peikiu provokacinį kunigų ofensyvą. Ateitis tamsi. Ne dėl mitybų – turiu pensiją; bet dėl veiksmo, o aš smarkus visuomenininkas. Bartolonis nuliūdęs, bet išvažiuoti nemano: jis ar juo demonstruojama – sutinkama, ovacijos keliama, adresai siunčiama. Vieną // [1v] atsisakiau pasirašyti, tai vėl alyvos lašas į ugnį. Kada Roma iškraustys Bartolonį, Atstovybė geriau žino – paduota gi raštu reikalavimas.

Tavo kojoms geriau būtų Birštone purvais pašildyti.

O vaiko priedą visą malonėkit į jo kasą atiduoti. Неуступлю!..[3]

Mūsų „Elta" Popiežiaus[II] kalbos neturi. Surask, atsiųsk.

Petras Hagoje. Turbūt greit atvažiuos, tai paprašysiu, kad Tavęs pareikalautų.

Man nereikia nieko iš Romos, taip pat ir pp. G[alauniams] – jie neturi lėšų.

Labai sergu bronchičiu. Tai kas pavasaris.

Turiu daug darbo, daug rašymo ir tuo raminuos. Tu manai, kad morališkai lengva nesidžiaugti tuo, kuo visi tos profesijos žmonės džiaugias, ar pykti už ką visi pyksta? O man koktu, kai dėl Religijos kovojama. Man Religija – ramintoja, ne erzintoja. Dabar jau kalti esti ir tautininkai. Kol nebuvo Kat[alikų] akcijos, viskas buvo ramu, Bažnyčios darbą gerai dirbom.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 318, l. [1r–1v].

[I] Dr. jur. Pr. V. Raulinaitis, „Katalikybė – kovos religija", *Šaltinis*, 1931-06-06, nr. 23, p. 307. Straipsnelyje rašoma, kad katalikai aktyvios kovos būdais turi priešintis jų „skelbiamojo mokslo priešininkams" ir siekti savos religijos įsigalėjimo.

[II] Pijus XI

---

[1] Sugrūsta l. 129r greta parašo kairiajame apatiniame kampe.

[2] Skaičius taisytas, greičiausiai 3 ištaisyta į 5.

[3] rus. = nenusileisiu

240 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, 1931-06-23

Roma, 1931. VI. 23.

UFFICIO TAVOLE DI TIRO
TORINO[1]

Gerasis Dėdyt,

Būk toks malonus, pasikalbėk su Dr. Šauliu dėl mano atostogų, aš nebenoriu jokių įsakymų iš M-jos, by tik man duotų greičiau man priklausančias atostogas.

Vytautas jau dvi dienos baisiai sunkiai serga 40º, 39º, 36,8º karščio, koks čia sunkumėlis prie geresnių prof. prisiprašyt, kad ateitų į namus. Esu tiesiog // [132v] disperacijoj, kas yra, dar daktaras negali žinoti, nes viduriukai tvarkoj, nevemia, mano, gal angina ar influenza.

Aš jau ant kojų nebepastoviu.

Dėl Vab[alo?], tai dar istorija nėra girdėjusi tokio elgesio, manau „Rytas" džiaugsis, kol kas reikia tylėt.[1] // [133r]

Iškarpos iš laikraščio nebegalėjau surasti, bet mes esam pasiuntę M-jai vertimą, galėsiu parvežti.

Beje, gal Dėdės Emilija, arba ji, jei ji pati negalėtų ateit pas mane, kai grįšiu keletai dienų, gal galėtų kokią tarnaitę žmonišką laikinai rekomenduoti.

Kaip tik Vytautas pagerės ir M-ja duos atostogas, tuojaus // [133v] grįšim, nes baisūs karščiai Romoj.

Pranui norėjau telegrafuoti dėl Vytauto, bet dar palauksiu.

Viso gero
Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 118, l. 132r–133v.

[1] Greičiausiai kalbama apie Vabalo-Gudaičio ir Lesauskio polemiką, apie kurią rašoma 1931-02-26, 1931-03-05 Lesauskio ir 1931-03-06 Lesauskienės laiškuose.

241 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Kaunas, 1931-07-16

Palanga, Kanauninkui
Tumui Klebonija

Kauno 2

Priimta 16 / VII 1931 m.

Rytoj atvažiuojame

Vytautas

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 36, l. [1r], [1v] be įrašų.

---

[1] Spausdinta firminiame blanke, Lesauskienės perbraukta.

242 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Palanga, 1931-08-13

Palanga, 1931-VIII-13.
Klebonija.

Mylimas Dėdyte!

Vakar su p. Klimiene buvome besirengią važiuoti Dėdės atlankyti. Palangoje ėjo gandai, kad Dėdė susirgęs apendicitu. Tik p. Klimui atvykus iš Kauno sužinojome iš jo smulkiau ir visi apsidžiaugėme, kad Dėdės sveikatai pavojaus nebėra.

Barbutė sugrįžo iš Kauno laimingai, net atrodė truputį pasitaisiusi. Antradienį persikėlėme į Kleboniją, kur gavome geresnius kambarius. Bet ji vis skundėsi skausmu // [1v] po krūtinei, dešinėje pusėje. Vakar po vakarienės skausmas pasikartojo ir ji „važiavo į Rygą". Daktar[as] Gutmanas konstatavo, kad esą smėlis tulžyje, darė iniekciją, prirašė Karlsbado druskas gerti ir liepė bent porą dienų gulėti lovoje, laikyti dietą.

Vytautas zirzia, neva dantukai dygstą.

Pinigus gavome, dėkui.

Tikimės, kad Dėdei pasveikus ir kanarėlės vėl giedos. Tuo tarpu linkime Dėdei greit pasveikti ir bučiuojame.

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 37, l. [1r–1v].

243 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Talinas, 1931-09-22

Tallin, 1931-IX-22.

Geriausi linkėjimai brangiam Dėdei.
Pranas.

J. M.
D-ui Kanauninkui
J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
(Lietuva)

Atvirukas su gynybinės sienos bokštų vaizdu, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 41, l. [1r–1v].

244 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Berlynas, 1931-10-16

Berlin, 1931-X-16.

Geriausi linkėjimai
Dėdei.
Pranas.

J. M.
p. D-rui Kanauninkui
J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
(Litauen)

Atvirukas su Bodės (anksčiau – Kaizerio Frydricho) muziejaus vaizdu, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 38, l. [1r–1v].

245 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Praha, 1931-10-18

Praga, 1931-X-18.

Nuoširdžiausi ir geriausi linkėjimai iš gražiosios Pragos.
Pranas.

J. M.
p. D-rui Kanauninkui
J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
(Litauen)

Atvirukas su Prahos parodų rūmų (*Výstaviště*) vaizdu, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 39, l. [1r–1v].

246 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Viena, 1931-11-04

Viena, 1931-XI-4.

Geriausi linkėjimai iš Vienos. Ir čia šaltoka, kaip ir Kaune. Vienoje daug muzikos: ir muzikos salėse, ir bažnyčiose. Iki grįšiu, prašau globoti maniškius.

Pranas.

J. M.
Kan. D-rui J. Tumui
Aleksoto g-vė 6
Kaunas
(Litauen)

Atvirukas su Šv. Karolio bažnyčios Vienoje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 40, l. [1r–1v].

247 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Kaunas, 1932-01-23

Kaunas, 1932, sausio mėn. 23 d.

Gerasis Dėdyt!

Labai man būtų malonu, kad dar sykį pakalbėtum su p. Dakt. Kuzma. Reikėtų galutinai išspręsti, ar jis galės mane gydyti, ar ne? Taipgi jam yra duoti mano ligos daviniai. Man būtų labai malonu, kad jis tuos davinius peržiūrėjęs mane dar kartą apžiūrėtų ir tada jis galėtų man nustatyti mano gydymosi būdą. Jeigu jis negalėtų manęs lankyti, tai būtų labai gerai, jei jis nors per telefoną galėtų man duoti patarimus ir sekti mano ligos eigą.

Kada manai išeiti iš ligoninės? Kaip Dėdės savijauta?

⌜Barbė.

Be to, mat, aš turiu jau kelinta diena skausmus, jie reikėtų nustabdyti.⌝[1]

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 119, l. 134r, 134v be įrašų.

248 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Geteborgas, 1931-05-16

Göteborg, 1932-V-16.

Geriausi linkėjimai Dėdei iš Švedijos. Tos nedidelės žinios iš švedų kalbos čia vis tik pasirodo reikalingos.

Tamstos
Pranas.

J. M.
D-rui
Kanaun. J. Tumui
Aleksoto g-vė 6
Kaunas
(Litauen)

Atvirukas su Didžiojo tvenkinio iš Slottsskogeno parko vaizdu, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 42, l. [1r–1v].

---

1 Rašyta Lesauskienės ranka, frazė po parašo pridėta kairiajame krašte įstrižai; visas laiškas rašytas kita ranka, greičiausiai jis buvo diktuotas.

249 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1932-05-20

Bofors, 1932-V-20.

Štai jau keletas dienų kaip čia gyvenu, čia dirbame, priiminėjame reikmenis. Koks didelis ir gražus fabrikas ir kaip pilnu tempu dirba žmonijos ginklavimui. Čia įvairiausių pasaulio kraštų komisijos dirba ir – puikiausiai sugyvena, draugaujasi. Be to, koki graži čia, idiliška vieta! Ant ežero kranto, parkuose skęsta dirbtuvių gražūs trobesiai.

Pranas.

J. M.
Kanauninkui
D-rui J. Tumui
Aleksoto g-vė 6
Kaunas
(Litauen)

Atvirukas su „Bofors" gamyklos ir ją supančios gamtos vaizdu, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 43, l. [1r–1v].

250 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1932-06-06

1932-VI-6.[1]

BOFORS HOTEL[2]

Brangus Dėde!

Štai jau trečia savaitė Švedijoje. Jeigu viskas būtų ėję gerai, mūsų priėmimas būtų ir besibaigiąs. Bet firmai nepavyko, sviediniai šaudant davė blogus rezultatus, todėl sutartį tenka pratęsti, keisti, sviedinius reikia visus perdirbti arba naujus pagaminti. Visa tai, žinoma, firmos sąskaiton, kurios uždarbis ant užsakymo tokiu būdu artėja prie nuliaus // [2r] arba net žemiau nuliaus. Mūsų ministerija turi teisę paimti iš jų virš 100.000 litų pabaudos, bet mums priėmėjam būtų asmeniškai nesmagu, jeigu būtų pasinaudota tąja teise, nes čia yra firmos nelaimė ir blogos valios iš firmos pusės čia atrodo nebuvę, gal buvo truputis neatsargumo ir apsileidimo, patiekiant priėmimui sviedinius, patiem prieš tai nepašaudžius.

Švedų kalbos išmokau čia nedaugiausiai. Komisijoje kalbame lietuviškai, o priėmime angliškai, vokiškai arba prancūziškai. Tačiau su tuo, ką Lietuvoje išmokau, susikalbu ir skaitausi neva mokančiu švediškai. Dabar pradėjau daugiau skaityti švediškai iš matematikos. Atrodo, kad dėl nepasisekusio priėmimo teks ilgiau pabūti Švedijoje negu manyta ir kalbos // [2v] pramokti.

Buvome su pulk. Birutavičiu Stockholme, viena firma buvo kvietusi priešavijacinei apsaugai prožektorių pažiūrėti. Buvome tik porą dienų. Ministro Savickio nebuvo,

---

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. VI-7".
[2] Spausdinta firminiame blanke.

buvo į Kopenhagą savo automobiliu išvykęs. Jis manė atvažiuoti ir į Bofors'ą. Bet šiuo momentu aplinkybės nepatogios tam susidarė.

Barbora rašė, kad nori kur nors išvažiuoti. Aš jai patariau važiuoti į Palangą, tiesiai pas Kan. Šniukštą. Šiaip keltis į Panemunę ar kitur panašiai, tai tik bereikalingas vargas. Jeigu manęs nesiųstų į Vokietiją, galėtų ir į Bofors atvažiuoti.

Su geriausiai linkėjimais
Tamstos
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 44, l. [1r, 2r–2v], [1v] be įrašų.

251 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1932-06-07

Kaune, 1932 m. birželio 7 d.

Mielas Pranai! Štai, iš Tavęs jau tretį laišką gaunu, o dar neatsakiau nė į vieną. Jei „L[ietuvos] aidą" gauni, o gauti turi – kaipgi Tau be oficiozo! Tai žinai, kada ir kur mano vardą minėjo[I]. Pakartoti nebeverta.

Gražiai atšventę Švedų vėliavos šventę, vėl esame ramūs, tik čiaudu trečią dieną ir guliu. Na, tai praeis. Susieiname ir su Barbe bei Vytautu. Žinai, jis jau stipras: andai pėsčias apkeliavo Vytauto-Mickevičiaus slėnį ir tik grįžtant į galą gavome neštis.

Nežinau, ar yra reikalo iš tokių patogybių, iš tokio oro kilti kur kitur, vargan ir išlaidosin. Mes tai dažnai pasvarstome ir vieną sykį šiaip mums nukrypsta, kitą sykį taip. Pievos, smėlio, erdvės Vytautui gana. Palanga jam gal ir būtų naudinga, užtat močiai - nėkiek; gal net kenksminga. Aš nebevažiuosiu Palangon - man ten šalta.

Su švedais mes čia sėbraujame. VI-6 važiavome pas Nagevičių – jis vaišino švedų ir estų ministerius, kurie buvo jam įteikę žvaigždes. // [1v]

Nagevičiaus kiemas gražiai laikomas; trobos tvarkoje, niekur šiukšlių. Eržilas ir kumelė - veisliniai. Bet pelno jis neturi - nesulig platybių. Kai Tu būsi dvarininkas, būk kytresnis: atiduok žemei, kiek iš jos paimsi, o ne skolink jai – ji šykšti, nė vienu procentu neamortizuoja kapitalo; betgi ir neišbarsto jo. Nors tiek gera. Į žemę tegalima dėti nuliekamas skatikas, jokiu būdu ne pasiskolintas.

Pas mus daug sensacijų. Žuvo Pietų Afrikos konsulas Račkauskas, prasmegęs į skolas su savo žmona angle[II]. Tokio veršio dar nesmi matęs. Išmestas Daukantas už parsidavimą lenkams – Brazilijoje. Apsivogė M. Argentinoje. A. Žmuidzinavičių amerikiečiai patraukė atsiskaityti iš 18,000 dollarų.

Kr[ikščionys]-dem[okratai] visa rejestruoja ir kai kada tautininkams paduos pauosti, kaip tautininkai davinėjo jiems lašinius ir vekselius.

Bent Tu neįklimpk su visokiais priėmimais. Manau, kad prie Tavęs neprilips nė siūlo galas.

Ačiū už žinias apie tave. Duok Dieve laimingai pabaigti. Sveikink ir p. Birutavičių.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 339, l. [1r–1v].

[I] 1932 m. birželio 6 d. *Lietuvos aide* aprašoma Lietuvių-švedų draugijos organizuota tautinė švedų diena, kurioje Tumas sakė įžanginę kalbą ([Be autoriaus], „Švedų tautinė šventė", *Lietuvos aidas*, 1932-06-06, nr. 125, p. 6).

[II] Ida Harris

252 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1932-06-19

BOFORS HOTEL[1] 1932-VI-19.

Brangusai Dėde!

Tamstos laišką gavau. Širdingai ačiū. Tebegyvenu Boforse, kartais pašaudome, firma studijuoja, turi pataisyti sviedinius. Aš irgi turiu darbo. Vakar šaudėme, kad nustatyti, kaip sviedinys lekia trajektorijos pradžioje, tai yra, tik ką išlėkęs iš vamzdžio. Gavome labai įdomius rezultatus. Firma užsimanė pagaminti eilę medinių sviedinių, pada- // [1v] ryti trajektoriją iš vielos, vienu žodžiu, atvaizduoti, kaip visa tai realybėje atrodo ir pasitalpinti muziejuje. Vieną ekzempliorių ir man prižadėjo padaryti. Jeigu gausiu, tai gal reikėtų gen. Nagevičiui į Karo Muzėjų atgabenti. Teoretiniu atžvilgiu tai labai įdomus dalykas. Aš dabar „labai užimtas" to viso studijavimu. Firma ir trajektoriją sulig mano nurodymais darys. // [2r]

Šiomis dienomis, jeigu neteks išvažiuoti Vokietijon, važiuosime į Norvegiją. Ten eina dalies mūsų užsakymo gamyba. Bus įdomu pamatyti ir norvegų kraštą. Tuo labiau kad numatoma apie 7 val. važiavimo automobiliu.

Švediškai susikalbu, su žodynu skaitau, bet didelio progreso nedarau. Daugiau esu užimtas matematika ir savo specialybės dalykais negu švedų kalba. // [2v] Švedijoje vasara šaltoka. Štai ir šiądien lynoja, ir temperatūra apie 10ºC.

Man labai patiko tie švediški stiebai vėliavoms, kuriuos jie turi kiekviename kieme. Būtų gražu ir Lietuvoje tokį įprotį įvesti.

Linkėdamas Dėdei viso geriausio,

pasilieku Dėdės
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 45, l. [1r–2v].

253 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Veimaras, 1932-06-25

Weimar, 1932-VI-25.

Geriausi linkėjimai iš Weimaro. Čia sustojau keletai valandų pakeliuje iš Jenos į Kölną ir į Venlo. Turėjau progos aplankyti Goethes namą.

Pranas.

J. M.
Kanauninkui
Dr-ui J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas
<u>Litauen</u>

Atvirukas su Goethe's darbo kambario vaizdu Goethe's namuose Veimare, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 46, l. [1r–1v].

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

Groote Sociëteit
Mariaweide
Venlo

Venlo, *1932-VII-7 d.*[1]

Brangusai Dėde!

Barbora rašė, kad visus rūpesčius mūsų namais, pirkimais, skolomis ir t. t. palikusi Tamstai. Širdingai ačiū Dėdei už rūpestį ir gerumą.

Aš jau baigiau savo darbą Olandijoje ir apie antradienį ar trečiadienį manau išvažiuoti atgal į Švediją. Ten dar turbūt bent mėnesį užtruksiu.

Gražus ir turtingas kraštas Olandija. Čia jaučiasi kokio tai indiško prakilnumo. Retas kuris iš olandiečių nėra buvęs Indijoje, ar nesirengia ten nuvykti. Tai yra turbūt pagrindinis jų turtingumo šaltinis. Čia, vietoje, ir turbūt ne žemės ūkis ir gyvuliai duoda pragyvenimą daugumai, o prekyba ir pramonė. Kur nepažvelgsi, kad ir mažiausiuose miesčiukuose, riogso dideli fabrikų kaminai.

Bevažinėjant po įvairius kraštus krinta į akį turbūt ne visai pripuolamas sutapimas: kur daugiau dirbtuvių kaminų, ten // [1v] kraštas turtingesnis, ten žmones gražiau apsirengę ir gražesnėse triobose gyvena. Švedija, Olandija, Vokietija, Anglija – visur, kur daug aukštų dūmtraukių, daug ir turto. Pas mus, Lietuvoje, irgi kaminai vienas po kito dygsta. Tai galima priimti kaipo pirmyneigos ženklą. Tik reikėtų, kad jų daug daugiau ir daug greičiau pridygtų. Nors pramonė yra visokių krizių šaltinis, bet be jos nėra ir gerovės. Nėra ugnies be dūmų.

Išvažiuodamas iš Kauno aš įteikiau „Kosmoso" redakcijai straipsniuką apie vektorių pritaikymą švytavimo plokštumos sukimuisi studijuoti. Barbora rašė, kad prof. Dovydaitis telefonavęs dėl korektūros. Jeigu man prisiųstų, aš korektūrą mielu noru padaryčiau, ir tai ilgai neužtruktų. Gal Dėdė galėtumei patelefonuoti p. prof. Dovydaičiui ir paklausti, kaip jis mano dėl to straipsniuko? Siųsti prašyčiau į Švediją, „Hotel, Bofors", nes ten manau sekančioje savaitėje būti. Nuvykęs į Boforsą, Dėdei parašysiu.

Linkėdamas Dėdei sveikatos ir laimės,

pasilieku, Dėdės visumet –
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 47, l. [1r–1v].

---

[1] Kursyvu pažymėta datos dalis įrašyta firminiame viešbučio blanke; po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. VII. 12".

255 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Palanga, [1932]-07-08

Palanga, VII. 8.[1]

Atvažiavom laimingai, gyvenam viloj „Švyturys" arti jūros, valgom „Gražinoj". Vytautas, kai jūrą pamatė, tai suriko – oi, oi, oi. Kiekvieną kartą išsinešam iš jūros verkiantį ir spardantį, nenori iš vandens išeiti. Šiandien nubaudžiau ir neleidau į jūrą, išbuvo miške. – Laukiam atvažiuojant! Mažai publikos, bet šilta.

Barbė ir Vytautas.

J. S.
Kan. Dr. J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6
Kaunas

Atvirukas su ramios Baltijos jūros vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 120, l. 135r–135v; metai priskirti pagal pašto antspaudą.

256 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Hamburgas, 1932-07-12

1932-VII-12.

Geriausi linkėjimai iš Hamburgo! Čia išbuvau keletą valandų.
Jeigu Dėde malonėtum kada parašyti, prašau adresuoti į Bofors Hotel, Bofors, Švedija.

Su geriausiais velijimais
Tamstos
Pranas.

J. M.
D-rui Kanauninkui J. Tumui
Aleksoto g-vė, 6.
Kaunas
Litauen

Atvirukas su Hamburgo uosto vaizdu, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 48, l. [1r–1v].

257 | Juozas Tumas [Pranui Lesauskiui], Kaunas, 1932-07-12

Kaune, 1932 m. liepos 12 d.

Jūsų Malonybės įsakymu iš Ūkio banko „pakėliau" 1,605 litus ir š. m. 8 d. pasiunčiau tėvui į Antupelį. Bus gavęs. Bet ten kažkas užkliuvo. Šiandien 1 val. gavau iš jo laišką ir prašymą, kad Žemės tvarkymo departamentas suteiktų sąrašą iš servituto gavusių žemės. Nubėgau, liežuvį iškišęs, kad nepavėluočiau. Ir ką gi? Valdininkas atskleidė planus, parodė ir tą planą-dokumentą, kurį gavo Žeberių kaimas; bet atskirų

[1] Užrašas „Palanga" spausdintas atviruke.

sąrašų Departamentas nedaręs ir jam nebuvę reikalo. Sako, gal byloje buvo minėta, bet byla seniai VII forte (archyve)[1]. Ir paabejojo, kad Žeberiams neišėjus vienkiemiais, vadinas, nesusiskaldžius ir servituto nesuskaldžius oficialiai, ar kas galėtų parduoti-pirkti žemės nežinia kur, nežinia kiek. Paskui gali, manau, kilti kivirčų su visu kaimu.

Tuojau nurašiau tėvui, kad būtų atsargus ir pinigų nesukištų į netikrą biznį. Rytoj laiškas turės būti Kvėdarnoje, o VII-14 įteiktas tėvui prieš derybas. Aš stebiuos, kad vis dėlto kaimynas sumanė parduoti tai, ko jis aiškioj nuosavybėj neturi, ir kaip tėvas anksčiau to nesuuodė. Ar čia kuris nesusipratimas?

Vytukas būsiąs jūrininkas – jo niekaip negalią // [1v] išimti iš jūros, kaip pleksnės.

O mes čia, Kaune, aimanojam, kaip čia lietuviai prigirdžius jūroje, kad ją pamėgtų. Pajūry vokiečių esą pilna, o lietuvių tuščia. Jaučiama, kad algelės sumažintos. O man, kai šilta, gera ir Kaune. Maudaus Nemune kasdiena. Tik ir vanduo per šiltas – 26º, šaltesnis didesnę reakciją padaro.

Raštą iš Veilo (VII-7) gavau. Ar suspėjai olendriškai išmokti? Kaipgi būsi išvažiavęs iš ten, neišmokęs?

O su Dovydaičiu nesusiskambinu – kažin kur jis? „Kosmoso" N. dar neišėjęs. Iš buto niekas neatsako.

Tai ir viskas. Visokių Tau gerybių ir svetimybių prisigaudyti

kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 342, l. [1r–1v]; adresatas priskirtas pagal su įvairiomis Lesauskio gyvenimo aktualijomis susietą laiško turinį.

[1] Kauno tvirtovės VII forte nuo 1924 m. veikė Lietuvos centrinis valstybės archyvas.

258 | Juozas Tumas [Barborai Lesauskienei], Kaunas, 1932-07-12

Kaune, 1932 m. liepos 12 d.

Pagarbintas! Galų gale ir mane malonėjai painformuoti, kur dingai, pasprukus iš Kauno. Suėjo visa oktava, žinių belaukiant. Pasirodė vilos sargas. Jis pasigyrė gavęs intimišką Tavo laišką apie buvimą Palangoje; bet kurioje jos dalyje, pamiršęs; parbėgsiąs ir atnešiąs adresą. Aš, Vydūno žmoniškumu vaduodamasis, nepavelijau bėgioti 4–5 kilometrus. O antra, užgauta ambicija nepavelijo prisipažinti, kad sargas gauna anksčiau žinių. Tai apsimečiau niekur nieko, padėkojau ir paskelbiau jam, kad ir man laiškas kelyje, tai apsieisiu be tarpininkų. Deja, klydau; laukiau dar dvi dienas, kol sužinojau, kad Tu su Vytuku Palangos „Švyturyje" užsidarei, kaip Konrado[1] meilužė bokšte, ir ten alksti. Vienas skaudus gyvenimo epizodas baigtas.

Tėvas Jurgis pakėlė triukšmą, kad, gink Dieve, nepavėl[uo]čiau išsiųsti jam 1.600 litų. Aš juos ketinau pasiųsti 10 d., dabar pagreitinau ir pasiunčiau VII-8 d. Iš banko paėmiau 1,605 litus – 5 li. 30 c. už paštą. Baigtas ir antras epizodas.

Šiandien gaunu apdraustą iš tėvo Jurgio, kad ūmai parūpinčiau iš Žemės tvarkymo departamento sąrašą, po kiek Žeberių kaimo ūkininkai yra gavę servituto, kad galėtų žinoti, ką Pranas Lesauskis perkas. Nubėgau, // [1v] liežuvį iškišęs, ir... nieko negavau. Ž[emės] t[varkymo] departamentas parodė Žeberių kaimo gautus du sklypus servituto; tokį planą-dokumentą kaimas esąs gavęs; bet atskirų sąrašų Departamentas neturįs. Gal jų buvę byloje, bet byla jau archyve VII forte. Ir iš viso esą abejotina, ar kas

galįs tuo tarpu parduoti pirkti žemės nežinia kur, nežinia kiek, kol Žeberių kaimas neišskirstytas vienasėdžiais, tad ir servitutas nesuskirstytas. Tuojau parašiau tėvui, kad apsidairytų, kol įteiks pinigus žmogui, neturinčiam teisės parduoti. Stebiuos, kad tėvas pats to nenumatė anksčiau ir tik į pat galą susigriebė. Patariau nusiųstus pinigus įdėti į bankelį. Pranui rašau tą patį.

Kai šilta, visur gera. Gera ir Kaune. Kambary 20°R.–25°C. Guliu be niekur nieko, kaip varlė. Kasdien maudaus Nemune. Vanduo – 26° – kaip tynėje. Vis dėlto nežinau, ar mano artritizmui tai patinka, nes pradėjo traukti kairiame pakinklyje. Tiesa, kad Kipras Petrauskas pavežiojo 120 kilometrų atviru automobiliu po 80 kilom., ir gerokai pravėdino. Kokių gražybių esama Dzūkuose – Birštonas–Jieznas–Kalviai–Kronys! O plentai – kaip sviete.

Palangon nenuvažiuosiu anksčiau kaip VIII-2 d.; 16–18 švęsiu Jarulaičio sukaktį už Šiaulių, 18–21 rekolekcijos, paskui Bronės Čepukaitės veselijos, dekanato konferencija, kur kalbu, etc. Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 343, l. [1r–1v]; adresatė priskirta pagal su įvairiomis Lesauskienės gyvenimo aktualijomis susietą laiško turinį.

[1] Adomo Mickevičiaus poemos *Konradas Valenrodas* personažas, kurio mylimoji Aldona įkalinta bokšte.

259 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1932-07-18

BOFORS HOTELL[1] 1932-VII-18.

Brangusai Dėde!

Ačiū už laišką ir už visą klapatą dėl to servituto. Aš pats nieko nebežinau, ką jie ten bedaro. Parašiau tėvui, kad, pirkimui neįvykus, pinigus grąžintų Tamstai.

Aš vėl Švedijoje. Olandijoje olandiškai neišmokau kalbėti. Galiu paskaityti, nėra ypatingo sunkumo suprasti ir kalbant, bet pačiam olandiškai sakinius kad lipdyti, reikėję būtų rimčiau tuo dalyku užsiimti. Pasirodo, kad Švedijoje ir Norvegijoje man gali tekti pasilikti ilgesnį laiką, gal net iki lapkričio mėnesio. Čia, kituose fabrikuose, yra daugiau mūsų užsakymų ir man įsakyta priiminėti. Darbo turiu. Tarnybinio ir netarnybinio. Netarnybinis, tai balistikos krapštymosi. Vis atsiranda kokia nors nauja pritaikymo sritis, vis tenka savo teoriją praplėsti, pagilinti. Pavyzdžiui, tarp Argentinos priėmimo komisijos ir jų arsenalo įvyko ginčas dėl kulipkų šautuvams priimtinumo balistikos atžvilgiu. Prižadėjau duoti komisijai teoretinius davinius įrodymui, kad jų arsenalas klysta. Davinius, kuriuos man pačiam ad hoc[2] tenka naujai išstudijuoti. Bet tai įdomiausias teorijos pritaikymas, kuomet galima išaiškinti ką nors tokio, kas iki tol nebuvo išaiškinama. // [1v] Beje, įdomu pažymėti, kad nuolatinė Argentinos priėmimo komisija Europoje, su centru Paryžiuje, susideda iš daugiau negu 60 karininkų. Komisija dirba bene nuo 1923 m., pirma jos sudėtis buvusi virš 100 karininkų. Mat, ir užsakymas nemažas, apie 100 milijonų dolerių.

[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] lot. = šiuo tikslu

Švedijoje atvėso ir po truputį palyja. Tas šiek tiek maloniau, nes ir čia buvo per šilta.

Su geriausiais linkėjimais Dėdei

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 49, l. [1r–1v].

260 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Palanga, 1932-07-21

Pal[an]ga, 1932. VII. 21.[1]

Gerasis Dėdyt,

Atvažiavus greit neparašiau, nes nežinojau, kur tikrai apsistosiu. O kai saulė, tai pajūryj kepinamės ir auginam kilus, kaip bekonai, lyjant miške kabam. Žodžiu sakant, šįmet Palanga labai patenkinti, Vytautui jau priaugo daugiau kilo, apetitą turim, kaip vilkai.

Laukiam Dėdės atvažiuojant, vis-gi vertėtų atvažiuoti.

Pranas mudu kviečia Švedijon, esąs paliktas ilgesniam laikui, prisiuntė mums pinigų $ 62, kuriuos pasidėjau pas p. Oną, nes pas mums viskas atidaryta.

Beje, Emilija, kad tik mums privirtų konfitūrų, tegu mano sąskaiton pasikviečia pagelbininkė.

Jei Dėdės dar neapsunkytų, gal malonėtum paskambyti Dr. Matulevičiui, pas kurį prieš išvažiuojant buvom ir viską jis pasižymi // [138v] knygoj, paklausti, ar galima Vytautui pakartot vaistai, kuriuos jis pavadino „vyneliu" – virškinimui, dar vis karts nuo karto skundžiasi po krūtine, valgo daug.

Kur yra p. Klimai? Jiems parašiau, jie nei mur mur.

Kažin, kaip yra Viloj, ar neapvogė kas nors?

Tai viso gero

Bučiuojam

Barbė Vytautas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 123, l. 138r–138v.

261 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1932-07-23

Kaune, 1932 m. liepos 23 d.

Gerbiamoji! Pasiteisinimą – priimu. Visgi geriau, kai kaltininkas teisinas, neg kai abejingai laikos. Veikia ir argumentai: kai tenka šlapti ir džiūti, kur čia begalvosi. Man, bra, visa to pakanka ir Kauno maudynėje. Tiesa, žydelis ištepė maudynę, kad nepūtų, karboleumu ar kitu kuriuo izra-oeliu, tai smirda, kaip išvietėse; bet visgi ten šlapia ir Nemunas srauniai per maudyklę teka. Deja, kad sausomis dienomis Nemunas taip

[1] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. VII. 29".

nusenka, kad nė nusižudyti nebėra kur: ligi tik nuo Vytauto tilto kas nušoka, tuoj jį ir ištraukia, nes vandens vos lig apendicito.

Apetitą ir aš turiu, bet labai vienapusišką: beėdu žolę ir uogas, priskaitant prie jų ir šviežias bulbas. Uogų suvalgau po du litru, o per pietus tris pusbliūdžius visokio daržovių mišinio. Iš visa to esti didelės krūvos mėšlo, o kiek kūnui naudos, neturiu prietaiso išmatuoti.

Emilija šio to išvirus, šio to išvirsianti, bet laukia dispozicijos, kurių gi uogų ir po kokį kiekį.

Klimai vasaroja La Côte des Basques – baskų pajūryje, Biarritz, o smulkesnio adreso nežinau. // [1v]

Dr. Matulevičiaus pasiteirausiu, ligi tik susiskambinsiu. Bet žinai, šiuo metu nepiga pagauti – ligi pasiliuosuoja, tuoj bėga kur į panemunes. Vis pro mane. Tūkstančiai, kaip prūsokų iš šaldomos gryčios.

Viloj viskas tvarkoj, sargas sergėja, gyventojai gyvena. Tik agurkus išraškęs kurs ten mažomis pėdomis vagis. O sargas norėjęs palaikyti, kol tu sugrįši ir pati nusiraškysi. Norėčiau pamatyti tuos sėklinius. Gerai ir padarė mažapėdis vagis, kad suvalgė, kol pavalgomi.

Vis dėlto aš tave ir Vytautą, ne Palangą, aplankysiu ir keletą dienų su jumis pabūsiu rugpjūčio mėn. Dabar pats atlikęs rekolekcijas ir tapęs be vieno galo šventas, laukiu į save kun. Riaubos – jis į antrą būrį atvažiuos rytoj.

To i niechaj będzie pochwalony...[1]

Jūsų kun. JTumas,

nudilusios garbės kanauninkas.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 346, l. [1r–1v].

262 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Palanga, 1932-[08-08]

Palanga, 1932. [VIII. 8.][2]

Kaip laimingai parvažiavai? Ir kokia sveikata? Mes čia labai rūpinamės. – Čia oras vis bjaurus, lyja, apie 15 d. ir mes grįšime. Dr. Gutmanas sako, kad Vytauto visos blogybės nuo glandų kakle, reiksią rendgenos spinduliais šildyt.

Viso gero Barbė ir Vytautas.

J. S.
Kan. Dr. J. Tumui
Aleksoto, 6
Kaunas

Atvirukas su parko Palangoje vaizdu, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 121, l. 136r–136v; data parašyta labai neaiškiai, įskaityta remiantis autografu ir pašto antspaudu.

---

[1] lenk. = tai ir tegul bus pagarbintas

[2] Užrašas „Palanga" spausdintas atvirukė; po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. VIII. 10."

263 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1932-08-10

Kaune, 1932 m. rugp. 10 d.

Barbute! VIII.6. rytą laimingai sugrįžau į mielus savo namelius. Vagone pamiegojau – tai retai man atsitinka. Namie radau pilną stalą darbo, praverčiau 12 val., kol apsidirbau. Šventadienį buvo silpnoka, bet tesėjau, ir ėmiau sparčiai gerėti. Pavalgiau kumpio, košių etc. Ir dabar jaučiuos toks, koks buvęs.

Tu specialiai nueik į p. Oną ir mano vardu atsiprašyk, kad aš ligūstas drįsau sustoti pas juos ir įkyrėti. Aš gripavau namie ir labai svyravau ar važiuoti, ar ne. Gripuojant maudytis, sako, esanti mirtis. Aš pasitenkinau levatyva[1].

Viloje iš nauja klojame stogą. Per liūtis nebuvo kur dėtis. Esama visiškai blogai apkloto. Čia inž. Vizbaro niekaip nepateisinsi. Stogas teks visas perdengti, grebėstais ir skardomis.

5 puodus virinio jau nusigabeno Pranas. O visa kita Dievo valioje.

17 d. prašom į Čepukaitės veseljas.

O glandos paprastai esti išpjaunamos; tik kaip duosis? Juk prie jo „daktaras" su jokiu aparatu neprieis.

Jūsų kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 350, l. [1r], [1v] be įrašų.

264 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Palanga, 1932-08-14

Palanga, 1932. VIII. 14.[2]

Brangus Dėdyt!

Mielai grįžtumėm Kaunan, bet, deja, jau negalim, Vytukas jau ketvirta diena ⸢prie mirties, pilna gerklytė pūlių ir kraujo. Spėjama, kad stiprioj formoj angina ar difteritas, bijojom, kad nebūtų pavėluota priemonės prieš difteritą, ėmėm vakar ir padarėm inekciją, buvo labai po to pakilęs karštis ir daktarui gerklytę tepant pasipylė kraujas ir pūliai, šį rytą temperatūra krito, bet nieko dar nenuryja. Pasidarė kaip šakaliukas, baisiai įbaugytas daktaro, krūpčioja.[1][3]

Pasiskundus pral. Šniukštai, jis man pasiūlė kambarius, kad reikalui esant būtų galima pakurt, o gyjant, kad nebūtų vėjo, aš ir pasinaudojau, paėmėm prie gatvės – špitolioje ar kaip ten, turim atskirai virtuvę, kad jiems nesimaišy[tume]. Žinoma, kitur manęs būtų niekas nepriėmę su sergančiu vaiku.

Reikėtų tartis su Matulevičium, jei nebuvo difterito, ar pakenks inek- // [137v] cija, ⸢kalba būk atsirandanti kokia tai nauja liga. Be to, reikia primint, kad temperatūra visą laiką buvo vienoda 38,3, nežiūrint, kad ją numušdavom ir vėl tiek pat pakildavo. Dr. Gutmanas labai buvo pats susirūpinęs, prieš darant inekciją, – be to, apidemija esanti anginų.[1][4]

---

[1] lenk., rus. = klizma

[2] Po data Tumo mėlynu rašalu pasižymėta: „Atr. VIII. 16".

[3] Kairiojoje paraštėje tekstas, greičiausiai Tumo, pasižymėtas mėlynu pieštuku.

[4] Kairiojoje paraštėje tekstas, greičiausiai Tumo, pasižymėtas mėlynu pieštuku.

Beje, jei Prano yra pasirašytas čekis, tai prašom išsiųsti 300,- lit., o jei nebėra, tai Dėdė savų paskolink 200,- litų.

Jei Dėdė galėtum pasikalbėt su Dr. Matul., jei karščiui kritus nebėra pavojaus vežti Kaunan. Ir kokių komplikacijų gali būti? Jis priiminėja nuo 8–9 val. ryto, tai bent daugiausia galima rast namie.

Norėjau iššaukt Praną, bet ką-gi jis pagelbės, nebežinau.

Viso gero

Barbė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 122, l. 137r–137v.

265 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1932-08-16

Kaune, 1932 m. rugp. 16.

Prano pasirašytu buvo du čekiu. Vienu tėvui išsiunčiau 1605 litus. Antru paėmiau 630 litų: 300 Tau ir 330 vilai, bet šiuos atiduosiu, gavęs iš „Kauko" bendrovės.

Kun. J. Tumas

Tu nenusigąsk labai anginos. // [1r]

Jos Malonei
Majorienei Barborai
Lesauskienei
Klebonijoje
Palangoje

Atvirlaiškis, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 351, l. [1r–1v]; laiško pradžia l. [1v].

266 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1932-08-16

Kaune, 1932. VIII. 16.

Barbute! Tu gi turi telefoną. Juo gali susikalbėti ir su manim, ir su dr. M[atulevičium]. Kas kita, aš – klebonija telefono neturi, o pašaukti atsisako.

Dr. M. sako šitaip: Labai gerai padaryta, kad įtariant difteritį, buvo injekcija pavartota. Jei dar liktų įtarimo, dar reiktų pakartoti, nes šios injekcijos ničnieko niekam nekenkia, jokių komplikacijų nedaro.

Jei būtų buvus difteritis, būtų gal likę ir komplikacijų. Angina nepalieka komplikacijų. Vežti nebemažą vaiką traukiniu nepavojinga.

300 litų siunčiu. Tai paskutinis Prano pasirašytas čekis.

Biedulis Pranukas-Vytukas! Kažin kodėl man nelinko širdis į Tavo sumanymą „grūdyti" šiurkščiame klimate...

Jūsų kun. JTumas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 352, l. [1r], [1v] be įrašų.

267 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], [1932]-08-19

kanauninkui tumui kaunas

+ bofors w 1809 19 1400

Priimta
19 VIII 14 val. 55 min.

= telegrafuokite argyvi vztautas barbara = Lesauskis bofors[1]

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 50, l. [1r], [1v] be įrašų; metai priskirti pagal laiškų dialogo kontekstą, kur aptariamos šeimos ligos.

268 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1932-08-20

BOFORS HOTELL[2] 1932-VIII-20.

Brangus Dėde!

Ačiū už telegramą, kurią vakar iš Tamstos gavau ir kuri mane nuramino. Buvau labai susirūpinęs dėl Vytauto ir Barboros sveikatos, nes iš Palangos porą laiškų parašė jie man, kad sunkiai susirgę, bent Vytautas. Paskui telegrafavau į Palangą ir gavau atsakymą, kad adresatas išvykęs. Tai nebežinojau, ar jie dar // [1v] visai gyvi išvyko, ar tik pusiau gyvi.

Aš tebesėdžiu Boforse, ir turbūt išbūsiu čia iki rugsėjo pabaigos. Tarnybinio darbo turiu daug. Netarnybinio, jeigu netinginiaučia, dar daugiau. Netarnybinis darbas, tai balistikos ir matematikos studijos. Šioms studijoms gavau čia gana įdomios eksperimentinės medžiagos ir paskatinimo. Bet paskutiniu laiku ir balistikos studijas buvau kiek padėjęs į šalį: neturint po ranka savo bibliotekos, reikalingų knygų, darbas darosi sunkesnis. // [2r]

Firma po pirmos nepasisekusios gamybos buvo priversta iš naujo sutartį Kaune daryti. Padarė gana didelių nusileidimų ekonominiu atžvilgiu. Bet aš čia nelabai mėgiamas svečias. Nors oficialiai tas nepareiškiama, bet iš esmės tai taip. Visų priėmėjų toks likimas, kuomet priėmimas ne visai sklandžiai eina. Bet tai anaiptol „širdies negriaudina". Neužilgo laukiu atvažiuojant daugiau komisijos sąstato: pulk. leit. Vėbros ir pulk. lt. Jurgučio.

Dėdės sveikata, tikiuosi, gera. Turbūt Dėdė ruošiesi jau prie rudens semestro paskaitų Universitete.

Aš tikiuosi šįmet pradėti ruošti privatdocentūros abilitacinį darbą.

Su geriausiais linkėjimais Dėdei
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 51, l. [1r–2r], [2v] be įrašų.

---

[1] Po telegramos tekstu centre Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atr. 19 / VIII / 3 v. 40 m."
[2] Spausdinta firminiame blanke.

269 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1932-09-14

BOFORS HOTELL[1] 1932-IX-14.

Brangus Dėde!

Sveikinu gavus Dėdei Vytauto Didžiojo ordiną. Tai yra išorinis pareiškimas dalelės to[s] didelės pagarbos ir meilės, kurios jaučia Tamstai veik visi Lietuvos krašto gyventojai, visi, kurie Dėdę pažįsta.

Aš dar tebegyvenu Švedijoje, // [1v] jau be sunkumų susikalbu švediškai, ir dar matomai porą mėnesių čia liksiu. Barbora su Vytuku irgi ruošiasi atvažiuoti. Žinoma, jiems įdomu bus pasivažinėti ir čia sykiu gyventi bus patogiau. Tik jiem būtų geriau važiuoti kai kas iš karininkų vyks į Boforsą, nes nežinant kelio, kalbos ir tvarkos // [2r] gali turėti sunkumų kelionėje. Neužilgo, už 3–4 savaičių, vyks į čia pulk. Vėbra.

Tikiuosi, kad Dėdė geroje sveikatoje ir nuotaikoje.

Su širdingiausiais linkėjimais,
Tamstos
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 52, l. [1r-2r], [2v] be įrašų.

270 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1932-09-17

Kaunas, 1932 m. rugsėjo 17 d.

Mielas Pranai! Ačiū sveikas pasveikinęs mane antros žvaigždės! Berods, Vytautui Didžiajam aš esu kiek patarnavęs, valdydamas jo įsteigtąją Kauno pilies bažnyčią – aš pirmas ėmiau sudarinėti Kaunui vytautinės sostinės opiniją. Ir iš viso senajai tradicijai atgyti aš padariau pradžią – Kaunas gi buvo nuo tradicijų nuplikintas, kaip gatvės nuo pastatų: aukšti namai kliudė fortams, skaisti tautinė tos vietos tradicija kliudė rusifikatoriams. Šiandien, ačiū P. Dievui, Kaunas sulietuvėjęs dvasia, ne viena savo išvaizda. Nėra, kas iš nuolatinių Vytautinės bažnyčios lankytojų parašytų, ką ji veikė, kaip tautinius elementus spietė. O jei surašytų ir atspėtų mano intenciją, tikrai pasakytų, kad Vytauto ordeno aš esu vertas. Negi vertesni kurie kapitonai ar, atsiprašant gerų žmonių, kad ir majorai. Karininkų garbei tenka pasakyti, kad jie man tokio aukšto laipsnio nepavydi, nors patys neturi. Ordeno taryba buvo man prisprendusi net pirmo laipsnio, Vado Ordeną; girdi, tokį Vaižgantą vieną teturime. Tik, ačiū jam, prezidentas[1] nesutiko; girdi, didesnis būtų už didžiuosius ar kaip ten. Negaliu skųstis, visuomenė reiškia man labai daug simpatijų // [1v] gatvėje, autobuse, universitete, teatre, susirinkimuose. Nesimato net tautų ir luomų skirtumo. Ir teisinga – aš tarnauju visiems. Su tais vienais kr[ikščionimis]-dem[okratais] man nekaip: jie opozicijoje, o mane laiko pozicijoje. Čia neteisinga: aš tik ne opozicijoje, opozicijon manęs niekas

---

[1] Spausdinta firminiame blanke; po data pieštuku neidentifikuotu braižu parašyta: „Sverige", po šiuo įrašu Tumo juodu rašalu pasižymėta: „Atr. IX. 17".

netraukia nei aš ten einu. Ordenu mane pagerbė ne už kokią politiką, bet už visuomeninį veikimą. Tai aš joks „rządowik'as"[1] - valdžios pataikūnas.

Barbora sparnus pakėlus skristi pas Tave. Pasiilgo, nusibodo administruoti vilą. Sveika, ir Vytukas sveikas. Jis vis daugiau gudrėja. Jau ir meluoti mokąs, auklė liudija. Tik vis dar nekalba, tai mane nervina - nėr su kuo pafilosofuoti nuėjus.

Buvome pas pp. Vebrus. Simpatingi jauni žmonės. Nejaugi nepasiseks jis iškelti, kaip to yra vertas?

Išbučiuok visus švedus mano vardu.

O sveikata nekokia - tai šis galas, tai tas vis tenka pas meisterį Gylį „починить"[2] - tai pilvą, tai nervą, tai distorsiją pakinklio (belipant į Vytauto kalną Birštone). Et!

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 357, l. [1r-1v].

[1] Antanas Smetona

271 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1932-11-02

Kaune, 1932 m. lapkr. 2 d.

Mielas Pranai! Nekokios naujienos - taviškiai rimtai susirgo. Nors daktaras neleidžia Tau rašyti, vis dėlto laikau savo pareiga Tau duoti žinią.

1. Barbė seniai negalavo; pagaliau pareikalavo antigripinos. Nusiunčiau tris obliates; suvalgė visas ir telefonavo, kad tai esą stebuklingi vaistai ir ji atvažiuosianti su Vytautu pas mane. Atvažiavo su labai paraudusia nosimi, bet stipra. Vytautas užsimetė garlaivio žiūrėti. Neišlaikė, išsivedė. O buvo vėjuota. Tai atkrito į gripą. Pajuto didelį skausmą ausyse ir pūliuotą varvėjimą iš nosies.

Pareikalavo ausų specialisto. Pasiunčiau Tavo moksladraugį Ausų klinikos vedėją prof. Zubkų. Jis ausis apramino, bet pūlių tekėjimo negali stabdyti - jie turį tekėti, jie reikia dažnai plauti.

2. Tad mano, jei nepalengvės, pasiimti į savo kliniką, į nuolatinę priežiūrą. Aš patvirtinau. Bet -

3. Vytukas kosa. Dr. Matulevičius // [1v] sako bronchitis. Barbora verkia, nerimsta, kad pati negali globoti. Davėme slaugytoją. Jei Dr. Zubkus pasiimtų Barbę į kliniką, gerai būtų, kad Tu būtumei su Vytuku. Apie tai parašysiu rytoj.

Rašau atvirai, bet nenusigąsk - nieko tuo tarpu rimto nėra, nors liga nemaža.

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 365, l. [1r-1v].

---

[1] lenk. *rządowiec* (= valdančiosios politinės srovės šalininkas) ir rus. priesagos -ik vedinys, juo įvardijamas valdžią remiantis asmuo.

[2] rus. = pataisyti

272 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1932-11-03

Kaune, 1932 m. lapkričio 3 d.

Mielas Pranas! Barbė išvažiavo į kliniką. Ji vaikščioja, energinga, su manim per telefoną smarkiai kalba, – nė nepažinsi, kad serga; nosim kiek sniaukroja. Vytukas irgi normalus, bėgioja. Vakar pasiunčiau iš miesto ligoninės seselę, kad pristatytų taurių. Tai padarius, bronchitis nurimo. Prie Vytauto iš Zitiečių ligoninės atsiųsta slaugytoja. Berniukas ramus. Būk ir Tu ramus. Vis dėlto vakar telefonavau pulk. Pečiulioniui, kad Tave paleistų bent savaitei namo. Vis tiek nerimsi, o ir čia Tavęs pasiilgo. Taigi Viršininkas labai uoliai puolė Tau padėti tučtuojau ir telegrafuoti. Galimas daiktas, kad jis pirmiau Tave pasieks, neg aš šituo savo laišku.

Kaip išmanau. Geriau būtų, kad aplankytumei.

Tavo kun. Juozas
Versk. // [1v]
(10 val. ryto)

P. S. Paskutinė žinia iš klinikos: 1, iš Barbės – Pranas tegul nevažiuoja – kol atvažiuos, aš jau būsiu pasveikusi.

2. Dr. Zubkaus. Padariau tai, ką turėjau vakar padaryti, o ligonis priešinos: atlenkiau kniauklę ir išleidžiau pūlius, kurie spaudė smegenis. Paprastai tuo viskas ir baigiasi. Jokių komplikacijų nesimato.

Taigi ir ačiū Ponui Dievui.

O jei ištrūksi savaitei, vis dėlto mus visus pradžiuginsi.

JT.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 366, l. [1r–1v].

273 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Arvika, 1932-11-03

kanauninkui tumui kaunas

+ arvika bg 122 5 3 1744

Priimta
1932 m. XI / 3 18 val. 48 min.

= atvazinoju = pranas +

Telegrama, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 53, l. [1r], [1v] be įrašų.

274 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Omutfošas, 1932-12-08

Åmotfors, 1932-XII-8.[1]

Brangusai Dėde!

Kašžin kaip mūsų ligonis Barbutė laikosi? Gavau vieną laišką iš jos, džiaugėsi, kad d-ras davė pasėdėti net kėdėje. Dabar jau pora dienų nebegaunu žinių. Jeigu Dėde užeini pas ją ir jeigu tai Dėdės neapsunkintų, prašau man nors retkarčiais parašyti, kaip jos sveikata ir nusiteikimas.

Aš čia grįžęs radau daug darbo, dirbau dirbtuvėse po 10–11 valandų per dieną. Dabar baigiu kiek apsidirbti. Tikiuosi, kad Dėdės sveikata gerai laikosi.

Su geriausiais linkėjimais
Tamstos
Pranas. // [1v]

P. S.
Tuo tarpu adresas:
Bofors Hotell
Bofors

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 54, l. [1r–1v].

275 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1932-12-12

Kaune, 1932 m. gruodžio 12 d.

Mielas Pranai! Gavęs Tavo XII-8 d. laišką, aš paskaičiau Barbutei ir išdėsčiau šį principą, kurį ir Tau rekomenduoju pasisavinti: Jei giminė laiškų nerašo, reiškia jis tavęs pinigų nereikalingas – parašys, kai prireiks. Mūsų atsitikime šitą principą taip modifikuosime: Jei viskas gerai, tai ką čia rašysi – šauksimės ar tarsimės, kai bus blogai.

Ligoniui pačiam laišką parašius, aš buvau ramus ir laukiau medžiagos Tau išdėstyti. Dabar Barbutės ligos eiga ši. Ji vaikščioja po visą koridorių, sutinka ir lydi Vytautą, paskui guli ir juokus krečia. Pavydėtinai geros nuotaikos. Temperatūra visai normali, 36,6°. Tik pavalgius kuriam laikui pakyla iki 37°. Nosies fotografija, dr. Žilinsko padaryta, parodžiusi – tobulai sveiką. Galvoje jokių pėdsakų pūlių, // [1v] net netikėtina daktarams, kad jų būt buvę. Šiandien aš tai nupasakojau dr. Zubkui. Buvo patenkintas, ypač tuo, kad jis daugiau moka už konkurentą Žilinską – valyti daubas per nosį, ne per ančiakį.

Buvo suskaudęs rankos riešas ir koja. Dabar nebeskauda. Vien gaili, kad seniau nesiėmė priemonių nuo kojų traškėjimo – reumatizmo, – nebūt buvę ir širdies priepuolių.

Pilvo matavimai parodę, kad skrandis esąs prideramoj vietoj, nėmaž nenukritęs.

Plaučiuos tėsą seni pėdsakai. Kurio gi plaučiuose jų nėra?

Mano sveikata gera. Pendzliuoju[2] gerklę, gindamasis nuo kosulio, nuo morbus oratoricus[3].

---

[1] Po data Tumo žaliu rašalu pasižymėta: „Atr. XII-12".
[2] lenk. *pędzlować* = dezinfekuoti gleivinę
[3] lot. = oratorių liga

Būk, Pranai, ramus. Aš kas dieną nubėgu valandėlei. Nurašysiu Tau visa nauja. Dr. B[ermanas] išeinąs iš Karo lig[oninės], bet Barbutę pasilieką savo globoje. Ir Puidienę.

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 364, l. [1r–1v].

276 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1932-12-16

Kaune, 1932 m. gruodžio 16 d.

Mielas Pranai! Kai Tau vienu žygiu parašė keletas žmonių, aš laikiaus atostogaujančiu. Bet šiandien Barbutė priminė, kad laikas ir man Tau parašyti.

Barbutė labai gerai laikosi, visados gerai nusiteikusi ir vėl mąsto, kada pavelys jai išsirašydinti iš ligoninės. Vakar visi trys konferavome (su dr. Berm[anu]). Jis sako, Barbutei esąs prikibęs ir negydytas reumatizmas; nuo jo ir kojelė patinusi (dabar ji atslūgo), ir širdis plakanti, ir nervai. Nervai nėsą gydytini, tereikią susilaikyti, o tai geriausia esą namie, paprastoje atmosferoje. Kraujo geras %, plaučiuos nieko nenumanu, nors jie dar neperšviesti. Daug juokėmės ir tuo patenkinome daktarą. Jis laukia kurio ten neurologo iš Karaliaučiaus, tai žadėjos ir Barborą jam parodyti.

Aš puoliau, kurių galų jie laiko patale sveiką, kaip jie sako, žmogų? Parodė temperatūros lentelę, kur kada ne kada linija peršoka 37° ir tai jiems įsaką gulinti ligonį. Ar tai nervingasis karštis? Jis visai menkas, bet visgi aukščiau normos.

Vakar ar užvakar gavome blogų žinių iš Klimų. Jie Leysin'e Suisse Le Grand Hôtel. Bronės plaučiuose po // [1v] šimto tyrimų rasta Kocho bacilų. Petras nusiminęs. Pats nuvežė Bronę ir ten savaitę sėdėsiąs. Barbė sujudo irgi važiuoti į Leysin, tik į sanatoriją, nes visus medikų sumanymus jau turinti padarytus. Aš atsiklausiau Petro pigesnių sąlygų. Kitą dieną dr. Bermanas tą sumanymą suniekino. Girdi, netuberkulozninkui tarp tuberkulozninkų labai jau nejauku. Neurasteninkams reikią ko linksmesnio, Italijoje. Aš pridėjau: arba Vytauto kalne. Sutiko. Žinia, žinoma, paveikė Barbutę, ir ji turėjo, nors ne didžiausį, nervų ataką.

Šiaip jau skaito, gerai valgo, ir tuo daugiausia reikią gelbėtis – atsigauti. B. pasiryžusi namie 5 kartus valgyti. Laukiame, kada galės tai padaryti.

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 379, l. [1r–1v].

277 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1932-12-19

Kaune, 1932 m. gruodžio 19 d.

Mielas Pranai! Sveiki sulaukę šv. Kalėdų! Siunčiu Tau mano paties pašvęstos Kūčių duonelės. Valgyk sveikas ir minėk Lietuvą. Barbė kūčias užsakė namie, bet valgyt jų negalės. Karo l[igoninėje] jai labai gera, tik aš vis bijau to ilgo gulėjimo, kad viduriams nebūtų bloga. Ji vaikščioja, bet sakos galva sukantis. Na, tiek pragulėjus užtroškintuose kambariuose, iš pradžių turi svaigti galva ir silpnėti kūnas. Valgo daug, skaito dar daugiau. Tiek Tau šventėms suraminti teturi gerų naujienų.

Sveiki sulaukę šv. Kalėdų!

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 364, l. [1r], [1v] be įrašų.

278 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1932-12-20

BOFORS HOTELL[1] 1932-XII-20.

Brangusai Dėde!

Štai gaunu jau antrą laišką iš Tamstos. Nemaloni naujiena, kad p. Klimienei tenka sanatorijon išvažiuoti. Reikia tikėtis, kad, pradedant gydyti pačioje pradžioje, greitai praeis liga ir su ja surišti rūpesčiai, neramumai. Jeigu p. Klimienė pasilieka Leysin'e ilgesnį laiką, tai Barbutė galėtų ir // [1v] nuvažiuoti. Pirm negu važiuoti ji vis tik turėtų kiek pasitaisyti, nes tuo tarpu vienai gal būtų per sunki kelionė. Ir važiuoti, manau, reikėtų ne į sanatoriją, o taip viešbutyje porą-trejetą savaičių pagyventi, dėl kompanijos p. Klimienei.

Visos tos ligos, bėdos pasitaikė gana nepatogiu mums momentu, kuomet man tenka būti užsienyje. Bet manau, kad grįšiu anksčiau, negu // [2r] buvo manyta. Gal vasario mėnesį darbas bus jau baigtas.

Šiądien išvažiuoju savaitei į Åmotfors'ą, ten baigti priėmimą. Kalėdas greičiausia praleisiu Boforse, nors kartais galiu ir į Oslo patekti.

Geriausi linkėjimai Šv. Kalėdų proga Dėdei!

Tamstos
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 55, l. [1r–2r], [2v] be įrašų.

279 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1933-01-21

Valstybinėj Ligoninėj
1933 m. sausio 21 d.

Geroji Barboriute! Dėkui dėkui už gerą pasiryžimą! Gal taip teks ir padaryti, nors ne tuojau. Vasario mėnesį manau dar prabūti Vytautinėj.

Šiandien pasibaigė visi bandymai, ir rezultatas paaiškėjo: anemia pernicioza – piktoji anemija, kaip ir a. a. mano seselei, o Tavo motinai Severjai. Prasideda kuracija žaliomis jeknomis ir kitaip maistingai. Man rodos, kad mudviejų kulinarija būtų ta pati, Emilija mudviem papataikautų, o išlaidas mokėtume bendrai. Bado dykai negi imsiu, mokėsiu, kiek ir kiti, dar daugiau. 400 l. čekį jau vakar nuboginau Petrui... Kliudo rašyti, tai tam kartui. Dr. Kuzma sako dabar esą priemonių kovai su anemija. Aš jį Tau nusiųsiu.

Bučiuoju Tave ir Vytautą.
Jūsų kun. Juozas

Dr. Kuzmai turėk gatavus visus Tavo tyrimus. O jo neilgėkis – aš nežinau, kada jis ras laiko išvažiuoti.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 384, l. [1r], [1v] be įrašų.

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

280 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Kaunas, 1933-01-21

Kaunas, 1933. I. 21.

Gerasis Dėdyt,

Man labai nemalonu, kad negaliu Dėdės aplankyt, nes turiu dar kelias dienas gulėt lovoj, gerokai atsibodo!

Ar Dėdė negalėtum parašyt p. Klimui iš mano sąskaitos čekį jo vardu – 400 lit. ir pasiųsti tiesiog laišku „Metropolin", ar mano sargu, ar Dėdės, nes jis man paskolino ir Dėdė pasiimk savo skolą.

Stebėjaus Dėdės greitumu, bet patariau nueit pas Dr. Kuzmą. Kai nueisiu (bet, manau, Dėdė būsi jau išėjęs per Dėdės protekciją), kad Dr. Kuzma apžiūrėtų mano širdį, eit pas jį neturiu spėkų.

Kai Dėdei padarys visus bandymus, tai važiuok tiesiog pas mus, t. y. p. Klimas man taip sakė, kad Dėdė tuojaus kelsies į jo namus. Dėdė paimsi didelį miegamą kambarį, gražiai apstatysim, saulės tiek ir tiek, jokių skambučių negirdėsi, o tik matysi žmones, be jokio triukšmo. Emilija galės virti ką tik daktaras įsakys. Tokiu būdu abudu pasidarysim sanatoriją, o pavasarį išvažiuosim kur nors, tai priklau[sys] // [139v] nuo Dr. Kuzmos.

Tai gyk greičiau

Bučiuoja Vytautuks ir

Barbė.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 124, l. 139r–139v.

281 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1933-01-23

BOFORS HOTELL[1] 1933-I-23.

Brangus Dėdė!

Labai liūdna buvo sužinoti, kad Dėdės sveikata pablogėjo. Dėdė tiek daug mumis rūpinaisi, tiek mus užjautei visokiose mažesnėse ar didesnėse nelaimėsi, kad brangesnio mums globėjo ir įsivaizduoti negalime. Mums tad labai skaudu, kad Dėdei taipogi pasitaikė nelaimė susirgti. Tikimės, kad tai greitai praeis // [1v] ir kad vėl galėsime greitai džiaugtis Dėdės dar geresne ir stipresne sveikata, negu gal buvo prieš tai.

Rašė man apie Dėdę Barbutė. Ji labai susirūpinusi dėl Dėdės. Šiaip iš jos laiško atrodo, kad dėl savo sveikatos didelio rūpesnio neturi. Deja, teko jai, matomai dėl neatsargumo, ir plevritą gauti. Bet tai praeis, kaip praeina ir visa kita.

Barbutė mano, kad būtų reika- // [2r] linga ir Dėdei, ir jai kur nors išvažiuoti bent keletai savaičių pailsėti. Ponas Klimas manąs, kad geriausia Šveicarijon. Bet gal būtų patogiau Rivieron, pasidžiaugti maloniu klimatu, be žiemos nemalonumų ir persišaldymo pavojų pagyventi?

---

[1] Spausdinta firminiame blanke.

Čia, Švedijoje, tik dabar žiema prasideda. Dar sniego Boforse nedaug, ir šalčiai bene mažesni negu Lietuvoje.

Linkėdamas Dėdei kuo greičiausiai pagyti, pasilieku

Tamstos

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 56, l. [1r–2r], [2v] be įrašų.

282 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, 1933-01-24

V[alstybinėje] ligoninėje, 1933 m. sausio 24 d.

Miela Barbute! Dr. K[uzmą] aš tepamatysiu vakare; jo nepagausi, kada norėdamas. Pakalbėsiu jam, nors dar anksti. Mano anemija geros nuotaikos neduoda, o rentgenoskopija per 2–3 dienas užmušė apetitą, kurs taip stebino poną inž. Kazį. Tai buvo diena! Kopūstų bliūdą sutačijau.

Buvo Petras. Tegul jis ką apie mane nusako...

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 385, l. [1r], [1v] be įrašų; rašyta kampuota rašysena, iš kurios matyti, kad rašymas reikalauja pastangų, neįprastai Tumo grafiniam laiškų teksto organizavimui, visas tekstas yra lapo viršuje, iš ko būtų galima spręsti, kad ketinta rašyti ilgesnį laišką.

283 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Kaunas, 1933-01-26

Kaunas, 1933. I. 26.

Dėdyt, šiandien prieš dvyliktą noréč būti Dr. Kuzmos skyriuj, gal man galėtų duot vienai, nors iš karto, mažą kambarį. – Tegu išsiunčia „greitąją pagelbą". – Dėdė duok čekį Pranui 300,- lit.

Karščio neturiu, bet 5 dienos ir naktys // [140v] nemigo mane išvargino, jei šiandien to nepadarysite, mane gabens vėl „Karo ligoninėn", kur nesą tinkamų gydytojų.

Iki pasimatymo

Barbė

Laiškelis per pasiuntinį, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 125, 140r–140v.

284 | Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, 1933-01-29

Kaune, 1933 m. sausio 29 d.

Mielas Pranai! Anų abiejų laiškų kontradikcijai išaiškinti duosiu dr. Birutavičienės sumetimus. Girdi, ar tu, moter, sveika, ar nesveika, o be vyro neramu. Visoko bijai jam ir sau ir vaikams, dieną ir naktį. O kai vyras namie, tai už jo lyg už mūro – ramu, nebepavoju. Nervingiems žmonėms reikia ramybės, nieko daugiau. Barbei reiks bent trijų mėnesių ramybės, mano ir dr. B. išmanymu, šeimyninės ramybės, čia pat

namie, ne kuriame svetimame pasvietyje, tarp svetimų, viešbučių apystovose. Ponas Bir[utavičius] kalba, kad jūsų ministerija nedarytų jokių kliūčių Tau sugrįžti visai arba ilgėlesniam laikui. O Petro nuomone (jis šiandien išvažiavo namo į Paryžių), ant dienpinigių spjaut, kai tenka sveikata lopyti. Mano ir Petro, taip pat pp. Birutavičių nuomone, Tau reikėtų pabūti namie.

Barbei joks gydytojas ligos nesuranda ir dėl to visi jie – blogi. Rodytis gydytojui ir tartis su juo virto kokia manija. Veikia vaizduotė, ne liga. Reiktų ją nukreipti šalin. Projektuojame drauge gyventi. Bermanis iš apačios išeina, tai ten aš ketinu nuo kovo 1 d. nukilti. Dar // [1v] grapui Plioteriukui išnuomosime kambarį – jis gerai moka, 300 litų su pensionu, bet tik už mokslo laiką. Gausime dar palaidų įnamių ir visą namą valdysime mes, K°, kol jūs įsitaisysite atskirą lizdelį.

Būtų gerai, kad vasario mėnesiu visi susispiestume į Vaižgantynę.

Aš iš V[alstybinės] ligoninės grįžtu poryt. Nusibodo, privargau – nuolat +25°C kambaryje ir tvanku koridoriuje. Nieko nebeuodžiu. Aš ne gulintis ligonis ir mano anemija gydoma – stačiomis. Aš neįkyrus ligonis, dar padėčiau raminti: Barbė manim pasitiki.

Tavo kun. Juozas

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 387, l. [1r–1v].

285 | Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, [Kaunas], 1933-01-30

1933 m. sausio 30 d.[1]

Mieloji! Ir aš jūsų pasiilgau, ir man rodėtų greičiau būti „namie" – su jumis; bet kad buvau „žmogus", ir mane likviduoti nepiga. Didžiausia kliūtis tai vysk. Valančiaus paminklo konkursas. Modeliams sustatyti vieta paskirta mano klebonijoje iki II-16 d. Paskui sprendimas. Ir tik juos sugrąžinęs, galiu pradėti gabentis. Manau, ne anksčiau, kaip II-20 d. Nusitrauks ir vėliau. Kaip mes sutilpsime, vis tiek pat. Man reiktų žemai kabineto, kur susistatyčia biblioteką ir koplyčią. Juk aš gausiu leidimą namie laikyti Mišias. Aš tebesu kunigas ir norėčiau numirti kunigas, nors ir nešventas.

Grapiuką[I] imkimės 3 mėnesiams – gerai moka.

Grįžtu rytoj vakarą. Tada kalbėsimės per telefoną.

Tavo kun. Juozas

Silpnai dar teberašau.

Laiškas, VUB RS, f. 118, b. 454 / II, Nr. 388, l. [1r], [1v] be įrašų; paskutiniai pastraipomis išdalyti sakiniai rašyti vis labiau neklausant plunksnai, kampuotomis, netaisyklingomis raidėmis.

[I] Aleksandras Pliateris

[1] Šalia datos dešininiajame kampe greičiausiai Tumo ranka pieštuku parašyta: „Barbei".

286 | Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Kaunas, 1933-01-30

Kaunas, 1933. I. 30.

Gerasis Dėdyt,

Aš manyčiau, kad dėl vieno mėn. nebereikėtų keltis į savo butą.

Jei Dėdė apsistotum pirmam aukšte, tai Dėdė Pliateriukui užleistum studiją. Bet aš nepatarčiau apačioj, viršuj daug šilčiau, sausiau, o vasarį galėtumėm užimti ir apačią, bet viršuj balkonai, galėtum saulės vonias imti. P. Klimas ir mane inprašė, kad iš buto neišeitum, nors jaustumeis ir pasveikęs – be daktaro žinios, kad nebūtų kaip su manim, aš iš viso dar atkritau du kartus, o kas toliau bus, tai nežinia, bet mėn. manau gulėt. Kai grįši iš ligoninės, tai Dėdei atrodys, kad buvai kaminkrėčiu, pilnos nosys suodžių, bent pas mane buvo toks jausmas.

Vytautas kalba, bet turi didelę ambiciją, tas man patinka; šiandien klausiu: Vytuk, koks Tavo vardas, o jis atsakė: mama juokies iš ma – juokies iš manęs.

Švogeris paliko jo motinai 4 šim. litų.

Emilija tegu nesibaido, mano dabart[inė] virėja eina net pas Kazėną pirkt su vaiku, kartais ir jį, ir pirkinius užsitempia ir // [141v] juokiasi iš to viso, galės pirkinius nupirkt mano virėja, o ji pažaistų su Vytuku.

Man jau žymiai geriau. Dr. Kuzma ir su visais daviniais nebeatvažiavo, o aš belaukdama įsivariau galvon migreną. Tiek to, reikia laiko ir mažiau vaistų, jis man patinka tuo, kad vaistų neduoda, o kiti tik jais ir apkrauna ir nuodija organizmą.

Tai viso gero
Sveik greičiau
Barbė

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. F319, Nr. 126, l. 141r–141v.

287 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1933-01-30

BOFORS HOTELL[1] 1933-I-30.

Brangus Dėde!

Širdingai ačiū už laiškus ir už tiek daug suteiktų žinių. Malonu man iš Dėdės gauti laiškų, bet nenorėjau, kad Tamsta dar sirgdamas tiek daug rašytumei, nes žinau, kad ir rašymas vargina. Man ir pora eilučių iš Tamstos gauti yra ir malonu, ir pakankama. Malonu, kad sveikata ir Tamstos, ir Barbutės, ir, tikiuosi, p. Klimienės, // [1v] taisosi. Aš, prisipažinsiu, esu gana prietaringas. Ne visumet grynai pasitikiu ir specialistų spėjimams. Žinoma, spėjimams, o ne objektyviems tvirtinimams. Man atrodo, kad, pav., Barbutei nėra ko benusiminti. Kas buvo, tas praėjo. Pas ją yra širdies susilpnėjimas. Bet ji taisosi. Reikia atsiminti, kad jai buvo įsakyta bent porą mėnesių būti kambaryje ir jokiais laiptais // [2r] nelaipioti. O ar ji išlaikė porą mėnesių? Po trijų savaičių ji jau su Vytautu batus pirko, visai užsimiršo, kad reikia saugotis laiptų, prie tam persišaldė.

[1] Spausdinta firminiame blanke.

Negerai, kad ji, kuomet geriau jaučiasi, užsimiršta, kad reikia saugotis, tam tikrą laiką gydytojų nurodymų laikytis. Juk ne tik vaistai gydo, o ir laikas, užsilaikymas. Žinoma, sunku yra gyventi „racionalizuotą", sulig taisyklėmis ir tvarkaraščiu, gyvenimą. Tai juk nėra visiems įprastas dalykas. // [2v] Dėdei tuo tarpu turbūt irgi tenka racionalizaciją taikinti pačiam sau? Tiesą sakant, tas būtų reikalinga visiems. Ir ne tik užsilaikymo, sveikatos atžvilgiu, bet taipogi darbo atžvilgiu. Aš dirbu gana nesistemingai, neracionalizuotai. Todėl darbo našumas labai mažas.

Tai kaip su Tamstos ir Barbutės važiavimu užsienin? Tikiuosi, kad nepasibaigs vien pasikalbėjimu? Aš siūliausi apmokėti kelionės bilietus abiem...

Su geriausiais linkėjimais
Tamstos
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 57, l. [1r–2v].

288 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1933-02-01

BOFORS HOTELL[1] 1933-II-1.

Brangusai Dėde!

Gal iš tikro reikėtų man pasirūpinti greičiau grįžti namon. Barbutė nieko man neberašo, matomai blogai jaučiasi. Rašiau pulk. Vėbrai prašydamas, kad man parūpintų leidimą grįžti. Oficialiai prašyti šeimyniniais reikalais nebūtų labai patogu. Mano vieton, žinoma, turės pasiųsti kitą // [1v] kurį nors karininką, ir greičiausia tiktai atvykus pamainančiam galėsiu išvykti, nes tuo tarpu firma patiekia tai vieną, tai kitą dalyką priiminėti.

Prašiau be to pulk. Vėbrą užeiti į namus pas Barbutę ir pasiįdomauti, kaip dalykai atrodo, neklausiant, žinoma, jos pačios dėl mano grįžimo reikalingumo ar ne, nes tai // [2r] jai tik bereikalingo rūpesnio ir susinervinimo padarytų.

Gerai, kad Dėdė pasiruošei pas mus persikelti. Manau, kad mes Tamstai labai neįkyrėsime su nuolatiniais vizitais. O toks svečias kaip Vytautas, tai vis tik sunku bus Dėdei atsikratyti.

Jeigu mano grįžimą reikėtų pagreitinti, tai gal Dėdė galėtumei patelefonuoti pulk. Pečiulioniui. Šiaip // [2v] manau, kad apie 10 dienų gali praeiti.

Tikėdamosi, kad ir Tamstai, ir Barbutei greitai sveikata, tikriausias žmogaus turtas, sugrįš

pasilieku Tamstos
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 58, l. [1r–2v].

[1] Spausdinta firminiame blanke.

289 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1933-02-17

BOFORS HOTELL[1] 1933-II-17.

Brangus Dėde!

Apie antradienį manau išvykti į Kauną. Reikalingus parėdymus gavau. Kaune pabūsiu apie trejetą savaičių, jeigu bus reikalo – ir ilgiau.

Šiądien tik grįžau iš Norvegijos. Buvau nuvykęs į Oslo ir į Raufoss // [1v] priėmimo reikalais.

Pasirodo, Barbutė vėl išbėgusi į Karo ligoninę. Šį kartą dėl vidurių. Nieko pavojingo nesą, bet matomai ji prie nuolatinės priežiūros geriau jaučiasi.

Kaip Dėdės sveikata? Tikiuosi, kad galėsiu pagelbėti Dėdei persikraustyti į Vaižganto g-vę.

Iki greito pasimatymo!

Tamstos
Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 59, l. [1r–1v], [2r–2v] be įrašų.

290 | Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], 1933-03-25

BOFORS HOTELL[2] 1933-III-25.

Brangus Dėde!

Vakar laimingai atvykau į Boforsą ir pradėjau darbą. Manau, kad per šią savaitę darbą užbaigsiu ir apie 10 balandžio, gali būti net žymiai anksčiau, būsiu Kaune.

Čia, Švedijoje, taip pat pavasaris, kaip ir Lietuvoje. Tiesa, sniego čia dar yra. Bet jis baigia tirpti šiltuose saulė spinduliuose. // [2r] Kaip Dėdės sveikata? Tikiuosi, kad ji stipręja ir kad Dėdei gražios pavasario dienos grąžins visas jėgas ir gerą savijautą.

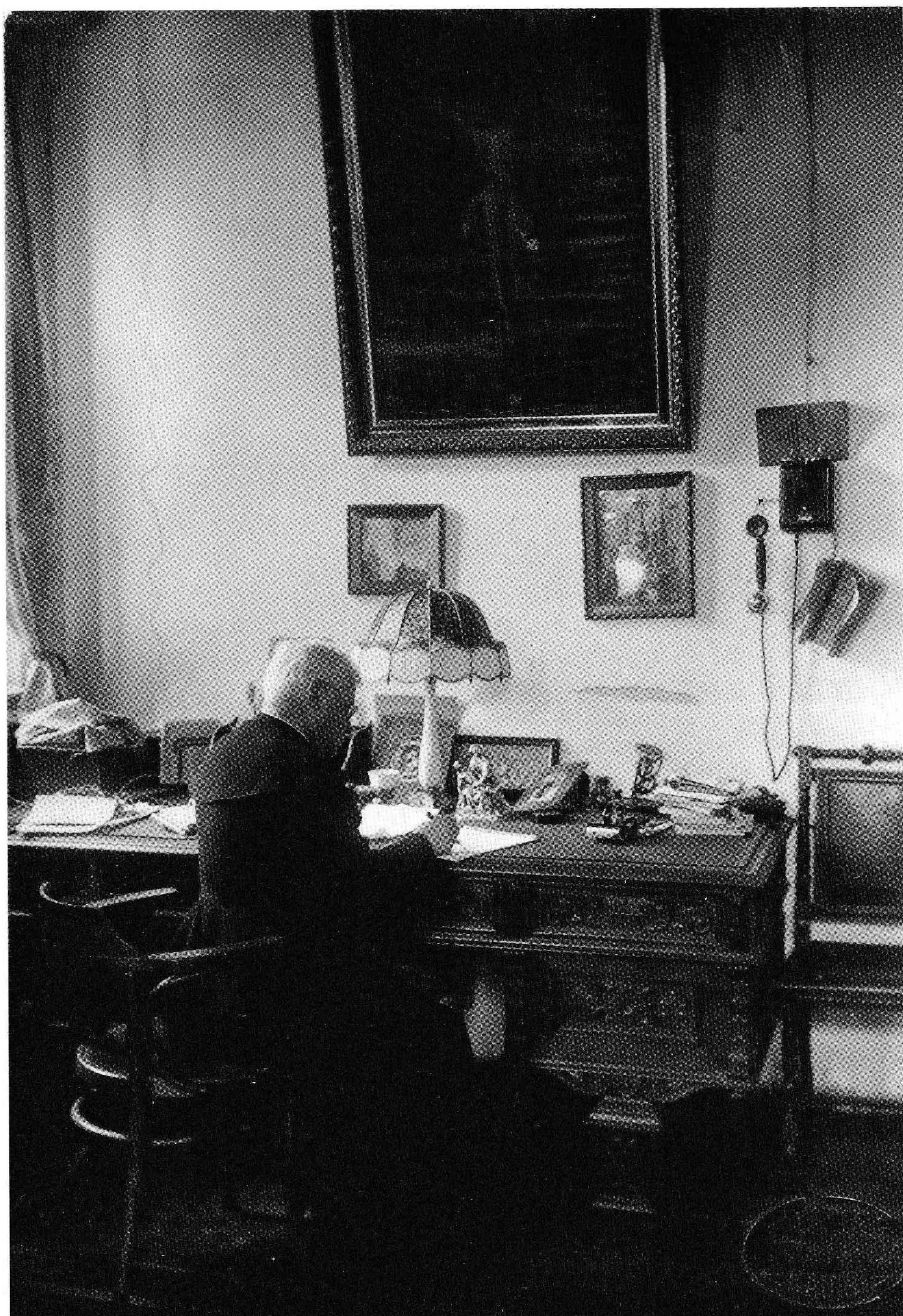
Siųsdamas Dėdei geriausius linkėjimus iš Švedijos
pasilieku visumet Tamstos

Pranas.

Laiškas, VUB RS, f. 1, b. E212, Nr. 60, l. [1r, 2r], [1v, 2v] be įrašų.

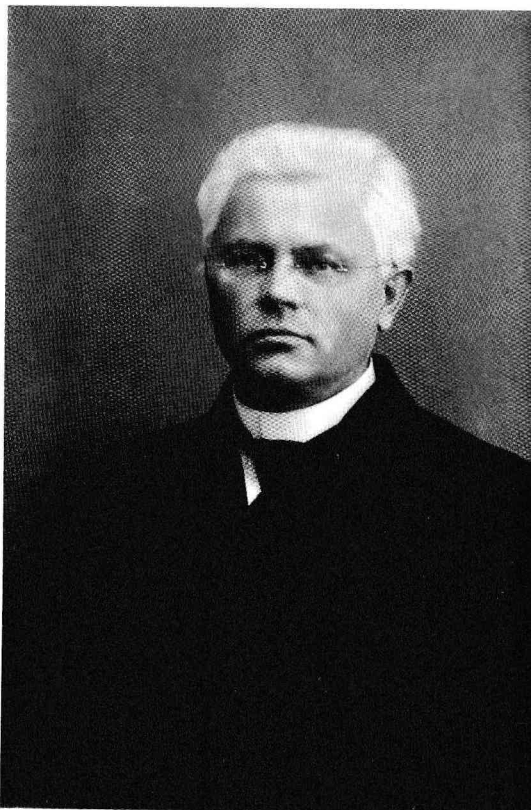
[1] Spausdinta firminiame blanke.
[2] Spausdinta firminiame blanke.

Juozas Tumas savo darbo kambaryje Aleksoto g. 6, KTUB

Iš kairės: Severja Mėginienė, Bronė Mėginaitė, Juozas Tumas Vilniuje, ~1909–1910, KTUB

Juozas Tumas, KTUB

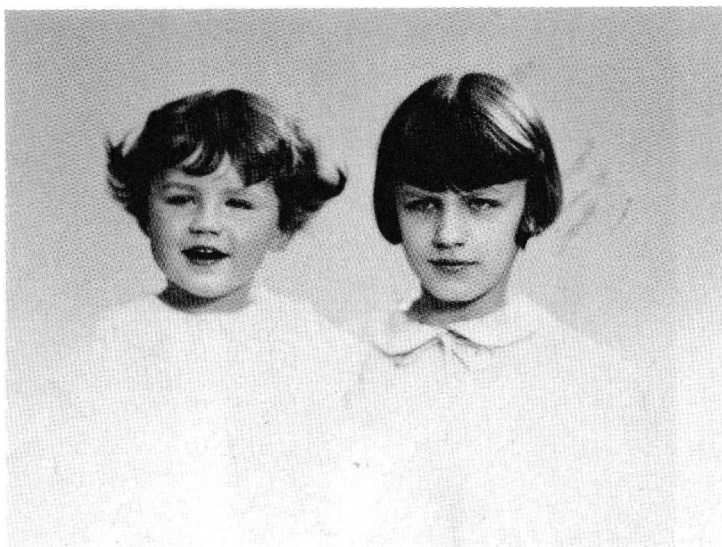

Bronė Mėginaitė
Kopenhagoje, 1917, KTUB
Parašas po nuotrauka:
„Mano pačiam gerajam
mylimajam Dėdytei / Bronė /
Kopengagas / 19 17 m."

Petras Klimas, ~1918–1922,
Vaivos ir Vitos Lesauskaičių
archyvas

Petras Klimas jaunesnysis,
Eglė Klimaitė Paryžiuje, 1932,
KTUB
Greičiausiai į šią nuotrauką
Tumas reaguoja 1932-10-02
laiške: „Petriuk – Išsižiojėli!
Eglute Rimtoji! / Tokių
gražių fotografijų, kaip jūsų
padarytosios Studio d'art
du Printemps, aš dar nesu
matęs. Labai jūs gražūs, kai
įsižiūrėję; o kai susidomėję,
tai dar įdomesni."
(KŠLK, Nr. 485)

Barbora Mėginaitė Kaune, ~1928–1933, KTUB

Pranas Lesauskis, KTUB
Parašas kitoje nuotraukos pusėje: „Aukštai Gerbiamam / Kanauninkui Tumui-Vaižgantui / Pr. Lesauskis. / Art. Kap. / Roma, 1928 m. Kovo 2 d.“ Nuotrauka siųsta su laišku (LŠLK, Nr. 102), kai susirašinėjimo pradžioje pažintį Lesauskio ir Mėginaitės sužadėtuvių proga atnaujinę adresatai apsikeitė nuotraukomis.

Vytautas Lesauskis Kaune, ~1932–1933, KTUB

Iš kairės: Andrius Oleka-Žilinskas, Pijus Bielskus, Kazimieras Oleka, Juozas Tumas Birštone, 1922, KTUB

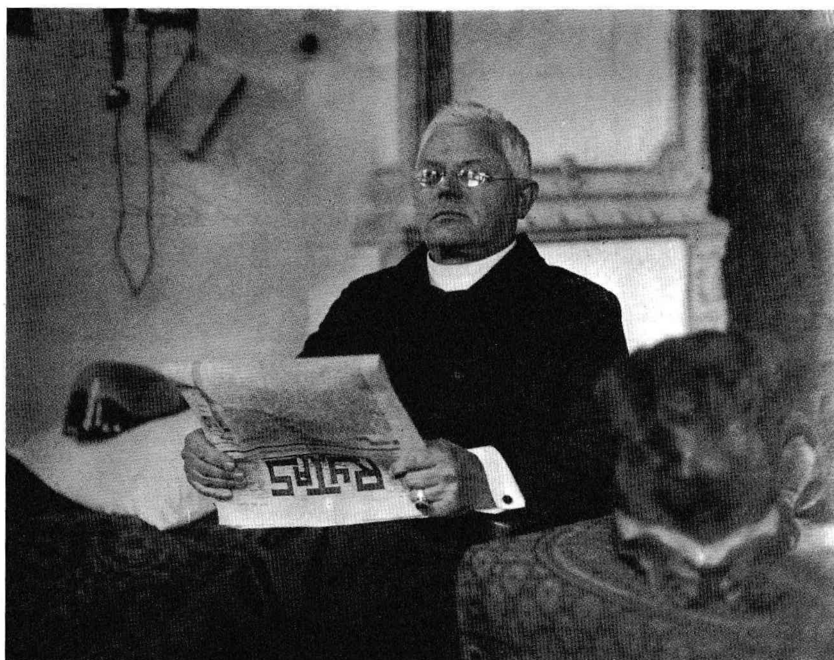
Bronė Klimienė, Petras Klimas Venecijoje, Šv. Morkaus aikštėje, 1924, KTUB

Eglė Klimaitė, ~1924–1925, KTUB

Iš kairės: Bronius Kazys Balutis, Sofija Čiurlionienė-Kymantaitė, Bronė Klimienė, Juozas Tumas Palangoje, 1925, KTUB

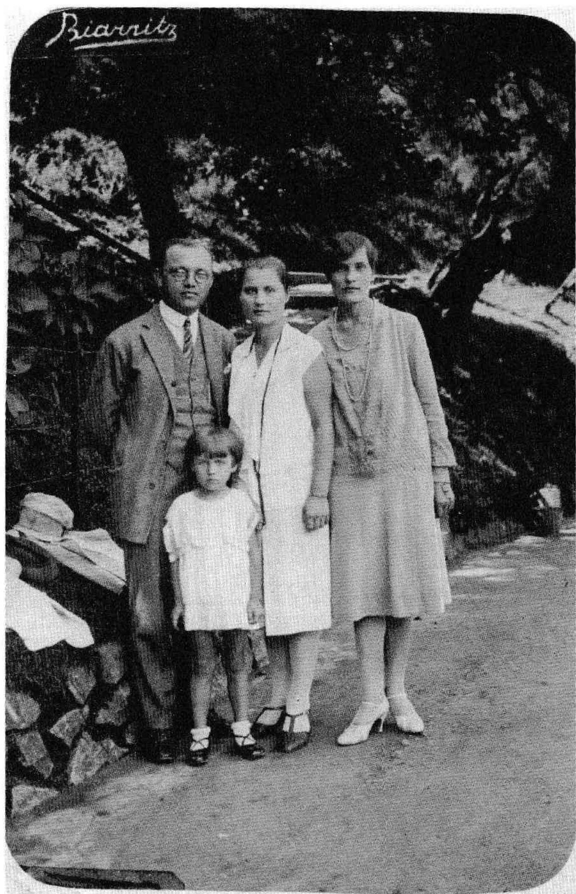
Juozas Tumas, 1925, KTUB
Parašas kitoje nuotraukos pusėje Tumo ranka: „Aš su Jo Mylista Kauku savo saliūne ties Stasio lova 1925 m.“

Priėmimas, skirtas Prancūzijos lietuvių bendruomenei Lietuvos pasiuntinybės Paryžiuje pastato pašventinimo ir Klimų sutuoktuvių penkerių metų proga.
Iš kairės: sėdi antras Petras Klimas, ketvirtas Juozas Tumas, toliau iš eilės Eglė Klimaitė, Bronė Klimienė, Jonas Vileišis, Kajetonas Dobkevičius; stovi pirmoje eilėje septintas Stasys Girdvainis; prie lango antra Barbora Mėginaitė; iš dešinės: stovi trečioje eilėje pirmas Jonas Pautienius, 1929-07-06, KTUB
Parašas po nuotrauka: „Kun. kan. J. Tumui / šventosios Lietuvos žemės kūrėjui / Paryžiaus sostinėje, 1926 m. liepos 6 [d.] / [Klimo parašas]".

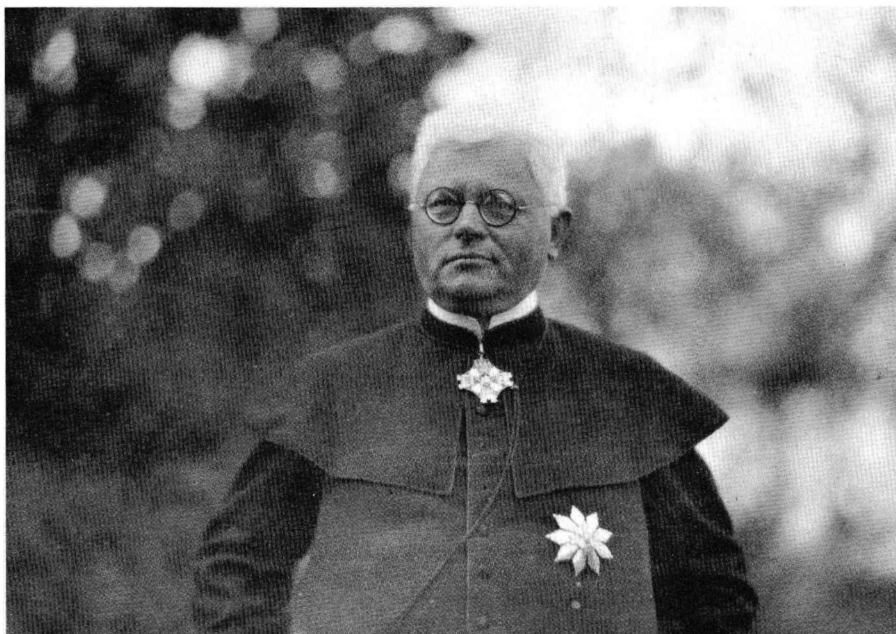
Iš kairės: Barbora Mėginaitė, Jonas Vileišis, Bronė Klimienė, Juozas Tumas
Fontenblo, 1926, KTUB

Iš kairės: Petras Klimas, Eglė Klimaitė, Bronė Klimienė, Barbora Mėginaitė Bjarice, 1927, Vaivos ir Vitos Lesauskaičių archyvas

Bronė Klimienė, Eglė Klimaitė Fontenblo, 1928, KTUB

Juozas Tumas, 1928, KTUB
Parašas kitoje nuotraukos pusėje Klimo ranka: „Vaižgantas – žvaigždžių palydovas“.

Iš kairės: Emilija Skeirytė (?), Feliksas Vizbaras, Kazys Rimkus, Elena Klimanskaitė-Klimienė (?), Elena Klimienė, Konstancija Klimienė (?), Juozas Tumas, Ona Jurskienė (?), Juozas Papečkys, Adolfas Klimas, Sergijus Klimas, Teklė Papečkienė su dukromis Daina ir Jūra, Gediminas Klimas, Aldona Klimaitė, paskutinis eilėje Alfonsas Jurskis, 1929-05-26, KTUB
Parašas po nuotrauka Tumo ranka: „Petro Klimo vilos Vaižganto g. pamatų pašventimas 1929. V-26“.

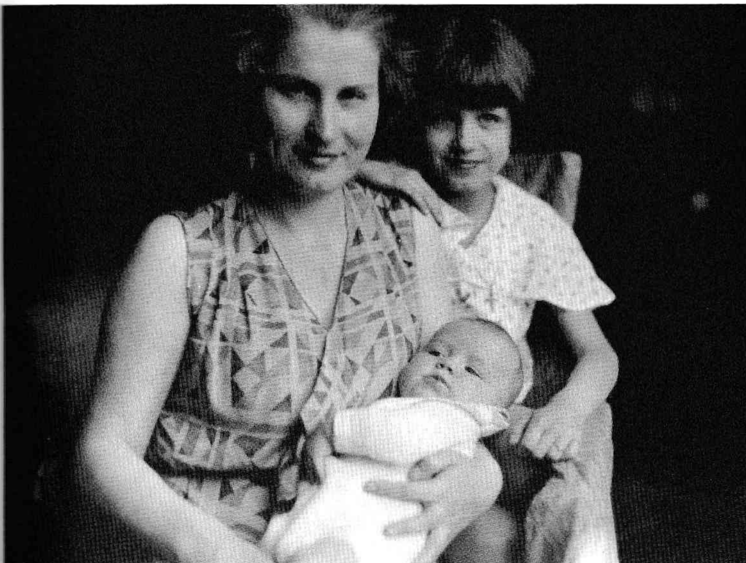

Klimų vila „Eglutė" Kaune, XX a. 4 deš., Gulbinų šeimos archyvas

Iš kairės: Dovas Zaunius, Petras Klimas, Juozas Tumas, 1930, MLLM

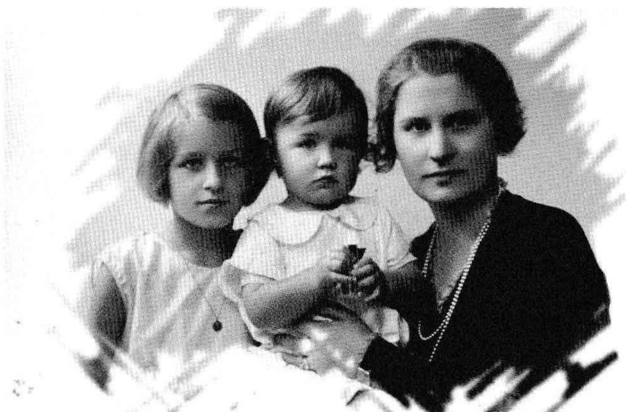
Iš kairės: Petras Klimas, Juozas Tumas, Dovas Zaunius, 1930, MLLM

Bronė Klimienė, Eglė Klimaitė, Petras Klimas jaunesnysis, 1930, KTUB

Eglė Klimaitė, Petras Klimas jaunesnysis, Bronė Klimienė, ~1931–1932, KTUB

Petras Klimas jaunesnysis, Eglė Klimaitė, ~1932–1933, KTUB

Petras Klimas jaunesnysis, Eglė Klimaitė, ~1932–1933, KTUB

Eglė Klimaitė, ~1932–1933, KTUB

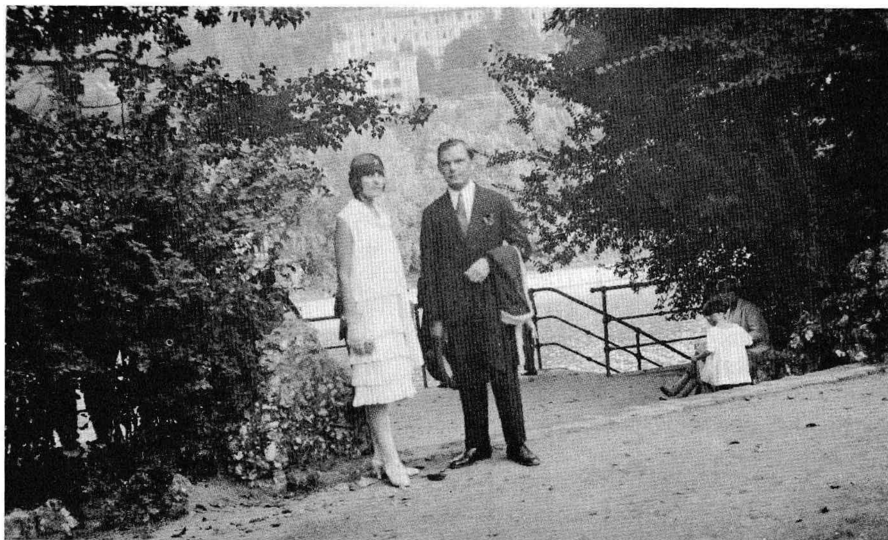
Bronė Klimienė, Eglė Klimaitė Leisene, 1933, KTUB

Iš kairės: Kazys Rimkus, Juozas Tumas, Stasys Tumas, 1928, MLLM, VUB RS
Apie šią nuotrauką Tumas rašo 1928-05-18 laiške Barborai Mėginaitei: „Ė antra naujiena, tai kad aš gavau drauge su Jakštu ir Maironiu Gedimino ordeną II laipsnio, znočijas, žvaigždę ir kryželį pakaklėn. Kai pasikabinu dar kanauninko aukso grandinę su distinktorijum, tai visas feldmaršalas; o kai žvaigždę prisisegiu prie juodo surduto, tai mažiausia senatorius. Zokristininkas, išvydęs žvaigždę, kai patraukė oro į plaučius, tai kuo tik neišvirto aukštielninkas. Studentai pavydi, nors Stasys jau turi bent kelias dekoracijas: už Klaipėdos vadavimą, nepriklausomybės medalį ir kelius sporto žetonus. Eisime fotografuotis, tai liepsiu visus susikabinėti. Tik jis netvarkos žmogus, išmėto.“ (LŠLK, Nr. 121)

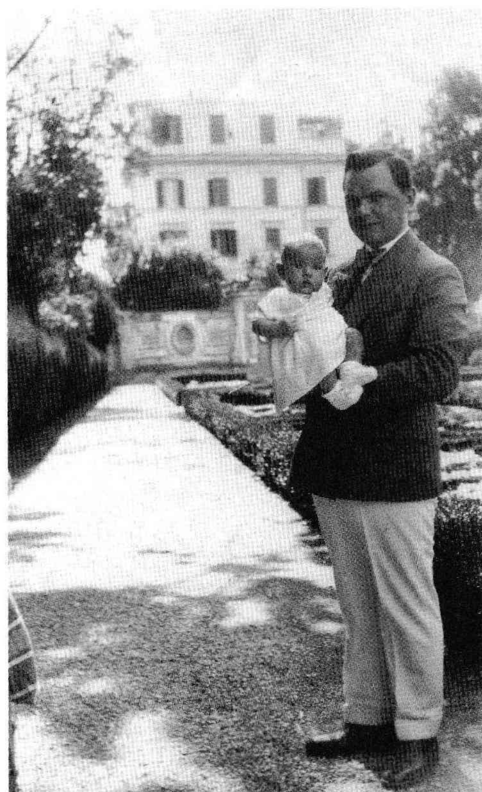
Barboros Mėginaitės ir Prano Lesauskio vestuvės, 1928-08-21, KTUB
Iš kairės: pirmoje eilėje septintas Juozas Tumas, toliau iš eilės Barbora Mėginaitė, Pranas Lesauskis, Bronė Klimienė.
Parašas kitoje nuotraukos pusėje Tumo ranka: „Barbės Mėginaitės ir Prano Lesauskio jungtuvių dieną Palangos klebonijoje 1928 m. rugpjūčio 21 d.“

Barbora Lesauskienė, Pranas Lesauskis Turine, 1929, KTUB
Parašas kitoje nuotraukos pusėje Lesauskio ranka: „Mylimam Dėdei / Pranas ir Barbė / Torino, 1929. IX. 9“.

Vytauto Lesauskio krikštynos
Iš kairės: stovi Pranas Lesauskis, Barbora Lesauskienė, sėdi Eleonora Čarneckienė, rankose laiko Vytautą Lesauskį, Juozas Tumas, Roma, 1930-06-07, VUB RS
Šią nuotrauką Tumas aprašo 1930-06-28 laiške Barborai ir Pranui Lesauskiams: „Juokinga mano sėdinčio poza: kiek čia bailės prisišlieti prie kūmos! Iš kur ta bailė, kad aš visai nebailus net su moterimis? O kūma pasidavusi likimui. Derėjo supozuoti taip, kad būtų kūmiška.“ (LŠLK, Nr. 200)

Vytautas Lesauskis greičiausiai su aukle Margherita, 1930 m. balandis, KTUB

Pranas Lesauskis, Vytautas Lesauskis, 1930, KTUB

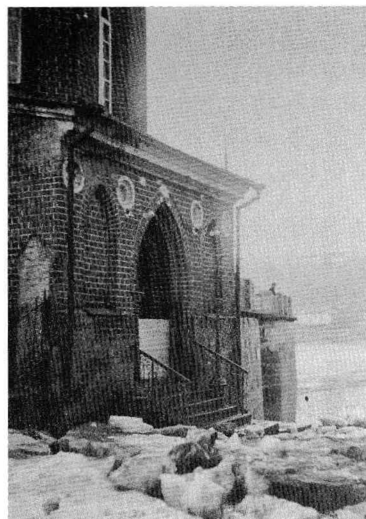

Barbora Lesauskienė, 1930, KTUB

Barbora Lesauskienė, Vytautas Lesauskis Romoje, KTUB

Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (Vytauto Didžiojo) bažnyčia per 1926 m. potvynį Kaune, KTUB
Potvynį Kaune Tumas aprašo 1926-03-10 laiške: „Kaip prasidėjo potvynis III-5 naktį, taip ir neslūgsta. Vytauto bažnyčioje ¾ metro vandens. Kazys liuosai važinėjas po bažnyčią didelėje laivėje. Gražieji mano altoriukai, mirkę mirkę, vandeniui senkant, žiojas ir špakliavimas byra. Klebonijos namas jau 5 diena stovi kaip saloje – beprieinama su valtimis.“ (KŠLK, Nr. 86)

1926 m. potvynis Kaune, KTUB

Juozo Tumo laidotuvės Kaune, K. Donelaičio g., 1933-05-02, KTUB

žsienio Reikalų
Ministerija

№ ______

Liepos 12d. 1919m.
Kaune

Dėde!

Jūsų pinigus per kurį tai Š. (negaliu nei dasiprotėti, kas ji per viena) nesu gavus. Parašyk, dėde, kaip ji vadinas, ta ypata.

Bronė

Bronės Mėginaitės laiškas Juozui Tumui, 1919-07-19 (KŠLK, Nr. 11)

Bronės Klimienės laiškas Juozui Tumui, 1925-03-15 (KŠLK, Nr. 61)

Roma 1925m. III. 15d.

Atsakyta III-23

Dėde!

Dėdės Vardo Dienoj visa mano šeimyna linki ilgiausių metų, o Eglutė štai prisitaikiusi gražiu ženklu Dėdei norėjo ši rašyti.

Vasarai rengiamės Palangon. Eglutė labai nori pamatyt Kauną iš Palangos, ir prisitaikiusi nuolat prašo papasakot, kaip ten bus, ką Dėdė duos, kai nuvažiuosim pas jį. Ji jau rengiasi Dėdės pravyk. „bumblyčių" (bulbyčių).

Petras šiomis dienomis rengiasi Šveicarijon. Venecijos daktarai jį labai ramino, sakydami, kad nieko pavojingo nėr, bet vis gi patarė kur atsargiau.

Romoje oras nepastovus, šaltas, biaurus. Aš būdama Neapoly labai peršalau, turėjau išgulėti kelias 8 dienas su dideliu karščiu. Paskui, žinoma, pasiliko bronchitas.

Visi bučiuojame Dėdę linkėdami sveikatos Bronė, Eglė, Barbė, Petras

Atsakyt 1927-III-2

GATION DE LITHUANIE
EN FRANCE

Paryžius, 1927. II. 26

Gerasis Dėde,

Operacija Kronei atrodo laimingai padaryta ir tikimės greitai pasveikt. Temperatūra ligi šiol perdaug nekilo. Reikės dar nemažu dienų vargingai pagulėti, kol organizmas atsigaus nuo to šankreto.

Nupirkau šiltą šilčiausią kokį radau šlafroką – tikiuosi jame nesušalsite net tokiems baisiems šalčiams siaučiant kaip dabar Kaune.

Iš laikraščių matau, kad nuvykste Vilniun Basanavičiaus laidoti. Būsiu labai dėkingas, jei pranešite savo įspūdžius iš mūsų sostinės.

Apie jūsų važiavimą Vilniun čia daug rašo ir dar daugiau vilties ateičiai panioja. Gal ir gerai. Tiesą sakant, visas pasaulis dabar verkia pasidžiaugti nors mažu kokios pragiedruliu.

Voldemaro deklaracija, kurios tiek tarp-kias mažas ištraukas teturim, čia sukėlė dėmesio. Kad tik tos mūsų nelaimingos partijos pabaigtų savo peštynes ir tėvynės interesą pagaliau pastatytų aukščiau už savo ambicijas. Seimas dabar turėt būt tarsi išreikšti pasitikėjimą vyriausybei, jei jis jame dar bent kiek partinio „razumo" ir patriotiškumo. Kovas galima kiek ir atidėti – negi prasmegsime, jei pasirodysime geresni patriotai negu partijos programa leidžia. Liaudininkai pasmerks save, jei neras čia paliaubų rezono.

Daug labų dienų taip pat nuo Kronės

Jūsų Petras.

32

Petro Klimo laiškas Juozui Tumui, 1927-02-26
(KŠLK, Nr. 146)

Roma, 25 m. X. 28 d. 28
Atsakyta XI-4

Brangusis Dėdyt,

Galų gale užsakiau Dėdei „Dedalo" vieneriems metams, nuo š. m. birželio iki 1926 m. birželio m. Su pinigais nesirūpink menkmenį — užmokėjau. Ačiū už „Vairą"

Atstovybė persikėlė į naują butą, tai turėjom labai daug darbo, be to švogeris išbuvo visą savaitę.

Gyvenu Atstovybėj turiu labai gražų, saulėtą kambarį iš kurio matyt labai gražus reginys, p. Čarneckiui atvažiavus manau persikelt kitur, nenoriu būti varžoma, greičiausia apsigyvensiu su dailininke Avietenaite pas vieną rusų šeimyną; su p. Avietenaite mes labai susidraugavom, ji ana simpatinga.

Romoj dar gana šilta.

Tiesą pasakius, raštinės darbas ne labai man patinka, kartais taip norėtųsi mokytojaut, tik tiek gerų kad nereikia ~~katin~~ tiek nervų sugadint, bet darbo daug yra.

Kaip šį rudenį Dėdės sveikata?

Aš jau gana pasilsėjau — 59 kil. Sveriu.

Bučiuoju Barbė

adresas: Via Nicolò Porpora, 20
Legazione di Lituania
Roma, 36

26

Barboros Mėginaitės laiškas Juozui Tumui,
1925-10-28 (LŠLK, Nr. 32)

Aukštai Gerbiamasai Kanauninke!

Kreipiuosi į Gerbiamąjį Kanauninką paskatintas ir padrąsintas jo Jūsų gerbiamosios auklėtinės panelės B. Niegmaitės. Žinodamas iš jos, kad gerb. Kanauninkas yra jos globėjas, turiu garbės maloniai prašyti gerb. Kanauninko pritarimo mūdviejų susižiedavimui ir sutuoktuvėms.

Kadangi aukšt. gerb. Pelė Barbė gerbiamojo Kanauninko [illegible] neinformavo apie mano asmenį, maloniai prašau atleisti man, kad aš pats gerb. Kanauninką trumpai apie save informuosiu.

Paeinu iš Žeberių kaimo Tverų parapijos – Žemaičiuose. 1921 m. baigiau Lietuvos Karo Mokyklą, 1922 m. – I. Kauno Gimnaziją ir 1927 m. – Lietuvos Universiteto Matematikos Gamtos fakulteto Matematikos fizikos skyrių. Dabar esu komandiruotas kaipo Krašto Aps. M-jos stipendininkas į aukštuosius artilerijos technikos kursus Torine, kame mokinsiuosi artilerijos technikos apie 3 metus. Mokslas prasideda balandžio 1 d.

Namie turiu tėvelį, brolį ir ištekėjusią sesutę. Tėvelis skiria man dalies – ūkį apie 40 dešimtinių. Brolis, buvęs Steigiamojo Seimo narys, veda ir ūkininkauja savo ūkyje.

Romoje gyvena mano dėdė kun. Dr. J. Lesauskis.

Mano mamytė mirė šių m. sausio 22 d. Tamstos brangios giminaitė pelė Barbė kiek galėdama padėjo man p[...] šią skaudžią nelaimę.

Su pele Barbe susipažinau 1924 m. būdamas komandiruotėje Romoje. Dabar, mokydamasis kursuos i[r] gyvendamas Romoje, arčiau pažinau ją ir visa šird[imi] pamylėjau. Jai sutikus tapti mano gyvenimo draug[e] kreipiuosi į gerb. Kanauninką ir prašau Kilnus, [pr]ašydamas Tamstos malonaus pritarimo.

Laukdamas prielankaus gerb. Kanauninko atsakymo,

prašau priimti mano aukščiausio pagarbos pareiškimą.

Kap. Pranas Lesausky.

Roma, 1928 m. vasario 20 d.

P.S.
Tai galu
Gale šis
„Karalaitis" tebuna
„kol kas Romoje sekretas"
Barbe.

Prano Lesauskio laiškas Juozui Tumui, 1928-02-20
(LŠLK, Nr. 98)

Vytauto bažnyčios
(Dangun Ėmimo)
Rektorius
№
... m. saus. m. 13 d.
KAUNE

Nabagėle Tu mano!
Gavęs Tavo raštelį pa-
sijutau sąžinės grau-
žimą, kam aš Tavęs per
Kalėdų atostogas neat-
sikviečiau į Kauną.
Tam buvo keletas gal ne laidingų
[illegible]. 1, Tu pati gerai žinai,
jog pas mane [illegible]
ir aš jos negaliu, ypač Tau. Tai
kokio čia kvietimo? [illegible]
toje būti ir pasisparaudyk, [illegible]
nors [illegible] Tavęs Kaune, [illegible]
[illegible] ir daugiau nei Tavęs Kaune.
Bet tame dalyke aš nemoku
nusistatyti [illegible], tai bovi-
jiu nei kviesti, nei nekviesti,
paliekant Tavo orientacijai.
Kai pamačiau Tavo žodžius
[illegible] Stalg. Emilijai, tai
ji prapliupo juoksmu. O mane
paėmė juokas, atminus pra-
matomas senmergės nelaimes.
Ale tai juokai, jeigu mano
tarnaitė Tavęs [illegible] Kaune.
Bronė pirmą atvirutę atn[illegible]

Trims Karaliams. Adreso ir man
nedavė. Bet aš ir be jos tai ži-
nau: Italie. Roma. Corso
d'Italia, 25. Legazione di
Lituania. Esą šilta, gera ir
[illegible] pasidariusi [illegible].
Daugiau nieko. Petras padėjo
"ir aš". Tai ir visas laiškas. Skai-
tau ir aš Scarabeo. Tai jis, jo
senovinis pseudonimas, iš-
verstas iš: Vabalas: šventas
aigiptiečių vabalas.
[illegible] jau brendęs vy-
ras. Jau jis iš [illegible]
verkias. Anądai sugrįžo
vieną [illegible] parsi-
nešdamas: matyt [illegible]
konkurentas nusuko ausį.
P. [illegible] (kaip gi ji da-
bar vadinsis?) pasveikink ge-
[illegible]. Pam pritariu. O jos
[illegible] nepritariu.
"Mes turime ir savo kai kurių
be atsinešimų. Ir [illegible]
[illegible]...
Tavo dėdė Juozas

Juozo Tumo laiškas Barborai Mėginaitei,
1924-01-13 (LŠLK, Nr. 8)

Juozo Tumo laiškas Barborai Mėginaitei, 1927-04-11
(LŠLK, Nr. 71)

Kaune, 1927 m. gegužės 31 d.

D18
102

Mano Miela! Nuo vakardienos turime
tikrą pavasarį. Labai šilta (pas mus
labai — reiškia +15°R.), medžiai, kaip išsa-
lę, išleidžia lapus ir Nemunas atkylėjo.
Vakar reikalu važiavau į dekaną Vil-
kijoje. Panemunės visos baltos — pražydu-
sios ievų, o sodeliai vyšnių. Gražumas
kaime, kaip saulė šviečia. Vilkijos baž-
nyčia ir klebonija, labai abidvi gra-
žios, stovi 140 metrų aukštybėje. Iš
sodelio į abipus Nemuno matosi po 10
kilometrų. Tokiais sodeliais ir sodžiais atsi-
žvelgiant ne valgyt nenori! Taip buvo
dar didelis egzaltantas Tavo dėdė
o mano brolis Jonas. Aš nekiek kuo-
mus jo atstikęs egzaltacijoje.
Visa tai, mano miela, aš Tau išdės-
čiau, kad žinotumei ir nusimany-
tumei, jog vasaros metu ir Lietuvoje
nebloga gyvenimas ir jokių jūrų, Anglijos
kurortų aš jums nepavydžiu. Neva-
žiuosiu niekur, nes pinigų nėra ten-
tiek didelių, kad galėčiau kasmet
lankyti visus kurortus! Mano vasaros
Kaune, laipiosiu po Aleksoto
kalnus, o iki pietų dirbsiu darbus.
Jų prisirinko devynios galybės.
Laimingos kelionės Tau į Prancū-
ziją. Tik kad Tau nepakenktų tarny-
boje. Brangenybė — vis sunkiau
dabar rasti gero darbo, vis dau-
giau randasi tepiščių inteligentų, kurie

Juozo Tumo laiškas
Barborai Mėginaitei,
1927-05-31 (LŠLK, Nr. 78)

bevelija badmiriauti valdininkauda-
mi, neg apsidairius imtis kurios spe-
kuliacijos. Žydo, nebijok, nė vieno
nepavilios 300–400 litų mėnesiui.
Užtat tokių riebių piliečių, kaip
Lietuvos žydai, nė nesimato. Jie
ir inteligentų lenkia visoms revoliu-
cijoms, nors šiuo atžvilgiu ūkinin-
kai esą pesimistai. Paklausus, ar
pasiseks bolševikams sukelti viso pa-
saulio socialinę revoliuciją, atsako:
— Ny — židiv nechvatit.
Galvoje vakarykštė man pafliirtuoti
su dviem žydukais 3–4 metų. Nuvau ne-
atsilęs jų išnaudojimu. Pakrikštinių ma-
ne, prezentais atidavė man, ir atgal
nebeėmė, visas panemunėnis susi-
rinkus varliaukiaukę. Laikau juos at-
minčiai.
Op. Cerneckaitės vis delto Tau nebanu-
negi ūmių dalykų — aš pudelių turiu.
O kai žinau, kad Tu man siuntei po-
vanų, tai man jau buvo lygu ir
gavo.
Klimienės kurorto vardo Tavo laiške
nepaskaičiau. Geriau jį parašinkit ant vo-
kų, iš ten atsiųsk, kad gerai adre-
suočiau. Ar Klimienė jau ten?
Studentai grįždami, tegul man atve-
ža po šventenybės namų lašlapčių, Prefaktų
ar laipsnių J. L. Asistento,
tai ir pakaks. Aš žmogus nedidelių norų, o Tau
mano paprotinti dykai galą, kiek
dažnai tenkint pas Popiežių
Tavo Dėdė

3113
170

Kaune, 1928 m. rugpjūčio 17 d.

Egle!

Štai Tau dar vienas tauškalas.

Kam tai?

Tupi žvirblis kamine
Su lapine kepure,
Turi maišą pinigų.
Kam tie pinigai?
Dalgiui pirkti.
Kam tas dalgis?
Šienui pjauti.
Kam tas šienas?
Karvei ėsti.
Kam ta karvė?
Pieno duoti.
Kam tas pienas?
Vaikams gerti.
Kam tie vaikai?
Kiaulėms ganyti.
Kam tos kiaulės?
Kupstams knisti.
Kam tie kupstai?
Diedams sėdėti.
Kam tie diedai?
Boboms žiūrėti.
Kam tos bobos?
Vištoms veizdėt.
Kam tos vištos?
Kiaušiniams dėti.
Kam tie kiaušiniai?
Ponams valgyti.
Kam tie ponai?
Raštams rašyti.
Kam tie raštai?

Atsakymo nebeduodu, nes jis labai skaudus mums, rašytojams.

Močelis

Juozo Tumo laiškas Eglei Klimaitei, 1928-08-17 (KŠLK, Nr. 240)

Juozo Tumo laiškas Petrui Klimui, 1928-10-25 (LŠLK, Nr. 246)

3113
173

Vytauto Bažnyčios
(Dangun Ėmimo)
Rektorius
Nr. 959
1928 m. spalio mėn. 25 d.
Kaune.

Jo Mylistai
Lietuvos
Atstovui
Paryžiuje

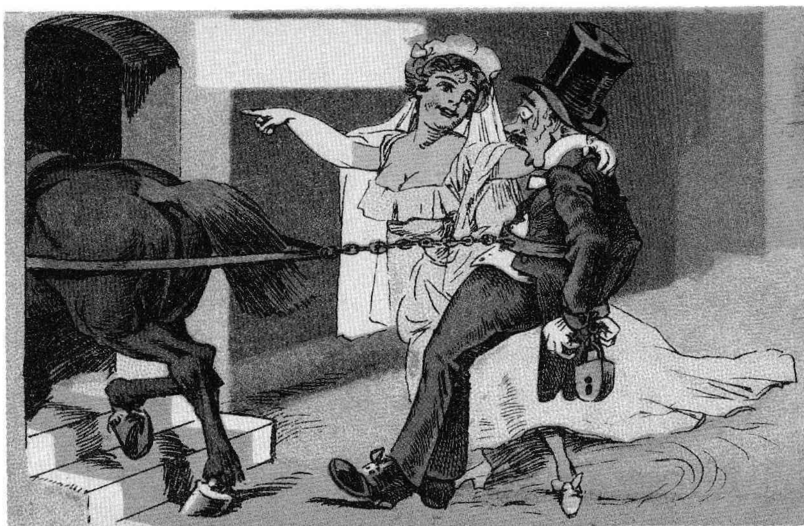
Raportas.

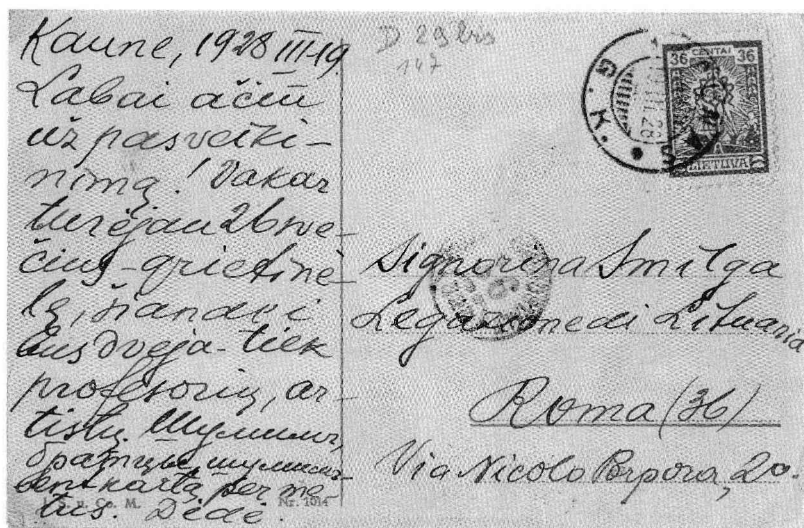
Pirma dalis. Inžinierius Kazys Rimkus siunčia jo Mylistai vieną kopiją savo padarytojo plano. Kitas penkias kopijas gaus: kitas inž. Jurskiui, inž. Bremeriui miesto valdybai, inž. Virbeniui ir sau. Vis tai suinteresuotinės. Jurskis pasirodė žmogus kietas: iš jo maža kiek tendencijom platumo: laidai ir laidai. Antra vertus, kažin, ar fantazijos sumetimais būtų geriau ketvirtainėmis, ne pailgotinėmis plačiomis. Mangiau linka šis. Dviegalis pakaks labai geriems namams, 25 metų ilgio, pasistatyti, ir liks geroka promenada daržų, daržovių nekalbant veisti. K. Rimkus parašys savo vaikščiojimus su tais planais ištvoros tvėrimą. Virbaras prašo situacijos, ko reikia: jis neprašomas pamėginsiąs suplanuoti fasadą. Manau, tegul dirbtų, jei turi laiko ir pamėgimo. O jis mėgsta austykėse planuoti gražius pastatus.

Antra dalis. Dešimtį metų pasvyravęs, galų gale, ėmiau gydyti savo „malonųjį" iš 1 m. ... 15 val. 35 min. nunešiau savo nosį nosies specialistui dr. Jurgiui Aleknai Mickevičiaus g. N 4, savo namuose. Kiti jį vadina geroku kanivolu, o prof. Radzvicką geriausiu operatorium. Bet aš, pradėjęs rodytis šenam savo komilitonui dr. Aleknai, nepadorėjau kitur nuo jo atsitraukti. Užsimečiau parodyti „heroizmą" ir ne nesyptelėti, ar kanivoliškai bus elgiamasi ar džentelmeniškai. Savo kantrumu net nustebinau gailestingąją seselę iš Raudonojo Kryžiaus, notabene, labai gražią. Užtat netrukus jai primokėti 25 lt. nekaip gražu, bet kad savo heroizmu ją nustebinau. Už gal kanalų tik apsimetą nustebusi. Daktarui 200 lt. Dabar bent žinosiu, ko verta mano nosis – apie 25 dolerių (su visais priedais). Gal tai nepadaryčiau, jei kada sumanyčiau ją užriesti aukščiau nosį.

Trečia dalis. Ar neverta į Tavo brailymų knygas įdėti kiek patriotizmo? Man šios knygelėje rašau neilgu galus: Valio Lietuvos „Trys spalvos" – kontursinis 1918 m. raštelis, 1 puslapis, ir „Nepriklausomybės paskelbimo belaukiant" 1/2 puslapio bei „Tiesiant kelią Lietuvos nepriklausomybei." Jei to nebūtų matęs, aš Tau galėčiau nusiųsti parodyti. Lyriškas romantiškas vopėjimas.

Kiek silpna. Galinėju. Laišką parašiau per kelias atvejas. Džiaugiuos Eglutės veikalu. Jūsų kun. Juozas

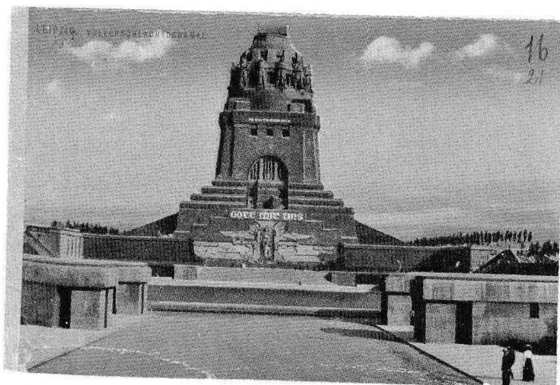

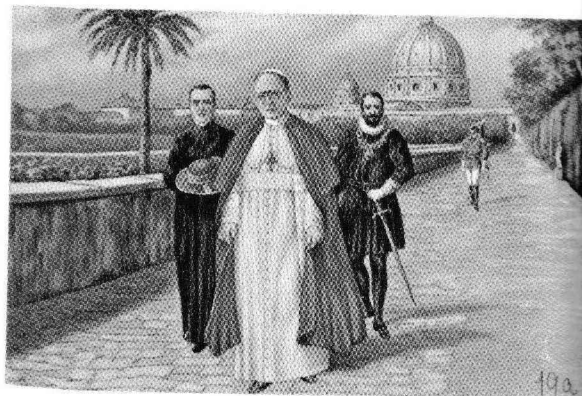
Kaune, 1928 III-19.
Labai ačiū
už pasveiki-
nimą! Vakar
turėjau 2 sve-
čius-grietinė-
lę, šiandien
čius dveja-tiek
profesorių, ar-
tistų. Шуммми,
братцы, шумми...
sent karta per me-
tus. Dėdė.

Signorina Smilga
Legazione di Lituania
Roma (36)
Via Nicolò Porpora, 20.

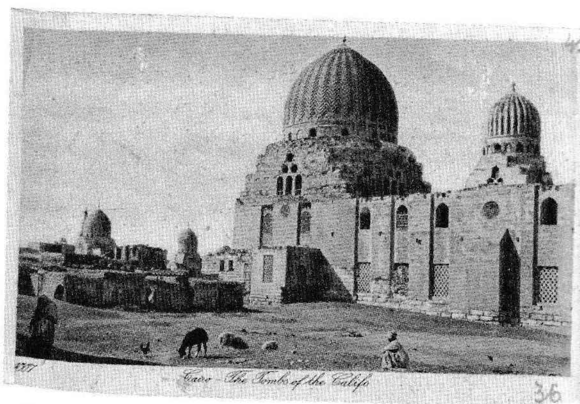
Juozo Tumo atvirukas Barborai Mėginaitei,
1928-03-19 (LŠLK, Nr. 109)

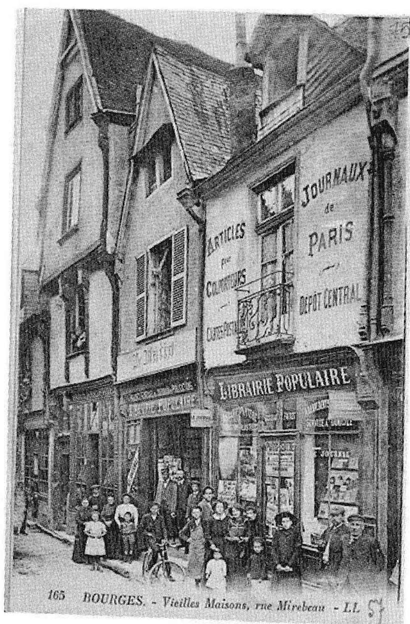
KŠLK, Nr. 16

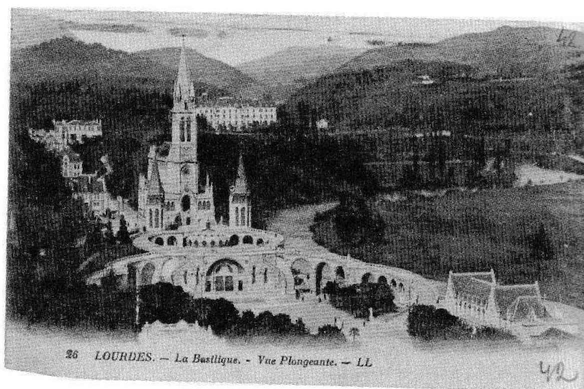
KŠLK, Nr. 31

KŠLK, Nr. 69

KŠLK, Nr. 234

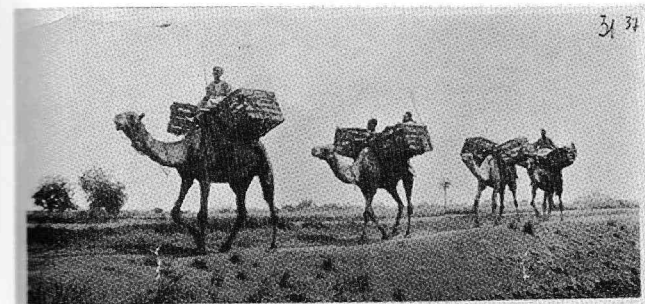
KŠLK, Nr. 99

KŠLK, Nr. 186

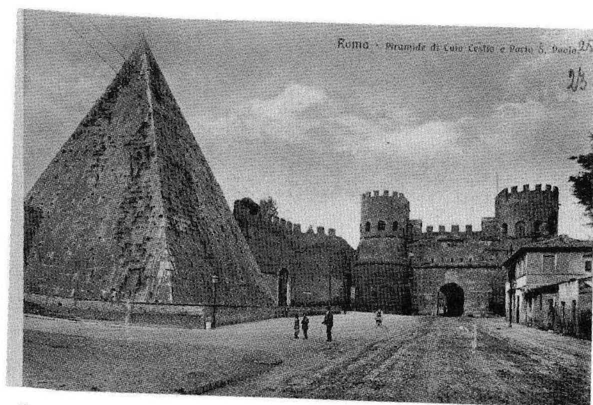
KŠLK, Nr. 15

KŠLK, Nr. 67

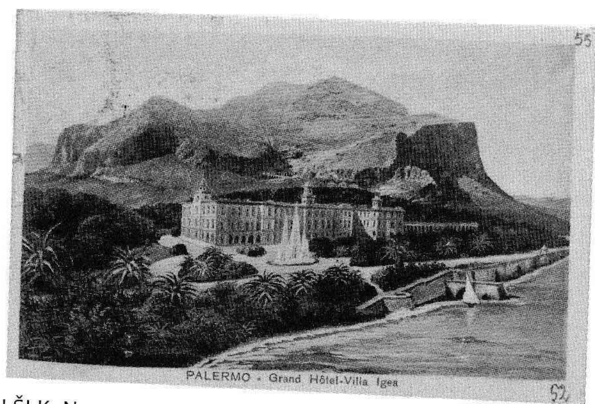
KŠLK, Nr. 205

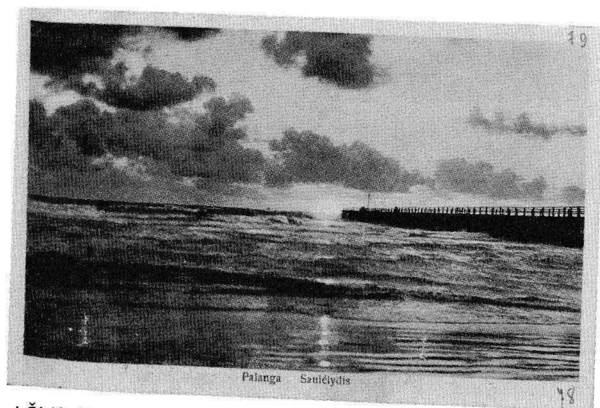
LŠLK, Nr. 27

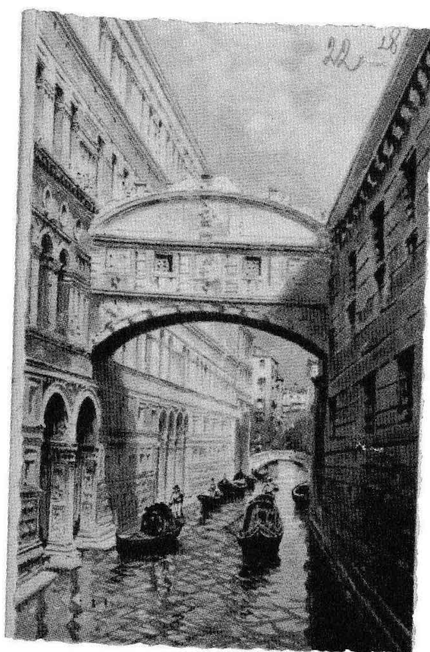
LŠLK, Nr. 116

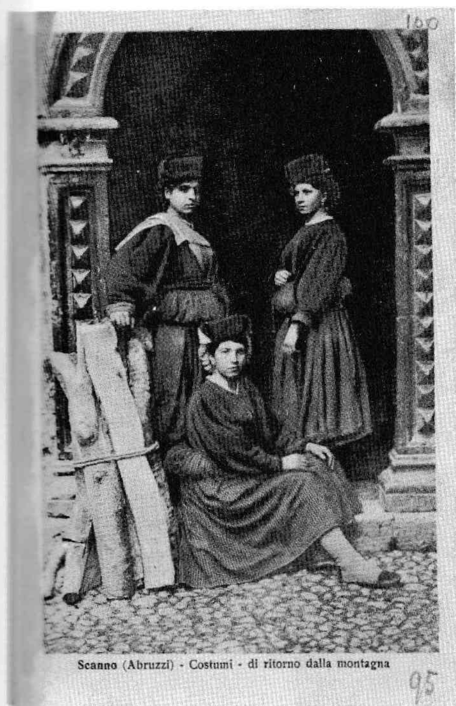
LŠLK, Nr. 74

LŠLK, Nr. 129

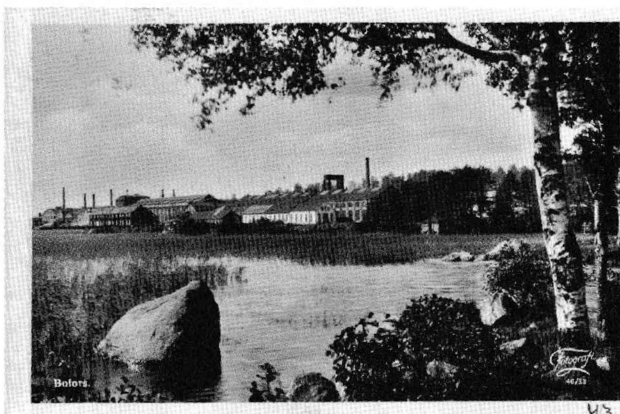
KŠLK, Nr. 38

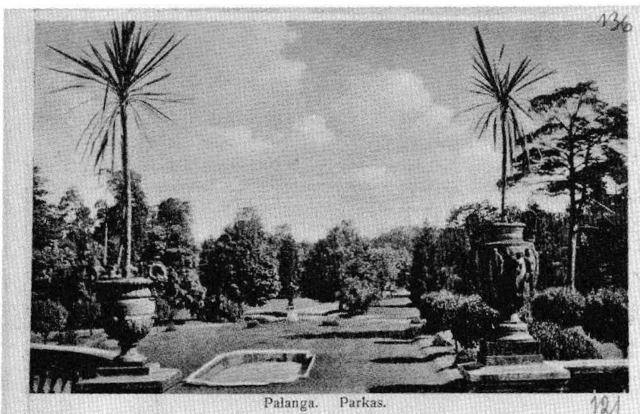
LŠLK, Nr. 166

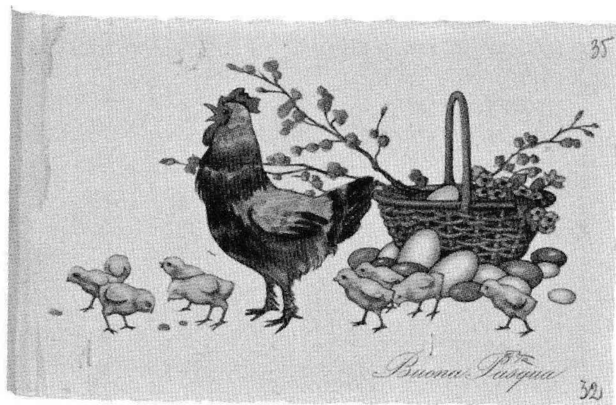
LŠLK, Nr. 188

LŠLK, Nr. 249

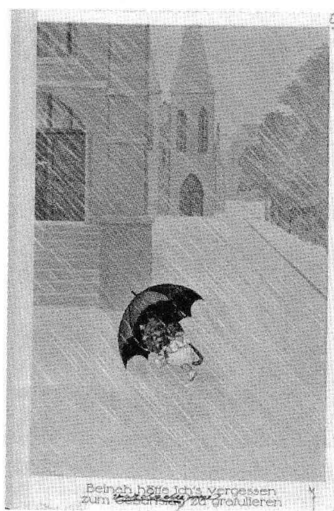
LŠLK, Nr. 262

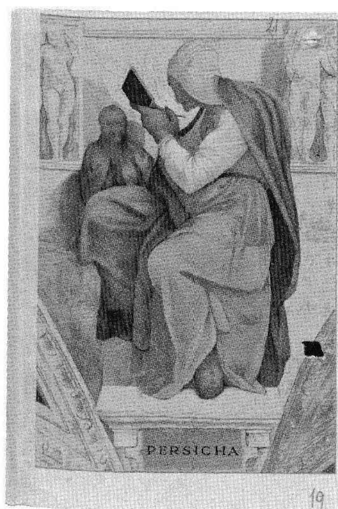
LŠLK, Nr. 40

LŠLK, Nr. 154

LŠLK, Nr. 10

LŠLK, Nr. 23

Šaltiniai

1. JUOZO TUMO LAIŠKAI BRONEI MĖGINAITEI-KLIMIENEI, PETRUI KLIMUI, EGLEI KLIMAITEI, PETRUI KLIMUI JAUNESNIAJAM, BARBORAI MĖGINAITEI-LESAUSKIENEI, PRANUI LESAUSKIUI, VYTAUTUI LESAUSKIUI. Juozo Tumo laiškai visiems adresatams saugomi archyvinėje byloje VUB RS, f. 118, b. 454, padalytoje į du dokumentų aplankus, pažymėtus romėniškais skaičiais I ir II; fotografijos ir ant jų rašyti laiškai saugomi atskirame aplanke, pavadintame „Fotografijos". Laiškai į aplanką sudėti papildomai nepritvirtinti, o atvirukai, atvirlaiškiai, vizitinės kortelės ir kiti nedidelio formato dokumentai pritvirtinti prie baltų popieriaus lapų (dalies jų antroji pusė buvusi panaudota, joje atspausdintas tekstas ar (ir) paveikslėliai) lipniaisiais kampeliais; iš pastabų po kai kuriais pritvirtintais dokumentais ir to, kad panaudotoje lapo pusėje paprastai yra prancūziškas tekstas, galima manyti, kad juos tokiu būdu tvarkė Petras Klimas. Dokumentuose matyti ankstesnio archyvavimo ženklų: 1) visi laiškai išoriniuose viršutiniuose kampuose turi ankstesnę, ne VUB RS numeraciją, sudarytą iš raidės ir numerio (pvz., D54), užrašytą grafitiniu pieštuku; numeracijai naudotos trys raidės: A, B ir D, kiekviena raide pažymėta laiškų seka numeruota atskirai; 2) Klimams siųsti dokumentai yra su skylamušio skylėmis, dėl to kai kuriose vietose tekstas defektuotas; dalis Lesauskiams skirtų laiškų neturi segimo žymių, dalis turi netaisyklingas, greičiausiai segtuvu pramuštas skyles. Pagal paskutinę numeraciją dokumentams suteikti numeriai užrašyti išoriniuose viršutiniuose lapų kampuose grafitiniu pieštuku, lapai nenumeruoti. Atskirame fotografijų priede saugoma: 1) Klimienei skirtas laiškas, rašytas ant fotografijos pasporto antrosios pusės (f. 118, b. 454, „Fotografijos", Nr. F2), 2) ant 6 fotografijų ciklo rašytas laiškas (f. 118, b. 454, „Fotografijos", Nr. F10, F11, F12, F13, F14, F15) ir 3) ant fotografijos rašytas laiškas (f. 118, b. 454, „Fotografijos", [be numeracijos]).

2. BRONĖS MĖGINAITĖS-KLIMIENĖS LAIŠKAI JUOZUI TUMUI. Bronės Mėginaitės-Klimienės laiškai saugomi archyvinėje byloje VUB RS, f. 1, b. F317. Laiškai įrišti į kietviršius, apklijuotus žaliu marmuruotu popieriumi, nugarėlė ir viršelių išoriniai kampai – tamsiai žalio kolenkoro. Galinio viršelio viršutiniame dešiniajame kampe rusvo popieriaus lipdė su spausdintu įrašu: „Vilniaus / Valstybinio / Universiteto / Mokslinė / Biblioteka", šalia ranka mėlynu rašalu užrašytas šifras „F317". Nugarėlės apačioje balto popieriaus lipdė su ranka juodu tušinuku užrašytu šifru „F317". Laiškai į bylą įklijuoti balto popieriaus juostelėmis, vietomis uždengiančiomis tekstą, ir aplenkti plono popieriaus lapais su bendriausia informacija apie dokumentus pirmajame lape: „RŠ. 1220 / Br. Mėginaitės-Klimienės / laiškai kn. J. Tumui / 1914– 1933 / F 317 / 88 laiškai / Iš kn. J. Tumo archyvo"; lape perbrauktas Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos antspaudas su užrašu: „VYTAUTO / DIDŽ. UNIV. / BIBLIOTEKA", žemiau – Vilniaus universiteto bibliotekos antspaudas su užrašu: „Vilniaus / universiteto / biblioteka", šalia šio antspaudo juodu rašalu užrašyta: „Inv. 303", antroje lapo pusėje datos spaudas: „1948". Dokumentams suteikti numeriai užrašyti išoriniuose apatiniuose lapų kampuose grafitiniu pieštuku; lapai sunumeruoti išoriniuose viršutiniuose kampuose grafitiniu pieštuku; dalies dokumentų lapo

viršuje – greičiausiai ankstesnė dokumentų numeracija grafitiniu pieštuku. Dokumentų numeracija byloje ne visada atitinka chronologinę laiškų tvarką, dažniausiai ne chronologine tvarka sudėti nedatuoti laiškai. Byloje įklijuotas vienas ne Tumui skirtas Klimienės laiškas (Nr. 4, l. 5r–6v), du Klimienės pasirašyti, pagal braižą Petrui Klimui priskirtini laiškai (Nr. 16, l. 21r–21v, Nr. 22, l. 28r–28v), Eglės Klimaitės Tumui rašyti laiškai ir siųsti piešiniai (Nr. 52, l. 63, Nr. 52a, l. 64, Nr. 52b, l. 65, Nr. 52c, l. 66).

3. PETRO KLIMO LAIŠKAI JUOZUI TUMUI. Petro Klimo laiškai saugomi archyvinėje byloje VUB RS, f. 1, b. F331. Laiškai įrišti į kietviršius, apklijuotus žaliu marmuruotu popieriumi, nugarėlė ir viršelių išoriniai kampai – tamsiai žalio kolenkoro. Galinio viršelio viršutiniame dešiniajame kampe rusvo popieriaus lipdė su spausdintu įrašu: „Vilniaus / Valstybinio / Universiteto / Mokslinė / Biblioteka“, šalia ranka mėlynu rašalu užrašytas šifras „F331“. Nugarėlės apačioje balto popieriaus lipdė su ranka juodu tušinuku užrašytu šifru „F331“. Laiškai į bylą įklijuoti balto popieriaus juostelėmis, vietomis uždengiančiomis tekstą, ir aplenkti plono popieriaus lapais su bendriausia informacija apie dokumentus pirmajame lape: „Rš. 1218 / Petro Klimo / laiškai kn. J. Tumui / 1921 m. – 1933 m. / F331 / 164 laiškai“; lape perbrauktas Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos antspaudas su užrašu: „VYTAUTO / DIDŽ. UNIV. / BIBLIOTEKA“, žemiau – Vilniaus universiteto bibliotekos antspaudas su užrašu: „Vilniaus / Universiteto / Biblioteka“, šalia šio antspaudo juodu rašalu užrašyta: „Inv. 317“, antroje lapo pusėje datos spaudas: „1948“. Bylos pabaigoje įklijuotas liniuotas lapas su nepilnu 61 pozicijos laiškų sąrašu „Petro Klimo laiškai kun. Juozui Tumui“; sąrašo pavadinimas užrašytas Tumo ranka, tolesnis laiškų sąrašas greičiausiai rašytas kita ranka; sąrašas pradedamas 1925-02-18, baigiamas 1929-10-29 laišku. Dokumentams suteikti numeriai užrašyti išoriniuose apatiniuose lapų kampuose grafitiniu pieštuku, lapai sunumeruoti išoriniuose viršutiniuose kampuose grafitiniu pieštuku; dokumentų numeracija byloje ne visada atitinka chronologinę laiškų tvarką, dažniausiai ne chronologine tvarka sudėtos telegramos ir Eglės Klimaitės piešiniai; dalis laiškų viršutiniuose vidiniuose kampuose sunumeruoti ta pačia ranka, kuria rašytas byloje įklijuotas laiškų sąrašas. Prieš laiškus įklijuota Klimo ranka rašyta trumpa jo biografija (Nr. 2, l. [1r], 1v be įrašų), šis dokumentas laišku nelaikomas ir į šį laiškų leidimą neįtrauktas; byloje saugomi Eglės Klimaitės Tumui rašyti laiškai ir siųsti piešiniai (Nr. 7, l. 9r, 9v be įrašų, Nr. 162, l. 196r, 196v be įrašų, Nr. 108, l. 140r–140v), Klimienės atvirukas, kuriame yra ir Klimo parašas (Nr. 133, l. 166r–166v), bendro Klimienės ir Klimo laiško, rašyto ant dviejų atvirukų, antrasis dokumentas (Nr. 56, l. 74r–74v), nenustatyto asmens laiškas, rašytas Petro Klimo jaunesniojo vardu (Nr. 144, l. 177r–177v), Klimienės telegrama (Nr. 134, l. 167r, 167v be įrašų), Juozo Urbšio Tumui adresuota telegrama (Nr. 135, l. 168r, 168v be įrašų), Klimo laiško nuorašas Kazio Brundzos ranka (Nr. 45, l. 58r–59v) ir Brundzos 1932-09-02 raštelis, siųstas su nuorašu (Nr. 45a, l. 60r, 60v be įrašų).

4. BARBOROS MĖGINAITĖS-LESAUSKIENĖS LAIŠKAI JUOZUI TUMUI. Barboros Mėginaitės-Lesauskienės laiškai saugomi archyvinėje byloje VUB RS, f. 1, b. F319. Laiškai įrišti į kietviršius, apklijuotus žaliu marmuruotu popieriumi, nugarėlė ir viršelių išoriniai kampai – tamsiai žalio kolenkoro. Galinio viršelio viršutiniame dešiniajame kampe rusvo popieriaus lipdė su spausdintu įrašu: „Vilniaus / Valstybinio / Universiteto / Mokslinė / Biblioteka“, šalia ranka mėlynu rašalu užrašytas šifras „F319“, apačioje ant nugarėlės balto

popieriaus lipdė su ranka juodu tušinuku užrašytu beveik neįskaitomu šifru „F319". Laiškai į bylą įklijuoti balto popieriaus juostelėmis, vietomis uždengiančiomis tekstą, ir aplenkti plono popieriaus lapais su bendriausia informacija apie dokumentus pirmajame lape: „RŠ. 1219 / Barbės Mėginaitės-Lesauskienės / laiškai kn. J. Tumui / 1921–1933 / F319 / 126 laiškai / Iš kn. J. Tumo archyvo"; lape perbrauktas Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos antspaudas su užrašu: „VYTAUTO / DIDŽ. UNIV. / BIBLIOTEKA", žemiau – Vilniaus universiteto bibliotekos antspaudas su užrašu: „Vilniaus / universiteto / biblioteka", šalia šio antspaudo juodu rašalu užrašyta: „Inv. 305", antroje lapo pusėje datos spaudas: „1948". Dokumentams suteikti numeriai užrašyti išoriniuose apatiniuose lapų kampuose grafitiniu pieštuku, lapai sunumeruoti išoriniuose viršutiniuose kampuose grafitiniu pieštuku; dalies dokumentų lapo viršuje – greičiausiai ankstesnė dokumentų numeracija grafitiniu pieštuku; dokumentų numeracija byloje ne visada atitinka chronologinę laiškų tvarką, dažniausiai ne pagal chronologinę tvarką sudėti nedatuoti laiškai. Byloje įklijuotas italų kalba rašytas Mėginaitės laiškas, siųstas parodyti Tumui (Nr. 37, l. 41v), vienas Mėginaitės laiškas įklijuotas Lesauskio laiškų byloje (f. 1, b. E212, Nr. 28, l. [1r–1v]), du laiškai saugomi archyvinėje byloje „Asmeniškieji laiškai" (f. 1, b. 396, Nr. 137, l. [1r–2r], 2v be įrašų, Nr. 138, l. [1r], [2r]; [1v], [2v] be įrašų). Didžioji dalis laiškų turi netaisyklingas, greičiausiai segtuvu pramuštas skyles.

5. PRANO LESAUSKIO LAIŠKAI JUOZUI TUMUI. Prano Lesauskio laiškai saugomi archyvinėje byloje VUB RS, f. 1, b. E212. Laiškai įrišti į kietviršius, apklijuotus žaliu marmuruotu popieriumi, nugarėlė ir viršelių išoriniai kampai – tamsiai žalio kolenkoro. Galinio viršelio viršutiniame dešiniajame kampe rusvo popieriaus lipdė su spausdintu įrašu: „Vilniaus / Valstybinio / Universiteto / Mokslinė / Biblioteka", šalia ranka mėlynu rašalu užrašytas šifras „E212", apačioje ant nugarėlės užtepta šviesiai žalių dažų ir juodu rašikliu užrašytas šifras „E212". Laiškai į bylą įklijuoti balto popieriaus juostelėmis, vietomis uždengiančiomis tekstą, ir aplenkti plono popieriaus lapais su bendriausia informacija apie dokumentus pirmajame lape: „RŠ. 1217 / Prano Lesauskio / laiškai kn. J. Tumui / 1928-II-20 d.–1933-III-25 / E212 / 60 laiškų"; lape Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos antspaudas su užrašu: „VYTAUTO / DIDŽ. UNIV. / BIBLIOTEKA", antroje lapo pusėje datos spaudas: „1948". Prieš laiškus įklijuotas liniuotas lapas su 20-ies pozicijų laiškų sąrašu „Prano Lesauskio laiškai kun. Juozui Tumui"; sąrašo pavadinimas užrašytas Tumo ranka, tolesnis laiškų sąrašas greičiausiai rašytas kita ranka; sąrašas pradedamas 1928-02-20, baigiamas 1929-11-11 laišku. Dokumentams suteikti numeriai užrašyti išoriniuose apatiniuose lapų kampuose grafitiniu pieštuku, lapai nenumeruoti; dokumentų numeracija byloje ne visada atitinka chronologinę laiškų tvarką; dalis laiškų viršutiniuose vidiniuose kampuose numeruoti ta pačia ranka, kuria rašytas byloje įklijuotas laiškų sąrašas. Byloje įklijuotas Mėginaitės laiškas Tumui (Nr. 28, l. [1r–1v]), Mykolo Biržiškos pasirašytas atvirukas iš Amsterdamo (Nr. 34, l. [1r–1v]), Lesauskiui skirta telegrama (Nr. 12, l. [1r]).

Rengimo principai

1. Leidinyje skelbiama šeimyninė Juozo Tumo korespondencija. Korespondencijos korpusą sudaro Tumo susirašinėjimas su Brone Mėginaite-Klimiene, Petru Klimu, Egle Klimaite, Petru Klimu jaunesniuoju (toliau – Klimų šeimos laiškų korpusas → KŠLK), Barbora Mėginaite-Lesauskiene, Pranu Lesauskiu ir Vytautu Lesauskiu (toliau – Lesauskių šeimos laiškų korpusas → LŠLK). Skelbiami visi šiuo metu žinomi korespondentų laiškai. Korespondencijos korpusui priskirta: laiškai, atvirlaiškiai, atvirukai, telegramos, ant fotografijų rašyti laiškai, vizitinės kortelės, vaikų piešiniai su tekstu, laiškeliai per pasiuntinį, kvitas su tekstu. Kadangi vokai neišlikę, korespondencijos žanrai įvardijami tik pagal autografo požymius ir turinį. Toliau visos korpusui priskirtos epistolikos formos vadinamos laiškais.

2. Visi skelbiami Tumo laiškai publikuoti leidinyje: Vaižgantas, *Laiškai Klimams*, parengė Petras Klimas jnr., redagavo Vytautas Vanagas, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998. Dėl įskaitymo, perrašymo klaidų, nenuoseklaus ir nepaaiškinto teksto redagavimo, neperteiktų grafinio autografo vaizdo ir specifinių ypatybių visi dabar teikiamos publikacijos tekstai parengti iš autografų. Klimų ir Lesauskių šeimų laiškų korpusai parengti iš autografų.

3. Skelbiamas laiškų korpusas suskirstytas į dvi dalis, apimančias du laiškų polilogus: Tumo korespondencija su Klimų šeima ir Tumo korespondencija su Lesauskių šeima. Yra du atvejai, kai dviejų polilogų tvarka neišlaikyta, nes Tumas adresuoja laiškus abiem seserims Mėginaitėms; abiem atvejais laiškai priskirti KŠLK, priskyrimas komentuojamas kiekvienu atveju atskirai laiško apraše.

4. Kiekvienos dalies laiškai pateikiami chronologiniu principu. Chronologinis principas pažeistas pateikiant 1925-03-23 Klimienės laišką ir 1925-03-24 telegramą, kuri pateikiama pirmiau, nes joje minimas paskui telegramą išsiųstas laiškas. Viso laiškų korpuso chronologinė laiškų tvarka pateikiama „Chronologinėje laiškų rodyklėje".

5. Kiekvienam laiškui suteiktas numeris ir pavadinimas, kuriame nurodoma: adresantas, adresatas, rašymo vieta ir data. Didžioji dalis laiškų pasirašyti ir turi kreipinį, yra lokalizuoti ir datuoti.

   5.1. ADRESATAS IR ADRESANTAS. Laiško pavadinime nurodomos tikslios adresatų ir adresantų vardų ir pavardžių formos, neatsižvelgiant į tai, kokia forma kreipiamasi ar pasirašoma.

   5.1.1. Atvejai, kai laiškai rašyti, pasirašyti daugiau nei vieno asmens: a) kai laiškas rašytas vieno asmens, o jo pabaigoje ta pačia ranka prirašyti kiti vardai, laiško pavadinime nurodomas asmuo, kurio ranka rašytas laiškas; b) kai laiškas rašytas vieno asmens, o kitų asmenų pasirašyta savo ranka, laiško pavadinime nurodomas tik asmuo, kurio ranka rašytas laiškas; c) kai laiškas rašytas vieno asmens ranka, bet kalbama keleto asmenų vardu ir pasirašyta keliais vardais, į pavadinimą įtraukiami visi pasirašiusieji;

d) kai laiškas pradedamas vieno asmens, o kiti jį tęsia pridėdami sakinį ar daugiau bei pasirašo, į pavadinimą įtraukiami visi pasirašiusieji; e) kai laiškas rašytas suaugusiojo ranka už vaiką(-us), į laiško pavadinimą įtraukiamas laišką parašęs asmuo ir tas, kieno vardu jis parašytas.

5.1.2. Laiškų be kreipinio adresatas(-ai) nustatytas pagal turinį ir kitų laiškų kontekstą, pateikiamas laužtiniuose skliaustuose, priskyrimas komentuojamas laiško apraše; atvirlaiškių, atvirukų, telegramų, kuriose nėra kreipinio, bet nurodytas gavėjas, adresatas priskiriamas pagal adresą, laužtiniais skliaustais neskiriamas ir atskirai nekomentuojamas. Kai kreipiamasi į visą šeimą, bet įvardijamas vienas asmuo, o kiti nurodomi trumpiniais „etc“, „C°“, visi trumpiniu įvardyti šeimos nariai nurodomi laužtiniuose skliaustuose; kai kreipiamasi į šeimą, o laiško turinys skiriamas vienam adresatui ir prie šeimos kaip adresato grįžtama tik atsisveikinant (tai būdingiausia KŠLK), adresatas priskiriamas pagal daugiskaitos kreipinį, ne pagal turinį ir laužtiniais skliaustais neskiriamas. Kai adresato priskyrimas kelia abejonių, laiško pavadinime jis teikiamas laužtiniuose skliaustuose su klaustuku, priskyrimo motyvacija atskirai nekomentuojama. Kai parašas neįskaitytas, adresantas žymimas ženklu [?].

5.1.3. Laiškų, kuriuose kreipiamasi įvardžiuotiniais būdvardžiais, sisteminėmis pravardėmis, malonybiniais žodžiais, pareigomis arba giminystės terminais, adresatas(-ai) nustatytas pagal laiško turinį ir viso korpuso laiškų kontekstą; asmenvardžiai pateikiami be laužtinių skliaustų ir priskyrimas atskirai nekomentuojamas. Dalis šeimoms skirtų laiškų kreipinių sutampa („Mielieji“, „Mano Brangieji“ etc.), daugiausia kreipinių yra KŠLK, LŠLK jie atsiranda nuo 1929-08-17; įvertinti, kuriai šeimai skirtas laiškas, paprastai leidžia laiškų kontekstas.

5.1.4. Kadangi visų Tumui rašiusių asmenų adresatas vienas, net ir tais atvejais, kai laiške nėra kreipinio, asmenvardis pateikiamas be laužtinių skliaustų ir priskyrimas atskirai nekomentuojamas.

5.1.5 Kai KŠLK, LŠLK laiškai pasirašyti ne vardu ar pavarde, o alternatyviu vardo variantu, slapyvardžiu, pravarde, giminystės terminu ir kt., nustatyti adresantą leidžia laiškų kontekstas, turinys ir turimos žinios apie šeimos ryšius; adresantas pateikiamas be laužtinių skliaustų, priskyrimas papildomai nekomentuojamas.

5.2. LOKALIZACIJA. Laiško pavadinime pateikiamos adaptuotos vietovardžių formos. Laiškai, kuriuose nenurodyta rašymo vieta, lokalizuojami pagal adresanto gyvenamąją vietą ir turinį, vieta pateikiama laužtiniuose skliaustuose; kai turistinio atviruko pašto antspaude vieta neįskaitoma, pavadinime laužtiniuose skliaustuose teikiama atviruko paveikslėlyje nurodyta vietovė; kai laiškai parašyti firminiuose viešbučių blankuose su juose nurodytu adresu ir atvirukuose su pašto antspauduose įskaitoma išsiuntimo vieta, vieta priskirta pagal blanko adresą ir atviruko antspaudą, pavadinime pateikiama be laužtinių skliaustų. Kai pagal išvardytus požymius trūksta duomenų laiško rašymo vietai nustatyti, laiško pavadinime nurodomas ženklas [?]. Visi išvardyti laiškų lokalizacijos atvejai papildomai nekomentuojami.

5.3. DATAVIMAS. Nedatuoti laiškai datuojami laužtiniuose skliaustuose remiantis turiniu arba kitų laiškų kontekstu, sprendimas komentuojamas kiekvienu atveju atskirai laiško apraše; nedatuoti atvirukai ir atvirlaiškiai datuojami pagal išsiuntimo spaudą laužtiniuose skliaustuose, sprendimas komentuojamas kiekvienu atveju atskirai laiško apraše.

6. Kreipinio, datos, vietovardžio ir parašo vieta laiške perteikta pagal jų poziciją autografe lapo kairėje, dešinėje arba centre. Jei parašas laiške perteiktas tam tikru grafiniu išdėstymu, jį stengiamasi atspindėti; perteiktos kreipinio, datos, vietovardžio ir parašo rašybos ypatybės. Puslapių ribos tekste žymimos ženklu //, šalia laužtiniuose skliaustuose nurodomas lapo numeris ir pusė. Kai archyvinėje byloje lapai nenumeruoti, lapui suteiktas numeris rašomas laužtiniuose skliaustuose [ ]. Eilučių ribos nežymimos.

7. Laišką rašiusiojo ranka autografo pakraščiuose daryti prierašai ir papildymai žymimi ženklais ⌜ ⌝, jie pateikiami laiško pabaigoje, o jų vieta autografe komentuojama kiekvienu atveju atskirai. Laiškuose esantys pabraukimai, atlikti rašiusiojo ranka, laiške perteikti ir atskirai nekomentuojami; kita ranka, priemone ar spalva atlikti pabraukimai perteikti ir komentuojami kiekvienu atveju atskirai; teikiamas schemų, piešinėlių, Eglės Klimaitės piešinių su tekstu autografo vaizdas. Kitų asmenų ranka ne laiško rašymo metu daryti prierašai teikiami išnašose puslapio apačioje, jų vieta autografe komentuojama kiekvienu atveju atskirai. Laišką rašiusiojo prierašai, autografe pažymėti kaip išnašos, pateikiami dvejopai: 1) kai išnaša žymima minties tąsa, ji integruojama į pagrindinį laiško tekstą ir žymima ženklais ⌜ ⌝, vieta autografe komentuojama; 2) kai išnašoje parašyta papildoma informacija, bet tiesiogiai netęsiama mintis, išnaša pateikiama laiško pabaigoje ir žymima ženklais ⌜ ⌝, vieta autografe komentuojama. Perteikiamas telegramų, atvirlaiškių ir atvirukų bendrasis grafinis autografo vaizdas, bet neatspindimas pateikimas skiltimis. Atviruko paveikslėlis komentuojamas laiško apraše. Atvirlaiškio pusė su adresu, pašto ženklu, atviruko pusė su paveikslėliu laikoma pirmąja lapo puse (*recto*), priešingos pusės tekstas laikomas kita lapo puse (*verso*); visų atvirlaiškių tekstas pradėtas rašyti *verso* pusėje.

8. Sunkiai įskaitomos, dėl autografo defektų rekonstruotos vietos žymimos laužtiniais skliaustais [ ]. Vietos, kurių dėl autografo defektų rekonstruoti nepavyko, žymimos laužtiniais skliaustais su daugtaškiu [...]. Teksto skaitymą ir supratimą galinčios apsunkinti santrumpos, žyminčios: 1) istorines realijas, organizacijas, įstaigas, sambūrius, leidinius, kūrinius, 2) pavardes, jei laiške nėra paminėta visa forma, arba 3) pavienės sunkiai suprantamos santrumpos yra rekonstruojamos ir žymimos ženklais [...]. Iš konteksto suprantamos santrumpos pateikiamos skyrelyje „Santrumpos ir sutartiniai ženklai".

9. REDAGAVIMO PRINCIPAI. Atsižvelgiant į tai, kad leidinys skirtas plačiajai visuomenei, publikuojamų tekstų rašyba ir skyryba koreguota pagal dabartines rašybos ir skyrybos nuostatas, korekcijos pagrindiniame tekste nežymimos. Kiekvieno korespondento(-ės) laiškai buvo reikalingi skirtingo kiekio ir pobūdžio korekcijų. Mažiausiai koreguota Prano Lesauskio rašyba ir skyryba, mažai koreguota Petro Klimo korespondencijos rašyba ir skyryba. Juozo Tumo laiškuose daryta palyginti nedaug rašybos ir skyrybos korekcijų, tačiau taisyti gausūs riktai, dėl rašymo skubos nesuderinti linksniai, asmenys etc. Bronės Mėginaitės-Klimienės ir Barboros Mėginaitės-Lesauskienės laiškų kalba, palyginti su anksčiau aptartų korespondentų, koreguota gana daug. Dėl gausių riktų ir pagal dabartines rašybos ir skyrybos nuostatas koreguotinų atvejų, kurie, kaip galima vertinti iš korespondenčių laiškų konteksto, daugiausiai nulemti neatidumo rašymo metu, kartais redaguoti ištisi sakiniai. Keletas pavyzdžių: *„Girdėjau kad Avetenaitė – kaip ji p. Gustainienė debiutos operoj, idomu, kaip jai paviks"* ⟶ *„Girdėjau[,] kad Avetenaitė – kaip*

ji[,] p. Gustainienė [–] debiut[u]os operoj, [į]domu, kaip jai pav[y]ks"; „P. Kudokas, kuris man ketino atvežti juodos duonos ir dešrų atvažiavo, nes negavęs Už. R. M-joj dip. paketo užtat ir nebeužėjęs ir pas Dėdę, butą atėmė vokiečiai" → *„P. Kudokas, kuris man ketino atvežti juodos duonos ir dešrų[,] atvažiavo, nes negavęs Už[sienio] r[eikalų] m-joj dip. paketo[,] užtat nebeužėjęs ir pas Dėdę, butą atėmė vokiečiai".*

Kadangi leidinys skirtas plačiajai visuomenei, norėta jo skaitymą padaryti sklandų ir patogų, juolab turint omenyje didelius visų korespondentų rašybos ir skyrybos skirtumus. Tuo pat metu stengtasi išlaikyti kiek galima labiau nepažeistą korespondentų kalbos audinį, reprezentuojantį XX amžiaus pirmosios pusės kalbos savitumą. Toliau pateikiamas apibendrintas koreguotų šiuolaikinės rašybos ir skyrybos nuostatų neatitinkančių atvejų sąrašas, reprezentuojantis visų korespondentų rašybą ir skyrybą, bei nekoreguotų atvejų sąrašas.

9.1. Pagal dabartines rašybos nuostatas koreguota:

9.1.1. Ilgųjų ir trumpųjų balsių rašyba:

ačiu → *ačiū*, *buk* → *būk*, *dzukų* → *dzūkų*, *Kučių* → *Kūčių*, *kurenti* → *kūrenti*, *pratrukdami* → *pratrūkdami*, *umai* → *ūmai*, *dūkrą* → *dukrą*, *liūdininkais* → *liudininkais*, *netobūlai* → *netobulai*, (vard.) *pietus* → *pietūs*, *puliai* → *pūliai*, *vaidilūtė* → *vaidilutė*, *birėtų* → *byrėtų*, *ypatibių* → *ypatybių*, *nuotikių* → *nuotykių*, *pernelig* → *pernelyg*, *špigą* → *špygą*, *dantystą* → *dantistą*, *išgys* → *išgis*, *ištyžėlių* → *ištižėlių*, *yžas* → *ižas*, *pasysekimą* → *pasisekimą*, *potvynys* → *potvynis*, *vyduriukai* → *viduriukai*, *vyrėjos* → *virėjos*, *žyngsnių* → *žingsnių*, *valivai mintis išdėstiti* → *valyvai mintis išdėstyti*.

9.1.2. Nosinių raidžių rašyba:

gražinti → *grąžinti*, *mažta* → *mąžta*, (gal.) *medžiaga* → *medžiagą*, *samatą* → *sąmatą*, *sąvaitė* → *savaitė*, *baigtusi* → *baigtųsi*, *išsiūsti* → *išsiųsti*, (kilm.) *kompromisu* → *kompromisų*, *nekliųva* → *nekliūva*, *siųtis* → *siūtis*, *lešių* → *lęšių*, *kįla* → *kyla*, (viet.) *Neapolį* → *Neapoly*, *nepažystu* → *nepažįstu*, *pažįmėti* → *pažymėti*, *šimet* → *šįmet*, *tysta* → *tįsta*, *pasislėpusi ir priaugusi apendiksą* → *pasislėpusį ir priaugusį apendiksą*, (gal.) *šia žiema* → *šią žiemą*.

9.1.3. Balsių *e*, *ė* ir *o* rašyba:

del → *dėl*, *kodel* → *kodėl*, *todel* → *todėl*, *vel* → *vėl*, *gerėjomės* → *gėrėjomės*, *gerimų* → *gėrimų*, *kedėje* → *kėdėje*, *nebegėrią̨s* → *nebegeriąs*, *neščia* → *nėščia*, *pašeliškai* → *pašėliškai*, *abėjonės* → *abejonės*, *davanų* → *dovanų*.

9.1.4. Dvibalsių *ie*, *uo* rašyba:

abėjoms → *abiejoms*, *popirgalį* → *popiergalį*, *venodai* → *vienodai*, *vieluojesi* → *vėluojiesi*, *nebegargalioja* → *nebegargaliuoja*, *nenobodžiauju* → *nenuobodžiauju*, *spadžiavojos* → *spadžiavojuos*, *sužiedotinė* → *sužieduotinė*, *tojaus* → *tuojaus*, *pasivaikščiuotų* → *pasivaikščiotų*.

9.1.5. Asimiliuotų priebalsių rašyba:

anegdotas → *anekdotas*, *dankstyti* → *dangstyti*, *privirgdė* → *privirkdė*, *rūkštims* → *rūgštims*, *voktinis* → *vogtinis*, *atsispauzdino* → *atsispausdino*, *skuzdamasis* → *skųsdamasis*, *sumegsti* → *sumegzti*, *drypsoti* → *drybsoti*, *įsikipdamas* → *įsikibdamas*, *grįšti* → *grįžti*, *lyšterėdamas* → *lyžterėdamas*, *ruoštu* → *ruožtu*, *uškuriomis* → *užkuriomis*, *pavyždžių* → *pavyzdžių*, *priežaščių* → *priežasčių*.

9.1.6. Degeminuotų priebalsių rašyba:
isiųstus → *išsiųstus, isitepusią* → *išsitepusią, neišoktų* → *neiššoktų, puseserė* → *pusseserė.*

9.1.7. Balsių e ir (i)a rašyba:
beja → *beje, dėliai* → *dėlei, kelnias* → *kelnes, ligoniai* → *ligonei, nutariai* → *nutarei, didelias* → *dideles, įdėjei* → *įdėjai, jevus* → *javus, meiles* → *meilias, pagijei* → *pagijai, pajemų* → *pajamų, seserei* → *seseriai.*

9.1.8. Priebalsio *j* rašyba:
biauriai → *bjauriai, ieg* → *jeg, išpiauti* → *išpjauti, nusispiovęs* → *nusispjovęs, pavoinga* → *pavojinga, rugpiūčio* → *rugpjūčio, pajirę* → *pairę, pasijieškosiu* → *pasiieškosiu, pojilsio* → *poilsio.*

9.1.9. Žodžių rašymas kartu ir atskirai:
gal būt → *galbūt, tur būt* → *turbūt, kaip gi* → *kaipgi, kągi* → *ką gi, vis gi* → *visgi, dėlto* → *dėl to, visdėlto* → *vis dėlto, vargubau* → *vargu bau, kasmetai* → *kas metai, kaiką* → *kai ką, kaikada* → *kai kada, tuotarpu* → *tuo tarpu, nič nieko* → *ničnieko, už tat* → *užtat, beto* → *be to, ištikrųjų* → *iš tikrųjų, ištolo* → *iš tolo, išviso* → *iš viso, nėkiek* → *nė kiek, nėvienos* → *nė vienos, neankščiau* → *ne ankščiau, ne būtinas* → *nebūtinas, nedaugiau* → *ne daugiau, neiš eilės* → *ne iš eilės, nebe pagydo* → *nebepagydo, bereikalo* → *be reikalo, perbrangūs* → *per brangūs, perdaug* → *per daug, permaža* → *per maža, pernemaloni* → *per nemaloni, perstandus* → *per standus, ai man* → *aiman, neuždešras* → *ne už dešras, nepergeriausiai* → *ne per geriausiai, kuogeriausių* → *kuo geriausių, kuogreičiausiai* → *kuo greičiausiai, neprošalį* → *ne pro šalį.*

9.1.10. Didžiųjų ir mažųjų raidžių rašyba:
arabijoj → *Arabijoj, Bankas* → *bankas, įgulos ir bazilikos bažnyčiose* → *Įgulos ir Bazilikos bažnyčiose, Italų* → *italų, geriausios Novelės* → *geriausios novelės, nemunas* → *Nemunas, pabaltįjį* → *Pabaltijį, prancijoj* → *Prancijoj, Rusais* → *rusais, saliamonas* → *Saliamonas, vatikano* → *Vatikano, velykas* → *Velykas, vilnijoje* → *Vilnijoje, „Su Bėgliais ir Tremtiniais“* → *„Su bėgliais ir tremtiniais“.*

9.1.11. Praleistos, supainiotos raidės arba formos, kai kurie kiti rašybos atvejai:
įdėjusi → *įėjusi, esu* → *esą, darbo* → *darbą, ruosiuos* → *ruošiuos, viesi* → *vieši, beletrištikos* → *beletristikos, palaikiau* → *palaukiau, saukiam* → *šaukiam, kailą* → *kaulą, galį* → *dalį, babučiuok* → *pabučiuok, galtas* → *kaltas, materiatybė* → *materialybė, nemažo* → *nemano, tiek* → *ties, gavote* → *gavome, nepakyčiau* → *nepasakyčiau, tis* → *tris, išryškiavo* → *išrikiavau, V[yskupas] Motiejaus Val[ančius]* → *V[yskupas] Motiejus Val[ančius], mūsų (mums)* → *būtų (mums), net taip (bloga)* → *ne taip (bloga), (pradės) krapštys* → *(pradės) krapštyt, nebesakyt* → *nebesakys, Asizielį* → *Asizietį, pakietelis* → *paketėlis, grįžšime* → *grįšime, barždos* → *barzdos, dešnėje* → *dešinėje, pamėdžioja* → *pamėgdžioja, migtelėjės* → *migtelėjęs, užkretųsi* → *užkrėtusi, mosko* → *mokslo, dūsios* → *dūšios, didelėms žmonėms* → *dideliems žmonėms, ezeras* → *ežeras, nepaiagia* → *nepajėgia, neikados* → *niekados, rizikinka* → *rizikinga, sanatvės* → *senatvės.*

9.1.12. Balsių susiliejimas:
neesu → *nesu, beesąs* → *besąs.*

9.1.13. Praleisti arba pasikartojantys žodžiai:
„Tu pasėdėsi su p. Avietynaite ir su p. Sk. pasisėdėsi už kakao stiklinės“; „abudu vaikučiu einą į kan. Tumo vardu [pavadintą] mokyklą“.

9.2. Pagal dabartines skyrybos nuostatas koreguota:

9.2.1. Sakinio gale, po vardų ir pavardžių inicialų, santrumpų dedamas skyrybos ženklas, jei tokio nėra.

9.2.2. Padedamos praleistos kabutės; kabutėmis išskirti leidinių, knygų, kūrinių pavadinimai, kuriuos laiškų autoriai rašo pramaišiui su kabutėmis arba be jų.

9.2.3. Šalutinių sakinių skyryba:

„Labai ačiū[,] kad atmeni"; „Gerai dar[,] kad nosis nesiriečia"; „Pirmiausia reikia[,] kad jums būtų vaikelis"; „Kai laidojo Jo Tėvelį[,] kurį aš gerai pažinau"; „O iš šalies ir gydytojas neatspės[,] ko trūksta"; „ir pasiįdomauti[,] kaip dalykai atrodo"; „Dabar laukiame[,] kada Dėdė atvažiuosi krikštyti Vatikano mieste".

9.2.4. Įterpinių skyryba:

„Bronė[,] man rodos[,] paskendusi savo rūpesčiuose"; „Be to[,] manau" „Manau[,] šiuo praktikos laiku pasinaudosiu"; „Matomai[,] ko nors netikusio"; „rodos[,] jis turėjo duoti raktą į visas užburtas pilis"; „Straipsnis[,] regis[,] išeis labai įdomus"; „kad[,] pav.[,] Barbutei"; „kuri[,] filosofiškai imant[,]".

9.2.5. Išplėstinių aplinkybių skyryba:

„Be to, naktį, kuomet gimė[,] buvo"; „fariziejai[,] prisidengę ritualu[,] nė vienas".

9.2.6. Tikslinamųjų aplinkybių skyryba:

„bet dabar[,] t. y. prieš Velykas[,] ėmė".

9.2.7. Kreipinių skyryba:

„Prašysiu tad[,] Dėde[,]".

9.2.8. Vienarūšių sakinio dalių ir vienarūšių sakinių skyryba:

„arba Kunigiškiuose[,] arba Vytauto Kalne"; „katalikybe, kuri nori paimti ir mokyklą[,] ir kariuomenę[,] ir viską į savo rankas"; „Tie amerikiečių pažadai ir nedideli[,] ir netikri"; „Daug linkėjimų Dėdei ir studentams[,] Kaukui ir Emilijai"; „vaikai ir serga[,] ir kaprizinasi[,] ir tėvams daug klapato padaro".

9.2.9. Sudėtinių bejungtukių aiškinamųjų sakinių skyryba:

„Dalykas toks[:] formaliai imant, aš turėčiau aibes dokumentų pristatyti ir mokyklos diplomą".

9.2.10. Kiti dabartinių taisyklių neatitinkantys skyrybos atvejai:

„Bet ir stop. – nebėr pinigų" → „Bet ir stop – nebėr pinigų"; „Tuo labiau, kad" → „Tuo labiau kad"; „Jeigu Dėde užeini pas ją, ir jeigu tai Dėdės neapsunkintų" → „Jeigu Dėde užeini pas ją ir jeigu tai Dėdės neapsunkintų"; „Vakar buvau Šv. Petre. Popiežius laikė mišią nuo 9 val. iki 12½ val. Aš jau nebeturėjau kantrybės laukt pabaigos taip šilta, žmonių aibės, kunigų, vyskupų, popiežiaus gvardija, aristokratai įdomu pasižiūrėt" → „Vakar buvau Šv. Petre. Popiežius laikė mišią nuo 9 val. iki 12½ val. Aš jau nebeturėjau kantrybės laukt pabaigos[,] taip šilta, žmonių aibės, kunigų, vyskupų, popiežiaus gvardija, aristokratai[,] įdomu pasižiūrėt"; „Su pinigais nesirūpink menkniekį – užmokėjau" → „Su pinigais nesirūpink – menkniekį užmokėjau"; „Formaliai valstybinis gyvenimas nėra įmanomas, be atstovų kolegijos" → „Formaliai valstybinis gyvenimas nėra įmanomas be atstovų kolegijos".

9.3. Leidime nekoreguota:

9.3.1. Telegramų ir Eglės Klimaitės kalba.

9.3.2. Tarptautinių žodžių rašyba.

9.3.3. Tarminiai fonetikos, leksikos ir morfologijos ypatumai.

9.3.4. Asmenvardžių, vietovardžių, leidinių, knygų, įmonių ir pan. pavadinimų rašyba.

9.3.5. „Žodynėlyje“ pateiktų žodžių rašyba.
9.3.6. Pagal dabartines kalbos nuostatas koreguotinų, bet *Lietuvių kalbos žodyne* esančių žodžių rašyba.
9.3.7. Didžiųjų raidžių rašyba, kai galima manyti, kad jomis laiško autorius siekia pabrėžti išskirtinumą.
9.3.8. Skyrybos ženklų kombinacija „.–“, žyminti naują mintį (pav.: „*Petras iš Ženevos grįžta Paryžiun.– Aš labai norėč, kad Dėdė geguž. mėn. atvažiuotum* [...]“).
9.3.9. Žodžių rašymas su trumpu brūkšneliu (pav.: *kas-gi, kaip-gi, ką-ne-ką, kur-nors, noromis-ne-noromis*).

10. Po kiekvienu laišku pateikiamas aprašas, kurį sudaro: 1) korespondencijos pobūdis, 2) saugojimo vieta, 3) fondo ir bylos numeris, 4) archyvo numeracija, 5) lapo numeris, 6) išorinės autografo ypatybės (komentuojamos tik tais atvejais, kai reikšmingai susijusios su laiško turiniu), 7) adresatų priskyrimo, lokalizavimo ir datavimo komentarai.

11. Leidinyje teikiami du komentarų sluoksniai.
11.1. Pirmajame sluoksnyje pateikiama ir komentuojama: 1) kitų asmenų ranka ne laiško rašymo metu daryti prierašai, pabraukimai, jų vieta autografe ir t. t. 2) laiško rašymo metu atliktų įrašų vieta, pobūdis, autorystė, 3) informacija apie su laiškais siųstus dokumentus ir jų tekstai, 4) firminių blankų įrašai, 5) vertimai iš kitų kalbų. Pirmasis komentarų sluoksnis teikiamas puslapio apačioje, sąsaja arabiškais skaitmenimis.
11.2. Antrajame sluoksnyje pateikiama ir komentuojama: 1) žinios apie asmenis, įvykius, aktualijas, leidinius ir kt., kurių dėl nesamo susiejančio žodžio negalima pateikti rodyklėje, 2) asmenų, kurie laiške įvardijami pareigomis, statusu, profesija ir pan., pavardės. Antrasis komentarų sluoksnis teikiamas po laiško tekstu, sąsaja romėniškais skaitmenimis.

12. Anotuotoje rodyklėje pateikiami laiškų pavadinimuose, tekstuose, jų aprašuose ir išnašose esantys asmenvardžiai, vietovardžiai, įstaigos, organizacijos, sambūriai, leidiniai, muzikos kūriniai, spektakliai.

Santrumpos ir sutartiniai ženklai

Santrumpos laiškuose

a. a. – amžinąjį atilsį
adm. – administracija
adr. – adresas, adresuota
adv. – advokatas
ap-ga – apsauga
al. – alėja
am. – amžius
arc., ark., arkiv. – arkivyskupas
art. – artileristas
art. – artistas
at-bė – atstovybė
atr. – atrašyta
ats., atsak. – atsakyta
aukš. – aukštas
b. – bažnyčia
b. – bendradarbiai
bal. – balandis
bankin. – bankininkas
bil. – bilietas
birž. – birželis
buv. – buvęs, buvusi
b-vė – bendrovė
c. – centas
central. – centralinis
d. – diena
D. – Dievas
dail. – dailininkas
dain. – dainininkas
dak., dakt., dak-ras – daktaras
dešn. – dešinė
Did. – didysis
d-ija – draugija
dip. – diplomatinis
dir. – direktorius
dist. – distinktorius
dol., doll. – doleris
dr. – daktaras
d-vės – dirbtuvės
egz., ekz. – egzempliorius
ein., einam., ein. sąsk. – einamoji sąskaita
etc. – et cetera
exc. – ekselencija
fatogr. – fotografija
fcs. – frankai
fotogr. – fotografas, fotografija
fr. – frankas
g. – gimimo
g., gat., g-vė – gatvė
gam. – gamta
geg., geguž. – gegužė
gen. – generolas
gim. – gimęs, gimusi
gr. – grafas
gruod., gr. – gruodis
h. c. – honoris causa
ib. – ibid
inž. – inžinierius
it. – italų, itališkas
J. M. – Jo Mylista
jub. – jubiliejus
k., k. k. – kita
k., kam., kamb. – kambarys
kalb. – kalba
kan., kanaun. – kanauninkas
kap. – kapitonas
kar., karin. – karininkas
kart. – kartas
kil., kilogr. – kilogramai
kil., kilom., klm. – kilometrai
kl. – klasė
kleb. – klebonas
knyg. – knyga
kr., krik., krikšč. – krikščioniškas
kub. – kubinis
kun. – kunigas
kv., kvad. – kvadratinis
l., laip., laips. – laipsnis
l., li. – litas
laik., laikr. – laikraštis
lapk., lapkr. – lapkritis
leit. – leitenantas
liep. – liepa
Liet. – Lietuva
liet. – lietuviškas, lietuvių
lit. – litas
lit. – literatūra
lyr. – lyra

lt. – litas
lt. – leitenantas
m. – metai
m. – miestas
m. – muziejus
m. – mielas
M. D. – mokslų daktaras
m., mėn. – mėnuo
m., met., mr. – metrai
maj., mjr. – majoras
metrop. – metropolitas
m-ija, m-ja – ministerija
mil. – milijonas
min. – ministras
min. – minutė
Min.-Pirm., min. pirm., Min. Pirminink., M-ris pirmn. – ministeris (ministras) pirmininkas
mir. – mirtis
mok. – mokykla
mok. sem. – mokytojų seminarija
moks. – mokslas
mons. – monsinjoras
m-ris – ministeris, t. y. ministras
n., nr. – numeris
N. M. – Naujieji metai
Nem. Rad., N. Radviliškis – Nemunėlio Radviliškis
nunz. – nuncijus
ofic. – oficialus
oper. – operacija
p., pam. – pamoka
p. – ponas, ponia, panelė
p. p., pp. – ponai
p., pusl. – puslapis
par. – parapija
pas-bė – pasiuntinybė
pav., pv. – pavyzdžiui
period. – periodinis
pil. – pilietis
pir. – pirmas
pirm., pirmin. – pirmininkas
p-lė – panelė
p-nas – ponas
port. – portretas
pral. – pralotas
prel. – prelatas
prof. – profesorius
prosp. – prospektas
pulk., pulkin. – pulkininkas
pusm. – pusmetisp. – puslapis
r., rub. – rublis
red. – redakcija, redaktorius
rekt. – rektorius
rugp., rugpj. – rugpjūtis
sąsk. – sąskaita
sekr. – sekretorius
sk. – skaityk
slap. – slapyvardis
smulkm. – smulkmena
st. – stotis
steb. – stebuklingas
straips. – straipsnis
stud. – studentas
sv. – svaras
š. – šventas
š. m. – šie metai
šim. – šimtas
šv. – šventas, šventė
šv., šveic. – šveicariškas
t. t. – taip toliau
t., tūk. – tūkstantis
un., univ., univer. – universitetas
v., val., vald. – valanda
v., vals., v-bė – valstybė
v., vysk. – vyskupas
v-ba – valdyba
vak. – vakaras
vas. – vasaris
VDm. – Vytauto Didžiojo metai
vidur. – vidurinis
vid. mok. – vidurinė mokykla
vyr. – vyriausias, vyriausiasis
ženk. – ženklas
žiūr. – žiūrėk
žm. – žmogus

Archyvų nuorodų santrumpos

KTUB – Kauno technologijos universiteto biblioteka
MLLM – Maironio lietuvių literatūros muziejus
VUB RS – Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius

Tekstologinio aparato santrumpos ir ženklai

angl. – angliškai
b. – byla
f. – fondas
gr. – graikiškai
hebr. – hebrajiškai
it. – itališkai
jid. – jidiš
l. – lapas

lenk. – lenkiškai
lot. – lotyniškai
pranc. – prancūziškai
r (*recto*) – pirmoji lapo pusė
rus. – rusiškai
sic! – būtent taip originale
šved. – švediškai
ukr. – ukrainietiškai
v (*verso*) – antroji lapo pusė
vok. – vokiškai
[...] – rekonstruota tekste, lapo numeris
[...] – rengėjų intarpai tekste
⌜⌝ – komentuojamo teksto imtis
// – puslapio pabaiga
= – vertimas

Šaltinių santrumpos
KŠLK – Klimų šeimos laiškų korpusas
LŠLK – Lesauskių šeimos laiškų korpusas

Žodynėlis

Į žodynėlį įtraukta: tarmybės, tarminiai įprastų žodžių variantai, svetimybės, naujadarai ir kitokios nei dabar nusistovėjusios tarptautinių žodžių formos.

abelnai apskritai, bendrai
abiepus abipus
abilitacinis habilitacinis
abliubenyčia sužadėtinė; numylėtinė
abrisas daikto kontūrinis vaizdas; vietovės scheminis planas
abrozdėlis šventųjų paveikslėlis
abuojas nedoras; įkyrus; bjaurus
admiracija garbinimas, šlovinimas
admiruoti garbinti, šlovinti
aficierius karininkas
afrontas akibrokštas
aigiptietis egiptietis
aistetika estetika
aktingas aktyvus
akuratnas teisingas, patikimas
akvotyti norėti
alijantas sąjungininkas
alkolikas alkoholikas
alkolinis alkoholinis
alkolis, alkoolis alkoholis
ambarasas vargas, keblumas; triukšmas, barnis, ginčas
analizas tyrimas
anandei aną dieną
ančiakis antakis
andarokas sijonas
anderė, anderėlė pintinė
anegdotas anekdotas
anopus anapus
apglušti apkvaisti; apkvailėti, pakvaišti
apidemija epidemija
apieravoti aukoti
apystova aplinkybė
apjakimas aklumas
apkudelnioti apkulti, apmušti
aplototi pririšti, prikalti prie stogo lotas
apoteoza apoteozė
apsilėmavoti apsisiūti drabužio pakraščius apsiuvu
apsimislinti apgalvoti, apmąstyti
apsibristi apsirikti, suklysti, apsigauti
apšumyti apibarti
aptieka vaistinė
apvalas apvalus
apznaiminti apskelbti, pranešti
arbitralė arbitrali
archeolija archeologija
archijepiskopas arkivyskupas
architektura architektūra
arėna arena
aršenikas arsenikas
artelščikas artelininkas
artie arti
aržus aršus
asaba asmuo, asmenybė
ašutai arklio karčių ar uodegos plaukai
atadrėgti atidrėkti
atamaina atmaina
atatinkamas atitinkamas
atentatas pasikėsinimas
atentatininkas pasikėsintojas
atentis ateinantis
atsigosti susiprasti, susivokti
atmėtavoti atgailauti
atutas privalumas, pranašumas; vertybė
audijancija, audijencija audiencija
aukštinelkas aukštielninkas
aureolia aureolė
avantažas nauda
avantūra, avantura, avanturas avantiūra
aversija nenoras; pasibjaurėjimas
azalėja azalija
azijatas azijietis

bačka statinė
bačkininkas kas viešai šneka, agituoja
bagotas turtingas
balamutas kas iš kvailumo ar blogos valios daro ką ne taip; paikšas
balamutyti kvailioti; ką nors netinkamai daryti; suvedžioti
balius vakarėlis, šventė
bambizas reformatas; vaikas, paauglys

ban bent
banališkas banalus
bankrutyti, bankrūtyti bankrutuoti
barakatas keturkampis, kurį dedasi ant kaktos tikintieji žydai melsdamiesi
barva vienspalvis kostiumas, eilutė
benzina benzinas
bestiališkumas žvėriškumas; žiaurumas
bėbė kūdikis
biednėti nusigyventi, eiti skurdyn
biedninti skurdinti
biedulis vargšas
biednas neturtingas, vargingas
biletas bilietas
biškis truputis
biznis verslas
bizniškas susiję su finansiniais reikalais, verslu
by lyg, it, kad
blėka skarda, plokštė; skardiniai tarnybiniai ženklai
bliudas, bliūdas dubuo
blozniškas silpnas, menkas, kvailas
blūdas paklydimas, kreivatikystė; kliedėjimas
bonvivanas žmogus, mėgstantis linksmai ir gerai pagyventi
bra brol
braukilas (spėtina, braukikas) kas linus per mintuvus braukia
brava šauni
bravuoti valiuoti
brokyti atmesti; nepriimti; peikti
broma vartai
bronchitis bronchitas
broniruoti užsisakyti iš anksto, rezervuoti
bruto, brutto neatskaitant išlaidų
bugalteris buhalteris
buketas puokštė
bulbė, bulbos bulvė, bulvės
buntelis ryšulėlis, glėbelis
burliokiškas purvinas, nešvarus
burokratiška biurokratiška
burzuazija buržuazija
buržuiškas poniškas, prabangus
buržujinis poniškas, prabangus
buržujus ponas
buterbrodas sumuštinis
būstynė būstas
bzikas požymis; ypatybė; keistenybė

calciumas kalcis
calitis kolitas
celebra iškilmingos mišios
celebruoti laikyti iškilmingas mišias
centezimas centas
centralinis centrinis
christianizmas krikščioniškumas; krikščionybė
cibulis svogūnas
cicatrizuotis randėti, trauktis žaizdai
cifra šifras, skaičius
cimbalas dykinėtojas; neklaužada
cirkuliaras aplinkraštis
cnata dorybė
cokulis cokolis

čebatas ilgas aulinis batas
čekolada, čekoliadė šokoladas
čerešnė trešnė
česnokas česnakas
čestavoti gerbti; vaišinti, mylėti
čielas visas, ištisas; nepaliestas, sveikas
čielybė visuma; nepaliestumas; nepažeistumas
čiepas skiepas
činovninkas valdininkas

da dar
daboti prižiūrėti, saugoti
daidalas dailininkas; dailiadarbis
dalikatus delikatus
dalinai iš dalies
dantystas dantistas
dasakyti pasakyti
davalnas patenkinamas, pakankamas
deciduotis apsispręsti
decizija sprendimas
deini nėščia
dekanalinis dekano
dekasterija dikasterija
delikatnus delikatus
denaturatas denatūratas
depeša telegrama, skubus pranešimas
depravuoti tvirkinti; sugadinti; iškreipti
derkla šmeižtas
desetka dešimt
destis žiūrint
dežūras budėjimas
dežūruoti budėti
dėkavoti dėkoti
dėkuoti dėkoti
dėmė čia: domė
diagnostas, diagnozas diagnozė
diatermia diatermija
dicinas didelis peilis

dideliai labai
dieteliškas dietiškas
dijeta dieta
diktėti tvirtėti, stiprėti
disciplinarinis drausminis, pataisomasis
disperacija desperacija
distansas distancija
distinktorijus, distinktoriumas distinktorius
divonas patiesalas, kilimas
dizertacija disertacija
dyvas nuostabus dalykas, stebuklas; keistenybė
dolaras, dollaras doleris
domininkonas dominikonas
drivyti juokauti, juokus daryti; koneveikti; išdykauti; nepadoriai elgtis
drūčiai sočiai; stipriai, labai
duknos patalai
duža stora, riebi, kresna
dužėti stambėti, tvirtėti, darytis storesniam
dūbliai viduriai, žarnos
dūmynė vieta, kur daug dūmų
dūšia dvasia; siela
dveitas dvejetas
dvylekis („savo ‚dvylekį' pridėti") trijų skatikų pinigas (kištis į kitų kalbą)
dziegorius laikrodis
džentlmenas džentelmenas
džentlmeniškumas džentelmeniškumas

egzekvuoti spėtina, laikyti gedulines pamaldas (plg. „egzekvijos")
ekscituotis, ekscituotas jaudintis, susijaudinęs
ekskursijantas turistas
ekspediuoti ekspedijuoti
ekvipuoti ekipuoti
ekvivokiškas daugiaprasmis
ekzempliorius egzempliorius
ekzistencija egzistencija
ergeliuoti(s) bartis, rėkauti
eskulapas gydytojas
eventualiai galimai tam tikromis aplinkybėmis
eventualybė galimybė
exponatas eksponatas
extra ekstra

ėstas estas

fajn puikus, puiki, puiku
fakiris fakyras
faktinai realiai
falšivai suktai, klastingai, neteisingai
fanaberija pasipūtimas, išdidumas, išpuikimas
fanaberingas pasipūtęs, išdidus, išpuikęs
faniera fanera
fantazioras fantazuotojas
farforinis porcelianinis
farizeizmas fariziejiškumas
fatagrafas fotografas
fatagrafija fotografija
fatagrafuoti fotografuoti
fatografuoti fotografuoti
festinas šventė
figura figūra
figuruoti figūruoti
filozofija filosofija
fioletas violetas
firanka užuolaida
fyga figa
flegma gleivės
francuzas, francūzas prancūzas
francuziškas, francūziškas prancūziškas
fransas prancūzas
frizūra šukuosena; garbanoti ir sušukuoti plaukai
funkcijonavimas funkcionavimas
funkcionaras funkcionierius
furažerius furažiras
fušeris gadintojas, darkytojas

gabinetas kabinetas
gabinetinis kabinetinis
galerieja galerija
galgonas nenaudėlis, padauža
gaspadinauti šeimininkauti
gaspadoriškas šeimininkiškas
gazieta laikraštis
gazonėlis veja
gegemonija hegemonija
gelžinis geležinis
geraširdžė geraširdė
gerbas herbas
geriausis geriausias
gerybė gėrybė
gešeftas darbas, verslas
gešeftininkas verslininkas
gėdėtis gėdytis
gimaroidai hemoroidai
ginekaloginis ginekologinis
giveris tam tikra kepurė (senovės karių, kraičvežių)
glandos tonzilės
glečeras nuo kalnų slenkantis ledynas

glušas kurčias; kvailys
gobelėnas gobelenas
gobelinielis, gobelinėlis gobelenėlis
gobėti būti godžiam, gvieštis
goliatas Galijotas
gorizontas horizontas
grabė griovys
gradas termometro laipsnis
gramatnas raštingas
granifonas gramofonas
grapas grafas
grapiškas grafiškas
gratifikacija premija, padėka, apdovanojimas
grazna grožis, pagražinimas, papuošimas
gremiališkai sutartinai
grendinys grindinys
griekas nuodėmė
griešinti nusidėti, nusikalsti
griešninkas nusidėjėlis
gryčia pirkia, troba
grobas šonkaulis; žarna
gručolas gumbas, guzas
guidas gidas
gurba būda; atskirta tvarto dalis
gursti gaišti; veltui leisti laiką; išsekti
gūšta gūžta
gvaltas prievarta; triukšmas
gvaltavojimas prievarta
gvaltavoti prievarta reikalauti, prievartauti; niekinti
gvoltas prievarta; triukšmas

herezija erezija
heroiškas herojiškas
higijenistas higienistas
himeniejus mergystės plėvė
hipokrizija veidmainystė
histerikė isterikė
hydrometras hidrometras
hydroteknika hidrotechnika

įbaugytas įbaugintas
ičiepinti skiepyti
ideališkas idealus
ideja idėja
įdomautis domėtis
įdužėti sustambėti, sutvirtėti
ierarchija hierarchija
įkasuoti inkasuoti
impresijonuojantis darantis įspūdį
indionas indėnas
inekcija injekcija
intensingas intensyvus
influenza gripas
inprašyti įkalbėti
inpusėti įpusėti
intencia intencija
intensyvai intensyviai
interesuotis rodyti interesą, domėtis
inertingumas neveiklumas; tingumas
intiligentiškas inteligentiškas
intimiškas intymus
intryga intriga
inžinieris inžinierius
ipochondrija hipochondrija
ipochondrikas hipochondrikas
įrejestruoti įregistruoti
išgadyti paskolinti, duoti
iškaštis išlaidos
iškolioti išbarti, išplūsti
išlaidžiai išlaidos
išrekliamuoti išreklamuoti
išrisavotas išpieštas, išmargintas
italijonas italas
italijoniškas itališkas

ynas, ynus tikras
ypačiai ypatingai

jačeika ląstelė
jeg jeigu
jeibė trūkumas; žala, nuostolis
jeibingas ydingas; kuris daro žalą; kuris išdykauja
jeknos kepenys
jenotai meškėno kailio kailiniai
jenotinis iš meškėno kailio
jerarchija hierarchija
jezuitas jėzuitas
jomarkas turgus; prekymetis
juka kraujinė sriuba
jumoras humoras
jumoristika humoristika

kairis kairys
kairiumas kairumas
kakao kakava
kakelė krūtis
kalčia kaltė
kaldra užtiesalas, apklotas, antklodė
kalnierius apykaklė
kameratizmas nerasta žodžio reikšmė
kampanija kompanija

kanalja bjaurybė, nenaudėlis; pasileidėlis
kanivolas veterinaras, arklių gydytojas
kanivoliškas besielgiantis kaip veterinaras
kanivolyti valyti; krapštyti
kapitolas kapitalas
karakteris charakteris
karakteristika charakteristika
karakterizuoti charakterizuoti
karbatkinis drabužis su mezginiais, nėriniais
karikaturistas karikatūristas
kaštuoti kainuoti
katastrofingas katastrofiškas
kaucija užstatas
kegnė gegnė
keimaris į krūvą suaugę vaisiai; kas sudaryta iš dviejų dalių
kelbasa dešra
kemėruoti kemeruoti
kentantis kenčiantis
kepurnintis kapanotis, kapstytis
ketvirtainis kvadratinis
kilbosa dešra
kituoti glaistyti
kytras gudrus, suktas
kytravoti klastingai, suktai elgtis, kalbėti
klapatas rūpestis, vargas, bėda
klapatingas suteikiantis daug rūpesčių; vargingas
klasikizmas klasicizmas
kliasė klasė
klijentas klientas
klyzma klizma
klomba simetriškos formos gėlynas
kloniotis lenktis reiškiant pagarbą ar nusižeminimą
kniauklė nosies kriauklė
knitėti kutenti, niežėti; rūpėti, būti neramu
kokietė koketė
kolektivinis kolektyvinis
kolitis kolitas
komemoracija paminėjimas, šventimas
komenderuotė komandiruotė
komilitonas komiltonas
komplimentingumas pagyros
kondolencija užuojauta
konferuoti tartis
konfiškuoti konfiskuoti
konfitūrai uogienė
konsekvencija nuoseklumas, logiškumas; padarinys
konsekventingas konsekventinis
konsilidacija konsolidacija
konsjeržas durininkas, raktininkas
konsularinis konsulinis
kontentas patenkintas
kontroleris, kontrolerius kontrolierius
konvenansinis sutartas
konvensas susitarimas, sutartis
kopūsta kopūstas
korektingas korektiškas
korektingumas korektiškumas
korektyvas pataisymas
koriguoti taisyti, koreguoti
kotokomba katakomba
krakodilas krokodilas
kreita kas barasi, niurzga
kreivelezoti nedailiai, kreivai rašyti
krepkas stiprus, pajėgus; tvirtas, kietas
krezus turtingas
krikštalas krištolas
kromas krautuvė, parduotuvė; prekė; kraitis
kronikas žmogus, sergantis chroniška liga
kroniškas chroniškas
kronšteinas gembė
kukarka virėja
kulipka kulka
kurjozas kuriozas
kuzina, kuzinas pusseserė, pusbrolis
kūdas lieknas
kūma, kūmas krikštamotė, krikštatėvis
kūras gydymas
kūsti lieknėti
kvaraba liga; bėda, nelaimė
kvarčiai spėtina, įkyriai, primygtinai
kvartietas kvartetas
kvartirantas nuomininkas
kvėpalai kvepalai
kvošelina šaltiena
kvotimas egzaminas

lamentavoti dejuoti; graužtis
lapjoti laipioti
laringitis laringitas
lementacija nusiskundimas
lermas triukšmas
licituoti parduoti iš varžytinių
lieta reikalas, dalykas; nauda, pelnas
lietuvonis lietuvis
ligonys ligonis
liokuoti skaičiuoti; išvardyti
litarėla raidelė
literatiškas literatūriškas
liuosas laisvas

liustruoti peržiūrėti, apžiūrėti
liūderis aptingęs žmogus ar gyvulys
lupanaras viešnamis

mačyti padėti, pagelbėti
magazinas parduotuvė
majestotas didybė, didenybė
maksimalė maksimali
malevoti tepti dažais, dažyti; piešti, tapyti
malkotencija nepasitenkinimas
maločius šaunus; vikrus
maltretavimas blogas elgesys; engimas, niekinimas, kankinimas
maltretuoti blogai su kuo elgtis; engti, niekinti, kankinti
markyza markizė
marnastis tuštybė; prašmatnumas; daugybė
masyvis masyvus
maštabas mastelis; ko nors santykinis dydis
materacas matracas
materialis materialus, materialinis
materializėti materialėti
materijalis materialus, materialinis
matūra branda; brandos atestatas
mebliai, mėbliai baldai
meisteris meistras
meksfaltuoti asfaltuoti
melankolija melancholija
mezaljaniškas mezaliansiškas
mezzosopranas mecosopranas
miera mastas; laipsnis; matas
milionierius milijonierius
minavoti minėti
ministeris ministras
minutas minutė
mislinti, mislyti manyti
mizerija vargas, bėda, menkumas
mocijonas mocionas
moderniškas modernus
mokesnis mokestis
molekulas molekulė
molevoti piešti, dažyti
monsignoras monsinjoras
moralis moralus, moralinis
mučelninkas kankinys
mučelninkystė kankinystė
mundiras munduras
mus mums
muskulas raumuo
mustrinti mankštinti, miklinti

nabagas vargšas, vertas pasigailėjimo ar užuojautos
nabašnikas, nabašninkas velionis
narininkas kas atstato į vietą išnirimus
naturalus natūralus
negavizmas negatyvumas
neitralus neutralus
neminti užtai, štai kodėl; ne be reikalo, ne veltui
neprietelis, neprietelius tas, kuris nedraugiškas, nepalankus; priešas
neprieteliškumas nedraugiškumas
nervuotis nervintis
neseseris skrynelė, dėklas
nevralgija neuralgija
neznaimus neatpažįstamas, ypatingas
nėkados niekados
nėkieno niekieno
nianė auklė
niekumet niekuomet
no nuo
normalinis normalus
notarialiai notariniu būdu
notarialis notarinis
notūra natūra, prigimtis; būdas, charakteris
nubiednınti nuskurdinti
nukopijoti nukopijuoti
nuobodžiuoti nuobodžiauti
nusifotagrafuoti nusifotografuoti

objektingas objektyvus
obliatė spėtina, tabletė
ofensyvas puolimas
oficialė oficiali
okazija proga
olandietis olandas
olendriškas olandiškas
orancis apelsinas
orchontas archontas
ordenas ordinas
ordinacija sutvarkymas, tvarka
ordinariškas ordinarinis, įprastas
oreolė aureolė
orentuotis orientuotis
orie lauke

paaukauti paaukoti
pabanga pabaiga
pačičeronauti spėtina, sakyti kalbas (plg. Ciceronas)
paduknys vieta po patalais
paduška pagalvė

pagelba pagalba
pagelbininkas pagalbininkas
pagyna pabaiga, galas
paibelis velnias, piktoji dvasia
pailgotinas pailgas
pakeliuje pakeliui
pakietas paketas
pakomandavoti pakomanduoti
palengvo palengva
paliatyvus lengvinantis
palindvica nugarinė
paliuosuoti paleisti, suteikti laisvę; atleisti; padaryti laisvą, neužimtą
paliūdžia gyvenimo, laikymo sąlygos; pagarba
palocius, paločius rūmai
paltotas paltas
pamačlyvas padedantis, gelbstintis; naudingas
panceka kojinė
paprikas kyšis, papirkimas
parėdymas paliepimas; nurodymas
parkietas parketas
pasažiras keleivis
pasėka padarinys, rezultatas
pasidaboti prisižiūrėti, pasisaugoti
pasifatigavoti pasivarginti
pasikietoti pasiskeryčioti
pasisklysti paklysti
pasitairauti pasiteirauti
pasizgesti pasigesti
paskūrys poodis
pasoga kraitis
pasvietis tolima vieta; kraštas, šalis
patenkytas patenkintas
patenkyti patenkinti
patieka paguoda, džiaugsmas
patiešyti paguosti, paraminti, palinksminti
patramenti patrikdyti, pagąsdinti, suerzinti, sukelti nerimą
paturbacyti patrukdyti
pavelyti leisti, duoti leidimą
pavydelninkas pavyduolis
peckelis nešvarus, netvarkingas; nesugebantis ko padaryti
pečkurys kūrikas
pelčiai rėmai
penkeli penkeri
pensionierius pensiono gyventojas
perniai pernai
pielčius dvišakas medis
pirmyneiga progresas
piškinti pyškinti
pitpilnas visiškai pilnas
pjaulai pjuvenos; sutrūnijusio medžio gabalai
pjedestolas pjedestalas
plackartas miegamojo vagono bilietas
plecas, plecius sklypas; plotas
pleksnė plekšnė
pletkas gandas
plevritas pleuritas
plikuckis plikas
plotkelė kalėdaitis
poėma poema
poėtas poetas
polendvica nugarinė
policistas policininkas
polindvica nugarinė
politikanas politikas
poltratas portretas
Pondzius Dievas
popieris popierius
populerus populiarus
portrietas portretas
portrietistas portretistas
potencialis potencialus
poteriai maldos
prafesijonalas profesionalas
pralotas prelatas
pramonelka pramoga; proga
pratestuoti protestuoti
pravornas sumanus, vikrus
precedensas precedentas
precizuoti tikslinti, detalizuoti; paaiškinti
premieras premjeras
presija spaudimas
prestyžas prestižas
pretensija pretenzija
pretensingas pretenzingas
prezentas dovana
pribuišis svetimas; svečias; kaimynas; nuomininkas
priesieka priesaika
priešavijacinis priešaviacinis
prietelingas draugiškas
prietelingumas draugiškumas
prietelystė draugystė
prietelius draugas, bičiulis
priklodas pavyzdys; uždangalas, apklotas
primolevoti pripiešti, pridažyti
princesa princesė
principialiai iš principo
pripažinsti pripažinti
priprovyti paruošti, parengti

privatiškas privatus
pryšakin priekin
produktingumas produktyvumas
propozicija pasiūlymas
providencialis apvaizdos
provyti ruošti, rengti
prūsokas tarakonas
pucinti puošti, gražinti
puodakilys skuduras puodams kiloti
puritanizmas puritonizmas
pusiausviruma pusiausvyra
puštalietas pistoletas
pūčkelė dėžutė
pūstelnikas atsiskyrėlis

racijonalus racionalus
radikalis radikalus
radio radijas
raikštis raištis
rakamenduoti rekomenduoti
rakas laikas; terminas; nustatytas laiko tarpas
ramatas reumatas
rapurtas raportas
raritetas retenybė, retas vertingas daiktas
rarotinės ankstyvosios mišios prieš adventą
raskažius prabanga, gerovė
razbainikas plėšikas, žmogžudys
razumnas išmintingas, protingas
rejestras registras
rejestravimas registravimas
rejestruoti registruoti
rekonvalescentas sveikstantysis
rekuperuoti atstatyti
relativizmas reliatyvizmas
reliquija relikvija
renda nuoma, mokestis
rendgena rentgenas
renomas reputacija; nuomonė apie žmogų
restauronas restoranas
revmatizmas reumatizmas
rezerva rezervas
rėtežis grandinė
rina vamzdis; lovys; juosta
rinštokas gatvės griovelis vandeniui nutekėti; vamzdis, latakas
rivalizacija varžybos, rungtynės
rivalizuoti(s) varžytis, rungtyniauti
ryžas čia: skuduras, skurlis
roda išeitis; būdas, priemonė
rokunda sąskaita; registras; sutarimas
rolė vaidmuo
romantininkas romantikas
rožančius rožinis
rudenop rudeniop
ružavas rožinis
rūpytis rūpintis
rūra užpakalis

saikėtas su saiku
salionas salonas
salka kambarys po stogu; aukštelis
sankrėtas smūgis, sukrėtimas; krizė
santvaras aptvertas koks plotas (ppr. kelias, kaimo gatvė)
sapny sapne
satirikas satyrikas
savalkietis suvalkietis
sekretas paslaptis
sekunda sekundė
servyzas servizas
sėbrauti bendrauti, draugauti
sėdyba sodyba
sibaritas dykaduonis, išlepęs žmogus
sigaretė cigaretė
silsėti(s) ilsėtis
simbiozas simbiozė
sinfonija simfonija
sintezis sintezė
siunsti siųsti
skaitliuoti vardinti; skaičiuoti
skalnas skolingas
skandalija skandalas
skandališkas skandalingas
sklepas rūsys, pusrūsis
skripkorius smuikininkas
skromnus taupus
skrupuliačiai skrupulingai
skrupuliatingas skrupulingas
skupas šykštus, taupus; menkas, skurdus
slanktas sloga; negalavimas
slaunus žymus; šaunus; gražus
slojikas stiklainis
smagenys smegenys
smala derva
smerdas prasčiokas, netituluotas žmogus
smetona grietinė
smūtkas liūdesys, širdgėla; rūpestis
smūtkelis rūpintojėlis
sniaukroti neaiškiai, pro nosį kalbėti
sniegčuža slidė
socialė sociali
soris sora

sosas padažas
spaceruoti vaikštinėti, pasivaikščioti
spaviedotis eiti išpažinties
specialė speciali
spėka jėga
spekuliatyvis spekuliatyvus
spelčiai rėmai
sprazba nerasta žodžio reikšmė
spriskas, spryskas akmeniniai ar cementiniai laiptai
stabas štabas
staršina viršila
statuja statula
stipendiatas stipendininkas
stipras stiprus
storavotis pasistengti gauti, pasirūpinti
strielčius medžiotojas
striokas rūpestis, bėda; baimė
striokavoti su baime rūpintis; skubintis
strošnus baisus
stucas nerasta žodžio reikšmė
studio studija
stukas luitas
subalamutyti apkvailinti, suvedžioti
subankrotuoti subankrutuoti
subankrūtyti subankrutuoti
sufušeruoti sukčiauti, suklastoti
sugriešyti nusidėti, nusikalsti
sukalotis sukaliotis
suklomis vienas po kito, iš eilės
sukretas sukrėtimas
sukringas cukringas
sukrus cukrus
supratlyvas supratingas
suraštuoti suareštuoti
suvičioti sugaudyti; surasti; susekti, sučiupti
susgadyti būti reikalingam, prireikti
susibankrotyti subankrutuoti
susisarmatyti susigėsti
susmislyti sumanyti, sugalvoti
sutačyti godžiai suvalgyti
sutropti atsitiktinai sueiti, sutapti
sužiedotinė sužadėtinė
svavalyti savivaliauti
sviegas šviežias
svietas pasaulis
svietavas mėgstantis bendrauti su žmonėmis, daug matęs
svietiškas pasaulietiškas
svolačius niekšas, apgavikas

šaltenis šaltinis
šampaniškis šampanas
šankeris opa
šašiejus plentas
šelauk šalin, lauk
šianjuo šenlink
šilima šiluma
šinka kumpis
šiundyti siundyti
škarlatina skarlatina
šlagbaumas užkardas
šlafrokas, šliafrokas chalatas
šliedavoti sekti, ieškoti pėdsakų
šliftuoti nerasta žodžio reikšmė
šlikė kepurė, kepuraitė
šliubas, šliūbas santuokos apeigos; santuokos įžadai
šliurės šlepetės
šmyras tepalas
šmotas gabalas, dalis
šmoteliukas gabalėlis
šniūras virvė, raištis
šopa pastogė
špakliavimas glaistymas
špitolia špitolė
šposas pokštas, juokas
šposauti juokauti
šprica švirkštas
štanga strypas
štiftuoti apkaišyti
štoltaunas stotingas, gerai nuaugęs
štropuoti bausti, skirti pabaudą
štukaturka tinkas
šulnis, šulnys šulinys
šumnas smarkus, pašėlęs
šūdvabalis mėšlavabalis
švenčionas šventinti Velykų valgiai
švietis argumentas; šansas; galimybė
švogeris, švogerka svainis, svainė

tabakerka tabakinė
taksis taksi
tarąčkyti sunkiai ar nepageidaujant vežti, nešti, tempti
teka dėžutė, krepšys
teoretinis teorinis
tėma tema
tėta, tieta teta
tynė vonia, indas maudytis
toastas tostas
tolie toli

tolkas protas; nuovoka
torelka lėkštė
tortūra kankinimas, kančia
tratuaras šaligatvis
trevoga aliarmas, pavojus
triba riba, ežia
triūbyti dūduoti; paskelbti
trochėjos trachėja
trotuaras šaligatvis
trukšmingas triukšmingas
tuberkula, tuberkulas, tuberkulozas tuberkuliozė
tuberkulozninkas sergantis tuberkulioze
tulžė tulžis
turbacija trukdymas, gaištas; rūpestis
turkladėžė sraigės kiautas
tuta, tutka tūta

učitėliotė mokytoja
udrota (menk.) nėščia, ta, kuri vesianti (ppr. apie kiaules, kales, kates)
ulyčia gatvė
unt ant
utaras įpjova mediniame inde dugnui laikyti
uždas mokestis; lėšos; išlaidos
užganėdinti patenkinti
užimponuoti padaryti įspūdį
uživoti vartoti
užperniai užpernai
užrubežis užsienis
užurubežinis užsienietiškas

vagrėti vograuti
vaikščiuoti vaikščioti
vaisyti vaisinti
vakaruška vakarėlis
vakzolas stotis
valiūta valiuta
vambuolė vambolė
vana vonia
varškiečiai varškėčiai
vaseris vasaris
vazoti slampinėti, bastytis
velyti norėti
veselioti švęsti vestuves
veselja vestuvės
vicekontroleris vicekontrolierius
viedras kibiras
viežys vėžys
viežlyvas doras, kuklus, kultūringas
vilkšna vienu vilkimu ar vežimo žygiu atgabenamas kiekis
visumet visuomet
vodingas kenksmingas, žalingas

zalėsai žalėsiai
zimsas atbraila; karnizas; baldų, langų pjaustiniai pagražinimai
znaimus lengvai atskiriamas, atpažįstamas
znocytis, znočytis reikšti
značnas žymus, pastebimas
zokoninkas vienuolis
zokristijonas, zokristininkas zakristijonas
zomatas kartis, pagalys tvorai tverti; tvora, aptvaras
zupė sriuba
zūbai vieta apie lūpas, burna

žadis žodis
žanyteis tuoktis
ženytis tuoktis
žertas pokštas, juokas, išdaiga
žestas gestas
žičyti linkėti
žingeidumas smalsumas
žingeidus smalsus
žiobauti žiovauti
žiobsoti žiopsoti
žiponas švarkas, ilgas susagstomas viršutinis drabužis
žiurstas prijuostė
žyčyti linkėti
žlibumas aklumas
žongliuoti žongliruoti
žulikiškas apgavikiškas
žuvė žuvis

Chronologinė laiškų rodyklė

94. 1925-04, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Kairas, KŠLK, Nr. 69, p. 81
95. 1925-04-17, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Jeruzalė, KŠLK, Nr. 70, p. 82
96. 1925-04-20, Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Betliejus, KŠLK, Nr. 71, p. 82
97. 1925-04-[24], Bronė ir Petras Klimai Juozui Tumui, Atėnai, KŠLK, Nr. 72, p. 83
98. 1925-04-29, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Korfu, KŠLK, Nr. 73, p. 83
99. [1925]-05-16, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], LŠLK, Nr. 26, p. 441
100. [1925]-06-03, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], LŠLK, Nr. 27, p. 441
101. 1925-06-11, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 74, p. 83
102. 1925-06-12, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Roma, KŠLK, Nr. 75, p. 84
103. [1925-07/08], Juozas Tumas [Bronei Klimienei?], [Birštonas], KŠLK, Nr. 76, p. 85
104. 1925-08-23, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Tivolis, LŠLK, Nr. 28, p. 442
105. 1925-09-07, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 29, p. 442
106. [1925-09], Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], LŠLK, Nr. 30, p. 443
107. 1925-09-18, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 31, p. 443
108. 1925-10-28, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 32, p. 444
109. 1925-11-04, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 33, p. 445
110. 1925-11-28, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 34, p. 445
111. 1925-12-04, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 35, p. 446
112. 1925-12-13, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 36, p. 447
113. 1925-12-16, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 77, p. 85
114. 1925-12-23, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 37, p. 448
115. 1925-12, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 78, p. 86
116. 1926-01-07, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 38, p. 448
117. 1926-02-09, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 79, p. 87
118. 1926-02-13, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 80, p. 88
119. 1926-02-17, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 81, p. 89
120. 1926-02-18, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 82, p. 90
121. 1926-02-22, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 83, p. 91
122. 1926-02-25, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 84, p. 92
123. 1926-03-04, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 85, p. 92
124. 1926-03-04, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 39, p. 449
125. 1926-03-10, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 86, p. 93
126. 1926-03, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 87, p. 93
127. 1926-03-14, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 88, p. 94
128. 1926-03-28, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 89, p. 94
129. 1926-03-30, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 90, p. 95
130. 1926-04-01, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 91, p. 96
131. [1926]-04-03, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], LŠLK, Nr. 40, p. 449
132. 1926-04-04, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 92, p. 97
133. 1926-04-07, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 41, p. 450
134. 1926-04-15, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, [Kaunas], KŠLK, Nr. 93, p. 98
135. 1926-04-19, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 94, p. 98
136. 1926-05-02, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 95, p. 99
137. 1926-05-03, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 96, p. 100
138. 1926-05-06, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 97, p. 101
139. 1926-05-06, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 42, p. 451
140. 1926-05-08, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 43, p. 451
141. 1926-05-10, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 44, p. 452
142. 1926-05-17, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 45, p. 453
143. 1926-05-17, Juozas Tumas [Barborai Mėginaitei], Kaunas, LŠLK, Nr. 46, p. 454
144. 1926-05-25, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 98, p. 103

196. 1926-11-13, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 61, p. 464
197. 1926-11-14, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 136, p. 130
198. [1926-11], Bronė Klimienė Juozui Tumui, [Paryžius], KŠLK, Nr. 137, p. 130
199. 1926-12-03, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 62, p. 464
200. 1926-12-05, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 63, p. 465
201. 1926-12-18, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 138, p. 131
202. 1926-12-18, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 64, p. 465
203. 1926-12-22, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 65, p. 466
204. 1926-12-24, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 66, p. 466
205. 1926-12-25, Bronė ir Petras Klimai Juozui Tumui, Nansi, KŠLK, Nr. 139, p. 131
206. 1927-01-15, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 140, p. 132
207. 1927-01-14/16, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 141, p. 133
208. 1927-01-19, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 142, p. 133
209. 1927-02-14, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 143, p. 135
210. 1927-02-21, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 144, p. 136
211. 1927-02-26, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 145, p. 136
212. 1927-02-26, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 146, p. 137
213. 1927-03-02, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 147, p. 137
214. 1927-03-02, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 148, p. 139
215. 1927-03-02, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 149, p. 139
216. 1927-03-10, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 150, p. 140
217. 1927-03-13, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 151, p. 141
218. 1927-03-15, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 67, p. 467
219. [1927]-03-21, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], LŠLK, Nr. 68, p. 467
220. 1927-03-23, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 152, p. 142
221. 1927-03-30, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 69, p. 467
222. [1927]-04-08, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 70, p. 468
223. 1927-04-09, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], [Kaunas], KŠLK, Nr. 153, p. 143
224. 1927-04-11, Juozas Tumas [Barborai Mėginaitei], Kaunas, LŠLK, Nr. 71, p. 469
225. 1927-04-12, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 154, p. 143
226. [1927]-04-15, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Sirakūzai, LŠLK, Nr. 72, p. 469
227. [1927]-04-17, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [?], LŠLK, Nr. 73, p. 470
228. 1927-04-19, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Palermas, LŠLK, Nr. 74, p. 470
229. 1927-04-19, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 155, p. 144
230. 1927-04-23, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 156, p. 145
231. 1927-04-27, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 157, p. 146
232. 1927-04-28, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 158, p. 147
233. [1927]-04-30, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 75, p. 471
234. 1927-04-30, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 159, p. 147
235. 1927-05-07, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 160, p. 148
236. 1927-05-08, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 161, p. 149
237. 1927-05-12, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 162, p. 149
238. 1927-05-23, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 76, p. 471
239. 1927-05-27, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 77, p. 472
240. 1927-05-31, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 78, p. 473
241. 1927-06-03, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 163, p. 150
242. [1927-06-09], Bronė Klimienė Juozui Tumui, Arkašonas, KŠLK, Nr. 164, p. 151
243. 1927-06-11, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 79, p. 474
244. 1927-06-12, Juozas Tumas Bronei Klimienei ir Barborai Mėginaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 165, p. 152
245. 1927-06-13, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 166, p. 153
246. 1927-06-16, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 167, p. 153

247. [1927]-06-25, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Florencija, LŠLK, Nr. 80, p. 474
248. 1927-06-28, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 168, p. 154
249. 1927-06-28, Juozas Tumas Bronei Klimienei ir Barborai Mėginaitei, [Kaunas], KŠLK, Nr. 169, p. 155
250. 1927-06-28, Juozas Tumas Eglei Klimaitei, [Kaunas], KŠLK, Nr. 170, p. 156
251. 1927-06-30, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 171, p. 156
252. [1927-07], Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], [Kaunas], KŠLK, Nr. 172, p. 157
253. [1927]-07-04, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Roma], LŠLK, Nr. 81, p. 475
254. 1927-07-12, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Arkašonas, KŠLK, Nr. 173, p. 158
255. 1927-07-20, Juozas Tumas Bronei Klimienei ir Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 174, p. 158
256. 1927-07-21, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 175, p. 159
257. 1927-07-24, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 176, p. 160
258. 1927-07-25, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 177, p. 161
259. 1927-07-25, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 178, p. 163
260. 1927-07-30, Juozas Tumas Bronei Klimienei ir Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 179, p. 163
261. 1927-08-08, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 180, p. 164
262. 1927-08-18, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 181, p. 165
263. 1927-08-19, Bronė, Petras ir Eglė Klimai ir Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Bordo, KŠLK, Nr. 182, p. 165
264. 1927-08-22, Juozas Tumas Petrui Klimui, Palanga, KŠLK, Nr. 183, p. 166
265. 1927-08-26, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Palanga, KŠLK, Nr. 184, p. 167
266. 1927-08-28, Bronė, Petras ir Eglė Klimai ir Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Bjaricas, KŠLK, Nr. 185, p. 167
267. 1927-08-30, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Arkašonas, KŠLK, Nr. 186, p. 167
268. 1927-08-30, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Palanga, KŠLK, Nr. 187, p. 168
269. 1927-09-04, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 188, p. 169
270. 1927-09-15, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 189, p. 169
271. 1927-09-18, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 190, p. 170
272. 1927-09-18, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 191, p. 171
273. 1927-09-21, Barbora Mėginaitė, Veronika Podenaitė, [?], [Ignas Slabšys?], Vladas Skorupskis Juozui Tumui, Tivolis, LŠLK, Nr. 82, p. 475
274. 1927-09-22, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 192, p. 173
275. 1927-09-29, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 193, p. 174
276. 1927-10-01, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 194, p. 174
277. [1927]-10-07, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 83, p. 475
278. 1927-10-14, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 84, p. 476
279. 1927-10-16, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], [Kaunas], KŠLK, Nr. 195, p. 175
280. 1927-10-16, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 85, p. 477
281. 1927-10-18, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 196, p. 175
282. 1927-10-20, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 197, p. 176
283. 1927-10-22, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 198, p. 176
284. 1927-10-26, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 199, p. 177
285. [1927]-11-12, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 86, p. 479
286. 1927-11-15, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 200, p. 178
287. 1927-11-15, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 87, p. 480
288. 1927-11-20, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 201, p. 179
289. 1927-12-02, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 202, p. 180
290. 1927-12-04, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 88, p. 480
291. 1927-12-08, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 89, p. 481
292. 1927-12-21, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 203, p. 181
293. 1927-12-22, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 90, p. 482
294. 1927-12-25, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 204, p. 182

295. 1927-12-25, Bronė ir Petras Klimai Juozui Tumui, Amsterdamas, KŠLK, Nr. 205, p. 184
296. 1927-12-27, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 91, p. 482
297. 1927-12-29, Bronė Klimienė savo ir Eglės Klimaitės vardu Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 206, p. 184
298. 1927-12-31, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 92, p. 483
299. 1928-01-05, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 207, p. 185
300. 1928-01-08, Bronė Klimienė Eglės Klimaitės vardu Juozui Tumui, [Paryžius], KŠLK, Nr. 208, p. 186
301. 1928-01-12, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 209, p. 186
302. 1928-01-15, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 210, p. 186
303. 1928-01-28, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 211, p. 187
304. 1928-02-05, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 212, p. 188
305. 1928-02-09, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 93, p. 483
306. 1928-02-12, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 94, p. 484
307. 1928-02-14, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 95, p. 484
308. 1928-02-17, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 96, p. 485
309. 1928-02-17, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 97, p. 485
310. 1928-02-20, Pranas Lesauskis ir Bronė Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 98, p. 486
311. 1928-02-23, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 99, p. 487
312. 1928-02-26, Juozas Tumas [Barborai Mėginaitei], Kaunas, LŠLK, Nr. 100, p. 487
313. 1928-02-27, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 101, p. 498
314. 1928-03-02, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 102, p. 489
315. 1928-03-05, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 103, p. 490
316. 1928-03-05, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 213, p. 189
317. 1928-03-05, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 214, p. 190
318. 1928-03-12, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, [Kaunas], LŠLK, Nr. 104, p. 490
319. 1928-03-12, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 105, p. 491
320. 1928-03-13, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 106, p. 491
321. 1928-03-16, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 107, p. 492
322. 1928-03-18, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 108, p. 493
323. 1928-03-19, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 109, p. 494
324. 1928-03-22, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 110, p. 494
325. 1928-03-22, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 111, p. 495
326. 1928-03-24, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 112, p. 495
327. 1928-03-28, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 113, p. 496
328. 1928-03-28, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 114, p. 496
329. 1928-04-03, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 115, p. 497
330. 1928-04-06, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 116, p. 497
331. [1928-04-11], Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 215, p. 190
332. 1928-04-15, Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Kompjenė, KŠLK, Nr. 216, p. 191
333. 1928-04-15, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 217, p. 191
334. 1928-04-15, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 117, p. 498
335. 1928-04-17, Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 218, p. 192
336. 1928-04-19, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 219, p. 192
337. 1928-04-19, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 118, p. 498
338. 1928-04-22, Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Reimsas, KŠLK, Nr. 220, p. 193
339. 1928-04-26, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 119, p. 499
340. 1928-04-26, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 221, p. 193
341. 1928-04-26, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 222, p. 194
342. 1928-04-30, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 120, p. 499
343. 1928-05-05, Petras Klimas Juozui Tumui, Briuselis, KŠLK, Nr. 223, p. 195
344. 1928-05-18, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 121, p. 500

345. 1928-05-19, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 224, p. 195
346. 1928-05-21, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 225, p. 195
347. 1928-05-22, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 122, p. 501
348. 1928-05-24, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 226, p. 196
349. 1928-05-24, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 227, p. 196
350. 1928-05-26, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 228, p. 197
351. 1928-06-11, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 123, p. 501
352. 1928-06-13, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 229, p. 197
353. 1928-06-13, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 230, p. 198
354. 1928-06-16, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 231, p. 198
355. 1928-06-16, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 124, p. 502
356. 1928-06-22, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 232, p. 199
357. 1928-06-29, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 233, p. 200
358. [1928]-07-02, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 125, p. 502
359. 1928-07-03, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 126, p. 503
360. 1928-07-03, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 127, p. 503
361. [1928-07-04], Petras Klimas Juozui Tumui, Buržas, KŠLK, Nr. 234, p. 201
362. 1928-07-06, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Palanga, KŠLK, Nr. 235, p. 201
363. 1928-07-08, Petras Klimas Juozui Tumui, Kanas, KŠLK, Nr. 236, p. 202
364. 1928-07-15, Juozas Tumas, Marija Elena Kamantauskienė ir Barbora Mėginaitė Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 237, p. 202
365. 1928-07-20, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 238, p. 203
366. 1928-07-22, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, [Kaunas], LŠLK, Nr. 128, p. 503
367. [1928]-08-01, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Palanga, LŠLK, Nr. 129, p. 504
368. 1928-08-02, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 239, p. 203
369. [1928]-08-03, Barbora Mėginaitė ir Bronė Klimienė Juozui Tumui, Palanga, LŠLK, Nr. 130, p. 504
370. 1928-08-07, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Antupelis, LŠLK, Nr. 131, p. 505
371. 1928-08-11, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 132, p. 505
372. [1928]-08-11, Barbora Mėginaitė ir Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Palanga, LŠLK, Nr. 133, p. 506
373. 1928-08-13, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 134, p. 507
374. 1928-08-16, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Palanga, LŠLK, Nr. 135, p. 507
375. [1928]-08-17, Juozas Tumas Barborai Mėginaitei, Kaunas, LŠLK, Nr. 136, p. 508
376. 1928-08-17, Juozas Tumas [Barborai Mėginaitei ir Pranui Lesauskiui], Kaunas, LŠLK, Nr. 137, p. 508
377. 1928-08-17, Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 240, p. 204
378. 1928-08-29, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 241, p. 205
379. 1928-08-31, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 242, p. 205
380. 1928-08-31, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Berlynas, LŠLK, Nr. 138, p. 509
381. 1928-09-11, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 139, p. 509
382. 1928-09-12, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 140, p. 510
383. 1928-09-12, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 141, p. 510
384. 1928-09-17, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 142, p. 511
385. 1928-09-18, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Londonas], LŠLK, Nr. 143, p. 511
386. 1928-09-21, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 144, p. 512
387. 1928-09-29, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 145, p. 513
388. 1928-10-04, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 146, p. 514
389. 1928-10-05, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 147, p. 514
390. 1928-10-15, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 243, p. 206
391. 1928-10-16, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 244, p. 207
392. 1928-10-21, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 245, p. 207
393. 1928-10-25, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 246, p. 208
394. 1928-10-30, Juozas Tumas [Petrui Klimui], Kaunas, KŠLK, Nr. 247, p. 209

395. 1928-11-13, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 248, p. 210
396. 1928-11-23, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 249, p. 211
397. 1928-11-29, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 250, p. 213
398. 1928-12-10, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 251, p. 214
399. 1928-12-16, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 252, p. 215
400. 1928-12-18, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 148, p. 515
401. 1928-12-18, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 253, p. 216
402. 1928-12-21, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 149, p. 515
403. 1928-12-22, Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 150, p. 516
404. 1928-12-27, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 254, p. 217
405. 1929-01-02, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 255, p. 218
406. 1929-01-02, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 151, p. 516
407. 1929-01-03, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 256, p. 219
408. 1929-01-04, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 152, p. 517
409. 192[9]-01-08, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 257, p. 220
410. 1929-01-16, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 258, p. 221
411. 1929-01-25, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 259, p. 226
412. 1929-01-29, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 260, p. 226
413. 1929-02-01, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 261, p. 227
414. 1929-02-02, Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 262, p. 228
415. 1929-02-11, Pranas ir Barbora Lesauskiai Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 153, p. 518
416. 1929-02-12, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 263, p. 229
417. 1929-02-21, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 264, p. 229
418. 1929-02-25, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 265, p. 230
419. 1929-02-26, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 266, p. 230
420. 1929-02-27, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 267, p. 231
421. 1929-03-04, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 268, p. 232
422. 1929-03-09, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 269, p. 232
423. 1929-03-12, Eglė Klimaitė Juozui Tumui, [Paryžius], KŠLK, Nr. 270, p. 233
424. 1929-03-13, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 271, p. 234
425. 1929-03-14, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 272, p. 235
426. 1929-03-29, Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Asyžius, LŠLK, Nr. 154, p. 519
427. 1929-03-[3?], Juozas Tumas Bronei, Petrui ir Eglei Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 273, p. 236
428. [1929]-03-31, Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Perudža, LŠLK, Nr. 155, p. 519
429. 1929-04-03, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 274, p. 236
430. 1929-04-04, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 275, p. 237
431. 1929-04-07, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 276, p. 238
432. 1929-04-08, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 277, p. 238
433. 1929-04-08, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 156, p. 520
434. 1929-04-14, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 278, p. 239
435. 1929-04-18, Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, LŠLK, Nr. 157, p. 520
436. 1929-04-20, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 279, p. 240
437. 1929-04-28, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 158, p. 521
438. 1929-04-30, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 159, p. 522
439. 1929-05-05, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, LŠLK, Nr. 160, p. 522
440. 1929-05-10, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 280, p. 241
441. 1929-05-15, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 161, p. 523
442. 1929-05-16, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 281, p. 242
443. 1929-05-21, Petras Klimas ir Eglė Klimaitė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 282, p. 242
444. 1929-05-21, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 162, p. 524
445. 1929-05-26, Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 283, p. 243

446. 1929-06-10, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 284, p. 245
447. [1929-06], Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, [Roma], LŠLK, Nr. 163, p. 524
448. 1929-06-13, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 164, p. 525
449. 1929-06-14, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 285, p. 246
450. 1929-06-26, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 286, p. 247
451. 1929-06-28, Juozas Tumas [Petrui Klimui], Kaunas, KŠLK, Nr. 287, p. 247
452. 1929-06-30, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 288, p. 248
453. [1929-07], Bronė Klimienė Juozui Tumui, La Burbulis, KŠLK, Nr. 289, p. 248
454. 1929-07-04, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 290, p. 249
455. 1929-07-05, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 291, p. 250
456. 1929-[07], Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 292, p. 250
457. 1929-07-15, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 293, p. 251
458. 1929-07-26, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 294, p. 252
459. 1929-07-30, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 295, p. 253
460. 1929-07-31, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 296, p. 254
461. 1929-07-31, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 297, p. 254
462. 1929-08-03, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 298, p. 255
463. [1929]-08-03, Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Frankavila al Marė, LŠLK, Nr. 165, p. 526
464. 1929-08-08, Petras Klimas Juozui Tumui, Ruajanas, KŠLK, Nr. 299, p. 256
465. 1929-08-10, Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Skanas, LŠLK, Nr. 166, p. 526
466. 1929-08-16, Juozas Tumas Petrui Klimui, Pažaislis, KŠLK, Nr. 300, p. 256
467. 1929-08-17, Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Pažaislis, LŠLK, Nr. 167, p. 527
468. 1929-08-20, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 168, p. 528
469. 1929-08-22, Petras Klimas Juozui Tumui, Ruajanas, KŠLK, Nr. 301, p. 257
470. 1929-08-29, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Pažaislis, KŠLK, Nr. 302, p. 258
471. 1929-08-31, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 303, p. 258
472. 1929-09-10, Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, LŠLK, Nr. 169, p. 528
473. 1929-09-12, Pranas ir Barbora Lesauskiai Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 170, p. 529
474. 1929-09-14, Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 304, p. 259
475. 1929-09-18, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 305, p. 259
476. 1929-09-24, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 306, p. 260
477. 1929-10-05, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 171, p. 530
478. 1929-10-09, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 307, p. 261
479. 1929-10-14, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 172, p. 531
480. 1929-10-22, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 308, p. 262
481. 1929-10-28, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 309, p. 263
482. 1929-10-29, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 310, p. 263
483. 1929-11-03, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 311, p. 264
484. 1929-11-03, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 312, p. 265
485. 1929-11-07, Juozas Tumas Bronei Klimienei ir Eglei Klimaitei, KŠLK, Nr. 313, p. 266
486. 1929-11-11, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 173, p. 532
487. 1929-11-15, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 174, p. 533
488. 1929-11-20, Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 314, p. 266
489. 1929-11-20, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 315, p. 267
490. 1929-11-22, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 316, p. 267
491. [1929-11-23], Eglė Klimaitė Juozui Tumui, [Paryžius], KŠLK, Nr. 317, p. 268
492. 1929-11-26, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 318, p. 269
493. 1929-11-29, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 175, p. 534
494. 1929-12-03, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 176, p. 535
495. 1929-12-[03], Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 177, p. 536
496. 1929-12-05, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 319, p. 269

497. 1929-12-09, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 178, p. 536
498. 1929-12-13, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 320, p. p. 270
499. 1929-12-14, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, LŠLK, Nr. 179, p. 537
500. 1929-12-16, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 321, p. 270
501. 1929-12-17, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 322, p. 271
502. 1929-12-24, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 180, p. 537
503. 1929-12-26, Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 323, p. 271
504. 1930-01-03, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 181, p. 538
505. 1930-01-04, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 324, p. 272
506. 1930-01-28, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 325, p. 273
507. 1930-02-03, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 326, p. 274
508. 1930-02-11, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 327, p. 274
509. 1930-02-12, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 328, p. 275
510. 1930-02-15, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 329, p. 276
511. 1930-02-24, Petras Klimas Juozui Tumui, Madridas, KŠLK, Nr. 330, p. 277
512. 1930-03-01, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Fontana Liris, LŠLK, Nr. 182, p. 538
513. 1930-03-02, Petras Klimas Juozui Tumui, Toledas, KŠLK, Nr. 331, p. 277
514. 1930-03-03, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 332, p. 278
515. 1930-03-05, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 183, p. 539
516. 1930-03-08, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 333, p. 278
517. 1930-03-09, Petras Klimas Juozui Tumui, Portas, KŠLK, Nr. 334, p. 279
518. 1930-03-09, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 184, p. 540
519. 1930-03-10, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 335, p. 279
520. 1930-03-11, Petras Klimas Juozui Tumui, Sintra, KŠLK, Nr. 336, p. 280
521. 1930-03-16, Petras Klimas Juozui Tumui, Sevilija, KŠLK, Nr. 337, p. 280
522. 1930-03-16, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 338, p. 281
523. 1930-03-16, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 185, p. 540
524. 1930-03-21, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Fontana Liris, LŠLK, Nr. 186, p. 541
525. 1930-04-15, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 339, p. 281
526. 1930-04-15, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 340, p. 281
527. 1930-04-16, Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, LŠLK, Nr. 187, p. 542
528. 1930-04-16, Pranas ir Barbora Lesauskiai Juozui Tumui, Roma / Fontana Liris, LŠLK, Nr. 188, p. 542
529. 1930-04-18, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 341, p. 282
530. 1930-04-19, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 189, p. 543
531. 1930-04-19, Juozas Tumas Vytautui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 190, p. 543
532. 1930-04-20, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 342, p. 282
533. 1930-04-20, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 191, p. 544
534. 1930-04-21, Juozas Tumas Vytautui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 192, p. 545
535. 1930-04-25, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Fontana Liris, LŠLK, Nr. 193, p. 545
536. 1930-04-27, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 194, p. 547
537. 1930-04-29, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 195, p. 547
538. 1930-04-29, Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 343, p. 283
539. 1930-05-03, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 344, p. 284
540. 1930-05-26, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 196, p. 548
541. 1930-05-29, Juozas Tumas Vytautui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 197, p. 548
542. 1930-05-30, Juozas Tumas Bronei, Eglei, Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 345, p. 285
543. 1930-06-01, Petras Klimas Juozui Tumui, Nojenaras, KŠLK, Nr. 346, p. 285
544. 1930-06-01, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 347, p. 286
545. [1930-06-02], Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 348, p. 286
546. 1930-06-02, Juozas Tumas Petrui Klimui, Miunchenas, KŠLK, Nr. 349, p. 286

598. 1930-10-28, Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, LŠLK, Nr. 214, p. 559
599. 1930-11-01, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 385, p. 317
600. 1930-11-05, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 215, p. 560
601. 1930-11-06, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 386, p. 317
602. 1930-11-06, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 387, p. 318
603. 1930-11-10, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 216, p. 560
604. 1930-11-11, Juozas Tumas [Petrui Klimui], Kaunas, KŠLK, Nr. 388, p. 319
605. 1930-11-22, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 389, p. 320
606. 1930-12-02, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Čirič, LŠLK, Nr. 217, p. 561
607. 1930-12-02, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 218, p. 562
608. 1930-12-03, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 219, p. 562
609. 1930-12-06, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 220, p. 563
610. 1930-12-10, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 390, p. 320
611. 1930-12-17, Juozas Tumas Barborai, Pranui ir Vytautui Lesauskiams, Kaunas, LŠLK, Nr. 221, p. 563
612. 1930-12-18, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 391, p. 321
613. 1930-12-18, Juozas Tumas Bronei, Petrui, Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 392, p. 322
614. 1930-12-22, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 393, p. 322
615. 1930-12-27, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 222, p. 564
616. 1930-12-27, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Vilaras, KŠLK, Nr. 394, p. 323
617. 1930-12-31, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 223, p. 564
618. 1931-01-06, Juozas Tumas Barborai ir Pranui Lesauskiams, Kaunas, LŠLK, Nr. 224, p. 565
619. 1931-01-14, Petras Klimas Juozui Tumui, Vilaras, KŠLK, Nr. 395, p. 323
620. 1931-01-15, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 225, p. 566
621. 1931-01-14–16, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 396, p. 324
622. 1931-01-19, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, LŠLK, Nr. 226, p. 566
623. 1931-01-21, Petras Klimas Juozui Tumui, Ženeva, KŠLK, Nr. 397, p. 325
624. 1931-02-03, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 398, p. 326
625. 1931-02-06, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 399, p. 326
626. 1931-02-08, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 400, p. 327
627. 1931-02-13, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 227, p. 567
628. [1931-02-17], Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 401, p. 327
629. 1931-02-19, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 402, p. 328
630. 1931-02-19, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 228, p. 568
631. 1931-02-21, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Vilaras, KŠLK, Nr. 403, p. 329
632. 1931-02-21, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 404, p. 329
633. 1931-02-22, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 405, p. 330
634. 1931-02-23, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 229, p. 568
635. 1931-02-26, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 230, p. 569
636. 1931-02-27, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 406, p. 331
637. 1931-03-01, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 407, p. 331
638. 1931-03-02, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 408, p. 332
639. 1931-03-05, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Turinas, LŠLK, Nr. 231, p. 570
640. 1931-03-05, Juozas Tumas [Petrui Klimui], Kaunas, KŠLK, Nr. 409, p. 332
641. 1931-[03], Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 410, p. 333
642. 1931-03-06, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 232, p. 571
643. 1931-03-15, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 233, p. 572
644. 1931-04-06, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 234, p. 572
645. 1931-04-12, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 411, p. 333
646. 1931-04-14, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 412, p. 334
647. 1931-04-15, Juozas Tumas Vytautui Lesauskiui, [Kaunas], LŠLK, Nr. 235, p. 573

648. 1931-05-01, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 413, p. 334
649. 1931-05-02, Barbora ir Pranas Lesauskiai Juozui Tumui, Kapris, LŠLK, Nr. 236, p. 574
650. 1931-05-07, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 414, p. 335
651. 1931-05-13, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 415, p. 336
652. 1931-05-28, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 416, p. 336
653. 1931-05-28, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 237, p. 574
654. 1931-05-31, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 417, p. 337
655. 1931-06-02, Petras ir Bronė Klimai, Vaclovas Sidzikauskas Juozui Tumui, Haga, KŠLK, Nr. 418, p. 338
656. 1931-06-04, Barbora Mėginaitė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 238, p. 575
657. 1931-06-0[5], Juozas Tumas [Barborai Lesauskienei], Kaunas, LŠLK, Nr. 239, p. 576
658. 1931-06-15, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 419, p. 338
659. 1931-06-23, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Roma, LŠLK, Nr. 240, p. 577
660. [1931-06], Eglė Klimaitė Juozui Tumui [Paryžius], KŠLK, Nr. 420, p. 339
661. 1931-07-16, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Kaunas, LŠLK, Nr. 241, p. 577
662. 1931-08-13, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Palanga, LŠLK, Nr. 242, p. 578
663. 1931-09-22, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Talinas, LŠLK, Nr. 243, p. 578
664. 19[31]-10-03, Juozas Tumas Bronei, Eglei, Petrui ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 421, p. 339
665. 1931-10-11, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 422, p. 340
666. 1931-10-13, Juozas Tumas Petrui Klimui, [Kaunas], KŠLK, Nr. 423, p. 341
667. 1931-10-16, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Berlynas, LŠLK, Nr. 244, p. 578
668. 1931-10-18, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Praha, LŠLK, Nr. 245, p. 579
669. 1931-10-22, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 424, p. 342
670. 1931-10-25, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 425, p. 343
671. 1931-10-25, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 426, p. 344
672. 1931-11-03, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 427, p. 344
673. 1931-11-04, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 428, p. 345
674. 1931-11-04, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Viena, LŠLK, Nr. 246, p. 579
675. 1931-11-06, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 429, p. 345
676. 1931-11-06, Juozas Tumas Petrui Klimui, [Kaunas], KŠLK, Nr. 430, p. 346
677. 1931-11-[09], Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 431, p. 348
678. 1931-11-10, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 432, p. 348
679. 1931-11-13, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 433, p. 349
680. 1931-11-20, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 434, p. 350
681. 1931-12-01, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 435, p. 351
682. 1931-12-04, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 436, p. 351
683. 1931-12-18, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 437, p. 352
684. 1931-12-20, Petras Klimas Juozui Tumui, Liuksemburgas, KŠLK, Nr. 438, p. 353
685. 1931-12-22, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 439, p. 353
686. 1931-12-27, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 440, p. 354
687. 1932-01-09, Petras Klimas Juozui Tumui, Berlynas, KŠLK, Nr. 441, p. 355
688. [1932-01], Petras Klimas Juozui Tumui, [Kaunas], KŠLK, Nr. 442, p. 355
689. 1932-01-23, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Kaunas, LŠLK, Nr. 247, p. 580
690. 1932-02-01, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Ženeva, KŠLK, Nr. 443, p. 356
691. 1932-02-20, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kopenhaga, KŠLK, Nr. 444, p. 356
692. 1932-02-29, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 445, p. 357
693. 1932-03-04, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 446, p. 358
694. 1932-03-07, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 447, p. 359
695. 1932-03-07, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 448, p. 359
696. 1932-03-09, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 449, p. 360
697. 1932-03-14, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 450, p. 360

698. 1932-03-19, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 451, p. 360
699. 1932-03-20, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 452, p. 361
700. 1932-03-30, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 453, p. 362
701. 1932-04-01, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 454, p. 363
702. 1932-04-04, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 455, p. 364
703. 1932-05-02, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 456, p. 365
704. 1932-05-06, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 457, p. 365
705. 1932-05-10, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 458, p. 366
706. 1932-05-13, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 459, p. 367
707. 1932-05-16, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Geteborgas, LŠLK, Nr. 248, p. 580
708. 1932-05-20, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 249, p. 581
709. 1932-06-06, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 250, p. 581
710. 1932-06-07, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 251, p. 582
711. 1932-06-18, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 460, p. 367
712. 1932-06-19, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 252, p. 583
713. 1932-06-25, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Veimaras, LŠLK, Nr. 253, p. 583
714. 1932-06-26, Petras Klimas Juozui Tumui, Ženeva, KŠLK, Nr. 461, p. 369
715. 1932-06-26, Juozas Tumas Petrui ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 462, p. 370
716. 1932-07-07, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 463, p. 370
717. 1932-07-07, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Venlas, LŠLK, Nr. 254, p. 584
718. [1932]-07-08, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Palanga, LŠLK, Nr. 255, p. 585
719. 1932-07-12, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Hamburgas, LŠLK, Nr. 256, p. 585
720. 1932-07-12, Juozas Tumas [Pranui Lesauskiui], Kaunas, LŠLK, Nr. 257, p. 585
721. 1932-07-12, Juozas Tumas [Barborai Lesauskienei], Kaunas, LŠLK, Nr. 258, p. 586
722. 1932-07-14, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 464, p. 371
723. 1932-07-16, nenustatytas asmuo Petro Klimo jaunesniojo vardu Juozui Tumui, Bjaricas, KŠLK, Nr. 465, p. 372
724. 1932-07-16, Petras ir Eglė Klimai Juozui Tumui, Bjaricas, KŠLK, Nr. 466, p. 372
725. 1932-07-18, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 259, p. 587
726. 1932-07-21, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Palanga, LŠLK, Nr. 260, p. 588
727. 1932-07-22, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 467, p. 373
728. 1932-07-23, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 468, p. 373
729. 1932-07-23, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 261, p. 588
730. 1932-08-01, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 469, p. 374
731. 1932-08-03, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 470, p. 375
732. 1932-08-03, Juozas Tumas Petrui Klimui, Palanga, KŠLK, Nr. 471, p. 375
733. 1932-08-04, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 472, p. 376
734. 1932-08-06, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 473, p. 376
735. 1932-[08-08], Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Palanga, LŠLK, Nr. 262, p. 589
736. 1932-08-08, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Bjaricas, KŠLK, Nr. 474, p. 380
737. 1932-08-10, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 263, p. 590
738. 1932-08-11, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 475, p. 381
739. 1932-08-14, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Palanga, LŠLK, Nr. 264, p. 590
740. 1932-08-16, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 265, p. 591
741. 1932-08-16, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 266, p. 591
742. [1932]-08-19, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 267, p. 592
743. 1932-08-20, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 268, p. 592
744. 1932-08-21, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 476, p. 381
745. 1932-08-29, Petras, Bronė ir Eglė Klimai Juozui Tumui, San Sebastianas, KŠLK, Nr. 477, p. 382
746. 1932-09-01, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 478, p. 382
747. 1932-09-08, Petras Klimas Juozui Tumui, Bjaricas, KŠLK, Nr. 479, p. 383

748. 1932-09-12, Juozas Tumas Bronei Klimienei, [Petrui, Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 480, p. 384
749. 1932-09-14, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 269, p. 593
750. 1932-09-14, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 481, p. 385
751. 1932-09-17, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 270, p. 593
752. 1932-09-21, Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Sen Žan Pje de Poras, KŠLK, Nr. 482, p. 386
753. [1932-09-22], Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Sen Žan Pje de Poras, KŠLK, Nr. 483, p. 387
754. 1932-09-27, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 484, p. 387
755. 1932-10-02, Juozas Tumas Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 485, p. 388
756. 1932-10-02, Petras Klimas, Dovas Zaunius, Julius Smetona, [?] Juozui Tumui, Davosas, KŠLK, Nr. 486, p. 389
757. 1932-10-09, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 487, p. 389
758. 1932-10-16, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 488, p. 390
759. 1932-10-22, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 489, p. 391
760. 1932-10-25, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 490, p. 392
761. 1932-10-26, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 491, p. 392
762. 1932-10-30, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 492, p. 393
763. 1932-11-02, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 271, p. 594
764. 1932-11-03, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 272, p. 595
765. 1932-11-03, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Arvika, LŠLK, Nr. 273, p. 595
766. 1932-11-05, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 493, p. 393
767. 1932-11-09, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 494, p. 394
768. 1932-11-06–09, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 495, p. 394
769. 1932-11-09, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 496, p. 395
770. 1932-11-11, Juozas Tumas [Bronei ir Petrui Klimams], Kaunas, KŠLK, Nr. 497, p. 396
771. 1932-11-22, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 498, p. 397
772. 1932-11-23, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 499, p. 398
773. 1932-11-25, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 500, p. 398
774. 1932-11-26, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 501, p. 399
775. 1932-11-26, Juozas Tumas Bronei ir Petrui Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 502, p. 399
776. 1932-11-28, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 503, p. 399
777. 1932-11-28, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 504, p. 400
778. 1932-12-01, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 505, p. 400
779. 1932-12-08, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, Omutfošas, LŠLK, Nr. 274, p. 596
780. 1932-12-09, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 506, p. 401
781. 1932-12-11, Petras Klimas Juozui Tumui, Leisenas, KŠLK, Nr. 507, p. 403
782. 1932-12-12, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 275, p. 596
783. 1932-12-14, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 508, p. 403
784. 1932-12-15, Petras Klimas Juozui Tumui, Leisenas, KŠLK, Nr. 509, p. 404
785. 1932-12-16, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 276, p. 597
786. 1932-12-19, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 277, p. 597
787. 1932-12-19, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 510, p. 406
788. 1932-12-20, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 278, p. 598
789. 1932-12-20, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 511, p. 406
790. 1932-12-23, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Leisenas, KŠLK, Nr. 512, p. 407
791. 1932-12-27, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 513, p. 408
792. 1932-12-28, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 514, p. 409
793. 1933-01-05, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 515, p. 409
794. 1933-01-21, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, Kaunas, LŠLK, Nr. 279, p. 598
795. 1933-01-21, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Kaunas, LŠLK, Nr. 280, p. 599
796. 1933-01-23, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 281, p. 599

797. 1933-01-24, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, [Kaunas], LŠLK, Nr. 282, p. 600
798. 1933-01-26, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Kaunas, LŠLK, Nr. 283, p. 600
799. 1933-01-28, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 516, p. 410
800. 1933-01-29, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Leisenas, KŠLK, Nr. 517, p. 411
801. 1933-01-29, Juozas Tumas Pranui Lesauskiui, Kaunas, LŠLK, Nr. 284, p. 600
802. 1933-01-30, Juozas Tumas Barborai Lesauskienei, [Kaunas], LŠLK, Nr. 285, p. 601
803. 1933-01-30, Barbora Lesauskienė Juozui Tumui, Kaunas, LŠLK, Nr. 286, p. 602
804. 1933-01-30, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 287, p. 602
805. 1933-02-01, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 288, p. 603
806. 1933-02-11, Petras Klimas Juozui Tumui, Leisenas, KŠLK, Nr. 518, p. 412
807. 1933-02-13, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 519, p. 412
808. 1933-02-13, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 520, p. 413
809. 1933-02-17, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 289, p. 604
810. 1933-02-19, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 521, p. 414
811. 1933-03-02, Bronė Klimienė Juozui Tumui, Leisenas, KŠLK, Nr. 522, p. 415
812. [1933-03], Juozas Tumas Bronei Klimienei, [Kaunas], KŠLK, Nr. 523, p. 416
813. 1933-03-06/20, Juozas Tumas Eglei Klimaitei, Kaunas, KŠLK, Nr. 524, p. 416
814. 1932-03-21, Petras Klimas Juozui Tumui, Paryžius, KŠLK, Nr. 525, p. 417
815. 1933-03-24, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 526, p. 418
816. 1933-03-25, Pranas Lesauskis Juozui Tumui, [Karlskuga], LŠLK, Nr. 290, p. 604
817. 1933-03-26, Eglė Klimaitė Juozui Tumui, Leisenas, KŠLK, Nr. 527, p. 419
818. 1933-03-31, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 528, p. 419
819. 1933-04-05, Juozas Tumas Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams, Kaunas, KŠLK, Nr. 529, p. 420
820. 1933-04-09, Juozas Tumas Bronei Klimienei, Kaunas, KŠLK, Nr. 530, p. 421
821. 1933-04-10, Juozas Tumas Petrui Klimui, Kaunas, KŠLK, Nr. 531, p. 422
822. 1933-04-11, Juozas Tumas Eglei ir Petrui jaunesniajam Klimams, KŠLK, Nr. 532, p. 423
823. 1933-04-13, Petras ir Bronė Klimai Juozui Tumui, Leisenas, KŠLK, Nr. 533, p. 425
824. [nedatuota], Juozas Tumas [Petrui Klimui?], [Kaunas], KŠLK, Nr. 534, p. 425

Rodyklė

RODYKLĖS SANDARA. Anotuotoje rodyklėje teikiami tik pačiuose laiškuose, jų pavadinimuose ir aprašuose esantys asmenvardžiai, vietovardžiai (įskaitant valstybes, miestus, miestelius, kaimus, kalnų, jūrų, ežerų, upių, aikščių, gatvių, pastatų, viešbučių, vilų ir kitų geografinių objektų pavadinimus), įstaigų, organizacijų ir sambūrių, leidinių (laikraščių, žurnalų, knygų ir pan.), kitų meno kūrinių (muzikos kūrinių, spektaklių) pavadinimai.

Rodyklėje neteikiamos nuorodos į korespondentus: Juozą Tumą-Vaižgantą, Bronę Mėginaitę-Klimienę, Petrą Klimą, Eglę Klimaitę-Fourier-Ruelle, Petrą Klimą jaunesnįjį, Barborą Mėginaitę-Lesauskienę, Praną Lesauskį, Vytautą Lesauskį. Taip pat neįtraukti vaizduojamojo meno kūrinių pavadinimai, komentaruose esantys straipsnių pavadinimai, neteikiama nuoroda į Klimų vilą „Eglutė", nes nuo 1926 m. ji minima didžiojoje dalyje laiškų.

Nustatyti asmenys, vietos, leidiniai, įstaigos ir organizacijos rodyklėje teikiamos su anotacijomis, kuriose atsižvelgta į jų ryšį su korespondencijos turiniu ir santykį su korespondentais. Valstybės, visuomenės, politikos veikėjai, leidiniai teikiami su anotacija, kurios informacija atrinkta atsižvelgiant į laiškų turinį ir asmens, leidinio žinomumą; žinomi rašytojai ir kiti literatūros veikėjai išsamiai nepristatyti. Į rodyklę be anotacijos įtrauktos valstybės ir jų sostinės, Lietuvos miestai, Antikos filosofai, bibliniai personažai, šventieji. Nenustatyti asmenys rodyklėje pateikti be anotacijų. Prie asmenų, dėl kurių tapatybės abejota, rodyklėje laužtiniuose skliaustuose nurodomas klaustukas. Tais atvejais, kai laiškuose vartojami vardų / pavardžių inicialai, o asmenys nenustatyti, inicialai rodyklėje neteikiami.

Antraštiniai žodžiai teikiami pagal lietuvišką abėcėlę, papildytą *q* ir *w* raidėmis, nosinės raidės teikiamos drauge su atitinkamomis balsėmis. Kirilika rašyti antraštiniai žodžiai teikiami po lotyniško alfabeto. Skaitmenimis prasidedantys antraštiniai žodžiai teikiami rodyklės pabaigoje.

Antraštiniai asmenvardžiai rašomi originalo forma, skliaustuose teikiamas sulietuvintas jų variantas. Antraštiniai leidinių pavadinimai rašomi originalo forma, skliaustuose teikiamas vertimas į lietuvių kalbą. Vietovardžiai ir kiti geografiniai pavadinimai rodyklėje teikiami lietuviška forma, skliaustuose teikiama originalo forma (išskyrus valstybių ir jų sostinių pavadinimus). Jei asmens pavardė keitėsi, antraštine pasirinkta vėliausia pavardės versija. Moterų pavardžių antraštine pasirinkta santuokinė pavardė, skliaustuose teikiama mergautinė pavardė (jei laiškuose vartojama pastaroji, rodyklėje ji teikiama su nuoroda į pagrindinę formą). Jei moteris turėjo mergautinę ir santuokinę pavardę su brūkšneliu, ši pavardės forma teikiama kaip antraštinė.

Po antraštės laužtiniuose skliaustuose išvardijamos laiškuose vartojamos asmenvardžio, vietovardžio ar pavadinimo formos ir alternatyvūs pavadinimai, pavyzdžiui: **Avietėnaitė-Gustainienė Izabelė** [Avietynaitė, Avietinaitė, Avetenaitė]; **Fontana Liris** [Fontana Liri, Liri, Lyra]. Asmenvardžių ir pavadinimų variantai, sinonimai, nenorminės formos ir alternatyvūs pavadinimai rodyklėje teikiami su nuoroda į antraštinę formą, išskyrus atvejus, kai pagal abėcėlę šios formos atsiduria greta. Į antraštinę formą nurodo ženklas →.

Asmenų, kurie laiške įvardijami pareigomis, statusu, profesija ir pan., pavardės nurodomos prie laiškų tekstų antrajame komentarų sluoksnyje po laiško tekstu (sąsaja romė-

niškais skaitmenimis) ir rodyklėje nuorodos į pareigas, statusus, profesijas ir pan. neteikiamos. Skyrelyje „Veikiantieji asmenys: korespondentų giminystės schema" laužtiniuose skliaustuose prie asmenų vardų pateikti laiškuose vartojami įvardijimai rodyklėje nėra teikiami kaip atskiri vardo variantai.

Rodyklėje teikiami laiškų numeriai ir laiškų korpuso pavadinimo santrumpa (KŠLK, LŠLK), knygos puslapiai nenurodomi. Kai asmenvardis, vietovardis ar pavadinimas minimas ne laiško tekste, o laiško pavadinime arba išnašoje, laiško numeris teikiamas pasviruoju šriftu.

Juozas Tumas's Family Correspondence

Summary

The publication comprises correspondence of the family of Juozas Tumas Vaižgantas (1869–1933), one of the central figures in the Lithuanian national movement, the creator of modern Lithuanian national ideology, a journalist, priest, writer, literary critic and historian, literature professor, and a public figure. The letters are stored in the Manuscript Department of the Vilnius University Library. The book includes 824 epistolary texts consisting of letters, postcards, cards, telegrams and notes that cover the period from 1914 to 1933. The letters are divided into two polylogues of familial correspondence: (1) Tumas's correspondence with his sister's daughter Bronė Mėginaitė-Klimienė, her husband Petras Klimas, and their children Eglė Klimaitė and Petras Klimas Jnr., and (2) Tumas's correspondence with his sister's daughter Barbora Mėginaitė-Lesauskienė, her husband Pranas Lesauskis, and their son Vytautas Lesauskis.

The corpus of the published correspondence is unique in many aspects. As most of the correspondence has survived, the publication of the letters of all the correspondents in one volume reproduces a fairly consistent epistolary narrative, and the polylogues of the letters are closely interrelated because of the close relationship between the families of the Mėginaitė sisters. All correspondents belonged to the elite of the society of their time. Bronė Klimeinė (1892–1957) was an employee at the Ministry of Foreign Affairs of Lithuania; after she married Petras Klimas, [Bronė Klimienė (1892–1957) – Užsienio reikalų ministerijos Lietuvoje darbuotoja, po santuokos su Klimu – diplomato užsienyje žmona, gerai ėjusi reprezentacines savo pareigas.] Petras Klimas (1891–1969) was the youngest signatory of the Act of Independence of Lithuania of 16 February 1918, the Lithuanian ambassador extraordinary and plenipotentiary to Rome and later to Paris, the author of numerous historical works, and a bibliophile. Barbora Mėginaitė-Lesauskienė (1896–1975) was a teacher and later a clerk at the embassy of Lithuania in Rome. Her husband Pranas Lesauskis (1900–1942) had a PhD in mathematics; he was an officer in the Lithuanian armed forces and a pioneer of management science in Lithuania. In the correspondence, all these individuals feature both as family members and representatives of the Lithuanian society of the time, whose letters show very different perspectives on the life and self-awareness of this society. The correspondence opens deeply personal aspects of Father Tumas's life: how he perceived the family, how he built and nurtured his connection with the families of his nieces, how the nieces saw the role of their uncle – a priest – in their personal and family lives, and how they interacted with Tumas. At the same time, these letters form a narrative of the society of interwar Lithuania, its concerns, problems, ideas, self-awareness, and solutions as seen from different perspectives. They relate how life in independent Lithuania was built, how the necessity of individual contribution to the construction of society was perceived, how families

that had excellent opportunities to live and settle in the West linked their future and that of their children with Lithuania, how they trusted the stability of the state and saw themselves as the guarantors of that stability.

Since the publication is intended for the general public, the aim was to render its reading smooth and convenient. For this purpose, the spelling and punctuation of the texts are adjusted to the standards of modern spelling and punctuation. At the same time, efforts were made to preserve the linguistic fabric of the correspondents' language, which represents the linguistic singularity of the first half of the twentieth century, as intact as possible. With this aim in mind, dialectal phonetic, lexical, and morphological features were retained just as the spellings of foreign words, personal names, place names, the titles of books and publications, companies, and the like. For those interested in learning more about the properties of the autographs and their presentation, detailed descriptions of archival sources, along with text preparation and editorial principles are given in the appendices. To avoid overloading the main text, the majority of the commentaries are given in the form of an annotated index of personal and other names and subjects. The main text is accompanied by commentaries on the properties of the autograph and translations of foreign words and phrases. The appendices also include a glossary and a chronological index of all the letters, which offers the possibility of reading the letters in a chronological order.

The information given in the early pages of the publication will help the reader to gain the necessary information that will ensure smooth and coherent reading of the letters. The introduction to the book, 'Juozas Tumas's Family Correspondence', provides a detailed discussion about the type of this correspondence, the peculiarities of the formation of a particular epistolary narrative, and the specifics of each individual's epistolary style and his or her relation with Tumas. The section 'The Correspondents' *Curriculum vitae*' gives the key facts about the lives of the writers of these letters and a brief account of their lives after their correspondence had been disrupted by Tumas's death. A family tree based on these letters was drawn to give the reader a clear picture of the relationships between the correspondents and their relatives mentioned in the letters.

Išleido Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
Antakalnio g. 6, LT-10308 Vilnius
www.llti.lt

Spausdino UAB „Petro ofsetas“
Naujoji Riovonių g. 25c, LT-03156 Vilnius
www.petroofsetas.lt